

New Testament

Mwaghavul Language

Mwaghavul - Bible - New Testament

Matiyu	3	
Maak	70	
Luk	113	
Joon	185	
Dak	239	
Rom	308	
1 Koronti	339	
2 Koronti	369	
Galati	388	
Afesus	399	
Filipi	409	
Kolosi	416	
1 Tesaloni	424	
2 Tesaloni	430	
1 Timoti	434	
2 Timoti	442	
Titus	448	
Filimon	452	
Hiburu	454	
Jemis	475	
1 Pita	483	
2 Pita	492	
1 Joon	498	
2 Joon	505	
3 Joon	506	
Juud	508	
Sughun	510	

Mwaghavul - Bible - New Testament

Matiyu

Matiyu 1

- ¹Takarda mu dang k̀ Jesu Kristi, L̀a k̀ Devid, l̀a k̀ Abraham.
- ²Abraham wuri l̀a Aizik, Aizik wuri l̀a Jekop, Jekop wuri l̀a Juda, mo k̀ dyem̀nighim firi mo.
- ³Juda wuri l̀a Peres, k̀ Zera (di nighim furu a Tamar), Peres wuri l̀a Heziron, Heziron wuri l̀a Ram,
- ⁴Ram wuri l̀a Aminadab, Aminadab wuri l̀a Nashon, Nashon wuri l̀a Salmon,
- ⁵Salmon wuri l̀a Bowas (di nighim firi a Rahab), Bowas wuri l̀a Obed (di nighim firi a Ruf,) Obed wuri l̀a Jesse,
- ⁶Jesse wuri l̀a mishkagham Devid, Devid wuri l̀a Solomon di gyet nighim firi ni a mat k̀ Uriya.
- ⁷Solomon wuri l̀a Rehoboam, Rehoboam wuri l̀a Abija, Abija wuri l̀a Asa,
- ⁸Asa wuri l̀a Jehoshafat, Jehoshafat wuri l̀a Joram, Joram wuri l̀a Uziya,
- ⁹Uziya wuri l̀a Jotam, Jotam wuri l̀a Ahaz, Ahaz wuri l̀a Hezekaya,
- ¹⁰Hezekaya wuri l̀a Manasse, Manasse wuri l̀a Amon, Amon wuri l̀a Josiya,
- ¹¹Josiya wuri l̀a Jekoniya, mo k̀ dyem̀nighim firi mo, di mo hir mo so k̀ mo mBabilon.
- ¹²Àwoon di mo yaghal yit yil mBabilon ni, dangbe Jekoniya wuri l̀a Shealtiyel, Shealtiyel wuri l̀a Zerubabel
- ¹³Zerubabel wuri l̀a Abiyu, Abiyu wuri l̀a Eliyakim, Eliyakim wuri l̀a Azor,
- ¹⁴Azor wuri l̀a Zadok, Zadok wuri l̀a Akim, Akim wuri l̀a Eliyu,
- ¹⁵Eliyu wuri l̀a Eliyazar, Eliyazar wuri l̀a Mattan, Mattan wuri l̀a Jekop,
- ¹⁶Jekop wuri l̀a Josep mish k̀ Meeri, di wura l̀a Jesu, di moo pet wuri a Kristi. (Ngubam di Naan bilip.)
- ¹⁷Mpeemini g̀ngk̀a ni mo jir, yaghal Abraham har so wul nDevid mo a kaghapaat baafeer. Yaghal nDevid har so wul pard̀i mo hir mo so k̀ mo nyil mBabilon, be a g̀ngk̀a mo kaghapaat baafeer, k̀ yaghal pard̀i mo tong mBabilon ni baa j̀i har so wul pard̀i mo l̀a Kristi, be a g̀ngk̀a mo kaghapaat baafeer zak.

¹⁸Mo làa Jesu a kaa diisi si, kaadi Josep wuri k̀ sheepo k̀ Meeri nighin k̀ Jesu, be kaadi ba wuri k̀ lap wura kas, be mo kat wura k̀ aak mu Riin Diibang.

¹⁹Mpeedi Josep mish fira, wuri a mee ngo din ndire, be ba wurii ribet le ku wura dee a mbii shwar ngurum mo kas. Aasi be wuri c`in pan mpee bwot wura a sisok.

²⁰Amma kaadi wuri nkaa pan mini, be mee ngulop k̀ Daa j`i kámshin nwuri ndighin sughun. Ngulop ni wuri sat nee, "Josep làa k̀ Devid, taji a kiir mang Meeri mat fugha kas. Mpeedi aak di wura kini a mu Riin Diibang.

²¹Wuran nlàa-làa diimish, dang mon mpet sum firi a Jesu, mpeedi a wurin nyaghal bam nyem firi mo, mbut shikbish furu mo."

²²Mbii diisi mo c`in jir, a mpeku po ni gam di, di Daa wuri k̀ ten sat ni nsar k̀ ngusatpo firi nee:

²³"Wu naa, mee reep di ba wura k̀ man mish kas, wuran nlàa-làa diimish, Dangbe mon mpet sum firi a Immanuwel." (Shii k̀ Immanuwel ni a nee, Naan ashak k̀ mun.)

²⁴Kaadi Josep wuri mii nsaam ni, be wuri c`in mbii di ngulop k̀ Daa sat nwuri. Wuri lap Meeri mat firi.

²⁵Amma ba wuri man wura kas, har parpuus di wura làa-làa diimish fira. Be Josep wuri le sum nlàa ni a Jesu.

Matiyu 2

¹Abwoon di mo làa Jesu ndighin Betlehem, mu yil nJudiya, mbít di Herot wuri a mishkagham. Be mee nyemman zar mo pwat nkoghop puuskàa mo j`i nJerusalem, be

²mo sat nee, "Ngo di mo làa wuri a mishkagham mu nyem Yahudi mo si, wuri a neye? Mpeedi mun k̀ naa zar firi nkoghop puuskàa, k̀ mu j`i a mpeku mu seyil di nwuri ndiisi."

³Kaadi mishkagham Herot kiting po mini, be ni daampee nwuri hakyeng, k̀ ni daampee nyem Jerusalem mo jir aasi zak.

⁴Wuri pìrep pris diinan-nan ni mo jir, k̀ nyemkám Waar k̀ Mosis mo, be wuri tal pu mo, nkaa peedi po Naan sat ne, mon nlàa Kristi di.

⁵Mo sat nwuri nee, "A mBetlehem di ni a mu yil nJudiya, mpeedi mo k̀ ten ran aasi nsar k̀ ngusatpo k̀ Naan nee:

⁶Wii Betlehem mu yil nJudiya Ba wii a diilee nyit k̀ mishkagham nJudiya mo kas. Mpeedi mee mishkagham wurin ndung put a mbut nwii. Di wurin ndee a ngukiyeer k̀ nyem fina Isreil mo."

⁷Dangbe Herot wuri pìrep nyemman zar ni mo caghat, be wuri tal pu mo nkaa pardi mo naa zar ni.

⁸Dangbe wuri lop mo so mBetlehem ni. Wuri sat mmo nee, "Wu so wu tang làa diilee ni riret, katdang wu kat wuri, be wu baa wu j`i, wu sat nwan, mpeku wan son seyil di nwuri shikáa fína zak."

⁹Kaadi mo kiting po kî-mishkagham ni, be mo so a ar furu. Zar di mo naa nkoghop puuskî-kàa ni taa mmo atileng, har ni so dar nkaa peedi làa diilee ni di.

¹⁰Kaadi mo naa zar ni, be mo kat retnyit des hakyeng.

¹¹Mo del ndighin lu ni, be mo naa làa diilee ni, ashak kî-Meeri nighin firri. Be mo taa nyil mo seyil nwuri. Dangbe, mo wang lée furu mo, kî-mo cín zughum mo nwuri, kaa zinariya kî-mbii diidu shang-shang mo, kaa lubban, kî-mar si.

¹²Dangbe Naan wuri kám mmo ndighin sughun nee, taji mo baaso pe Herot di kas. Be mo yaghal baa waa nyil furu mme ar diici.

¹³Abwoon di nyemseen mo kî so waa, be ngulop kî Naan wuri j`i kámshin nJosep ndighin sughun, wuri sat nee, "A yaghal, a mang làa diilee ni ashak kî-nighin firri, a su, a so nyil Ijip. A tong mpee mini, har parpuus di wan sat nwugha, nee, a j`i, mpeedi Herot wuri ndung tang làa ni mpee tu."

¹⁴Josep wuri yaghal mang làa diilee ni, ashak kî-nighin firri, ku mo so di nyil Ijip.

¹⁵Wuri tong di a pee ni har muut kî Herot, mpeku po ni gam di, di Daa wuri kî-sat ni nsar kî-ngusatpo firri nee, "Wan pet làa fína put aku ndighin nyil Ijip."

¹⁶Dangbe kaadi Herot wuri naa nyemseen ni mo bák wuri, be wuri c`in tughup zam. Wuri lop ku mo twa jep diimish di mo ndighin Betlehem, kî-di mo neer nyil mini jir, di bit furu mo wul vul, kî-di ba mo kî-wul bit vul ni kas zak. Yaghal mparpuus di wuri tal di pu nyemseen ni mo be a bit vul.

¹⁷Dangbe po ni gam mbii di mo kî-ten sat ni nsar kî-Jeremiya ngusatpo Naan nee:

¹⁸"Mo kiting mee or ndighin Rama, Maap diides, kî-putughup diiwuwat hakyeng. Recel wura wal mpee jep fira mo, wura cíi nwaan, mpeedi ba jep fira mo di kas."

¹⁹Abwoon di Herot muut, be ngulop kî Daa j`i sat nJosep ndighin sughun, di nyil Ijip ni nee,

²⁰"A yaghal, a mang làa diilee ni kî-nighin firri, a baa nyil Isreil, mpeedi nyem di moo tang seen kî-làa diilee ni, mo kî-murap jee."

²¹Dangbe Josep wuri yaghal, be wuri mang làa diilee ni kî-nighin firri, wuri baa nyil Isreil.

²²Amma kaadi Josep wuri kiting nee, Arkilayus wuri a mishkagham nJudiya a koppee kî-puun firri Herot, be wuri kîir so mpeemini. Amma kaadi Naan kám nwuri ndighin sughun, be wuri taa mer so nkoghop nyil nGalili.

²³Be wuri so tong ndighin yil di moo pet ni a Nazaret, mpeku po ni gam mbii di mo kî-ten sat nsar kî-nyemsatpo kî Naan mo nee, "Mon mpet wuri a ngu Nazaret."

Matiyu 3

- ¹Ndighin bit mini mo, ɓe Joon nguc`in baptisma wuri j`i, wuri satpo Naan a naar yil nJudiya.
- ²Wuri sat nee, "Wu tuwap, mpeedi mulki k`Naan ni kus."
- ³A Joon wuri a ngo di mo k`ten satpo nkaa wuri nsar k`ngusatpo Naan Aizaya nee: "Mee ngo k`pirep pee shi doo diides a naar yil nee, Wu dak ar k`Daa, Wu dak ar firi ndire-ndire."
- ⁴Joon wuri lop nliɗ mu shoop raakumi, k`wuri diin beel mu shim mbwoon firi, k`mbiise firi ni a cibɓel k`am nshii.
- ⁵Dangɓe nyem Jerusalem mo, k`nyem nJudiya mo jir, k`yil di mo neer dung nJodan jir, mo pwat so pe wuri di.
- ⁶Moo woo shikbish furu mo, k`wuri c`in baptisma mmo ndighin dung nJodan.
- ⁷Amma kaadi Joon wuri naa pak nyem Farisi mo, k`Saddusi mo des, mo j`i mpeku wuri c`in baptisma di mmo, ɓe wuri sat mmo nee, "Wun a kaa jep nw`oo pang mo si! A we ten sat nwun, ku wu swa di aku mpee tughup k`Naan di nin ndung j`i ye?"
- ⁸Mpeemini wu c`in dak di mon nkam tuwap fuu ni.
- ⁹Taji wu lepan nee, Naan wurin nnook kar wun kas, mpeedi wuu sat ne puun fuu a Abraham. Azeen wan sat nwun nee, Naan wuri mak cighir k`nhik diisi mo, ku mo dee a jep k`Abraham mo.
- ¹⁰Yak-yaksi, mo k`le sep nder kukting ni mo, mpeku mo saa mo di mm̄ini. Koo ting diidang ye di ba ni laa-laa diiret kas, ɓe mon ncan mini vwet nwus.
- ¹¹Wan c`in baptisma nwun a shi am mpee langting mu tuwap, amma ngo di wurin ndung j`i mbwoon fina, wuri a diides met nwan, di har ba wan mak koo mpee mang kwaghazak firi kas. A wurin nc`in baptisma nwun shi Riin Diibang k`shi wus zak.
- ¹²Wuri k`kutut firi ndighin sar firi, k`wurin ndung fii diben firi ku ni bang di riret, mpeku wuri kok diben ni le di ndighin diyaar firi. ɓe wurin nwus mukap ni shi wus di ba ni mak pit kas."
- ¹³Jesu wuri yaghal nGalili, ɓe wuri j`i nJodan pe Joon di, ku Joon c`in baptisma di nwuri.
- ¹⁴Amma Joon wurii ribet kwar c`in baptisma nin nJesu, har wuri sat nee, "Wan di kin ribet ku a wugha c`in baptisma nwan, ɓe wugha waa baaj`i a pe wan di aa?"
- ¹⁵Amma Jesu lap nwuri nee, "A yit ku ni dee aasi yaksi, mpeedi ni ret ku mu gam mbii mo din ndire-ndire jir." Ni aasi ɓe Joon c`in baptisma nwuri.
- ¹⁶Kaadi Jesu wuri lap baptisma ni, ɓe wuri put mbut am ni abet. Dangɓe mo wang dengnaan, k`wuri naa Riin k`Naan sham kaa mbul si, ni shamlang nkaa wuri.

¹⁷Ki-zak, mo kiting mee doo di ni put adeng, di ni sat nee, "Diisi a làa fina di wan wal nwuri, di wan kin kat retnyit ki-wuri hakyeng."

Matiyu 4

¹Dangbe Riin Diibang so ki-Jesu a naar yil, mpeku Shetan kyam wuri di.

²Abwoon di wuri kè wet, ki-c`in teer mo laarfeer ndin nse mbiise zak, be neenlâa nwuri.

³Shetan ngukyampee wuri j`i pe Jesu di, be wuri sat nJesu nee, "Katdang wugha a Làa kèNaan, be a sat nhik diisi mo cighir dee nwugha a mbiise."

⁴Amma Jesu lap nwuri nee, "Mo kè ran nee, 'Ba gurum wurin nkat seen a mpee se mbiise bejee dak kas, amma a shi koo po diidang ye di ni put mpo kèNaan.' "

⁵Dangbe Shetan so ki-Jesu ndighin Jerusalem birni kè Naan. Wuri le ku Jesu dar adeng Lu kèNaan diides.

⁶Be wuri sat nJesu nee, "Katdang wugha a Làa kèNaan, be a met a sham nyil shikaa fugha. Mpeedi mo kè ran nee, Naan wurin nsatpo nyemlop firi mo nkaa wugha. 'Be mon ntaa fwang wugha shi sar furu mo, Mpeku taji a sham a shoor shii fugha mo nkaa jwak kas.' "

⁷Jesu wuri sat nee, "Mo kèbaa ran zak nee, 'Taji a kyam Daa Naan fugha kas.' "

⁸Shetan baaso ki-Jesu zak, be wuri kaa ki-Jesu adeng jwak diiwurang des. Be wuri kam mulki mu yil ni mo jir ki-diides furu mon nJesu.

⁹Wuri sat nJesu nee, "wan ncín mbii diisi mo nwugha jir, katdang wugha lang nyil ku a seyil di nwan."

¹⁰Jesu sat nwuri nee, "A baa aku, Shetan, mpeedi mo kè ran nee, 'A seyil nDaa Naan fugha, a wuri mmishin di a nc`in dak nwuri bejee dak.' "

¹¹Dangbe Shetan yaghal yit Jesu, be nyemlop kèNaan mo j`i bam wuri.

¹²Kaadi Jesu wuri kiting ne mo kèyaa Joon, be wuri so nyil nGalili.

¹³Wuri yit Nazaret, be wuri j`i tong ndighin Kaparnahum, di ni pukom bahar nkoghop nZebulun ki-Naftali.

¹⁴Mpeku po ni gam mbii, di mo kèten sat ni nsar kèngusatpo Naan Aizaya nee:

¹⁵"Yil nZebulun ki-yil nNaftali. Ar so mbahar candel mbin Jordan ki-Galili mu nyemk`um mo.

¹⁶Nyem di moo tong a peenkoo. Mo naa peebang diides. Nyem di moo tong ndighin yil diimumuut, be peebang ni j`i put pe mo di."

¹⁷Yaghal mparmini, be Jesu wuri doghom satpo Naan ngurum mo nee, "Wu tuwap, mpeedi mulki kèdengnaan ni kus."

¹⁸Kaadi Jesu wuri mwaan pukom bahar mu Galili, be wuri naa mee dyemni^{ghin}shak mo vul. Simon di moo pet wuri a Pita ki-Andru dyemni^{ghin} firi, mo nkaa fwo shang ndi^{ghin} am ni, mpee yak pupwap mo.

¹⁹Jesu wuri sat mmo nee, "Wu j`i ndang wan, be wan nle ku wu wu dee a nyemsatpo ki-Naan, mpeku wu dul gurum mo j`i pe wan di kaadi wuu yak pupwap mo si."

²⁰Abet be mo yaghal yit shang furu mo, ku mo so ndang wuri.

²¹Kaadi wuri gyes so dii lee, be wuri naa mee dyemni^{ghin}shak mo vul zak, Jemis laa ki-Zebedi ki-Joon dyemni^{ghin} firi, moo tong ndi^{ghin} jirgi ashak ki-puun furu Zebedi, ki-mo nkaa dak shang furu mo, be Jesu wuri pet mo.

²²Abet, be mo yit jirgi ni ki-puun furu, ku mo so di ndang wuri.

²³Jesu wuri mwaan shipee-shipee ndi^{ghin} Galili jir, ki-wuri c`in kam ngurum mo ndi^{ghin} lu Naan furu mo. Wuri satpo diiret nkaa mulki ki-Naan ni. Wuri bar shwal mo shini-shini jir, nnaar ki-gurum mo.

²⁴Dangbe po nkaa wuri ni put so ndi^{ghin} Siriya jir. Be gurum mo j`i ki-nyemgok mo pe wuri di jir, di shwal furu mo shini-shini, ki-nyem di moo shwaajeel mo, ki-nyem di mo ki-riin diibish mo, ki-nyem di mo ki-kukwi mo, ki-nyem di sut furu mo fii, be Jesu wuri bar mo jir.

²⁵Duu ki-gurum mo des, di mo pwat ndi^{ghin} Galili, ki-Dikapolis, ki-Jerusalem ki-Judiya, ki-yil di mon mbin dung nJodan mo so ndang wuri.

Matiyu 5

¹Kaadi Jesu wuri naa duu ki-gurum mo, be wuri kaa adeng guus, be wuri tong di, be nyemso ndang wuri mo j`i pe wuri di.

²Dangbe wuri doghom kam mmo nee:

³"Nyem di mo kat diiret, a nyem di mo man yaksi nee, mo a nyemjeel mo ndi^{ghin} mbii di mo a mu Naan, mpeedi mon ndee a nyem ki-Naan mo ndi^{ghin} mulki firi.

⁴"Nyem di mo kat diiret, a nyem di mo nkaa maap yaksi, mpeedi a mon nyaghal kat bam pu Naan di.

⁵"Nyem di mo kat diiret, a nyem di mo sham ki-kaa furu mo yaksi, mpeedi a mon nyaghal sekop ki-mbii mo jir.

⁶"Nyem di mo kat diiret, a nyem di moo fes den ki-kyaghar ndi^{ghin} putughup furu, mpee c`in mbii din ndire mo, mpeedi Naan wurin ngam mo ki-mbii di moo ribet jir.

⁷"Nyem di mo kat diiret, a nyem di mo c`in kussuk, ngurum mo yaksi, mpeedi mon nyaghal kat kussuk pe Naan di zak.

⁸"Nyem di mo kat diiret, a nyem di putughup furu mo a diibang, mpeedi a mon nyaghal naa Naan.

- 9"Nyem di mo kat diiret, a nyem di moo j`i ki-tongriyang nnaar k` gurum mo yaksi, mpeedi Naan wurin nyaghal pet mo, a nyem firi mo.
- 10"Nyem di mo kat diiret, a nyem di mo nkaa shwaajeel yaksi, mpee c`in mbii din ndire mo, mpeedi mon nyaghal dee a nyem k`Naan mo ndighin mulki firi.
- 11"Wu kat diiret, katdang gurum mo fulup wun, ki-mo lejeel nwun, ki-mo c`in dung mo des nkaa wun, mpeedi wun a nyemso ndang wan mo.
- 12"Be wu c`in retnyit. Wu c`in retnyit des, mpeedi kwat fuu ni a diides ndighin dengnaan. Mpeedi, gyet mo k` lejeel nkaa nyemsatpo k`Naan di gyet mo shee j`i nwun nshee aasi zak"
- 13"Wun a kaa kiin mu yil ni si, amma katdang kiin ni kudii shang kas, be mon mbaa dak ni a shi me, ku ni shang di ye? Ba ni kudi ki-mee koghop ni kas, see mo bibeer dak, mpeku gurum mo tireng ni di shi shii.
- 14"Wun a kaa peebang mu yil ni si. Birni di mo dik ni adeng giit ba ni mak dee a sisok kas.
- 15"Ba gurum mon mbel wus ku mo paa ni shi daa kas, amma moo le ni a dengpee, ku ni bangpee di nyem di mo di ndighin lu ni jir.
- 16"Wu yit ku dak c`in fuu mo dee kaa peebang si ntoghom ki-gurum mo, mpeku mo naa dak diiret fuu mo, dangbe mon nc`in diides mpuun fuu di wurin ndighin dengnaan."
- 17"Taji wu pan nee wan j`i a mpee baa ki-Waar k`Mosis ni mo, koo po k`nyemsatpo k`Naan mo kas. Ba wan j`i a mpee baa ki-Waar ni mo kas, see a mpee gam mo.
- 18"Azeen-nzeen wan sat nwun nee, koo di deng ki-yil mon ndel so, be ba mee dot, koo mee mbii di mo ran diben ndighin Waar ni mo, di nin ndel so buu kas, see mo gam mbii ni mo jir akudang.
- 19"Mpeemini, koo ngo diidang ye, di wuri yit memee ndighin Waar diilee met jir ndighin Waar diisi mo, har ku wuri kam gurum mo aasi zak, be mon nle wuri a diilee met jir ndighin mulki k`Naan. Amma ngo di wuri c`in mo jir, ki-wuri kam ngurum mo aasi zak, be mon nle wuri a diides ndighin mulki k`Naan.
- 20"Mpeedi wan sat nwun nee, katdang ba ndin ndire fuu ni des met din ndire mu nyemkam Waar k`Mosis mo ki-nyem Farisi mo kas, be ba wun ndel ndighin mulki k`Naan kas koo diben."
- 21"Wuu ten wu kiting mbii di mo sat nyemdiiyam si mo nee, 'Taji a tukaa kas, ngo di wuri tukaa, be diyeel ni yaa wuri.'
- 22"Amma wan sat nwun nee, ngo di wuri langtughup ki-dyemnighin firi, be diyeel ni yaa wuri. Ngo di wuri fulup dyemnighin firi nee, 'Wugha mwen', be mon nso ki-wuri pe kuur nyemnan mo, mpeku mo beetpo mini di mmo. Ngo di wuri sat ndyemnighin firi zak nee, 'Wugha a mwen diibuu', be wuri le ku mo, so vwet wuri ndighin aawus diinaat hakyeng.

- 23** Katdang be wugha doghom wus mbiizughum fugha a peewus mbiizughum nNaan, dangbe wugha pan ne, mee dyemnihin fugha wuri ki-tughup nkaa wugha.
- 24** Be a yit mbiizughum fugha ni di a pee cin zughum nNaan ni, ku a so, a shee dak po ni ashak ki-dyemnihin fugha aku, dang a baa a j`i, a cin mbiizughum fugha.
- 25** Katdang mee ngo ki-ribet so ki-wugha nludiyeeel, be wu dakpo ni aku, baadang wurii so ki-po ni nludiyeeel, mpeku taji shaarpo fugha ni wuri so ki-wugha nsar ki-ngutokdiyeel kas. Kasbe ngutokdiyeel wurin nle ku laakam mo mang nwugha so shaghat.
- 26** Azeen-nzeen wan sat nwugha nee, ba wugha mmak put nlushaghat ni kas, see a kwat mbii di wugha kini jir, ki-ba mee kobo dee di nwugha kas akudang!”
- 27** "Wuu ten wu kiting mo sat nee, 'Taji a c`in ngaa kas!'
- 28** Amma wan sat nwun nee, koo ngo diidang ye di wuri naa mee mat, dang wuri kyaghar wura, be wuri ki-c`in ngaa ki-wura ndighin putughup firi mini.
- 29** Katdang yit fugha din nkoghop sarse ni le ku a c`in shikbish, be a pun a vwet. Ngyal deesi be mee beep mindong ni lagham, met aku di mo vwet sak fugha jir ndighin wus diinaat hakyeng.
- 30** Katdang sarse fugha ni le ku a c`in shikbish, be a can ni a vwet. Ngyal deesi be mee beep fugha mindong ni lagham, met aku sak fugha jir ni del ndighin wus diinaat hakyeng.”
- 31** "Mo ki-ten sat zak nee, 'Ngo di wuri ceen mat firi, be wuri cin takarda mu tudik ni nwura.'
- 32** Amma wan sat nwun nee, koo ngo diidang ye di wuri ceen mat firi, katdang ba a mpeedi wura ki-c`in a ngaa kas, be wuri le ku wura c`in a ngaa mmimi, ki-zak koo ngo diidang ye di wuri lap mat di mo ki-ceeden wura, be wuri c`in a ngaa mmimi.”
- 33** "Ki-zak, wuu baa wu kiting mo sat nyemdiyam si mo nee, 'Taji a bitemcuk ndighin sum ki-Naan shi dung kas, amma a gung ku a cin nNaan mbii di a bitemcuk ndighin sum firi mpee ni.'
- 34** Amma wan sat nwun nee, taji wu bitemcuk ndighin sum ki-Naan kas kin nding. Koo a ndighin sum ki-dengnaan kas, mpeedi mini a peetong ki-Naan.
- 35** Ki-taji wu bitemcuk ndighin sum ki-yil kas, mpeedi mini a mbii leshii firi, koo ndighin sum ki-Jerusalem kas, mpeedi ni a birni ki-mishkagham diides.
- 36** "Taji a bitemcuk shi sum fugha kas, mpeedi ba wugha mak cighir ki-mee shoopkaa fugha mindong, ku ni dee a diipiyaa koo diitup kas.
- 37** Amma wu yit ku koo a mbii diidang ye di wu sat jir, be ni dee a 'Ii', koo 'waash'. Mpeedi mbii di ni met ndiisi, be ni put a pe Shetan di.”
- 38** "Wuu ten wu kiting mo sat nee, 'Yit a koppee ki-yit, ki-aghas a koppee ki-aghas.'

- ³⁹Amma wan sat nwun nee, taji wu kwat diibish ngo di c`in mbii diibish nwun kas. Ngo di wuri cut wugha nkɪpak di nkoghop sarse, be a cighɪr kɪ-kɪpak di nkoghop sarkul ni nwuri zak.
- ⁴⁰Katdang be mee gurum ribet so kɪ-wugha nludiyeel, mpeku wuri lap nɪr fugha di, be a cɪn mbiisup fugha dikɪ-nwuri zak.
- ⁴¹"Katdang be mee gurum leting nwugha, mpeku a sel wuri mpee meel mindong, be a so a sel wuri mpee meel mo vul.
- ⁴²Katdang mee gurum dang mee mbii pu wugha, be a cɪn nwuri. Ngo di wuri ribet hop mee mbii pu wugha, be taji a kwar hop ni nwuri kas."
- ⁴³"Wuu ten wu kɪting mo sat nee, 'A wal ngɪmang fugha, ku a kwar shaarlek fugha di.'
- ⁴⁴Amma wan sat nwun nee, Wu wal nshaarlek fuu mo, kɪ-wu c`in aduwa mpee nyem di mo lejeel nwun zak.
- ⁴⁵Mpeku wu dee di a jep kɪ-puun fuu di wuri ndighɪn dengnaan, a wurii le ku puus ni bangpee, nkaa nyemdiibish mo, kɪ-nyemdiiret mo. A wurii le ku fwan j`i nkaa nyem diɪn ndire mo kɪ-nyemdiibish mo zak.
- ⁴⁶Katdang wuu wal a nyem di mo wal nwun dak, be cirang dang Naan wurin nle diiret nkaa wun ye? Koo nyemlapwap mo, be moo walnshak aasi zak.
- ⁴⁷Katdang wuu tokshik, aa dyemniɪghɪn fuu mo bejee dak, be wu c`in a me di ni met nkaghar gurum mo ye? Koo a nyemk`um mo, be moo tokshik kɪ-shak aasi zak.
- ⁴⁸Mpeemini be ni a ting ku wu dee a nyem diɪn ndire mo, kaadi puun fuu di adeng wuri a ngo diɪn ndire si zak."

Matiyu 6

- ¹"Wu tap, taji wu c`in dak fuu diiret mo, a yit kɪ-gurum mo nkɪk`aam, mpeku mo naa wun di kas. Katdang wu c`in aasi, be ba wun kɪ-mee kwat pe Naan puun fuu di wuri adeng kas.
- ²Katdang be wugha nkaa cɪn zughum nyemjeel mo, be taji a taa feer ku gurum mo man di kas, kaadi nyem di moo so ndang Naan shi putughup vul-vul moo c`in, ndighɪn lu seyil nNaan mo, kɪ-a ar mo si, mpeku gurum mo kwoop mo di. Azeen-zeen kɪn sat nwun, mo kɪ-ten lap kwat furu jee.
- ³Amma katdang be wugha nkaa cɪn zughum nyemjeel mo, be taji a yit ku shaar fugha diikus kɪ-wugha wuri man mbii di wugha nkaa cɪn ni kas.
- ⁴Mpeku mbiizughum fugha mo dee di a sisok. Dangbe puun fugha di wurii naa mbii mo a sisok wurin nkwal wugha."
- ⁵"Katdang wu doghom c`in aduwa, be taji wu dee kaa nyem di moo so ndang Naan shi putughup vul-vul si kas, mpeedi mo ribet dar c`in aduwa ndighɪn lu kɪ-Naan mo, kɪ-

mpo ar mo, mpeku gurun mo naa mo di. Azeen-nzeen kin sat nwun nee, mo k̀ten lap kwat furu jee.

⁶Amma katdang wugha doghom c`in aduwa, be a del ndighin lu fugha. Abwoon di a shaghat polu ni, be a c`in aduwa Naan puun fugha di ba gurun ki-mak naa wuri kas, dangbe puun fugha di wurii naa mbii di aa c`in mo a sisok, wurin nkwat wugha.

⁷"Katdang wu c`in aduwa zak, be taji wu baa wu satpo ni diki-nkishak-nkishak kas, kaadi nyemk`um moo c`in si. Mpeedi mo pan nee mon nkiting dun a mpeedi wudun satpo mo des-des.

⁸Taji wu dee kaa mo si kas, mpeedi puun fuu wuri man mbii di wuu ribet, akudang wuu dang pu wuri.

⁹"Mpeemini, wu c`in aduwa a kaa diisi si nee: Puun, funu di adeng, A yit ku mu lesun fugha a diibang.

¹⁰A yit ku mulki fugha ni j`i. A bam mun ku mu c`in dyen fugha a yil diisi, kaadi moo c`in ndighin dengnaan si.

¹¹A cin mun mbiise di mun nse cicinsi, ku mu wet di.

¹²A fwo mmun mbii di muu c`in mo bish-bish, kaadi mun muu fwo mbii di gurun moo c`in ni mun bish-bish si.

¹³Taji a yit ku mu so, a peedi mon njwaan mun di kas. Amma a bam mun nsar k̀ Shetan.

¹⁴"Katdang wuu fwo nyem di mo c`in mbii diibish nwun, be puun fuu di adeng wurin nfwo wuwun zak.

¹⁵Amma katdang ba wu fwo nyem di mo c`in mbii diibish nwun kas, be ba puun fuu wurin nfwo shikbish fuu mo kas zak."

¹⁶"Katdang be wu nook sese zak, be taji wu le ku yit fuu mo dee jeel-jeel, kaadi nyem di moo so ndang Naan shi putughup vul-vul moo c`in si kas. Mpeedi moo wat yit furu mo, mpeku gurun mo naa di ne, mo nook a sese. Azeen kin sat nwun, mo k̀ten lap kwat furu jee.

¹⁷Amma katdang be wugha nook sese, be a pwos mwoor nkáa fugha, ki-a vvang yit fugha.

¹⁸Mpeku taji gurun mo naa ne, a wet aa neen kas. See a puun fugha di ba gurun mak naa wuri kas, a wurin mman, dang puun fugha di wurii naa mbii di aa c`in mo a sisok, a wurin nkwat wugha."

¹⁹"Taji wu lelong mpee suk fuu a yil diisi kas, a peedi ndukup, ki-naat njileng moo wat ni. A peedi wat moo sulpee ku mo hir di.

²⁰Amma wu lelong mpee suk fuu mo ndighin dengnaan, a peedi ba mee ndukup koo naat njileng mon nnwat ni kas. Ba mee wat mon nsulpee ku mo hir di kas.

- 21**Mpeedi peedi wu lelong fuu mo di, be pan k̀ putughup fuu mo dee a mpee mini zak.”
- 22**"Yit fugha ni a peeɓang k̀ sak fugha, katɗang be yit fugha nin nkagham, be sak fugha jir ni k̀-peeɓang.
- 23**Amma katɗang be ba yit fugha nin nkagham kas, be sak fugha jir nin ngam k̀-peenkoo. Katɗang yit fugha di ni a peeɓang k̀-**sak** fugha ni dee a peenkoo, be minin ndee a diirap shek-shek hakyeng.”
- 24**"Ba mee gurum mak c`in ɗak ndaa mo vul kas. Mpeedi wurin nkwar mmeme, ku wuri wal di memee. Koo wurin ncín diides mmeme, ɗangbe wuri toklong mmeme. Ba wun mmak seyil nNaan k̀-**seyil** nshaghal mo weet ntiit kas.”
- 25**"Mpeemini, wan sat nwun nee, taji wu daampee nsuk k̀-pan mpee seen fuu mo, nkaa mbii di wunn nse, koo mbii di wunn nshwaa. K̀-**koo** a mpee suk fuu mo, k̀-**koo** a mpee lee di wunn njwal mo kas. Ba seen fuu mo met mbiise kas aa? K̀-**ba** suk fuu mo met leelop mo kas aa?
- 26**Wu naa ny`er di moo yaghal ncaap mo, ba moo kop mee mbiise kas, k̀-**ba** moo diip mee mbiise kas zak, k̀-**ba** moo diip mee mbii le ndiyaar kas. Amma puun fuu di wuri adeng wurii c`in mbiise mmo. Ba wun k̀-**koghop** ni des met ny`er mo kas aa?
- 27**A we ndighin wun di mpee pan firi, be wurin mmak le ku teer firi ni gyes so di a kiyeen, koo a mpee teer mindong ye?
- 28**"A me le ɗang wuu daampee nsuk mpee leelop mo ye? Wu pan pel di moo kaa a yil, ba moo c`in mee ɗak kas, k̀-**ba** moo ɗak mee lee mpee sut kas.
- 29**Jir kisi, be wan sat nwun nee, koo gyet a Solomon ndighin diides firi jir, be ba wuri mak c`in jwat nshin kaa memee mindong ndighin pel diisi mo kas.
- 30**Katɗang be Naan wuri c`in jwat ndem di mo a yil, di mo di cicinsi, amma dadaar be mon nfwo mon nwus, be wu pan nee. Ba Naan wurin ncín leelop mo nwun des met mpel diisi mo kas aa? Kai wun! Cínzeen fuu ni a lee ɗak!
- 31**Mpeemini, taji wu daampee nsuk k̀-pan kas, ne wun nse a meye? Koo wun nshwaa a meye?
- 32**A mbii di nyemk`um moo tang mo mini jir. Puun fuu di wuri adeng wuri man ne wuu ribet mbii diisi mo jir.
- 33**Amma mbii di ni ret met jir ni ndiisi, wu shee le putughup fuu mo nkaa mbii di mo a mu mulki k̀-**Naan**, k̀-**din** ndire firi, ɗangbe mon nc`in mbii diisi mo diki-wun jir zak.
- 34**Mpeemini, be taji wu daampee nsuk k̀-pan nkaa dadaar kas, mpeedi katɗang gurum wul dadaar ni, be mbii daampee mu dadaar ni mon nj`i. Wu yit ku mbii daampee mu puus mindong ni mak k̀-**puus** mini."

Matiyu 7

- 1" Taji wu tokdiyeel mme'e gurum kas, mpeku taji Naan tokdiyeel nwun kas.
- 2 Mpeedi a shi diyeel di wuu tok ngurum mo, be Naan wurin ntokdiyeel nwun aasi zak. Daa kám díben di wuu kám ngurum mo dishik, be Naan wurin mbaa kám ni wun a dishik zak.
- 3 "A me le dang aa daampee nsak ki-rep shit di ni ndighin yit k̀ dyemninghin fughá, amma ba a kak kuk yoghom di ni ndighin yit mugha kas ye?
- 4 Cirang dangbe wughan mak sat ndyemninghin fughá nee, 'A yit ku wan fii rep shit di ni ndighin yit fughá,' amma ba a kak kuk yoghom di ni ndighin yit mugha kas ye?
- 5 Wughá ngubutbish, a shee shang kuk yoghom di nin nyit fughá si aku. Dangbe wughan mmak naapee riret, mpee fii rep shit di nin ndighin yit ki-dyemninghin fughá si.
- 6 "Taji wu cin mbii diibang as mo kas, mpeku taji mo cighir j`i mpee irap wun kas. Taji wu vwet mbii diikirim ntughus mo kas, mpeku taji mo tireng shi shii kas.
- 7 "Wu dang, dangbe mon ncín nwun, wu tang, dangbe wun nkat. Wu bwap polu, dangbe mon nwang nwun.
- 8 Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri dang mbii, be mon ncín nwuri. Ngo di wuri tang mbii, be wurin nkat. Ngo di wuri bwap polu be mon nwang nwuri.
- 9 A we ndighin wun di katdang laa firi tal bred pu wuri, be wurin ncín nhik laa ni me?
- 10 Koo katdang laa ni tal pupwap pu puun ni, be puun nin ncín nw`oo nwuri ye?
- 11 Katdang wun di wun a diibish mo, wu man cin zughum diiret njep fuu mo, dang j`idee a puun fuu di wuri ndighin dengnaan aa? Naan wurii cin mbii diiret nyem di mo tal pu wuri.
- 12 Mpeemini, koo a mbii diidang ye di wu ribet ku gurum mo c`in nwun, be wu c`in mmo aasi zak. Diisi ni a Waar k̀ Mosis ki-kám k̀ nyemsatpo k̀ Naan mo."
- 13 "Wu del ndighin polu diidwat, mpeedi polu diikaam ni di, ki-ar diikaam ni di zak, di nii so ki-gurum a peemúut. Gurum mo des moo yaa a di.
- 14 Amma polu mu seen ni a diidwat, ki-ar ni a diidwat, di nii so ki-gurum a peeseen. A gurum mo lee-lee di moo kat ni dak."
- 15 "Wu tap ki-nyemsatpo k̀ Naan mu dung mo, di mon nj`i pe wun di ndighin shoop k̀ tum mo, amma ndighin putughup furu mo, be mo a kaa ncuwe di neen fes laa mo si.
- 16 Wun mman mo a mpee dak furu mo. Gurum mmak tal laa ting anab mbut tinghir me? Koo laa tingkoon mbut nkuultum me?
- 17 Aasi, koo a ting diiret diidang ye be nii laa-laa diiret. Amma ting diibish, be nii laa-laa diibish.
- 18 Ba ting diiret mmak laa-laa diibish kas, ki-ba ting diibish mmak laa-laa diiret kas zak.

- ¹⁹Koo ting diidang ye di ba ni làa-làa diiret kas, be mon ncan mini mo vwet nwus.
- ²⁰Mpeemini, be wun mman nyemsatpo k̀Naan mu dung ni mo, a mpee dak furu mo.
- ²¹"Ba a gurun mo jir di moo sat nwan nee, 'Daa, Daa mon ndel ndighin mulki k̀Naan kas. Amma see a ngo di wurii c̀in dyen k̀ puun fina di wurin ndighin dengnaan.'
- ²²Katdang parpuus diyeel nin nwul, be gurun mo des mon nsat nwan nee, 'Daa, ba jí mun muu satpo Naan ndighin sum fugha kas aa? Ba jí mun k̀ ceen riin diibish mo ndighin sum fugha kas aa? Ba jí mun k̀ c̀in mbii lukshik mo des ndighin sum fugha kas aa?'
- ²³Dangbe wan nsat mmo agaak nee, 'Ba wan kin kyam man wun kas koo diben. Wu baa aku pe wan di, wun nyem c̀in dak diibish mo.' "
- ²⁴"Koo ngo diidang ye di wuri k̀ingpo fina diisi mo, dang wuri c̀in mo zak, be wuri a kaa nguseen, di wuri bwot kuklu firi nkaa jwak si.
- ²⁵Fwan ni taa, k̀-*am* ni k̀aa paa kuklu ni, k̀-*kut* cut lu ni bal-bal, amma ba lu ni ship kas, mpeedi mo k̀bwot kuklu ni a nkaa jwak.
- ²⁶Koo ngo diidang ye di wuri k̀ingpo fina diisi mo, dangbe ba wuri c̀in mo kas, be wuri a kaa ngumwen, di wuri bwot kuklu firi nkaa diyes si.
- ²⁷Fwan ni taa, k̀-*am* ni k̀aa paa kuklu ni, k̀-*kut* cut lu ni bal-bal, be lu ni ship. Ship k̀ lu ni a diides hakyeng."
- ²⁸Kaadi Jesu wuri kyes satpo diisi mo, be ni aapo ngurum mo zam, mpee kám firi ni mo.
- ²⁹Mpeedi wuri kám mmo a kaa ngo di wuri k̀iiko si, ba a kaa nyemkám Waar k̀ Mosis mo si kas.

Matiyu 8

- ¹Kaadi Jesu wuri sham adeng jwak ni, be duu k̀-*gurun* mo des mo so ndang wuri.
- ²Dangbe mee nguloghom j̀i pe Jesu di, be wuri kurum ntoghom k̀ Jesu, be wuri sat nee, "Daa, katdang a ribet, be wughan mmak bar wan."
- ³Dangbe Jesu zan sar firi, wuri tuwaas gwar ni, be wuri sat nee, "Wan ribet, a dee a diibibar." Abet be loghom firi ni kyes.
- ⁴Dangbe Jesu sat ngwar ni nee, "A tap, taji a sat mee mbii mmee gurun kas. Amma a so, a kám sak fugha mpris, ku wuri naa bar fugha di. Abwoon mini, be a cin zughum di Mosis sat ni, mpee c̀in langting ngurum mo ne aa dee a diibibar."
- ⁵Kaadi Jesu del ndighin yil nKaparnahum, be mee ngo diides nkaa sooja mo, wuri j̀i pe Jesu di. Be wuri dang pu Jesu.

- ⁶Wuri sat nee, "Daa, kirom fina wurii saam ntulu ki-shin di ni kuram, ki-wurii shwaajeel zam."
- ⁷Jesu sat nsooja ni nee, "Wan ndung j`i kun bar wuri di."
- ⁸Amma ngo diides nkaa sooja ni mo, wuri lap sat nJesu nee, "Daa, ba din ndire fina ni mak ku wugha del nlu fina kas, amma a sat a po bejee, be kirom fina wurin mbar.
- ⁹Mpeedi wan zak, wan a nder ki-nyem di mo ki-iiko met nwan, ki-wan ki-sooja mo nder fina zak. Katdang wan sat ngwar diisi nee, 'A so,' be wurin nso. Katdang wan sat mmeme zak nee, 'A j`i', be wurin nj`i. Katdang wan sat kirom fina nee, 'A c`in mbii diisi, be wurin nc`in ni.' "
- ¹⁰Kaadi Jesu wuri kitingpo mini, be ni aapo nwuri. Wuri sat nyem di mon ndang wuri nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, koo a ndighin Isreil, be ba wan kyam kat mee guruhin cinzeen diides kaa gwar diisi si kas.
- ¹¹Wan sat nwun nee, guruhin mo des nkoghop puuskaa, ki-nkoghop puusru, mon nj`i tong sese ashak ki-Abraham, ki-Aizik, ki-Jekop ndighin mulki ki-Naan.
- ¹²Amma nyem di ni ret ku a mon ndel ndighin mulki ki-Naan, be mon nfwo a mo ndighin peenkoo diirap shek-shek a peedi mon nwal ki-sum aghas di, mini."
- ¹³Jesu wuri sat ngo diides nkaa sooja ni mo nee, "A so waa, mbii di a cinzeen nni, be nin ngam di nwugha." Kirom firi ni bar ntiit ki-peedi Jesu satpo ni.
- ¹⁴Kaadi Jesu wuri del ntulu ki-Pita, be wuri kat nighinkaam ki-Pita wuraa saam agok ki-cilem.
- ¹⁵Jesu wuri yaa sar fira, be cilem ni kyes nwura. Wura yaghal c`in mbiise mmo.
- ¹⁶Kaadi kansighin c`in, be guruhin mo j`i ki-nyemgok mo des pe Jesu di, di pak mo ki-riin diibish mo. Jesu wuri ceen riin diibish ni mo. Shi po be wuri bar nyemgok ni mo jir.
- ¹⁷Mpeku po ni gam mbii di mo ki-ten sat ni nsar ki-ngusatpo ki-Naan Aizaya nee, "Wuri shikaa firi, wuri hir jeel funu mo, ki-wuri hir shwal funu mo zak."
- ¹⁸Kaadi Jesu wuri naa duu guruhin mo des, mo neer wuri cighirkaat, be wuri sat njeplop firi mo, ku mo can am del mbin diisi.
- ¹⁹Dangbe mee ngukam Waar ki-Mosis, wuri j`i sat nwuri nee, "Ngukam, koo pee diidang ye di a so di, be wan nso ndang wugha."
- ²⁰Jesu sat nwuri nee, "Ngau mo ki-tughun furu mo, ki-ny`er mo, ki-tish furu mo, amma ba Laa ki-Guruhin wuri ki-mee peedi wurin nle kaa firi di kas."
- ²¹Memee mbut nyemso ndang Jesu ni mo, wuri sat nJesu nee, "Daa, a yit wan shee so ntulu, kun wum puun fina di aku,"
- ²²Amma Jesu sat wuri nee, "A j`i ndang wan. A yit ku nyem di ba mo cinzeen kas mo wum nyemmuut furu mo di."

- ²³Kaadi Jesu wuri del ndighin mee jirgi am, be jeplop firi mo so ndang wuri.
- ²⁴Kaadi mo nkaa so ni, be mee kut diides ni yaghal nkaa am ni, har am ni del doghom paa jirgi ni. Amma Jesu dee nsaam ndighin jirgi ni.
- ²⁵Jeplop firi ni mo so mii wuri, mo sat nee, "Daa, a bam mun, mun ndung lagham ndiisi", be Jesu wuri yaghal.
- ²⁶Wuri sat mmo nee, "A me le dang, kiirmuut yaa wun ye? Rep cinzeen fuu ni a lee-lee bejee dak." Dangbe wuri gwak kut ni ki-am ni, be mo dokshik titik.
- ²⁷Ni aapo ngurum mo, mo sat nee, "A mee gwar diidang ndiisi ye? Di har kut ki-am moo c`in dyen firi ye?"
- ²⁸Kaadi Jesu wuri wul nkoghop mbin dighir mu yil k`nyem Gadarin mo, be mee das mo vul, di mo ki-riin diibish mo, mo kaat ki-wuri, mo pwat a ndighin goghot kieir. Moo le kiirmuut gurum mo, har ba mee gurum ki-mak del ar kus ki-kieir mini mo kas.
- ²⁹Kaadi mo naa Jesu, be mo le or shibal mo sat nee, "A me kaat mun ki-wugha ye? Wugha Laa k`Naan. A j`i mpee diisi mpeku a lejeel di nkaa mun, be ba pee ni k`wul kas aa?"
- ³⁰Kus ki-mo, be mee kuur k`tughus mo nkaa se shit di.
- ³¹Dangbe riin diibish ni mo dang pu Jesu nee, "Katdang a ceen mun pwat, be a yit mmun, ku mu so mu del ndighin duu k`tughus si mo."
- ³²Jesu wuri sat mmo nee, "Wu so dak." Dangbe mo pwat ndighin das diivul ni mo, mo so del ndighin tughus ni mo. Duu k`tughus ni mo jir, mo swa sham beer ndighin am bahar ni, har mo murap mbut am ni.
- ³³Nyem naa tughus ni mo swa so ndighin birni ni, mo sat ngurum mo mbii di ni c`in jir, ki-kaadi Jesu wuri pwat ki-riin diibish ndighin das diivul si mo.
- ³⁴Dangbe nyem birni ni mo jir, mo pwat so kaat ki-Jesu, kaadi mo naa wuri, be mo dang yaghal wuri, ku wuri put aku ndighin yil furu.

Matiyu 9

- ¹Jesu wuri del ndighin mee jirgi am, be wuri candel nkoghop nyil firi.
- ²Be mee das mo j`i ki-mee gwar di shin firi ni fii, nkaa mbiisaam pe wuri di. Kaadi Jesu naa cinzeen furu, be wuri sat ngo di shin firi fii ni nee, "Laa fina a c`in retnyit, wan kin fwo shikbish fugha mo nwugha."
- ³Dangbe pak nyemkam Waar k`Mosis mo sat ndighin putughup furu nee, "Gwar diisi wurii satpo diibish, mpeedi wuri leshin a kaa Naan si."
- ⁴Jesu wuri man pan furu mo, be wuri sat nee, "A me le dangbe wuu pan mbii diibish mo ndighin putughup fuu mo ye?"

- ⁵A diidang fiyeel met ye, ku wan sat nee, 'Mo k̀fwo shikbish fugha mo nwugha', aa koo, di wan nsat nee 'A yaghal a mwaan ye?'
- ⁶Amma mpeku wu man di nee, L̀aa k̀ Gurum, wuri k̀iiko nkaa yil diisi, mpee fwo shikbish ngurum mo." Be Jesu sat ngwar di shin firri fii ni nee, "A yaghal, a mang mbiisaam fugha, a so waa."
- ⁷Ngo di shin firri fii ni wuri yaghal, be wuri so ntulu firri.
- ⁸Kaadi d̀uu k̀ gurum ni mo naa mini, be ni aapo mmo, har mo kwoop Naan, mpeedi Naan wuri c̀in iiko diisi ngurum mo.
- ⁹Kaadi Jesu wuri yit pee ni, wurin ndung del so, be wuri naa mee gwar di moo pet sum firri a Matiyu, wurii tong a pee lapwap. Jesu sat Matiyu nee, "A j̀i ndang wan" Be Matiyu yaghal so ndang Jesu.
- ¹⁰Kaadi Jesu tong a peese mbiise ntulu k̀ Matiyu, be nyemlapwap mo k̀ nyemshikbish mo d̀es, k̀jeplop firri mo, mo j̀i tong ashak k̀wuri.
- ¹¹Be kaadi nyem Farisi mo naa mini, be mo sat njeplop firri mo nee, "A me le d̀ang ngukám fuu wurii sese ashak k̀nyemlapwap mo, k̀nyemshikbish mo ye?"
- ¹²Amma kaadi Jesu wuri k̀ingpo mini, be wuri sat mmo nee, "Ba nyem di mon nkagham mon ntang nguyen kas, amma a nyem di mo a gok, a moo tang nguyen.
- ¹³Wu so wu bitip shii k̀ mbii di po Naan ni sat nee, 'Wan kin ribet a kussuk, ba a mbiizughum kas.' Ba wan j̀i a mpee pet nyem d̀in ndire mo kas, amma wan j̀i a mpee pet nyemshikbish mo."
- ¹⁴Nyemlop k̀ Joon mo j̀i pe Jesu d̀i, be mo tal pu nee, "A me le d̀ang mumun k̀ nyem Farisi mo, muu wet k̀neen, amma ba jeplop fugha moo wet k̀neen kas ye?"
- ¹⁵Jesu wuri sat mmo nee, "Kyet nin mmak c̀in ku shaar k̀ mish matpoo mo kat putughup diiwuwat, be mish k̀ matpoo ni wuri kudi ashak k̀mo wa? Puus ni mon nj̀i, di mon mmang mish ni aku pe mo d̀i, d̀angbe mon nwet k̀neen.
- ¹⁶Ba mee gurum mak lus nliṛ diisighir shi fuwaat diipoo kas, mpeedi fuwaat diipoo, di mo lus nliṛ diisighir ni dishik, nin nkur, be nii nwaa tee nliṛ diisighir ni, be tee mini ndes met d̀in nshee.
- ¹⁷Ba mon ndoo am anab diipoo ndighin tughulshim diisighir mo kas. Katdang mo c̀in kisi, be am anab diipoo nin mpyan tughulshim diisighir ni mo, d̀angbe am anab nin mbeer, k̀tughul shim ni mon ndee a diiwuwat zak. Amma mon ndoo am anab diipoo a ndighin tughulshim mu le am anab diipoo mo. Katdang mo c̀in aasi, be mon nfwang shim ni k̀am anab ni mo weet mmini."
- ¹⁸Kaadi Jesu nkaa satpo ngurum mo, be mee ngo diides nkaa mee lu k̀ Naan wuri j̀i pe wuri d̀i. Be wuri kurum nfurum ntoghom firri. Wuri sat nee, "L̀aa fina diimat wura k̀muut yak-yaksi, amma a j̀i a lesar fugha nkaa wura, ku wura baa kat seen d̀i."
- ¹⁹Jesu wuri yaghal so ndang gwar ni ashak k̀jeplop firri mo zak.

- 20**Mee mat di wura ki-beer ntoghom mpee bit mo kaghapaat baavul wura tap j`i nkoghom mbwoon k`i-Jesu, be wura tuwaas pukom nliƙ firi.
- 21**Wura k`i-ten c`in pan ndighin putughup fira nee, "Katdang be wan tuwaas koo a nliƙ firi bejee, be wan mbar."
- 22**Jesu wuri cighir naa wura, be wuri sat nwura nee, "Laa fina, yi c`in retnyit, mpeedi cinzeen fii ni le ku yi dee a diibibar." Abet be mat ni wura dee a diibibar.
- 23**Kaadi Jesu wul ntulu k`i-ngo diides nkaa mee lu k`i-Naan ni. Be wuri naa nyem taa njweng mo, a peemaap ni, ki-gurum mo des mon mmaap.
- 24**Jesu wuri sat mmo nee, "Wu baa aku, mpeedi ba laa ni wura k`i-muut kas, amma wura a nsaam." Gurum ni mo shwar wuri shi shwar di ni a mu bakpee.
- 25**Kaadi mo pwat ki-duu gurum ni mo atiheng, be Jesu wuri del ndighin lu ni, wuri yaa laareep nin nsar, be laareep ni wura yaghal ating.
- 26**Po nkaa mbii di Jesu wuri c`in ni, ni so koo a mpee diidang ye ndighin yil ni jir.
- 27**Jesu wuri yit peemini, be nyemvum mo vul mo so ndang wuri, ki-mo sat shibal nee, "Laa k`i-Devid, kussuk, a naajeel funu."
- 28**Kaadi wuri del ndighin mee lu, be nyemvum ni mo j`i pe wuri di. Be wuri tal pu mo ne, "Wu cinzeen nee, wan mak wang yit fuu mo me?" Mo lap nwuri nee, "Ii, Daa."
- 29**Dangbe wuri tuwaas yit furu mo, be wuri sat mmo nee, "Ni c`in nwun ntiit ki-cinzeen fuu ni."
- 30**Dangbe yit furu mo wang. Be Jesu wuri sat mmo shibal nee, "Wu tap, taji wu sat ngurum mo mbii di wan c`in nwun ni kas."
- 31**Amma kaadi mo pwat, be mo yaa satpo ni ngurum mo ndighin yil ni jir.
- 32**Kaadi gurum ni mo ndung pwat, be mee das mo j`i ki-mee tidng di wuri ki-riin diibish pe Jesu di.
- 33**Abwoon di Jesu ceen riin diibish ni, be tidng ni wuri katpo. Mbii diisi ni aapo nduu gurum ni mo, har mo sat nee, "Ba muu kyam naa mbii kaa diisi si ndighin yil Isreil kas."
- 34**Amma nyem Farisi mo sat nee, "Jesu wurii ceen riin diibish mo a shi iiko mu mishkagham k`i-riin diibish mo."
- 35**Jesu wuri mwaan ndighin birni mo ki-jepyil mo jir. Wurin nkaa kam mmo, ki-satpo diiret nkaa mulki k`i-Naan ndighin lu k`i-Naan mo. Ki-wurii bar koo a shwal diidang ye, ki-koo a gok diidang ye zak.
- 36**Amma kaadi wuri naa duu gurum ni mo, be ni le an nwuri. Mpeedi mo nkaa shwaajeel, ki-mo a diititiit kaa tum di ba mo ki-ngunaa mo kas si.
- 37**Dangbe Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "DiBen ni des a yil hakyeng, amma nyem diip ni mo a lee dak.

³⁸Mpeemini, wu c`in aduwa pee Daa, ngudifben ni, mpeku wuri lop nyemdiip difben firri ni mo di."

Matiyu 10

- ¹Jesu wuri pirep jeplop firri diikaghapaat baavul si mo, wuri cín iiko mmo mpee ceen riin diibish mo, ki-mpeku mo bar koo a shwal diidang ye, ki-koo a gok diidang ye zak.
- ²Sum k̀-jeplon diikaghapaat baavul ni mon ndiisi. Din nshee ni a Simon di moo pet wuri a Pita, ki-Andru dyemnihin firri, k̀- Jemis laa k̀- Zebedi, ki-Joon dyemnihin firri,
- ³ki-Filip, ki-Bartolomi, ki-Tomas ki-Matiyu ngulapwap, ki-Jemis laa k̀- Alfiyas, ki-Taddawus.
- ⁴Ki-Simon di wuri a memee mbut Zeelot (nyem di gyet mo b̀alkaa furu mpee tang mulki mu yil furu), ki-Judas Iskariyot ngo di a wuri yaghal seet Jesu si.
- ⁵Jesu wuri lop jeplop firri diikaghapaat baavul ni mo, be wuri satpo mmo nee, "Taji wu taa wu mer nyil k̀-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ki-taji wu del ndighin mee birni k̀-nyem Sameriya mo kas.
- ⁶Amma see wu so pe nyem Isreil di mo a kaa tum diilhagham mo si.
- ⁷Katdang wun a ar so ni, be wu satpo Naan ngurum mo nee, mulki k̀- Naan ni kus.
- ⁸Wu bar nyemgok mo. Wu yaghal ki-nyemmuut mo. Wu bar nyemloghom mo, ki-wu ceen riin diibish mo. Kaadi wun k̀-ten lap a shi zughum nsar k̀- Naan si, be ni ret ku wu cín ngurum mo nzughum zak.
- ⁹Taji wu dyel mee shaghal zinariya koo azurfa koo boong ndighin sar mbanti, fuu mo kas.
- ¹⁰Taji wu dyel mee kuluk a ar mwaan fuu, koo nliir mo vul, koo a kwaghazak, koo kammwaan kas, mpeedi nyem di wun nso wu satpo Naan ni mmo, be nin ndire ku mo cín mbiise nwun, ki-mbii di wun nribet jir.
- ¹¹"Koo birni diidang ye, ki-koo a laayil diidang ye di wu del ndighin ni, be wu tang mee ngo din ndire di wurin nlap wun, be wu tong ashak ki-wuri, har parpuus di wun nyit peemini.
- ¹²Katdang wu del ndighin mee tulu, be wu tokshik ki-nyemtulu ni mo.
- ¹³Katdang nyemtulu ni mo lap wun, be wu yit ku riyang mu tokshik fuu ni sham nkaa tulu mini. Katdang be ba nyemtulu ni mo lap wun kas, be wu yit ku riyang mu tokshik fuu ni baa pe wun di.
- ¹⁴Koo a ngo diidang ye di ba wuri lap wun kas, ki-wuri kwar kitingpo fuu, be katdang wun a ar put ntulu ni, koo mbirni ni, be wu bwap irong di ni nkaa shii fuu mo.
- ¹⁵Azeen-nzeen wan sat nwun nee, parpuus diyeel, be Naan naajeel k̀- nyem yil nSodom mo ki-Gomora met mbirni mini."

- ¹⁶Jesu wuri waa baa sat mmo nee, "Wu naa wan lop wun a kaa tum di mon nnaar k̀n-ncuwe mo si. Mpeemini be wu seen kaa nw`oo mo si, k̀i-wu d̄ee a nyem diiret mo kaa mbul mo si zak.
- ¹⁷Amma wu tap k̀i-gurum mo, mpeedi mon nyaghal yak wun so ni pe nyemdiyeel mo di, k̀i-mon nfwo ngwam nwun ndighin lu k̀i-Naan mo.
- ¹⁸K̀i-mon nso k̀i-wun pe nyem diinan-nan furu mo di, k̀i-pe mishkagham mo di mpee sum fina. Be wun nsatpo diiret ni mmo, k̀i-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- ¹⁹Katdang mo yak wun, be taji wu an suk mpee po di wun nsat ni kas, koo mbii di wun nlappo mmo kas, mpeedi Naan wurin nc̄in nwun mbii di wun nsat parm̄ini.
- ²⁰Po di wun nsat ni, ba a muu kas, amma a mu riin k̀i-puun fuu di wuri c̄in ni nwun.
- ²¹"Dyemni^hshak mon nyaghal sirep shak har mpee muut, k̀i-puun wurin nseet l̄aa firi, k̀i-jep mon nyaghal lek nkaa puun furu mo, har mon nle ku mo twa mo.
- ²²Gurum mo jir mon nyaghal kwar wun mpee sum fina zak. Amma ngo di wuri gung har peekyes, be a wurin nkat bam di.
- ²³Katdang mo lejeel wun ndighin mee birni, be wu swa wu so mmee birni diici, mpeedi azeen wan kin sat nwun nee, L̄aa k̀i-Gurum wurin nten j`i akudang wuu kyes dak fuu mo ndighin birni k̀i-nyem Isreil mo.
- ²⁴"Ba mee l̄aa makaranta wurin nd̄es met ngo diik̄am nwuri kas, k̀i-ba kirom wuri d̄es met daa firi kas.
- ²⁵Ni mak c`in ku l̄aa makaranta wuri mwaan ndang shiimwaan k̀i-nguk̄am firi, k̀i-nii mak c`in ku kirom wuri d̄ee kaa daa firi si zak. Katdang mo pet ngulu ni a Beelzebul, be mon mpet nyemlu firi mo a shi sum diibish mm̄ini."
- ²⁶"Mpeemini taji wu kiir gurum mo kas, mpeedi ba mee mbii di, di ni a diip̄ipaa di nin nnook put agaak kas. Ba mee mbii di, di ni a sisok di ba gurum mon nnook man ni kas.
- ²⁷Mbii di wan sat nwun mpar, be wu sat nin mpuus. Mbii di wu k̄iting nkom caghat, be wu satpo nkaa ni agaak.
- ²⁸Taji wu kiir nyem di mon ntu suk fuu mo kas, amma ba mon mmak tu seen fuu mo kas. Gyal wu kiir a Naan, di wuri mak tu seen fuu mo shi aawus, di wuri k̀i-d̄ak le mpee Shetan.
- ²⁹Ba moo seet ny`er kushing mo vul nkaa kobo kas aa? Ba memee mindong mak taa nyil nd̄in mman k̀i-puun fuu kas.
- ³⁰Amma pee wun, be shoopk̄aa fuu mo a diit̄ang shim̄indong-shim̄indong.
- ³¹Mpeemini be taji kiirmuut yaa wun kas, wun k̀i-koghop ni d̄es met ny`er kushing si mo."

- ³²Jesu wuri sat nee, "Koo ngo diidang ye di wuri sat agaak ntoghom k̀ gurum mo nee, wudi a mina, be wan nsat agaak ntoghom k̀ puun fina di wuri adeng nee, gwar mini a mina aasi zak.
- ³³Koo ngo diidang ye di wuri cípo fina ntoghom k̀ gurum mo, be wan nciipo k̀ ngo mini ntoghom k̀ puun fina di wuri adeng zak."
- ³⁴"Taji wu pan nee, wan j̀i a mpee leryang nkaa yil ni kas, ba wan j̀i a mpee leryang kas, see mpee b̀ak gurum mo.
- ³⁵Amma wan j̀i a mpee b̀ak làa mo k̀ puun firi, reep mo k̀ nighin fira. Niwel mo k̀ noghonkaam fira.
- ³⁶Shaarlek k̀ gurum, a nyemtulu firi mo.
- ³⁷"Ngo di wuri wal mpuun, koo nighin met wan, be ba wuri mak dee a mina kas. Ngo di wuri wal nlàa firi diimish koo làa diimat met nwan, be ba wuri mak dee a mina kas.
- ³⁸K̀ ngo di ba wuri mang shiyeepmúut firi ku wuri j̀i ndang wan kas, be ba wurin mmak dee a mina kas zak.
- ³⁹Ngo di wuri tap kyee seen firi, be nin nlagham nkaa wuri, amma ngo di wuri cín seen firi mpee wan, be wurin nkat ni."
- ⁴⁰"Ngo di wuri lap wun, be wuri lap a wan mmimi, amma ngo di wuri lap wan, be wuri lap a ngo di wuri lop wan mmimi zak.
- ⁴¹Ngo di wuri lap ngusatpo Naan, be wurin nlap kwat ntiit k̀ ngusatpo Naan. Ngo di wuri lap ngo dín ndire, be wurin nlap pak kwat ntiit k̀ ngo dín ndire zak.
- ⁴²Koo ngo diidang ye di wuri cín rep daa am diizughum mpee, memee mindong ndighin nyemso ndang wan si mo, ku wuri shwaa, mpeedi wuri a mee laalop fina, be azeen-nzeen wan k̀n sat nwun nee, Naan wurin nkwat ngo ni."

Matiyu 11

- ¹Abwoon di Jesu wuri k̀ kyes po k̀ jeplop firi diikaghapaat baavul si mo, be wuri yaghal yit peemini, ku wuri so kám, k̀ satpo Naan di ngurum mo ndighin birni furu mo.
- ²Joon wuri di ndighin lushaghat, wuri k̀ingpo nkaa dak di Kristi c`in mo. Be Joon wuri lop nyemlop firi mo so pe wuri di.
- ³Ku mo tal di pu wuri nee, "A wugha a ngo dín ndung j̀i si aa? Koo mu gong j̀i k̀ mee ngo diici ye?"
- ⁴Jesu wuri lap mo nee, "Wu so wu sat nJoon, mbii di wu k̀ing k̀ mbii di wu naa zak.
- ⁵Nyemvum mo naapee, kundung mo mwaan, nyemloghom mo bar, k̀ komdwaghar mo k̀ingpee. Nyem di mo k̀ ten murap, mo yaghal a peemúut, k̀ nyemjeel mo k̀ingpo diiret.

- ⁶Nyem di mon nkat diiret, a mo a nyem di ba mo ki-mee kyetwa nkaa wan kas.”
- ⁷Kaadi nyemlop k̀ Joon ni mo k̀ baa, be Jesu wuri sat nduu k̀ gurum ni mo nkaa Joon nee, "Wu pwat wu so a yil a mpee naa a meye? A mpee naa bel di kut ki-cut ni me?"
- ⁸Wuu pwat a mpee so naa meye? A ngo di wuri jwallée diiret mo me? Nyem di moo jwal nliɾ diiret mo, moo tong a ntulu k̀ mishkagham mo.
- ⁹Wu sat nwan, jí wuu pwat wu so, ku wu naa a meye? Ku wu naa a mee ngusatpo Naan di me? Ii, wan sat nwun nee, har Joon wuri met ngusatpo k̀ Naan.
- ¹⁰Mpeedi a wuri a ngo di mo k̀ ten ran po nkaa wuri ndighin takarda k̀ Naan nee: 'A naa, wan ndung lop ngulop fina atileng wugha. Di wurin ndak ar fugha akudang aa j`i.'
- ¹¹Azeen-nzeen wan sat nwun nee, ndighin jep gurum mo jir di mat mo laa mo, be ba memee des met Joon nguc`in baptisma kas. Jir kisi, be ngo di wuri a diilee met jir ndighin mulki k̀ Naan wuri met nJoon.
- ¹²Yaghal mbít k̀ Joon nguc`in baptisma har yaksi, be mo nkaa c`in lek mpee mulki k̀ Naan ni. Nyemlek ni moo gung mpeku mo kat ni di shibal.
- ¹³Nyemsatpo k̀ Naan mo, ki-Waar mu Mosis mo, mo k̀ ten satpo nkaa mbii di mon nc`in har mbít k̀ Joon.
- ¹⁴Katdang be wu ribet lappo ni, be Joon wuri a Ilaija, di mo k̀ ten satpo nkaa wuri.
- ¹⁵Ngo di wuri ki-kom mu kilingpee, be ni ret ku wuri kilingpee.
- ¹⁶"Wan nsat a me nyem di mon ny`icinsi ye? Mo a kaa jep di moo tong mpokasuwa, di moo pet shaartan furu mo nee.
- ¹⁷Mu taa nvelang wun, be ba wu c`in kook ni kas. Mun mmaap, be ba wu wal kas.
- ¹⁸Jí Joon wuri j`i, be wuri tong ki-noon mpee rep teer mo, ki-ba wuri shwaa am anab kas, be wu sat nee, wuri ki-riin diibish.
- ¹⁹Amma Laa k̀ Gurum wuri j`i, be wu sat nee. Wu naa, ngusepee, ki-ngushwaapee. Shaar k̀ nyemlapwap mo, ki-shaar k̀ nyemshikbish mo. Muu man seen k̀ Naan azeen-nzeen a mpee dak firi mo.”
- ²⁰Dangbe Jesu wuri gwak nyem di mon ndighin birni di wuri k̀ c`in dak firi diinan-nan mo des ndighin mo, mpeedi ba mo tuwap kas. Be wuri sat nee,
- ²¹"Jeel ntaa nkaa wii, Korazin! Jeel ntaa nkaa wii, Betseda! Mpeedi katdang di mo k̀ ten c`in dak diinan-nan si mo a ndighin yil nTaya ki-Sidon, kaadi mo k̀ c`in ndighin wun si, be di puji mo k̀ tuwap di shi tong mbut fwat k̀ shi goklee.
- ²²Amma wan sat nwun nee, parpuus diyeel, be Naan wurin naajeel ki-Taya ki-Sidon met nwun.

²³Wun nyem Kaparnahum mo. Wuu ribet ku mo diyeep wun har kàa wul dengnaan me? Mon nsham kɪ-wun har aawus. Mpeedi katdang di mo kɪ-c`in dak diinan si mo a ndighin Sodom, kaadi mo kɪ-c`in ndighin wun si, be di yil nSodom di har cicinsi.

²⁴Amma wan sat nwun nee, parpuus diyeel, be Naan naajeel kɪ-nyem Sodom mo met nwun.”

²⁵A mpeemini, be Jesu wuri sat nee, "Wan pitang wugha, Daa, puun fina, ngule dengnaan kɪ-yil, mpeedi wugha kɪ-sok mbii diisi mo nyemman mo, kɪ-nyemman mbii mo, amma wugha woo ni nlàa nlaanjoo mo.

²⁶Ii, puun fina, ni a dyen fugha, mpeku mbii ni mo dee aasi.

²⁷A puun fina wuri le mbii mo nsar fina jir. Ba mee guruh man Làa ni kas, see a puun bejee, kɪ-zak, ba mee guruh man puun ni kas, see a Làa ni bejee, kɪ-see ngo di Làa ni wuri bitip mpeku wuri woo puun di nwuri.

²⁸Wu j`i pe wan di jir, wun nyem di wuu c`in dak, kɪ-lee nii toghon nwun zak, be wan ncín nookdi nwun.

²⁹Wu del mbut dak fina, ku wu kám shiimwaan fina di, mpeedi wan a ngusham kɪ-káa fina, kɪ-wan kin tap c`in mbii mo a mbut dyen. Katdang wu del mbut dak fina, be wun nkat nookdi mpee seen fuu mo.

³⁰Mpeedi ba dak fina ni luk kas, kɪ-lee fina ni a diifiyeel zak."

Matiyu 12

¹Ntiit kɪ-teer mini mo, be Jesu kɪ-jeplop firi mo, mo mwaan so del mbut mmaar diben mo parpuus Nookdi. Neenlâa njeplop firi mo, be mo doghom titang diben mpeku mo se.

²Amma kaadi nyem Farisi mo naa mini, be mo sat nJesu nee, "A naa! Jeplop fugha mo nkaa c`in mbii di ba ni ret ku mo c`in parpuus Nookdi kas."

³Jesu lap mmo nee, "Ba wuu kyam tang mbii di mo ran ndighin takarda kɪ-Naan nkaa mbii di gyet Devid kɪ-nyem di mo ashak kɪ-wuri mo c`in, kaadi neenlâa mo si kas aa?"

⁴Kaadi gyet wuri del ndighin Lu kɪ-Naan diides, be wuri se bred di mo kɪ-ten c`in ni nNaan, kɪ-wuri c`in pak nyem di mo ashak kɪ-wuri zak. Bred di ba a mee guruh buu mak se ni kas, see a pris mo dak.

⁵Koo ba wu tang ndighin Waar kɪ-Mosis kas aa? Di pris moo tep Waar mu puus Nookdi, kaadi moo c`in dak Lu kɪ-Naan diides parpuus Nookdi, amma ba mo c`in a shikbish kas.

⁶Wan sat nwun nee, mee ngo di wuri a diides met nLu kɪ-Naan diides wuri di mpesi.

⁷Katdang be di wu manshii kɪ-po di mo kɪ-ten ran ni ndighin takarda kɪ-Mosis nee. 'Wan ribet a kussuk, ba a zughum kas' be ba di wun nandiyeeel diibish nkaa nyem din ndire mo kas,

- ⁸Làa k̀Gurum a wuri a Daa mu parpuus Nookdi ni.”
- ⁹Jesu wuri yaghal yit peemini, be wuri del ndighin mee lu k̀Naan furu.
- ¹⁰Be mee gwar di sar firi ni fii, wuri di nlu ni. Pak gurum mo tal pu Jesu nee, "Kyet nin ndire ku mo bar gurum parpuus Nookdi wa?" Mo c`in tal mini, mpeku mo katpee c`in mwaanaa di nkaa Jesu.
- ¹¹Jesu wuri lap mmo nee, "A we ndighin wun, di wuri ki-mee tum, katdang be tum ni taa ndighin tughun parpuus Nookdi, be ba wurin nso shang ni kas ye?"
- ¹²Azeen gurum ki-koghop ni met ntum. Nin ndire ku mo c`in mbii diiret ngurum parpuus Nookdi.”
- ¹³Be Jesu wuri sat ngwar di sar firi fii ni nee, "A zan sar fugha" Be gwar ni wuri zan sar ni, be sar ni zughum, har ni dee kaa sar diivul ni si.
- ¹⁴Amma nyem Farisi mo pwat di nlu ni, ku mo yaa beetpo ashak nkaa ar di mon nc`in ku mo katpee tu Jesu di.
- ¹⁵Kaadi Jesu wuri man po di mo beet mpeku mo tu wuri di, be wuri yaghal yit peemini. Be gurum mo des mo so ndang wuri. Jesu bar nyem di mo a gok jir.
- ¹⁶Wuri sat mo shibal nee, taji mo le ku gurum mo man wudi kas.
- ¹⁷Wuri satpo mini a mpeku po ni gam mbii di mo k̀ten sat ni nsar ki-ngusatpo k̀Naan Aizaya nee:
- ¹⁸"Wu naa, a kirom fina di wan bitip wuri ndiisi! Di wan wal nwuri, di wuri tong dyen wan des zam. Wan nle Riin fina nkaa wuri, wurin ntokdiyeel mu zeen pee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- ¹⁹Ba wurin ndee mbeetshik kas, ki-ba wurin nle or kas zak. Ba mee gurum nkiting doo firi a ar mo, koo ndighin birni kas.
- ²⁰Wurin ntap fwang nyem di ba cinzeen furu ni bal kas mbut dyen, ki-wurin naajeel k̀nyem di ba mo ki-mee bal kas. Wurin ngung har wuri le zeen nkaa zeen dee a koghorong.
- ²¹A ndighin sum firi, be gurum mo jir mon nle canciin furu di.”
- ²²Mee das mo j`i ki-mee nguvum di wuri a tiding, wuri ki-riin diibish zak, pe Jesu di. Jesu wuri bar gwar ni, har gwar ni katpo, ki-wuri naapee zak.
- ²³Mbii di Jesu c`in ni aapo nduu k̀gurum ni mo jir, har mo sat nee, "Kyet gwar diisi a laa k̀Devid wa?"
- ²⁴Amma kaadi nyem Farisi mo kitingpo mini, be mo sat nee, "Gwar diisi wurii ceen riin diibish ni mo a shi iiko mu Beelzebul, mishkagham k̀riin diibish mo.”
- ²⁵Mpeedi Jesu wuri man pan di mo nkaa c`in ni, be wuri sat mmo nee, "Koo mulki diidang ye di ni bak sat vul, be nin nwat. Koo a nyem birni diidang ye, ki-koo a nyemtulu diidang ye di mo bak sut vul, be birni ni, koo tulu mini nwat.

- ²⁶Katdang Shetan wuri ceen nyem firri mo, be wuri bakshin a vul mm̄ini. Be cirang dangbe mulki firri nin mmak dar ye?
- ²⁷Katdang wan kin ceen riin diibish mo a shi iiko mu Beelzebul, be nyemso ndang kam fuu moo ceen riin diibish ni mo a shi iiko mu weye? Mpeemini, be a nyem fuu mon ncandiyeeel nee wuu cin a dung, nee wan kin ceen Shetan a shi iiko mu Beelzebul.
- ²⁸Amma katdang wan kin ceen riin diibish mo a shi iiko mu Riin k̄Naan, be mulki mu Naan ni j̄i pe wun di ndiisi.
- ²⁹Cirang gurum mmak del nlu k̄mee ngubal, ku wuri hir long k̄ngubal ni, katdang ba wuri k̄shee bwaghat ngubal ni akudang kas ye? Abwoon mini, be wurin mmak hir long nlu k̄ngubal ni.
- ³⁰"Ngo di ba wuri ashak k̄wan kas, be wuri a shaarlek fina mm̄ini. Ngo di ba wurin mbam wan mpee j̄i k̄gurum mo be Naan di kas, be wurii waa titiit mo so jong k̄Naan.
- ³¹Mpeemini wan sat nwun nee, koo a shikbish diidang ye, k̄koo a po diibish diidang ye di gurum moo sat nkaa Naan, be mon nfwo mini ngurum mo, amma po diibish nkaa Riin k̄Naan, be ba mon nfwo mini ngurum kas.
- ³²Jir ngo diidang ye di wuri sat po diibish nkaa Laa k̄Gurum, be mon nfwo mini nwuri. Amma ngo di wuri sat mee po diibish nkaa Riin k̄Naan, be ba mon nfwo mini nwuri kas, koo a yaksi, k̄koo yil di ni dung j̄i."
- ³³"See wu le ting ni a diiret, dangbe laa ni mon ndee a diiret. Koo wu le ting ni a diibish, dangbe laa ni mon ndee a diibish zak. Mpeedi mon mman ting a mpee laa firra mo.
- ³⁴Wun a kaa jep nw`oo pang mo si! Cirang dang wun diibish, wun mmak sat mee mbii diiret ye? Mpeedi a mbii di nin mputughup k̄gurum, a nii kaa put mpo firri zak.
- ³⁵Ngo diiret, wurii put k̄mbii diiret mo ndighin long firri diiret, di wuri k̄tap sok mo ndighin putughup firri. Ngo diibish, wurii put k̄mbii diibish mo, ndighin long firri diibish, di wuri k̄tap sok mo ndighin putughup firri.
- ³⁶Wan sat nwun nee, koo a po diibish diidang ye di gurum mo k̄ten sat ni, be mon nyakshii ni shim̄dong- shim̄dong parpuus diyeel.
- ³⁷A shi mbii di a sat shi po fugha, dangbe mon mman din ndire fugha, a shi mbii di a sat, dangbe mon ncandiyeeel diibish nwugha zak."
- ³⁸Dangbe pak mo mbut nyemkam Waar k̄Mosis mo k̄Farisi mo, mo sat nwuri nee, "Ngukam, muu ribet naa mee mbii aapo nsar fugha."
- ³⁹Jesu wuri lap mmo nee, "Nyemdiibish di mo kwar Naan ny`icinsi, moo ribet naa mee mbii aapo. Amma ba mon nkam mee mbii aapo mmo kas, see a mbii aapo mu Joona ngusatpo k̄Naan bejee.

⁴⁰Kaadi gyet Jooná wuri wet puus kun, kí-teer kun ndighin but kí-pupwap, be ni aasi zak, mon nwum Làa kí-Gurum mpee puus kun, kí-teer kun ndighin yil ni.

⁴¹Parpuus tokdiyeel ni, be gurum mon nkám dak kí-nyem Ninevi mo, kí-dak kí-nyem din ny`icinsi mo, be dak kí-nyem Ninevi mo, nin nret met ndak mumo ni, mpeedi gyet nyem Ninevi mo tuwap mpee po Naan di gyet Jooná sat. Amma nyem din ny`icinsi mo kwar kíting kám kí-ngo diides met Jooná di wuri mpesi.

⁴²Parpuus tokdiyeel ni, be gurum mon nkám dak kí-mishkagham diimat, kí-dak mu nyem din ny`icinsi mo, be mon nnaa dak kí-mira nin nret met mumo, be wuran ncan-diyeel diibish mo, mpeedi gyet wura put nyil fira jong-jong, mpeku wura j`i naa seen mu Solomon di. Amma nyem din ny`icinsi mo kwar kíting kám kí-ngo diides met Solomon di wuri mpesi.”

⁴³"Katdang riin diibish ni put ndighin mee gurum, be ni mwaan a naar yil a peedi ba mee am di kas, mpee tangpee nookdi, amma ba ni kat mee pee nookdi kas.

⁴⁴Dangbe ni sat nee, 'wan mbaa ntulu fina, a peedi jí wan put di'. Kaadi ni baaj`i, be ni kat lu nin nfii, mpeedi mo kí-fet lu ni kí-mo dak ni zak.

⁴⁵Dangbe ni so j`i kí-pak riin diibish mo povul, di mo bish met nni, kí-mo del tong di ndighin lu ni. Be yaksi tong kí-gwar diisi ni waa bish met ndin nshee. A mbii di nin nc`in nyemdiibish di mon ny`icinsi aasi zak.”

⁴⁶Kaadi Jesu wuri kudi nkaa katpo kí-duu gurum ni mo, be nighin firi kí-dyem-nighin firi mo, mo j`i dar atileng, kí-mo ribet katpo kí-wuri.

⁴⁷Mee gurum sat nJesu nee, "A naa nighin fugha, kí-dyem-nighin fugha mo, moo dar atileng, kí-moo ribet katpo kí-wugha.”

⁴⁸Jesu lap ngwar ni nee, "A we a nighin fina ye? Kí-a we mo a dyem-nighin fina ye?”

⁴⁹Dangbe wuri sel sar firi nkoghop peedi jeplop firi mo di, be wuri sat nee, "Wu naa, a nighin fina kí-dyem-nighin fina mon ndiisi.

⁵⁰Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri c`in dyen kí-puun fina di wurin ndighin dengnaan, be a gwar mini a dyem-nighin fina, kí-dyem-nighin fina diimat, kí-nighin fina zak.”

Matiyu 13

¹Parpuus mini, be Jesu wuri put ndighin lu ni, wuri so tong mpo bahar.

²Duu kí-gurum mo j`i pe wuri di des zam, har wuri del tong ndighin mee jirgi am. Be duu kí-gurum ni mo dar pukom am ni.

³Jesu wuri satpo mmo des shi sumpo mo nee, "Mee ngumaar wuri put so mpee bwot cirem mbut mmaar.

⁴Kaadi wuri nkaa bwot cirem ni mbut mmaar firi, be pak cirem ni mo taa a ar, be ny`er mo sham kyak ni.

- ⁵Pak cirem ni mo taa nkaa kwaghap a peedi ba ni ki-yil des kas. Abet be cirem ni mo cighir kaa.
- ⁶Amma kaadi puuskaa, be cirem ni mo kaa caan, har mo fii, mpeedi ba mo kat yil des mpee sham seen kas.
- ⁷Pak cirem ni mo taa mbut nhir mo, be mo kaa wurang ndighin hir, be hir tireng kaa mmo.
- ⁸Amma pak cirem ni mo taa nkaa yil diiret, mo kaa, be mo le aa, memee le aa mo dari, memee le mo laarpeemee, ki-memee le mo laarkun.
- ⁹Ngo di wuri ki-kom, mpee kitingpee, be ni ret ku wuri kiting.”
- ¹⁰Jeplop Jesu mo ji tal pu wuri nee, "A me le dang aa satpo ngurum mo a shi sumpo ye?"
- ¹¹Wuri lap mmo nee, "Naan ki cin man nwun, mpeku wu manshii ki mbii di mo a sisok mu mulki ki Naan, amma ba Naan wuri ki cin man mini mmo kas.
- ¹²Mpeedi ngo di wuri ki-mbii, be mon mbaa cin diki-nwuri zak, har wuri kat diki-des. Ngo di ba wuri ki-mee mbii kas, be koo rep mbii di wuri ki-ni, be mon nsight yaa wuri ki-ni.
- ¹³Mbii di ni le dang wan kin satpo mmo shi sumpo mo, 'a mpeedi koo di mo ki-yit mpee naapee, be ba mon nnaapee kas. Koo di mo ki-kom mpee kitingpee, be ba mon nkitingpee kas, ki-ba mon mmanshii ki-mbii mo kas zak.'
- ¹⁴Po di gyet Aizaya wuri ki-ten sat ni nkaa mo, di nee: 'Nyem diisi mon nkiting har mon nkitingpee, amma ba mon mmanshii ki-ni kas, koo diben. Mon nnaapee har mon nnaa, amma ba mon mmak naa mee mbii kas koo diben.
- ¹⁵Mpeedi putughup ki-nyem diisi mo ki-dee a diibal, ki-mo dwaghar kom furu mo, ki-mo kup yit furu mo, mpeku taji mo naapee shi yit furu mo kas, ki-taji mo kitingpee shi kom furu mo kas. Ki-taji mo manshii ki-mbii mo shi putughup furu mo kas. Mpeku taji mo cighir pe Naan di, mpeku wuri bar mo di kas.'
- ¹⁶Amma ni bang nwun, mpeedi yit fuu moo naapee, ki-kom fuu moo kitingpee zak.
- ¹⁷Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, gyet nyemsatpo ki-Naan mo des, ki-nyem ki-Naan mo des, gyet mo fes ribet naa mbii di wun nkaa naa ni si, be ba mo naa kas, ki-gyet mo fes ribet kiting mbii di wun nkaa kiting ni si, be ba mo kiting ni kas.”
- ¹⁸"Wu kiting shii ki-sumpo nkaa ngubwot cirem si.
- ¹⁹Koo ngo diidang ye di wuri kitingpo nkaa mulki ki-Naan, dang ba wuri manshii ki-ni kas, be gwar mini a kaa cirem di mo taa nkaa ar si. Ngo diibish wuri ji toghot cirem di mo kop ni ndighin putughup ki-ngo ni kitak.
- ²⁰Cirem di mo taa nkaa kwaghap si, mo a kaa ngo di wuri kitingpo ki-Naan, be wuri lap ni shi retnyit kitak-kitak.

- 21** Amma ba po ni sham seen ndighin putughup firri kas, ki-ba ni teer vul ndighin wuri kas. Katdang mee luk yaghal, koo gurum mo cinjeel nwuri mpee po Naan, be a abet wurin mbaa abwoon.
- 22** Cirem di mo taa mbut nhir si mo a kaa ngo di wuri kitingpo Naan ni, be pan ki-mbii mo, ki-kyaghar mu long dii mu yil diisi mo vwen po ni, har ba mo laa-laa kas.
- 23** Amma cirem di mo bwot nkaa mmaar diiret ni a kaa ngo di wuri kitingpo Naan ni, be wuri manshii ni, har wuri laa-laa azeen-nzeen, pak mo laa-laa har dari, ki-pak mo har laarpeemee ki-pak mo laarkun.”
- 24** Jesu wuri sat mee sumpo mmo zak nee, "Mulki k-Naan ni a kaa mee ngumaar di wuri bwot cirem diiret ndighin bong firri.
- 25** Kaadi gurum mo so nsaam jir, be mee shaarlek firri j`i bwot cirem diibish nkaa cirem diiret di ngumaar ni k-ten bwot ni.
- 26** Kaadi diben ni kaa, ki-ni doghom putkaa, be cirem diibish ni kaa zak.
- 27** Dangbe kirom k-ngumaar ni mo j`i sat nwuri nee, 'Daa, ba ji wugha bwot a cirem diiret ndighin bong fugha kas aa? Cirang dang shit diibish ni kaa di zak ye?'
- 28** Wuri lap mmo nee, 'A mee shaarlek fina wuri c`in mini.' Kirom ni mo sat nwuri nee, 'Kyet a ribet ku mu so mu toghot shit diibish ni mu fwo wa?'
- 29** Wuri lap mmo nee, 'Waash, katdang wu so wu toghot shit diibish ni, be wun nwaa wu toghot diben ni ashak ki-shit ni zak.
- 30** Wu yit mo wurang di ashak, har tar diip ni wul. Katdang parpuus diip nin nwul, be wan nsat nyem diip ni mo nee. Wu shee diip cirem diibish ni, wu ak sar ni mo ashak aku, mpeku wu bwot wus dik. Amma wu diip diben ni wu so wu doo nwan ndiyaar' “
- 31** Jesu wuri sat mee sumpo mmo zak nee, "Mulki k-Naan ni a kaa aas ki-mee ting di moo pet ni a mustad, di mee gwar wuri so kop ndighin bong firri.
- 32** Aas k-mustad ni a diikat met kaghar cirem mo jir, amma, katdang ni kaa, be ni wurang, ki-ni des met kaghar ting mo jir, har ny`er mo shini-shini mo j`i le tish furu mo ndighin song ni.”
- 33** Jesu wuri sat mee sumpo mmo zak nee, "Mulki k-Naan ni a kaa yist, di mee mat wura mang riyeep ki-aas, har aas ni yaghal wu, ki-ni gam daa mo kun.”
- 34** Jesu wuri sat mbii diisi mo jir, nduu ki-gurum ni mo a shi sumpo. Ba wuri sat mee po mmo kas, see a shi sumpo mo.
- 35** Wuri kam mmo shi sumpo mo, mpeku ni gam mbii di mo k-ten sat ni nsar k-ngusatpo k-Naan nee: "Wan nsatpo ngurum mo a shi sumpo mo, wan nwoo mo, mbii di mo a sisok, di pugyet Naan shee leyil di.”
- 36** Dangbe Jesu wuri yit duu k-gurum ni mo, be wuri del ndighin mee lu. Be jeplop firri mo j`i pe wuri di, be mo sat nee, "A kamshii k-umpo nkaa shit diibish di ni ndighin mmaar ni mmun.”

- 37 Wuri lap mmo nee, "Ngo di wuri bwot cirem diiret ni, wuri a Laa k̀- Gurum.
- 38 Maar ni, a yil diisi. Cirem diiret ni, ni a nyem di mulki mu Naan ni a mumo. Shit diibish ni a nyem mu Shetan mo.
- 39 Shaarlek di wuri bwot shit diibish ni a Shetan. Parpuus diip ni, a kyes k̀- yil ni mini. Nyemdiip ni mo, a nyemlop k̀- Naan mo.
- 40 "Kaadi mo kok shit diibish ni mo fwo nwus, be nin nc`in aasi parkyes k̀- yil ni zak.
- 41 Laa k̀- Gurum wurin nlop nyemlop firi mo, dangbe mon nkyak nyem di mo le ku guruh mo c`in shikbish jir, k̀- nyem di mo c`in mbii diibish, mon mpwat k̀- mo aku mbut mulki firi.
- 42 Dang mon nfwo mo ndighin aawus. A peedi mon nwal k̀- sum aghas di mini.
- 43 Amma nyem mu Naan mon mbangpee kaa puus si ndighin mulki k̀- Naan puun furu. Ngo di wuri k̀- kom mpee kitingpee, be ni ret ku wuri kiting."
- 44 "Mulki k̀- Naan ni a kaa mee long diikirim di ni a sisok ndighin mee bong, di mee guruh wuri so kat ni. Be wuri waa baa tap paa ni di, mpee retnyit, be wuri so seet long din nlu firi mo jir, mpeku wuri seet bong ni di.
- 45 "Aasi zak, mulki k̀- Naan ni a kaa mee ngunwor di wuri ndung tang mbii diiret mo di mo kirim zam.
- 46 Dangbe kaadi wuri kat memee mbut mbii di mo c`in kirim zam ni, be wuri so sirep long firi mo jir, be wuri kat shaghal, har wuri so seet ni."
- 47 "Mulki k̀- Naan ni a kaa mee shang di mo mbwot ndighin am bahar, di ni yak pupwap mo shini-shini.
- 48 Katdang ni gam, be mo dul ni kaa a dighir. Be mon ntong, mpeku mo waghar diiret ni mo le ndighin birong furu mo, amma mon nfwo diibish ni mo.
- 49 Nin nc`in aasi parkyes k̀- yil ni zak. Nyemlop k̀- Naan mon mpwat, mpeku mo kyak nyemdiibish mo pwat aku mbut nyem din ndire mo.
- 50 Mon nfwo nyemdiibish ni mo mbut aawus, a peedi mon nwal k̀- sum aghas di mini."
- 51 Jesu wuri tal pu mo nee, "Wu manshii k̀- mbii diisi mo jir aa?" Mo lap nwuri nee, "Ii, mu man."
- 52 Wuri sat mmo nee, "Mpeemini, be koo a ngukam Waar k̀- Mosis diidang ye di moo le wuri dee a ngulop mu mulki k̀- Naan, be wuri a kaa mee ngulu di wuri put k̀- mbii diipoo mo k̀- mbii diisighir mo, mbut nlusok long firi mo."
- 53 Kaadi Jesu wuri kyes sat sumpo diisi mo, be wuri yaghal yit peemini.
- 54 Kaadi wuri baaj`i wul nyil firi, be wuri del mnee lu k̀- Naan furu, be wuri c`in kam mmo, har kam firi ni aapo nguruh ni mo, har mo sat nee, "Gwar diisi wuri kat seen mpee c`in mbii lukshik diisi mo a neye?"

⁵⁵Ba a wuri a làa k̀-nguám si kas aa? Ba sum k̀-ninghin firi a Meeri kas aa? Ba a dyemninghin firi mo a Jemis, k̀-Josep k̀-Simon, k̀-Judas kas aa?

⁵⁶Ba dyemninghin firi diimat si moo tong a pe mun di kas aa? Gwar diisi wuri kat mbii diisi mo jir a neye?"

⁵⁷Mo, langtughup k̀- wuri, be Jesu wuri sat mmo nee, "Ba gurum moo kwar cín diides ngusatpo k̀- Naan kas, see a nyemyil firi mo k̀-nyemtulu firi mo."

⁵⁸Ba Jesu wuri c`in mee mbii aapo mo des ndighin yil nNazaret kas, mpeedi ba gurum mo cínzeen nwuri kas.

Matiyu 14

¹Ndighin shiiteer mini mo, be Herot di wurii c`in mulki nkaa yil nGalili, wuri kitingpo nkaa putsum k̀- Jesu.

²Be wuri sat nyemdak firi mo nee, "A Joon nguc`in baptisma di mo k̀- yaghal k̀- wuri a peemúut. A ni le dangbe wuri k̀- iiko mpee c`in mbii aapo diisi mo."

³Jí Herot wuri k̀- yaa Joon bwaghat, har wuri le wuri nlushaghat, mpee Herodiyas, mat k̀- dyemninghin firi Filip.

⁴Jí Joon wuri k̀- cíi nHerot nee, "Ba nin ndire ku wuri lap wura kas."

⁵Jí Herot wuri k̀- ribet tu Joon nguc`in baptisma, amma wuri kiir nyem Yahudi mo, mpeedi mo man nee, Joon wuri a ngusatpo k̀- Naan.

⁶Amma pardi moo pan puuslãa k̀- Herot ni wul, be reep k̀- Herodiyas wura metkook nnaar k̀- duu gurum ni mo, har ni ret Herot nyit zam.

⁷Be wuri tuwoorpo shi bhemcuk nreep ni wura nee, "Koo a meye di yi dang pu wan, be wan ncín yi."

⁸Amma mpee kar k̀- ninghin fira, be wura sat nHerot nee, "A cín kãa k̀- Joon nguc`in baptisma nwan ndighin kong si."

⁹Putughup k̀- Herot ni wat zam. Amma mpee po di wuri k̀- tuwoor nreep ni shi bhemcuk, k̀- mpee mizep di moo tong ashak k̀- wuri, be wuri sat ne, mo cín kãa k̀- Joon ni nwura.

¹⁰Wuri lop mo so can kãa k̀- Joon ndighin lushaghat.

¹¹Mo j`i k̀- kãa ni ndighin kong, be mo cín nreep ni, be wura so k̀- nin nninghin fira.

¹²Jeplop k̀- Joon mo j`i mang kúm firi so wum, dangbe mo so sat nJesu.

¹³Kaadi Jesu wuri kitingpo nkaa tu k̀- Joon, be wuri yaghal yit pee ni, wuri del ndighin jirgi am, ku wuri so a peedi ba mee gurum di kas, mmishin. Amma kaadi duu k̀- gurum ni mo kiting, be mo pwat ndighin birni mo, mo so ndang wuri nshii.

¹⁴Kaadi Jesu wuri put ndighin jirgi am ni, be wuri naa duu gurum ni mo des. Be wuri naajeel k̀- mo, har wuri bar nyem di moo shwal mo.

- ¹⁵Kaadi kansighin c`in, be jeplop firi mo j`i pe wuri di, mo sat nee, "Pee diisi ni a naar yil, ki-puus ni ndung ru yaksi zak. A sel duu k`i gurum ni mo, mpeku mo so seet mbiise furu di ndighin jepyil si mo."
- ¹⁶Jesu wuri lap mmo nee, "Ba ni a ting ku mo so kas. Wun wu cin mbiise mmo."
- ¹⁷Mo sat wuri nee, "Mun ki-bred mo paat, ki-pupwap mo vul mpesi bejee dak."
- ¹⁸Jesu wuri sat nee, "Wu j`i ki-mo wan mpesi."
- ¹⁹Wuri sat nduu k`i gurum ni mo tong nyil nkaa dem. Be wuri mang bred diipaat ni mo ki-pupwap diivul ni mo zak, be wuri diyeep yit kaa adeng, be wuri c`in aduwa mu pitang nkaa ni. Be wuri yilang bred ni mo, be wuri cin nyemso ndang wuri mo, mpeku mo swap nduu k`i gurum ni mo.
- ²⁰Duu gurum ni mo se, har mo hifit jir. Dangbe nyemso ndang wuri ni mo kyak kaghar mbiise di ni dee di, har ni gam kacik mo kaghapaat baavul.
- ²¹Mish di mo se mbiise ni, mo wul dubu paat. Ba mo tang mat mo ki-jep mo diki-kas.
- ²²Dangbe Jesu wuri le ku nyemso ndang wuri mo del ndighin jirgi am, mpeku mo so di a tileng nwuri, mpee candel mbin dii si. Aku wuri sel duu k`i gurum ni mo di.
- ²³Abwoon di wuri k`i sel duu gurum ni mo, be wuri kaa adeng jwak mmishin, mpee c`in aduwa, har pee ni doghom rii, be wuri di a jwak ni mmishin.
- ²⁴Amma ntiit ki-peemini, be jirgi ni k`i so wul nnaar k`i am bahar ni, ki-am nii taat ki-mo des, mpeedi kut ki-baa ki-mo shibwoon.
- ²⁵Amma naar karfe kun dii mu pubit, be Jesu wuri mwaan so pe nyemso ndang wuri mo di, nkaa am ni.
- ²⁶Kaadi nyemso ndang wuri mo naa wuri mwaan nkaa am bahar ni, be kiirmuut yaa mo des zam har mo sat nee, "A mee shon!" Mo le or mpee kiirmuut.
- ²⁷Abet be Jesu wuri katpo ki-mo, wuri sat mmo nee, "Wu bwot putughup fuu mo, a wan. Taji kiirmuut yaa wun kas."
- ²⁸Dangbe Pita wuri lap, wuri sat nee, "Daa, katfang a wugha, be a yit ku wan mwaan so pe wugha di nkaa am ni."
- ²⁹Jesu sat nee, "A j`i." Dangbe Pita wuri put ndighin jirgi ni sham, ki-wuri yaa mwaan nkaa am ni, so pe Jesu di.
- ³⁰Amma kaadi wuri naa kut ni yaghal, be kiirmuut yaa wuri, har wuri doghom ru ndighin am ni. Dangbe wuri le or, nee, "Daa, a bam wan!"
- ³¹Abet Jesu wuri zan sar firi, be wuri yaa Pita, be wuri sat nwuri nee, "Wugha gwar di cinzeen fugha ni a lee-lee dak, mpeme, wugha ki-pan kyetwa ndighin putughup ye?"
- ³²Kaadi mo weet mo del ndighin jirgi ni, be kut ni dar.

³³Nyem di mo ndighin jirgi ni, mo seyil nwuri, mo sat nee, "Azeen-nzeen wugha a Làa k̀Naan."

³⁴Kaadi mo candel, be mo wul nkoghop nyil nGenesaret.

³⁵Be nyemyil ni mo naa wuri man, be mo lop-lop ndighin yil ni cighirkaat jir, har mo j`i ki-nyemgok mo pe wuri di jir.

³⁶Mo dang pu wuri, mpeku wuri yit ku mo tuwaas koo a pukom nliɾ firi bejee. Nyem di mo tuwaas nliɾ firi ni, be mo bar jir.

Matiyu 15

¹Dangbe pak nyem Farisi mo ki-nyemkam Waar k̀Mosis, mo pwat nJerusalem mo j`i pe Jesu di, be mo tal nee,

²"A me le dangbe jeplop fugha mo del aki-po k̀nyemnan diiyam mo ye? Ba moo vwang sar furu mo akudang mo se mbiise kas."

³Jesu wuri lap mmo nee, "A me le dang wuu tep Waar k̀Naan, mpeku wu tap di ki-mbii di puun fuu mo loghot ki-c`in ni di ye?"

⁴Naan wuri sat nee, 'A cin diides mpuun fugha ki-nighin fugha,' ki-zak nee, 'ngo di wuri satpo diibish nkaa puun, koo nighin firi, be mon ntu wuri ting.'

⁵Amma wuu kam ngurum mo nee, 'Koo ngo diidang ye di wuri sat mpuun, koo nighin firi nee, bam di wun nkat pu wan di, be wan kin cin ni nNaan.

⁶Be ba ni a ting ku wuri cin diides mpuun firi kas.' Wuu lepo di Naan sat nee, wu c`in mo a diibuu, mpeku wu tap po k̀puun fuu mo di.

⁷Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo, gyet Aizaya wuri satpo nkaa wun a ndire nee:

⁸'Nyem diisi moo cin diides nwan a shi mishpoo furu mo. Amma putughup furu mo jong ki-wan.

⁹Moo seyil nwan a buu, kam di moo kam ni a Waar k̀gurum mo.' "

¹⁰Jesu wuri pet duu k̀gurum ni mo jir j`i pe shin di, be wuri sat mmo nee, "Wu lekom ku wu kiting mbii di nwan nsat di, ku wu manshii k̀ni di zak.

¹¹Ba a mbii di gurum ki-se mpo, a mon nle gurum dee a diibish nyit k̀Naan kas, amma a mbii di moo ka put mpo k̀gurum, a mini moo le gurum dee a diibish."

¹²Dangbe jeplop k̀Jesu mo j`i sat nwuri nee, "Ba a man ne ni laa nyem Farisi mo mbut kaadi mo kitingpo mini kas aa?"

¹³Jesu wuri sat nee, "Koo a mbii kikop diidang ye di ba a puun fina di wuri adeng wuri kop ni kas, be mon ntoghot ni fwo jir.

¹⁴Wu yit mo di kawe. Mo a nyemsel di mo a vum mo. Katdang be mee nguvum yaakam nguvum, be mo mon ntaa ntughun weet."

- 15 Amma Pita sat wuri nee, "A kámshii k̀sumpo díisi mmun."
- 16 Jesu wuri sat nee, "Har yaksi, ɓe ba wun, wu manshii k̀ni kas aa?"
- 17 Wu man nee, koo a mbii díidáng ye dí ni ɗel mpo k̀gurum, ɓe nii ɗel sham a ndighin but firi, k̀har ni waa ɗel sham put ndyes zak.
- 18 Amma a mbii dí moo k̀aa put mpo k̀gurum, moo k̀aa put a ndighin putughup k̀ngo ni, a mini moo le gurum ɗee a díibish.
- 19 Mpeedi pan díibish moo pwat a ndighin putughup k̀gurum. Mbii mo kaa tukáa si, k̀ngaa, k̀wat, k̀langting díi mu ɗung, k̀po díibish mo.
- 20 A mbii díisi moo le gurum ɗee a díibish. Amma se mbiise shi sar ndin nwwang, ba nin mmak le gurum ɗee a díibish kas."
- 21 Jesu wuri yaghal a peemini, ɓe wuri so nkoghop nyil nTaya k̀Sidon.
- 22 Dangbe mee mat yil nKanaan wura diyeeep ɗoo fira shibal, wura sat nee, "A naajeel fina, Daa, Làa k̀Devid. Reep fina wuraa shwaajeel, k̀riin díibish."
- 23 Amma ba Jesu wuri lap mee po nwura kas. Dangbe jeplop firi mo j̀i ɗang pu wuri nee, "A ceen wura so waa, mpeedi wura ɗwaghar kom mmun, k̀wal ndang mun."
- 24 Jesu wuri lap mmo nee, "Mo lop wan j̀i a mpee tang nyem Isreil díilɗagham mo ɓejee ɗak."
- 25 Amma mat ni wura j̀i kurum ntoghom firi, k̀wura sat nee, "Daa, a ɓam an!"
- 26 Jesu wuri sat nee, "Ba ni ret ku mo mang mbiise mu jep mo ku mo fwo as mo kas."
- 27 Amma mat ni wura sat nee, "Ii, ni aasi, Daa, amma as ni moo se a rep pak mbiise dí ni ɗyong nyil, nder peetong mu sese k̀puun furu mo zak."
- 28 Dangbe Jesu wuri sat nwura nee. "Kai naa! Cínzeen fii ni a díides hakyeng! Bam dí yi ɗang ni, wan kin cín nyi." Ntiit k̀peemini, ɓe abet reep fira ni bar.
- 29 Jesu wuri yaghal a peemini, ɓe wuri ɗel so nkoghop am candar díides nyil nGalili. Wuri k̀aa adeng jwak, ɓe wuri tong dí.
- 30 Dangbe ɗuu gurum mo ɗes mo j̀i k̀kibel mo, k̀kundung mo, k̀vum mo, k̀komɗwaghar mo, k̀pak mo dí ɗes zak, mo j̀i le mo ntoghom k̀Jesu, ɓe wuri bar mo.
- 31 Mpeemini, ni aapo nduu k̀gurum ni mo zam, kaadi mo naa tiding mo katpo, k̀kundung mo bar, k̀kibel mo mwaan, vum mo naapee, ɓe mo kwoop Naan k̀nyem Isreil mo.
- 32 Jesu wuri pet nyemso ndang wuri mo j̀i pe shin dí, ɓe wuri sat mmo nee, "Wan naajeel k̀ɗuu gurum ni mo, mpeedi mo k̀c`in teer kun ashak k̀wan, ɓe ba mo k̀se mee mbiise kas. Ba wan ribet sel mo so k̀neen kas, mpeku taji mo táa muutleet a ar kas."

- ³³Dangbe jeplop firi mo sat nwuri nee, "Mun nkat mbiise a ne, a naar yil diisi, di duu guruh si mon nse, ku ni mak hibi mo di ye?"
- ³⁴Jesu wuri talpu mo nee, "Wun ki-bred mo a kong ye?" Mo lap nee, "Mun ki-mo povul, ki-rep pak pupwap diidween mo kong dak."
- ³⁵Jesu wuri sat nduu ki-guruh ni mo tong nyil.
- ³⁶Be wuri mang bred diipovul ni mo, ki-pupwap ni mo, be wuri c`in aduwa mu pitang Naan, be wuri yilang bred ni mo, wuri cin nyemso ndang wuri mo, mpeku mo swap di nduu ki-guruh ni mo.
- ³⁷Duu ki-guruh ni mo se, har mo hibi jir. Dangbe nyemso ndang Jesu mo kyak kaghar mbiise di ni dee di, har ni gam kacik mo povul.
- ³⁸Nyem di mo se ni, be a mish mo dubu feer, ba mo tang mat mo ki-jeplop mo dikikas.
- ³⁹Jesu wuri sel duu ki-guruh ni mo so, be wuri del ndighin jirgi am, mpeku wuri so di nyil mMagadan.

Matiyu 16

- ¹Pak nyem Farisi mo ki-nyem Saddusi mo j`i pe Jesu di, mpeedi moo ribet kyam wuri ku mo naa di. Be mo dang pu wuri Jesu ne, wuri kam mee mbii aapo di ni put adeng sham mmo.
- ²Jesu wuri sat mmo nee, "katdang kansighin c`in, be wuu sat nee, 'Pee ni naat adeng, be pee ni bang.'
- ³Mbit-mbit, be wuu sat nee, 'Fwan nj`i cicinsi mpeedi deng ni rap shek-shek ki-nluu, ki-nii ngummbit zak.' Wu mak man mpee bakiyit nluu di adeng mo shini-shini, amma ba wu mak man mpee bakiyit mbii aapo di mu bit ni mo kas.
- ⁴Wun nyem din ny`icinsi mo, di wun a diibish mo. Nyemngaa mo, di moo ribet naa mee mbii aapo, ba mon nkam mee mbii aapo mmo kas, see a mbii aapo mu Joona bejee dak." Dangbe wuri yaghal yit mo di, ku wuri so a ar firi.
- ⁵Kaadi jeplop ki-Jesu mo del wul mbin diisi, ashee mo mander mang bred pan.
- ⁶Jesu wuri sat mmo nee, "Wu tap ki-yist mu nyem Farisi mo, ki-mu nyem Saddusi mo."
- ⁷Mo beet ki-shak nee, "Wuri satpo mini a mpeedi ba mu j`i ki-bred kas."
- ⁸Jesu wuri man mbii di moo pan ni, be wuri sat mmo nee, "Wun nyemcinzeen lee-lee mo. A me le dang wuu beetshik ki-shak ne, ba wun ki-bred kas ye?"
- ⁹Ashee, har yaksi be ba wu manshii ki-ni kas me? Ba wu pan bred diipaati si mo, di ji wan cin nguruh mo dubu paati mo se si kas me? Ji wu hir kaghar mbiise di ni dee di, a kacik mo kong ye?"

- ¹⁰Koo a bred diipovul si mo, kɪ-gurum dɪi dubu feer si mo, be jí wu hɪr kaghar mbiise dɪ jí ni dɛe dɪ a kong ye?
- ¹¹A me le dɔngbe ba wu mak manshii kɪ-mbii dɪisi mo kas ye? Ba wan kɪm sat a po nkaa bred kas, amma wu tap aa kám mu nyem Farisi mo, kɪ-nyem Saddusi mo.”
- ¹²Dangbe mo manshii ni nee, ba wurii satpo mmo, ku mo tap aa yist mu bred kas, amma mo tap aa kám mu nyem Farisi mo kɪ-mu nyem Saddusi mo.
- ¹³Kaadi Jesu wuri dɛl ndighɪn yil nSizariya mu Filipi, be wuri tal pu jeplop firɪ mo nee, "Gurum moo sat ne wan a Lɔa kɪ-weye?"
- ¹⁴Jeplop firɪ mo lap nee, "Pak gurum moo sat ne wugha a Joon nguc`in baptisma, kɪ-pak mo ne, wugha a Ilaija, pak mo ne wugha a Jeremiya, koo a memee mbut nyemsatpo kɪ-Naan mo.”
- ¹⁵Jesu wuri talpu mo nee, "Amma wuwun, wuu sat ne wan a weye?"
- ¹⁶Simon Pita wuri lap nee, "A wugha a Kristi ngubam, Lɔa kɪ-Naan dɪ wuri dɪ mmeen.”
- ¹⁷Jesu wuri sat mPita nee, "Wugha kat diiret Simon lɔa kɪ-Joona! Mpeedɪ ba a gurum kám mbii dɪisi ni nwugha kas, amma a puun fina dɪ wuri adɛng.
- ¹⁸Wan sat nwugha nee, A wugha Pita, aa nhɪk dɪ wan ndung dik kuk kɪ-Ekɪtɪsya fina nkaa ni. Kɪ-ba mee iiko mu tughun aawus mak dɛe a koghorong nkaa ni kas.
- ¹⁹Wan nc`in mbii wang polu mu mulki kɪ-Naan nwugha. Koo a mbii diidɔng ye dɪ a bɔwaghat ni a yil dɪisi, be mon mbɔwaghat ni adɛng zak. Koo mbii diidɔng ye dɪ a fwoon ni a yil dɪisi, be mon nfwoon ni adɛng zak.”
- ²⁰Dangbe Jesu wuri sat njeplop firɪ mo shibal hakyeng nee, "Taji mo sat mmee gurum ne wudɪ a Kristi kas.”
- ²¹Aɔwoon mɪni, be Jesu wuri yaakám nyemso ndang wuri mo, nee. Ting wurin nso nJerusalem, ku dɪ shwaajeel mo dɛs dɪ nsar kɪ-nyem diinan mo, kɪ-pris diinan mo, kɪ-nyemkám Waar kɪ-Mosis mo, har mon ntu wuri. Amma shii diikun be wurin nyaghal a peemúut.
- ²²Dangbe Pita so kɪ-Jesu mmee nkoghop, be wuri jighɪr Jesu nee, "Naan daam mɪni nwugha Daa! Ba mɪni mmak kyam kat wugha kas koo diben.”
- ²³Amma Jesu wuri cighɪr sat mPita nee, "A baku pu wan dɪ, wugha Shetan. Wugha a mbii le canshii nwan, mpeedɪ ba wugha aa pan a mbii dɪ mo a mu Naan kas. Amma pan fugha ni a mu gurum bejee.”
- ²⁴Jesu sat nyemso ndang wuri mo nee, "Katdɔng mee gurum ribet j`i ndang wan, be see wuri kwar shin firɪ, mpeku wuri dɔk shin dɪ mpee shwaajeel, nin ndee a kaa wurii mang shiyeepmúut firɪ, ku wuri j`i ndang wan.

²⁵Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri ribet bam seen firi, be nin nlagham aki-wuri. Amma koo ngo diidang ye di wuri cin seen firi mpee sum fina, be a gwar minin nkat seen.

²⁶Gurum nkat a libet diidang ye, katdang wuri kat mbii dii mu yil ni mo jir, amma katdang ba wuri ki-seen kas, be koghop mini a meye? Koo gurum ncín a me a koppee ki-seen firi ye?

²⁷Mpeedi Laa ki-Gurum wurin ndung ji ndighin diides ki-puun ashak ki-nyemlop firi mo. Dangbe wurin nkwat koo ngo diidang ye ntiit ki-dak di ngo ni ki-ten cin.

²⁸Azeen-nzeen, wan sat nwun nee, pak moo dirang di mbut nwun yaksi, di ba mon mmuat kas, see mo shee naa Laa ki-Gurum ji ndighin mulki firi."

Matiyu 17

¹Abwoon ki-shiiteer mo peemee be Jesu wuri mang Pita, ki-Jemis, ki-Joon dyemnighin ki-Jemis, be wuri kaa ki-mo a mee deng jwak diiwurang, mo mmusut.

²Be shin firi ni cighir ndighin diides firi a yit furu. Yit firi ni bangpee kaa puus si, ki-nfir firi ni cighir dee a diipiyaa peng-peng har ni mang yit.

³Dangbe nyemso ndang wuri mo naa Mosis, ki-Ilaija mon nkaa katpo ki-Jesu.

⁴Be Pita sat nJesu nee, "Daa, ni ret kaadi mun di mpesi, katdang a ribet, be wan dik b'it mo kun mpesi. Memee mpee wugha, ki-memee mpee Mosis, ki-memee mpee Ilaija"

⁵Kaadi wuri kudi nkaa satpo mini, be mee nluu dii bangpee ji paa mo. Dangbe mo kiting mee doo put ndighin nluu ni, ni sat nee, "Diisi a Laa fina di wan wal nwuri, di wan kin kat retnyit ki-wuri zam. Wu kiting wuri."

⁶Kaadi jeplop firi mo kiting mini, be kiirmuat yaa mo, har mo sham zum ki-yit furu mon nyil.

⁷Jesu wuri ji tuwaas mo, wuri sat mmo nee, "Wu yaghal, taji kiirmuat yaa wun kas."

⁸Kaadi mo diyeep yit furu, be mo naa a Jesu mmishin dak.

⁹Kaadi mo a ar sham adeng jwak ni, be Jesu wuri satpo mo shibal nee, "Taji wu sat mbii di wu naa ni mmee gurum kas, see Laa ki-Gurum wuri yaghal a peemuut akudang."

¹⁰Jeplop firi mo tal pu wuri nee, "A me le dangbe nyemkam Waar ki-Mosis mo sat nee, Ting see Ilaija wuri shee ji akudang ye?"

¹¹Jesu wuri lap mmo nee, "Ilaija wurin nshee ji, mpeku wuri baa dak mbii mo di ndire jir.

¹²Amma wan sat nwun nee, Ilaija wuri ki-ten ji, amma ba mo man wuri kas, har mo cin mbii di mo ribet ki-wuri. Laa ki-Gurum wurin nshwaajeel nsar furu aasi zak."

- ¹³Dangbe jeplop firi mo manshii ni nee wurii satpo ni mo a nkaa Joon nguc`in baptisma.
- ¹⁴Kaadi mo sham pe duu kɛ-gurum ni mo di, be mee gwar wuri j`i kurum ntoghom kɛ Jesu. Gwar ni wuri sat nee,
- ¹⁵"Daa, a naajeel kɛ-laa fina, mpeedi wuri kɛ-kukwi, kɛ-wurii shwaajeel zak. Wurii naa ntaa nwus yit des kɛ-wurii taa am zak.
- ¹⁶Wan j`i kɛ-wuri pe jeplop fugha mo di, amma ba mo mak bar wuri kas."
- ¹⁷Jesu wuri sat mmo nee, "Kai! Wun nyem din ny`iicinsi, di ba wun kɛ-cinzeen kas. Wun a nyem din nkan mo. Wan ntong ashak kɛ-wun har vit me? Wan nsat a gung kɛ-wun vit aa? Wu j`i kɛ-laa ni nwan mpesi"
- ¹⁸Dangbe Jesu wuri ceen riin diibish ni put aku mbut laa ni. Abet be laa ni bar.
- ¹⁹Abwoon mini be jeplop kɛ Jesu mo j`i pe wuri di a sisok, be mo tal nee "A me le dang di ba mun mu mak ceen riin diibish ni kas ye?"
- ²⁰Jesu wuri lap mmo nee, "A mpeedi ba cinzeen fuu ni mak kas. Azeen-nzeen, kin sat nwun, katdang be di wun kɛ-cinzeen, koo a diben kaa aas kɛ-mustad si. Be di wun mmak sat njwak diisi nee, 'Ni yaghal aku mpesi, ni so a kiyeen si, be nin nyaghal so.'
- [²¹Ba mbii kaa diisi nin mmak c`in kas, see shi aduwa kɛ-wet kɛ-neen.]"
- ²²Kaadi mo j`i kaat ashak ndighin yil nGalili, be Jesu wuri sat mmo nee, "Mon nyaghal cin Laa kɛ-Gurum ndighin sar kɛ-nyemdiyeel mo.
- ²³Be mon ntu wuri, amma wurin nyaghal a peemuut parpuus diikun." Ni le an jeplop firi mo zam.
- ²⁴Kaadi Jesu kɛ-jeplop firi mo j`i wul nyil nKaparnahum, be nyemtul wap mu Lu kɛ Naan diides mo j`i pe Pita di, mo sat nee, "Kyet Ngukam fuu wurii kwat wap wa?"
- ²⁵Be Pita lap nee, "Ii, wurii kwat" Kaadi Pita wuri del nlu, be Jesu ten tal pu Pita nee, "Mishkagham mu yil ni moo lapwap a pu we mo ye? A pu jep furu mo aa? Koo a pu mizep mo ye?"
- ²⁶Pita wuri sat nee, "A pu mizep mo." Jesu wuri sat nwuri nee, "Katdang aasi, be jep ni mon nook kwat ni mmimi.
- ²⁷Jir kisi, mpeku taji mu le ku gurum mo nook kwat ni kas, a son am candar diides, ku a yaa pupwap di, be pupwap di a shee yaa ni, a wang po ni, be a nkat shaghal di nin ntap mak mpee kwat wap ni ndighin ni. A mang shaghal ni a kwat wap mu Lu kɛ Naan diides ni di, mpee wan kɛ-wugha."

Matiyu 18

- ¹Ndighin teer mini mo, be jeplop kɛ Jesu mo j`i pe wuri di, mo tal pu wuri nee, "A we a diides met jir ndighin mulki kɛ Naan ye?"

- ²Jesu wuri pet mee làa diilee j`i pe wuri di, be wuri le làa ni dar a naar furu.
- ³Be wuri sat nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, katdang ba wu sham ki-kaa fuu mo, ku wu dee di kaa jep diidween mo si kas, be ba wun mmak del ndighin mulki k`Naan kas.
- ⁴Koo ngo diidang ye di wuri sham ki-kaa firi kaa làa diilee si, be a wurin ndee a diides ndighin mulki k`Naan.
- ⁵Ki-koo ngo diidang ye di wuri lap mee làa diilee, kaa diisi si ndighin sum fina, be gwar ni lap a wan mmimi.
- ⁶Amma koo ngo diidang ye di wuri le ku memee mindong ndighin diidween si mo, di mo cinzeen nwan, wuri c`in shikbish, be di ni ret met ngwar mini, ku mo diin mee fin diitoghon ntook firi, ku mo vwet wuri ndighin am bahar diijurung."
- ⁷Jeel di ndighin yil ni, mpee mbii di moo le ku gurum mo c`in shikbish, amma jeel ntaa nkaa ngo di wuri le ku gurum mo c`in shikbish.
- ⁸Katdang be sar fugha koo shii fugha mo le ku a c`in shikbish, be a can a vwet. Gyal deesi be a del ndighin peeseen ki-sar mindong koo shii mindong, ni ret met aku di mon nvwet wugha ndighin aawus diiso ngaa-ngaa, be wugha ki-sar mo vul koo shii mo vul.
- ⁹Katdang be yit fugha ni le ku a c`in shikbish, be a pun a vwet. Gyal deesi be a del ndighin peeseen ki-yit mindong, met aku di mon nvwet wugha ndighin aawus diiso ngaa-ngaa, be wugha ki-yit mo vul."
- ¹⁰Wu tap, ku taji wu bak memee mindong ndighin jep diilee si mo kas. Mpeedi wan sat nwun nee, nyemlop furu mo, mo di ashak ki-puun fina di wuri adeng shidaar-shidaar. [¹¹Mpeedi Làa k`Gurum wuri j`i a mpee bam nyem di mo k`lagham.]
- ¹²Wun wu pan a meye? Katdang be mee gurum wuri ki-tum mo dari mindong, dangbe memee lagham, be ba wurin nyit dii laarpofeer baapofeer si mo shitughur jwak, ku wuri so tang di ni lagham ni di kas aa?
- ¹³Azeen-nzeen kin sat wun, katdang wuri kat ni, be wurin nc`in retnyit mpee ni, met dii laarpofeer baapofeer si mo, di ba mo k`kyam lagham kas.
- ¹⁴Ni aasi zak, ba ni a dyen k`puun fina di wuri adeng, ku memee mindong ndighin jep diidween si mo lagham kas."
- ¹⁵Katdang be dyemnighin fugha wuri c`in shikbish nwugha, be a so a sat shikbish di wuri c`in nwugha ni, wun mmusuk. Katdang wuri kiling wugha, be a baaj`i ki-dyemnighin fugha aki-ar diiret ni.
- ¹⁶Amma katdang ba wuri kiling wugha kas, be a pet mee gurum mindong, koo mo vul ashak ki-wugha, mpeku wu so pe wuri di, mpeku mo man zeen k`po di ni nnaar fuu ni di, katdang langting mo vul, koo mo kun mo kiling, be

- ¹⁷katdang wuri cii kiting mo zak, be a sat nEkhisya. Katdang ba wuri kiting Ekhisya kas zak, be a yit ku wuri dee kaa mee nguk`um, koo ngulapwap si pe wugha di.
- ¹⁸"Azeen-nzeen, wan sat nwun nee, koo a mbii diidang ye di wu bwaghat a yil si, be mon ndee a dii bubwaghat ndighin dengnaan zak. Ki-koo mbii diidang ye di wu fwoon a yil si, be mon ndee a dii fufwoon ndighin dengnaan zak.
- ¹⁹Wan baa sat nwun zak nee, katdang mee das mo vul ndighin wun, mo lepo furu ashak ndighin yil diisi nkaa mee mbii di mo ribet dang ni, be puun fina di wuri ndighin dengnaan wurin ncín mmo.
- ²⁰A peedi guruh mo vul, koo mo kun mo koor ashak ndighin sum fina, be wan di ashak ki-mo, mpee mini."
- ²¹Dangbe Pita wuri j`i tal pu Jesu nee, "Daa, dyemngin fina wurin nc`in shikbish nwan a yit mo kong, be wan nsat a nfwo ni wuri dak ye? Har yit povul aa?"
- ²²Jesu wuri lap mPita nee, "Wan sat nwugha, ba a yit povul bejee dak kas, amma a povul yit laarpovul.
- ²³Mpeedi mulki k`Naan ni a kaa mee mishkagham di wuri ribet tal long firi nsar k` kirom firi mo.
- ²⁴Kaadi mishkagham wuri doghom tal ni, be mo j`i ki-mee kirom firi pe wuri di. Kirom diisi ni wuri sekaat shaghal mmishkagham ni har daam dubu kaghapaat.
- ²⁵Mpeedi ba kirom ni wuri kat mee mbii mpee kwat ni kas. Be mishkagham ni wuri sat ne mo seet kirom ni, ki-mat firi, ki-jelop firi mo, ki-mbii di wuri ki-ni jir. Mpeku wuri kwat shaghal ni di.
- ²⁶Dangbe kirom ni wuri taa ntoghom k`mishkagham ni, wuri seyil mmishkagham ni, wuri sat nee, Daa, a gung ki-wan, wan nkwat shaghal ni nwugha jir.
- ²⁷Mishkagham ni wuri naajeel k`kirom ni, har wuri c`in kussuk nkirom ni. Wuri bwot kirom ni, ki-zak wuri fwo kaat ni nwuri jir.
- ²⁸Amma kaadi kirom ni wuri put, be wuri kaat ki-mee g`ngin kirom di wuri k`ten sekaat nwuri mu zinariya mo dari. Wuri yaa ngusekaat firi nin nfeel, ki-wuri sat nee, A kwat kaat shaghal fina nwan.
- ²⁹Be ngusekaat ni wuri taa nyil, wuri dang pu ngo di wuri lap shaghal nwuri ni. Ngusekaat ni sat nee, 'A gung ki-wan, wan nkwat shaghal ni jir.'
- ³⁰Amma ngushaghal ni wuri kwar, wuri so le ngusekaat ni nlushaghat, har see ngusekaat ni wuri kwat kaat ni jir.
- ³¹Kaadi niyee firi kirom mo naa mbii di wuri c`in ni, be ni wat putughup mmo zam, har mo so sat mmishkagham.
- ³²Be mishkagham wuri pet kirom ni, wuri sat kirom ni nee, 'Wugha a kirom diibish! Wan fwo kaat shaghal fina nwugha jir, mpeedi wugha dang pu wan.

³³Ba ni ret ku wugha naajeel, ki-gwar di wuri k̀sekaat nwugha, kaadi wan k̀naajeel mugha si kas aa?’

³⁴Mbii di k̀rom ni c̀n ni fes wat putughup mishkagham ni zam. Wuri c̀n k̀rom ni nsar k̀nyemshaghat gurum mo, har pardı wuri kyes kwat kaat fıri jir.

³⁵A mbii di puun fina di wuri ndighin dengnaan, wurin ncın koo a weye ndighin wun mmini. Katdang ba wu fwo ndyemnighin fuu mo shi putughup mindong kas.”

Matiyu 19

¹Dangbe kaadi Jesu wuri sighit satpo diisi mo, be wuri yaghal yit Galili, ki-wuri j`i nkoghop nyil nJudiya di ni nkoghop mbin dung nJodan.

²Duu k̀ gurum mo des mo so ndang wuri, har wuri bar nyem di mo a gok jir, a peemini.

³Dangbe pak nyem Farisi mo j`i pe wuri di, mpeku mo kyam wuri di, be mo tal nee, "Kyet Waar k̀Mosis ni sat nee, gurum mak ceen mat fıri, mpee koo a rep mbii diibish diidang ye di wura c`in wa?”

⁴Jesu wuri lap mmo nee, "Ashee, ba wuu kyam tang mbii di mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan kas aa? Nee, 'a Naan wuri le mish ki-mat, pugyet din nshee k̀yil ni kas me?”

⁵Naan sat zak nee, 'Mpeemini be gurum wurin nyit puun ki-nighin fıri mo, mpeku wuri b`alkaa fıri di ashak ki-mat fıri. Dangbe mo weet mon ndee a nan diimindong.’

⁶Abwoon diisi be ba mo kudi a vul kas, amma mo k̀ dee a nan diimindong mini. Mpeemini be nyem di Naan wuri k̀ten b`al mo ashak, be taji mee gurum b`ak mo kas.”

⁷Nyem Farisi mo tal pu wuri nee, "A me le dang Mosis wuri cınpee ngurum ku wuri cın takarda mu tudik di mpee ceen mat fıri ye?”

⁸Jesu wuri lap mmo nee, "Mosis wuri cınpee nwun mpeku wu ceen mat fuu mo, a mpeedi ba wuu kitingpee kas. Pugyet din nshee, be ba ni aasi kas.

⁹Amma wan sat nwun zak nee, koo ngo diidang ye di wuri ceen mat fıri, katdang ba a mpeedi wura k̀c`in a ngaa kas, dangbe wuri lap mee mat diici di, be ngo mini c`in a ngaa mmini. [Ki-ngo di wuri lap mat di mo k̀ ceen wura, be ngo mini c`in a ngaa mmini zak.]”

¹⁰Jeplop fıri mo sat nwuri nee, "Katdang po nkaa mish ki-mat ni aasi, be gyal gurum mo nook lap mat.”

¹¹Amma Jesu wuri lap mmo nee, "Ba a gurum mo jir mo mak lap k`am diisi kas, amma see a nyem di Naan wuri k̀ten cın k`am ni mmo.

¹²Pak gurum mo di, di mo a miyeermuut, mpeedi mo k̀ laa mo aasi, ki-pak mo a miyeermuut, mpeedi a gurum mo le mo, ki-pak mo a miyeermuut, mpeedi a mo lesut furu aasi mpee mulki k̀Naan. Ngo di wuri mak lap k`am diisi, be wuri lap ni.”

- 13**Pak gurum mo j`i k`i-jep diidween mo pe Jesu di, mpeku wuri lesar firi di nkaa mo, k`i-wuri c`in aduwa di nkaa mo zak. Be jeplop firi mo gwak gurum ni mo.
- 14**Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Wu yit ku jep diidween-dween mo j`i pe wan di. Taji wu daam mo kas, mpeedi mulki k`i-Naan ni a mpee nyem di mo k`i-mise kaa mu jep diidween-dween mo si."
- 15**Wuri lesar firi nkaa mo be wuri yaghal yit peemini.
- 16**Mee zifang wuri j`i tal pu Jesu nee, "Ngukám, wan nc`in a dak diiret diidang, mpeku wan kat seen diiso ngaa-ngaa di ye?"
- 17**Jesu lap nwuri nee, "A me le dang wugha tal pu wan nkaa dak diiret ye? A Naan a ngo diiret bejee. Katdang aa ribet kat seen diiso ngaa-ngaa, be a tap Waar ni mo."
- 18**Dangbe gwar ni tal nee, "A Waar diidang mo ye?" Jesu wuri lap nee, "Taji a tukaa kas. Taji a c`in ngaa kas. Taji a c`in wat kas. Taji a c`in langting mu dung kas."
- 19**A cin diides mpuun fugha k`i-nighin fugha, k`i-a wal ngimang fugha kaa sak fugha si zak."
- 20**Zifang ni sat wuri nee, "Wan kin ten tap Waar diisi mo jir. A me dee di nwan zak ye?"
- 21**Jesu sat nwuri nee, "Katdang wugha ribet dee a ngo din ndire-ndire, be a so a sirep long fugha mo jir, ku a bak shaghal ni di nyemjeel mo, dangbe a nkat long des ndighin dengnaan. Abwoon k`i-mini, be a j`i ndang wan."
- 22**Kaadi zifang ni wuri kilingpo mini, be ni wat putughup nwuri zam, har wuri yaghal baa waa shi putughup diiwuwat, mpeedi wuri a ngulong zam.
- 23**Dangbe Jesu wuri sat nyemso ndang wuri mo nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, nin nluk ku ngulong wuri del ndighin mulki k`i-dengnaan."
- 24**Wan baa sat nwun zak nee. Gyal deesi be raakumi nkitak del ndighin fung k`i-lubira, met aku, di ngulong wurin ndel mulki k`i-dengnaan."
- 25**Kaadi jeplop mo kilingpo mini, be ni aapo mmo zam, har mo tal nee, "Katdang mbii ni aasi, be a we mmak kat bam ye?"
- 26**Jesu wuri lyap mo, be wuri sat mmo nee, "Ba gurum mak c`in mbii diisi mo kas, amma Naan wurii mak c`in mbii mo jir."
- 27**Dangbe Pita wuri sat nee, "A naa, mun k`i-yit mbii mo jir, mpeku mu so di ndang wugha, be mun nkat a meye?"
- 28**Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun. Wun di wu j`i ndang wan si, kat pardí Laa k`i-Gurum, wurin ntong nkaa mbiitong mu mulki k`i-diides firi, pardí Naan wurin ncighir k`i-mbii mo dee a diipoo jir. Be wun ntong nkaa mbiitong mu mulki mo kaghapaat baavul, ku wu tokdiyeel di nsaghan k`i-nyem Isreil diikaghapaat baavul si mo."

²⁹Koo ngo diidang ye di wuri yit tulu firi, ki-koo a dyem^{nighin} diimish mo, koo a dyem^{nighin} diimat mo, koo puun, koo nighin, koo jep mo, koo a maar mo, mpee sum fina, be wurin nkat libet mo dari, ki-seen diiso ngaa-ngaa zak.

³⁰Amma pak gurum din nshee mo des, mon nyaghal dee a nyem din mbwoon mo, ki-nyem din mbwoon mo, mon nyaghal dee a nyem din nshee mo zak."

Matiyu 20

¹"Mulki ki-Naan ni a kaa mee ngulu, di wuri put mbit-mbit mpee tang gurum mo mpee so cin dak ndighin bong anab firi.

²Wuri le kwat ni ashak ki-nyemdak ni mo, nkaa zinariya mindong mpee wet mindong, be wuri lop mo so ndak ndighin bong anab firi.

³Kaadi karfe pofeer cin, be wuri baa put zak, wuri naa mee das moo dirang buu ndighin kasuwa.

⁴Wuri sat mmo nee, 'Wu so wu cin dak nwan ndighin bong anab fina, dangbe wan ncin mbii din naa ni ret nwun'.

⁵Das ni mo so mbong ni. Abwoon mini, be wuri baa put di mpuus a naar, ki-kaadi puus kicighir tep zak, be wuri kat mee das moo dar di zak.

⁶Ki-kaadi karfe paat cin, be wuri baa put zak, be wuri kat mee das moo dirang buu zak, be wuri tal pu mo nee, 'A me le dang wuu wet wu dar kisi buu ye?'

⁷Mo lap nwuri nee, 'Mpeedi ba mee gurum cin dak mmun kas'. Wuri sat mmo nee, 'Wu so wu cin dak ndighin bong anab fina.'

⁸"Kaadi kansighin cin, be ngubong anab ni wuri sat ngo diides nkaa nyemdak firi mo nee. A pet nyemdak ni mo ji ashak, ku a kwat mo di. A shee kwat nyem di mo ji mbwoon met jir, har a ji a kyes shi nyem di mo shee ji mbit-mbit.

⁹Dangbe nyem di mo ji yaa dak ni kus ki-yak puus nru si, mo ji lap zinariya mindong.

¹⁰Kaadi nyem di mo shee ji mbit-mbit si mo ji, mo pan ne wudun nlap shaghal di ni des met mu das di mo ji mbwoon ni mo. Amma koo weye ndighin mo, be wuri ji lap a zinariya mindong bejee dak.

¹¹Abwoon di mo lap shaghal ni, be mo satpo ndagham-ndagham nkaa ngulu ni.

¹²Mo sat nee, 'Nyem di mo ji mbwoon met jir si, mo cin dak a mpee awa mindong dak, har be wugha ji a kwat mo ntiit-ntiit ki-mun di mu wet mu shwaajeel nkaa puus.'

¹³Amma ngulu ni wuri lap wuri sat mmemee ndighin mo nee, "Shaar fina ba wan seen a wun kas. Ba di mu le kwat ni ki-wun a nkaa zinariya mindong mpee wet kas me?

¹⁴A mang zinariya fugha, ku a so hiha di. A shi ribet fina dangbe wan kwat nyem di mo ji mbwoon ntiit-ntiit ki-wun zak.

- 15** Ba ni a ndire ku wan c`in mbii di wan kin ribet shi shaghal fina kas aa? Aa koo aa c`in a zughur ki-diiret di wan cin ni ye?
- 16** Mpeemini nyem di mon mbwoon, be mon nyaghal dee a din nshee, ki-nyem di mo a din nshee, be mon nyaghal dee a din mbwoon zak.”
- 17** Kaadi Jesu wuri a ar kaa nJerusalem, be wuri mang jeplop firi diikaghapaat baavul ni mo so mmee koghop mmusut kaadi mo nwaan ni, be wuri sat mo nee,
- 18** "Wu naa, mun a ar kaa nJerusalem ndiisi, katdang mu wul, be mon nseet Laa ki Gurum nsar ki pris diinan mo, ki-nsar ki nyemkam Waar ki Mosis mo, dang mon ncandiyeel mu muut nwuri.
- 19** Mon ncin wuri nsar ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Mon nshwar wuri, ki-mon nfwo ngwam nwuri, ki-mon mpwas wuri nkaa shiyeepyoghom. Amma parpuus diikun be wurin mbaa yaghal a peemuut zak.”
- 20** Mat ki Zebedi wura ji pe Jesu di ashak ki-jep fira mo. Wura ji kurum nfurum ntoghom firi, be wura dang mee mbii pu wuri.
- 21** Jesu tal pu wura nee, "Yii ribet a meye?" Wura lap nwuri nee, "A tuwoorpo nwan ne jep fina diivul si mon ntong ashak ki-wugha ndighin mulki fugha. A le memee nsarse fugha, ki-memee nsarkul fugha wa?"
- 22** Amma Jesu wuri lap nwura nee, "Ba wu man mbii di wuu dang ni kas. Wun mmak shwaajeel di wan nshwaa ni me?" Mo lap nwuri nee, "Ii, Mun mmak.”
- 23** Dangbe Jesu sat mmo nee, "Wun mmak shwaajeel mpee sum fina, amma mpee cinpee nwun tong nsarse fina ki-nsarkul fina, ba wan ki-iiko di wan ncin mini kas. Amma ni a mpee nyem di puun fina wuri ki-ten dak ni le mpee mo.”
- 24** Kaadi jeplop diikaghapaat si mo kitingpo dang mini, be mo langtughup ki-dyemninghinshak diivul si mo zam.
- 25** Amma Jesu wuri pirep mo ashak jir, be wuri sat mmo nee, "Wu man ne mishkagham ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Moo lesut furu a diides nkaa nyem furu mo, ki-nyemnan furu mo, moo kam iiko furu mmo zam, nkaa gurum ni mo zak.
- 26** Ba nin nden nnaar fuu aasi kas. Amma koo ngo diidang ye di wuri ribet dee a diides nnaar fuu, be ni a ting ku wuri sham ki-kaa firi mpee c`in dak wun.
- 27** Koo ngo diidang ye di wuri ribet dee a din nshee nnaar fuu, be ni a ting ku wuri dee a kirom fuu.
- 28** Kaadi Laa ki Gurum wuri ji si, ba a mpeku gurum mo c`in dak di nwuri kas, amma a mpeku wuri c`in dak di ngurum mo, ki-wuri cin seen firi di mpee ang gurum mo des mbut shikbish furu mo zak.”
- 29** Kaadi Jesu ki-jeplop firi mo a ar put nJeriko, be duu ki gurum mo des mo so ndang mo.

³⁰Be mee nyemvum mo vul, di moo tong a pukom ar, mo kiting ne a Jesu wuri a ar j`i del so, be mo diyeep doo furu mo shibal, mo sat nee, "Daa Làa k̀ Devid a naajeel funu"

³¹Duu k̀ gurum ni mo gwak mo ne, mo dok titik. Amma mo waa sighth diyeep doo shibal nee, "A naajeel funu, wugha Làa k̀ Devid!"

³²Jesu wuri dar, be wuri pet nyemvum ni mo, wuri sat nee, "Wu ribet ku wan c`in a me nwun ye?"

³³Mo lap nwuri nee, "Daa, a le ku yit funu mo naapee!"

³⁴Jesu wuri naajeel furu, har wuri tuwaas yit furu mo. Abet be yit furu mo naapee. Abwoon k̀ mini, be mo so ndang wuri.

Matiyu 21

¹Kaadi Jesu k̀ jeplop firi mo j`i kus k̀ Jerusalem, be mo j`i wul mBetfaji, nkoghop Jwakpaat. Be Jesu wuri lop jeplop firi mo vul.

²Wuri sat mmo nee, "Wu so ndighin laayil di ni a kiyeen fuu si, katdang wu wul, be wun nkat mee njaaki a didiin ashak k̀ làa fira. Wu shwat mo, wu j`i k̀ mo nwan.

³Katdang mee gurum sat po nwun, be wu sat nee, a Daa wurii ribet mo. Be wurin nwaa lop mo j`i abet."

⁴Mbii diisi mo c`in a mpeku po ni gam mbii di mo k̀ ten sat ni nsar k̀ ngusatpo k̀ Naan nee:

⁵"Wu sat nyem birni nZayon mo nee, Wu naa, mishkagham fuu wuri j`i pe wun di. Ngusham k̀ kaa firi, k̀ wurii lang a nkaa làa njaaki."

⁶Dangbe jeplop ni mo so, mo c`in a kaadi Jesu wuri sat mmo si.

⁷Mo so j`i k̀ njaaki ni k̀ làa fira. Gurum mo fwo nliɾ furu mo nkaa njaaki ni mo, be Jesu wuri lang nkaa ni.

⁸Pak gurum mo des mo paa ar ni shi nliɾ furu mo, k̀ pak mo saa kom k̀ kar mo, mo j`i paa ar ni dishik zak.

⁹Duu gurum di mo a titeng k̀ di mon mbwoon k̀ Jesu, mo diyeep doo, mo sat nee: "Hosana mpee Làa k̀ Devid, Naan le diiret nkaa ngo di wurii j`i ndighin sum k̀ Daa! Hosana pe Naan di."

¹⁰Kaadi Jesu wuri del ndighin Jerusalem, be gurum di mo ndighin birni ni mo yaghal jir, be mo tal nee, "A we ndiisi ye?"

¹¹Duu k̀ gurum ni mo sat nee, "A ngusatpo k̀ Naan, Jesu di wuri put nNazaret mu yil nGalili si."

- 12**Kaadi Jesu wuri del ndighin Lu k̄-Naan diides ni, be wuri ceen nyemnwor, di mon nkaa seet mbii mo ndighin Lu k̄-Naan diides ni, wuri birep teebul k̄-nyem piring shaghal mo, k̄-weetong mu nyemsirep mbul mo zak.
- 13**Jesu wuri sat mmo nee? "Mo k̄-ten ran ndighin takarda k̄-Naan nee, 'Mon mpet lu fina a lu aduwa, amma wun k̄-cighir k̄-ni, ku ni dee a goghot mu wat mo.' "
- 14**Vum mo k̄-kibel mo, mo j̄'i pe wuri di ndighin Lu k̄-Naan diides ni, be wuri bar mo.
- 15**Amma kaadi pris diinan mo, k̄-nyemkam Waar k̄-Mosis mo naa mbii aapo di Jesu c̄'in mo, k̄-kaadi jeplop moo diyeeep doo ndighin Lu k̄-Naan diides ni nee, "Hosana mpee Laa k̄-Devid!" Be ni laa mmo mbut zam.
- 16**Mo sat nJesu nee, "Aa k̄ting mbii di jep diisi moo sat aa?" Jesu wuri lap mmo nee, "Ii, wan k̄ting. Ba wun wuu kyam tangpo di mo k̄-ten ran ni ndighin takarda k̄-Naan kas me? Di ni sat nee, 'Wugha satpo jep diidween mo, k̄-laa nlaanjuu mo, mpeku mo kwoop wugha di.' "
- 17**Jesu wuri yaghal yit mo, be wuri put yit birni ni, wuri so teer mBetani.
- 18**Dadaar ni be, kaadi Jesu wuri a ar baa del ndighin birni ni mb̄it, be neenlaa nwuri.
- 19**Kaadi wuri naa mee tingkoon mpo ar, be wuri so di, amma ba wuri kat tingkoon ni k̄-mee laa kas, see a kom ni bejee. Be wuri sat ntingkoon ni nee, "Ba yin nkudi yii laa mee laa kas." Abet be tingkoon ni fii.
- 20**Kaadi jeplop firi mo naa mini, be ni aapo mmo. Mo sat nee, "A me le dangbe tingkoon ni cighir fii abet ye?"
- 21**Jesu wuri lap mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun nee, katdang wun k̄-cinzeen ba ashak k̄-nkyetwa kas, be wun nc̄'in mbii aapo mo des met di mo c̄'in ntingkoon si, har koo di wu sat a njwak diisi nee, 'A yaghal, a taa ndighin am bahar si', be nin nso taa am ni.
- 22**Katdang wu cinzeen be koo a meye di wu dang ndighin aduwa be wun nkat."
- 23**Jesu wuri baa del ndighin Lu k̄-Naan diides, wurin nkaa kam ngurum mo. Be pris diinan mo, k̄-nyemtleng k̄-gurum mo, mo j̄'i pe wuri di, be mo tal pu wuri nee, "Wugha, aa c̄'in mbii diisi mo a shi iiko diidang ye? A we cin iiko diisi nwugha ye?"
- 24**Jesu wuri lap mmo nee, "Wan kin ribet tal mee mbii pe wun di zak. Katdang wu lap nwan, be wan nsat nwun iiko di wan kin c̄'in mbii aapo diisi mo dishik zak.
- 25**Ji Baptisma mu Joon ni put a neye? Kyet, ji a Naan lop Joon mpeku wuri j̄'i c̄'in baptisma di ngurum mo aa? Aa koo a gurum mo lop wuri ye?" Mo beet k̄-sut nee, "Katdang be mu lap nwuri nee, 'A Naan lop wuri j̄'i', be wurin ntal pu mun nee, 'A me le dang ba wu cinzeen nwuri kas ye?"
- 26**Amma katdang mu sat nee, 'A gurum mo lop j̄'i', be muu kiir gurum ni mo, mpeedi gurum mo jir mo cinzeen nee, Joon wuri a ngusatpo k̄-Naan."

- 27 Dangbe mo lap nJesu nee, "Ba mu man kas." Jesu wuri sat mmo nee, "Ba wan nsat nwun ngo di cín iiko nwan, mpee c`in mbii aapo si mo kas zak."
- 28 "Wun mpan a me nkaa po diisi ye? Mee gwar wuri kɪ-jep diimish mo vul. Wuri so pe làa dín nshee ni, be wuri sat nee, 'Làa fɪna, a so a c`in ðak ndighin bong anab fɪna cicinsi.' "
- 29 Làa ni lap nee, " 'Ba wan nso kas.' Amma lang diilee be wuri tuwap, har wuri yaghal so c`in ðak ndighin bong ni.
- 30 Dangbe puun ni wuri so pe dyem diivul ni, be wuri sat di kaadi wuri sat nlàa di nshee ni si. Be dyem ni lap mpuun firi nee, 'Ii, wan nso, daa'. Amma ba wuri yaghal so kas.
- 31 To, a we ndighin jep diivul si mo c`in dyen kɪ-puun furu ye?" Mo lap nee, "A làa dín nshee ni." Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen, kɪn sat nwun nee. Nyemlapwap mo, kɪ-mat ngaa mo, mon ntaa tɪheng nwun mpee ðel ndighin mulki kɪ-dɛngnaan.
- 32 Mpeedi jí Joon wuri j`i kám ar dín ndire ni nwun, be ba wu cínzeen nwuri kas. Amma nyemtulwap mo, kɪ-mat ngaa mo, mo cínzeen nwuri. Koo di wun kɪ-naa mini, be ba wu tuwap abwoon ku wu cínzeen di nwuri kas."
- 33 Jesu wuri sat mmo nee, "Wu kɪting, mee sumpo diki-zak. Gyet mee ngulu wuri di, di wurii mee bong anab firi, be wuri neer ni cighɪr kaat shi guu, kɪ-wuri bwan mee tughun mpee ðwat làa kɪ-ting anab ni, kɪ-zak, wuri ðik mee dɛngpee, mpee naa anab ni. Dangbe wuri le bong ni nsar kɪ-mee nyemnaa bong mo, mpeku mo naa di nwuri. Abwoon mini, be wuri yaghal so mwaan mmee yil.
- 34 Kaadi tar nung kɪ-làa anab ni kus, be wuri lop kɪrom firi mo so pe nyemnaa bong anab ni mo di, mpeku mo lap pak làa kɪ-anab ni so kɪ-ni di nwuri.
- 35 Amma nyemnaa bong ni mo yak kɪrom ni mo. Mo nɪram memee, kɪ-mo tu memee, kɪ-mo car memee zak.
- 36 Ngulu ni wuri waa baa lop pak kɪrom ni mo di zak, ðes met ndi nshee si mo. Nyemnaa bong ni mo cínjeel mo, a kaadi mo cínjeel kɪrom dín nshee ni mo si zak.
- 37 Abwoon be ngulu ni wuri lop làa firi pu nyemnaa bong ni mo di. Wuri pan nee, nyemnaa bong ni mon nnaa diidɛs kɪ-làa fidi.
- 38 Amma kaadi nyemnaa bong ni mo naa làa nii j`i. Be mo sat kɪ-shak nee, 'A làa di wurin nyaghal hɪr kop kɪ-puun ni ndiisi. Wu j`i mmun, ku mu tu wuri, mpeku kop firi ni ðee di a munu.'
- 39 Mo yaa làa ni, be mo vwet wuri cighɪr abwoon bong ni, har mo tu wuri.
- 40 "Katdang be ngubong ni wuri j`i, be wurin nc`in a me kɪ-nyemnaa bong ni mo ye?"
- 41 Mo lap nee, "Wurin nwa nyemdiibish si mo, dangbe wurin nle bong ni nsar kɪ-mee nyemnaa bong diici mo, di mon mmak cín laating anab ni nwuri, katdang tar nung kɪ-làa anab ni wul."

⁴²Jesu wuri sat mmo nee, "Ashee, ba wuu kyam tangpo di mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan kas me? Di ni sat nee: 'Jwak di nyemdiklu mo kwar ni. Be a ni dee a diides ndighin kwang k̀lu ni. Diisi ni a dak di Daa wuri k̀ten c̀in. Ni a mbii aapo pe mun di.'

⁴³Mpeemini wan sat nwun nee, Mon mang mulki k̀Naan nkaa wun, mpeku mo cin di mmee nyem diici mo, di mon mmak c̀in dak diiret k̀ni.

[⁴⁴Ngo di wurin ntaa nkaa jwak diisi ni, be wurin mpyan kash-kash! Amma ngo di jwak diisi nin ntaa nkaa wuri, be nin ndiyees wuri kaa aas si.]”

⁴⁵Kaadi pris diinan mo k̀nyem Farisi mo kiting sumpo diisi, be mo man nee, Jesu wurii sat a mo mm̄ni.

⁴⁶Amma kaadi mo ribet yaa wuri, be mo kiir duu k̀gurum ni mo, mpeedi gurum ni mo cinzeen nee, Jesu wuri a ngusatpo k̀Naan pe mo di.

Matiyu 22

¹Jesu wuri baa sat mee sumpo ngurum mo zak nee,

²"Mulki k̀Naan ni a kaa mee mishkagham, di wuri cet gwommat mpee laa firi.

³Wuri lop kirom firi mo so mpee pet nyem di wuri k̀ten sat mmo, mpeku mo j`i di a pee seribet mu dik ni, amma mo kwar j`i.

⁴Mishkagham ni wuri baa lop pak kirom firi mo so di zak k̀lop diisi nee, Wu so wu sat nyem di muu ten mu pirep mo mpee dik ni nee, wan kin ten nfet randong fina, k̀pak long fina diimwaghal mo, k̀wan kin kyes c̀in mbii mo jir. Mpeemini be wu j`i mpee seribet mu dik ni dak.

⁵Amma ba mo kak kas, har koo weye so a ar firi. Memee so mmaar k̀memee so nwor firi.

⁶Amma kaghar ni mo yak kirom k̀mishkagham ni mo, mo lejeel mo des, har mo twa mo.

⁷Ni wat putughup mmishkagham ni zam, har wuri lop sooja firi mo, mpeku mo so twa nyemtukaa ni mo, k̀mo caan yil furu ni zak.

⁸Dangbe mishkagham ni wuri sat nkirom firi mo nee, 'Muu kyes dak mbiise mu dik ni jir, amma nyem di muu ten mu pirep mo, be mo kwar j`i mpee seribet mu dik ni.'

⁹Mpeemini wu pwat wu so a ar mo, ku koo ngo diidang ye di wu kat, be wu pet wuri j`i, ku wuri se mbiise mu dik ni di.

¹⁰Kirom ni mo pwat so a ar mo, mo pirep koo weye di mo kat, nyemdiibish mo ki diiret mo, har lu se mbiise mu dik ni gam k̀mizep mo.

¹¹"Kaadi mishkagham ni wuri del ndighin lu seribet ni, mpee naa mizep mo, be wuri naa mee gwar wuri di a pee ni, di ba wuri lop nliir di moo lop mpee dik kas.

- 12 Be wuri sat ngwar ni nee, 'Shaar fina, a me le dangbe a del ndighin pee diisi din nliɓ di moo lop mpee dik ni ye?' Be gwar ni dok titik.
- 13 Mishkagham ni wuri sat nyemdak firi mo nee, 'Wu bwaghat wuri sar ki-shii, ku wu mang wuri wu put wu vwet a tɛng mbut nkoo, a peedi wurin nwal ki-sum aghas di mmini.'
- 14 Moo pɛrep gurun mo des, amma mo bilip mo a lee-lee dak."
- 15 Dangbe nyem Farisi mo so lepo furu ashak, mpeku mo tang ar di mon nyaa Jesu di, shi mbii di ni put mpo firi.
- 16 Mo lop nyemlop mo so pe wuri di ashak ki-pak nyem ki-Herot mo, be mo tal pu wuri nee, "Ngukam, mu man ne wugha a nguzeen, ki-aa kam ar ki-Naan ngurun mo azeen-nzeen, ba wugha ki-kak mee gurun kas.
- 17 A sat pan fugha mmun, kyet nin ndire ku mu kwat wap nSiza, (mishkagham diides mu nyem Rom mo) aa koo mu nook kwat ni ye?"
- 18 Mpeedi Jesu wuri man pan diibish mu putughup furu mo, be wuri lap mmo nee, "A me le dang wuu kyam wan ye? Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo.
- 19 Wu cin mee shaghal di wuu kwat wap ni di nwan naa." Be mo cin mee shaghal nwuri.
- 20 Jesu wuri tal pu mo nee, "A foto mukaa ki-we, ki-a sum ki-we a riran nkaa shaghal ni ye?"
- 21 Mo lap nee, "A mu Siza." Jesu wuri sat mmo nee, "Wu cin nSiza mbii di ni a mu Siza, ki-wu cin nNaan mbii di ni a mu Naan zak."
- 22 Kaadi mo kiting lappo mini, be ni aapo mmo, har mo yaghal yit wuri di, ku mo so di a ar furu.
- 23 Parpuus mini, be pak nyem Saddusi, di moo sat ne, ba mee gurun mmak yaghal a peemut ki-seen kas. Mo tal pu Jesu nee,
- 24 "Ngukam, Mosis wuri sat nee, 'katdang mee gurun muut yaghal yit mat firi di, di ba wuraa laa kas, be ne, mee dyemnighin firi lap matkaa ni, mpeku wura laa-laa mo din dyemnighin firi di wuri ki-ten muut ni.'
- 25 Gyet mun di ki-mee dyemnighinshak mo povul, gwar din nshee ni wuri lapmat, be wuri muut ndin nlaa mee laa, wuri yit matkaa ni pe dyemnighin firi di.
- 26 Gwar diivul ni wuri muut aasi zak, ki-diikun ni wuri muut aasi zak, har so wul ngwar diipovul ni.
- 27 Kyes ki-ni, be har mat ni wura nyaghal muut zak.
- 28 To, katdang parpuus di mon yaghal a peemut ni, be wuran ndee a mat ki-we ndighin mo povul si ye? Mpeedi mo jir mo ki-lap wuran mmat."

- 29 Jesu wuri lap mmo nee, "Wun wuu ðel ðiki, mpeedi ba wu man mbii ði mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan kas, k̀ba wu man ðiidès k̀Naan kas zak.
- 30 Mpeedi parpuus ði nyem ði mon nyaghal a peemúut, ðe mon ndée a kaa nyemlop k̀Naan ði adeng mo si. Ba mee lapmat ði, koo yaghal ðik ði kas.
- 31 Ba wuu kyam tangpo ði Naan wuri k̀ten sat ni nwun, nkaa yaghal a peemúut si kas aa? Di ni sat nee,
- 32 'Wan a Naan k̀Abraham, k̀Naan k̀Aizik, k̀Naan k̀Jekop.' " Diisi ni kám mmun nee, koo ði mo k̀ten murap ðe mo k̀seen pu Naan ði.
- 33 Ba wuri a Naan mu nyemmuut mo kas, amma a mu nyem ðin mmeen mo. Diisi ni kám mmun nee, koo ði mo k̀ten murap ðe mo k̀seen pu Naan ði.
- 34 Kaadi nyem Farisi mo k̀ing nee, Jesu wuri k̀le ku nyem Saddusi mo ðok titik, ðe mo kuur ashak.
- 35 Dangbe memee ndighin nyem Farisi ni mo, ði wuri a nguman Waar k̀Mosis, wuri tang ar ði wurin nkyam Jesu ði shi tal nee,
- 36 "Ngukám, a Waar ðiidfang a ðiidès met jir mbut Waar k̀Mosis mo ye?"
- 37 Jesu lap nwuri nee, "A wal nDaa Naan fugha shi putughup fugha jir, k̀shi seen fugha jir, k̀shi pan fugha jir.
- 38 A ðiisi a Waar ðin nshee ðiidès met jir.
- 39 Diivul ni a kaa mini si zak, nee, 'A wal ginang fugha kaa sak fugha si.'
- 40 Mo lang kaghar Waar k̀Mosis ni mo jir k̀po k̀nyemsatpo Naan mo a nkaa Waar ðiivul si mo."
- 41 Kaadi nyem Farisi mo kuur ashak, ðe Jesu wuri tal pu mo, nee,
- 42 "Wu pan ne Kristi wuri a weye, wuri a làa k̀weye?" Mo lap nwuri nee, "Wuri a làa k̀Devid."
- 43 Jesu wuri tal pu mo nee, "Cirang ðangbe Riin k̀Naan le ku Devid pet wuri a Daa ye? Har Devid sat nee,
- 44 Daa wuri sat nDaa fina nee, 'A tong nsarse fina, har pardi wan le shaarlek fugha mo tong nder shii fugha.'
- 45 Katfang gyet Devid pet Kristi a Daa firi, ðe cirang ðangbe Kristi wuri waa ðee a làa k̀Devid ye?"
- 46 Ba mee gurum waa mak baa lap mee po ði nJesu kas. Yaghal mpar puusmini, ðe baa mee gurum mak baa tal mee mbii ði pu wuri zak kas.

Matiyu 23

- 1 Dangbe Jesu wuri satpo nduu k̀gurum ni mo ashak k̀jeplop firi mo nee,

- ²"Nyemkám Waar k̀Mosis mo k̀nyem Farisi mo, moo kám ngurum mo a koppee k̀Mosis.
- ³Mpeemini koo a mbii diidáng ye di mo sat nwun, ɓe ni ret ku wu c`in ni, k̀wu tap k̀ni zak, amma taji wu mwaan ndighin shiimwaan k̀ mo ni kas. Mpeedi mbii di moo kám ngurum mo, ɓe ba moo c`in ni kas.
- ⁴Mpeedi moo ɓwaghat léé diitoghon mo, di mo luk mang, k̀mo le lee ni mo nkaa kigong k̀ gurum mo. Amma mo shikáa furu, ba mo ribet tuwaas lee ni mo shi n̄kongsar furu mo kas.
- ⁵Moo c`in mbii furu mo jir a mpeku gurum mo naa mo di. Moo ran rep pak po Naan nkaa takarda ku mo ɓwaghat nkaa pukiyeen, k̀baal furu mo, k̀moo taan fuwaat yaa n̄ir furu mo kaam-kaam.
- ⁶K̀moo fes ribet tong a peetong diiret mo a pee seribet mo, k̀peetong diinan-nan mo ndighin lu k̀Naan mo.
- ⁷Moo fes ribet ku gurum mo tok k̀mo ndighin kasuwa, k̀moo ribet ku gurum mo pet mo a, 'Ngukám.'
- ⁸Amma wun, taji wu ribet ku gurum mo pet wun a 'Ngukám' kas! Mpeedi 'Ngukám' fuu a mindong, k̀wun jir a d̄yem̄n̄ghinshak mo.
- ⁹Taji wu pet mee gurum a puun a yil diisi kas, mpeedi wun k̀puun a mindong, adeng.
- ¹⁰Taji mo pet wun a nyemsel mo kas, mpeedi ngusel fuu a Kristi mindong dak.
- ¹¹Ngo di wuri a diides met jir ndighin wun, ɓe a wurin ndée a kirom fuu.
- ¹²Koo ngo diidáng ye di wuri diyeepkáa fir̄i, ɓe mon nsham k̀ wuri, k̀koo ngo diidáng ye di wuri sham k̀káa fir̄i, ɓe mon ndiyeep wuri zak.
- ¹³"Amma jeel ntaa nkaa wun nyemkám Waar k̀Mosis mo, k̀nyem Farisi mo. Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Mpeedi wuu shaghat ar del mmulki k̀ Naan ngurum mo, k̀ba wun shikáa fuu wu del di kas zak. Nyem di moo ribet del di, ɓe ba wu yit mmo del di kas.
- ¹⁴Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám Waar k̀Mosis mo, k̀wun nyem Farisi mo, wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo, mpeedi wun wuu hir̄ lu k̀matkáa mo, k̀wuu c`in aduwa diishwal mo shi nyang. Mpeemini mon nyaghal cín kwat diishwalshwal nwun.
- ¹⁵Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám Waar k̀Mosis mo, k̀wun nyem Farisi mo, wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Mpeedi wuu del am bahar, k̀yil mo shini-shini, ku wu tang mee gurum di mindong, di wurin nso ndang kám fuu, dangbe a mbwoon di wuri k̀so ndang kám fuu ni, ɓe wu waa wu le ku wuri cighir̄ d̄ee a nguso ntughun aawus, met nwun kaa yit vul si.
- ¹⁶"Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám ar di wun a vum mo, di wuu sat nee, koo ngo diidáng ye di wuri tuwoorpo shi sum k̀Lu k̀Naan diides, ɓe ba mini nc`in mee mbii

nwuri kas, amma koo ngo diidang ye di wuri tuwoorpo shi sum k̀ zinariya di ni ndighin Lu k̀Naan diides ni, be po di wuri k̀ten tuwoor nin nyaa wuri.

17Wun vum di wun a mwen mo! A diidang k̀koghop ni met ye? A zinariya ni aa, koo a Lu k̀Naan diides di nii le zinariya ni dee a diibang ye?

18Wuu kám zak nee, 'koo a ngo diidang ye di wuri tuwoorpo shi sum k̀ pee wus mbiizughum nNaan, be ba minin n`in mee mbii wuri kas. Amma koo a ngo diidang ye di wuri tuwoorpo shi mbiizughum di mo le ni nkaa pee wus mbiizughum ni, be po di wuri k̀ten tuwoor nin nyaa wuri.'

19Wun vum mo. A diidang k̀koghop ni met ye? A mbiizughum ni aa, koo a peedi moo wus mbiizughum ni di, di ni le ku mbiizughum ni dee a diibang ye?

20Mpeemini, ngo di wuri tuwoorpo shi sum k̀peewus mbiizughum ni, be wuri tuwoor ni bal aa mbiizughum di mo le nkaa ni zak.

21Ngo di wuri tuwoorpo shi sum k̀Lu k̀Naan diides, be wuri tuwoor ni bal aa ngo di wurii tong ndighin lu ni zak.

22Ngo di wuri tuwoorpo shi sum k̀ dengnaan, be wuri tuwoorpo ni aa mbiitong mu mulki k̀Naan, k̀ngo di wurii tong nkaa ni zak.

23"Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám Waar k̀ Mosis mo, k̀wun nyem Farisi mo, nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Wuu cín mindong ndighin kaghapaat mu pumbwan di moo le mbiise mo shang kaa min, k̀dill, k̀lamsir mo si. Amma wuu yit mbii diinan-nan mo, di moo koghop ni met, ndighin Waar ni mo, kaa tokdiyeel nkaa zeen, k̀naajeel mu c`in kussuk, k̀cínzeen. Ni ret ku wu c`in mbii diisi mo, k̀taji wu nook c`in kaghar ni mo kas.

24Wun nyemkám ar di wun a vum mo, wuu deet ndishii mo pwat aku mbut mbii shwaa fuu mo, ku wu dal raakumi di.

25"Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám Waar k̀ Mosis k̀wun nyem Farisi mo, wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Wuu vvang bwoon k̀laadaa mo k̀daa mo, amma dighin k̀mo ni gam k̀mbii diibish di wuu yak gurun mo k̀mo shibal, k̀wuu seen a mo zak.

26Wugha ngu Farisi, wugha vum, see a shee vvang dighin k̀laadaa ni, k̀daa ni, dangbe bwoon nin ndee a diibang zak.

27"Jeel ntaa nkaa wun nyemkám Waar k̀ Mosis mo, k̀wun nyem Farisi mo, wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Wun a kaa kieir di mo pwos bwoon ni mo shi tuwoop si, di mo ret naa mbwoon, amma dighin ni mo gam k̀dyes diiwam mo.

28Wun aasi zak mbwoon be gurun moo naa wun a kaa nyem din ndire mo si, amma ndighin putughup fuu, be wu gam k̀c`in nyang, k̀shikbish mo.

²⁹"Jeel ntaa nkaa wun, wun nyemkám Waar k̀ Mosis mo, k̀ nyem Farisi mo, wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Wuu dik kieir diiret nyemsatpo k̀ Naan mo, k̀ wuu tap wu c̀ in jwat nkieir k̀ nyem dín ndire mo.

³⁰Wuu sat nee, katdang be dı gyet mun dı mbıt k̀ puun funu mo, be ba gyet mun mbàlkáa ashak k̀ mo mpee twa nyemsatpo k̀ Naan mo kas.

³¹Mbii dı wuu c̀ in ni mo, be wuu lap a ii, ne, wun a jep k̀ nyem dı gyet mo twa nyemsatpo k̀ Naan mo.

³²To, see wu sekiyeen ku wu gam dák dı gyet puun fuu mo shee yaa ni dı.

³³Wun a kaa nw`oo mo si, jep k̀ pang mo, cirang dangbe wun mmak put mbut candiyeel diibish mu dël ndighin tughun aawus ye?

³⁴Mpeemini wan ndung lop nyemsatpo k̀ Naan mo nwun, k̀ nyemseen mo, k̀ nyemkám mo, be wun ntwá pak mo, k̀ wu pwas mo nkaa shiyeepyoghom, k̀ wun nfwo ngwam mpak mo ndighin lu k̀ Naan fuu mo, k̀ wun nso shiyil-shiyil, mpeku wu cín jeel dı mmo.

³⁵Mpeemini, be toghom k̀ nyem dín ndire mo jir, dı mo k̀ twa mo ndighin yil diisi, mon ndée dı nkáa fuu, yaghal ntoghom k̀ Ebel ngo dín ndire, har so wul ntoghom k̀ Zakariya láa k̀ Barakiya, dı wu tu wuri nnaar k̀ Lu k̀ Naan diidés, k̀ pee wus mbiizughum nNaan.

³⁶Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, kwat mpee nyem tukáa diisi mo jir, mon nj`i a nkaa nyem dín ny`iicinsi mo."

³⁷"Wun nyem Jerusalem mo! Wun nyem Jerusalem mo! Wu twa nyemsatpo k̀ Naan mo, k̀ wu car nyem dı Naan lop mo pe wun dı! Yit mo des, be wan ribet kok jep fuu mon nle nder fina, kaadi kwee wuraa kok jep fira mo le nder cáap fira si, be wu kwar.

³⁸Wu naa, mo yit tulu fuu mo dee nwun nfii!

³⁹Wan kin sat nwun nee, abwoon diisi, be ba wun nkudı wuu naa wan kas, har pardi wu sat nee, Naan le diiret nkaa wuri, dı wuri j`i ndighin sum k̀ Daa."

Matiyu 24

¹Jesu wuri put ndighin Lu k̀ Naan diidés, be kaadi wuri a ar so, be jeplop firi mo satpo nwuri nkaa dik Lu k̀ Naan diidés ni.

²Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Wuu naa mbii diisi mo jir aa? Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, ba mon nyit mee nhik tong nkaa hik mpee diisi kas. Mon nshirip mo jir."

³Dangbe kaadi Jesu wuri tong nkaa Jwakpaat, be jeplop firi mo j`i pe wuri dı a sisok, be mo sat nwuri nee, "A sat mmun, mbii diisi mon, nyaghal c̀ in a pirang ye? K̀ mun nnaa a mbii aapo diidang mu baaj`i fughá, k̀ parkyes k̀ yil diisi ye?"

⁴Jesu wuri lap mmo nee, "Wu tap, ku taji mee gurun num wun kas.

- ⁵Mpeedi gurum mo des, mon nj`i ndighin sum fina, ki-mon nsat ne wudun a Kristi, har mon nnum gurum mo des.
- ⁶Dangbe wun nyaghal wu kitingpo nkaa lek mo, ki-po kyetwa nkaa lek mo. Be wu tap taji ni le kiimuut nwun kas. Mpeedi ting mbii diisi mon nyaghal c`in aasi, amma parkyes k`yil ni kudi.
- ⁷Pak yil mon nyaghal lek nkaa pak yil mo, ki-mee saghan mon nyaghal lek nkaa mee saghan diici mo. Neen nin ntaa nkaa yil ni. Yil nin ntungpee shipee-shipee.
- ⁸Amma mbii diisi mo jir mo a shee k`jeel, kaadi aak ki-shee se mat si.
- ⁹Dangbe mon nyaghal seet wun, ki-mon nlejeel nwun, ki-mon ntwawun zak. Gurum mo jir mon nkwar wun mpee sum fina.
- ¹⁰Gurum mo des mon mbaa shibwoon ndighin cinzeen furu mo, mon nsirepshak, ki-mon nkwarshak zak.
- ¹¹Nyemkam mu dung mon nj`i put des, ki-mon nnum gurum mo des zak.
- ¹²Be shikbish nin mbul ndighin yil ni. Be wal k`gurum mo des nin nzughum.
- ¹³Amma ngo di wuri gung har peekyes ni, be wurin nkat bam.
- ¹⁴Mon nsatpo diiret, nkaa mulki k`Naan di ndighin yil ni jir, ku ni dee di a langting di nyil ni mo jir. Dangbe peekyes k`yil nin nwul.”
- ¹⁵”Mpeemini katdang wu naa mbii diibish di ni watpee dee buu, di gyet ngusatpo k`Naan Daniyel wuri k`ten satpo nkaa ni, nii dar ndighin pee diibang, (Ngo di wurii tangpo diisi ni, be ni ret ku wuri manshii ni).
- ¹⁶Be nyem di mon ndighin Judiya mo swa so mbut njwak mo.
- ¹⁷Ngo di wuri nkaa denglu, be taji wuri sham del ndighin lu ni mpee mang lee firi kas.
- ¹⁸Ngo di wuri a peemaar a yil, be taji wuri baaso ntulu mpee mang mbiisup firi kas zak.
- ¹⁹Amma jeel nin nsight naat nkaa mat aak mo, ki-mat di mon nkaa cin wur njep mo ndighin teer mini mo.
- ²⁰Wu c`in aduwa nNaan, mpeku taji swa fuu ni den a ntar kut, koo parpuus Nookdi kas.
- ²¹Mpeedi jeel diides nin nj`i taa nkaa gurum mo parmini, di ba gurum mo k`kyam naa ni kas, pugyet Naan shee leyil ni di har cicinsi, ki-ba gurum mon mbaa naajeel mini di zak kas, har mpee vit.
- ²²Katdang ba a mpeedi Naan wuri k`baa ki-pak shiiteer diisi ni mo kas, be ba di mee gurum mmak kat bar kas. Amma a mpee sum k`nyem diibitip ni mo, be Naan wuri baa ki-pak shiiteer ni mo.

- 23"Katdang mee gurum sat nwun nee, 'Wu naa Kristi wuri mpesi,' koo ne, 'Wuri akiyeen sí.' Be taji wu cínzeen mpo mini kas.
- 24Mpeedi nyem di moo c`in dúng, ne wudun a Kristi, kɪ-nyemsatpo kɪ-Naan mu dúng mon nj`i pwat des. Mon nc`in mbii aapo diides mo, kɪ-mbii lukshik mo zak. Mpeku katdang ni mak c`in, be mo num nyem di Naan wuri kɪ-ten bitip mo di.
- 25Wu naa, wan kin ten satpo diisi mo wun nshee, baadang pee nii wul.
- 26"Mpeemini katdang gurum mo sat nwun nee, 'Wu naa, Kristi wuri a yil,' be taji wu so di kas. Katdang be mo sat nwun nee, wuri sok shin ndighin lu din ndighin-ndighin, be taji wu cínzeen kas.
- 27Mpeedi j`i kɪ-Laa kɪ-Gurum nin ndee a kaa di pee kɪ-mlep adeng yaghal nkoghop puus kikaa, har so wul nkoghop puusru si.
- 28Mpeedi koo a pee diidang ye di kum kɪ-mbii di, be nvurshi moo kuur a mpee mini."
- 29"Abwoon kɪ-jeel mini mo, be puus nin ncighir dee a pee nkoo, kɪ-ba tar nin mbangpee kas zak. Kɪ-zar di adeng mon mbeer sham nyil, kɪ-mbii diibal di adeng mon ntungpee zak.
- 30Dangbe gurum mon nnaa mbii di nin nkam j`i mu Laa kɪ-Gurum ni mput adeng, be gurum di mo ndighin yil ni jir mon nwal maap, kɪ-mon nnaa Laa kɪ-Gurum, wuri sham put ndighin nluu di adeng mo, shi iiko kɪ-diihai diides.
- 31Wan nlop nyemlop mo shi taà feer, di ni kɪ-doo diibal, mpeku mo so kyak nyem di wuri kɪ-ten bitip mo kuur ashak ndighin kwang diifeer mu yil ni. Yaghal mpee dar kɪ-yil ni jir, har kaa wul mpee dar kɪ-deng ni zak."
- 32"Wu yit ku tingkoon ni dee a mbiikam pe wun di. Katdang song kɪ-tingkoon ni mo doghom put kompee diipoo, be wu man ne tarlok ni kus mmimi.
- 33Aasi zak, katdang wu naa mbii diisi mo c`in jir, be wu man nee, wan kin j`i wul kus-kus mmimi.
- 34Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, ba gurum diiyaksi mon murap jir kas, see mbii diisi mon ngam jir akudang.
- 35Deng kɪ-yil mon ndel so weet, amma ba po fina mon mmak kyam del so kas."
- 36"Ba mee gurum mak man parpuus mini, kɪ-pee ni kas. Koo a nyemlop kɪ-Naan di adeng mo, kɪ-koo a Laa ni shikaa fri, be ba wuri man kas, amma see a puun mindong bejee dak.
- 37Mpeedi baaj`i mu Laa kɪ-Gurum nin ndee a kaa gyet mbii di ni c`in mbit kɪ-Nowa si.
- 38Gyet akudang am paa yil diides ni kɪ-j`i, be gyet gurum mo nkaa sese kɪ-shwaapee, kɪ-lapmat mo, kɪ-sodik, har parpuus di Nowa wuri del ndighin jirgi am ni.
- 39Baa gyet mo man mbii di nii c`in kas, har parpuus di am paa yil ni j`i twa gurum mo jir. J`i kɪ-Laa kɪ-Gurum nin ndee aasi zak.

- ⁴⁰Parpuus mini, be gurum mo vul mon mmaar a yil, be mon mmang memee, ki-mon nyit memee dee di.
- ⁴¹Katdang mat mo vul mon nkaa diyees shiit, be mon mmang memee, ki-mon nyit memee dee di.
- ⁴²"Mpeemini wu tong shi gongpee, mpeedi ba wu man parpuus di Daa fuu wurin nj`i di kas.
- ⁴³Amma wu man nee, katdang be di ngulu wuri man parpuus di wat nj`i di, be wurin ntappee, mpeku taji wat sul lu firi kas.
- ⁴⁴Mpeemini wu dak suk fuu mo, mpeedi Laa k`Gurum wurin nj`i a parpuus di ba wun wu le mee pan ne wurin nj`i kas."
- ⁴⁵"A we a kirom din ndire, diiseen des ye? Kirom din ndire diiseen des ni, a ngo di ngulu firi le wuri a diides nkaa tulu firi. Mpeku wuri tap cin mbiise di nyemtulu ni mo shidaar-shidaar.
- ⁴⁶Kirom mini wurin nkat diiret, parpuus di ngulu firi wurin nj`i wul, be wuri kat kirom ni wurin nkaa c`in dak firi mon ndire-ndire.
- ⁴⁷Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, ngulu firi wurin nle wuri a diides nkaa long firi mo jir.
- ⁴⁸Amma katdang kirom ni wuri a diibish, dang wuri pan ndighin putughup firi nee, ba ngulu fina wuri j`i kitak kas.
- ⁴⁹Be wuri yaghal doghom niram niyee kirom firi mo. Wuri se ki-shwaa ashak ki-nyemshwaa yughur mo.
- ⁵⁰Katdang be ngulu k`kirom ni wurin nj`i, parmee puus di ba kirom ni wuri man kas, koo le mee pan kas.
- ⁵¹Be ngulu ni wurin nsaa kirom ni shi ngwam hakyeng, dangbe wurin nle mo shaghat kirom ni ashak ki-nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. A peedi mon nwal ki-sum aghas di mm`ni.

Matiyu 25

- ¹"Katdang teer mini mo kus, be mulki k`Naan nin ndee a kaa jiraap mo kaghapaat si, di mo mang fitila furu mo, mpeku mo so kaat ngulapmat di.
- ²Jiraap mo paat ndighin a mwen mo, ki-diipaap mo a diiseen.
- ³Mpeedi kaadi diimwen ni mo mang fitila furu mo, be ba mo pan mee mwoor kas.
- ⁴Amma diiseen ni mo pan mwoor ndighin been ashak ki-fitila furu mo.
- ⁵Kaadi ngulapmat ni wuri kudi, be yit furu mo toghon shi saam, har saam mang mo jir.

- ⁶"Dangbe nnaar par, be mo kiting or nee, 'Wu naa, ngulapmat ni wuri j`i. Wu pwat ku wu kaat wuri di!'
- ⁷Jiraap ni mo yaghal a peesaam jir, mo doghom dak fitila furu mo.
- ⁸'Be jiraap diimwen ni mo sat ndiiseen ni mo nee, 'Wu cin pak mwoor fuu mo mmun wa? Mpeedi fitila funu mon ndung pit.'
- ⁹Amma diiseen ni mo lap mmo nee, 'Meebe ba nin mmak mun ki-wun jir kas. 'Be ngyal wu so pe nyemwor mo, ku wu seet di shikaa fuu.'
- ¹⁰Kaadi jiraap diimwen ni mo k`so mpee seet mwoor ni, be ngulapmat ni wuri j`i wul. Dangbe jiraap diiseen di mo k`ten dak sut furu, mo del ashak ki-wuri ndighin luse mbiise lapmat ni. 'Be mo shaghat polu ni.
- ¹¹"Abwoon mini, be jiraap diimwen si mo j`i wul, mo sat nee, 'Daa, Daa, a wang polu ni mmun.'
- ¹²Ngudik ni wuri lap mmo nee, 'Azeen-nzeen, wan sat nwun nee, ba wan man wun kas.'
- ¹³Mpeemini wu tong shi gongpee, mpeedi ba wu man parpuus ni koo pee ni kas."
- ¹⁴"Katdang teer mini mon nwul kus, be mulki k`Naan nin ndee a kaa mee guruh di wuri yaghal mpee so mwaan jong-jong, be wuri prep kirom firi mo, ki-wuri lelong firi mo nsar furu.
- ¹⁵Wuri cin talent mo paat memee, ki-wuri cin talent mo vul memee, ki-wuri cin talent mindong memee zak, ntiit ki-bal k`koo weye ndighin mo. Dangbe wuri yaghal so mwaan ni.
- ¹⁶Abet be kirom di wuri lap talent paat si, wuri so c`in nwor shi mo, har wuri kat libet talent mo diki-paat zak.
- ¹⁷Kirom di wuri lap talent vul si, wuri so c`in nwor dishik aasi zak, har wuri kat libet talent mo diki-vul.
- ¹⁸Amma kirom di wuri lap talent mindong si, wuri so bwan yil, ku wuri sok shaghal k`ngulu firi ni di.
- ¹⁹"Abwoon ki-shiiteer mo des, be ngulu k`kirom ni mo, wuri baaj`i wul ntulu, dangbe wuri tal shaghal firi pe kirom ni mo.
- ²⁰Kirom di wuri lap talent mo paat si, wuri j`i sat nee, 'Daa, ji wugha cin talent mo wan a paat. A naa, wan kin kat libet talent mo diki-paat zak.'
- ²¹'Be ngulu k`kirom ni sat nwuri nee, 'Ni ret zam. Wugha a kirom din ndire, di wan mak cinzeen nwugha. Wugha k`c`in mbii di mon mmak cinzeen nwugha ndighin mbii diilee-lee si mo. Wan nle wugha nkaa mbii mo des zak. A j`i a del mbut renyit k`daa fugha.'

- 22"Ƙirom ɗi wuri lap talent mo vul si, wuri j`i zak. Wuri sat nee, 'Daa, j`i wugha cín talent mo nwan a vul, a naa, wan k̀kat l̄bet talent mo diki-vul zak.'
- 23Ngulu k̀ kirom ni sat nwuri nee, 'Ret zam, wugha a kirom ɗiiret, ɗi wan mak cínzeen nwugha. Wugha k̀ c`in mbii ɗi mon mak cínzeen nwugha ndighin mbii ɗiilee-lee mo. Wan nle wugha nkaa mbii mo ɗes zak. A j`i a ɗel mbut retnyit k̀ daa fugha.'
- 24"Ƙirom ɗi wuri lap talent mindong si, wuri j`i zak, wuri sat nee, 'Daa, wan man nee, wugha a ngo ɗiibiyaal. Wugha k̀-ɗiip a mmaar ɗi ba wugha kop kas, k̀-wugha k̀-lee ɗiben a maar ɗi ba a wugha ɓwot cirem ni kas zak.
- 25A ni le dangbe ƙirmuut yaa wan, har wan so nsok fugha ni ndighin yil a lap shaghal fugha.'
- 26"Amma ngulu k̀ kirom ni sat nwuri nee, 'Wugha ƙirom ɗiibish ɗi wugha a seer! Asheer, a man nee, wan ƙin ɗiip a mmaar ɗi ba a wan kop kas, k̀-wan ƙin l`ee ɗiben a mmaar ɗi ba a wan ɓwot cirem ni kas zak wa?
- 27Ji ni ret ku a so a le talent fina ni mbank, ɓe kaadi wan j`i si, ɓe ɗi wan nlap mbina ashak k̀-ɗibet nkaa ni!'
- 28Mpeemini, wu yaa wuri k̀-ɗalent ni, ku wu cín ngo ɗi wuri k̀-ɗalent mo kaghapaat si.
- 29Mpeedi koo ngo ɗiifang ye ɗi wuri k̀-ɗmbii, ɓe mon mbaa cín diki-nwuri zak, har wuri kat ɗes. Amma ngo ɗi ba wuri k̀-ɗmee mbii kas, ɓe rep mbii ɗi wuri k̀-ɗni, mon nsighit waa yaa wuri k̀-ɗni.
- 30Wu vwet ƙirom ɗiibuu si at̄eng ndighin pee nkoo. A peedi gurum moo wal k̀-ɗsum aghas ɗi."
- 31"Pardi Laa k̀ Gurum wurin nj`i ndighin ɗiides firi, ashak k̀-nyemlop k̀ Naan mo jir. Be wurin ntong nkaa mbiitong mu mulki firi ɗiides.
- 32Mon nkuur gurum ɗin ndighin yil si mo jir ntoghom firi. Dangbe wurin mbàk mo gang vul, kaa ɗi ngukiyeer long wurii ɓàk tum mo k̀-ɗi-mo si.
- 33Wurin nle nyem ɗin ndire-ndire mon nsarse, k̀-nyemɗiibish mon nsarkul firi.
- 34Dangbe Mishkagham ni wurin nsat nyem ɗi mon nsarse firi nee, 'Wu j`i. Wun ɗi puun fina wuri le ɗiiret nkaa wun, wu lap mulki ɗi mo k̀-ɗak ni mpee wun pugyet ɗin nshee k̀-ɗyil ni.
- 35Mpeedi gyet neenlãa nwan, ɓe wu cín mbiise nwan, k̀-ɗyete amtu wan, ɓe wu cín am nwan shwaa. Gyet wan a mizep, ɓe wu lap wan ntulu fuu mo.
- 36Gyet wan ngum, ɓe wu cín nliɗ mo nwan lop. Gyet wan a gok, ɓe wu so wu tap k̀-ɗwan. Gyet wan ndighin lushaghat, ɓe wu j`i wu tok k̀-ɗwan.'

- ³⁷Dangbe nyem òin ndire ni mo lap nwuri nee, 'Daa, a pirang òi mu naa neenlãa nwugha, òang mu óin mbiise nwugha ye? Koo amtu wugha, òang mu óin am nwugha shwaa ye?
- ³⁸A pirang òi mu naa wugha a mizep, òang mu lap wugha ntulu funu ye? Koo a ngum, òe mu óin nliɾ nwugha lop ye?
- ³⁹A pirang òi mu naa wugha agok, koo ndighin lushaghat òang, òe mu so mu tok ki-wugha ye?'
- ⁴⁰Dangbe Mishkagham ni wurin nlap mmo nee, 'Azeen-nzeen kin sat nwun, a mpeedi wuu ten wu c`in mbii òiisi mo mpee memee mindong ndighin òyemnighin fina òiilee si mo, òe wu c`in a nwan mmìni.'
- ⁴¹"Dangbe Mishkagham ni wurin nsat nyem òi mon nsarkul firi si nee, 'Wu baa aku pe wan òi, wun òi wun a mbii fulup mo, wu so ndighin aawus òin ngaa-ngaa, òi mo kò-ten òak ni le mpee Shetan ki-nyemlop firi mo.
- ⁴²Mpeedi gyet neenlãa nwan, òe ba wu óin mbiise nwan kas. Gyet amtu wan, òe ba wu óin am nwan shwaa kas.
- ⁴³Gyet wan a mizep, òe ba wu lap wan ntulu fuu mo kas. Gyet wan ngum, òe ba wu óin nliɾ nwan lop kas. Gyet wan agok, ki-wan ndighin lushaghat, òe ba wu so wu tok ki-wan kas.'
- ⁴⁴Dangbe mon nlap nwuri zak nee, 'Daa, a pirang òi mu naa neenlãa nwugha, koo amtu wugha, koo wugha a mizep, koo wugha ngum, koo wugha a gok, koo wugha ndighin lushaghat, òangbe mu kwar òam wugha ye?'
- ⁴⁵Dangbe mishkagham ni wurin nlap mmo nee. Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, a mpeedi gyet wu kwar c`in mbii òiisi mo, mpee memee mindong ndighin òyemnighin fina òiilee si mo, òe gyet wu kwar c`in ni a nwan mmìni.
- ⁴⁶Nyem òini mon nso a peedi mon nshwaajeel òingaa-ngaa òi. Amma nyem òin ndire mon nso a peedi mon nkat seen òiiso ngaa-ngaa òi."

Matiyu 26

- ¹Kaadi Jesu wuri kyes satpo òiisi mo jir, òe wuri sat njeplop firi mo nee,
- ²"Wu man nee, òee teer mo òi vul, òe mon nc`in retnyit mu Candel. Dangbe mon nc`in Làa kò-Gurum, mpeku mo pwas wuri òi nkaa shiyeepyoghom."
- ³Pris òiinan-nan mo, ki-nyemnan kò-gurum ni mo, mo kuur ashak ndighin tulu kò-pris òiidès met jir, òi moo pet sum firi a Kayafas.
- ⁴Mo òwaghatpo furu ashak, mpeku mo tang ar òi mon nyaa Jesu òi shi seen, mpeku mo tu wuri òi.
- ⁵Amma mo waa sat nee, "Ba mun nyaa wuri a ndighin shiiteer mu retnyit si kas, mpeku taji gurum ni mo yaghal lek nkaa mun kas."

- ⁶Jesu wuri so nyil mBetani, ɓe wuri ɗel ndighin lu kɛ-Simon nguloghom.
- ⁷Kaadi wuri nkaa se mbiise, ɓe mee mat j`i pe wuri ɗi, ki-been mwoor diikirim zam. Wura ɗoo mwoor ni nJesu nkáa.
- ⁸Kaadi jeplop firri mo naa mini, ɓe ni làa mmo mbut, har mo sat nee, "A me le ɗangbe mo tikook ki-mwoor ni ye?"
- ⁹Mpeedi mon mmak seet mwoor ɗiisi ni ki-shaghal ɗes, mpeku mo cín shaghal ni ɗi nyemjeel mo."
- ¹⁰Amma kaadi Jesu man pan furu, ɓe wuri sat mmo nee, "A mee le ɗang wuu daampee mmat ɗiisi wura ye? Wura c`in a ɗak ɗiiret nwan hakyeng.
- ¹¹Wun ɗi ashak ki-nyemjeel mo shidaar-shidaar, amma ba wun nkat wan ashak ki-wun shidaar-shidaar kas.
- ¹²Mwoor ɗi wura ɗoo ni nkaa san fina si, wura c`in mini a mpee ɗak san fina mpee wum.
- ¹³Azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo a pee ɗiidang ye ndighin yil ɗiisi jir ɗi mon nsatpo ɗiiret ɗiisi ni, ɓe mbii ɗi mat ɗiisi wura c`in ni nwan, ɓe mon nkɛ-sat ni mpee pan wura."
- ¹⁴Dangbe memee ndighin jeplop kɛ-Jesu ɗiikaghapaat baavul si mo, ɗi moo pet wuri a Judas Iskariyot, wuri so pe pris ɗiinan-nan mo ɗi.
- ¹⁵Wuri tal pu mo nee, "Wun ncín a me nwan, mpeku wan seet Jesu ɗi nwun ye?" Mo tang shaghal Azurfa mo laarkun mo cín nwuri.
- ¹⁶Yaghal mparmini, ɓe Judas Iskariyot tang ar ɗi wurin nseet Jesu ɗi mmo.
- ¹⁷Parpuus ɗin nshee ɗi mu bred ɗi ba nii yist kas, ɓe jeplop kɛ-Jesu mo j`i pe wuri ɗi, mo tal pu wuri nee, "A ribet ku mu ɗak peese mbiise mu retnyit mu Candel ni nwugha a neye?"
- ¹⁸Jesu wuri lap mmo nee, "Wu ɗel ndighin birni ni, pe mee gwar si ɗi, ɓe wu sat wuri nee, 'Daa wuri sat ne, pee firri ni kus, ɓe wurin nse mbiise mu retnyit mu Candel a ndighin lu fugha, ashak ki-jeplop firri mo.' "
- ¹⁹Jeplop ni mo ɗak mbiise mu retnyit mu Candel ni nlu kɛ-gwar ni, kaadi Jesu wuri kɛ-ten sat mmo si.
- ²⁰Kaadi kansighin c`in, ɓe Jesu wuri tong mpee se mbiise ni ashak ki-jeplop firri ɗiikaghapaat baavul ni mo.
- ²¹Mon nkaa se mbiise, ɓe Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, memee ndighin wun, wurin nseet wan."
- ²²Po ɗi wuri sat ni wat putughup mmo zam, har mo ɗoghom tal pu wuri shimindong, nee, "Daa, a wan aa?"

- ²³Jesu wuri lap mmo nee, "Ngo di wuri sham kɪ-sar ndaa ashak kɪ-wan, be a wurin nseet wan.
- ²⁴Làa kɪ Gurum wurin mmuut, a kaadi mo kɪ ten ran ndighin takarda kɪ Naan nkaa wuri si. Amma jeel ntaa nkaa ngo di wuri seet Làa kɪ Gurum, ngyal deesi be jí mon nnook làa gwar mini, be di nin nret nwuri met."
- ²⁵Judas Iskariyot ngo din nseet Jesu ni wuri tal nee, "Ngukám a wan me?" Jesu lap nwuri nee, "Wugha kɪ ten sat jee."
- ²⁶Kaadi mo nkaa sese ni, be Jesu wuri mang bred, be wuri c`in aduwa mu pɪtang Naan nkaa ni, be wuri yilang bred ni, be wuri cín njeplop firi mo. Wuri sat mmo nee, "Wu lap, wu se. Diisi a san fina."
- ²⁷Wuri mang mee laadaa, be wuri c`in aduwa mu pɪtang Naan nkaa ni, be wuri cín ni jeplop ni mo. Wuri sat mmo nee, "Wu lap wu shwaa jir.
- ²⁸Diisi ni a toghom fina, mu tuwoorpo shi toghom diipoo mu Naan, di mon mbeer ni mpee fwo shikbish kɪ gurum mo des.
- ²⁹Wan sat nwun nee, ba wan mbaa shwaa am anab di kas, see pardí wan nshwaa am anab diipoo ashak kɪ-wun ndighin mulki kɪ-puun fina."
- ³⁰Kaadi mo kɪ c`in kook, be mo pwat so nJwakpaat.
- ³¹Jesu wuri sat mmo nee, "Mpar diicicinsi, be wun jir wun nswa, ku wu yit wan di. Mpeedí mo kɪ ten ran ndighin takarda kɪ Naan nee, 'Naan wurin ntu ngukiyeer tum ni mo, dangbe duu kɪ tum ni mon ntiit shini-shini.'
- ³²Amma abwoon di Naan wurin mbaa yaghal kɪ-wan a peemúut, be wan nso nwun akiyeen nyil nGalili."
- ³³Pita sat nJesu nee, "Koo di mo jir mon nswa yit wugha di, be ba wan nkyam yit wugha kas."
- ³⁴Jesu wuri sat mPita nee, "Azeen-nzeen kin sat nwugha mpar cicinsi, akudang deel kɪ taa doo, be wugha nciipo yit kun ne, ba wughan man wan kas."
- ³⁵Pita sat wuri nee, "Koo di ni a ting ku wan muut ashak kɪ-wugha, be ba wan nkyam cíipo kas." Kaghar jeplop ni mo sat aasi zak.
- ³⁶Jesu wuri so ashak kɪ-jeplop firi mo, mmee peedí moo pet ni a Getsamani. Be wuri sat mmo nee, "Wu tong mpesi, ku wan so di akiyeen sí mpee c`in aduwa."
- ³⁷Wuri so ashak kɪ-Pita, kɪ-jep kɪ Zabadi diivul si mo, be putughup firi ni wat, kɪ-ni daampee nwuri hakyeng.
- ³⁸Wuri sat mmo nee, "putughup fina ni wat zam, har kaa nin ntu wan si. Wu tong mpesi, ku wu gongpee di ashak kɪ-wan."

- ³⁹Wuri gyes so di akiyeen lee, be wuri so kurum nyil, be wuri c`in aduwa nee, "Puun fina, katdang nin nc`in, be a baa ki-laadaa mu jeel diisi aku pe wan di. Ba a kaa di wan kin ribet si kas, amma see a kaa di wugha ribet si."
- ⁴⁰Wuri baaso pe jeplop firi diikun ni mo di, be wuri kat mo nkaa saam. Be wuri sat mPita nee, "Ashee, ba wu mak gongpee ashak ki-wan mpee awa mindong kas aa?"
- ⁴¹Wu tong shi gongpee, ki-wu c`in aduwa, mpeku taji wu del mbut jwaan kas. Riin ni ribet dak, amma nan ni kwar, mpeedi ba nii bal kas."
- ⁴²Jesu wuri waa baaso diivul di a pee aduwa ni, be wuri c`in aduwa, nee, "Puun fina, katdang ba ni mak c`in mpeku laadaa mu jeel diisi ni del aku pe wan di kas, katdang ni a ting kun shwaa ni, be a yit kun c`in a dyen fugha."
- ⁴³Wuri waa baaj`i kat jeplop diikun ni mo di nsaam zak, mpeedi yit furu mo toghon ki-saam.
- ⁴⁴Jesu wuri waa baa yit mo zak, wuri baaso di a pee aduwa ni, wuri c`in aduwa diikun, wuri baa satpo ni di a kaadi wuri shee sat ni si.
- ⁴⁵Dangbe wuri j`i pee jeplop firi mo di, wuri sat mmo nee, "Har yaksi, be wun di nsaam, ki-nookdi aa? To, wu naa, pee ni kus. Mo ki-seet Laa ki-Gurum nsar ki-nyemshikbish mo.
- ⁴⁶Wu yaghal mmun nso. Wu naa, ngo di wuri ki-seet wan, wurii j`i wul."
- ⁴⁷Kaadi Jesu wuri kudi nkaa katpo, be Judas Iskariyot, di wuri a memee ndighin jep diikaghapaat baavul si mo, wuri j`i wul ashak ki-duu ki-gurum mo des ndang wuri. Gurum ni mo ki-kwai mo, ki-kam mo. A pris diinan mo, ki-nyemnan mo, a mo lop gurum ni mo.
- ⁴⁸Ngo di wuri seet Jesu, wuri ki-ten cin mee alama mmo nee, "Ngo di wan tok ki-wuri, dang wan tuwaas wuri shi mishpoo, be a gwar ni mmimi. Be wu yaa wuri."
- ⁴⁹Abet Judas j`i pe Jesu di, be wuri sat nJesu nee, "Muu tok ki-wugha, Ngukam!" Be wuri tok ki-Jesu, dangbe wuri tuwaas Jesu shi mishpoo firi zak.
- ⁵⁰Jesu sat nwuri nee, "Shaar fina, a c`in mbii di ni j`i ki-wugha ni kitak-kitak." Dangbe mo j`i yaa Jesu.
- ⁵¹Memee ndighin nyem di mo ashak ki-Jesu, wuri shang kwai firi, be wuri can kom ki-kirom, mu pris diides met jir ni, vwet nyil.
- ⁵²Be Jesu sat nwuri nee, "A baa lop kwai fugha di ndighin pat fira. Mpeedi nyem di mo hir kwai jir, be mon mmurap a shi kwai zak.
- ⁵³Wu pan nee, ba wan ki-iiko mpeku wan dang bam di pu puun fina kas aa? Koo a yaksi, be wurin nlop duu ki-nyemlop firi mo des, di mo met kaghapaat baavul kas aa?"
- ⁵⁴Cirang dangbe po di mo ki-ten ran ni ndighin takarda ki-Naan nin ngam di ye?"

- ⁵⁵A mpeemini, be Jesu sat nduu k̀ gurum ni mo nee, "Wun wu, pwat wu j`i k̀ kwai mo, k̀ ndughul mo, mpeku wu yaa wan di, kaa wan a mee kus wat si aa? Shidaar-shidaar be wan kin tong mpee kám ndighin Lu k̀ Naan diides, be ba wu yaa wan kas.
- ⁵⁶Amma mbii diisi mo c`in aasi jir, a mpeku po ni gam di, di nyemsatpo k̀ Naan mo k̀ ten ran ni." Dangbe jeplop firri mo jir mo swa yit wuri mmishin.
- ⁵⁷Nyem di mo yaa Jesu, mo so k̀ wuri ntulu k̀ Kayafas, pris diides met jir, a peedi nyemkám Waar k̀ Mosis mo, k̀ nyemnan-nan moo kuur di ashak.
- ⁵⁸Pita wuri tap so ndang Jesu mbwoon jong-jong, har ntulu k̀ pris diides met jir ni. Kaadi wuri del, be wuri tong ashak k̀ nyemtappee mo, mpeku wuri naa kyes k̀ mbii di mon nc`in di k̀ Jesu.
- ⁵⁹Pris diinan-nan mo, k̀ duu k̀ nyemnan mo jir, mo tang langting mu dung mo nkaa Jesu, mpeku mo katpee tu wuri di.
- ⁶⁰Amma ba mo kat kas, koo di nyemlangting mu dung ni mo j`i des a kaa me siye. Amma mee das mo vul, mo yaghal j`i.
- ⁶¹Mo sat nee, "Gwar diisi wuri sat ne, wudin mmak ship Lu k̀ Naan diides si, dangbe wudin mbaa dik ni di ndighin shiiteer mo kun zak."
- ⁶²Pris diides met jir ni wuri yaghal dar ating, wuri sat nJesu nee, "Ba wugha k̀ mee mbii di a nlap nkaa po diisi mo kas aa? A sat a me nkaa langting di das diisi mo sat nkaa wugha ye?"
- ⁶³Amma Jesu wuri dok titik. Be pris diides met jir ni wuri waa baa sat nJesu zak nee, "Wan ribet ku a sat mmun ndighin sum k̀ Naan di wurii seen. Kyet wugha a Kristi Ngubam Làa k̀ Naan wa?"
- ⁶⁴Jesu lap nwuri nee, "Wugha k̀ ten sat. Amma wan sat nwun nee. Abwoon diisi, be wun nnaa Làa k̀ Gurum wuri tong nsarse k̀ Naan diibal met jir, k̀ wun nnaa wuri j`i ndighin nluu adeng."
- ⁶⁵Kaadi pris diides met jir ni wuri kitingpo mini, be wuri yilang nli firri mo, k̀ wuri sat nee, "Wugha k̀ satpo diibish nkaa Naan! Muu tang a langting diidang diki-zak ye? Yaksi wuu kitingpo diibish di wuri sat nkaa Naan ni!
- ⁶⁶Wu naa arang nkaa po mini ye?" Mo lap nwuri nee, "Wurii del diki, k̀ po mini mak muut nwuri"
- ⁶⁷Dangbe mo twas lii nwuri nyit, k̀ mo nas wuri. Pak mo nas wuri shi sar,
- ⁶⁸mo sat nee, "Wugha Kristi, A woo mmun ngo di cut wugha ni!"
- ⁶⁹Kaadi Pita wuri tong a fur ndighin tulu k̀ pris diides met jir ni, be mee reep di wura a kirom k̀ pris diides met jir ni, wura j`i sat mPita nee, "Wugha ashak k̀ Jesu ngu Galili si zak."
- ⁷⁰Amma Pita cípo ntoghom k̀ mo jir, wuri sat nee, "Ba wan man mbii di yii sat ni kas."

⁷¹Kaadi Pita wuri put mpo shiyeepkipang ni, be mee reep diici di wura a kirom wura naa Pita, be wura sat nyem di moo dar mpo shiyeepkipang ni nee, "Gwar diisi wuri ashak ki-Jesu ngu Nazaret."

⁷²Amma Pita waa baa ciipo, har wuri biemcuk shi sum ki-Naan nee, "Ba wan man gwar mini kas."

⁷³Lang diilee be nyem di moo dar di a pee ni, mo j`i, mo sat mPita nee, "Azeen-nzeen wugha a memee mbut nyem ki-Jesu ni mo zak, mpeedi liispo fugha ni woo wugha."

⁷⁴Dangbe Pita dal wus nee, "Naan cin kar nwan, katdang wan man gwar di wuu satpo nkaa wuri ni. Ba wan man gwar mini kas." Abet, be deel taa doo.

⁷⁵Be Pita panpo di Jesu sat nwuri si nee, kat baa deel ki-taa doo, be wughan nciipo yit kun ne, ba a man wan kas. Pita wuri put so a tiheng, be wuri yaa maap di ni a diinaat hakyeng.

Matiyu 27

¹Kaadi bit mang, be pris diinan-nan mo ki-nyemnan mu guruh ni mo, mo kuur ashak mpee bwaghatpo nkaa Jesu, mpeku mo tang ar di mon ntu wuri di.

²Mo bwaghat wuri, be mo so ki-wuri, ntoghom ki-Paillet di wuri a gofna.

³Kaadi Judas Iskariyot di wuri seet Jesu, wuri naa mo ki-candiyeel muut nJesu, be wuri tuwap, wuri baaj`i ki-shaghal azurfa diilaarkun ni mmo pe pris diinan-nan mo ki-nyemnan mo.

⁴Wuri sat mmo nee, "Wan kin c`in shikbish, mpeedi wan ki-seet ngo di nsar firi mo paat." Mo sat nwuri nee, "A me a munu dibut ye? A wugha nnaa ki-mbugha."

⁵Dangbe Judas Iskariyot wuri fwo shaghal azurfa diisi ni ndighin Lu ki-Naan diides ni, wuri put be wuri so langshin.

⁶Amma pris diinan-nan mo kyak shaghal azurfa ni, be mo sat nee, "Ba nin ndire ku mu le ni ashak ki-shaghal mu mbiizughum nNaan kas, mpeedi ni a shaghal mu toghon."

⁷Mo beet ashak, be mo seet bong ki-ngudik tughul shi shaghal ni, mpee wum mizep mo.

⁸Mpeemini, moo pet bong diisi ni a Bongtoghom har cicinsi.

⁹Dangbe po di ngusatpo ki-Naan Jeremiya wuri ki-ten sat ni gam di nee, "Mo mang shaghal azurfa diilaarkun si mo, di ni a shaghal seet ki-ngo di pak nyem Isreil mo seet wuri.

¹⁰Ku mo seet bong ki-ngudik tughul dishik, kaadi Daa wuri ki-sat ne wan c`in si."

¹¹Jesu wuri dar ntoghom ki-gofna, be gofna tal pu nee, "A wugha a mishkagham ki-nyem Yahudi mo me?" Jesu lap nee, "Wugha ki-ten sat."

- ¹²Amma kaadi pris diinan-nan mo ki-nyemnan mo, mo j`i ki-langting mu dung mo nkaa Jesu, be ba wuri sat mee po kas.
- ¹³Dangbe Paillet sat nwuri nee, "Ba a kitingpo mo des di moo sat nkaa wugha kas aa?"
- ¹⁴Amma ba Jesu lap mee po nwuri kas koo mindong, har ni fes aapo ngofna zam.
- ¹⁵Pugyet di, be koo a parpuus mu retnyit, mu Candel diidang ye be gofna wurii loghot ki-bwot mee guruh dii bubwaghat mindong, di duu ki-guruh ni moo ribet.
- ¹⁶Nteer mini mo, be mee kus wat di guruh mo man wuri, di sum firi a Barabbas, wuri di a bubwaghat nlushaghat.
- ¹⁷Kaadi guruh ni mo kuur ashak, be Paillet tal pu mo nee, "Wuu ribet ku wan bwot a we nwun ye? A Barabbas aa? koo a Jesu di moo pet wuri a Kristi ye?"
- ¹⁸Mpeedi gofna wuri man nee, mo j`i ki-Jesu ntoghom firi a mpee zughur.
- ¹⁹Kaadi Paillet wurii tong nkaa mbiitong mu tokdiyeel, be mat firi wura lop mo sat nwuri nee, "Taji a c`in mee mbii ki-ngo din ndire si kas, mpeedi doghon mpar be sughun daampee nwan, mpee gwar diisi ni."
- ²⁰Amma pris diinan-nan mo, ki-nyemnan mo, mo kar duu ki-guruh ni mo, mpeku mo dang Paillet, ku wuri bwot a Barabbas di mmo, ku mo tu Jesu di.
- ²¹Gofna ni wuri waa baa sat nee, "Wuu ribet ku wan bwot a we nwun, ndighin das diivul si mo ye?" Mo lap nwuri nee, "A bwot a Barabbas mmun!"
- ²²Paillet wuri sat mmo nee, "Wuu ribet ku wan c`in a me ki-Jesu di moo pet wuri a Kristi ye?" Mo jir mo lap nee, "A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep!"
- ²³Paillet wuri sat mmo nee, "A mpee meye? Wuri c`in a mbii diibish diidang ye?" Amma mo waa sighit le or shi bal nee, "A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep." Guruh ni mo waa sighit yiyaghal ki-or shi bal dak.
- ²⁴Kaadi Paillet wuri naa ne, ba wuri mak le ku guruh ni mo dok titik kas, be wuri mang am, wuri vvang sar dishik di a yit ki-duu ki-guruh ni mo, ki-wuri sat mmo nee, "Sar fina mo paat, wan shang sar fina mbut ntoghom ki-ngo din ndire si. Wun wu naa mbii di wun nc`in ki-wuri."
- ²⁵Dangbe duu ki-guruh ni mo lap jir, mo sat nee, "A yit ku toghom firi ni dee nkaa mun ki-jep funu mo!"
- ²⁶Dangbe Paillet wuri bwot Barabbas mmo, ki-wuri fwo ngwam nJesu be wuri cin wuri mmo, mpeku mo so pwas wuri di nkaa shiyeep.
- ²⁷Dangbe sooja mu Paillet ni mo mang Jesu del ki-wuri ndighin lu ki-gofna ni, be sooja din mpee mini mo jir, mo j`i kuur pe wuri di.
- ²⁸Mo shwat nliir firi mo, dangbe mo lop mee nliir diides diinaat nwuri.

- ²⁹Ki-mo ráa mee mbiikáa hiir mo lop nwuri nkáa. Mo le mee kam nwuri nsarse. Dangbe mo kurum ntoghom firri, mo shwar ki-bák wuri, ki-mo sat nee, "Muu tok ki-wugha, mishkagham mu nyem Yahudi mo."
- ³⁰Ki-mo twas lii nkaa wuri. Dang mo yaa wuri ki-kam ni, be mo cut wurin nkáa dishik.
- ³¹Kaadi mo ki-shwar ki-bák wuri, be mo shang niir diides ni baa kini, be mo lop niir firri mo nwuri. Dangbe mo so ki-wuri mpeku mo pwas wuri di.
- ³²Kaadi mo a ar put, be mo taa kaat ki-mee ngu Sairin, di moo pet sum firri a Simon, be sooja ni mo le wuri mang shiyeepmúut ki-Jesu ni ting.
- ³³Kaadi mo so wul mee peedi moo pet ni a Golgofa, (shii ki-Golgofa ni a dyeskáa.)
- ³⁴Be mo cin am anab di mo riyeep ni ashak ki-njaam, di ni fes deet zam, mpeku wuri shwaa di, amma kaadi wuri kyam, be wuri kwar shwaa ni.
- ³⁵Kaadi mo pwas wuri nkaa shiyeep ni, be mo koospaa mpeku mo man nyem di mon mbak niir firri ni mo di.
- ³⁶Abwoon mini, be mo tong nyil, ku moo naa wuri di nkaa shiyeepyoghom ni.
- ³⁷Mo ran mee po le nkaa shiyeepyoghom ni adeng nkáa firri, di ni sat nee, "A Jesu mishkagham mu nyem Yahudi mo ndiisi."
- ³⁸Mo pwas mee kus wat mo vul ashak ki-Jesu. Mo pwas memee nkoghop nsarse firri, ki-memee nkoghop nsarkul firri zak.
- ³⁹Nyem di mo del ar a pee ni, mo zikkáa furu mo, ki-mo satpo diibuu mo nwuri.
- ⁴⁰Mo sat nee, "Kwegwa! Wugha di ji a sat ne, wughan nshirip Lu ki-Naan diides, dangbe a baa dik ni di ndighin shiiteer mo kun zak. A bam sak shing! Katdang wugha a Laa ki-Naan azeen-nzeen, be a sham nyil aku nkaa shiyeepyoghom ni."
- ⁴¹Pris diinan-nan mo, ki-nyemkam Waar ki-Mosis mo, ki-nyemnan mo, mo shwar ki-bák wuri zak, mo sat nee,
- ⁴²"Wugha bam gurum mo, amma ba wugha mak bam sak kas. Katdang a wugha a mishkagham ki-nyem Isreil mo azeen-nzeen, be a sham nyil nkaa shiyeepmúut ni yaksi, be mun ncinzeen nwugha.
- ⁴³Wugha gangkáa fugha nkaa Naan. A sat nNaan wuri bam wugha yaksi, ku mu naa di, katdang Naan wurii wal nwugha, mpeedi ji wugha sat nee, wugha a Laa ki-Naan."
- ⁴⁴Wat di mo pwas mo ashak ki-wuri, mo satpo diibuu nwuri aasi zak.
- ⁴⁵Yaghal mpuus a naar, be pee ni rii ndighin yil ni jir, har so wul nkarfe kun.
- ⁴⁶Kaadi karfe kun ni c`in, be Jesu wuri petpee shi doo diides, wuri sat nee, "Eloi, Eloi, Lama Sabaktani?" Shii ki-mini nee, "Naan fina, Naan fina, a mpeme dang a yit wan ye?"

- 47Kaadi pak gurum mo mbut nyem di moo dar di a pee ni, mo kiting petpee mini, be mo sat nee, "Gwar diisi wurii pet a Ilaija."
- 48Abet be memee ndighin mo, wuri su so mang tuvuk wuri lop ni ndighin am anab diidwang, wuri lop ni nkaa mee kam wuri lop kaa nJesu, mpeku wuri shwaa di.
- 49Amma kaghar gurum ni mo sat nee, "Wu dar aku mu naa mbii di nin nc`in di de, kyet Ilaija wurin nj`i bam wuri wa?"
- 50Jesu wuri waa baa le or shi doo diides, be wuri bwot riin firi, mpeku wuri muut.
- 51Dangbe fuwaat di ni ndighin Lu k`Naan diides, ni tee sham a naar, har ni bak vul zak. Yil ni tungpee k`jwak mo pyan.
- 52Mo wang kieir mo, k`kum mu nyem k`Naan mo des di mo k`ten murap, mo yaghal a peemut, mo pwat di ndighin kieir ni mo.
- 53Amma abwoon di Jesu wuri k`yaghal a peemut, be nyem k`Naan ni mo so del ndighin birni diibang ni, be gurum mo des mo naa mo.
- 54Kaadi ngo diides nkaa sooja mo dari mindong, k`nyem di mo ashak k`wuri, di moo tap k`Jesu, mo naa yil ni tungpee, k`mbii di ni c`in jir, be k`muut yaa mo des, har mo sat nee, "Azeen-nzeen gwar diisi, wuri a Laa k`Naan."
- 55Mat Galili mo des, di ji moo c`in dak nJesu, di mo j`i ndang wuri a peedi mo pwat wuri ni di. Mo pan dar jong-jong ku mo naapee mbii diisi moo c`in di.
- 56Ndighin mat ni mo, be Meeri Makdalin wura di, k`Meeri nighin k`Jemis k`Josep, k`mat k`Zebedi zak.
- 57Kaadi kansighin c`in, be mee ngulong wuri j`i di, wuri a ngu Armafiya, di sum firi a Josep, di wuri a memee ndighin nyemso ndang Jesu mo zak.
- 58Wuri so pe Paillet di, mpeku wuri dang kum k`Jesu di. Be Paillet sat ku mo so mang kum k`Jesu ni cin nJosep.
- 59Josep wuri mang kum ni, be wuri bwaghat ni shi fuwaat diipiyaa-piyaa.
- 60K`wuri so le kum k`Jesu ni ndighin kieir diipoo, di wuri k`sul ni a mpee shin ndighin jwak. Be wuri tup mee nhik diides paa po kieir ni di, be wuri so waa.
- 61Meeri Makdalin, k`Meeri diisi, moo tong di kus k`kieir ni.
- 62Dangbe dadaar ni, di ni a puus Nookdi, be pris diinan-nan mo, k`nyem Farisi mo, mo so pe Paillet di.
- 63Be mo sat nwuri nee, "Daa, mun mu pan, kaadi ji ngunumpee si wuri kudi mmeen, be wuri sat nee, shii diikun, be wudin mbaa yaghal a peemut.
- 64Mpeemini, a le ku mo tap kieir ni riret, har mpee teerkun ni mo, mpeku taji jeplop firi mo so mang kum firi ni kas, mpeku mo yaghal sat di ngurum mo nee, wuri k`yaghal a peemut. Be dung din mbwoon nin nwaa dee a diides met ndin nshee ni mmimi."

⁶⁵Paillet wuri sat mmo nee, "Wu sat nyemtappee mu sooja mo, wu so ki-mo, ku mo tap kieir ni kaadi mo mak si."

⁶⁶Dangbe mo so lus nhik di mo shaghat kieir ni di, shi stam mu mishkagham, ki-mo le sooja mo tap kieir ni riret.

Matiyu 28

¹Abwoon kɛ parpuus Nookdi mu nyem Yahudi mo, be mbɛt-mbɛt, parpuus din nshee mu teer diipovul si mo, be Meeri Makdalin, ki-Meeri diisi, mo so di a kieir ni.

²Ndin mman, be yil ni tungpee bal-bal des. Mee ngulop mu Daa wuri sham adeng, be wuri j`i bet nhik di mo paa kieir ni dishik baa ki-ni, ki-wuri tong nkaa ni.

³Yit firi ni dangpee kaa pee diimɛp si. Nɛr firi ni mo piyaa kaa daghar si.

⁴Mpee kiir kɛ ngulop ni, be ni le ku sooja di mo tap kieir ni mo daar ki-kiirmuut, har mo dee a kaa kum mo si.

⁵Amma ngulop ni wuri sat mmat ni mo nee, "Taji kiirmuut yaa wun kas, mpeedi wan man ne, wuu tang a Jesu, ngo di mo kɛ-pwas wuri nkaa shiyeep si.

⁶Ba wuri di mpesi kas, mpeedi wuri kɛ yaghal a peemuut, kaadi ji wuri kɛ ten sat si. Wu j`i, wu naapee di ji mo kɛ le wuri ni di.

⁷Wu so nkyen wu sat njeplop firi mo nee, 'wuri kɛ yaghal a peemuut, ki-yaksi, wuri a ar so nGalili a tɛng nwun. Wun nso wu naa wuri a mpee mini.' Wu panpo di wan sat nwun ni."

⁸Dangbe mat ni mo yaghal yit kieir ni nkyen ki-kiirmuut ki-mo gam ki-retnyit des. Mo swa so kɛk-kɛk mpee satpo ni njeplop firi mo.

⁹Dangbe ndi mman, be Jesu wuri kaat ki-mo, wuri satpo mo nee, "Riyang pe wun di!" Be mo j`i kurum ntoghom firi, ki-mo yaa shii firi mo ki-mo seyil nwuri.

¹⁰Jesu wuri sat mmo nee, "Taji kiirmuut yaa wun kas. Wu so wu sat ndyemnihin fina mo, ku mo so kat wan di nGalili."

¹¹Kaadi mat ni mo a ar so ni, be pak sooja di mo tap kieir ni, mo del ndighin yil ni, ki-mo sat mpris diinan-nan ni mo, mbii di ni c`in jir.

¹²Dangbe pris diinan-nan ni mo kaat ashak ki-nyemnan mo, be mo bwaghatpo ashak, be mo tupo nsooja ni mo shi shaghal des zam.

¹³Mo sat mmo nee, "Wu sat ngurum mo nee, 'A jeplop firi mo j`i mang kum firi ni nwat mpar, kaadi mun mu dee nsaam.

¹⁴Katdang be po diisi ni wul nkom kɛ gofna, be mun nsat nwuri nee, sar fuu mo paat, mpeku taji po ni yaa wun kas.' "

¹⁵Sooja ni mo lap shaghal ni, be mo so satpo ni kaadi mo sat mmo si. Po diisi ni so koo niye, nnaar kɛ nyem Yahudi mo har cicinsi.

¹⁶Jeplop diikaghapaat baamindong ni mo so a jwak nGalili, a peedi Jesu wuri k̀ten sat mmo.

¹⁷Kaadi mo naa wuri, 6e mo seyil nwuri, koo di pak mo k̀putughup vul-vul.

¹⁸Jesu wuri j̀i kus k̀mo, 6e wuri sat mmo nee, "Mo k̀cín iiko nwan jir ndighin dengnaan k̀ndighin yil ni jir zak.

¹⁹Mpeemini, 6e wu so, wu le ku gurum mo jir mo dee a nyemso ndang wan mo. Wu c̀in baptisma mo ndighin sum k̀puun, k̀Làa, k̀Riin Diibang.

²⁰Wu kám mmo, mpeku mo tap k̀mbii di wan kin sat nwun, ku mo c̀in mo jir. Wu naa wan di ashak k̀wun shidaar-shidaar har parpuus di yil nin nkyes."

Maak

Maak 1

- ¹Diisi a shee po diiret nkaa Jesu Kristi Ngubam, Laa k̀Naan.
- ²Kaadi gyet mo k̀ten ran ndighin takarda mu Aizaya ngusatpo k̀Naan si nee: "Naan wuri sat nee, wan nlop ngulop fina so a t̄heng nwugha, mpeku wuri dak ar fugha di.
- ³Mee ngo k̀pireppee shi doo diides a naar yil nee, 'Wu dak ar k̀Daa. Wu aar ar firri so ndire-ndire.' "
- ⁴Joon nguc`in mbaptisma, a wuri a gwar di gyet mo k̀ten satpo nkaa wuri. A wuri j`i put a naar yil. Wuri satpo k̀Naan ngurum mo, mpeku mo tuwap di, ku wuri c`in mbaptisma di mmo, mpee fwo k̀shikbish furu mo.
- ⁵Nyemyil nJudiya mo, k̀nyem Jerusalem mo des, mo pwat so pe Joon di, be mo woo shikbish furu mo, be wuri c`in mbaptisma mmo ndighin dung nJodan.
- ⁶Joon wuri lop a lee di mo dak shi shoop raakumi, k̀wuri diin beel di mo dak shi shim cighir mbwoon firri. Wurii se a cibel, k̀am nshii di mo a yil.
- ⁷Wurii sat ngurum mo nee, "Mee gwar wurin ndung j`i mbwoon fina, wuri des met nwan, k̀ba din ndire fina ni mak, ku wan doghom mpeku wan fwoon teng kwaghazak firri kas.
- ⁸Wan kin c`in bap̄tisma nwun a shi am, amma gwar ni wurin nj`i be wuri c`in mbap̄tisma nwun a shi Riin Diibang."
- ⁹Ndighin shiiteer mini mo, be Jesu wuri yaghal nyil nNazaret mu Galili, ku wuri so pu Joon di dung nJodan, be Joon c`in mbap̄tisma nwuri ndighin dung nJodan ni.
- ¹⁰Kaadi Jesu wuri nkaa put ndighin am ni, be abet, wuri naa mo wang dengnaan. Be Riin sham kaa mbul si, ni sham lang nkaa wuri.
- ¹¹Ki-zak, mee doo ni put ndighin dengnaan di ni sat nee, "Wugha a Laa fina di wan wal nwugha, k̀wan kin kat retnyit k̀wugha hakyeng."
- ¹²Abet-abet, be Riin k̀Naan so k̀Jesu a naar yil.
- ¹³Jesu wuri c`in teer laarfeer di a naar yil ni, a peedi Shetan kyam wuri di. Wuri nyem ashak k̀luwa di a yil mo. Nyemlop k̀Naan mo j`i bam wuri.
- ¹⁴Abwoon di mo k̀yaa Joon le ndighin lushaghat, be Jesu wuri so wul nGalili, wuri nkaa satpo diiret mu Naan.
- ¹⁵Wuri sat ngurum mo nee, "Pee ni k̀wul, k̀mulki k̀Naan ni kus zak. Wu tuwap, k̀wu cinzeen mpo diiret ni."
- ¹⁶Kaadi Jesu wuri a ar del mpo am bahar mu Galili, be wuri naa Simon Pita k̀dyemngihin firri Andru, mon nkaa fwo shang mo mbut am, mpee yak pupwap mo.

- 17 Be Jesu wuri sat mo nee, "Wu j`i ndang wan, be wan nle ku wu yaghal wu dee a nyemsatpo k̀ Naan, mpeku wu dul gurum mo j`i pe wan di kaadi wuu yak pupwap si."
- 18 Abet, be mo yaghal yit shang furu mo, be mo so ndang wuri.
- 19 Kaadi wuri gyes so di a kiyeeen lee, be wuri naa Jemis laa k̀ Zebedi, ki-dyemniḡhin firi Joon, mon ndiḡhin jirgi am zak. Mon nkaa dak shang furu mo.
- 20 Abet, be wuri pet mo. Be mo yaghal yit puun furu Zebedi ndiḡhin jirgi am ni, ashak ki-nyem di moo c`in dak mmo. Be mo so ndang Jesu.
- 21 Mo so ndiḡhin Kaparnahum, be Jesu wuri del ndiḡhin mee lu k̀ Naan parpuus Nookdi. Be wuri yaa kampo Naan gurum mo.
- 22 Har kam firi ni aapo mmo zam, mpeedi wuri kam a kaa ngo di wuri ki-iiko si, ba a kaa nyemkam Waar k̀ Mosis mo si kas.
- 23 Mee gwar wuri di ki-riin diibish, ndiḡhin lu k̀ Naan furu ni, be gwar ni le or.
- 24 Wuri sat nee, "Jesu ngu Nazaret, a me kaat mun ki-wugha ye? A j`i mpesi a mpee twa mun aa? Wan man nee, wugha a ngo diibang mu Naan."
- 25 Jesu wuri gwak riin diibish ni, nee, "A dok titik! A put aku ndiḡhin gwar ni!"
- 26 Kaadi riin diibish ni yoghon gwar ni bal-bal, be ni le or shibal, be ni put aku ndiḡhin gwar ni.
- 27 Ni aapo gurum ni mo jir, har mo doghom tal pushak nee, "A me ndiisi ye? A mee kam diipoo ndiisi! Wuri satpo shi iiko, be har riin diibish mo c`in mbii di wuri sat."
- 28 Po nkaa Jesu ni put so ndiḡhin yil ni jir, ki-yil di mo neer Galili cighir kaat jir zak.
- 29 Kaadi mo pwat ndiḡhin lu k̀ Naan ni, be mo so del ntulu k̀ Simon Pita ki-Andru, ashak ki-Jemis ki-Joon.
- 30 Be mo kat niḡhinkaam k̀ Pita wuraa saam ki-cilem. Abet be mo sat nJesu.
- 31 Be wuri j`i yaa sar fira, k̀ wuri diyeep wura tong a ting, be cilem ni kyes nwura, har wura c`in ndak mbiise mmo.
- 32 Nkansighin, kaadi puus ni doghom taa nlu, be gurum mo j`i ki-nyemgok mo des, ki-nyem di mo ki-riin diibish mo pe Jesu di.
- 33 Nyem birni ni mo jir, mo j`i kuur mpolu ni.
- 34 Jesu wuri bar nyemgok mo des, ki-shwal mo shini-shini, ki-wuri pwat ki-riin diibish mo des zak. Ba wuri yit ku riin diibish ni mo katpo kas, mpeedi mo ki-man wuri.
- 35 Dadaar ni, be Jesu wuri yaghal put mpar-mpar, be wuri so a peedi ba mee gurum di kas, mpee c`in aduwa.
- 36 Pita ki-nyem di mo ashak ki-wuri, mo pwat so mpee tang wuri.

- ³⁷Kaadi mo kat wuri, be mo sat nwuri nee, "Gurum mo jir mo nkaa tang wugha."
- ³⁸Jesu wuri sat mmo nee, "Wu yit ku mu so njep yil di mo akiyeen si, mpeku wan son nsatpo k̀Naan di nyil mini mo zak. Mpeedi wan j`i a mpee satpo k̀Naan ni."
- ³⁹Mpeemini, be wuri so ndighin yil nGalili jir, wuri satpo Naan ngurum mo ndighin lu k̀Naan furu mo, ki-wurii pwat ki-riin diibish mo zak.
- ⁴⁰Mee nguloghom wuri j`i kurum nfurum ntoghom k̀Jesus, be wuri dang pu Jesu nee, "Katdang a ribet, be wugha mak bar wan kun dee a diibang."
- ⁴¹Jesu naajeel k̀gwar ni, be wuri zan sar firi, wuri tuwaas gwar ni, ki-wuri sat ngwar ni nee, "Wan ribet, a dee a diibibar."
- ⁴²Abet, be loghom ni kyes, ki-gwar ni dee a diibibar.
- ⁴³Jesu wuri satpo ngwar ni shibal. Be wuri sel gwar ni so abet-abet.
- ⁴⁴Wuri sat ngwar ni nee, "A tap, taji a sat mee mbii mme gurum kas. Amma a so a kam sak fugha mpris, mpeku wuri naa wugha di, ku a cin zughum di zak, kaadi gyet Mosis sat si, nee, nyem di mo dee a diibibar, be mo cin mbiizughum, mpeku gurum mo man di ne moo dee a diibibar."
- ⁴⁵Amma gwar ni wuri put, be wuri yaa satpo ni gurum mo des, be po ni kaatpee ni jir, har ni le ku ba Jesu wuri mak baa del ndighin yil ni agaak kas. Amma wuri tong a peedi ba mee gurum mo di kas. Jir kisi, be gurum mo pwat shipee-shipee, mo so pe wuri di.

Maak 2

- ¹Abwoon k̀teer mo kong, be Jesu wuri baa del ndighin Kaparnahum, be gurum mo kiting nee, wurii baaj`i ntulu.
- ²Gurum mo des mo gam lu ni, har mpolu, di ba mee pee leshii dee di kas. Jesu wuri nkaa satpo Naan mmo.
- ³Be mee das mo feer, mo j`i ki-mee gwar di shin firi ni fii, pe Jesu di.
- ⁴Mpee duu k̀gurum ni mo, be ba mo mak so ki-gwar ni kus pe Jesu di kas. Amma mo kaa tap wang denglu di Jesu wuri ndighin ni. Kaadi mo wang denglu ni, be mo lop gwar ni sham nkaa mbiisaam, di gwar nii saam nkaa ni.
- ⁵Kaadi Jesu wuri naa cinzeen k̀das ni mo, be wuri sat ngwar di shin firi fii ni nee, "Laa fina, yaksi mo k̀fwo shikbish fugha mo nwugha."
- ⁶Amma pak nyemkam Waar k̀Mosis mo, di moo tong di, mo nkaa pan ndighin putughup furu mo nee,
- ⁷"A me le dang gwar diisi wuri satpo mini ye? Wurii leshin a kaa Naan si! Ba mee gurum mak fwo shikbish kas, see Naan mmishin bejee dak."

- ⁸Abet, be Jesu wuri man mbii di moo pan ni ndighin putughup furu mo, be wuri sat mmo nee, "A me le dang wuu pan mbii diisi mo ndighin putughup fuu mo ye?"
- ⁹A diidang fiyeel met ye? Di wan nsat ngugok ni nee, mo kɛ fwo shikbish fugha mo nwugha, aa koo di wan nsat wuri nee, 'A yaghal a mang mbiisaam fugha a mwaan ye?'
- ¹⁰Amma mpeku wu man di nee, Laa kɛ Gurum, wuri ki-iiko nkaa yil ni, mpee fwo shikbish mo." Be Jesu wuri sat ngwar di shin firi fii ni nee,
- ¹¹"Wan sat wugha, a yaghal, a mang mbiisaam fugha a so waa"
- ¹²Abet, be gwar ni wuri yaghal, wuri mang mbiisaam firi, be wuri put so waa a yit kɛ mo jir. Be ni aapo mo jir, har mo kwoop Naan, ki-mo sat nee, "Ba muu kyam naa mee mbii kaa diisi si kas."
- ¹³Jesu wuri baa put so mpo am bahar zak, be gurum mo des, mo j'i kuur pe wuri di. Be wuri yaa kampo Naan mmo.
- ¹⁴Be kaadi wuri a ar del so, be wuri naa Livai laa kɛ Alfiyas, wurii tong a peelap shaghal wap. Jesu sat nwuri nee, "A j'i ndang wan." Be Livai wuri yaghal so ndang Jesu.
- ¹⁵Kaadi Jesu wuri so tong a peese mbiise nlu kɛ Livai, be nyemlapwap mo des, ki-nyemshikbish mo, nyem di ba moo tap kɛ Waar kɛ Mosis kas, ki-pak gurum mo des, mo j'i tong ashak ki-Jesu ki-jeplop firi mo, a peese mbiise ni.
- ¹⁶Be nyemkam Waar kɛ Mosis mo, ki-nyem Farisi mo, mo naa Jesu wuri nkaa sese ashak ki-nyemshikbish mo, ki-nyemlapwap mo. Be mo sat jeplop mo nee, "A me le dang Jesu wurii sese ashak ki-nyemlapwap mo, ki-nyemshikbish mo ye?"
- ¹⁷Kaadi Jesu wuri kilingpo mini, be wuri lap mmo nee, "Ba nyem di mon nkagham, mon ntang nguyen kas, amma nyem di mo a gok. Ba wan j'i a mpee pet nyem din ndire mo kas, amma wan j'i a mpee pet nyemshikbish mo."
- ¹⁸Nyemlop kɛ Joon mo, ki-nyem Farisi mo, moo wet ki-noon. Pak gurum mo j'i pe Jesu di, mo tal pu wuri nee, "A me le dangbe nyemlop Joon mo, ki-mu nyem Farisi mo, moo wet ki-noon, amma ba jep fugha, moo wet ki-noon kas ye?"
- ¹⁹Jesu wuri lap mmo nee, "Wu pan nee, nin mmak c`in ku mizep di mo a pee seribet mu dik, mon ntong ki-noon, be mish kɛ matpoo ni wuri di ashak ki-mo me? Katdang mish kɛ matpoo ni wuri kudi ashak ki-mo, be ba mon mmak wet ki-noon kas.
- ²⁰Amma puus ni mon nj`i, di mon mmang mish ni nkaa mo. Dangbe, mon ntong ki-noon ndighin teer mini mo.
- ²¹Ba mee gurum mak lus nliɛ diisighiɛ shi fuwaat diipoo kas, katdang wuri c`in kisi, be fuwaat diipoo, di wuri lus nliɛ diisighiɛ ni dishik, nin nkur, be nin nwaa tee nliɛ diisighiɛ ni, be tee minin ndes met ndin nshee.

²²Ki-zak, ba mee gurum mak doo am anab diipoo ndighin tughulshim diisighir mo kas. Katdang wuri c`in kisi, be am anab diipoo nin mpyan tughulshim diisighir ni mo, ki-am anab nin mbeer, ki-tughulshim ni mon ntee zak. Amma moo doo am anab diipoo a ndighin tughulshim diipoo mo."

²³Mee parpuus Nookdi, be Jesu wuri yaa ar del mbut mmaar diben. Kaadi mo a ar del ni, be nyemso ndang Jesu mo doghom tihang pak diben ni.

²⁴Nyem Farisi mo sat nJesu nee, "A naa jeplop fugha mo nkaa c`in mbii di ba ni ret ku mo c`in mini parpuus Nookdi kas."

²⁵Jesu wuri lap mmo nee, "Ashee, ba wuu kyam tang mbii di mo k`ran ndighin takarda k`Naan nkaa mbii di gyet Devid, ki-nyem di mo ashak ki-wuri mo c`in, kaadi gyet neenlaa wuri ki-nyem di mo ashak ki-wuri kas me?"

²⁶Gyet wuri del ndighin Lu k`Naan diides, be wuri mang bred di mo k`ten cin nin nNaan, wuri se, ki-wuri cin pak nyem di mo ashak ki-wuri. Bred di ba a mee gurum buu mak se ni kas, see a pris mo dak. Gyet wuri del Lu k`Naan diides ni a mbit di Abiyafar wuri a pris diides met jir."

²⁷Jesu wuri sat mmo nee, "Mo le parpuus Nookdi ni a mpee gurum, ba mo le a gurum mpee parpuus Nookdi ni kas.

²⁸Diisi ni kam nee, Laa k`Gurum, wuri a Daa mu puus Nookdi ni zak."

Maak 3

¹Jesu wuri waa baa del ndighin mee lu k`Naan. Be mee gwar di nlu ni, di sar firi fii.

²Pak gurum mo leyt furu mo nkaa Jesu, mpeku mo naa di. Kyet wurin mbar gwar ni parpuus Nookdi wa? Mpeku mo kat mbii c`in mwaanaa di.

³Jesu wuri sat ngo di sar firi ni fii nee, "A yaghal a j`i a dar si agaak."

⁴Be wuri tal pu mo nee, "Kyet Waar k`Mosis ni sat nee, mu c`in a mbii diiret parpuus Nookdi, aa koo mu c`in a mbii diibish ye? Mu bam seen k`gurum aa, koo mu tutu seen ni ye?" Amma mo dok titik.

⁵Jesu wuri naa mo shi tughup, mpeedi ni shwal nwuri mbut mpee balnkaa k`mo ni, be wuri sat ngwar ni nee, "A zan sar fugha." Be gwar ni zan sar ni, be sar firi ni zughum.

⁶Nyem Farisi mo pwat, be abet, mo so bwaghatpo ashak ki-nyem Herot mo, mpeku mo tang ar di mon ntu Jesu di.

⁷Jesu wuri yaghal so mpo am bahar, ashak ki-nyemso ndang wuri mo, be nyem Galili mo, ki-nyem Judiya mo des, mo so ndang wuri.

⁸Ki-nyem di mon nkoghop Jerusalem, ki-nkoghop Idumiya, ki-candel nkoghop Jodan, ki-nkoghop yil nTaya ki-Sidon zak. Gurum mo des mo j`i pe Jesu di. Mpeedi mo kiting mbii di wuri c`in mo jir.

- ⁹Jesu wuri sat njeplop firri mo, ku mo tang mee jirgi am le nwuri kus, mpeku taji duu k̀gurum ni mo gyar j`i d̀wat wuri kas.
- ¹⁰Mpeedi wuri k̀bar gurum mo d̀es, be nyemgok mo di nkaa j`i, mpeku mo tuwaas wuri di.
- ¹¹Ki-nyem di mo ki-riin diibish mo, katdang mo naa wuri, be mo taa ntoghom firri, be mo fwo or nee, "Wugha a L̀aa k̀Naan."
- ¹²Dangbe Jesu wuri sat nriin diibish ni mo shibal hakyeng, nee, "Taji mo woo wudi kas."
- ¹³Jesu wuri k̀aa adeng jwak, be wuri p̄rep nyem di wuri ribet mo, be mo j`i pe wuri di.
- ¹⁴Wuri biip gurum mo kaghapaat baavul, mpeku mo dee di a jeplop firri mo, ku wuri lop mo di mpee satpo k̀Naan.
- ¹⁵Wuri cin iiko mo mpee ceen riin diibish mo zak.
- ¹⁶Sum k̀ nyem di wuri biip mo kaghapaat baavul ni, mo a Simon, di Jesu lesun nwuri a Pita.
- ¹⁷Ki-Jemis l̀aa k̀ Zebedi, ki-Joon dyemnihin k̀ Jemis, wuri lesun mo a Bowanarjis, di shii ki-mini nee, (moo c`in mbii a kaa nluu di nii petpee si.)
- ¹⁸Ki-Andru, ki-Filip, ki-Bartolomi, ki-Matiyu, ki-Tomas, ki-Jemis l̀aa k̀ Alfiyas, ki-Taddawus, ki-Simon, di moo pet wuri a Zeelot.
- ¹⁹Ki-Judas Iskariyot, ngo di a wuri yaghal seet Jesu si.
- ²⁰Jesu wuri baaso ntulu zak. Be gurum mo d̀es mo waa baaj`i kuur pe wuri di zak, har ni le ku ba Jesu ki-jeplop firri mo mak se mbiise kas.
- ²¹Kaadi nyem firri mo k̄ting nee, ba wuri mak katpee mpee se mbiise kas, ki-mo k̄ting gurum moo sat nee, Jesu wuri k̀titar, be mo so mpee yaa wuri.
- ²²Pak nyemkám Waar k̀ Mosis di mo pwat nJerusalem mo sat zak nee, "Jesu wuri ki-Beelzebul, di ni a mishkagham mu riin diibish mo, ki-wurii ceen riin diibish mo a shibal mu mishkagham k̀riin diibish mo."
- ²³Jesu wuri p̄rep mo j`i kus, be wuri sat sumpo mo nee, "Cirang dangbe Shetan nwaa ceen Shetan put ye?"
- ²⁴Katdang be mee mulki bak sat vul, mpee c`in lek ki-sat, be mulki minin nwat.
- ²⁵Katdang be mee nyemtulu mo bak sut vul, mpee c`in lek ki-shak, be tulu minin nwat.
- ²⁶Katdang be Shetan wuri bak mulki firri vul, mpee c`in lek ki-shin, be ba mulki firri nin ndar kas, be a kyes firri ni mm̄ini.

- ²⁷Ba mee gurum mak del ntulu k̀ mee ngubal, mpeku wuri hir long ni kas, see koo wuri shee bwaghat ngubal ni akudang, be wurin mmak hir long firi ni.
- ²⁸"Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, shikbish di gurum moo c`in, ki-po diibish di moo sat, be Naan wurin nfwo shikbish minin ngurum mo.
- ²⁹Amma katdang mee ngo c`in shikbish, nkaa Riin k̀ Naan, be ba Naan nfwo ngo mini kas, har mpee vit. Mpeedi wuri c`in a shikbish di ba Naan nkyam fwo ni nwuri kas har ngaa-ngaa."
- ³⁰Jesu wuri satpo diisi a mpeedi pak gurum moo sat nee, "Wuri ki-riin diibish."
- ³¹Nighin k̀ Jesu ki-dyemnighin firi mo j`i dar atileng, be mo lop mee gurum del pet wuri.
- ³²Gurum mo des moo tong neer Jesu cighirkaat, mo sat nwuri nee, "Nighin fugha, ki-dyemnighin fugha moo ribet naa wugha atileng."
- ³³Jesu wuri sat mmo nee, "A we a nighin fina, ki-a we mo a dyemnighin fina ye?"
- ³⁴Be wuri lyap nyem di moo tong neer wuri cighirkaat, be wuri sat mmo nee, "Wu naa, a nighin fina, ki-dyemnighin fina mon ndiisi!
- ³⁵Ngo di wuri c`in dyen k̀ Naan, be a ngo mini a dyemnighin fina diimish, ki-dyemnighin fina diimat, ki-nighin fina zak."

Maak 4

- ¹Jesu wuri waa baa yaa kám di ngurum mo mpo bahar ni. Be gurum mo des mo j`i kuur pe wuri di. Mpee duu k̀ gurum ni mo, be Jesu wuri del tong ndighin jirgi nkaa am ni, be duu k̀ gurum ni mo j`i dar pukom bahar ni.
- ²Jesu wuri kám mbii mo ngurum mo des shi sumpo mo. Ndighin kám firi ni mo, be wuri sat mmo nee,
- ³"Wu lekom! Gyet mee ngumaar wuri put so mpee bwot cirem mbut mmaar.
- ⁴Be kaadi wuri nkaa bwot cirem ni, be pak cirem ni mo taa nkaa ar, be ny`er mo sham kyak cirem ni se.
- ⁵Pak cirem ni mo taa nkaa kwaghap, a peedi ba ni ki-yil des kas. Abet, be cirem ni mo cighir kaa.
- ⁶Kaadi puuskaa be mo caan har mo fii, mpeedi ba mo kat yil des mpee sham seen kas.
- ⁷Pak cirem ni mo taa mbut nhir mo, be mo kaa wurang ndighin hir ni mo, be hir ni mo tireng kaa mmo, har ba mo le mee aa kas.
- ⁸Pak cirem ni mo taa nkaa yil diiret, be mo kaa wurang riret, ki-mo le aa des. Memee le aa mo laarkun, ki-memee le mo laarpeemee, ki-memee le mo dari."
- ⁹Jesu wuri sat nee, "Ngo di wuri ki-kom mu kitingpee, be ni ret ku wuri kiting."

- ¹⁰Kaadi Jesu wuri d̄ee mm̄ishin, be pak nyem d̄i mo k̄iting sumpo ni, mo j̄'i ashak k̄i jeplop f̄iri diikaghapaat baavul si mo. Mo j̄'i tal pu wuri, mpeku wuri sat shii k̄i-umpo ni d̄i mmo.
- ¹¹Jesu wuri sat mmo nee, "Naan c̄in man nwun, mpeku wu manshii k̄i-mbii d̄i mo a sisok mu mulki k̄i-Naan, amma pe nyem d̄i at̄heng mo, be moo k̄iting mbii d̄iisi mo jir a shi sumpo.
- ¹²Mpeku koo d̄i mo naa, be mon nnaa shi yit d̄ak, amma ba mon nnaashii k̄i-ni kas. Pe nyem d̄i mo k̄iting, be mon nk̄iting a shi kom d̄ak, amma ba mon mmanshii k̄i-ni kas, mpeku taji mo cigh̄ir, ku Naan fwo shikbish furu mo d̄i."
- ¹³Jesu wuri tal pu mo nee, "Ba wu manshii k̄i-umpo d̄iisi ni kas aa? Cirang dang wun mmanshii k̄i-kaghar sumpo ni mo ye?"
- ¹⁴Shii k̄i-umpo ni nd̄iisi, ngumaar ni wuri a kaa ngusatpo k̄i-Naan si.
- ¹⁵Pak gurum mo a kaa cirem d̄i mo taa a ar si, d̄i katdang mo k̄itingpo k̄i-Naan ni, be abet, Shetan wuri j̄'i hir po d̄i mo k̄iting ni nd̄igh̄in putughup furu mo.
- ¹⁶Pak gurum mo a kaa cirem d̄i mo bwot a kwaghap si, d̄i katdang mo k̄itingpo k̄i-Naan ni, be mo lap ni shi retnyit k̄i-k̄i-k̄i.
- ¹⁷Amma ba ni sham seen jurung-jurung, nd̄igh̄in mo kas, k̄i-ba mon nteer vul kas. Katdang mee luk yaghal koo gurum mo c̄in jeel mmo, mpee po k̄i-Naan ni, be abet, mo baa shibwoon k̄i-k̄i-k̄i.
- ¹⁸Pak gurum mo a kaa cirem d̄i mo taa mbut n̄hir mo si, d̄i katdang mo k̄itingpo k̄i-Naan ni,
- ¹⁹be, mpee pan k̄i-mbii mo, k̄i-kyaghar mu long mu yil d̄iisi mo, k̄i-numpee mu long mo, k̄i-hime mu pak mbii mo, mo vwen po ni, har ba mo làa-làa kas.
- ²⁰Pak gurum mo a kaa cirem d̄i mo bwot mo nkaa yil d̄iiret si, d̄i mo k̄itingpo k̄i-Naan ni. Be mo lap ni, be po Naan ni c̄'in d̄ak d̄es nd̄igh̄in putughup furu mo, kaa cirem d̄i ni làa-làa mo d̄es si. Pak mo làa-làa laarkun, k̄i-pak mo laarpeemee k̄i-pak mo d̄ari."
- ²¹Jesu wuri sat mmo nee, "Kyet mee gurum nle wus n̄f̄itila, dang wuri waa mang d̄aa d̄iid̄es paa d̄i wa? Koo wuri waa le ni nder peesaam wa? Amma wurin nle ni a dengpee, a pee le fitila.
- ²²Ba mee mbii d̄i, d̄i ni a sisok d̄i nin nook put agaak kas, k̄i-ba mee mbii d̄i, d̄i ni a pipaa, d̄i mon nook put k̄i-ni agaak kas.
- ²³Ngo d̄i wuri k̄i-kom mu k̄itingpee, be ni ret ku wuri k̄iting."
- ²⁴Wuri sat mmo zak nee, "Wu c̄'in pan nkaa mbii d̄i wuu k̄iting mo. Shi d̄aa d̄i wuu k̄am mbii d̄i ngurum mo, be mon nk̄am mbii mo wun a dishik zak, har nin ngam met mumo ni zak.
- ²⁵Koo weye d̄i wuri k̄i-mbii, be mon nc̄in d̄iki-nwuri. Amma ngo d̄i ba wuri k̄i-mee mbii kas, be mon ns̄igh̄it nwaa yaa wuri k̄i-rep mbii d̄i wuri k̄i-ni."

- 26 Jesu wuri sat zak nee, "Mulki k̀- Naan ni a kaa mee ngo d̄i wuri ɓwot cirem d̄iben mbut mmaar si.
- 27 Be wuri saam mpar, k̀- wuri yaghal mb̄it, ɓe d̄iben nii k̄aa nii wurang. Be ba wuri man kaadi nii wurang si kas.
- 28 Yil ni shik̄aa fira, nii k̀- le mbii k̄ikop mo kaa l̄aa-l̄aa. Nshee, ɓe ni wurang k̄aa pyan kom, ɓe ni putk̄aa, k̀- ni le àa.
- 29 Kaadi d̄iben ni nung, ɓe wuri mang cuk so d̄iip d̄iben ni abet, mpeedi pee mak d̄iip ni."
- 30 Jesu wuri sat nee, "Mun nk̄am mulki k̀- Naan ni a kaa me si ye? K̀- mun nk̄am ni a shi sumpo d̄id̄ang ye?"
- 31 Ni a kaa àas k̀- mee ting, d̄i moo pet ni a mustad si, d̄i ni kat met àas k̀- cirem mo jir, amma katd̄ang mo kop ni nyil,
- 32 ɓe ni yaghal wurang, ɓe ni d̄ee a ting d̄id̄es zam. Nii put song d̄inan-nan mo, har ny`er mo j`i le tish furu mo mbut riin ni."
- 33 Jesu wuri satpo ngurum mo, nkaa mulki k̀- Naan shi sumpo mo shini-shini, kaadi mo mak manshii ni si.
- 34 Ba Jesu wuri satpo ngurum ni mo kas, see a shi sumpo mo. Amma katd̄ang wuri d̄ee mmishin ashak k̀- jeplop firi mo, ɓe wuri tap yakshii k̀- sumpo ni mmo jir.
- 35 Parpuus mini, nkansighin, ɓe Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "Wu yaghal mmun, ku mu candel mu so mbin d̄iisi."
- 36 Mo yaghal yit d̄uu k̀- gurum ni mo, ɓe mo so ashak k̀- Jesu ndighin jirgi am d̄i wuri tong ndighin ni. Pak jirgi am ni mo yaghal so ndang wuri zak.
- 37 Mee kut d̄id̄es ni yaghal nkaa am ni, har am d̄el ndighin jirgi ni. Be jirgi ni d̄oghom gam k̀- am.
- 38 Amma Jesu wurin nsaam mbwoon ndighin jirgi ni. Be jeplop firi mo so mii wuri. Mo sat nee, "Nguk̄am, a naa mun ndung murap mpesi kas aa?"
- 39 Jesu wuri mii, ɓe wuri gwak kut ni, k̀- wuri sat am bahar ni nee, "A d̄ok titik. A saam caghat." Be kut ni d̄ar, pee d̄okshik titik.
- 40 Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "A me le d̄ang k̄irruut yaa wun ye? Har yaksi, ɓe ba wun k̀- c̄inzeen kas aa?"
- 41 Ni aapo mmo d̄es zam, har mo sat nshak nee, "Gwar d̄iisi wuri a weye? Di har kut k̀- am bahar, mo c`in ndyen firi ye?"

Maak 5

- 1 Jesu k̀- jeplop firi mo can am bahar d̄el, ɓe mo j`i wul mbin d̄ighin mu yil nGarasin.

- ²Kaadi Jesu wuri put ndighin jirgi ni abet be wuri kaat ki-mee gwar di wuri ki-riin diibish, ki-wurii tong a ndighin goghot kieir mo.
- ³A peetong kɛ̄ gwar ni mm̄ini. Ba mee gurum kat bal din mmak yaa wuri ɓwaghat kas. Koo di mo ɓwaghat wuri a shi tisek, be wuri saa tisek ni.
- ⁴Jí moo naa njwal shii fir̄i mo mbut nfut, ki-mo ɓwaghat sar fir̄i mo shi tisek, amma wurii roghop nfut ni, ki-wurii kiram tisek ni fwo. Ba mee gurum mak c̄in mee mbii nwuri kas.
- ⁵Par ki-puus, be wurii tong a ndighin kieir, ki-ndighin jwak mo, ki-wurii le or, ki-wurii koon shin fir̄i nkaa jwak ni mo.
- ⁶Kaadi wuri naa Jesu ki-j̄i jong-jong, be wuri yaghal su so kurum nfurum ntoghom fir̄i.
- ⁷Be wuri le or shibal nee, "A me kaat mun ki-wugha? Jesu L̄aa k̄Naan Diikai! Wan dang pu wugha mpee sum k̄Naan, taji a lejeel nwan kas."
- ⁸Gwar ni sat kisi, a mpeedi Jesu k̄sat nriin diibish ni nee, "A put aku mbut ngwar ni, wugha riin diibish."
- ⁹Jesu tal pu gwar ni nee, "Sum fugha a weye?" Gwar ni lap nee, "Sum fina ni a Lijiyon, di shii k̄mini nee, mun di des."
- ¹⁰Riin diibish ni mo dang pu Jesu hakyeng, mpeku taji wuri ceen mo pwat ndighin yil mini kas.
- ¹¹Kus ki-peemini, be kuur k̄tughus mo di des, mo nkaa se shit shitughur jwak.
- ¹²Riin diibish ni mo dang pu Jesu, ku wuri cinpee mmo, ku mo so del di ndighin tughus ni mo.
- ¹³Jesu wuri cinpee mmo, be riin diibish ni mo pwat aku ndighin gwar ni, be mo so del ndighin tughus ni mo. Duu k̄tughus ni mo wul dubu vul, mo yaghal swa sham a shitughur jwak, be mo sham beer ndighin am candar ni, har mo murap jir.
- ¹⁴Nyemnaa tughus ni mo swa so sat ngurum mo ndighin birni, ki-jepyl mo jir. Gurum mo pwat j̄i mpee naa mbii di ni k̄c̄in.
- ¹⁵Mo j̄i pe Jesu di, be mo naa gwar di jí wuri ki-riin diibish mo si, wurii tong, ki-nlir a litop, ki-wuri ndighin dyen fir̄i riret, be kiirmuut yaa mo.
- ¹⁶Nyem di mo c̄in mbii diisi ni a yit furu, be mo yakshii ni ngurum mo, kaadi Jesu bar gwar di jí wuri ki-riin diibish mo si, ki-kaadi tughus ni mo murap si.
- ¹⁷Dangbe nyemyil ni mo dang pu Jesu, ku wuri yaghal put aku ndighin yil furu.
- ¹⁸Kaadi Jesu wurin ndung del ndighin jirgi am, be gwar di, wuri ki-riin diibish si, wuri dang pu Jesu nee, "A yit wan so di ndang wugha."

- ¹⁹Amma ba Jesu ribet kas. Wuri sat ngwar ni nee, "A baaso ntulu, pe dyemnihiin fugha mo di, mpeku a satpo di mmo nkaa mbii diides di Naan k̀c`in wugha, ki-di wuri k̀naajeel fugha."
- ²⁰Gwar ni wuri baa waa, be wuri taa satpo ni nyem din nkoghop nyil nDikapolis mo, nkaa mbii diides di Jesu k̀c`in nwuri. Mbii di gwar ni sat ni aapo ngurum mo.
- ²¹Jesu wuri waa baa candel nkoghop mbin diisi, ndighin am, be gurum mo des mo j`i kuur pe wuri di, mpo am bahar ni.
- ²²Mee gwar di moo pet sum firi a Jairus, wuri a memee ndighin nyemnan-nan mu mee lu k̀Naan, wuri j`i kurum ntoghom k̀Jesu.
- ²³Wuri dang pu Jesu hakyeng, wuri sat nee, "Reep fina diilee wuran ndung muut. A j`i a lesar fugha mo nkaa wura, mpeku wura kat seen di."
- ²⁴Jesu wuri yaghal so ashak ki-Jairus, be gurum mo des mo so ndang wuri, har mo neer wuri cighirkaat kus-kus.
- ²⁵Mee mat wura di zak, di wura k̀beer toghom mpee bit mo kaghapaat baavul.
- ²⁶Wura k̀kyes long fira mo jir pu nyemyen mo, jir kisi, be ba memee mak bar wura kas. Amma shwal fira nii waa sighit cicii nni.
- ²⁷Kaadi wura kitingpo nkaa mbii di Jesu wurii c`in mo, be wura so del mbut duu k̀gurum ni mo. Be wura tap so mbwoon k̀Jesu, be wura tung pukom nliir firi.
- ²⁸Mpeedi wura k̀ten pan ndighin putughup fira nee, "Katdang be wan tung koo a pukom nliir firi bejee dak, be wan mbar."
- ²⁹Aasi be, wura tung pukom nliir firi ni, be abet, toghom fira ni dar. Wura man ndighin sat fira nee, shwal fira ni k̀kyes jee.
- ³⁰Abet Jesu wuri man nee; iiko ki-put ndighin shin firi, be wuri cighir tal pu gurum ni mo, nee, "A we tung nliir fina ye?"
- ³¹Jeplop firi mo lap nwuri nee, "A naa duu k̀gurum ni mo neer wugha cighir kaat, be a sat nee, 'A we tung wugha ye aa?' "
- ³²Jesu wuri cighir mpeku wuri naa ngo di tung pukom nliir firi ni di.
- ³³Mat ni wura man kagham di wura k̀kat ni, be wura j`i shi kiirmuut ki-daar, wura kurum nyil ntoghom k̀Jesu, be wura sat zeen nwuri jir mbii di ni ki-c`in.
- ³⁴Jesu wuri sat nwura nee, "Reep fina, cinzeen fii ni le ku yi dee a diibibar. Shwal fii ni kyes. Yi so yiyi riyang."
- ³⁵Kaadi Jesu wuri kudi nkaa satpo mini, be mee das mo tong ntulu k̀Jairus j`i, be mo sat wuri nee, "Reep fugha wura k̀muut, mpeemini be taji a lejeel Ngukam wuri kas."
- ³⁶Amma Jesu wuri lekom kaa baa wuri kitingpo di mo sat ni kas si. Be wuri sat nJairus nee, "Taji putughup fugha wat kas, amma a cinzeen bejee."

- ³⁷Ba Jesu wuri yit ku mee gurum so ndang wuri kas, see a Pita, ki-Jemis ki-Joon dyemnihiin ki-Jemis bejee dak.
- ³⁸Kaadi mo ji wul ntulu ki-Jairus ni, be Jesu wuri naa gurum mo nkaa fwo ruruu, ki-mo nkaa wal, ki-mo nkaa maap zak.
- ³⁹Wuri del ndighin lu ni be, wuri sat mmo nee, "A me le dang, wuu fwo ruruu ki-wun mmaap ye? Ba laareep ni wura ki-muut kas, amma wura a nsaam bejee."
- ⁴⁰Amma gurum ni mo jir, mo shwar wuri shi shwar mu bakpee. Kaadi wuri le ku gurum ni mo pwat atileng jir. Be wuri le ku puun ki-nighin ki-reep ni, ki-nyem di mo ashak ki-wuri, mo del ndighin lu di laareep ni wuraa saam di.
- ⁴¹Be wuri yaa sar ki-laareep ni, be wuri sat wura nee, "Talifa kumi" (di shii ki-mini a nee,) "Apa, wan sat yi, yi yaghal."
- ⁴²Abet be reep ni wura yaghal dar, ki-wura yaa mwaan. Bitlaa fira ni mo a kaghapaat baavul. Ni aapo ngurum mo des hakyeng.
- ⁴³Jesu wuri satpo mmo shibal nee, "Taji wu satpo mme gurum nkaa ni kas." Wuri sat zak nee, "wu cin mbiise nwura se."

Maak 6

- ¹Jesu wuri yaghal yit peemini, be wuri baaji ndighin yil firi. Jeplop firi mo ji ndang wuri.
- ²Kaadi parpuus Nookdi ni wul, be wuri yaa kam ngurum mo, ndighin lu ki-Naan. Gurum mo des mo kiling wuri, ki-ni aapo mmo, har mo sat nee, "Gwar diisi wuri kat mbii diisi mo jir a neye? Mo cin a seen diidang ngwar diisi ye? Di ni le ku wuri cin mbii aapo diinan-nan si mo ye?"
- ³Ba a nguam yoghom si ndiisi kas aa? Dyem ki-Meeri, di dyemnihiin firi mo a Jemis, ki-Josep, ki-Judas, ki-Simon kas aa? Di dyemnihiin firi diimat si mo, ashak ki-mu zak, kas aa?" Mpeemini be mo langtughup ki-wuri.
- ⁴Jesu wuri sat mmo nee, "Ba gurum moo kwar cin diides ngusatpo Naan kas, see a pu nyemyil firi mo, ki-dang firi mo, ki-nyemtulu firi mo, aa moo kwar cin diides wuri bejee dak."
- ⁵Ba wuri cin mee mbii aapo diinan-nan mo mpeemini kas, amma wuri lesar nkaa pak nyemgok mo lee dak, ki-wuri bar mo.
- ⁶Ni aapo nJesu zam, mpeedi ba gurum ni mo cinzeen kas.
- ⁷Jesu wuri mwaan neer jepyil ni mo, mpeku wuri kampo Naan di ngurum mo. Wuri prep jeplop firi diikaghapaat baavul si mo, be wuri lop mo so vul-vul. Wuri cin iiko mmo nkaa riin diibish mo.
- ⁸Wuri sat mmo shibal nee, "Taji wu mang mee mbii mpee mwaan ni kas, koo bred, koo daam, koo shaghal ndighin cabo fuu mo kas."

- ⁹Amma wu mak mang kammwaan, kɪ-wu jwal kwaghazak nshii fuu mo bejee dak. Kɪ-taji wu lop nɪr mo vul kas.
- ¹⁰Koo tulu diidang ye, di wu del di, be wu tong ntulu mini, har par di wun nyaghal wu yit pee ni.
- ¹¹Koo pee diidang ye di ba mo lap wun kas, kɪ-ba mo kɪngpo fuu kas zak, be katdang wun a ar put mpee ni, be wu bwap irong di nin nkaa shii fuu mo, mpeku ni dee di a langting nkaa nyemyil ni mo nee, mo kwar lap wun.”
- ¹²Dangbe mo pwat so yaa satpo Naan ngurum mo, mpeku gurum mo tuwap di.
- ¹³Mo ceen riin diibish mo des, kɪ-mo pwos nyemgok mo des shi mwoor, kɪ-mo bar mo zak.
- ¹⁴Mishkagham Herot wuri kɪngpo nkaa Jesu, mpeedi sum kɪ Jesu ni dee a diimɪman ngurum mo jir, mpee mbii aapo di wuri c`in mo, har ni le ku pak gurum moo sat nee, "A Joon nguc`in baptisma wuri kɪ-yaghal a peemut. A ni le dangbe wuri kɪ-iiko mpee c`in mbii aapo diisi mo.”
- ¹⁵Amma pak gurum moo sat nee, "A Ilaija j`i kámshin agaak." Kɪ-pak mo sat nee, "wuri a ngusatpo kɪ-Naan, kaa memee ndighin nyemsatpo Naan di gyet yam mo si.”
- ¹⁶Kaadi Herot wuri kɪng mini, be wuri sat nee, "A Joon di jí wan kin le ku mo can kaa firi sí. A wuri kɪ-baa yaghal a peemut.”
- ¹⁷Jí Herot shikaa firi, wuri kɪ-lop gurum mo so yaa Joon bwaghat le nlushaghat, mpee Herodiyas mat kɪ-dyemnighin firi Filip, di Herot wuri kɪ-lap wuran mmat.
- ¹⁸Mpeedi jí Joon wurii naa nsat Herot nee, "Ba ni ret ku a lap mat kɪ-dyemnighin fugha kas.”
- ¹⁹A mpeemini be Herodiyas wura fes naa Joon nyit bibish, har wura ribet tu Joon, dang ba wura kat ar ni kas.
- ²⁰Herot wurii kɪr Joon, mpeedi wuri man nee, Joon wuri a nguzeen, kɪ-ngo din ndire. Ni le ku Herot tap kɪ-Joon riret ndighin lushaghat ni. Herot wurii kɪngpo di Joon kɪ-sat mo shi retnyit amma po ni moo daampee nwuri zam.
- ²¹Abwoon mini, be Herodiyas wura katpee mpee tu Joon, a parpuus di mishkagham Herot wuri cet mbiise ribet, mpee pan parpuus di gyet mo laa wuri di. Be wuri pɪrep mishkagham di mon nder firi, kɪ-nyem diinan-nan nkaa sooja firi mo, kɪ-nyem diinan-nan di mo ndighin Galili, mpeku mo j`i di mpee seribet ni.
- ²²Be reep kɪ-Herodiyas wura del met ceer, be ni ret Herot nyit zam, kɪ-nyem di moo tong a pee sese ashak kɪ-wuri zak. Mishkagham Herot wuri sat nreep ni wura nee, "Koo mbii diidang ye, di yii ribet, be yi dang, be wan ncín nyi.”
- ²³Wuri waa baa tuwoorpo nwura shibal zak nee, "Koo a meye di yi dang pu wan jir, be wan ncín nyi. Koo ni a kaghar mu mulki fina, be wan ncín nyi.”

- 24 Reep ni wura so tal pu nighin fira nee, "Wan ndang a meye?" Nighin ni wura sat nee, "Yi so yi sat wuri cin kaa kè-Joon nguc`in baptisma nyi."
- 25 Reep ni wura waa baaso pu mishkagham di kitak-kitak, be wura sat nwuri nee, "A cin kaa kè-Joon nguc`in baptisma nwan ndighin kong si."
- 26 Mbii di wura dang diisi ni wat putughup mmishkagham zam, amma mpeedi wuri kè-ten tuwoorpo nreep ni wura shi bitemcuk, ntoghom kè-mizep firi ni mo, be ni dee nwuri a ting, ku wuri cin kaa kè-Joon nwura.
- 27 Abet-abet mishkagham Herot wuri lop mee sooja mbut nyem gongpee firi mo so can kaa kè-Joon j`i ki-ni. Sooja ni wuri so can kaa kè-Joon ndighin lushaghat.
- 28 Be wuri j`i ki-kaa ni ndighin kong. Be wuri cin nwura. Be wura so cin nnighin fira.
- 29 Kaadi jeplop kè-Joon mo kiling nee, mo ki-tu Joon, be mo j`i mang kum firi, so wum ndighin kieir.
- 30 Jeplop kè-Jesu mo baaj`i pu wuri di, be mo sat nwuri mbii di mo so c`in mo, ki-mbii di mo kè-kam ngurum mo zak.
- 31 Mpeedi gurum mo des moo j`i, ki-pak moo waa baaso zak, har ni le ku ba Jesu ki-jeplop firi mo katpee di mon nse mbiise di kas. Be Jesu wuri sat mmo nee, "Wu j`i mmun, mu so mmusun a peedi ba gurum mo di kas."
- 32 Be mo so mmusut ndighin mee jirgi am, a peedi ba gurum mo di kas.
- 33 Amma gurum ni mo naa moo so, ki-mo man nee, a mo. Be gurum ni mo yaghal mbirni mo jir, mo yaa ar a dighin nshii, har mo so taa tiling nJesu kè-jeplop firi mo.
- 34 Kaadi Jesu wuri put ndighin jirgi am ni, be wuri naa gurum mo kuur des. Be wuri naa mo jeel wurin nyit, ki-mo dee a kaa tum di ba mo ki-ngunaa kas si. Wuri doghom kam mbii mo mmo des.
- 35 Kus yak puus nru, be jeplop firi mo j`i sat nwuri nee, "A naa puus ni kus ki-ru, ki-pee diisi ni a naaryil di ba tulu kè-gurum mo di kas.
- 36 A sat ngurum ni mo so, mpeku mo so di ndighin tulu kè-nyemmaar mo, ki-jepyl di mo neer pee diisi cighirkaat, ku mo seet mbiise di shikaa furu."
- 37 Amma Jesu wuri lap mmo nee, "Wu cin mbiise mmo se." Mo lap nwuri nee, "Mun nso mu seet bred mu shaghal zinariya dari vul, ku mu cin mo se aa?"
- 38 Jesu wuri tal pu mo nee, "Wun ki-bred mo a kong ye? Wu so wu naa de." Kaadi mo so naa, be mo sat nee, "Mun ki-bred mo paat, ki-pupwap mo vul."
- 39 Be Jesu wuri sat njeplop firi mo bak gurum ni mo tong nyil, shikuur-shikuur nkaa dem diimitep ni.
- 40 Aasi be gurum ni mo tong nyil shikuur-shikuur, pak mo dari-dari, ki-pak mo laarpaat-laarpaat.

- 41 Jesu wuri mang bred diipaat ni mo, ki-pupwap diivul ni mo, be wuri diyeep yit firi adeng, be wuri c`in aduwa mu pihang Naan. Be wuri yilang bred ni cin nyemso ndang wuri mo, ku mo swap di ngurum ni mo se, ki-zak, wuri bak pupwap diivul ni mo aasi zak.
- 42 Gurum ni mo jir, mo se hibil.
- 43 Har nyemso ndang wuri ni mo kyak kaghar bred ki-pupwap di mo dee di, be ni gam kiek mo kaghapaat baavul.
- 44 Mish di mo se mbiise ni, mo wul dubu paat.
- 45 Abet, be Jesu wuri le ku nyemso ndang wuri mo del ndighin jirgi am, mpeku mo so di nwuri atileng, mpee candel mbin Betseda, ku wuri sel duu ki gurum ni mo di akudang.
- 46 Abwoon di wuri ki-sel mo, be wuri kaa adeng jwak mpee c`in aduwa.
- 47 Kaadi jirgi ni ki-wul a naar ki-am bahar ni, be pee ki-shaal. Jesu wuri dee di a dighir mmishin.
- 48 Wuri naa mo nkaa shwaajeel, mpee tung jirgi ni, mpeedi mee kut diides nii baa ki-mo shibwoon. Be wuri mwaan nkaa am bahar ni so pe mo di, naar ki-karfe kun so mpeemee. Kaadi wuri so wul pe mo di, be wuri c`in kaa wurin ndidel mo si.
- 49 Be, kaadi mo naa wurii mwaan nkaa am ni, be mo pan nee a mee nshon, har mo fwo or.
- 50 Mpeedi mo jir mo naa wuri, ki-kiirmuut fes yaa mo des. Abet, be Jesu wuri katpo ki-mo, wuri sat mmo nee, "Wu bwot putughup fuu mo, a wan. Taji kiirmuut yaa wun kas."
- 51 Be wuri kaa del ndighin jirgi ni ashak ki-mo, dangbe kut ni dar caghat. Be ni aapo mmo zam.
- 52 Mpeedi ba mo manshii ki-po nkaa mbii aapo di ji Jesu wuri c`in nkaa bred, har wuri cin ngurum mo dubu paat mo se si kas. Mpeedi ba putughup furu mo mak manshii ni riret kas.
- 53 Kaadi mo can am ni del, be mo ji wul nkoghop nyil nGenesaret, be mo diin jirgi am ni pukom dighir.
- 54 Kaadi mo pwat ndighin jirgi ni, be abet-abet gurum mo man nee, a Jesu.
- 55 Mo yaghal swa so del ndighin yil ni jir, be mo hir nyemgok mo nkaa mbiisaam furu mo, mo so ki-mo mpee di mo kiting ne Jesu di.
- 56 Peedi Jesu wuri del di jir, koo ndighin jepyil mo, koo ndighin birni mo, ki-koo a peemaar mo, be gurum mo hir nyemgok furu mo, mo le mo mpokasuwa, ki-mo dang pu Jesu, katdang wuri ribet, be wuri yit ku mo tuwaas koo a pukom nliir firi bejee dak. Nyem di mo tuwaas nliir firi ni jir, be mo bar.

Maak 7

¹Nyem Farisi mo, kɛ-pak nyemkám Waar kɛ-Mosis mo, di mo tong nJerusalem, mo j'i kuur pe Jesu di.

²Be mo naa pak jeplop kɛ Jesu moo se mbiise shi sar dii ba ni bang kas, shii kɛ-mini nee, ba mo vwang sar furu mo kaadi nyem Farisi mo sat ne, mo c`in si kas.

³Ba nyem Farisi mo kɛ-nyem Yahudi mo jir, moo see mbiise kas, see mo shee vwang sar furu mo riret akudang. Moo tap aa mbii di gyet puun furu moo loghot kɛ-c`in ni.

⁴Katdang mo tong nkasuwa j'i, be ba mon nse mee mbii kas, see mo shee vwang sut riret akudang. Pak mbii mo di des, di moo c`in, di mo kám a pu puun furu mo, kaa vwang laadaa mo, kɛ-tughul mo, kɛ-daa boong mo si.

⁵Nyem Farisi mo, kɛ-nyemkám Waar kɛ-Mosis mo tal pu Jesu nee, "A me le dangbe ba jeplop fugha moo tap kɛ-kám kɛ-puun funu mo kas ye? Har moo se mbiise shi sar di ba mo bang kas."

⁶Jesu wuri lap mmo nee, "Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Gyet Aizaya wuri satpo nkaa wun a ndire nee: 'Nyem diisi moo cin diides nwan a shi mishpoo furu mo. Amma putughup furu mo jong kɛ-wan.

⁷Moo seyil nwan a buu. Kám di moo kám ni a Waar mu gurum mo.'

⁸Wun kɛ-yit Waar kɛ-Naan, ku wu dyel a Waar di gurum moo loghot kɛ-c`in ni."

⁹Wuri sat mmo zak nee, "Wun kɛ-mee ar seen mpee kwar Waar kɛ-Naan mo, mpeku wu dyel kám fuu mo di.

¹⁰Mosis wuri sat nee, 'A cin diides mpuun fugha kɛ-nighin fugha,' kɛ-zak nee, 'ngo di wuri satpo diibish nkaa puun koo nighin firi, be mon ntu wuri ting.'

¹¹Amma wuu kám ngurum mo nee, 'Katdang gurum wuri kɛ-mee mbii di ni ret ku wuri bam puun firi, koo nighin firi dishik, dangbe wuri sat nee, ni a Korban,' (di shii kɛ-mini ne, ni a mu Naan).

¹²Be ba wu kudi wuu yit nwuri c`in mee mbii mpee bam puun firi kɛ-nighin firi kas.

¹³A mpee kám fuu diisi mo, be wuu lepo kɛ-Naan dee a mbii diibuu, kɛ-mbii mo des di wuu c`in mo aasi zak."

¹⁴Jesu wuri waa baa pet duu kɛ gurum ni mo, be wuri sat mmo nee, "Wu lekom, ku wu kiting mbii di wan nsat di, ku wu manshii kɛ-ni di zak.

¹⁵Ba mee mbii di gurum kɛ-se mpo, nin nle ku gurum dee a diibish nyit kɛ-Naan kas, amma a mbii di moo kaa pwat mpo kɛ gurum, a mini moo le gurum dee a diibish nyit kɛ-Naan."

[¹⁶Katdang mee ngo kɛ-kom mpee kitingpee, be wuri kiting.]

¹⁷Kaadi Jesu wuri yaghal yit duu kɛ gurum ni mo, be wuri so del ndighin lu. Be jeplop firi mo tal shii kɛ-sumpo mini pu wuri.

- 18 Jesu wuri sat mmo nee, "Ba wun wu manshii k̀̀ni kas zak aa? Wu man nee; koo a mbii diidang ye di gurum se, be ba nin mmak le gurum dee a diibish nyit k̀̀Naan kas.
- 19 Mpeedi mbii di gurum se, be ba nii del sham a ndighin putughup firi kas, amma nii del sham a ndighin but firi, har wurin nso kin ni ndyes." Jesu wuri satpo diisi, a mpeku wuri kam di nee, ba mee mbiise mak le gurum dee a diibish nyit k̀̀Naan kas.
- 20 Jesu wuri sat zak nee, "A mbii di moo kaa pwat ndighin putughup k̀̀gurum, a moo le gurum a diibish nyit k̀̀Naan.
- 21 Mpeedi a ndighin putughup k̀̀gurum, be pan diibish moo pwat a di. Mbii mo kaa tang mat mo, ki-wat, ki-tukaa, ki-ngaa.
- 22 Ki-ribet mbii, ki-zughur, ki-butbish, ki-numpee, ciin yaasut, ki-roghop, ki-ndaghap.
- 23 A mbii diibish diisi mo jir, di moo pwat ndighin putughup k̀̀gurum, a mini moo le gurum dee a diibish nyit k̀̀Naan."
- 24 Jesu wuri yaghal a peemini zak, be wuri so ndighin yil nTaya ki-Sidon. Wuri so del ndighin mee lu, di ba wuri ribet ku mee gurum manpee di wuri di kas, amma jir kisi, be gurum mo so tang wuri kat.
- 25 Kaadi mee mat, di riin diibish ndighin reep fira diilee, wura kilingpo nkaa Jesu, be abet, wura j`i taa ntoghom firi.
- 26 Ba mat ni wura a mat Yahudi kas, wura a mat Heleni. Mo laa wura a nFonisha, di nin nyil nSiriya. Wura dang pu Jesu, mpeku wuri ceen riin diibish ni put aku mbut nreep fira ni.
- 27 Jesu wuri lap nwura nee, "Yi yit ku mu cin mbiise njeplu mo hibit di aku, mpeedi ba ni ret ku mu mang mbiise mu jep mo, ku mo fwo nin as mo kas."
- 28 Amma wura sat nee, "Ii, ni aasi Daa, amma as ni moo se rep pak mbiise di nii dyong nyil, nder peetong mu sese k̀̀jeplu ni mo."
- 29 Jesu wuri sat nwura nee, "Mpee po di yi sat si, be yi so waa yiya, riin diibish ni k̀̀put mbut nreep fii ni."
- 30 Kaadi mat ni wura baaso ntulu fira, be wura kat reep fira nsaam nkaa mbiisaam. Riin diibish ni k̀̀put ndighin reep ni jee.
- 31 Jesu wuri yaghal yit yil nTaya, be wuri taa mer nSidon, har wuri j`i wul mbahar mu Galili, nkoghop nyil nDikapolis.
- 32 Mee das mo j`i ki-mee tidng, di ba wurii mak katpo kas pe Jesu di. Mo dang pu wuri, ku wuri lesar firi nkaa tidng ni.
- 33 Mbut duu k̀̀gurum ni mo, be Jesu wuri yaa tidng ni nsar, so ki-wuri mee koghop caghat mmishin. Jesu wuri jwal nikongsar firi mo ndighin kom k̀̀gwar ni, ki-wuri tus lii, be wuri tuwaas liis k̀̀gwar ni zak.

³⁴Jesu wuri naapee kàa adèng, dāngbe wuri nook puut, be wuri sat ntiding ni shi lipo mu nyem Arameek mo nee, "Iffata." di shii k̀-̀mini nee, "Wang!"

³⁵Be abet, be gwar ni k̀tingpee, k̀-̀liis firi ni fwoon, har wuri katpo riret.

³⁶Jesu wuri satpo ngurum ni mo shibal nee, taji mo satpo nkaa ni mmee gurum kas, amma a koppee di mon ndok titik, be mo waa so satpo ngurum mo nkaa ni dēs.

³⁷Ni aapo ngurum ni mo hakyeng, har mo sat nee, "Wuri c̀in mbii mo jir a ndire-ndire. Wuri le ku komdwaghar mo k̀tingpee, k̀-̀tiding mo katpo zak."

Maak 8

¹Ndighin shiiteer mini mo, be duu k̀-̀gurum ni mo waa baa kuur pu Jesu di dēs. Be ba mo k̀-̀mbiise kas. Jesu wuri p̄rep nyemso ndang wuri mo, be wuri sat mmo nee,

²"Wan naajeel k̀-̀duu gurum si mo, mpeedi mo k̀-̀c̀in teer kun ashak k̀-̀wan ndiisi, k̀-̀ba mo kudi k̀-̀mbiise kas.

³Katdang wan sel mo so ntulu furu mo k̀-̀neen, be mon ntaa muutleet a ar, mpeedi pak mo pwat a mpee diijong."

⁴Nyemso ndang Jesu mo tal pu wuri nee, "Mun mmak kat mbiise a neye, a naar yil diisi, di duu gurum si mon nse ku ni mak h̄b̄it mo di ye?"

⁵Jesu wuri tal pu mo nee, "Wun k̀-̀bred mo a kong ye?" Mo lap nee, "Mun k̀-̀bred ni mo povul."

⁶Jesu wuri sat nduu k̀-̀gurum ni mo tong nyil. Be wuri mang bred diipovul ni mo, wuri c̀in aduwa mu p̄tang Naan. Be wuri yilang bred ni mo, wuri c̀in nyemso ndang wuri mo, mpeku mo swap di ngurum ni mo, be nyemso ndang wuri ni mo swap ngurum ni mo se.

⁷Mo k̀-̀rep pak pupwap mo dik̀-̀kong. Jesu wuri c̀in aduwa mu p̄tang Naan nkaa pupwap ni mo, be wuri c̀in nyemso ndang wuri mo, mpeku mo c̀in di ngurum ni mo se zak.

⁸Duu k̀-̀gurum ni mo se, har mo h̄b̄it jir. Dangbe nyemso ndang Jesu mo kyak kaghar mbiise di ni dēe di, har ni gam kacik mo povul.

⁹Duu k̀-̀gurum di mo se mbiise ni mo wul dubu feer. Abwoon mini, be Jesu wuri sel gurum ni mo so waa.

¹⁰Be abet, Jesu wuri d̄el ndighin jirgi ashak k̀-̀nyemso dang wuri mo, be mo d̄el so nyil nDalmanufa.

¹¹Pak nyem Farisi mo j̄i pe Jesu di, be mo doghom beetshik k̀-̀Jesu, mpeku mo kyam wuri di. Be mo sat nwuri nee, "A c̀in mee mbii aapo di ni tong adèng sham di."

¹²Be Jesu wuri nook puut shi tughup. Wuri sat mmo nee, "A me le dāng gurum d̄in nỳicinsi moo ribet naa mee mbii aapo di ni tong adèng sham di ye? Azeen-nzeen, k̄in sat nwun nee, ba mon nkám mee mbii aapo nyem d̄in nỳicinsi mo kas."

- 13 Jesu wuri yaghal yit mo, be wuri baa del ndighin jirgi am, mpeku wuri can am del so mbin diisi.
- 14 Nyemso ndang Jesu mo mander mmang bred pan, amma mo ki-memee mindong ndighin jirgi ni.
- 15 Jesu wuri sat mmo shibal nee, "Wu tap ki-kam (yist) mu nyem Farisi mo ki-mu Herot."
- 16 Nyemso ndang wuri ni mo doghom beet ashak, nee, "Wuri satpo mini a mpeedi ba mun ki-bred kas."
- 17 Jesu wuri man mbii di moo beet ni, be wuri sat mmo nee, "A me le dang wuu beet ne, ba wun ki-bred kas ye? Ashee, har yaksi be ba wu naashii ni ki-wu man kas aa? Putughup fuu ni mo dee a diibal di mo ci manshii ki-ni me?"
- 18 Wun ki-yit, mpee naapee, be ba wu naapee dishik kas aa? Wun ki-kom mpee kitingpee, be ba wu kitingpee dishik kas aa? Wuu mander me?"
- 19 Bred diipaat si mo, di ji wan yilang ncín ngurum mo dubu paat mo se si. Be ji wu kyak kaghar bred di ni dee di, be ji ni gam kacik mo a kong ye?" Mo lap nee, "Ji ni gam kacik mo kaghapaat baavul."
- 20 "Koo wuu mander bred diipovul si mo, di ji wan yilang ncín ngurum mo dubu feer mo se si ye? Be ji wu kyak kaghar bred di ni dee di, be ji ni gam kacik mo a kong ye?" Mo lap nee, "Ji ni gam kacik mo povul."
- 21 Jesu wuri sat mmo nee, "To, be har yaksi, ba wu manshii ki-ni kas aa?"
- 22 Mo j'i wul mBetseda. Be mee das mo j'i ki-mee nguvum pe Jesu di. Mo dang pu wuri, ku wuri tuwaas nguvum ni di.
- 23 Be Jesu wuri yaa nguvum ni nsar, be wuri put ki-nguvum ni mwoon ki-laayil ni. Kaadi Jesu tus lii nkaa yit ki-nguvum ni, be wuri lesar firi mo nkaa nguvum ni. Be wuri tal pu nguvum ni nee, "Aa naa mee mbii me?"
- 24 Be nguvum ni wuri diyeep yit, be wuri lap nee, "Ii, wan naa gurum mo, amma wan naa mo, a kaa ting di moo mwaan si."
- 25 Jesu wuri baa lesar firi mo nkaa nyit ki-gwar ni, be yit ki-gwar ni wang, ki-wuri naapee, har wuri naa mbii mo riret jir.
- 26 Jesu wuri sel gwar ni so ntulu firi, ki-wuri sat ngwar ni nee, "Taji a baa del ndighin laayil ni kas."
- 27 Jesu ki-nyemso ndang wuri mo yaghal put, be mo so del ndighin jepyil di mo nkoghop nSizariya mu Filipi. Kaadi mo a ar, be Jesu wuri tal pu nyemso ndang wuri mo nee, "Gurum moo sat nee wan a weye?"
- 28 Jeplop firi mo lap nee, "Pak gurum ni moo sat nee, 'wugha a Joon nguc`in baptisma', ki-pak moo sat zak ne, 'wugha a Ilaija.' Pak moo sat ne, 'wugha a memee mbut nyemsatpo ki-Naan mo.' "

²⁹Jesu wuri tal pu mo nee, "Amma wun, wuu sat nee, wan a weye?" Pita lap nwuri nee, "Wugha a Kristi."

³⁰Jesu wuri satpo mmo shibal nee, taji mo sat mee po nkaa wudi a Kristi Nguɓam di Naan lop kas.

³¹Abwoon mini, be Jesu wuri doghom kám nyemso ndang wuri ni mo nee, "Ni a ting Làa k̀Gurum, wurin nshwaajeel mo des shini-shini, k̀zak, nyemnan-nan mo, k̀pris diinan mo, k̀nyemkám Waar k̀Mosis mo, mon nkwar wuri har mon ntu wuri. Be parpuus diikun, be wurin mbaa yaghal a peemúut."

³²Jesu wuri satpo diisi mmo agaak, be Pita pet Jesu so k̀wuri mmee koghop, be wuri jighir wuri.

³³Amma Jesu wuri cighir naa nyemso ndang wuri ni mo, be wuri sat mPita nee, "A baku pe wan di, wugha Shetan! Mpeedi ba wugha aa pan a mbii di mo a mu Naan kas. Amma pan fugha ni a mu gurum mo bejee."

³⁴Jesu wuri pirep duu k̀gurum ni mo ashak k̀nyemso ndang wuri ni mo, be wuri sat mmo nee, "Katdang be mee gurum ribet j`i ndang wan, be see wuri kwar shin, ku wuri dakshin firri mpee shwaajeel, nin ndee a kaa wuri mang a shiyeepmúut firri, ku wuri j`i di ndang wan si.

³⁵Koo ngo diidang ye di wuri ribet bam seen firri, be nin nlagham a wuri, amma koo ngo diidang ye, di wuri cin seen firri mpee sum fina, k̀mpee po diiret ni zak, be gwar minin nkat seen.

³⁶Gurum nkat a libet diidang ye, katdang wuri kat mbii dii mu yil ni mo jir, amma katdang seen firri lagham a wuri, ye, be koghop mbii mini mo a meye?

³⁷A me a mbii di gurum wurin ncín a koppee k̀seen firri ye?

³⁸Koo ngo diidang ye di nashoop yaa wuri mpee wan, k̀kám fina mo ny`icinsi, di ni a mu nyembutbish mo, k̀nyem di ba mo man Naan kas. Be Làa k̀Gurum, wurin nc`in nashoop k̀ngo ni zak, parpuus di wurin nj`i ndighin diides mu puun firri ashak k̀nyemlop diibang mo."

Maak 9

¹Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun nee, pak mo di ndighin nyem di moo dirang mpesi, ba mon mmurap kas, see mo naa mulki k̀Naan ni j`i shi iiko akudang."

²Abwoon k̀shiiteer mo peemee, be Jesu wuri mang Pita, k̀Jemis, k̀Joon. Wuri kaa k̀mo a mee deng jwak diiwurang, mo mmusut. Be shin k̀ Jesu ni cighir ndighin diides firri a yit furu.

³Nlir firri mo cighir dee a diipiyaa peng-peng, har ni mang yit mmo. Ba mee gurum ndighin yil si mak vvang nlir piyaa kaa mini si kas.

⁴Dangbe nyemso ndang Jesu mo naa Mosis, k̀Ilaija mon nkaa katpo k̀Jesu.

- ⁵Be Pita wuri sat nJesu nee, "Ngukám, ni ret kaadi mun di mpesi si. A yit ku mu dik b`it mo kun, memee mpee wugha, memee mpee Mosis, ki-memee mpee Ilaija."
- ⁶Ba Pita wuri manshii k`mbii di wurii sat kas, mpeedi k`irruut nii fes yaa mo.
- ⁷Dangbe nluu j`i paa mo, ki-mo k`iting mee doo ni put ndighin nluu ni, di ni sat nee, "Diisi a Làa fina, di wan wal nwuri zam. Wu k`iting wuri."
- ⁸Abet, kaadi mo cighir naapee, be ba mo naa mee gurum kudi ashak ki-mo kas, see a Jesu mmishin bejee.
- ⁹Kaadi mo a ar sham adeng jwak ni, be Jesu wuri sat mmo shibal nee, taji mo sat mnee gurum mbii di mo naa kas, see Làa k`Gurum wuri yaghal a peemúut akudang.
- ¹⁰Ba mo sat mbii di mo k`naa ni mnee gurum kas, amma mo tal pushak nee, "A me a shii k`yaghal a peemúut ni ye?"
- ¹¹Mo tal pu Jesu nee, "A me le dang nyemkám Waar k`Mosis mo sat nee, "Ting see Ilaija wuri shee j`i akudang ye?" "
- ¹²Jesu wuri lap mmo nee, "Ilaija wurin nshee j`i, mpeku wuri baa dak mbii mo di ndire jir. Be a me le dangbe mo k`ten ran nee, Làa k`Gurum wurin nshwaajeel mo des shini-shini k`mon mbák wuri, ki-le wuri a diibuu ye?"
- ¹³Amma wan sat nwun nee, Ilaija wuri k`ten j`i, ki-mo k`c`in mbii di mo ribet ki-wuri jir, kaadi mo k`ran ndighin takarda k`Naan nkaa wuri si."
- ¹⁴Kaadi mo sham wul pe kaghar nyemso ndang wuri ni mo di, be mo naa duu k`gurum mo des pe mo di, ki-nyemkám Waar k`Mosis mo, mo nkaa beetshik ki-nyemso ndang Jesu ni mo.
- ¹⁵Kaadi duu k`gurum ni mo naa Jesu, be ni aapo mo jir. Abet, be mo swa so pe wuri di, be mo tok ki-wuri.
- ¹⁶Jesu wuri tal pu nyemso ndang wuri ni mo nee, "Wuu beet a me ki-mo ye?"
- ¹⁷Be mee gwar mbut duu k`gurum ni mo wuri lap nee, "Ngukám, wan j`i ki-làa fina pe wugha di, mpeedi wuri ki-riin diibish, di ni cíi katpo nwuri.
- ¹⁸Tong be nii j`i yaghal yaa wuri karmat, be nii mang wuri shoor nyil, ki-tifil ki-j`i put wurin mmpo, ki-wurii sum aghas, har nii le ku shin firi ni fii. Wan kin dang pu nyemso ndang wugha mo, mpeku mo ceen riin diibish ni put di, amma ba mo mak kas."
- ¹⁹Jesu wuri sat mmo nee, "Wun nyem din ny`icinsi ba wu cinzeen kas! Wan ntong ashak ki-wun har mpee vit aa? Wu j`i ki-làa ni pe wan di."
- ²⁰Mo j`i ki-làa ni pe Jesu di. Kaadi riin diibish ni naa Jesu, be abet ni yoghon làa ni, ki-ni mang wuri shoor nyil, be làa ni wuri b`iring nyil, ki-tifil j`i put wurin mmpo.
- ²¹Jesu wuri tal pu puun k`làa ni nee, "Mbii diisi ni yaa c`in dyem fugha ni a p`rang ye?" Puun ni wuri lap nee, "Pugyet wuri kudi a làa diilee.

- 22 Nii naa mang wuri vwet ndighin wus, ki-ndighin am zak, mpeku ni tu wuri di. Amma katdang wugha mak c'in mee mbii, be a naajeel funu, kussuk a bam mun."
- 23 Jesu sat nwuri nee, "A me le dang wugha sat nee. 'Katdang wan mak ye?' Ngo di wuri cinzeen, be mbii mo jir, mon mmak c'in mpee wuri."
- 24 Abet-abet, be puun k'làa ni wuri diyeep doo firi nee, "Wan cinzeen. A bam wan ki-ciin cinzeen fina ni!"
- 25 Kaadi Jesu wuri naa duu k'gurum ni mo gyar j'i kus-kus, be wuri gwak riin diibish ni, wuri sat nni nee, "Wugha, riin diibish di wugha ci katpo ki-kingpee ngurum. Wan sat nwugha, a put aku mbut nlàa ni. Taji a baa del ndighin làa ni zak kas."
- 26 Abwoon di riin diibish ni le or, be ni yoghon làa ni shibal, har ni mang làa ni vwet nyil, be ni put. Làa ni wuri gan nyil kaa wuri k'mumuut si, har nighin k'gurum ni mo sat nee, "Làa ni k'muut."
- 27 Amma Jesu wuri yaa sar k'làa ni, wuri diyeep wuri, be làa ni yaghal dar a ting.
- 28 Abwoon mini, be Jesu wuri del ndighin lu, be nyemso ndang wuri mo tal pu wuri caghat nee, "A me le dangbe di ba mun mu mak put ki-riin diibish ni kas ye?"
- 29 Jesu wuri lap mmo nee, "Ba mbii kaa diisi nin mmak put kas, see a shi aduwa."
- 30 Jesu ki-nyemso ndang wuri ni mo yaghal yit peemini, be mo yaa ar del nyil nGalili, be ba wuri ribet ku gurum mo man peedi wuri di kas.
- 31 Mpeedi wuri nkaa k'am nyemso ndang wuri mo nee, "Mon ncin Làa k' Gurum ndighin sar k'gurum mo, be mon ntu wuri, amma puus diikun be wurin nyaghal a peemuut."
- 32 Amma ba nyemso ndang Jesu ni mo manshii k'po mini kas, ki-mo k'ir tal ni pu wuri zak.
- 33 Kaadi mo j'i wul nyil nKaparnahum, be Jesu wuri del ndighin lu, be wuri tal pu nyemso ndang wuri ni mo nee, "Di wuu beetshik, a nkaa me, a ar si ye?"
- 34 Amma mo dok titik, mpeedi mo k' beetshik ki-shak a ar nee, a we a diides met jir ndighin dun ye?
- 35 Jesu wuri tong nyil, be wuri prep nyemso ndang wuri diikaghapaat baavul ni mo, be wuri sat mmo nee, "Katdang mee gurum ribet dee a din nshee, be ni ret ku wuri dee a din mbwoon, ki-a wurin ndee a ngudak niyee mo jir zak."
- 36 Wuri pet mee làa diilee, be wuri le làa ni dar nnaar furu, be wuri mang làa ni nsar firi, be wuri sat mmo nee,
- 37 "Koo ngo diidang ye, di wuri lap mee làa diilee kaa diisi si, ndighin sum fina, be gwar ni lap a wan mmimi. Ki-koo ngo diidang ye di wuri lap wan zak, be ba wuri lap a wan mmisan bejee kas, amma wuri lap a ngo di wuri lop wan j'i mmimi zak."

³⁸Joon sat nwuri nee, "Ngukám dí mu naa mee gwar wuri nkaa ceen riin diibish mo pwat ndighin gurum mo shi sum fugha, be mu cí nwuri, mpeedi ba wuri a memee ndighin mun kas."

³⁹Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Taji wu cí nwuri kas. Mpeedi ba mee gurum mak c`in mee mbii aapo shi sum fina, dangbe wuri waa cighir satpo diibish nkaa wan kas.

⁴⁰Mpeedi ngo dí ba wuri a shaarlek funu kas, be ngo ni a munu mmíni.

⁴¹Azeen-nzeen kím sat nwun nee, koo ngo diidang ye, dí wuri cín am nwun shwaa, mpeedi wun a mu Kristi mo, be gwar mímín nlap kwat ni hakyeng."

⁴²"Koo ngo diidang ye dí wuri le ku memee mindong ndighin diilee si mo, dí mo cínzeen nwan, mo c`in shikbish, be dí nin nret ku mo diin mee fin diyees shiit diitoghon ntook k̀gwar míni, ku mo vwet wuri dí ndighin am bahar.

⁴³Katdang sar fugha ni le ku a c`in shikbish, be a can ni a vwet. Mpeedi ngyal deesi be a del ndighin peeseen kí-sar mindong, ni ret met aku dí mon nvwet wugha ndighin aawus diiso ngaa-ngaa, be wugha kí-sar mo vul.

[⁴⁴A peedi nyet dí moo se gurum mo, ba mon nkyam murap kas, kí-ba wus nin nkyam pit dí kas zak.]

⁴⁵Kí-katdang be shii fugha ni le ku a c`in shikbish, be a can ni a vwet. Mpeedi ngyal a del ndighin peeseen shi shii mindong, ni ret met, aku dí mon nvwet wugha ndighin aawus diiso ngaa-ngaa be wugha kí-shii mo vul.

[⁴⁶A peedi nyet dí moo se gurum mo, ba mon nkyam murap kas, kí-ba wus nin nkyam pit dí kas zak.]

⁴⁷Kí-katdang be yit fugha ni le ku a c`in shikbish, be a pun ni a vwet. Mpeedi ngyal deesi be a del ndighin mulki mu Naan kí-yit mindong, ni ret met aku dí mon nvwet wugha ndighin aawus diiso ngaa-ngaa, be wugha kí-yit mo vul.

⁴⁸A peedi nyet dí moo se gurum mo, ba mon nkyam murap kas, kí-ba wus nin nkyam pit dí kas zak.

⁴⁹"Mon nc`in dak shi wus, mpeku mo le gurum mo pan shee ret dí jir, kaadi moo le kíin nkaa mbii, mpeku taji ni wam kas si.

⁵⁰Kíin ni a mbii diiret, amma katdang ba kíin ni kudi k̀shang kas, be mon ndak ni a shi me, mpeku ni baa shang dí ye? Wun nyemso ndang wan mo, wu tongriyang kí-shak, kaa kíin dí ba nii bakshak kí-shang k̀ni kas si."

Maak 10

¹Jesu wuri yaghal yit peemini, be wuri so nkoghop yil nJudiya, kí-wuri candel mbin Jodan. Duu k̀ gurum mo des mo baaj`i kuur pe wuri dí, dangbe wuri kámpo Naan mmo, kaadi wuri loghot kí-ni si.

- ²Pak nyem Farisi mo j`i pe wuri di, mpeku mo kyam wuri di, be mo tal nee, "Kyet Waar k̀ Mosis ni sat nee, guruh mak ceen mat firri mpee koo a mbii diibish diidang ye di wura c`in wa?"
- ³Jesu wuri lap mmo nee, "Gyet Mosis ran ne, wu c`in a meye?"
- ⁴Mo lap nee, "Mosis ran ne, guruh mak ceen mat firri, katdang wuri k̀ ten ran takarda mu tudik cin nwura."
- ⁵Jesu wuri sat mmo nee, "A mpeedi wun a nyem ciishik mo, a ni le dang gyet Mosis ran Waar diisi mo nwun.
- ⁶Gyet a Naan wuri le mish ki-mat pugyet din nshee k̀ yil ni.
- ⁷Mpeemini be guruh wurin nyit puun ki-nighin firri mo, mpeku wuri balkaa firri di ashak ki-mat firri.
- ⁸Dangbe mo weet, mon ndee a nan diimindong. Abwoon diisi, be ba mo kudi a guruh mo vul kas, amma moo dee a nan diimindong."
- ⁹Mpeemini, be nyem di Naan wuri k̀ ten bal mo ashak, be taji mee guruh bak mo kas."
- ¹⁰Kaadi mo del nlu, be nyemso ndang Jesu mo waa baa tal shii k̀ po mini di pu wuri.
- ¹¹Be wuri sat mmo nee, "Koo ngo diidang ye di wuri ceen mat firri, mpeku wuri lap mee mat diici di, be gwar mini c`in a ngaa nkaa mat firri mmimi.
- ¹²Ki-katdang be, mee mat wura yit mish fira, mpeku wura so c`in dik di mmee gwar diici, be wura c`in a ngaa mmimi."
- ¹³Pak guruh mo j`i ki-jep diidween-dween mo pe Jesu di, mpeku le diiret di nkaa mo shi sar firri, be nyemso ndang wuri mo gwak guruh ni mo.
- ¹⁴Amma kaadi Jesu naa mini, be ni laa nwurin mbut, be wuri sat nyemso ndang mo nee, "Wu yit ku jep diidween-dween mo j`i pe wan di. Taji wu daam mo kas. Mpeedi mulki k̀ Naan ni a mpee nyem di mo ki-mise kaa mu jep diidween-dween mo si.
- ¹⁵Azeen-nzeen wan sat nwun nee, koo weye di ba wuri le Naan a diides ndighin putughup firri shi mise di ni kaa mu jep diidween mo si kas, be ba wurin mmak del ndighin mulki k̀ Naan kas, koo diben."
- ¹⁶Dangbe Jesu wuri hir jep ni mo nkaa baal firri, be wuri le diiret nkaa mo.
- ¹⁷Kaadi Jesu wuri yaghal put mpee so, be mee gwar su j`i kurum nforum ntoghom firri. Gwar ni tal pu wuri nee, "Ngukam diiret, wan nc`in a dak diiret diidang, mpeku wan kat seen diiso ngaa-ngaa di ye?"
- ¹⁸Jesu lap wuri nee, "A me le dang a pet wan a Ngukam diiret ye? Ba mee guruh di a diiret kas, see a Naan mmishin bejee dak.

- ¹⁹Wugha man mbii di Waar k̀ Mosis ni mo sat jir nee, 'Taji a tukáa kas. Taji a c`in ngaa kas. Taji a c`in wat kas. Taji a c`in langting mu d̀ng nkaa ginang fugha kas. K̀ taji a seen a guruh mo kas. A cín diidēs mpuun fugha, k̀ nighin fugha.' "
- ²⁰Gwar ni wuri lap nee, "Ngukám, wan kin ten tap k̀ Waar diisi mo jir pugyet wan kudi a làa zitang."
- ²¹Jesu wuri naa gwar ni shi wal, be wuri sat ngwar ni nee, "A mbii mindong dēe di nwugha bejee. A so, a sirep long fugha mo jir, ku a b̀ak shaghal ni d̀n nyemjeel mo, dangbe wughan nkat long ndighin dengnaan. Abwoon mini, be a j`i ndang wan."
- ²²Kaadi gwar ni wuri kitingpo mini, be ni wat putughup nwuri, har wuri baaso shi putughup diiwuwat, mpeedi wuri k̀ long mo dēs zam.
- ²³Jesu wuri lyap nyemso ndang wuri mo cighirkaat, be wuri sat mmo nee, "Nin nluk, ku nyemlong mon ndel ndighin mulki k̀ Naan."
- ²⁴Kaadi nyemso ndang Jesu mo kitingpo mini, be ni aapo mmo zam. Jesu wuri baa sat mmo zak nee, "Jep fina mo, ni luk, ku guruh wuri d̀el ndighin mulki k̀ Naan.
- ²⁵Ngyal dēesi be raakumi nkitak d̀el ndighin fung k̀ lubira, met aku di ngulong wurin ndel ndighin mulki k̀ Naan."
- ²⁶Kaadi nyemso ndang Jesu mo waa baa kitingpo mini, be ni sight aapo mo zam. Be mo sat k̀ shak nee, "Katdang mbii ni aasi, be a we mmak kat bam ye?"
- ²⁷Amma Jesu wuri lyap mo, be wuri sat mmo nee, "Ba guruh mak c`in mbii diisi mo kas, amma Naan wuri mak c`in mbii mo jir."
- ²⁸Dangbe Pita sat nee, "A naa, mun k̀ yit mbii mo jir, mpeku mu so di ndang wugha."
- ²⁹Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, koo a ngo diidang ye di wuri yit tulu, koo dyemnighin diimish mo, koo dyemnighin diimat mo, koo nighin, koo jep mo, koo mmaar, mpee sum fina, k̀ mpee po diiret.
- ³⁰Be wurin nkat tulu mo, k̀ dyemnighin diimish mo, k̀ dyemnighin diimat mo, k̀ nighin mo, k̀ jep mo, k̀ mmaar mo, har mo wul dari ny`icinsi, ashak k̀ shwaajeel, k̀ wurin nkat seen diiso ngaa-ngaa ndighin seen di nin ndung j`i zak.
- ³¹Pak guruh d̀n nshee mo dēs, mon nyaghal dēe a nyem d̀n mbwoon mo. Nyem d̀n mbwoon mon nyaghal dēe a nyem d̀n nshee mo zak."
- ³²Kaadi mo a ar k̀aa nJerusalem, be Jesu wuri t́aa mmo atiteng, be ni aapo mo, k̀ ni le kiirruut nyem di moo so ndang wuri ni mo. Be Jesu wuri p̀rep nyemso ndang wuri diikaghapaat baavul ni mo, so mme koghob mmusut, be wuri sat mmo mbii di mon nk̀aa c`in nwuri nJerusalem.
- ³³Nee, "Wu naa, mun a ar k̀aa nJerusalem ndiisi, katdang mu wul, be mon nseet Làa k̀ Guruh ndighin sar k̀ pris diinan mo, k̀ nyemkám Waar k̀ Mosis mo, dang mon ncandiyeel muut nwuri. Mon nseet wuri nsar k̀ nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.

- ³⁴Ki-mon nshwar wuri, ki-mon ntwas lii nkaa wuri. Mon nfwo ngwam wuri, ki-mon ntu wuri zak, amma parpuus diikun, be wurin nyaghal a peemúut.”
- ³⁵Dangbe Jemis ki-Joon, jep k̀ Zebedi mo, mo j`i pe Jesu di, be mo sat nwuri nee, "Ngukám, muu ribet ku koo a meye di mu dang pu wugha be a cín mmun.”
- ³⁶Jesu wuri tal pu mo nee, "Wuu ribet ku wan cín a me nwun ye?”
- ³⁷Mo lap nwuri nee, "Katdang a ribet, be par di wughan ntong ndighin diides fugha, be a le ku mu tong ashak ki-wugha, memee nsarse fugha, ki-memee nsarkul fugha zak.”
- ³⁸Jesu wuri sat mmo nee, "Ba wu man mbii di wuu dang ni kas. Wun mmak shwaajeel di wan nshwaa ni aa? Ki-wun mmak lap bap̄tisma di mon nc`in nwan ni me?”
- ³⁹Mo lap nee, "Ii mun mmak." Dangbe Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen wun mmak nshwaajeel di wann shwaa ni, ki-bap̄tisma di mon nc`in nwan ni.
- ⁴⁰Amma mpee cín pee nwun tong nsarse fina, ki-nsarkul fina, ba wan ki-iiko di wan ncín mini nwun kas. Amma ni a mpee nyem di Naan wuri k̀ten dak ni le mpee mo.”
- ⁴¹Kaadi nyemso ndang wuri diikaghapaat si mo kiting dang mini, be mo langtughup ki-Jemis ki-Joon.
- ⁴²Jesu wuri p̄rep mo j`i ashak jir, be wuri sat mmo nee, "Wu man nee, a mishkagham mu nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, moo lesut furu mo a diides nkaa nyem furu mo, ki-nyemnan furu mo, moo kám iiko furu mo zam, nkaa gurum ni mo.
- ⁴³Amma ba nin nden nnaar fuu aasi kas. Koo ngo diidang ye di wuri ribet dee a diides nnaar fuu, be ni a ting ku wuri sham ki-káa firi, mpee c`in dak nwun.
- ⁴⁴Ki-koo ngo diidang ye di wuri ribet dee a din nshee ndighin wun, be ni a ting ku wuri dee a kirom fuu jir.
- ⁴⁵Ba Làa k̀ Gurum wuri j`i a mpeku gurum mo c`in dak di nwuri kas, amma a mpeku wuri c`in dak di ngurum mo, ki-wuri cín seen firi di mpee ang gurum mo des zak.”
- ⁴⁶Mo j`i wul nJeriko, be kaadi Jesu wuri a ar put ndighin Jeriko ni, ashak ki-nyemso ndang wuri mo, ki-duu k̀ gurum mo des. Be mee nguvum di moo pet sum firi a Bartimawus làa k̀ Timawus, di wurii tong pukom ar mpee dang-dang.
- ⁴⁷Kaadi nguvum ni wuri kiting nee, a Jesu ngu Nazaret, be wuri doghom diyeep doo shibal nee, "Jesu, Làa k̀ Devid, a naajeel fina!”
- ⁴⁸Gurum mo des mo gwak wuri, ki-mo sat nwuri dok titik. Amma wuri waa sight diyeep doo shibal nee, "Làa k̀ Devid a naajeel fina.”
- ⁴⁹Jesu wuri dar, be wuri sat mmo nee, "Wu pet wuri j`i." Dangbe mo pet nguvum ni, mo sat nwuri nee, "Taji kiirmuut yaa wugha kas. A yaghal, Jesu wurii pet wugha.”
- ⁵⁰Nguvum ni wuri vwet mbiisup firi, be wuri sham yaghal hirot, so pe Jesu di.

⁵¹Jesu tal pu wuri nee, "Aa ribet ku wan c`in a me nwugha ye?" Nguvum ni wuri lap nee, "Ngukám, a le ku yit fina mo naapee."

⁵²Jesu sat nwuri nee, "To yit fugha mo naapee dák, mpeedi wugha cínzeen ne wan mbar wugha." Abet-abet, be yit firi ni mo naapee. Be wuri so ndang Jesu, kɪ-wurii cín diides nNaan.

Maak 11

¹Kaadi mo j`i wul kus kɪ-Jerusalem, be mo j`i wul mBetfaji, kɪ-Betani mu Jwakpaat. Be Jesu wuri lop jeplop firi mo vul.

²Wuri sat mmo nee, "Wu so ndighin laayil di ni a kiyeen fuu si. Katdang wu wul, be abet, wun nkat mee laa jaaki di a didiin, di ba mee guruh kɪ kyam lang nkaa ni kas. Be wu shang ni, wu j`i kɪ-ni mpesi.

³Katdang mee guruh tal pu wun nee, 'A me le dang wuu shang jaaki ni ye?' Be wu sat nee, 'a Daa wurii ribet ni.' A6woon be wurin mbaa lop ni j`i abet."

⁴Mo so kat laa jaaki ni a didiin mpolu kus kɪ-po ar. Kaadi mo doghom shang ni,

⁵be nyem di moo dar di a pee ni, mo sat nee, "A me le dang wuu shang laa jaaki ni ye?"

⁶Be jeplop ni mo lap ntiit kɪ-mbii di Jesu wuri sat mmo. Dangbe nyemjaaki ni mo yit mmo so di kɪ-ni.

⁷Kaadi jeplop ni mo j`i kɪ-laa jaaki nin nJesu, be mo le nliɪ furu mo nkaa jaaki ni, be Jesu wuri lang nkaa ni.

⁸Guruh mo des mo paa ar ni shi nliɪ furu mo, kɪ-pak mo saa kom kɪkar mbut mmaar mo, mo paa ar ni dishik zak.

⁹Nyem di mo atɪheng, kɪ-di mon mbwoon kɪ Jesu, mo diyeep doo furu mo kɪ-mo sat nee, "Hosana! Daa le diiret nkaa ngo di wurii j`i ndighin sum kɪ-Daa!

¹⁰Naan le diiret nkaa mulki dii mu puun funu Devid ni, nii j`i wul. Hosana Naan ndighin Diihai firi."

¹¹Kaadi Jesu wuri del ndighin Jerusalem, be wuri del ndighin Lu kɪ Naan diides ni. Be wuri naa mbii di mo di ndighin Lu kɪ Naan ni jir. Kaadi kansighin c`in, be wuri put so mBetani ashak kɪ-jeplop firi diikaghapaat baavul si mo.

¹²Dadaar ni, be kaadi mo kɪ-yaghal yit Betani ni, be neenlaa nJesu.

¹³Kaadi wuri naa mee tingkoon kɪ-dee jong, di ni light kɪ-kom zam, be wuri so mpee naa tingkoon ni, kyet nii mee laa mo wa, amma wuri kat nii light aa kompee bejee dák, mpeedi ba a tar laa mu koon ni kas.

¹⁴Jesu wuri sat ntingkoon ni nee, "Taji mee guruh kudi kɪ-se laa koon mbut wii zak kas." Jeplop firi mo kitingpo di wuri sat ntingkoon ni.

¹⁵Kaadi mo j`i wul nJerusalem. Be Jesu wuri del ndighin Lu k̀Naan diides, wuri doghom ceen nyemwor mo, ki-nyemseet mbii mo ndighin Lu k̀Naan diides ni. Wuri birep teebul mu nyem piring shaghal mo, ki-mbiitong mu nyem sirep mbul mo.

¹⁶Ba wuri yit ku mee gurum mang mee mbii yaa del kini ndighin lu k̀Naan ni kas zak.

¹⁷Wuri kám ngurum ni mo nee, "Ni a riran ndighin takarda k̀Naan nee, 'Mon mpet lu fina a lu aduwa mpee gurum di mo ndighin yil ni jir', amma wun k̀cighir ki-ni, ku ni dee a goghot mu wat mo."

¹⁸Kaadi pris diinan mo, ki-nyemkám Waar k̀Mosis mo kitingpo mini, be mo tang ar di mon ntu Jesu di. Amma mo k̄ir wuri, mpeedi kám firi ni aapo nduu k̀gurum ni mo jir.

¹⁹Kaadi kansighin c`in, be Jesu ki-jeplop firi mo, mo pwat yit birni ni.

²⁰Dadaar mbít, be kaadi mo a ar del, be mo taa naa tingkoon ni k̀fii sham put jir.

²¹Kaadi Pita panpo di doghon Jesu sat ntingkoon ni, be wuri sat nJesu nee, "Ngukám, a naa tingkoon di doghon a fulup sí, ni ki-fii jee."

²²Jesu wuri sat mmo nee, "Wu cínzeen nNaan.

²³Be azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo a ngo diidang ye di wuri sat njwak diisi nee, 'A yaghal a sham a taa ndighin am bahar si', katdang ba ngo ni satpo mini a shi putughup vul kas, amma ngo ni cínzeen nee, mbii di wuri sat nin nc`in, be nin nc`in.

²⁴A mpeemini, be wan sat nwun nee, koo mbii diidang ye di wu c`in aduwa mpee ni, ki-wu cínzeen nee, wuu ten wu lap mbii di wu dang ni, be Naan wurin ncín nwun.

²⁵Ki-koo a pirang ye di wu doghom c`in aduwa, be wu fwo shikbish di gurum mo c`in nwun, mpeku Naan puun fuu di adeng wuri fwo shikbish fuu mo di nwun zak.

[²⁶Mpeedi katdang ba wu fwo shikbish di gurum mo c`in nwun kas, be ba Naan puun fuu di adeng wurin nfwo shikbish fuu mo wun kas zak.]"

²⁷Mo baaj`i nJerusalem, be kaadi Jesu wuri nkaa mwaan ndighin Lu k̀Naan diides, be pris diinan mo, ki-nyemkám Waar k̀Mosis mo, ki-nyemnan-nan mo, mo j`i pe wuri di.

²⁸Be mo tal pu wuri nee, "Wugha aa c`in mbii diisi mo a shi iiko diidang ye? A we cín iiko diisi nwugha ye?"

²⁹Jesu wuri lap mmo nee, "Wan kin ribet tal mee mbii pu wun di zak. Katdang wu lap wan, be wan nsat nwun iiko di wan kin c`in mbii diisi mo dishik zak.

³⁰Kyet gyet a Naan lop Joon mpeku wuri j`i c`in baptisma di ngurum mo wa? Aa koo gyet a gurum mo lop wuri ye? Wu lap nwan."

³¹Mo beet ki-sut nee. "Katdang mu sat nee. Gyet a Naan lop wuri j`i, be wurin nsat nee, 'A me le dang ba gyet wu cínzeen nwuri kas ye?"

³²Amma katdang mu sat nee, gyet a gurum lop Joon j`i, be gurum ni mon nlangtughup." Moo kiir gurum mo, mpeedi gurum ni mo jir moo le Joon a ngusatpo k`Naan.

³³Dangbe mo lap nJesu nee, "Ba mu man kas." Jesu sat mmo nee, "Katdang ni aasi, be ba wan nsat nwun ngo di cin iiko nwan, mpee c`in mbii aapo ni mo kas zak."

Maak 12

¹Jesu wuri doghom satpo ngurum mo shi sumpo mo nee, "Gyet mee ngulu wuri kop anab mo mbong firi, be wuri neer ni shi guu, ki-wuri bwan mee tughun mpee dwat laa k`ting anab ni, ki-zak, wuri dik mee dengpee mpee naa anab ni. Dangbe wuri lebong ni nsar k`mee nyemnaa bong mo, mpeku mo naa bong ni di nwuri. Abwoon mini, be wuri yaghal so mmee yil.

²Kaadi tar nung k`laa anab ni wul, be wuri lop mee kirom firi, so pe nyemnaa bong anab ni mo di, mpeku wuri lap pak laa k`anab ni so ki-ni di nwuri.

³Amma nyemnaa bong anab ni mo yaa kirom ni, mo niram wuri, be mo ceen wuri baa shi sar din nfii.

⁴Ngulu ni wuri waa baa lop mee kirom so pe mo di zak. Be mo nas wurin nkaa, ki-mo cinjeel nkirom mini zak.

⁵Abwoon mini, be ngulu ni wuri waa baa lop mee kirom so pe nyemnaa bong ni mo zak, be mo yaa kirom mini tu, ki-moo naa nc`in mpak kirom ni mo aasi zak, har mo niram pak mo, ki-mo twa pak mo.

⁶Ngulu ni wuri dee di ki-memee mindong, di mini a laa firi di wuri wal nlaa ni zam. Be wuri lop laa ni so pe nyemnaa bong ni mo di, abwoon k`kirom ni mo jir. Ngulu ni wuri pan nee, 'Nyemnaa bong ni mon naa diides k`laa fidi.'

⁷Amma nyemnaa bong ni mo sat ki-shak nee, wu naa a laa di minin nyaghal hir kop k`puun ni ndiisi, wu j`i mmun, ku mu tu wuri, mpeku kop ni dee di a munu.

⁸Dangbe mo yaa laa ni tu, be mo vwet kum ni cighir mbwoon bong ni.

⁹Wu pan nee, ngubong ni wurin nc`in a me ki-nyemnaa bong diisi ni mo ye? Wurin nj`i twa nyemnaa bong diisi ni mo, mpeku wuri le mee nyemnaa bong diici mo di.

¹⁰Ba wuu kyam tang po di mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan si kas me? Di ni sat nee: 'Jwak di nyemdiklu mo kwar ni. Be a ni dee a diides ndighin kwang k`lu ni.

¹¹Diisi ni a dak di Daa wuri k`ten c`in. Ni a mbii aapo pee mun di!' "

¹²Nyemnan mu nyem Yahudi mo tangpee mpee yaa Jesu, mpeedi mo man nee; wuri sat sumpo diisi ni a nkaa mo, amma ba mo mak yaa wuri kas, mpeedi mo kiir duu k`gurum ni mo. Mpeemini, be mo yaghal yit wuri di, be mo so waa.

¹³Dangbe nyem Farisi mo ki-nyem Herot mo lop pak nyem furu mo so pe Jesu di, mpeku mo kat mee mbii di mon nyaa wuri di ndighin po di wurii sat mo.

- 14Kaadi mo j`i, be mo sat nJesu nee, "Ngukám, mu man nee, wugha a nguzeen, ba wugha k̀-kaak mee gurun kas, k̀-ka wugha k̀-shangyit mmee gurun kas zak, amma wugha aa kám ar k̀Naan ngurum mo azeen-nzeen. Kyet nin ndire ku mu kwatwap Siza, mishkagham diides mu nyem Rom mo aa, koo mu nook kwat ni ye?"
- 15Amma mpeedi Jesu wuri man pan diibish mu putughup furu mo, be wuri lap mmo nee, "A me le dangbe wuu kyam wan ye? Wu j`i k̀-nee shaghal zinariya ni nwan naa."
- 16Be mo j`i k̀-memee nwuri. Be Jesu wuri tal pu mo nee, "A foto mukáa, k̀-summ mu we, a riran nkaa shaghal ni ye?" Mo lap nee, "A mu Siza mishkagham nRom."
- 17Jesu wuri sat mmo nee, "Wu cín nSiza mbii dí mo a mu Siza, k̀-wu cín Naan mbii dí mo a mu Naan zak." Ni aapo mmo zam mpee mbii dí wuri sat ni.
- 18Pak nyem Saddusi mo, nyem dí moo sat nee, ba mee yaghal a peemúut dí kas, mo j`i pe Jesu dí, be mo tal pu wuri nee,
- 19"Ngukám, Mosis k̀-ran mmun nee, katdang mee gurun muut yaghal yit mat firi dí, dí ba wuraa làa-làa nwuri kas, be ne mee dyemniḡhin firi lap matkáa ni, mpeku wuri làa-làa mo dí ndyemniḡhin firi dí wuri k̀-ten muut ni.
- 20Gyet mee dyemniḡhinshak mo dí povul. Gwar dín nshee ni wuri lapmat, be wuri muut ndín nlàa mee làa.
- 21Be dyemniḡhin firi diivul ni wuri lap matkáa ni, be ba wuri làa mee làa kas, har wuri j`i muut. Gwar diikun ni wuri waa lap matkáa ni wura zak.
- 22Har mo povul, mo lap mat ni wura, k̀-wo j`i murap jir, be ba memee yit mee làa dee dí kas. Kyes kini, be mat ni wura yaghal muut abwoon k̀-wo ni jir zak.
- 23To, katdang parpuus yaghal a peemúut, be wuran ndee a mat k̀-wo ndiḡhin mo povul si ye? Mpeedi mo jir, mo k̀-lap wuran mmat."
- 24Jesu wuri sat mmo nee, "Wun wuu del diki, mpeedi ba wu man mbii dí mo k̀-ten ran ndiḡhin takarda k̀-Naan kas, k̀-ka wu man diides k̀-Naan kas zak.
- 25Mpeedi parpuus dí nyem ni mon nyaghal a peemúut, be mon ndee a kaa nyemlop k̀-Naan dí adeng mo si. Ba mee lapmat, koo sodik dí kas.
- 26Po nkaa yaghal a peemúut mu nyem dí mo k̀-ten murap mo, be ba wuu kyam tang po dí mo k̀-ten ran ni ndiḡhin takarda k̀-wo Mosis kas aa? Mbii dí Naan sat nwuri ndiḡhin làa lighit dí ni lapwus sí nee, 'Wan a Naan k̀-Abraham, k̀-Naan k̀-Aizik, k̀-Naan k̀-Jekop.'
- 27Ba wuri a Naan mu nyemmuut mo kas, amma a mu nyem dín mmeen mo. (Diisi ni kám nee koo dí mo k̀-ten murap be mo dí k̀-seen pe Naan.) Wun wu del diki-bish-bish hakyeng!"

- ²⁸Mee gwar mbut nyemkám Waar k̀ Mosis mo, wuri j̀i k̀ing mo nkaa beetshik ni, be wuri k̀ing Jesu tap lappo ni nyem Saddusi mo riret. 'Be wuri tal pu Jesu nee, "A Waar diidang a diides met jir ndighin Waar ni mo ye?"
- ²⁹Jesu lap nwuri nee, "A Waar diides met ni ndiisi. 'Wun nyem Isreil mo, wu k̀ing. Daa Naan funu, a wuri a Daa mindong bejee.
- ³⁰A wal nDaa Naan fugha shi putughup fugha jir, k̀- shi seen fugha jir, k̀- shi pan fugha jir, k̀- shibal fugha jir.'
- ³¹Diivul ni a kaa mini si zak nee, 'A wal nginang fugha kaa sak fugha si.' Ba mee Waar diiwaa des met diivul si mo kas."
- ³²Ngukám Waar k̀ Mosis ni wuri sat nJesu nee, "Azeen Ngukám, a sat a ndire. Daa Naan wuri a mindong bejee dak, ba memee di kas, see a wuri mmishin.
- ³³K̀- ni a ting ku guruh wal nwuri shi putughup firi jir, k̀- shi pan firi jir, k̀- shibal firi jir, k̀- guruh wal nginighin firi kaa shin firi si zak. Waar diivul si mo ret met nlong di guruh moo cín mpee wus mbiizughum, k̀- kaghar mbiizughum di guruh moo cín mon nNaan jir."
- ³⁴Kaadí Jesu wuri k̀ing gwar ni tap lappo ni riret, be wuri sat ngwar ni nee, "Ba wugha jong k̀- mulki k̀- Naan kas." A6woon diisi be ba mee guruh mak kat bal mputughup mpee ba tal mee po di pu Jesu zak kas.
- ³⁵Kaadí Jesu wuri nkaa kam-kam nguruh mo ndighin Lu k̀- Naan diides, be wuri tal pu mo nee, "A me le dangbe nyemkám Waar k̀ Mosis moo sat nee, 'Kristi wuri a làa k̀- Devid ye?"
- ³⁶Mpeedí Riin k̀- Naan ni le ku Devid shikáa firi wuri sat nee: 'Daa wuri sat nDaa fina nee. A tong nsarse fina. Har pardí wan le shaarlek fugha mo tong nder shii fugha.'
- ³⁷Devid wuri pet Kristi a Daa firi, be cirang dang Kristi wuri waa cighir dee a Làa k̀- Devid zak ye?" Duu k̀- guruh ni mo k̀ing wuri shi retnyit.
- ³⁸Ndighin kám k̀- Jesu, be wuri sat nguruh ni mo nee, "Wu tap k̀- kám k̀- nyemkám Waar k̀ Mosis mo. Mo a nyem di moo jwal nliir diishwal-shwal mo, k̀- moo mwaan mpeku guruh mo naa mo di. Moo ribet ku guruh mo tok k̀- mo ndighin kasuwa.
- ³⁹K̀- moo ribet peetong mu nyemnan-nan mo ndighin lu k̀- Naan mo, k̀- moo ribet peetong diiret met jir mo a pee seribet mo.
- ⁴⁰A moo yak matkáa mo k̀- lee furu mo, ku mo se, k̀- moo c`in aduwa diishwal-shwal mo shi nyang zak, mpeku guruh mo kwoop mo di. Mpee mbii diibish di moo c`in diisi mo, be Naan wurin ncín kwat diishwal mo des hakyeng."
- ⁴¹Kaadí Jesu wurii tong a kiyeen, kus k̀- pee bwot shaghal mbiizughum mu Lu k̀- Naan diides ni, be wuri naa kaadí guruh moo bwot shaghal mbiizughum furu mo di ndighin ni. Pak nyemlong mo des mo bwot shaghal des ndighin ni.
- ⁴²Be mee matkáa di wura a matjeel wura j̀i bwot rep anini mo vul di ndighin ni zak.

⁴³Jesu wuri p̄rep nyemso ndang wuri ni mo j`i ashak, be wuri sat mmo nee, "Azeen-zeen k̄m sat nwun, mbii di matk̄aa diijeel diisi wura ƒwot ndigh̄in kwati mu ƒwot mbiizughum ni, ni met mu kaghar gurum ni mo jir.

⁴⁴Mpeedi nyem diisi mo jir, mo ƒwot mbiizughum ni a mbut ndes mu long di mo kini, amma wuraa ndigh̄in jeel fira, be wura sight ƒwot a kyes k̄-mbii di wura k̄-ni."

Maak 13

¹Kaadi Jesu wuri a ar put ndigh̄in Lu k̄-Naan diides ni, be memee mbut jeplop firi mo sat nee, "Kai, Nguk̄am, a naa lu diiret di mo tap dik mo shi nhik diinan-nan si mo."

²Jesu lap nee, "Aa naa a lu di mo dik mo nan-nan shi jwak si mo aa? Ba mon nyit mee nhik tong nkaa nhik mpee diisi kas, amma mon nshirip mo jir."

³Kaadi Jesu wurii tong nkaa Jwakpaat di nii naa shak k̄-Lu k̄-Naan diides, be Pita, k̄-Jemis, k̄-Joon, k̄-Andru, mo j`i tal pu wuri a sisok, mo sat nwuri nee,

⁴"A sat mmun, mbii diisi mon nyaghal c`in a p̄rang ye? K̄-mun nnaa a mbii aapo diid̄ang, katd̄ang mbii diisi mo doghom gam ye?"

⁵Jesu wuri doghom sat mmo nee, "Wu tap, taji mee gurum num wun kas.

⁶Mpeedi gurum mo des mon nj`i ndigh̄in sum fina, ku mo sat nee, wudun a wan, har mon nnum gurum mo des.

⁷Katd̄ang be wu k̄tingpo nkaa lek mo, k̄-po kyetwa nkaa lek mo, be taji k̄irmuut yaa wun kas, mpeedi ting mbii diisi mon nyaghal c`in akud̄ang, be parkyes k̄-yil nii kudii j`i.

⁸Pak yil mon nyaghal lek nkaa pak yil mo, k̄-mee saghan diici mon nyaghal lek nkaa mee saghan diici mo. Yil nin ntungpee des-des shipee-shipee, k̄-noon nin ntaa, ndigh̄in yil ni mo. Amma mbii diisi mo jir a shee k̄-jeel, kaadi aak k̄-shee se mat si.

⁹"Amma wu tap k̄-k̄aa fuu, mpeedi gurum mon nyaghal s̄rep wun nsar k̄-nyemtokdiyeel mo, k̄-mon n̄iram wun ndigh̄in lu k̄-Naan mo. Mon nso k̄-wun ntoghom k̄-gofna, k̄-mishkagham mo, mpee sum fina. Diisi nin nle ku wu katpee satpo diiret ni di ntoghom k̄-mo.

¹⁰Amma akud̄ang kyes k̄-yil nii j`i, be ting see mo shee satpo Naan diiret si ngurum mo jir ndigh̄in yil ni akud̄ang.

¹¹Katd̄ang be mo yak wun, k̄-mo so k̄-wun nludiyeeel, be taji wu an suk mpee mbii di wun nsat kas. Mpeedi a Riin k̄-Naan wurin nk̄am wun mbii di wun nsat mo. Mpeedi ba a wun satpo ni kas, amma a Riin k̄-Naan wurin nsatpo ni.

¹²Dyem̄nigh̄inshak mon ns̄rep shak har mpee muut, k̄-puun wurin nseet l̄aa firi zak. Jep mon nyaghal lek k̄-puun furu mo, k̄-nigh̄in furu mo, har mon nle ku mo twa mo.

¹³Gurum mon nkwar wun jir, mpee sum fina. Amma ngo di wuri gung har peekyes ni, be a wurin nkat bam."

- 14" Amma katdang wu naa mbii diibish, di nii watpee dee buu, nii dar a peedi ba ni ret ku ni dar di kas. (Ngo di wuri tang po diisi ni, be ni ret ku wuri manshii ni). Be nyem di mo ndighin Judiya, mo swa so mbut jwak mo.
- 15 Ngo di wuri nkaa denglu, be taji wuri sham del ndighin lu ni, mpee mang lee firi mo kas.
- 16 Ki-ngo di wuri a peemaar a yil, be taji wuri baaso ntulu mpee mang mbiisup firi kas.
- 17 Amma jeel nin nsighit naat nkaa mat aak mo, ki-mat di mon nkaa cin wur njep mo ndighin teer mini mo.
- 18 Wu c`in aduwa nNaan, mpeku taji mbii diisi mo c`in a ntar kut kas.
- 19 Mpeedi jeel diides nin nj`i taa nkaa guruh mo ndighin teer mini mo, di ba mo ki-kyam naa ni kas, pugyet Naan shee leyil ni di, har cicinsi, ki-ba guruh mon mbaa naajeel mini di zak kas har ngaa-ngaa.
- 20 Katdang di ba Daa Naan wuri baa ki-pak shiiteer ni mo kas, be ba di mee guruh mmak kat bar kas, amma a mpee sum k`nyem diibitip ni mo, be Naan wuri baa ki-pak shiiteer ni mo.
- 21 "Katdang mee guruh sat nwun nee, 'Wu naa, Kristi wurin mpesi.' Koo ne, 'wu naa, wuri akiyeen si!' Be taji wu cinzeen mpo mini kas.
- 22 Mpeedi nyem di mon nc`in dung, ne wudun a Kristi, ki-nyem di mo lesut a kaa nyemsatpo Naan mo si, amma mo a nyemdung mo, mon nj`i put des. Mon nc`in mbii aapo mo des, ki-mbii lukshik mo zak. Mpeku katdang ni mak c`in, be mo num nyem di Naan wuri k`ten bitip mo di.
- 23 Amma wu tap ki-kaa fuu mo. Wan kin satpo diisi mo nwun nshee akudang pee nii wul."
- 24 "Abwoon k` jeel mini mo, be puus nin ncighir dee a peenkoo, ki-ba tar nin mbangpee kas, ndighin shiiteer mini mo.
- 25 Ki-zar di adeng mon mbeer sham nyil, ki-iiko di mo adeng mon ntungpee zak.
- 26 Dangbe guruh mon naa Laa k` Guruh, wuri sham put ndighin nluu di adeng, shi iiko ki-Diihai, ki-bal diides.
- 27 Be wurin nlop nyemlop k`Naan mo, mpeku mo so kyak nyem di wuri k`ten bitip mo kuur ashak, ndighin kwang diifeer mu yil ni. Yaghal mpeedar k` yil ni jir, har so wul mpeedar k` deng ni."
- 28 "Wu yit ku tingkoon ni dee a mbiikam pe wun di. Katdang song k`tingkoon ni mo doghom put ki-kompee diipoo, be wu man nee, tarlok ni kus mmimi.
- 29 Aasi zak, katdang wu naa mbii diisi mo c`in jir, be wu man nee, wan kin j`i wul kus-kus mmimi.

³⁰Azeen-nzeen kin sat nwun nee. Ba gurum diiyaksi mon mmurap jir kas, see mbii diisi mo gam jir akudang.

³¹Deng ki-yil mon ndel so weet, amma ba po fina mmak kyam del so kas.”

³²"Ba mee gurum mak man parpuus mini, ki-pee ni kas, koo a nyemlop ki-Naan di adeng mo, ki-koo a Laa ni shikaa firi, be ba wurin mman kas, amma see a puun bejee dak.

³³Wu tap ki-kaa fuu mo, ki-wu tong shi gongpee, mpeedi ba wu man pardi pee nin nwul di kas.

³⁴Katdang pee ni wul, be nin ndee a kaa mee gurum di wuri yaghal mpee so mwaan jong-jong si. Akudang wurii yaghal yit tulu ni, be wuri le ni nsar ki-krom firi mo, ki-wuri swap dak nkrom firi ni mo jir, shimindong-shimindong. Wuri sat ngutap ki-shiyeepkipang mu tulu ni nee, 'A tong shi gongpee riret.'

³⁵Mpeemini, wu tong shi gongpee, mpeedi ba wu man parpuus di ngulu ni wurin mbaaj`i wul di kas. Meebe wurin mbaaj`i nkansighin, koo a naar mpar, koo a ntiit ki-pubit, koo a mbit.

³⁶Mpeku taji wuri mbaaj`i nwun ndin-mman, dangbe wuri kat wu dee nsaam kas.

³⁷Mbii di wan sat nwun, be wan kin sat a ngurum mo jir mmimi nee, wu tong shi gongpee."

Maak 14

¹Dee teer mo di vul, ku mo c`in retnyit mu Candel di, ki-mu retnyit mu bred di ba ni ki-yist kas. Be pris diinan mo, ki-nyemkam Waar ki-Mosis mo, mo tang ar di mon nyaa Jesu di shi seen, mpeku mo tu wuri di.

²Amma mo waa sat nee, "Ba mun nyaa wuri a ndighin teer mu retnyit si kas, mpeku taji gurum ni mo yaghal lek nkaa mun kas.”

³Kaadi Jesu wuri nyil mBetani, ndighin lu ki-Siman nguloghom, be wuri nkaa se mbiise. Be mee mat wura j`i ki-tughut mwoor di ni du shang-shang di moo pet ni a nard, di ni kirim zam. Be wura tep took ki-tughut ni, mpeku wura doo mwoor nin nJesu nkaa.

⁴Amma ni laa mpak gurum di mo di mbut, har mo satpo ki-shak nee, "A me le dangbe moo tikook ki-mwoor diisi aasi ye?

⁵Di ni ret ku mo seet mwoor diisi ni nkaa shaghal zinariya di ni met ndarikun, mpeku mo cin shaghal ni di nyemjeel mo." Pak gurum ni mo gwak mat ni wura, shi tughup.

⁶Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Wu yit wura di. A me le dang wuu daampee nwura ye? Wura c`in a dak diiret nwan hakyeng.

- ⁷Wun di ashak kɪ-nyemjeel mo shidaar-shidaar, mpeemini be koo a par diidfang ye di wuu ribet, be wun mmak c`in diiret mmo. Amma ba wun nkat wan ashak kɪ-wun shidaar-shidaar kas.
- ⁸Wura kɪ-c`in mbii di wura mak c`in ni. Mwoor di wura kɪ-doo nkaa san fina si, wura c`in mini a mpee dak san fina mpee wum.
- ⁹Azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo a pee diidfang ye ndighin yil diisi jir, di mon nsatpo diiret diisi ni, be mbii di mat diisi wura c`in nwan, be mon nkɪ-sat ni mpee pan wura.”
- ¹⁰Judas Iskariyot, di wuri a memee ndighin jeplop kɪ-Jesu diikaghapaat baavul si mo. Wuri so pe pris diinan-nan mo di, mpeku wuri seet Jesu di ndighin sar furu.
- ¹¹Kaadi mo kɪlingpo mini, be ni ret mon nyit zam, har mo tuwoorpo nee, mon ncɪn shaghal nwuri. Yaghal mparmini, be Judas Iskariyot wuri naa ntang ar di wurin nseet Jesu di mmo.
- ¹²Parpuus din nshee dii mu bred di ba ni kɪ-yist kas, di ni a puus di moo fet tum mo, mpee mbiise mu retnyit mu Candɛl ni. Be jeplop kɪ-Jesu mo tal pu wuri nee, "Aa ribet ku mu so mu dak peese mbiise mu Candɛl ni nwugha a neye?"
- ¹³Jesu wuri lop memee mo vul ndighin jeplop firi mo, wuri sat mmo nee, "Wu dɛl ndighin birni ni, be wun nkaat kɪ-mee gurum di wuri kɪ-tughul am nkáa, be wu so ndang wuri,
- ¹⁴har ndighin lu di wurin nso dɛl di. Be wu tal pu ngulu ni nee, 'Ngukám wuri sat ne, lu mizep di wan nse mbiise Tong Ashak mu Candɛl ashak kɪ-jeplop fina mo, ni a neye?"
- ¹⁵Ngulu ni wurin nkám mee ludɛng diidɛs nwun, di mo kɪ-dakle. Be wu dak mbiise ni mmun, nlu mini.”
- ¹⁶Jeplop diivul ni mo yaghal so dɛl ndighin birni ni, be mo kat ni a kaadi Jesu wuri sat mmo si, be mo dak mbiise Tong Ashak mu Candɛl ni nlu ni.
- ¹⁷Kaadi kansighin c`in, be Jesu wuri j`i ashak kɪ-jeplop diikaghapaat baavul ni mo.
- ¹⁸Mon nkaa se mbiise ni, be Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, memee ndighin wun wurin nseet wan. A ngo di mun nkaa sese ashak kɪ-wuri yaksi.”
- ¹⁹Po di Jesu sat, ni wat putughup mmo zam, har mo dɔghom tal pu wuri shimindong-shimindong nee, "Daa a wan aa?"
- ²⁰Wuri sat mmo nee, "A memee ndighin wun diikaghapaat baavul si mo. A ngo di wurii sham kɪ-bred nsar mpee lop mpuk ndaa kɪ-wan.
- ²¹Mpeedi Laa kɪ-Gurum, wan mmuut a kaadi mo kɪ-ten ran ndighin takarda kɪ-Naan nkaa wuri si. Amma jeel nin ntaa nkaa ngo di wuri seet Laa kɪ-Gurum. Ngyal dɛesi be, jí mon nnook laa gwar mini, be di ni ret nwuri met.”

- ²²Kaadi mo nkaa sese ni, be Jesu wuri mang bred, be wuri c`in aduwa mu pitang Naan nkaa ni, be wuri yilang ni, be wuri cin njeplop firi mo. Wuri sat mmo nee, "Wu lap diisi, ni a san fina."
- ²³Wuri mang mee laadaa zak, be wuri c`in aduwa mu pitang Naan nkaa ni, be wuri cin mmo. Be mo jir mo shwaa ndighin ni.
- ²⁴Be wuri sat mmo nee, "Diisi ni a toghom fina di ni dee a gam mu tuwoorpo diipoo shi toghom mu Naan, di ni yaa dak mpee toghom fina di mon mbeer ni mpee gurum mo des.
- ²⁵Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, ba wan mbaa shwaa am k`anab di kas, see pardi wan nshwaa am k`anab diipoo ni ndighin mulki k`Naan."
- ²⁶Kaadi mo c`in kook, be mo pwat so a Jwakpaat.
- ²⁷Jesu wuri sat mmo nee, "Wun jir wun nswa wu yit wan di, mpeedi mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan nee, 'Naan wurin ntu ngukiyeer tum ni mo, be tum ni mon ntiit shini-shini.'
- ²⁸Amma abwoon di Naan wuri baa yaghal k`wan a peemuut, be wan nso nwun akiyeen nyil nGalili."
- ²⁹Pita sat nJesu nee, "Koo di mo jir mo swa yit wugha di, be ba wan nkyam yit wugha kas."
- ³⁰Jesu sat mPita nee, "Azeen-nzeen kin sat wugha nee, mpar cicinsi, akudang deel ki taadoo yit vul, be wughan nciipo yit kun nee, ba wugha man wan kas."
- ³¹Amma Pita lappo nJesu shibal hakyeng nee, "Koo di ni ating ku wan muut ashak ki wugha, be ba wan nkyam ciipo kas." Be kaghar jeplop k`Jesu ni mo sat aasi zak.
- ³²Mo j`i wul mee peedi moo pet ni a Getsamani, be Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "Wu tong mpesi, aku wan c`in aduwa di."
- ³³Be Jesu wuri so ashak ki-Pita, ki-Jemis, ki-Joon. Putughup firi ni wat, ki-ni daampee nwuri zam hakyeng.
- ³⁴Wuri sat mmo nee, "Putughup fina ni wat zam, har kaa nin ntutu wan si. Wu tong mpesi, ku wu gongpee di."
- ³⁵Wuri gyes so di akiyeen lee, be wuri so kurum nyil, ki-wuri c`in aduwa nee, "Puun fina, katdang di ni mak c`in, be taji wan shwaa jeel diisi ni kas."
- ³⁶Ki-wuri sat nee, "Daa, puun fina, wugha ki-mak c`in mbii mo jir, be a baa ki-kap mu jeel diisi aku pe wan di. Ba a kaadi wan kin ribet si kas, amma see a kaadi wugha aa ribet si."
- ³⁷Wuri baaso pee jeplop firi diikun ni mo di, be wuri kat mo nkaa saam. Be wuri sat mPita nee, "Simon wugha a nkaa saam wa? Ashee, ba a mak gongpee mpee awa mindong kas aa?"

- ³⁸Wu tong shi gongpee, ki-wu c`in aduwa, mpeku taji wu del mbut jwaan kas. Riin ni ribet dak, amma nan ni kwar, mpeedi ba ni bal kas.”
- ³⁹Jesu wuri waa baaso di, a pee aduwa ni, be wuri waa baa c`in aduwa a kaadi wuri c`in nshee si zak.
- ⁴⁰Wuri waa baaj`i kat jeplop diikun ni mo di nsaam zak, mpeedi yit furu mo toghon ki-nsaam. Ba mo man mbii di mon nlap nwuri kas.
- ⁴¹Kaadi wuri waa baaj`i pe jeplop ni mo di yit diikun, be wuri sat mmo nee, "Har yaksi, be wun di nkaa saam ki-nookdi aa? Ni mak kisi, pee ni k`wul. Mo k`seet Laa k`Gurum nsar k`nyemshikbish mo.
- ⁴²Wu yaghal mmun so. Wu naa ngo di wuri k`seet wan wurii j`i wul.”
- ⁴³Kaadi Jesu wuri kudi nkaa katpo mini, be Judas Iskariyot, di wuri a memee ndighin jeplop k`Jesu diikaghapaat baavul si mo, wuri j`i wul ashak ki-duu k`gurum mo des ndang wuri. Gurum ni mo ki-kwai mo, ki-kam mo. A pris diinan-nan mo, ki-nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-nyemnan-nan mo, a mo lop gurum ni mo.
- ⁴⁴Ngo di wuri seet Jesu ni, wuri k`ten c`in mee alama mmo nee, "Ngo di wan tok ki-wuri, dang wan tuwaas wuri shi mishpoo, be a gwar ni mmuni. Be wu yaa wuri riret, wu so ki-wuri.”
- ⁴⁵Kaadi Judas j`i, be wuri so pe Jesu di abet, ki-wuri sat nee, "Ngukam." Be wuri tok k`Jesu, dangbe wuri tuwaas Jesu shi mishpoo zak.
- ⁴⁶Dangbe mo j`i yaa Jesu.
- ⁴⁷Amma memee ndighin nyem di moo dar di a pee ni, wuri shang kwai firi, be wuri can kom k`kirom mu pris diides met jir ni vwet nyil.
- ⁴⁸Jesu wuri sat nduu k`gurum ni mo nee, "Wun, wu pwat wu j`i ki-kwai mo, ki-dughul mo, mpeku wu yaa wan di, kaa wan a mee kus wat si aa?
- ⁴⁹Shidaar-shidaar be wan di ashak ki-wun, ki-wan kin kam nwun ndighin Lu k`Naan diides, be ba wu yaa wan kas. Amma mbii diisi mo c`in aasi jir, a mpeku po di mo k`ten ran mo ndighin takarda k`Naan mo gam di.”
- ⁵⁰Jeplop firi mo jir, mo yaghal swa yit wuri di.
- ⁵¹Mee dyem zhang wuri di, di wuri sup a mee fuwaat nkaa shin bejee, wuri so ndang Jesu, kaadi mo yaa wuri,
- ⁵²be wuri su so ngum, wuri yit fuwaat ni mmo.
- ⁵³Mo so ki-Jesu ntulu k`pris diides met jir ni, a peedi pris diinan-nan mo, ki-nyemnan-nan mo, ki-nyemkam Waar k`Mosis moo kuur di ashak.
- ⁵⁴Pita tap so ndang Jesu mbwoon jong-jong, har ntulu k`pris diides met jir ni, be wuri del tong ashak ki-nyemtappee mo, ku wuri k`ting wong k`wus di.

- 55Pris diinan-nan ni mo, kɪ-kuur kɪ-nyemnan-nan ni mo jir, mo tang mbii di mon c`in langting mu dɔng mo nkaa wuri, mpeku mo katpee tu Jesu di, amma ba mo kat kas.
- 56Koo di gurum mo dɛs mo j`i kɪ-langting mu dɔng mo nkaa Jesu, be ba mbii di mo sat nkaa Jesu ni mo yakshak kas.
- 57Pak gurum mo yaghal dɛr ating, ku mo sat mbii dii mu dɔng nkaa Jesu nee,
- 58"Mu kɪng wuri sat nee, 'wudin nshirip Lu kɪ-Naan diidɛs si, di gurum mo dɪk ni shi sar, dɛngbe wudin mbaa dɪk memee di ndighin shiiteer mo kun zak, di ba a shi sar kas.' "
- 59Jir kisi, be ba mbii di mo sat ni mo yakshak kas.
- 60Dangbe pris diidɛs met jir ni wuri yaghal dɛr a ting nnaar furu. Be wuri tal pu Jesu nee, "Ba wugha kɪ-mee mbii di wughan nlap nkaa po diisi mo kas aa? A sat a me nkaa mbii di das diisi mo sat nkaa wugha ye?"
- 61Amma Jesu wuri dɔk titik, ba wuri lap mee po kas. Be pris diidɛs met jir ni wuri waa baa tal di pu Jesu zak nee, "A wugha a Kristi Lɛa kɪ-Naan Diikai aa?"
- 62Jesu wuri lap nee, "A wan a wuri, kɪ-wun nnaa Lɛa kɪ-Gurum, wuri tong nsarse kɪ-Naan diibal met jir, kɪ-wun nnaa wurii j`i ndighin nluu di adɛng mo zak."
- 63Kaadi pris diidɛs met jir, wuri kɪngpo mini, be wuri yilang nliɛ firi mo, kɪ-wuri sat nee, "Muu tang a langting diidɛng diki-zak ye?"
- 64Yaksi, wu kɪngpo di Jesu wuri sat, di wuri leshin a kaa Naan si. Wu naa arang nkaa po mini ye?" Be mo jir, mo candiyeel muut nJesu.
- 65Pak mo dɔghom twas lii nkaa wuri, kɪ-mo paa yit firi mo, har mo nɪram wuri, kɪ-mo sat nwuri nee, "A woo mmun ngo di cut wugha ni." Be nyemtappee mo nas wuri hakyeng.
- 66Kaadi Pita wurii dɛr a fur nder ludiyeel ni, be mee reep di wura a kirom mu pris diidɛs ni wura j`i.
- 67Be kaadi wura naa Pita nkaa tong a wus, be wura tighir yit nzing nkaa Pita, kɪ-wura sat nee, "Wugha ashak kɪ-Jesu ngu Nazaret zak!"
- 68Amma Pita cɪpo nee, "Ba wan man mbii di yii sat ni kas, kɪ-ba wan manshii kɪ-po mini kas." Be wuri yaa ar dɛl put nshiyeepkipang.
- 69Be reep di wura a kirom mu pris diidɛs met jir ni wura baa naa wuri, be wura sat nyem di moo dɛr mpo shiyeepkipang ni mo nee, "Gwar diisi wuri a memee mbut nyem kɪ-Jesu ni mo."
- 70Amma Pita waa baa cɪpo di zak. Lang diilee, be nyem di moo dɛr di a pee ni, mo sat mPita nee, "Azeen-nzeen, wugha a memee mbut nyem kɪ Jesu ni mo, mpeedi wugha a ngu Galili."

⁷¹Amma Pita cípo, wurin dǎlwus, wuri sat nee, "Naan cín kar nwan katdǎng wan man gwar di wuu satpo nkaa wuri ni."

⁷²Abet-abet, be deel taa dǎo díivul. Be Pita panpo di Jesu sat nwuri sí nee, "Akudǎng deel kí-taa dǎo yit vul, be wughan cípo fína yit kun ne, ba a man wan kas." Kaadi Pita panpo mini, be ni tep kwak nwuri, kí-wuri yaa maap.

Maak 15

¹Kaadi bit mang, be pris díinan-nan mo, ashak kí-nyemnan-nan mo, kí-nyemkám Waar kí-Mosis mo, kí-nyembeetpo ni mo jir, mo kuur ashak, be mo lepo, har mo bǎwaghat sar kí-Jesu, kí-mo so cín wuri mPaillet.

²Paillet tal pu Jesu nee, "A wugha a mishkagham mu nyem Yahudi mo me?" Jesu lap nee, "Wugha kí-ten sat."

³Pris díinan-nan ni mo j`i kí-langting mu dǎng mo dǎs nkaa Jesu.

⁴Paillet, wuri waa baa tal di pu Jesu nee, "Ba wugha kí-mee po di wughan nlap kas aa? A naa po mo dǎs di mo j`i kí-mo nkaa wugha"

⁵Amma ba Jesu lap mee po nwuri koo mindong kas, har ni fes aapo mPaillet zam.

⁶Gyet be koo a parpuus mu retnyit mu Candel díidǎng ye, be Paillet wurii loghot kí-bwot mee guruh díi búbwaghat mindong mmo, di guruh ni moo ribet.

⁷Mee gwar di moo pet sum firi a Barabbas, wuri di a búbwaghat nlushaghat ashak kí-nyemtawai mo, di mo kí-tukáa ndighin tawai furu ni.

⁸Duu kí-guruh ni mo j`i kus, be mo doghom dǎng ni pu Paillet, ku wuri bwot mee guruh di mmo, kaadi wurii loghot kí-c`in ni si.

⁹Paillet tal pu mo nee, "Wuu ribet ku wan bwot a mishkagham mu nyem Yahudi mo nwun me?"

¹⁰Paillet man nee, pris díinan ni mo j`i kí-Jesu ntoghom fidi a mpee zughur.

¹¹Amma pris díinan mo kar duu kí-guruh ni mo, mpeku mo dǎng pu Paillet ku wuri bwot Barabbas di mmo.

¹²Paillet waa baa sat mmo nee, "Wuu ribet ku wan c`in a me kí-gwar di wuu pet wuri a mishkagham mu nyem Yahudi mo ye?"

¹³Amma mo waa sighit le or shibal nee, "A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep."

¹⁴Paillet sat mmo nee, "A mpee meye? Wuri cín a mbii díibish díidǎng ye?" Amma mo waa sighit le or shi dǎo díides hakyeng nee! "A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep! A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep!"

¹⁵Mpeedi Paillet wuri ribet ku ni ret di nduu kí-guruh ni mon nyit, be wuri bwot Barabbas mmo. Amma abwoon di wuri fwo ngwam nJesu, be wuri cín Jesu mmo, mpeku mo so pwas wuri di nkaa shiyeep.

- 16 Dangbe sooja mo del ki-Jesu ndighin lu mu gofna ni, di moo pet ni a Praitoriyum, be mo p̄rep sooja din mpee mini mo jir, mo j̄i kuur ashak pe Jesu di.
- 17 Mo lop mee n̄l̄r di ni naat pan a tup n̄Jesu, ki-mo r̄aa mee mbiikaa h̄r, mo lop nwuri nkaa.
- 18 Dangbe mo tok ki-nwuri nee, "Muu tok ki-wugha mishkagham mu nyem Yahudi mo."
- 19 Be mo cut wurin nkaa shi raas, ki-mo twas lii nkaa wuri. Be mo kurum nfurum, ku mo seyil nwuri.
- 20 Abwoon di mo k̄t shwar, ki-b̄ak wuri, be mo shang n̄l̄r diinaat pan a tup ni nkaa wuri, dangbe mo lop n̄l̄r fir̄i mo nwuri. Be mo put so ki-wuri at̄teng, mpeku mo pwas wuri di.
- 21 Kaadi mo a ar so ni, be mo taa kaat ki-mee gwar, di moo pet sum fir̄i a Simon, wuri a ngu Sairin, puun k̄t Alekzanda ki-Rufus, wuri tong mmee laayil j̄i di, be sooja ni mo le wuri mang shiyeepm̄ut k̄t Jesu ni ting.
- 22 Mo j̄i wul ki-Jesu mmee peedi moo pet ni a Golgofa (shii ki-Golgofa ni a dyeskaa.)
- 23 Mo c̄in am anab di mo k̄t riyeep ni ki-mee yen di moo pet ni a mar nwuri, amma wuri kwar shwaa ni.
- 24 Kaadi mo pwas Jesu nkaa shiyeep, be mo koospaa mpee b̄ak n̄l̄r fir̄i. Mo b̄ak n̄l̄r fir̄i mo nnaar furu. Mo b̄hip mpeku mo naa mbii di koo ngo diidang ye wurin nkat di.
- 25 Mo pwas Jesu nkaa shiyeepyoghom ni a kaa karfe pofeer dii mu bit si.
- 26 Mo ran po k̄t mbii di ni le dang mo tu Jesu, mo lang nkaa shiyeepyoghom ni adeng nkaa k̄t Jesu, di ni sat nee, "A Mishkagham mu nyem Yahudi mo ndiisi."
- 27 Mo pwas mee kus wat mo vul ashak ki-Jesu zak. Mo pwas memee nkoghop sarse fir̄i, ki-memee nkoghop sarkul fir̄i zak.
- [28 Mo c̄in mbii diisi mo jir a mpeku po di mo k̄t ten ran ndighin takarda k̄t Naan ni gam di nee, "Mon tang wuri mbut nyemdiibish mo.]"
- 29 Nyem di mo del ar a peedi mo pwas Jesu di, mo zikkaa furu mo, ki-mo nwangpo nwuri nee, "Kwegwa! Wugha di j̄i a sat nee; wughan nshirip Lu k̄t Naan diides, dangbe wugha baa dik ni di ndighin shiiteer mo kun zak.
- 30 A bam sak fugha shing! A sham aku nkaa shiyeep ni shing."
- 31 Pris diinan-nan mo, ki-nyemkam Waar k̄t Mosis mo, mo shwar, ki-toklong n̄Jesu zak, mo sat nee, "Wugha bam nyemdiici mo, amma ba wugha mak bam sak kas.
- 32 Katdang wugha a Kristi azeen-nzeen, mishkagham mu nyem Isreil mo. Be a sham nyil nkaa shiyeepm̄ut ni yaksi, mpeku mu naa, ku mu cinzeen di." Wat di mo pwas mo ashak ki-Jesu, mo satpo diibuu nwuri zak.

- ³³Kaadi karfe kaghapaat baavul mu puus a naar ting-ting ni wul, be pee ni rii ndighin yil ni jir, har so wul karfe kun mu puus.
- ³⁴Kaadi karfe kun ni c`in, be Jesu wuri petpee shi d̄oo diides, nee, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Shii k̄ni nee, "Naan f̄na, Naan f̄na. A me le dang wugha yit wan ye?"
- ³⁵Kaadi pak guruh mo mbut nyem di moo dar di a pee ni, mo k̄ting petpee mini, be mo sat nee, "Gwar diisi wurii pet a Ilaija"
- ³⁶Be memee ndighin mo, wuri su so mang tuvuk lop ndighin am anab diidwang, wuri lop nkaa rep mee kam. Wuri lop k̄aa nJesu mpeku wuri d̄was di. Pak guruh ni mo sat nee, "Wu dar aku mu naa mbii di nin nc`in di de, kyet Ilaija wurin nj`i bam wuri wa?"
- ³⁷Jesu wuri waa ba le or shi d̄oo diides, be wuri shang nookmuut.
- ³⁸Be fuwaat di ni ndighin Lu k̄Naan diides di nii paapee diibang met jir, ni tee sham a naar har ni bak vul.
- ³⁹Kaadi ngo diides nkaa sooja mo dari mindong di wurii dar kus k̄-shiyeepm̄ut ni, wuri naa kaadi Jesu wuri shang nookmuut, be wuri sat nee, "Azeen-nzeen, gwar diisi wuri a L̄aa k̄Naan."
- ⁴⁰Pak mat moo dar di pan jong, mo nkaa naa mbii di nii c`in jir. Ndighin mat ni mo, be Meeri Makdalin wura di, k̄-Salome k̄-Meeri nighin k̄-Jemis diilee k̄-Josep.
- ⁴¹A mo a mat di j̄i mo so ndang Jesu, k̄-moo c`in dak nwuri kaadi j̄i wuri kudi ndighin yil nGalili, k̄-pak mat mo des di mo yaghal nGalili j̄i ashak k̄-wuri nJerusalem.
- ⁴²Ntiit k̄-mini, be kansighin k̄-c`in, a parpuus di guruh moo dak sut di, mpeedi daar ni a puus nookdi.
- ⁴³Be Josep ngu Arimafiya, mee ngo diides, di wuri ndighin nyembeetpo mo, wuri shikaa firi wurin nkaa gong j̄i k̄-mulki k̄Naan. Wuri yaa putughup, be wuri so dang kum k̄-Jesu pu Pailet, mpeku wuri so wum di.
- ⁴⁴Ni aapo mPailet zam, mpeedi wuri k̄ting nee, Jesu wuri k̄-ten muut. Dangbe Pailet pet sooja diides ni, be wuri tal pu sooja ni nee, "Kyet Jesu wuri k̄-ten muut a yam wa?"
- ⁴⁵Kaadi Pailet k̄ting mbii di sooja ni sat, be Pailet sat mmo ku mo so cin kum k̄-Jesu nin nJosep.
- ⁴⁶Dangbe Josep wuri seet mee fuwaat diipiyaa. Be wuri sham k̄-kum k̄-Jesu ni, wuri bwaghat kum ni shi fuwaat ni. Be wuri so le kum k̄-Jesu ni ndighin kieir di mo am ni ndighin jwak. Be wuri tup mee nhik diides, wuri paa po kieir ni di.
- ⁴⁷Meeri Makdalin, k̄-Meeri nighin k̄-Josep, moo naapee di mo le k̄-Jesu ni di.

Maak 16

¹Abwoon k̀-parpuus Nookdi mu nyem Yahudi mo, ɓe Meeri Makdalin k̀-*Salome*, k̀-*Meeri nighin* k̀-*Jemis*, mo seet mwoor diidu shang-shang, mpeku mo so pwos di nkaa k̀m k̀-*Jesu*.

²Parpuus dɪnshee mbut nteer povul si mo, mbít ntiit k̀-*di* puus ndung sel sar, ɓe mat ni mo pwat so a peedi k̀eir ni *di*.

³Mon nkaa sat ni k̀-*shak* a ar nee, "A we mbet nhik diides ni mmun aku mpo k̀eir ni ye?"

⁴Be kaadi mo diyeep yit, ɓe mo naa mo k̀-*b`et* nhik diides ni baa kini. Nhik ni a diides hakyeng.

⁵Kaadi mo ɗel ndighin k̀eir ni, ɓe mo naa mee zhang wuri tong nkoghop sarse, wuri k̀-*nlir* diipiyaa, ɓe ni le k̀irruut mmo zam.

⁶Zhang ni wuri sat mmo nee, "Taji k̀irruut yaa wun kas, mpeedi wan man nee, wuu tang a *Jesu* ngu Nazaret. Ngo ɗi mo k̀-*pwat* wuri nkaa shiyeep sí. Wuri k̀-*yaghal* a peemúut ni. Ba wuri mpesi kas. Wu j`i wu naapee ɗi mo k̀-*le* wuri ɗi ndiisi!

⁷Amma wu so, wu sat nyemso ndang wuri mo, k̀-*Pita* nee, wuri k̀-*yaghal* a peemúut, k̀-*yaksi* wuri a ar so n*Galili* a tɪng nwun. Wun nso wu naa wuri a mpee mini, kaadi jí wuri k̀-*ten* sat nwun si."

⁸Dangbe mat ni mo yaghal pwat yit k̀eir ni, ɓe mo swa so shi k̀irruut, k̀-*ni* aapo mo zak. Ba mo taa sat mee mbii mme gurum kas, mpeedi k̀irruut ni fes yaa mo zam.

[⁹Kaadi *Jesu* wuri yaghal mbít parpuus dɪnshee, ɗi ni a puus Láadi ɓe wuri shee kámshin firi a m*Meeri Makdalin*, a wura a mat ɗi jí *Jesu* wuri k̀-*ceen* riin diibish mo povul pwat ndighin wura sí.

¹⁰Wura so sat nyem ɗi jí mo ashak k̀-*Jesu*. Mon nkaa wal maap.

¹¹Amma kaadi mo k̀ingpo ɗi wura sat nee, *Jesu* wuri k̀-*yaghal* a peemúut, har wuda k̀-*naa* wuri, ɓe ba mo cínzeen kas.

¹²Abwoon mini, ɓe *Jesu* wuri kámshin firi mme nyemso ndang wuri mo vul, kaadi mo a ar so mme laayil.

¹³Mo cighir baaso sat nkaghar jeplop ni mo nee, wudun k̀-*naa* *Jesu*, amma ba kaghar ni mo cínzeen kas.

¹⁴Abwoon diisi, ɓe *Jesu* wuri j`i kámshin firi njeplop firi diikaghapaat baamɪdong si mo, ɓe moo tong a peese mbiise. Wuri gwak mo mpee ciin cínzeen furu, k̀-*mpeedi* putughup furu mo a diibal, mpeedi ba mo cínzeen nyem ɗi mo naa wuri abwoon ɗi wuri k̀-*yaghal* a peemúut kas.

¹⁵*Jesu* wuri sat mmo nee, "Wu so ndighin yil ni jir, k̀-*wu* satpo diiret ɗi ngurum mo jir.

¹⁶Ngo ɗi wuri cínzeen, k̀-*mo* c`in bap̄tisma wuri zak, ɓe wurin nkat ɓam, amma ngo ɗi wuri kwar cínzeen, ɓe mon ncandiyeel muut nwuri.

¹⁷Mon nnaa mbii aapo diisi mo pu nyem di mo cínzeen nwan. Mon ncín iiko mmo mpee ceen riin diibish mo ndighin sum fina. Mon nkatpo shi liispo mo shini-shini.

¹⁸Katdang mo yak nw`oo mo, koo mo shwaayen tupee be ba nin nc`in mee mbii mmo kas koo diben. Mon nlesar furu mo nkaa nyemgok mo be mon mbar.”

¹⁹Abwoon di Daa Jesu wuri k`katpo ki-mo, be mo mang wuri kaa adeng. Be wuri kaa tong nsarse k`Naan.

²⁰Jeplop ni mo pwat so satpo k`Naan koo neye. Daa wuri c`in dak ndighin mo, ki-wuri kám agaak nee, po di moo sat ni azeen shi mbii aapo di mo c`in mo.]

Luk

Luk 1

- ¹Gurum mo dës mo k̀ten ran po mo nkaa mbii di mo k̀ten gam a yit funu mo.
- ²Kaadi gyet nyem di mo k̀naa shi yit, di mo a langting, ki-di mo a nyem c`in dak mu po ni nshee, mo cin a ni mumun.
- ³Wan naa ni ret zak, mpeedi wan kin ten bihip shii k̀po ni mo nshee, mpeku wan ran mo di nwugha ndangshak-ndangshak, wugha Fiyofilus ngo din ndire.
- ⁴Wan ran diisi, a mpeku nwugha man zeen k̀po di mo k̀ten kám ni wugha ndire-ndire.
- ⁵Ndighin bit k̀Herot, di gyet wuri a mishkagham mu yil nJudiya, be mee pris di, di sum firi a Zakariya. Wuri a mbut saghan mu pris di mo a mu Abija. Wuri ki-mat di wuri lap wura mbut ndang mu Eron di sum fira a Elizabet.
- ⁶Mo weet, mo a nyem din ndire mo nyit k̀Naan, ki-moo mwaan ndire-ndire mbut waar firi mo zak.
- ⁷Amma ba mo k̀mee laa kas, mpeedi Elizabet wura a jeer, ki-mo weet mo k̀kun zak.
- ⁸Parmee puus si, be kaadi Zakariya wuri nkaa c`in ndak pris ndighin Lu k̀Naan diides, ntoghom k̀Naan, ntiit ki-peedi a saghan firi moo c`in dak Lu k̀Naan diides nii wul di.
- ⁹Kaadi pris moo loghot ki-bihip mee gurum mpee c`in dak ni si. Be bihip ni taa a nkaa Zakariya, mpeku wuri del Lu k̀Naan diides ni, mpee wus mbiizughum diidu shang-shang nkaa peewus mbiizughum ni.
- ¹⁰Kaadi kuur k̀gurum ni mo nkaa c`in aduwa atheng, ntiit kidi wurin nkaa wus mbiizughum diidu shang-shang ni ndighin Lu k̀Naan diides ni.
- ¹¹Be mee ngulop k̀Daa j`i kámshin nZakariya, wuri dar nkoghop sarse mu peewus mbiizughum diidu shang-shang ni.
- ¹²Kaadi Zakariya naa ngulop k̀Naan ni, be nighintoghom l`ee wuri, ki-kiirmuut yaa wuri zak.
- ¹³Amma ngulop ni sat nwuri nee: "Taji kiirmuut yaa wugha kas Zakariya, mpeedi Naan k̀king dang fugha. Mat fugha Elizabet wuran nlaa-laa diimish, be a mpet sum k̀laa ni a Joon.
- ¹⁴Nin nshang nwugha, ki-wughan nkat retnyit zak. Gurum mo dës, mon nkat retnyit mpee laa fugha diisi ni zak.
- ¹⁵Mpeedi wurin nyaghal den a ngo diides nyit k̀Daa. Ba wurin nyaghal shwaa mee am anab, koo mee mbii di nii yughurpee kas. Mon ngam wuri shi Riin Diibang, be wuri kudi mbut k̀nighin firi.

- 16Wurin ncighir̄ ki-nyem Isreil mo des, mpeku mo baaj`i pe Daa Naan furu di.
- 17Wurin ntaa a tileng nDaa ndighin riin, ki-iiko, di ni a mu Ilaija si. Wurin mbaaj`i ki-puun mo ashak ki-jep furu mo zak. Wurin ncighir̄ ki-nyemciishik mo, ku mo mwaan di mbut ar mu nyem din ndire mo. Wurin ndak guruh mo le nNaan, mpeku mo dee di a diidafak sut.”
- 18Dangbe Zakariya sat ngulop Naan ni nee, "Cirang dangbe wan mman ne, mbii diisi mon nc`in ye? Wan kin kun, ki-mat fina wura k`kun zak.”
- 19Ngulop ni lap nee, "Wan a Gebirel, di wan kin dar ntoghom k`Naan, di wuri lop wan mpeku wan satpo diisi mo di nwugha, ki-mpeku wan satpo diiret si di nwugha zak.
- 20A naa yaksi, mpeedi ba wugha cinzeen po di wan sat nwugha ni kas, be ba wughan mmak katpo kas, see pardi mbii di wan kin sat nwugha ni mo ngam aku. Mpeedi pee nin nj`i wul, be po di wan kin ten sat nwugha ni mon nyaghal gam.”
- 21Kuur k`guruh ni mo nkaa gong put k`Zakariya ndighin Lu k`Naan diides ni, har ni aapo mo mpeedi ba wuri put k`tak kas.
- 22Kaadi wuri j`i put, be ba wuri mak katpo ki-mo kas, see wuri dik a sar mmo dak. Be mo man nee, Naan k`woo mee mbii nwuri di ndighin Lu k`Naan diides ni.
- 23Kaadi shiiteer mu dak firi ni mo kyes, be wuri baaso ntulu firi.
- 24A6woon k`shiiteer mm̄ini mo, be mat firi Elizabet wura kat aak. Be wura sok sat mpee tar mo paat, mpeedi wura sat nee,
- 25"Daa wuri k`c`in mbii di wuri naa ni ret wurin nyit ki-wan. Mpeedi wuri k`baa ki-mbii yitluwaan aku nkaa wan nyit k`guruh mo.”
- 26Dangbe ndighin tar diipeemee mu aak k`Elizabet ni, be Naan lop ngulop firi Gebirel so mbirni nNazaret, di ni ndighin yil nGalili.
- 27Wuri lop ngulop firi so pe mee reep di sum fira a Meeri, di mee mish wuri k`sheepo fira, di sum firi a Josep. Wuri a mbut ndang k`mishkagham Devid.
- 28Ngulop Naan j`i pe wura di, be wuri sat nwura nee, "Riyang pe wii di. Daa wuri ashak ki-wii, ki-wuri k`ten le diiret nkaa wii hakyeng.”
- 29Amma po mini daampee Meeri zam. Wura pan ndighin putughup fira nee, a mee tokshik diidang ndiisi ye?
- 30Ngulop ni wuri sat nwura nee: "Taji k`muut yaa yi kas Meeri. Mpeedi yii kat diiret nyit k`Naan.
- 31Yin nkat aak, ki-yin laa-laa diimish. Yin lesum nwuri a Jesu.
- 32Dangbe wurin nyaghal dee a mee ngo diides, ki-mon mpet wuri a laa k`Naan Diihai. Daa Naan wurin nle ku wuri dee a mishkagham, kaa gyet puun firi Devid si.

- 33 Kì-wurin nse mishkagham nkaa dang k̀ Jekop har ngaa-ngaa. Ba mulki firi ni k̀ peekyes kas.”
- 34 Dangbe Meeri sat ngulop ni nee, "Kaadi ba wan k̀m man mee mish kas si, be cirang dang mbii diisi mmak c̀ in ye?"
- 35 Ngulop k̀ Naan lap nwura nee, "A Riin k̀ Naan diibang, nsham nkaa wii, k̀ iiko mu Naan Diikai nin mpaa wii zak. Mpeemini, be làa di yin nlàa ni, mon mpet wuri a làa k̀ Naan diibang.
- 36 Yi naa, mii fii Elizabet, di guruh moo pet wura a jeer, koo di wura k̀ kun, be wura k̀ aak mu làa diimish mbut fira yaksi, har aak fira ni k̀ wul tar peemee.
- 37 Mpeedi ba mee po di Naan sat, di nin nook gam di kas.”
- 38 Meeri wura sat nee, "A naa wan a k̀rom k̀ Daa. Mbii di a sat ni, nin nc̀ in nwan kaadi wugha sat si." Ngulop ni wuri yaghal yit wura.
- 39 Dangbe ndighin shiiteer mmini mo, be Meeri wura yaghal k̀tak-k̀tak, wura so ndighin mee birni di ni mbut njwak, mu yil nJudiya.
- 40 Wura so del ntulu k̀ Zakariya, be wura del tok k̀ Elizabet.
- 41 Kaadi Elizabet k̀ing d̀o tokshik mu Meeri ni, be làa di ni ndighin but fira ni tungpee. Elizabet wura, gam k̀ Riin k̀ Naan diibang.
- 42 Har wura satpo shi d̀o diides, nee, "Wii kat diiret nyit k̀ Naan mbut mmat mo jir, k̀ làa di yin nlàa ni, nin nkat diiret zak.
- 43 A diiret diidang kat wan ndiisi ye? Di har nighin k̀ Daa fina wura j̀ i pe wan di ye?
- 44 Yi naa, kaadi wan k̀ing d̀o tokshik fii ni, be làa di nin mbut fina ni tungpee mpee retnyit.
- 45 Wii kat diiret. Wii di yi c̀nzen po di Daa wuri k̀ ten sat nee, mon ngam mo mbut wii.”
- 46 Meeri wura sat nee: "Putughup fina ni kwoop Daa.
- 47 Riin fina ni kat retnyit ndighin Naan Ngubam fina.
- 48 Mpeedi wuri k̀ pan k̀rom firi di ba wan a mee mbii kas. Wu naa yaghal nyaksi, be guruh mo jir, mon mpet wan a mat kat retnyit.
- 49 Mpeedi Naan di wuri a diibal, di sum firi ni a diibang, wuri k̀ c̀ in dak diides mo mbut nwan.
- 50 Naan wurii naajeel, k̀ c̀ in nkussuk mpee nyem di moo c̀n diides nwuri, har yaghal ngangkàa mo so gangkàa mo.
- 51 Naan wurii c̀ in dak diinan-nan mo shi sar firi, k̀ wurii tiit nyemroghop mo, k̀ pan di mo ndighin putughup furu mo.

- 52Wurii shwat mishkagham mo nkaa mbiitong mu mulki furu mo, kɪ-wurii le diides nyemdiibuu mo.
- 53Naan wurii le ku nyemneen mo hiβiβ shi mbii diiret mo, kɪ-wurii ceen nyemlong mo so shi sar dɪn nfii.
- 54Naan wuri bam kirom firɪ nyem Isreil mo. Mpeedi wurii pan mo, kɪ-wurii naajeel furu, kɪ-wurii c`in kussuk mmo.
- 55Naan wuri gampo di gyet wuri kɪ-tuwoor ni mpuun funu, Abraham kɪ-dang firɪ mo, har ngaa-ngaa.”
- 56Meeri tong ashak kɪ-Elizabeth kaa tar kun si, dangbe wura baa ntulu firɪ.
- 57Kaadi aak kɪ-Elizabeth ni mak laa, be wura laa-laa diimish.
- 58Be kaadi shaartong firɪ mo, kɪ-nyem firɪ mo kɪting nee Daa wuri kɪ-kam kussuk diides firɪ nwura, be mo c`in retnyit ashak kɪ-wura.
- 59Dang be, kaadi puus diipokun ni wul, be mo baaj`i mpee can laa ni. Mo ribet lesun nlaa ni a Zakariya, kaa sum kɪ-puun firɪ si.
- 60Amma ndighin firɪ wura kwar sum mmɪni, wura sat nee, "Ba sum nin nden aasi kas, amma mun mpet sum firɪ a Joon.”
- 61Gurum mo sat nwura nee, "Ba mee gurum kɪ-sum mmɪni ndighin nyem fuu mo kas.”
- 62Dangbe mo kam sar so mpuun kɪ-laa ni, mpeedi mo ribet man sum di wurii ribet, ku mo le nlaa ni.
- 63Zakariya wuri tal ku mo cin mbii ran nwuri, be wuri ran nee, "Sum kɪ-laa ni a Joon." Ni aapo ngurum mo jir hakyeng.
- 64Abet-abet be Zakariya wuri yaa katpo, mpeedi liis firɪ ni kɪ-fwoon, kɪ-wuri yaa kwoop Naan zak.
- 65Mbii diisi ni aapo nshaartong furu mo jir. Po diisi ni so wul ndighin yil di mo mbut njwak, di mo a mu yil nJudiya jir.
- 66Nyem di mo kɪtingpo diisi jir, be mo c`in pan nkaa ni ndighin putughup furu mo, kɪ-mo sat nee, "Laa diisi ni wurin nyaghal dee arang ndiisi ye?" Mpeedi iiko mu Naan ashak kɪ-laa ni.
- 67Dangbe puun firɪ Zakariya wuri gam shi Riin Diibang, be wuri satpo kɪ-Naan nee:
- 68"Wu yit ku mu kwoop Daa Naan mu nyem Isreil mo. Mpeedi wuri kɪ-j`i ang nyem firɪ mo zak.
- 69Wuri kɪ-cin mee nguβam diides mmun. Nguβam diisi put a ndighin saghan mu Devid kirom firɪ.
- 70(Kaadi pugyet Naan wuri kɪ-ten sat ni mpo kɪ-nyemsatpo firɪ diibang mo yam si.)

- ⁷¹Mpeku wuri bam mun di nsar k̀shaarlek funu mo, ki-nyem di mo kwar mun jir zak.
- ⁷²Mpeku wuri naajeel, ki- c̀in nkussuk di mpuun funu mo, ki- pan tuwoorpo shi toghom diibang di wuri k̀ten tuwoor ni.
- ⁷³A po di Naan wuri k̀ten tuwoor shi b̄temcuk mpuun funu Abraham.
- ⁷⁴Mpeedi wuri k̀ bam mun nsar k̀ shaarlek funu mo. Mpeku mu seyil di nwuri, ba ashak ki-kiirmuut kas.
- ⁷⁵Mpeku mu dee di a nyem diibang mo, ki-din ndire mo ntoghom firi ndighin teer funu mo jir.
- ⁷⁶Wugha zak, làa fina, mon mpet wugha a ngusatpo k̀Naan di wuri a Diihai met jir, mpeedi wugha a t̄heng k̀Daa mpeku a dak ar di nwuri.
- ⁷⁷Mpeku a kám ar mu bam di pe nyem firi mo, ki-kám di ni a mu fwo k̀shikbish furu mo.
- ⁷⁸Naan funu wuri a ngu naajeel ki-c̀in nkussuk. Mpeemini, be peeabang diides ni put adeng sham bangpee mmun.
- ⁷⁹Mpeku ni bangpee di nyem di moo tong ndighin peenkoo, ki-ndighin muriin mu muut, mpeku wuri so di ki-mun a ar di ni a mu riyang.”
- ⁸⁰Làa ni wuri wurang, ki-wurii kat bal mbut riin, wuri tong a naar yil, har parpuus di wurin nkámshin firi agaak nyem Isreil mo.

Luk 2

- ¹Gyet ndighin teer mmimi mo, be po ni put nsar k̀ Siza Agustus ne, mo ran duu k̀ gurum di moo tong ndighin yil di mo nder mu mulki k̀Rom.
- ²(Diisi ni a tang duu k̀ gurum mo, di mo tang mo ndighin bit di Kuriniyus wuri a Gofna mu yil nSiriya.)
- ³Gurum mo jir, be koo weye wuri so nyil firi mpeku mo ran wuri di.
- ⁴Josep wuri yaghal nyil nGalili di ni ndighin nyil nNazaret, ku wuri so nJudiya di ni a birni mu Devid di moo pet ni a Betlehem, mpeedi wuri a dang mu Devid.
- ⁵Wuri so ashak ki-matshee firi Meeri di wura ki-aak, mpeku mo ran mo di.
- ⁶Kaadi mo kudi mBetlehem ni, be aak fira ni mak làa.
- ⁷Wura làa-làa fira din nshee ni a diimish, be wura paa wuri shi fuwaat mo. Wura gan wuri a peedi moo leshit di nlong mo, mpeedi ba mo kat mee lu teer ndighin lu mizep ni mo kas.
- ⁸Gyet nkoghop yil mmimi, be pak nyemkiyeer tum moo teer a t̄heng, mpee tap tum furu mo mpar.

- ⁹Dangbe mee ngulop k̀Naan j̀i dar pe mo di, be diides k̀Daa ni bangpee di mo di, har ni le ku k̀muut yaa mo des hakyeng.
- ¹⁰Ngulop ni wuri sat mmo nee, "Taji k̀muut yaa wun kas. Wu naa, wan j̀i aa mee po diiret mu retnyit diides wun, k̀ni a mpee gurum mo jir.
- ¹¹Mpeedi cicinsi ndighin birni mu Devid, be mo k̀laa mee Ngubam nwun, di wuri a Daa Kristi.
- ¹²Katfang wu so, be alama di wun nnaa ni ndiisi. Wun nkat laa ni a pipaa shi fuwaat mo, mo gan wuri nyil nlu di moo leshit di nlong mo."
- ¹³Ndin mman, be kuur k̀nyemlop k̀Naan dii adeng mo baaj̀i ashak k̀ngulop Naan ni, mo nkaa kwoop Naan ashak nee:
- ¹⁴"Diides dee a mu Naan ndighin dengnaan di adeng met jir. Riyang nkaa yil ni, mpee nyem di mo c̀in mbii di ni ret Naan nyit hakyeng."
- ¹⁵Kaadi nyemlop ni mo bakshak k̀nyemkiyeer tum ni mo, be mo baakaa adeng. Abwoon mmuni, be nyemkiyeer tum ni mo sat nshak nee, "Wu j̀i, mmun so mBetlehem, ku mu naa mbii di ni k̀c̀in di, di Daa wuri k̀sat ni mmun si."
- ¹⁶Dangbe mo so mBetlehem kitak-kitak, be mo so kat Meeri k̀Josep, k̀laa nii gan mpee di moo leshit di nlong mo.
- ¹⁷Kaadi mo naa laa ni, be mo sat mbii di ngulop k̀Naan sat mmo jir, nkaa laa ni.
- ¹⁸Nyem di mo k̀ingpo di nyemkiyeer tum mmo sat, be ni aapo mo.
- ¹⁹Amma Meeri wura panpo diisi mo jir, k̀wura bitip shii k̀ni ndighin putughup fira.
- ²⁰Nyemkiyeer tum ni mo baaso di a yil, a peekiyeer tum furu mo. Mo nkaa cin diides nNaan, k̀mo nkaa kwoop wuri, mpee mbii di mo k̀k̀ing ni jir, k̀mpee mbii di mo k̀naa ni zak, kaadi ngulop k̀Naan wuri k̀sat mmo si.
- ²¹Kaadi teer mo wul pokun, mpeku mo can laa ni di, be mo lesun firi a Jesu, ntiit k̀sum di j̀i ngulop k̀Naan wuri k̀ten sat ne, mon nle nwuri akudang moo kat aak firi si.
- ²²Kaadi shiiteer ni mo gam, be Josep k̀Meeri, mo kaa nJerusalem, mpeku mo le mo dee di a diibang, kaadi Waar k̀Mosis ni sat si. Be mo mang laa ni pan, mpeku mo cin wuri di ntoghom k̀Naan,
- ²³(kaadi mo k̀ten ran mbut waar k̀Daa si nee, "Koo laa din nshee diimish diidang ye di wuri wang but k̀nighin firi, be mo le wuri dee a mu Naan.")
- ²⁴K̀mo so, a mpeku mo cin mbiizughum mo din nNaan, kaadi mo k̀ten ran mbut waar k̀Daa si nee, "Mo cin mbul mo vul, koo jep mbul mo vul."
- ²⁵Mee gwar wuri di ndighin Jerusalem, di sum firi a Simiyon, wuri a ngo din ndire, di wurii seyil nNaan riret, di Riin k̀Naan ndighin wuri. Wurii leyit mpee gong Ngubam k̀nyem Isreil mo.

- 26 Riin k̀t Naan k̀t ten kám nwuri nee, ba wurin mmuut kas, see wuri naa Daa Kristi akudang.
- 27 Riin k̀t Naan le ku Simiyon del ndighin Lu k̀t Naan diides ni. Kaadi puun k̀t Jesu mo del k̀t Jesu ndighin Lu k̀t Naan diides ni, ku mo cin mbii mo di mpee wuri, kaadi waar ni sat ne mo c`in si.
- 28 Dangbe Simiyon lap Jesu yaa nsar firi, ki-wuri pitang Naan nee:
- 29 "Daa, wugha k̀t gampo di aa sat ni nkrom fugha, yaksi, a yit ku krom fugha so riyang, kaadi wugha k̀t ten tuwoor si.
- 30 Mpeedi yit fina mo k̀t naa Ngubam di wugha k̀t lop j`i mpee nyem Isreil mo.
- 31 Di wugha k̀t ten dak ni a le ntoghom k̀t gurum mo jir.
- 32 Peebang mpee woo dyen fugha nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. ki-mpee cin diides nyem fugha Isreil mo zak."
- 33 Mbii ni aapo mpuun ki-nighin k̀t Jesu mo, mpee po di Simiyon sat nkaa Jesu.
- 34 Dangbe Simiyon le diiret nkaa mo, ki-wuri sat Meeri nighin k̀t Jesu nee: "Yi naa, Naan wuri bitip laa diisi, a mpee pal k̀t pak gurum mo, ki-yaghal k̀t pak gurum mo des ndighin nyem Isreil mo. Wurin ndee a langting pu Naan di, di gurum mo des mon nkwar wuri.
- 35 Ni aasi be pan di mo a sisok ndighin putughup k̀t gurum mo des mon ndee agaak. Ki-wii zak, wat putughup nin mbiyang seen fii kaa kwai si zak."
- 36 Mee mat satpo k̀t Naan di wura k̀t kun des, wura di nLu k̀t Naan diides ni zak, di sum fira a Anna, di wura a reep k̀t Fanuwel, mbut saghan mu Asher. Bit di wura yaghal dik, be wura c`in a bit mo povul ashak ki-mish fira bejee.
- 37 Kaadi mish fira muut, be wura dee a matkaa; bit laa fira laarpokun baafeer. Ba wura k̀t kyam yit Lu k̀t Naan diides ni kas, amma mpar ki-puus, be wura nkaa kwoop Naan, ki-tong ki-noon, ki-c`in aduwa.
- 38 Ntiit ki-peemini, be wura j`i pitang Naan, ki-wura satpo nkaa laa ni, mpee nyem di moo leyit mpee naa parpuus di Naan wurin ang Jerusalem di.
- 39 Kaadi Josep ki-Meeri mo kyes c`in mbii di waar k̀t Daa ni sat ne mo c`in jir, be mo baa waa nNazaret, di ni nyil nGalili.
- 40 Laa ni wuri wurang, ki-wuri kat bal, ki-wuri gam ki-seen, ki-diiret k̀t Naan ni nkaa wuri zak.
- 41 Koo bit diidang ye, be puun k̀t Jesu moo naa nso nJerusalem, mpee c`in retnyit mu Candel.
- 42 Kaadi Jesu gam bit mo kaghapaat baavul, be mo kaa nJerusalem, mpee c`in retnyit mu Candel ni, kaadi moo loghot ki-c`in ni shibit-shibit si.

- ⁴³Kaadi mo kyes retnyit ni, mo a ar baa waa, be Jesu dee di mbwoon ndighin Jerusalem ni, be ba puun firi mo man kas.
- ⁴⁴Mo pan ne, wuri di a nnaar kɛ kuur gurum ni mo. Mpeemini be mo wet mmwaan puus mindong a ar so waa ni. Dangbe mo doghom tang wuri mbut nyem furu mo, ki shaar furu mo.
- ⁴⁵Be kaadi ba mo kat wuri kas, be mo waa baaso di nJerusalem ni mpee tang wuri.
- ⁴⁶Kaadi mo c`in teer kun nkaa tang wuri, be mo j`i kat wurii tong ndighin Lu kɛ Naan diides, ashak ki-nyemkam mu nyem Yahudi mo. Wuri nkaa kiting mo, ki-tal po pu mo zak.
- ⁴⁷Ni aapo nyem di moo kiting wuri jir, mpee man firi, ki-po di wurii lap ni mmo.
- ⁴⁸Kaadi puun ki-nighin firi mo naa wuri, be ni aapo mo, har nighin firi wura sat nwuri nee, "laa fina, a me le dang a cin jeel mmun kisi ye? A naa puun fugha ki-wan, ni daampee mmun zam, har mu nyem pu tang wugha."
- ⁴⁹Jesu wuri lap mmo nee, "Wuu tang wan a mpee meye? Ba wu man nee, ni a ting ku wan c`in mbii di mo a mu puun fina kas aa?"
- ⁵⁰Amma ba mo manshii kɛ-po di wuri sat ni mmo kas.
- ⁵¹Jesu wuri yaghal so waa ashak ki-mo nNazaret, be wurii lappo furu. Nighin firi Meeri wura tap panpo diisi mo jir ndighin putughup fira.
- ⁵²Jesu wurii wurang ndighin seen, ki-wuri kat sum diiret pe Naan di, ki-pe gurum mo jir zak.

Luk 3

- ¹Dangbe ndighin bit diikaghapaat baapaat mu mishkagham diides Tiberiyus Siza, di Pontus Paillet wuri a Gofna nyil nJudiya, ki-Herot wuri a mishkagham nGalili, ki-dyemnighin firi Filip wuri a mishkagham Ituriya ki-Trakonitis ki-Lisaniyas wuri a mishkagham Abilene.
- ²Ndighin bit di Annas ki-Kayafas mo a pris diides mo, be po kɛ Naan ni j`i pe Joon laa kɛ Zakariya di a naar yil.
- ³Joon mwaan so nyil di mo neer podung nJodan jir, wurin nkaa satpo diiret ngurum mo nee, "Wu tuwap, ku wu yit shikbish fuu mo, ku mo c`in Baptisma di nwun, be Naan wurin nfwo shikbish fuu mo nwun."
- ⁴Kaadi mo kɛ ran ndighin takarda kɛ ngusatpo kɛ Naan Aizaya si nee: "Mee ngo ki-pireppee shi doo diibal a naar yil, nee, 'wu dak ar kɛ Daa.
- ⁵Wu gam koo a kwal diidang ye. Koo a jwak diidang ye, koo a git diidang ye be wu per mo. Wu dak ar diigirong mo, ku mo dee din ndire jir. Wu dak ar diibish mo, ku mo dee a diiret mwaan.
- ⁶Jep gurum mo jir, mon nnaa bam kɛ Naan.' "

- ⁷Mpeemini Joon sat nkuur k̀ gurum di mo pwat j̀i pe wuri di, mpee lap baptisma nee, "Wun jep pang mo! A we k̀ sat nwun nee, wu swa aku mbut tughup k̀ Naan di nin ndung j̀i ye?"
- ⁸Wu c̀in d̀ak di ni kám nee, wuu tuwap azeen-nzeen. Taji wu d̀oghom canjagham k̀ suk nee, 'puun funu a Abraham kas.' Wan sat nwun nee, Naan wurin mmak cighir k̀ jwak diisi mo, ku mo d́ee di a jep k̀ Abraham mo.
- ⁹Koo a yaksi, be mo k̀le sep mpee saa seen ting ni mo. Koo a ting diidang ye di ba ni l̀aa-l̀aa diiret kas, be mon ncan, b̀wot nwus."
- ¹⁰Kuur k̀ gurum ni mo tal pu Joon nee, "Mun nc̀in a meye?"
- ¹¹Wuri lap mmo nee, "Ngo di wuri k̀nlir mo vul, be wuri c̀in memee ngo di ba wuri k̀ni kas, k̀ngo di wuri k̀mbiise, be wuri c̀in pak nyem di ba mo k̀ni kas."
- ¹²Pak nyemlapwap mo j̀i, mpeku Joon c̀in mbaptisma di mmo zak. Mo tal pu wuri nee, "Ngukám, mun mun nc̀in a meye?"
- ¹³Joon lap mmo nee, "Taji wu tul shaghal met mbii di mo k̀sat nwun kas."
- ¹⁴Sooja mo tal pu wuri zak nee, "Mun, munn c̀in a meye?" Joon lap mmo nee, "Taji wu hir mee mbii nkaa mee gurum shi tughur kas, k̀taji wu c̀in ndung nkaa mee gurum kas. Wu gung k̀shaghal tar fuu mo."
- ¹⁵Kaadi kuur k̀ gurum ni mo nkaa naa mbii di Joon wuri c̀in mo, be mo d̀oghom pan ndighin putughup furu mo nee, ngul a Joon wuri a Kristi ni.
- ¹⁶Dangbe Joon wuri sat mmo jir nee, "Wan kin c̀in mbaptisma nwun a shi am, amma mee gurum ndung j̀i, di wuri bal met nwan, di ba diiret fina ni mak, ku koo a teng kwaghazak firri, be ba wan mak fwoon ni kas. A wurin nc̀in mbaptisma nwun shi Riin Diibang k̀wus zak.
- ¹⁷Wuri k̀kutut firri ni ndighin sar firri, mpeku wuri fii mukap ni di jir bang-bang, ku wuri hir diben ni, so di k̀ni ndiyaar firri. Dangbe wurin ncaan mukap ni, shi wus di ba nii pit kas."
- ¹⁸Pak po diiret mo d́es di Joon sat nkuur gurum ni mo diki-zak.
- ¹⁹Amma kaadi Joon gwak mishkagham Herot mpee Herodiyas mat k̀ dyemnighin firri, k̀mpee mbii diibish mo jir, di Herot wuri k̀c̀in mo,
- ²⁰diki-nkaa mini mo jir, be Herot waa baa b̀waghat Joon le ndighin lushaghat zak.
- ²¹Dangbe abwoon di mo k̀c̀in baptisma ngurum mo jir, be mo c̀in baptisma nJesu zak. Kaadi wurin nkaa c̀in aduwa, be dengnaan ni wang.
- ²²Be Riin Diibang sham nkaa wuri kaa mbul si. Be gurum mo kiling mee d́oo di ni put adeng sham, di ni sat nee, "Wugha a L̀aa fina di wan wal nwugha, k̀wan kin kat retnyit k̀wugha hakyeng."

²³Kaadi Jesu wul bit mo laarkun, be wuri yaa c`in dak firri. Wuri a laa k̀ Josep di Josep wuri a laa k̀ Heli, kaadi gyet gurum mo pan si.

²⁴Heli wuri a laa k̀ Mattat, Mattat laa k̀ Livai, Livai laa k̀ Malki, Malki laa k̀ Jannai, Jannai laa k̀ Josep.

²⁵Josep laa k̀ Matayas, Matayas laa k̀ Amos, Amos laa k̀ Nahum, Nahum laa k̀ Esli, Esli laa k̀ Nagai,

²⁶Nagai laa k̀ Maat, Maat laa k̀ Matayas, Matayas laa k̀ Semein, Semein laa k̀ Josek, Josek laa k̀ Joda,

²⁷Joda laa k̀ Joanan, Joanan laa k̀ Resa, Resa laa k̀ Zerubabel, Zerubabel laa k̀ Shealtiyel, Shealtiyel laa k̀ Neri.

²⁸Neri laa k̀ Malki, Malki laa k̀ Addi, Addi laa k̀ Kosam, Kosam laa k̀ Elmadam, Elmadam laa k̀ Er.

²⁹Er laa k̀ Joshuwa, Joshuwa laa k̀ Eliyezer, Eliyezer laa k̀ Jorim, Jorim laa k̀ Mattafa, Mattafa laa k̀ Livai,

³⁰Livai laa k̀ Simiyon, Simiyon laa k̀ Juda, Juda laa k̀ Josep. Josep laa k̀ Joonam, Joonam laa k̀ Eliyakim.

³¹Eliyakim laa k̀ Meleya, Meleya laa k̀ Maina, Maina laa k̀ Matatat, Matatat laa k̀ Natan, Natan laa k̀ Devid.

³²Devid laa k̀ Jesse, Jesse laa k̀ Obed, Obed laa k̀ Bowas, Bowas laa k̀ Salmon, Salmon laa k̀ Nashon,

³³Nashon laa k̀ Aminadab, Aminadab laa k̀ Aram, Aram laa k̀ Heziron, Heziron laa k̀ Peres, Peres laa k̀ Juda,

³⁴Juda laa k̀ Jekop, Jekop laa k̀ Aizik, Aizik laa k̀ Abraham, Abraham laa k̀ Tera, Tera laa k̀ Nahor,

³⁵Nahor laa k̀ Seruk, Seruk laa k̀ Reyu, Reyu laa k̀ Pelek, Pelek laa k̀ Eber, Eber laa k̀ Shela.

³⁶Shela laa k̀ Kainan, Kainan laa k̀ Arfakzad, Arfakzad laa k̀ Shem, Shem laa k̀ Nowa, Nowa laa k̀ Lamek,

³⁷Lamек laa k̀ Metusela, Metusela laa k̀ Enok, Enok laa k̀ Jared, Jared laa k̀ Mahalalel, Mahalalel laa k̀ Kainan,

³⁸Kainan laa k̀ Enos, Enos laa k̀ Seth, Seth laa k̀ Adam, Adam laa k̀ Naan.

Luk 4

¹Jesu wuri gam k̀ Riin Diibang. Wuri yaghal yit dung nJodan, be abet Riin k̀ Naan so k̀ wuri a naar yil. Wuri c`in teer laarfeer di a naar yil ni,

- ²Be Shetan nkaa kyam Jesu, mpee jwaan wuri. Ba Jesu se mee mbiise ndighin shiiteer mini mo kas. Aɓwoon kɛ-teer laarfeer ni, be neenlɛa nwuri.
- ³Shetan sat nJesu nee, "Katɗang wugha a Lɛa kɛ-Naan, be a cighir kɛ-jwak diisi mo, ku mo dee di nwugha a mbiise."
- ⁴Amma Jesu wuri lap nShetan nee, "Ni a riran ndighin takarda kɛ Naan nee, 'Ba gurum nkat seen a shi mbiise bejee ɗak kas', [amma a shi po diiret di ni put pe Naan di!]"
- ⁵Dangbe Shetan kaa kɛ-Jesu a mee dengpee diiwurang, be wuri kɛm diides mu mulki kɛ-yil ni mon nJesu jir, kɛtak-kɛtak kaa ɗyaghapyit si.
- ⁶Shetan sat nJesu nee, "Wan ncɛn iiko kɛ-diides mu yil diisi nwugha jir, mpeedi mo kɛ ten cɛn mo nwan, kɛ-zak, wan mmak cɛn mo jir, ngo di wan kɛm ribet zak.
- ⁷Katɗang be wugha taa nyil, mpeku a seyil di nwan, be wan ncɛn mo nwugha jir."
- ⁸Jesu lap nShetan nee, "Mo kɛ-ten ran ndighin takarda kɛ-Naan nee, A seyil nDaa Naan fugha, kɛ-a wuri mindong di wughan nc`in ɗak nwuri bejee!"
- ⁹Dangbe Shetan so kɛ-Jesu nJerusalem. Shetan kaa ɗar kɛ-Jesu nkaa pee diiwurang met jir, aɗeng Lu kɛ-Naan diides ni. Wuri sat nJesu nee, "Katɗang be wugha a Lɛa kɛ Naan, be a met a sham nyil mpesi.
- ¹⁰Mpeedi ni a riran nee, 'Naa wurin nlop nyemlop firri mo, mpeku mo fwang wugha di.'
- ¹¹Kɛ-zak, mon fwang wugha shi sar furu mo, mpeku taji a sham a cut shii fugha nkaa jwak kas."
- ¹²Jesu lap nShetan nee, "Mo kɛ-ten sat ndighin takarda kɛ-Naan nee, 'Taji a kyam Daa Naan fugha mpeku a jwaan wuri di kas.' "
- ¹³Aɓwoon di Shetan kɛ-kyam Jesu shi koo a jwaan diidang ye, be wuri yaghal yit Jesu di mpee rep pee lee.
- ¹⁴Jesu wuri waa baaj`i nGalili, be iiko mu Riin kɛ-Naan ni ashak kɛ-wuri. Nyem di mo neer yil ni cighirkaat jir, mo kɛingpo nkaa wuri.
- ¹⁵Wuri kam-kam ngurum mo ndighin lu kɛ Naan furu mo, har gurum mo jir, mo kwoop wuri.
- ¹⁶Jesu wuri j`i nNazaret, a peedi wuri wurang di. Be wuri ɗel ndighin mee lu kɛ-Naan parpuus Nookdi, kaadi wurii loghot kɛ-ɗel di si. Wuri yaghal ɗar a ting, mpeku wuri tang takarda kɛ-Naan di.
- ¹⁷Be mo cɛn takarda kɛ ngusatpo kɛ Naan Aizaya nwuri. Jesu fwoon takarda ni, be wuri katpee di mo ran di nee:
- ¹⁸"Riin kɛ Jihova Naan wuri nkaa wan. Mpeedi wuri kɛ-ten biip wan, mpeku wan satpo diiret di nyemjeel mo. Wuri lop wan ku wan satpo fwoon di mpee nyem di mo a

buɓwaghat mo, ku wan wang yit k̀- vum mo di, ku wan ɓwot nyem di gurum moo tireng mo di.

¹⁹Mpeku wan satpo di nee, bit ɓam di Daa wurin mbam nyem firi mo ni k̀- j`i wul.”

²⁰Jesu wuri cibet takarda ni, ɓe wuri baa c`in ngutap k̀- takarda ni. ʼBe wuri waa tong nyil. Jir nyem di mo di ndighin lu k̀- Naan ni, mo tighir yit furu mo nkaa wuri.

²¹Jesu wuri sat mmo nee, "Cicinsi, ɓe po diisi ni dee a diigam nyit fuu mo.”

²²Gurum mo jir, mo satpo diiret nkaa wuri, mpeedi ni aapo mo mpee po diiret di mo pwat ndighin po firi, har mo sat nee, "Ba a laa k̀- Josep si ndiisi kas me?”

²³Jesu wuri sat mmo nee, "Wan man azeen nee, wun nsat sumpo diisi a nee, 'Nguyen, a bar sak fugha,' k̀- wun nsat nwan zak nee, mbii di mu k`ing a c`in mo nKaparnahum jir, ɓe a c`in mini mo mpesi ndighin yil fugha zak." Jesu wuri waa sat dik̀- mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun.

²⁴Ba mee ngusatpo k̀- Naan, di gurum mon mmak lap wuri ndighin yil firi kas.”

²⁵Amma azeen kin sat nwun nee, "Ndighin mbit k̀- Ilaija, ɓe gyet matkaa mo di des ndighin yil nIsreil, kaadi gyet fwan nook j`i, mpee bit kun k̀- kaghar. Mbit mini mo, ɓe neen diides ni taa nkaa yil ni jir.

²⁶Jir kisi, ɓe ba gyet mo lop Ilaija so pe mee matkaa di mindong ndighin yil nIsreil kas, amma gyet mo lop wuri so a pe mee matkaa di wuraa tong a nZarifat, ndighin yil nSidon bejee dak.

²⁷"Ndighin bit k̀- ngusatpo k̀- Naan Ilaisha zak, ɓe gyet nyemloghom mo di des ndighin yil nIsreil, amma ba gyet memee mindong ndighin mo kat bar kas, amma see gyet a Na"aman ngu Siriya kat bar bejee dak.”

²⁸Kaadi nyem di mo di ndighin Lu k̀- Naan ni mo k`ingpo mini, ɓe mo c`in tughup zam.

²⁹Be mo yaghal mo dul Jesu put k̀- wuri abwoon k̀- birni ni. Mo kaa k̀- wuri, mpeku mo vwet wuri sham taa di shi kaa.

³⁰Amma wuri taa lagham nnaar furu, ɓe wuri del so didi.

³¹Dangbe Jesu wuri so nKaparnahum, di ni a mee birni ndighin yil nGalili. Parpuus Nookdi, ɓe Jesu wuri kampo Naan ngurum mo.

³²Kam firi ni aapo mmo, mpeedi kam firi ni ki-iiko.

³³Ndighin lu k̀- Naan ni, ɓe mee gwar wuri di, di wuri k̀- riin diibish. Gwar ni diyeep doo shibal nee,

³⁴"Jesu ngu Nazaret, a me kaat mun k̀- wugha ye? A j`i a mpee twa mun aa? Wan man nee, wugha a ngo diibang mu Naan.”

³⁵Jesu gwak gwar ni, kɛ-wuri sat nriin diibish ni nee, "A dok titik! A put aku." Kaadi riin diibish ni mang gwar ni vwet nyil mbut ngurum ni mo, be ni put aku mbut gwar ni. Ba ni le mee l a ngwar ni kas.

³⁶Mbii diisi ni aapo ngurum mo jir, har mo sat kɛ-shak nee, "A gwar diidang ndiisi ye? Mpeedi shi gwak, kɛ-shi iiko, be wuri satpo nriin diibish mo, be moo pwat aku."

³⁷Po nkaa Jesu ni so shipee-shipee mbut nyil di mo neerpee mini cighirkaat.

³⁸Jesu yaghal yit lu kɛ-Naan ni, be wuri so del ntulu kɛ-Simon Pita. Be mo kat nighinkaam kɛ-Pita wuraa gan nyil kɛ-mee cilem di ni shwal hakyeng, be mo dang Jesu mpeku wuri bar wura di.

³⁹Dangbe Jesu wuri so dar kus kɛ-wura, be wuri jighir cilem ni, be cilem ni kyes. Abet, be wura yaghal c'in mbiise mmo.

⁴⁰Kaadi puus ndung ru, be nyem di mo kɛ-nyemgok mo, kɛ-shwal mo shini-shini, mo j'i kɛ-mo pe Jesu di. Wuri lesar firri nkaa mo, kɛ-wuri bar mo jir.

⁴¹Riin diibish mo pwat mbut ngurum mo des, moo le or nee, "Wugha a L a kɛ-Naan!" Amma Jesu wuri jighir mo shibal, mpeedi ba wurii ribet, ku mo katpo kas, mpeedi riin diibish ni mo man nee a wuri a Kristi.

⁴²Kaadi bit ni mang, be Jesu wuri put yit birni ni, wuri so mmee peedi ba gurum mo di kas, mmishin. Be kuur kɛ-gurum ni mo yaghal tang wuri, har mo j'i a peedi wuri di. Ba mo ribet ku wuri yaghal yit mo kas.

⁴³Amma wuri sat mmo nee, "Ting wan satpo diiret mu mulki kɛ-Naan ndighin kaghar birni ni mo zak, mpeedi Naan wuri lop wan sham a mpeemini."

⁴⁴Dangbe wuri sekiyeen kɛ-satpo kɛ-Naan ndighin lu kɛ-Naan din nyil nJudiya mo.

Luk 5

¹Kaadi Jesu wurii dar mpo am candar mu Genesaret, be kuur kɛ-gurum mo j'i neer wuri, mpeku mo kilingpo kɛ-Naan di.

²Jesu wuri naa jirgi am mo vul, moo dar mpo am candar ni, amma nyemyak pupwap ni mo kɛ-ten pwat, mo nkaa vvang shang yak pupwap furu mo.

³Jesu wuri del ndighin memee mbut jirgi am ni mo, di ni a mu Simon Pita. Wuri dang pu Pita mpeku wuri gyes so kini diilee mpo dighir. Be Jesu wuri tong ndighin jirgi ni, kɛ-wuri yaa kampo Naan di kuur kɛ-gurum ni mo.

⁴Kaadi wuri kyes kam ni, be wuri sat mPita nee, "A gyes so di kɛ-jirgi ni ndighin am diijurung, ku wu bwot shang fuu mo di mpee yak pupwap ni mo."

⁵Pita lap nwuri nee, "Daa, doghon muu teer dak yak pupwap ni mpar, be ba mu yaa mee mbii kas, amma mpee sat fugha, be wan mbwot shang ni mo sham di mbut am ni."

- ⁶Kaadi mo ɓwot shang ni mo, ɓe mo yak pupwap mo ɗes, har shang furu ni mo ɗoghom tee.
- ⁷Mo wiip sar so niyee furu ɗi mo ndighin jirgi am ɗiici si, mo pet mo, mpeku mo j`i ɓam mo ɗi. Mo j`i, mo gam jirgi ni mo vul weet shi pupwap ni mo, har jirgi ni mo ɗoghom ru ndighin am.
- ⁸Kaadi Pita naa mini, ɓe wuri kurum nfurum ntoghom kɛ Jesu, kɛ wuri sat nee, "A baku pe wan ɗi Daa, mpeedi wan a ngushikbish."
- ⁹Mbii ɗiisi ni aapo nwuri, ki-nyem ɗi mo ashak ki-wuri jir, mpee pupwap ɗi mo yak ni mo.
- ¹⁰Ni aapo Jemis kɛ Joon, jep kɛ Zebedi mo, ɗi mo a shaardak kɛ Pita, aasi zak. Jesu wuri sat mPita nee, "Taji kirmuut yaa wugha kas. Aɓwoon ɗiisi, ɓe wughan nyak a gurum mo."
- ¹¹Kaadi mo j`i wul ki-jirgi furu mo mpodghir, ɓe mo yaghal yit mbii mo jir, ku mo so ɗi ndang Jesu.
- ¹²Kaadi Jesu wuri ɗi ndighin mee birni, ɓe mee gwar wuri ɗi, ɗi loghom fes tu wuri bish-bish hakyeng. Kaadi nguloghom ni wuri naa Jesu, ɓe wuri j`i kurum nyil ntoghom firi, wuri dang pu Jesu, kɛ wuri sat nee, "Daa, katdang wugha ribet, ɓe wugha mak bar wan, kun ɗee ɗi a ɗiibang."
- ¹³Dangbe Jesu wuri zan sar firi, ɓe wuri tuwaas gwar ni, ki-wuri sat nee, "Wan ribet, a ɗee a ɗiibibar." Abet, ɓe loghom ni kyes ngwar ni.
- ¹⁴Jesu satpo ngwar ni shibal nee, "Taji a woo ngurum mo kas, amma a so a kám sak fugha mpris, ki-a cín mbiizughum, kaadi gyet Mosis kɛ ten sat si, mpeku gurum mo man ɗi nee, aa ɗee a ɗiibibar."
- ¹⁵Amma jir kisi, ɓe po nkaa Jesu ni waa sight so shipee-shipee met ndiiyam, har ni le ku gurum mo ɗes mo j`i kuur ashak mpee kiting wuri, ki-mpeku wuri bar mo ɗi mbut shwal furu mo zak.
- ¹⁶Amma Jesu wuri put so a yil mpee c`in aduwa, a peedi ba mee gurum ɗi kas.
- ¹⁷Parmee puus, kaadi Jesu wuri nkaa kám, ɓe pak nyem Farisi mo ki-nyemkám Waar kɛ Mosis mo, ɗi mo pwat ndighin koo laayil ɗiidang ye, ɗi mo a mu Galili, ki-nJudiya, ki-Jerusalem, moo tong ɗi a pee ni. Iiko kɛ Naan ni ɗi ashak kɛ Jesu, mpeku wuri bar nyemgok mo ɗi.
- ¹⁸Mee das mo mang mee gwar ɗi shin firi ni fii, mo j`i ki-wuri nkaa mbiisaam. Mo tangpee ɗi mon ndel ku mo le wuri ɗi ntoghom kɛ Jesu.
- ¹⁹Amma mpee ɗuu kɛ gurum ni mo, ɓe ba mo katpee ɗi mon ndel ɗi ki-gwar ni kas. Be mo kàa wang denglu ni, ku mo lop gwar ni sham ɗi nkaa mbiisaam ntoghom kɛ Jesu.

- 20Kaadi Jesu naa cínzeen furu, be wuri sat ngwar ni nee, "Ngo fina, mo k̀ fwo shikbish fugha mo nwugha."
- 21Nyemkám Waar k̀ Mosis mo, k̀ nyem Farisi mo, mo d̀ghom satpo k̀ shak nee, "Gwar diisi wuri a we, di wuri satpo diibish nkaa Naan ye? A Naan a ngo di wuri mak fwo shikbish bejee dak."
- 22Jesu wuri man pan di ni ndighin putughup furu mo, be wuri lap mmo nee, "A me le dang wuu pan mbii diisi mo ndighin putughup fuu mo ye?"
- 23A diidang fiyeel met ye? A din wan nsat nee, Mo k̀ fwo shikbish fugha mo nwugha, aa koo a di wan nsat ngwar ni nee, A yaghal a mwaan ye.
- 24Amma mpeku wu man di nee, Laa k̀ Gurum wuri k̀ iiko nkaa yil ni, mpee fwo shikbish mo." Mpeemini, be Jesu wuri sat ngo di shin firi ni fii nee, "Wan sat nwugha, a yaghal a mang mbiisaam fugha, a so waa."
- 25Abet-abet, be gwar ni yaghal dar a kiyeen k̀ gurum ni mo, be wuri mang mbiisaam firi wuri so waa. Wurin nkaa kwoop Naan.
- 26Mbii diisi ni aapo ngurum ni mo jir hakyeng, har mo kwoop Naan, k̀ mo gam k̀ kiirmuut. Mo sat nee, "Muu naa mbii lukshik mo cicinsi."
- 27A bwoon diisi, be Jesu put, be wuri naa mee ngulapwap wuri tong a pee lapwap, di sum firi a Livai. Jesu sat nwuri nee, "A j̀ i ndang wan."
- 28Be Livai wuri yit mbii mo jir, ku wuri yaghal so di ndang Jesu.
- 29Livai wuri dak mbiiseribet diides mpee Jesu ntulu firi. Ndighin mizep ni mo, be nyemlapwap mo des, k̀ pak gurum mo, mo nkaa sese ashak k̀ wuri.
- 30Pak nyem Farisi mo, k̀ nyemkám Waar k̀ Mosis mo, mo so c̀ in mwaanaa pe jeplop k̀ Jesu mo di nee, "A me le dang wuu se k̀ shwaa ashak k̀ nyemlapwap mo, k̀ nyemshikbish mo ye?"
- 31Jesu lap mmo nee, "Ba nyem di mon nkagham, mon ntang nguyen kas, amma a nyem di mo a gok.
- 32Ba wan j̀ i a mpee pet nyem din ndire mo kas, amma a nyemdiibish mo, mpeku mo tuwap di."
- 33Pak gurum mo sat nJesu nee, "Nyemlop k̀ Joon moo wet k̀ neen diki-diki, k̀ moo c̀ in aduwa, k̀ jeplop k̀ nyem Farisi mo, moo c̀ in aasi zak. Amma nyemlop fugha moo se k̀ shwaa."
- 34Jesu lap mmo nee, "Wu pan nee, nin mmak c̀ in ku mizep di mo a pee seribet mu dik, mon ntong k̀ neen, be mish k̀ matpoo ni wuri di ashak k̀ mo me?"
- 35Amma puus ni mon nj̀ i, di mon mmang mish ni aki-mo, dangbe mon ntong k̀ neen a ndighin teer mini mo."

³⁶Jesu sat mee sumpo mmo zak nee, "Ba mee gurum mmak can fuwaat diipoo, ku wuri lus goknlir dishik kas, katdang wuri c`in kisi, be nlr nin nsight tee, mpeedi ba fuwaat diipoo nin nyakshak ki-diisighir ni kas.

³⁷Ki-zak, ba mee gurum mmak doo am anab diipoo, ndighin tughulshim diisighir mo kas, katdang wuri c`in kisi, be am anab diipoo nin ntee tughulshim ni mo, ki-am anab nin mbeer, ki-tughulshim ni mon ndee a diiwuwat zak.

³⁸Amma moo doo am anab diipoo a ndighin tughulshim diipoo mo.

³⁹Ba mee gurum, di wuri k`ten shwaa am anab diisighir, be wurin waa baa ribet shwaa am anab diipoo zak kas, mpeedi wurin nsat nee, diisighir nii ret di vit."

Luk 6

¹Mee parpuus Nookdi, be Jesu wuri mwaan del ar mbut pak maar diben mo. Be nyemso ndang wuri mo t`tang pak kass mo lughus, mo se.

²Amma pak nyem Farisi mo sat nee, "A me le dang wuu c`in mbii di ba ni ret ku mo c`in parpuus Nookdi kas ye?"

³Jesu wuri lap mmo nee, "Ashee ba wuu kyam tang mbii di gyet Devid wuri c`in, kaadi gyet neenlaa nwuri, ki-nyem di mo ashak ki-wuri kas me?"

⁴Kaadi gyet wuri del ndighin Lu k`Naan diides, be wuri mang bred di mo k`ten cin ni nNaan, wuri se, har wuri cin pak nyem di mo ashak ki-wuri. Bred di ba mee gurum buu mak se ni kas, see a pris mo bejee dak."

⁵Jesu wuri sat mmo nee, "Laa k`Gurum wuri a Daa mu parpuus Nookdi ni."

⁶Mee parpuus Nookdi, be Jesu wuri del ndighin mee lu k`Naan, be wuri nkaa kampo Naan mmo. Mee gwar wuri di ndighin lu ni, di sar firi din nsarse ni fii.

⁷Pak nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-pak nyem Farisi mo, mo leyt nkaa Jesu, ku mo naa di, kyet wurin mbar gwar ni parpuus Nookdi ni wa? Mpeku mo katpee c`in mwaanaa di nkaa Jesu.

⁸Amma Jesu man pan furu mo. Wuri sat ngwar di baal firi ni fii nee, "A yaghal a dar, a j`i si agaak." Gwar ni wuri yaghal dar ating.

⁹Jesu sat mmo nee, "Wan ki-tal pu wun di. Kyet Waar Mosis ni sat ne, mu c`in a mbii diiret parpuus Nookdi aa, koo mu c`in a mbii diibish ye? Ni ret ku mu bam seen aa, koo mo tu seen ye?"

¹⁰Wuri lyap mo cighirkaat jir, be wuri sat ngwar ni nee, "A zan baal fughu." Be gwar ni zan sar ni, be ni zughum wuri.

¹¹Ni shwal mmo mbut shimwen. Mo doghom beet ki-shak nkaa mbii di mon nc`in ki Jesu.

¹²Ndighin shiiteer mini mo, be Jesu wuri put kaa adeng jwak mpee c`in aduwa. Wuri teer nc`in aduwa nNaan.

- ¹³Kaadi bit mang, be wuri pet nyem di moo so ndang wuri mo, mpeku wuri bitip jeplop mo kaghapaat baavul di mbut mmo, be wuri pet mo a jeplop firi mo.
- ¹⁴Simon di moo pet nwuri a Pita, ki-dyemnihin firi Andru, ki-Jemis, ki-Joon, ki-Filip, ki-Bartolomi,
- ¹⁵ki-Matiyu, ki-Tomas, ki-Jemis laa ki-Afiyas, ki-Simon di moo pet wuri a Zeelot,
- ¹⁶ki-Juda laa ki-Jemis, ki-Juda Iskariyot, di a wuri nyaghal dee a nguseet Jesu si.
- ¹⁷Jesu wuri sham ashak ki-jeplop firi mo adeng jwak ni. Wuri dar mee peedi ni a sal, ashak ki-gurum mo des di mo so ndang wuri. Gurum mo des di mo pwat ndighin yil nJudiya jir, ki-nJerusalem, ki-mpo bahar mu Taya ki-Sidon, mo ki-j'i mpeku mo kiting Jesu di, ku wuri bar mo di mbut shwal furu mo.
- ¹⁸Nyem di riin diibish mo daampee mmo, wuri bar mo zak.
- ¹⁹Kuur ki-gurum ni mo jir, mo gung mpeku mo tuwaas wuri di, mpeedi iiko mu bar gurum mo nii put ndighin wuri, ki-wurii bar mo jir.
- ²⁰Jesu cighir ki-yit pe jeplop firi mo di, be wuri sat mmo nee, "Wun nkat diiret, wun di wun a nyemjeel mo yaksi, mpeedi mulki ki-Naan nin nyaghal dee a muu.
- ²¹"Wun nkat diiret, wun di neenlaa nwun yaksi, mpeedi wun nyaghal wu hifi. "Wun nkat diiret, wun di wun mmaap yaksi, mpeedi wun nyaghal wu shwar.
- ²²"Wun nkat diiret, katdang gurum mo kwar wun har mo waghar wun ledik, mo fulup wun, mo le a nyemdiibish mo mpee Laa ki-Gurum.
- ²³Parpuus mini, be wun nc`in retnyit, wun mmireppee mpee retnyit ni, mpeedi kwat fuu ni a diides ndighin dengnaan. Mpeedi gyet puun furu mo ki-c`in nyemsatpo ki-Naan diiyam mo aasi zak."
- ²⁴"Amma jeel nkaa wun nyemlong mo, mpeedi wun wuu ten wu kat bam fuu.
- ²⁵"Jeel nkaa wun nyem di wuu shwar yaksi, mpeedi wun nyaghal wu kat putughup diiwuwat ki-maap des.
- ²⁶"Jeel nkaa wun, nyem di gurum mo jir moo kwoop wun, mpeedi gyet puun furu mo ki-kwoop nyemsatpo ki-Naan mu dung mo aasi zak."
- ²⁷"Amma wan kin sat nwun nyem di wuu kiting wan si nee, Wu wal nshaarlek fuu mo. Wu c`in mbii diiret nyem di mo kwar wun.
- ²⁸Wu le diiret nkaa nyem di mo fulup wun. Nyem di mo lejeel nwun, be wu c`in aduwa mpee mo zak.
- ²⁹Ngo di wuri cut wugha mmee koghop kipak, be a cighir ki-koghop kipak diivul ni nwuri zak. Ngo di wuri yaa wugha ki-mbiisup, be a cin nlirop fugha diki-nwuri zak.
- ³⁰Jir koo weye di wuri dang mee mbii pu wugha, be a cin nwuri. Ngo di wuri hir mee mbii di mo a mugha, be taji a sat nwuri baa ki-mo nwugha kas.

- 31 Mbii di wuu ribet ku gurum mo c`in nwun, be wu c`in mmo aasi zak.
- 32 "Katdang be wuu tap wu wal a nyem di mo wal nwun bejee dak, be cirang dang wun nkat diiret ye? Mpeedi koo a nyemshikbish mo, be moo wal nyem di mo wal mo aasi zak.
- 33 Katdang be wuu c`in diiret a nyem di moo c`in diiret nwun bejee dak, be cirang dang wun nkat diiret di ye? Mpeedi koo a nyemshikbish mo, be moo c`in aasi zak.
- 34 Katdang be wuu hop mbii a nyem di wuu ben ne, mon mbaa kini di nwun bejee dak, be cirang dang wun nkat diiret ye? Mpeedi koo a nyemshikbish mo, be moo hop mbii nshak, mpeedi mo man nee, mon mbaa di kini mmo, ntiit ki-mbii di mo ki-cin ni.
- 35 Amma wu wal nshaarlek fuu mo. Wu c`in mbii diiret mmo, wu hop mbii ngurum mo, taji wu lepan nee, mon mbaa cin ni nwun kas. Mpeedi Naan wurin ncin kwat nwun des, ki-wun ndee a jep ki-Daa Naan Diihai mo. Mpeedi wuri a nguc`in kussuk, mpee nyemcin pifang mo, ki-mpee nyemdiibish mo.
- 36 Wu dee a nyemc`in kussuk, kaadi puun fuu wuri a nguc`in kussuk ngurum mo si."
- 37 "Taji wu candiyeel diibish mmee gurum kas, mpeku taji Naan wuri candiyeel diibish nwun kas zak. Taji wu candiyeel dii mu muut mmee gurum kas, mpeku taji Naan candiyeel dii mu muut nwun kas zak. Wu fwo shikbish di gurum mo c`in nwun, dangbe Naan wurin nfwo shikbish fuu mo nwun zak.
- 38 "Wu cin mbii ngurum mo, dangbe Naan wurin ncin mbii mo nwun zak. Shi daa diiret di ni a gigam, diisisighin, ki-di mo ten sham ashak riret, ni gam kaa put, har ni doghom beer sham nyil. Naan wurin ndoo a mini ndighin lee fuu mo. A shi daa di wuu kam mbii di ngurum mo, be mon nkam mbii nwun a dishik zak."
- 39 Jesu wuri sat mee sumpo mmo zak nee, "Ba mee nguvum mmak yaakam mmee nguvum kas. Katdang mo yaakam nshak, be mon ntaa ntughun weet.
- 40 Ba laa makaranta mmet ngukam firi kas. Amma koo laa makaranta diidang ye, di mo ki-kam mbii mo nwuri ndire-ndire kyes, be wurin mmak yaghal dee kaa ngukam firi si.
- 41 "A me le dang aa naa rep shit di ni ndighin yit ki-dyemnighin fugha si, amma ba a kak ki-kuk yoghom di ni ndighin yit fugha kas ye?
- 42 Cirang dangbe aa sat ndyemnighin fugha nee, dyemnaa, a yit ku wan fii rep shit di ni ndighin yit fugha si di, amma ba wugha kak nighin kuk yoghom di ni ndighin yit fugha kas ye? Wugha nguc`in mbii shi putughup vul-vul, a shee shang kuk yoghom di ni ndighin yit fugha si akudang, be wugha mmak naapee riret, mpeku a fii rep shit di ni ndighin yit ki-dyemnighin fugha ni di."
- 43 "Ba mee ting diiret nin mmak laa-laa diibish kas, ki-ba mee ting diibish nin mmak laa-laa diiret kas zak.

⁴⁴Mpeedi koo a ting diidang ye, be gurun moo man ni a mpee laa ni. Ba gurun mmak kat laa k̀tingkoon mbut ntinghir kas, ki-ba gurun mmak yak laa k̀ting anab mbut ntingkuultum kas.

⁴⁵Ngo diiret, wurii put ki-mbii diiret, di mo a sisok ndighin putughup firi. Amma ngo diibish wurii put ki-mbii diibish di mo a sisok ndighin putughup firi zak. Mpeedi a mbii di ni ndighin putughup k̀gurum, a nii kaa put mpo firi.”

⁴⁶"A me le dangbe wuu pet wan a Daa, Daa, amma ba wuu c`in mbii di wan sat nwun kas ye?

⁴⁷Jir ngo di wuri j`i pe wan di, ki-wuri kitingpo fina mo, dang wuri c`in mo zak, be wan nkam nwun ngo di wuri ntiit kini.

⁴⁸Gwar mini a kaa mee ngudik lu, di wuri bwanpee ni sham jurung-jurung, har wuri sham kat laar, dangbe wuri bwot kuklu ni nkaa laar ni. Kaadi am put ndung, be ni so cut lu ni, amma ba ni mak ship ni kas, mpeedi mo dik lu ni riret.

⁴⁹Amma ngo di wuri kitingpo fina mo, dang ba wuri c`in mo kas, be wuri a kaa ngo di wuri bwot lu nkaa yil, di ba wuri bwanpee mpee bwot kuklu ni kas. Kaadi am put ndung, be ni so cut lu ni, be abet lu ni ship bish-bish."

Luk 7

¹Abwoon di Jesu wuri kyes satpo diisi mo ngurum ni mo, be wuri yaghal del nKaparnahum.

²Be mee ngo diides nkaa sooja mu Rom mo, wuri ki-mee kirom di wuri wal nwuri zam. Kirom ni wuri agok, wuri kus ki-muut.

³Kaadi ngo diides nkaa sooja mu Rom ni mo, wuri kiting po nkaa Jesu, be wuri lop pak nyemnan mu nyem Yahudi mo so pe Jesu di, mpeku mo dang di pu Jesu, mpeku wuri j`i bar kirom ni di.

⁴Kaadi mo j`i pe Jesu di, mo dang pu wuri hakyeng, mo sat nee, "Ni ret ku a bam gwar diisi.

⁵Mpeedi wurii wal nyem funu mo, ki-a wuri shikaa firi, wuri dik mee lu k̀Naan mmun.”

⁶Jesu wuri so ndang mo. Kaadi wuri wul kus k̀tulu ni, be ngo diides nkaa sooja ni mo. Wuri lop shaar firi mo so pe Jesu di nee, "Daa, taji a lejeel nsak mpee j`i ntulu fina kas, mpeedi ba din ndire fina ni mak mpeku a j`i ntulu fina kas.

⁷Ki-zak, ba diiret fina ni mak mpeku wan son kaat wugha kas, amma a sat a po bejee, be kirom fina wurin mbar.

⁸Mpeedi wan shikaa fina, wan a nder k̀iiko k̀mee gurun zak, ki-wan ki-sooja mo nder fina zak. Katdang wan sat memee nee, 'A so si', be wurin nso, katdang wan sat memee nee, 'a j`i si,' be wurin nj`i. Katdang wan sat kirom fina nee, a c`in mbii diisi, be wurin nc`in.”

- ⁹Kaadi Jesu kilingpo mini, be ni aapo nwuri zam. Jesu wuri cighir naa kuur k̀gurum di mon ndang wuri, be wuri sat mmo nee, "Wan sat nwun, koo a ndighin nyem Isreil mo, be ba wan kin kyam kat cinzeen diides kaa diisi si kas."
- ¹⁰Kaadi nyem di mo lop mo so pe Jesu di, mo baa ntulu, be mo kat kirom ni wuri k̀bar.
- ¹¹Aɓwoon mini lee, be Jesu wuri so mmee birni di moo pet ni a Nayin, jeplop firri mo so ashak ki-wuri, ki-gurum mo des.
- ¹²Kaadi wuri wul kus ki-pukok fwang mu birni ni, be gurum mo des di mo ndighin birni ni, moo put ki-kum k̀mee dyem, di a wuri mindong nnighin firri bejee, ki-wura a matkaa zak; wura di ndang kum ni.
- ¹³Kaadi Daa wuri naa matkaa ni wura, be wuri naajeel fira, wuri sat nwura nee, "Taji yi wal kas."
- ¹⁴Be Jesu wuri gyes so di, wuri tuwaas mbii mang kum ni, be nyemmang kum ni mo dar caghat. Jesu wuri sat nee, "Dyem zhang, wan sat nwugha nee a yaghal."
- ¹⁵Dyem zhang di wuri k̀muut ni, wuri yaghal tong ating, be wuri doghom katpo. Be Jesu cin wuri nnighin firri.
- ¹⁶Kiir muut yaa gurum ni mo jir, ki-mo cin diides nNaan, mo sat nee, "Mee ngusatpo k̀Naan diides wuri j`i put di nnaar funu. Ki-zak, Naan wuri k̀sham mpee bam nyem firri mo."
- ¹⁷Po nkaa Jesu ni del so ndighin yil nJudiya, ki-yil di mo neerpee mini jir.
- ¹⁸Nyemlop k̀nJoon mo satpo Joon nkaa mbii diisi mo jir.
- ¹⁹Joon wuri pet memee mo vul mbut nyemlop firri mo, be wuri lop mo so pe Daa di, ku mo tal di nee, "A wugha a ngo di wurin ndung j`i si, aa koo mun ngong j`i k̀mee ngo diici ye?"
- ²⁰Kaadi jeplop k̀Joon ni mo j`i pe Jesu di, be mo sat nee, "A Joon nguc`in baptila wuri lop mun j`i pe wugha di, ne, a wugha a ngo di wurin ndung j`i si aa, koo mun ngong j`i k̀mee ngo diici ye?"
- ²¹Ntiit ki-peemini, be Jesu wurii bar gurum mo des mbut shwal mo shini-shini, ki-wuri pwat ki-riin diibish mo, ki-wurii le ku nyemvum mo des mo naapee.
- ²²Dangbe Jesu wuri lap mmo nee, "Wu so wu sat nJoon mbii di wuu naa, ki-mbii di wuu kiling. Nyemvum mo naapee, kibel mo mwaan riret. Nyemloghom mo dee a diibibar, komdwaghar mo kilingpee, nyemmuut mo yaghal a peemuut. Nyemjeel mo nkaa kilingpo k̀Naan diiret.
- ²³Nyem di ba mo ki-mee kyetwa nkaa wan kas, be mo kat diiret."
- ²⁴Aɓwoon di nyemlop k̀Joon ni mo k̀so, be Jesu wuri doghom sat nkuur k̀gurum ni mo nkaa Joon nee, "Ji wu pwat wu so a naar yil si a mpee naa meye? A mpee bel di kut ki-cut ni aa?"

- 25 J'i wuu pwat wu so a mpee naa meye? A mpee naa mee ngo di wurii lop nliɾ diikɾim mo me? Nyem di moo jwal nliɾ diikɾim mo, kɾ-di moo se kɾ-shwaa, moo tong a ndighin tulu kɾ-mishkagham mo.
- 26 Wu sat nwan, jí wuu pwat wu so a mpee naa a meye? A mee ngusatpo kɾ-Naan aa? Ii, jí wu so wu naa a ngusatpo kɾ-Naan, amma wan sat nwun, wuri dɛs met ngusatpo kɾ-Naan.
- 27 Joon wuri a ngo di mo kɾ-ten ran ndighin takarda kɾ-Naan nkaa wuri nee: 'A naa, wan ndung lop ngulop fina a tɛng nwugha, di wurin ndak ar fugha akudang aa j`i.'
- 28 Azeen-nzeen wan sat nwun nee, ndighin jep guruh mo jir, di mat moo làa mo, be ba memee dɛs met nJoon nguc`in bapɾisma kas, jir kisi, be ngo di wuri a diilee met jir ndighin mulki kɾ-Naan, wuri met nJoon."
- 29 (Kaaɾi kuur kɾ-guruh ni mo, kɾ-nyemlapwap mo kɾingpo kɾ-Jesu ni, be mo man azeen-nzeen nee, Naan wuri a nguc`in mbii mo ndire-ndire, mpeedi mo kɾ-lap bapɾisma pu Joon di.
- 30 Amma nyem Farisi mo, kɾ-nyemkám Waar kɾ-Mosis mo, ba mo ribet lap dɛn kɾ-Naan ndighin putughup furu mo kas, mpeedi jí mo kwar lap bapɾisma pu Joon di.)
- 31 Jesu wuri sekiyeen kɾ-po ni nee, "Wan nkám tong nyem dɛn ny`iicinsi mo, a shi meye? Mo a kaa me si ye?"
- 32 Mo a kaa jep di moo tong mpokasuwa si, di moo pɾep shaartan furu mo nee, 'Mu taa nvelang nwun, be ba wu c`in kook ni kas. Mun mmaap, be ba wu wal kas.'
- 33 Jí Joon nguc`in bapɾisma wuri j`i, ba wuri se mbiise, kɾ-shwaa am anab kas, be jí wu sat ne wuri kɾ-riin diibish.
- 34 Amma Làa kɾ-Guruh wuri j`i, be wurii se mbiise kɾ-shwaa, be wu sat nee, 'ngugyar sepee, kɾ-ngugyar shwapee. Shaar mu nyemlapwap mo, kɾ-nyemshikbish mo.'
- 35 Jir aasi, be seen kɾ-Naan, nii kám sat azeen ndighin nyem di mo kɾ-lap seen kɾ-Naan ni."
- 36 Mee ngu Farisi pet Jesu, mpeku Jesu so sese di ashak kɾ-wuri ntulu firi. Jesu wuri so ntulu kɾ-ngu Farisi ni, wuri tong nyil a peesese ni.
- 37 Ndighin birni mini, be mee mat wura di, di wura a mat shikbish. Kaaɾi wura kɾing nee, Jesu wurii tong a peesese ndighin ntulu kɾ-ngu Farisi ni, be wura j`i kɾ-mee been mwoor di moo pet a alabasta, di ni dũ shang-shang.
- 38 Wura dár nkoghop mbwoon nshii kɾ-Jesu, wura nkaa wal, kɾ-wura lok shii firi mo shi yitmwaan fira, be wura pwos yitmwaan di ni nkaa shii firi ni shi shoopkáa fira, wura dwas shii firi mo shi mishpoo fira, kɾ-wura pwos mwoor di ni dũ shang-shang ni nkaa shii firi.

- ³⁹Kaadi ngu Farisi di wuri pet Jesu ni, wuri naa mini, be wuri pan ndighin putughup firi nee, "Katdang di gwar diisi a ngusatpo k̀Naan azeen-nzeen, be di wurin mman kiyeet k̀mat shikbish di wuraa tuwaas wuri si."
- ⁴⁰Jesu wuri sat nwuri nee, "Simon, wan ki-mee mbii mpee sat nwugha." Simon wuri lap nee, "Ngukám, a sat mbii ni dak."
- ⁴¹Jesu wuri sat nee, "Mee gurum mo di vul, di mo lap kaat shaghal pu mee ngo di wurii cín hop shaghal ngurum mo. Memee hop shaghal zinariya mo daripaata, ki-memee hop mo laarpaata.
- ⁴²Kaadi ba mo mak kat mee mbii mpee kwat shaghal nin ngwar ni kas, be wuri fwo kaat ni mo weet. Ndighin mo vul, be a we nwal ngucín hop shaghal ni met ye?"
- ⁴³Simon wuri lap nee, "Wan ben nee, a ngo di mo fwo kaat miri des met sí." Jesu sat wuri nee, "A lap a ndire."
- ⁴⁴Dangbe Jesu cighir naa mat ni, be wuri sat Simon nee, "A naa mat diisi aa? Wan j`i ndighin ntulu fugha, ba a cín am vvang shii nwan kas, amma wura lok shii fina mo shi yitmwaan fira, ki-wura pwos mo shi shoopkaa fira.
- ⁴⁵Ba wugha tuwaas shii fina mo shi mishpoo kas. Pudi wura del di, be ba wura ki-nook tuwaas shii fina mo shi mishpoo fira kas.
- ⁴⁶Ba wugha pwos mwoor nwan kas, amma wura pwos shii fina mo shi mwoor di ni du shang-shang.
- ⁴⁷Mpeemini, wan sat nwugha, shikbish fira di mo des si, mo k̀fwo mo nwura jir, mpeedi wura wal nwan des. Amma ngo di mo fwo nwuri lee, be wuri wal a lee dak zak."
- ⁴⁸Jesu wuri sat mmat ni nee, "Mo k̀fwo shikbish fii mon nyi."
- ⁴⁹Mizep di moo tong a pee sese ni ashak ki-wuri, mo doghom sat ki-shak nee, "Gwar diisi wuri a we, di wuri mak fwo shikbish ye?"
- ⁵⁰Amma Jesu wuri sat mmat ni nee, "Cínzeen fii ni bam yi, yi so yiyi riyang."

Luk 8

- ¹Abwoon di mo lang diilee, be Jesu wuri mwaan del ndighin birni ni mo, ki-jepyl mo, wurin nkaa satpo k̀Naan, ki-satpo diiret nkaa mulki k̀Naan. Wuri so ashak ki-jeplop firi diikaghapaata baavul ni mo.
- ²Ki-pak mat di jí wuri k̀ceen riin diibish mo pwat aku mbut mmo, ki-pak shwal mo shini-shini. Ndighin mat ni mo, be Meeri di, di moo pet wura a Makdalin, di jí Jesu pwat ki-riin diibish mo povul mbut nwura.
- ³Ki-Joana mat k̀Kuza, di wuri a diides nkaa lu k̀Herot, ki-Suzana, ki-pak mat ni mo des zak, di mo c`in dak ki-long furu mo, mpee bam Jesu ki-jeplop firi mo.

- ⁴Kaadi gurum di mo pwat j`i shiyil-shiyil, mo jí kuur des pe Jesu di, be wuri satpo mmo shi sumpo nee,
- ⁵"Mee ngubwot cirem wuri put mpee so bwot cirem firi. Kaadi wuri nkaa bwot cirem ni, be pak cirem ni mo taa nkaa ar be gurum mo tireng mo shi shii, ny`er dii adeng mo sham kyak se.
- ⁶Pak cirem ni mo taa nkaa kwaghap zak, be kaadi mo kaa doghom wurang, be mo cighir fii, mpeedi ba yil ni ki-am kas.
- ⁷Pak cirem ni mo taa mbutahir, be mo wurang ashak ki-diben ni, be hir tireng kaa ndiben ni mo.
- ⁸Pak cirem ni mo taa mbut nyil diiret, mo kaa wurang, be mo le aa, pak dari-dari." Kaadi Jesu wuri satpo mini, be wuri sat nee, "Ngo di wuri ki-kom mu kitingpee, be ni ret ku wuri kiting."
- ⁹Jeplop ki-Jesu mo tal shii ki-sumpo mini pu wuri di.
- ¹⁰Be wuri lap mmo nee, "Mo ki-cin man nwun, mpeku wu manshii ki-mbii di mo a sisok mu mulki ki-Naan. Amma mpee kaghar gurum mo, be wan satpo mmo a shi sumpo mo. Mpeku koo di mo naa, be ba mon nnaa kas, ki-koo di mo kiting, be ba mon mmanshii ni kas."
- ¹¹"A shii ki-sumpo ni ndiisi, cirem ni a po ki-Naan.
- ¹²Cirem di mo taa nkaa ar si, mo a kaa nyem di moo kitingpo ki-Naan ni, be Shetan wuri j`i hir ni put kini aku ndighin putughup furu mo, mpeku taji mo cinzeen, ku mo kat bam di kas.
- ¹³Cirem di mo taa nkaa kwaghap si, mo a kaa nyem di moo kitingpo Naan ni, be mo lap ni shi retnyit, amma ba moo mee peedi po nin nsham seen di kas. Cinzeen ki-mo ni a mpee shiiteer mo kong bejee dak. Katdang be kyam j`i, be mo cighir pal baa shibwoon kitak-kitak.
- ¹⁴Cirem di mo taa mbutahir si, mo a kaa nyem di moo kitingpo Naan ni, dangbe jwaan ki-shang mu mbii dii mu yil diisi mo, koo a tang long, ki-se, ki-shwaa mu seen diiyaksi, mo tireng mo, har ni le ku ba moo cin dak diiret mo kas.
- ¹⁵Cirem di mo taa nkaa yil diiret si, mo a kaa nyem di mo kitingpo ki-Naan ni, be mo lap ni dyel shi gung putughup mindong, har mo cin dak diiret mo."
- ¹⁶"Ba mee gurum nkyam lewus nfitila, dangbe wuri waa paa ni shi daa diides, koo wuri waa le ni nder peesaam kas. Amma wurin nle ni a dengpee, a pee le fitila ni, mpeku katdang gurum mo del di, be mo naa peebang mu fitila ni di.
- ¹⁷Ba mee mbii di, di ni a pipaa, di nin nnook put agaak kas, ki-ba mee mbii di, di ni a sisok di gurum mon nnook man ni kas.

18Wu tap kɪ-mbii di wuu kɪng, mpeedi koo a weye di wuri kɪ-mbii, be mon ncín diki-nwuri. Amma ngo di ba wuri kɪ-mee mbii kas, be mon nyaa wuri kɪ-rep mbii di wuri pan ne wudi kɪni.”

19Nighin kɪ Jesu, kɪ-dyemnighin firɪ mo j`i pe wuri di, amma mpee dɔu kɪ-gurum mo, be ba mo mak so wul kus pe wuri di kas.

20Mee gurum sat nwuri nee, "Nighin fugha, kɪ-dyemnighin fugha mo, moo dar atɪf`eng, mo ribet naa wugha.”

21Amma Jesu wuri lap mmo jir nee, "Nighin fina, kɪ-dyemnighin fina mo, mo a nyem di moo kɪngpo kɪ-Naan, dangbe mo c`in dak kɪni zak.”

22Parmeeci, be Jesu wuri del ndighin jirgi am ashak kɪ-jeplop firɪ mo, wuri sat mmo nee, "Wu yit ku mu can am candar diisi, ku mu del mu so mbin diisi." Be mo yaghal mo doghom so.

23Kaadi mon nkaa so nkaa am ni, be saam mang Jesu ndighin jirgi ni. Be mee kut diides ni yaghal nkaa am candar ni, har jirgi furu ni doghom ru ndighin am ni, dee kaa mon mmumurap si.

24Jeplop kɪ Jesu mo j`i pe wuri di. Mo mii wuri, be mo sat nwuri nee, "Daa, Daa, mun kus kɪ-lagham." Wuri mii nsaam ni, be wuri sat nkut ni dok titik. Be am ni dar caghat, pee dokshik titik.

25Jesu wuri sat mmo nee, "Wu le cinzeen fuu ni a neye?" Ni le kɪrmuut mmo, kɪ-ni aapo mmo des, har mo sat kɪ-shak nee, "Gwar diisi wuri a we mmini ye, di har kut kɪ-am, mo kɪngpo firɪ ye?"

26Jesu kɪ-jeplop firɪ mo, mo j`i wul nkoghop nyil nGarasin, di nin nkoghop mbin diisi mu am candar mu yil nGalili.

27Kaadi wuri put kaa a mpofighir, be wuri kaat kɪ-mee gwar di wuri kɪ-riin diibish mo, di wuri put a ndighin birni ni j`i. Gwar ni wuri kɪ-tong des, di wurii mwaan a ngum, ba wuri lop mee nɪr kas. Ba wuri kudi kɪ-tong ntulu kas, see wurii tong a ndighin kɪir mo.

28Kaadi wuri naa Jesu, be wuri le or shibal, kɪ-wuri taa ntoghom kɪ Jesu. Be wuri sat shi doo diides nee, "A me kaat mun kɪ-wugha ye? Jesu Laa kɪ-Naan Diihai. Wan dang pu wugha, taji a lejeel nwan kas.”

29Wuri sat kisi a mpeedi Jesu wuri kɪ-sat riin diibish ni ne, ni put aku mbut ngwar ni. Riin diibish ni kɪ-fes tong des ndighin gwar ni, mpeedi yit mo des, be riin diibish nii j`i yaghal nwuri. Moo naa bwaghat wuri shi tisek, kɪ-teng diimwaghal mo, amma jir kisi, be wurii saa mo fwo, kɪ-riin diibish nii mang gwar ni so a naar yil.

30Jesu wuri tal pu gwar ni nee, "Sum fugha a weye?" Gwar ni lap nee, "sum fina ni a Lijiyon," di shii kɪ-mini nee, "Mun di des." Mpeedi riin diibish mo di des ndighin gwar ni.

- 31 Riin diibish ni mo dang pu Jesu, ku taji wuri ceen mo so bwot ndighin tughun diides diijurung di ba nii peedar kas si.
- 32 Kus ki-peemini, be mee kuur k-tughus mo nkaa sese shitughur jwak. Riin diibish ni mo dang pu Jesu, ku wuri cinpee mmo so del di ndighin tughus ni mo. Jesu wuri cinpee mmo.
- 33 Riin diibish ni mo pwat aku ndighin gwar ni, be mo so del mbut tughus ni mo. Kuur k-tughus ni mo yaghal swa sham di a shitughur jwak ni, be mo sham beer ndighin am candar ni, har mo murap jir.
- 34 Kaadi nyemnaa tughus ni mo naa mbii di ni c`in, be mo swa, mo so sat nyem din ndighin birni mo, ki-nyem di mo ndighin jepyil mo.
- 35 Gurum mo pwat j`i mpee naa mbii di ni k`c`in. Mo j`i pe Jesu di, be mo kat gwar di ji riin diibish mo ndighin wuri, mo k-pwat. Wuri k-tong caghat nshii k-Jesu, ki-nlir a lhop, ki-wuri ndighin dyen firi riret zak. Kirmuut yaa mo.
- 36 Nyem di mo naa mbii ni, be mo yakshii ni ngurum mo, kaadi Jesu bar gwar di wuri ki-riin diibish ni si.
- 37 Dangbe nyemyil nGarasin mo jir, mo dang pu Jesu, ku wuri yaghal put aku ndighin yil furu, mpeedi kirmuut diides ni yaa mo. Mpeemini, be Jesu wuri del ndighin jirgi am, ku wuri yaghal yit yil mini di.
- 38 Amma gwar di riin diibish mo pwat ndighin wuri, wuri dang pu Jesu nee, "A yit nwan so di ndang wugha." Amma Jesu ci nwuri. Jesu sat nwuri nee,
- 39 "A baa waa ntulu fugha, ku a satpo di nkaa mbii diides di Naan wuri k`c`in nwugha." Gwar ni wuri baaso ndighin birni ni, wuri yaa satpo ngurum mo nkaa mbii diides di Jesu k`c`in mo nwuri.
- 40 Kaadi Jesu wuri baaj`i, be kuur k-gurum ni mo kaat wuri, mpeedi mo jir, mo di pu gong baaj`i firi.
- 41 Dangbe mee gwar di moo pet sum firi a Jairus, di wuri a memee ndighin nyem diinan-nan mu mee lu k-Naan, wuri j`i kurum ntoghom k-Jesu, be wuri dang pu Jesu, mpeku wuri so di ntulu firi.
- 42 Wuri k-mee reep mindong, di bit fira mo wul kaghapaat baavul, wura ndung muut. Amma kaadi Jesu a ar so ntulu k-Jairus ni, be kuur k-gurum ni mo neer wuri cighirkaat kus-kus.
- 43 Amma mee mat wura di, di wuraa beer toghom, mpee bit mo kaghapaat baavul, wura k-kyes long fira mo jir pu nyemyen mo, jir kisi, be ba memee mak bar wura kas.
- 44 Wura tap j`i nkoghop mbwoon k-Jesu, be wura tuwaas pukom nlir firi. Be abet, toghom di nii beer nwura ni dar.
- 45 Jesu wuri sat nee, "A we tuwaas wan ye?" Gurum mo ciipo jir. Be Pita wuri sat nee, "Daa, a naa duu gurum di mo neer wugha cighirkaat a mo tuwaas wugha."

⁴⁶Amma Jesu wuri sat nee, "Azeen-nzeen mee gurum k̀tuwaas wan ting, mpeedi wan man mee iiko ni k̀put ndighin wan."

⁴⁷Kaadi mat ni wura naa nee, ba wura mak sok sat kas, be wura j`i shi daar, wura kurum ntoghom k̀Jesu, be wura sat mbii di ni le dang wura tuwaas wuri ni, k̀kaadi wura kat bar abet zak.

⁴⁸Jesu wuri sat nwura nee, "Reep fina, cinzeen fii ni le ku yi a dee diibar. Yi so yiyi riyang."

⁴⁹Kaadi Jesu wuri nkaa katpo mini, be mee ngulop yaghal ntulu k̀ngo diides nkaa mee lu k̀Naan, wuri j`i di, wuri sat nJairus nee, "Reep fugha wura k̀muut. Mpeemini, be taji a waa lejeel din Ngukam wuri kas."

⁵⁰Amma kaadi Jesu wuri k`ting aasi, be wuri sat nJairus nee, "Taji k`muut yaa wugha kas. Amma a cinzeen bejee, be reep fugha wuran mbar."

⁵¹Kaadi Jesu wuri j`i wul ntulu ni, be ba wuri yit ku mee gurum del ashak k̀wuri ndighin lu ni kas, see a Pita, k̀Joon, k̀Jemis, k̀puun, k̀nighin k̀reep ni bejee dak.

⁵²Koo weye mon nkaa wal maaf mpee reep ni wura, amma Jesu wuri sat mmo nee, "Taji wu wal kas, mpeedi ba reep ni wura k̀muut kas, amma wura a nsaam bejee."

⁵³Gurum ni mo jir, mo shwar Jesu, shi shwar mu bakpee, mpeedi mo man nee, wura k̀ten muut azeen-nzeen.

⁵⁴Amma Jesu wuri yaa sar k̀reep ni, be wuri petpee nee, "Laa fina, yi yaghal."

⁵⁵Be seen fira ni baaj`i, yaksi wura yaghal tong ating abet-abet. Jesu wuri sat mmo cin mbiise nwura se.

⁵⁶Ni aapo puun k̀nighin fira mo. Amma Jesu wuri sat mmo nee, taji mo sat mbii di ni k̀c`in ni mme gurum kas.

Luk 9

¹Jesu p`rep jeplop firi diikaghapaat baavul si mo ashak, be wuri cinbal mmo k̀iiko, mpeku mo ceen riin diibish mo pwat di jir, k̀mo bar shwal mo di shini-shini zak.

²Wuri lop mo, ku mo satpo diiret nkaa mulki k̀Naan, k̀mo bar nyemgok mo zak.

³K̀wuri sat mmo zak nee, "Taji wu mang mee mbii mpee mwaan ni kas, koo kammwaan, koo daam, koo mbiise, koo shaghal kas. Taji wu so k̀nlir mo vul kas.

⁴Koo lu diidang ye di wu del di, dang mo lap wun, be wu tong a di, har parfi wu yaghal wu yit peemini.

⁵Jir nyem di ba mo lap wun kas, be katdang wu doghom put ndighin yil mini, be wu bwap irong di ni nkaa shii fuu mo dee di nyil ni, ku ni dee di a langting nkaa nyemyil mini mo."

- ⁶Dangbe jeplop ni mo yaghal del ndighin jepyil mo jir, mo yaa satpo diiret, ki-mo bar nyemshwal mo koo pee diidang ye.
- ⁷Kaadi mishkagham Herot wuri kiting mbii di nii c`in jir, be ni daampee nwuri des hakyeng, mpeedi pak guruh mo sat nee, "A Joon nguc`in baptisma wuri k`baa yaghal a peemuut.
- ⁸Ki-pak guruh moo sat nee, a Ilaija wuri j`i kamshin agaak. Pak mo sat zak nee, a memee mbut nyemsatpo k`Naan diiyam mo, wuri k`yaghal a peemuut."
- ⁹Herot wuri sat nee, "Wan kin le ku mo can kaa k`Joon, dang a we a gwar diisi, di wan kin kiting mbii aapo di wurii c`in si mo ye?" Herot tangpee di wurin naa Jesu di shi yit firi.
- ¹⁰Jeplop k`Jesu mo baaj`i pe wuri di, be mo sat mbii di mo k`c`in mo nwuri jir. Jesu ashak ki-jeplop firi mo, mo so mmeeyil di moo pet ni a Betseda mmusut.
- ¹¹Amma kaadi kuur k`guruh mo man, be mo so ndang wuri. Kaadi mo wul pe wuri di, be wuri sat mwaanlee mmo. Wuri satpo mmo nkaa mulki k`Naan, ki-wuri bar nyemgok mo zak.
- ¹²Kaadi puus doghom ru, be jeplop diikaghapaat baavul ni mo j`i sat Jesu nee, "A sel kuur k`guruh ni mo, ku mo so njepyil di mo neerpee diisi cighirkaat, mpeku mo katpee teer ki-mbiise di, mpeedi peedi mun di si, ba mee tulu k`guruh mo di kas."
- ¹³Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Wun shikaa fuu wu cin mbiise mmo se." Mo sat nee, "Mbii di mun kini a bred mo paat, ki-pupwap mo vul bejee. Aa see koo mu so mu seet mbiise mpee duu k`guruh diisi mo jir."
- ¹⁴Mpeedi duu k`guruh ni mo wul kaa dubu paat si. Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "Wu le ku guruh ni mo tong nyil shi kuur mo laarpaat-larpaat."
- ¹⁵Jeplop ni mo c`in aasi, mo le ku guruh mo tong nyil jir.
- ¹⁶Jesu wuri mang bred diipaat ki-pupwap diivul ni mo, wuri diyeep yit firi kaa adeng, be wuri c`in aduwa mu pang Naan. Wuri yilang bred ni cin nyemso ndang wuri mo, mpeku mo cin di kuur k`guruh ni mo se.
- ¹⁷Guruh ni mo jir mo se hifit, har nyemso ndang wuri ni mo kyak kaghar mbiise di ni dee ni, be ni gam kiek mo kaghapaat baavul.
- ¹⁸Parmeeci si be, Jesu wuri nkaa c`in aduwa mishin, be jeplop firi mo j`i pe wuri di. Be wuri tal pu mo nee, "Kuur k`guruh si moo sat ne, wan a weye?"
- ¹⁹Jeplop firi mo lap nee, "Pak guruh ni moo sat ne, wugha a Joon nguc`in mbaptisma, pak moo sat zak ne, wugha a Ilaija, ki-pak mo sat ne, wugha a memee mbut nyemsatpo k`Naan diiyam mo, di wuri yaghal a peemuut."
- ²⁰Wuri tal pu mo nee, "Amma wun wuu sat ne wan a weye?" Pita lap nee, "Wugha a Kristi mu Naan."
- ²¹Jesu ci mmo shibal, ku taji mo satpo mini mmeeyil guruh kas.

- ²²Wuri sat mmo nee, "Ting see Làa k̀ Gurum wurin nshwaajeel k̀ mbii mo des aku, k̀ zak, nyemnan-nan mo, k̀ pris diinan mo, k̀ nyemkám Waar k̀ Mosis mo, mon nkwar wuri, k̀ mon ntu wuri, amma parpuus diikun, be wurin mbaa yaghal a peemúut."
- ²³Wuri sat mmo jir, nee, "Katdang be mee guruh k̀ ribet j̀i ndang wan, be ni ret ku wuri kwar shin firi, ku wuri dak shin mpee shwaajeel, di nin ndee kaa wuri mang a shiyeepmúut firi shidaar-shidaar, ku wuri j̀i di ndang wan.
- ²⁴Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri ribet bam seen firi shikáa firi, be nin nlagham a wuri, amma koo ngo diidang ye di wuri ribet cín seen firi mpee sum fina, be wurin nkat seen ni.
- ²⁵Guruh nkat a libet diidang ye, katdang wuri kat mbii dii mu yil ni mo jir, dangbe seen firi ni k̀ lagham ye, be koghop ni a meye?
- ²⁶Koo ngo diidang ye di yitluwaan yaa wuri mpee wan k̀ kám fina, be Làa k̀ Gurum, wurin c`in yitluwaan k̀ ngo ni zak, pardi wurin nj̀i ndighin diides firi, k̀ ndighin diides mu puun, k̀ ndighin diides mu nyemlop diibang mo.
- ²⁷Amma wan sat nwun azeen-nzeen nee, mbut mpak nyem di moo dar mpesi, ba mon mmuut kas, see mo naa mulki k̀ Naan ni j̀i wul akudang."
- ²⁸Abwoon k̀ teer mo kaa pokun si, di Jesu wuri k̀ sat mbii diisi mo, be wuri mang Pita, k̀ Joon, k̀ Jemis, wuri kaa k̀ mo adeng jwak, mpee c`in aduwa.
- ²⁹Kaadi wuri nkaa c`in aduwa, be shin firi ni cighir k̀ nliir firi mo cighir dee a diipiyaa peng-peng, har moo lap mtep yilak-yilak.
- ³⁰Dangbe ndin mman, be guruh mo vul, mon mpo ashak k̀ wuri. Memee a Mosis, k̀ memee a Ilaija.
- ³¹Mo j̀i kámsut agaak ndighin diides mu dengnaan. Mo nkaa katpo k̀ Jesu, nkaa muut di yak wurin mmuut ni ndighin Jerusalem, mpeku ni gam dyen k̀ Naan di.
- ³²Saam yaa Pita, k̀ Joon, k̀ Jemis, amma kaadi mo mii nsaam ni, be mo naa diides k̀ Jesu, k̀ das diivul di moo dar ashak k̀ wuri si.
- ³³Dangbe kaadi das diivul ni mo doghom bakshak k̀ Jesu, be Pita sat nJesu nee, "Daa, ni ret kaadi mun di mpesi, a yit ku mu dik b`it mo kun, memee mpee wugha, memee mpee Mosis, k̀ memee mpee Ilaija." Ba Pita manshii k̀ mbii di wuri sat ni kas.
- ³⁴Kaadi Pita nkaa satpo mini, be mee nluu ni j̀i paa riin nkaa mo, har kiirmuut yaa nyemso ndang Jesu diikun ni mo.
- ³⁵Mee doo put di ndighin nluu ni, di ni sat nee, "Diisi a Làa fina di wan kin bitip wuri, wu kiting wuri."

- ³⁶Kaadi doo ni dok, be Jesu wuri dee mmishin. Jeplop diikun ni mo yaapo furu mo titik, ba mo satpo mini mmee gurum nkaa mbii di mo kɛ naa ni ndighin shiiteer mini mo kas.
- ³⁷Dadaar ni, be kaadi Jesu ashak kɛ jeplop firi diikun ni mo sham adeng jwak ni, be kuur kɛ gurum mo des mo kaat kɛ Jesu.
- ³⁸Dangbe mee gwar mbut kuur kɛ gurum ni mo, wuri diyeep doo firi, wuri sat nee, "Ngukám, wan dang pu wugha, a naajeel kɛ laa fina shi kussuk fugha, mpeedi a wurin nwan mindong dak.
- ³⁹A naa mee riin diibish ni kɛ del ndighin wuri. Tong be wurii doghom a le or dak, nii mang wuri vwet nyil, kɛ wurii pwas shii, har tifiil kɛ j`i put nwurin mpo. Nii naa nlejeel nwuri zam, a dikyet dang nii bwot wuri mpee rep pee lee.
- ⁴⁰Wan kin dang pu jeplop fugha mo, mpeku mo ceen riin diibish ni put di, amma ba mo mak kas."
- ⁴¹Jesu lap nee, "Gang diisi mo, di ba wun kɛ cinzeen kas. Nyem di nkan mo! Wan ntong pe wun di a vit me? Wan nsat a ngung kɛ wun vit dak aa? A j`i kɛ laa fugha ni si."
- ⁴²Kaadi wuri nkaa j`i kɛ laa ni pe Jesu di, be riin diibish ni cut laa ni vwet nyil shwal-shwal zam, har wuri doghom a pwas shii dak, amma Jesu ceen riin diibish ni put aku, kɛ wuri bar laa ni. Wuri cin laa ni mpuun firi.
- ⁴³Ni aapo ngurum mo jir, mpee iiko diides kɛ Naan. Kaadi ni nkaa aapo nkuur kɛ gurum ni mo, mpee mbii lukshik di Jesu c`in mo jir, be wuri sat njeplop firi mo nee,
- ⁴⁴"Wu yit ku po diisi mo del ndighin kom fuu mo riret! Mpeedi mon ncín Laa kɛ Gurum ndighin sar kɛ gurum mo."
- ⁴⁵Amma ba jeplop ni mo manshii kɛ po di wuri sat diisi ni mmo kas. Shii kɛ ni dee a diisisok pe mo di, mpeku taji mo manshii kini kas, kɛ mo kiir mpee tal shii kɛ po diisi ni mo pu wuri.
- ⁴⁶Dangbe beetshik yaghal nnaar kɛ jeplop kɛ Jesu mo nee, a we a diides met jir ndighin wudun ye?
- ⁴⁷Amma kaadi Jesu wuri man ne beetshik yaghal nnaar furu, be wuri pet mee laa diilee j`i dar kus kɛ wuri.
- ⁴⁸Be wuri sat mmo nee, "Koo ngo diidang ye di wuri lap laa diilee kaa diisi si ndighin sum fina, be ngo ni lap a wan mmimi. Kɛ koo ngo diidang ye di wuri lap wan, be ngo ni lap a ngo di wuri lop wan j`i mmimi. Mpeemini, ngo di wuri a diilee mbut nwun, be a ngo minin ndee a diides met jir."
- ⁴⁹Joon sat nee, "Daa, di mu naa mee gwar wuri nkaa ceen riin diibish mo pwat ndighin sum fugha, be mu cií nwuri, mpeedi ba wurii mwaan ashak kɛ mun kas."

- 50 Amma Jesu sat nwuri nee, "Taji wu cii nwuri kas, mpeedi ngo di ba wuri a shaarlek furu kas, be wuri ashak ki-mun mmimi."
- 51 Kaadi pee ni wul kus, di mon nlap Jesu baakaa adeng, be wuri fes leputughup firi ndire mpee kaa nJerusalem.
- 52 Wuri lop jeplop mo a kiyeen firi, mpeku mo so di ndighin rep mee laayil, di ni a mu nyem Sameriya mo, mpeku mo dak mbii mo di nwuri.
- 53 Amma ba nyem din nlaayil mini mo lap wuri kas, mpeedi mo man nee, wuri kɛ fes leputughup firi a mpee kaa nJerusalem bejee.
- 54 Kaadi jeplop firi diisi mo, Jemis, ki-Joon, mo naa mini, be mo sat nee, "Daa, a ribet ku mu pet wus sham adeng, ku ni se mo di me?"
- 55 Amma Jesu wuri cighir naa mo, be wuri gwak mo.
- 56 Dangbe Jesu ki-jeplop firi ni mo del so mnee laayil diici.
- 57 Kaadi mo a ar so, be mee gwar wuri sat nJesu nee, "Wan nso ndang wugha, koo a pee diidang ye di a so di jir."
- 58 Jesu lap ngwar ni nee, "Ngau mo kɛ-tughun furu mo, ny`er mo ki-tish furu mo zak, amma ba Laa kɛ-Gurum wuri ki-mee peedi wurin nle kaa firi di kas."
- 59 Jesu sat mnee gwar nee, "A j`i ndang wan." Amma gwar ni sat nwuri nee, "Daa, a yit nwan so ntulu, kun wum puun fina di aku."
- 60 Jesu lap nwuri nee, "A yit ku nyem di ba mo cinzeen kas mo wum nyemmuut furu mo. Amma wugha a so a satpo nkaa mulki kɛ-Naan."
- 61 Mee gwar sat nJesu zak nee, "Daa, wan nso ndang wugha, amma a yit ku wan so nsat dang mukaat dak nyemtulu fina mo akudang."
- 62 Jesu sat ngwar ni nee, "Koo ngo diidang ye, di wuri lesar firi nkaa caan maar, dang wuri dee cighir naapee mbwoon, be ba wuri mak mpee mulki kɛ-Naan."

Luk 10

- 1 Abwoon diisi, be Daa wuri biip pak gurum mo laarpovul baavul zak, wuri lop mo vul-vul a tileng nwuri, ku mo so ndighin koo birni diidang ye, ki-koo pee diidang ye, di wurin nyaghal so di shikaa firi.
- 2 Wuri sat mmo nee, "Diben dii mu diip ni di des-des hakyeng, amma nyemdiip ni mo a lee dak. Mpeemini, wu cin aduwa mpee ngudiben ni, ku wuri lop nyemdak mo di, mpeku mo j`i diip diben firi ni di.
- 3 Wu so, wu naa wan lop wun a kaa tum mo nnaar kɛ-ncuwe mo si.
- 4 Taji wu mang mee daamshaghal, koo mee kuluk kas, koo kwaghazak mo kas. Taji wu dee ntok ki-mee gurum a ar kas.
- 5 Koo tulu diidang ye, di wu del di zak, be wu shee sat nee, riyang pe tulu diisi.

- ⁶Katdang mee ngo di wurii ribet tongriyang di ntulu mini, be riyang fuu ni dee di nkaa gwar mini. Katdang ba mee nguribet riyang di kas, be tokshik mu riyang ni baaj`i nwun.
- ⁷Wu tong ndighin tulu mini. Wu se, ki-wu shwaa mbii di mo cin nwun, mpee se jir, mpeedi ni a ndire ku ngudak wuri lap kwat mu dak firi. Taji wu del shilu-shilu kas.
- ⁸Koo yil diidang ye di wu del ndighin ni, dangbe mo lap wun, be wu se mbiise di mo ncín wun jir.
- ⁹Wu bar nyemgok di mon ndighin yil ni, ki-wu sat ngurum ni mo zak nee, 'Mulki k`i Naan ni j`i wul kus pe wun di ndiisi.'
- ¹⁰"Amma koo a yil diidang ye, di wu del ndighin ni, dang ba mo lap wun kas, be wu pwat wu so a ar mo, ki-wu sat di nee,
- ¹¹'Koo a irong k`i yil fuu di mu hir shi shii funu mo, be mu bwap mbii fuu dee nwun.' Amma jir kisi, be wu man diisi nee, mulki k`i Naan ni j`i wul kus.
- ¹²Wan sat nwun, parpuus tokdiyeel, be Naan wurin nnaajeel k`i Sodom met nyil mini."
- ¹³"Jeel ntaa nkaa wii Korazin! Jeel ntaa nkaa wii Betseda! Mpeedi katdang di gyet mo c`in ndak diinan-nan di mo c`in ndighin wun si a ndighin Taya ki-Sidon, be di pugyet mo k`i tuwap di, be di gyet mon njwal goklee mo, k`i gyet mon mpuk fwat nkaa kaa furu mo.
- ¹⁴Amma parpuus tokdiyeel, be Naan nnaajeel k`i Taya ki-Sidon met nwun.
- ¹⁵Wii Kaparnahum, wii yii ribet ku mo diyeep wii har kaa wul adeng me? Waash! Mon nsham ki-yi har hades."
- ¹⁶Jesu sat njeplop firi mo nee, "Ngo di wuri kiting wun, be wuri kiting a wan mmimi. Ngo di wuri kwar wun, be wuri kwar a wan. Ngo di wuri kwar wan, be wuri kwar a ngo di wuri lop wan j`i mmimi."
- ¹⁷Nyem dii si mo baaj`i pu Jesu di shi retnyit, be mo sat nee, "Daa, har koo a riin diibish mo, be mo kiir mun, kaadi mu satpo mmo ndighin sum fugha."
- ¹⁸Wuri lap mmo nee, "Di kin naa Shetan wurii tong adeng sham taa nkaa yil ni kaa yindek si.
- ¹⁹Wu naa, wan kin cin iiko nwun, mpeku wu tireng nw`oo mo ki-dighir mo, ki-bal nkaa shaarlek mo jir zak, ba mon mmak c`in mee mbii nwun, koo mo lejeel nwun kas, koo diben.
- ²⁰Amma taji wu c`in retnyit a mpeedi riin diibish mo kiir wun, kaadi wu satpo mmo si kas, amma wu c`in retnyit a mpeedi mo k`i-ran sum fuu mo ndighin dengnaan."
- ²¹Parmimi, be Jesu kat retnyit ndighin Riin k`i Naan, be wuri sat nee, "Wan p`tang wugha puun fina. Daa mu dengnaan ki-yil ni, mpeedi wugha k`i sok mbii diisi mo pee nyemseen mo, ki-nyemman mbii mo, ki-wugha woo mo di nlaanjuu mo. Ii, Daa, diisi ni a dyen fugha ku ni den aasi.

- 22"Puun fina wuri cín mbii mo nwan jir. Ba mee gurum man Làa ni kas, see a puun bejee ðak, kɪ-ba mee gurum man puun ni kas, see a Làa ni ðak, kɪ-nyem dɪ Làa ni wuri ribet kám puun ni mmo bejee ðak."
- 23Wuri cighɪr lyap jeplop firɪ mo, be wuri sat mmo a sisok nee, "Ni bang nwun zam, mpeedi wu naa mbii dɪ wun nkaa naa ni yaksi.
- 24Wan sat nwun azeen-nzeen nee, gyet nyemsatpo kɪ-Naan mo, kɪ-mishkagham mo ðes, moo ribet naa mbii dɪ wun nkaa naa ni yaksi, amma ba mo mak naa ni kas. Gyet moo ribet kɪting mbii dɪ wun nkaa kɪting ni yaksi, amma ba mo mak kɪting ni kas."
- 25Mee ngukám Waar kɪ-Mosis yaghal ðar, mpeku wuri kyam Jesu dɪ. Be wuri tal pu Jesu nee, "Ngukám, nwan nɛ`in a me, ku wan kat seen ðiiso ngaa-ngaa dɪ ye?"
- 26Jesu lap nwuri nee, "Mo ran a me ndighɪn Waar kɪ-Mosis ni ye? Wugha aa tang ni arang ye?"
- 27Gwar ni wuri lap nee, "A wal nDaa Naan fugha shi putughup fugha jir, kɪ-shi seen fugha jir, kɪ-shibal fugha jir, kɪ-shi pan fugha jir, kɪ-a wal nginang fugha kaa sak fugha si zak."
- 28Jesu lap nwuri nee, "Mbii dɪ a sat ni mo a ndire. Katðang a c`in mo, be wughan nkat seen."
- 29Amma ngukám Waar kɪ-Mosis ni wurii ribet leshin a ngo ðin ndire, be wuri waa baa tal dɪ pu Jesu nee, "A we a ginighɪn fina ye?"
- 30Jesu lap nwuri nee, "Mee gwar wuri yaghal nJerusalem, be wuri yaa ar sham nJeriko, be wuri taa kaat kɪ-nyemhir pee mo. Mo niram wuri, kɪ-mo shwat léee firɪ mo, ðangbe mo yaghal yit wuri nnaar kɪ-seen kɪ-muut.
- 31Parpuus mini, be mee pris wuri yaa dɪ a ar mini. Kaadi wuri j`i wul kus, be wuri naa gwar ni, be wuri mer ðel so mmee koghop.
- 32Aɓwoon mini, be mee ngu livai wuri yaa dɪ a ar mini zak, kaadi wuri jí wul kus, be wuri naa gwar ni, be wuri mer ðel so mmee koghop.
- 33Amma mee ngu Sameriya, dɪ wurin mmwaan a ar mini, wuri j`i wul a peedi gwar ni dɪ. Kaadi wuri naa gwar ni, be wuri naajeel kɪ-gwar ni.
- 34Wuri j`i zum pe gwar ni dɪ, be wuri ðoo mwoor, kɪ-am anab nkaa làa ni mo, wuri ɓwaghat mo shi fuwaat. Dangbe wuri mang gwar ni le nkaa njaaki firɪ, be wuri so kɪ-gwar ni mmee luteer kɪ-mizep mo, wuri tap kɪ-gwar ni hakyeng.
- 35Dadaar mbít, be wuri shang shaghal zinariya mo vul, wuri cín ngutap kɪ-luteer kɪ-mizep ni mo, kɪ-wuri sat ngutap kɪ-lu mizep ni mo nee, 'A tap kɪ-gwar ðiisi ni riret, mbii dɪ a tu nkaa wuri jir, be katðang wan baaj`i, be wan nkwat ni nwugha jir.'
- 36Mbut das ðiikun si mo, be wugha le a we a ginighɪn kɪ-gwar dɪ wat mo taa nas wuri si ye?"

³⁷Ngukám Waar k̀ Mosis wuri lap nee, "A ngo di wuri naajeel k̀ bam gwar ni si." Jesu sat nwuri nee, "Wugha so a c`in aasi zak."

³⁸Kaadi Jesu ki-jeplop firri mo di nkaa mwaan furu, be mo j`i del ndighin mee laayil, a peedi mee mat di moo pet sum fira a Marta, wura lap mo le nlu fira.

³⁹Wura ki-mee dyemnoghon diimat di moo pet sum fira a Meeri, di wura j`i tong nder shii k̀ Daa, ku wura kiting kám firri mo di.

⁴⁰Amma ni làa Marta mbut, mpeedi a wura nkaa c`in ndak mbiise ni jir mmisat. Mpeemini, be wura j`i pe Jesu di, wura sat nee, "Daa, ba wugha kak di dyemnighin fina wura yit dak c`in mbiise ni nwan c`in mmisan si kas aa? A sat nwura j`i bam wan."

⁴¹Amma Daa wuri lap nwura nee, "Marta! Yii daampee nshik, ki-yii wat putughup nshik nkaa mbii mo des zam.

⁴²Amma a mbii mindong di ni ret ku yi kat. Meeri wura tap bilip a mbii diiret ni, di ba mee guruh mak yaa wura kini kas."

Luk 11

¹Parmee puus, kaadi Jesu nkaa c`in aduwa mmeepee, be abwoon di wuri k̀ kyes c`in aduwa ni, be memee ndighin jeplop firri mo, sat nwuri nee, "Daa, a kám c`in aduwa mmun, kaadi Joon kám c`in aduwa nyemlop firri mo si."

²Jesu sat mmo nee. Katdang wu doghom c`in aduwa, be wu sat nee, "Puun funu, a yit ku mu lesun fugha a diibang, ku mulki fugha ni j`i di.

³A cin mmun mbiise di mun nse shidaar-shidaar.

⁴A fwo shikbish funu mo mmun, kaadi mun muu fwo shikbish di guruh mo c`in mmun si zak. Taji a yit ku mu so a peedi mon njwaan mun kas."

⁵Jesu sat njeplop firri mo zak nee, "A we ndighin wun, di wuri ki-mee shaar, dangbe wuri so pe shaar firri ni di nnaar par, be wuri sat nshaar ni nee, shaar fina, a hop bred mo nwan kun wa?

⁶Mpeedi mee shaar fina di wuri a ar mwaan wuri j`i pe wan di, ki-ba wan ki-mee mbiise di wan ncín nwuri se kas.

⁷Katdang shaar fugha ni wuri lap nwugha ndighin-ndighin nlu firri nee, "Taji a daampee nwan kas, kin ten nshaghat polu, ki-wan nsaam ashak ki-jep fina mo, mpeemini, be ba wan mmak yaghal kun cin mee mbii di nwugha kas.'

⁸Wan sat nwun nee, 'koo di ba wurin mmak yaghal a peesaam, mpeku wuri cin mee mbii di nwuri kas, amma mpeedi wuri a shaar firri, ki-mpeedi wuri naa nd`iin dang ni pu wuri, be nin nle ku shaar ni yaghal cin nwuri, koo di wurii ribet mo a kong ye.'

⁹"Ni aasi zak, wan sat nwun nee, Wu naa ndang mbii, be mon ncín nwun. Wu naa ntang mbii, be wun nkat. Wu naa mbwappee, be mon nwang polu ni nwun.

- 10**Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri dang, be wurin nlap, ki-ngo di wuri tang, be wurin nkat, ki-ngo di wuri bwappee, be mon nwang polu ni nwuri.
- 11**A we ndighin wun di wuri a puun, di katdang be laa firi dang pupwap pu wuri, be wurin ncín nwoo nlàa ni ye?
- 12**Koo katdang laa ni dang aaskwee, be wurin ncín a dghir nlàa ni ye?
- 13**Katdang be wun di wun a diibish mo, wu man cín mbii diiret njep fuu mo, dang j`idèe a puun fuu di wuri adeng aa? Wurin ncín Riin firi Diibang mpee nyem di mo dang pu wuri.”
- 14**Jesu wuri nkaa ceen mee riin diibish, di ngo ni a tidng, be kaadi riin diibish ni put. Be gwar di riin diibish ndighin wuri ni, wuri doghom katpo. Ni aapo nkuur k`gurum ni mo.
- 15**Amma pak gurum mo sat nee, "Jesu wurii ceen riin diibish ni mo pwat a shi iiko mu Beelzebul, mishkagham k`riin diibish mo.”
- 16**Pak gurum ni mo c`in tal mpee kyam Jesu zak nee, muu ribet ku a kám mee mbii aapo, di ni tong adeng sham di mmun.
- 17**Amma mpeedi Jesu wuri man pan furu mo, be wuri sat mmo nee, "Koo mulki diidang ye di ni bàk sat vul, be nin nwat. Ki-koo a lu diidang ye di ni bàk vul, be nin nshirip zak.
- 18**Katdang be Shetan bàkshin vul, be cirang dang mulki firi nin ndar ye? Mpeedi wuu sat nee, wan kin ceen riin diibish mo a shi iiko mu Beelzebul.
- 19**Katdang be wan kin ceen riin diibish mo a shi iiko mu Beelzebul, be nyemso ndang kám fuu moo ceen riin diibish ni mo a shi iiko mu weye? A nyemso ndang kám fuu mo a langting nee, ba po di wuu sat ni azeen kas.
- 20**Amma katdang wan kin ceen riin diibish ni mo a shi iiko mu Naan, be a mulki k`Naan ni j`i pe wun di ndiisi.
- 21**"Ngubal di wuri ki-leelek firi mo a diidafak, be wurii tap ki-lu firi mmuni, be ba mee wat ntung long firi mo kas.
- 22**Amma katdang mee ngo diibal met ngulu ni j`i taa nkaa wuri, har wuri se koghorong nkaa ngulu ni, be ngubal nin nyaa wuri ki-leelek ni mo jir, di ngulu ni wurii gangkaa firi nkaa mo, be wurin nhir long k`ngulu ni mo so kini.
- 23**Ngo di ba wuri ashak ki-wan kas, be wuri a shaarlek fina. Ngo di ba wuri bam wan mpee j`i ki-gurum mo pe Naan di kas, be a ngo mini ki-waa tiit mo so jong k`Naan.”
- 24**"Kaadi mee riin diibish ni put mbut mmee gurum, be ni mwaan so mpee di ba nii am kas, nin nkaa tangpee nookdi. Kaadi ba ni katpee nookdi ni kas, be ni sat nee, 'Wan mbaaso ntulu fina, peedi baaj`i wan put di.’
- 25**Kaadi ni baaj`i di ntulu ni, be ni j`i kat lu ni a diiffet, ki-mo ki-tap dak ni le riret zak.

- ²⁶Be ni waa baaso hir pak riin diibish diici mo diki-povul, di mo bish met nni. Mo j`i del tong ndighin lu ni. Peekyes kimi, be tong k`i-gwar diisi ni waa bish met ndin nshee ni.”
- ²⁷Kaadi Jesu nkaa sat mbii diisi mo, be mee mat mbut kuur ni, wura diyeep doo fira, wura sat nwuri nee, "Mat di wura laa wugha, k`i-har wura kiyeer wugha j`i wurang, wura kat diiret.”
- ²⁸Amma Jesu lap nee, "A nyem di moo kiting po k`i-Naan, dang mo c`in mbii di po ni mo sat zak, a mo a nyem di mo kat diiret ni.”
- ²⁹Kaadi duu k`i-gurum mo j`i kuur pe Jesu di, be wuri doghom sat nee, "Nyem din ny`iicinsi mo a nyemdiibish mo. Moo ribet naa mee mbii aapo mo, amma ba mon ncin mee mbii aapo mmo kas, see a mbii aapo mu Joonaa si dak.
- ³⁰Mpeedi kaadi gyet Joonaa dee a langting mpee nyem Ninevi mo, be Laa k`i-Gurum wurin ndee a langting mpee nyem din ny`iicinsi mo zak.
- ³¹Parpuus tokdiyeel, be mishkagham diimat nkoghop ngween, wuran nyaghal dar ndiyeel ashak k`i-nyem din ny`iicinsi mo, be wuran ngan mo ndiyeel. Mpeedi gyet wura put a yil diijong-jong, ku wura j`i kiting kam mu seen k`i-Solomon di. Amma wu naa, ngo diides met nSolomon wuri di mpesi.
- ³²Parpuus tokdiyeel, be nyem Ninevi mon nyaghal dar ndiyeel ashak k`i-nyem din ny`iicinsi mo, be mon ngan mo ndiyeel. Mpeedi gyet mo tuwap kaadi mo kiting po Naan nsar k`i-Joonaa. Amma wu naa ngo diides met nJoonaa wuri di mpesi.”
- ³³"Ba mee gurum nlewus nfitila, dang wuri waa lop ni sham mbut tughun kas, koo wuri paa ni shi mee daa kas. Amma see wuri le ni a dengpee, mpeku nyem di mo del di nlu ni jir, be mo naa peebang ni di.
- ³⁴Yit fugha mo a kaa fitila mu sak fugha si. Katdang be yit fugha nin nkagham, be sak fugha ni jir, nin ngam k`i-peebang, amma katdang ba yit fugha nin nkagham kas, be sak fugha ni jir, nin ngam k`i-peekoo.
- ³⁵Mpeemini be a tap, taji peebang di ni ndighin wugha ni dee a peekoo kas.
- ³⁶Katdang be sak fugha ni gam k`i-peebang hakyeng, har ba mee peekoo dee di kas, be nin mbangpee jir, ntiit k`i-fitila di nii bangpee nwugha riret si.”
- ³⁷Kaadi Jesu kyes satpo ni, be mee ngu Farisi dang pu wuri, mpeku wuri so se mbiise ashak k`i-wuri. Be Jesu so ashak k`i-ngu Farisi ni, har wuri j`i del tong mpee sese ni.
- ³⁸Ni aapo ngu Farisi ni wuri, mpeedi wuri naa ba Jesu shee vwang shin akudang wurii se mbiise kas.
- ³⁹Daa wuri sat ngu Farisi ni nee, "Wun nyem Farisi mo, wuu vwang a bwon k`i-laadaa mo, k`i-daa mo, amma ndighin putughup fuu mo, mo gam k`i-ribet mbii, k`i-butbish.
- ⁴⁰Wun mwen mo! Ba a Naan wuri le bwon ni, k`i-dighin ni zak kas aa?

- ⁴¹Gyal wu cín mbii di wun kini ndighin laadaa fuu ni mon nyemjeel mo, dangbe mbii mo jir, mon ndee a diibang pe wun di.
- ⁴²"Amma jeel ntaa nkaa wun nyem Farisi mo! Wuu cín mindong ndighin kaghapaat mu pumbwan mo, di moo le mbiise shang, kaa lamsir, ki-koo kompee diidang ye di nii le mbiise shang, amma wu kwar zeen, ki-wu kwar wal nNaan. A diisi mo a mbii di ni ret ku wu c`in mo, ki-taji wu yit kaghar ni mo ndin nc`in kas zak.
- ⁴³"Jeel ntaa nkaa wun nyem Farisi mo, mpeedi wuu ribet ku gurum mo cín peetong diides mo nwun ndighin lu k`Naan mo, ki-mo tok ki-wun ndighin kasuwa mo zak.
- ⁴⁴"Jeel ntaa nkaa wun! Mpeedi wun a kaa kieir, di ba gurum mo man ne mee kieir di kas, har mo mwaan nkaa ni ndin mman."
- ⁴⁵Dangbe memee mbut nyemkam Waar k`Mosis mo, wuri sat nJesu nee, "Ngukam, po di aa sat si mo, be wugha aa kass a mumun mmimi zak."
- ⁴⁶Jesu lap nwuri nee, "Jeel ntaa nkaa wun nyemkam Waar k`Mosis mo zak! Mpeedi wuu le lee diitoghon ngurum mo, amma ba wun shikaa fuu wu mak kyam tuwaas lee ni mo shi nikongsar fuu mo kas!
- ⁴⁷Jeel ntaa nkaa wun! Mpeedi wun nkaa dik kieir mu nyemsatpo k`Naan mo riret, di gyet puun fuu mo twa mo.
- ⁴⁸Ni aasi, wun shikaa fuu, wu dee a langting nee, wu lap ii, k`dak di gyet puun fuu ni mo c`in ni, mpeedi gyet a mo twa nyemsatpo k`Naan mo, ki-wuwun nkaa dik kieir k`mo ni zak.
- ⁴⁹Mpeemini, be Naan ndighin seen firri, wuri sat zak nee, 'Wan lop nyemsatpo fina mo, ki-nyemlop mo pe mo di, be mo twa mpak mo, ki-mo lejeel pak mo zak.'
- ⁵⁰Mon nkar nyem din ny`iicinsi mo mpee toghom k`nyemsatpo fina mo jir, di mo twa mo, pugyet mo shee leyil di.
- ⁵¹Yaghal ntoghom k`Ebel, har so wul ntoghom k`Zakariya, di mo tu wuri nnaar k`pee cín zughum nNaan, ki-pee diibang. Azeen-nzeen kin sat nwun nee, mon nkar nyem, din ny`iicinsi mo, mpee toghom k`nyemsatpo k`Naan ni mo jir.
- ⁵²"Jeel ntaa nkaa wun nyemkam Waar k`Mosis mo! Mpeedi wu mang mbii wang polu mu man wu sok, be ba wun shikaa fuu wu del di kas, amma nyem di moo ribet del di, be wu waa wu ci mmo zak."
- ⁵³Kaadi Jesu yaghal yit peemini, be nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-nyem Farisi mo, mo doghom kwar wuri shibal hakyeng, ki-mo tal mbii mo des pu wuri.
- ⁵⁴Mo gung, mpeku mo lecip di nwuri, ku mo kat mee mbii diibish di nin mput mpo firri, mpeku mo katpee yaa wuri di.

Luk 12

- ¹Dangbe kaadi gurum mo dubu des mo kuur, har moo tireng shii nshak, be Jesu wuri shee sat njeplop firi mo nee, "Wu tap ki-yist mu nyem Farisi mo." Wurii sat a c`in mbii shi putughup vul-vul k`mo ni mm`ini.
- ²"Ba mee mbii di a diipipaa di nin nnook put agaak kas, ki-ba mee mbii di a diisisok di gurum mon nnook man ni kas.
- ³Mpeemini, koo mbii diidang ye di wu sat mpar, be mon nkiting nin mpuus. Mbii di wu sat nshak nkom caghat ndighin lu di ni a shishaghat, be mon ndar adeng lu mo, ku mo sat ni di agaak."
- ⁴"Shaar fina mo, wan sat nwun nee, taji wu kiir nyem di moo tu nan k`gurum kas, mpeedi abwoon mini, be ba mo mak ba c`in mee mbii di ni met mm`ini zak kas.
- ⁵Amma wan sat nwun, ngo di ni ret ku wun nkiir. Wu kiir a Naan di abwoon di wuri k`tu gurum, be wuri ki-iiko di wurin nwwet seen ni ndighin aawus di wuri ki-dak ni le mpee Shetan. Azeen-nzeen wan sat nwun nee. Ni ret ku wu kiir a Naan.
- ⁶Ba moo seet ny`er kushing mo paat a nkaa kobo vul kas aa? Jir kisi, be ba Naan wurii mander memee koo mindong ndighin mo kas.
- ⁷Koo a shoopkaa fuu mo, be mo k`tang mo jir. Taji kiirmuut yaa wun kas, mpeedi wun ki-koghop ni des met ny`er kushing mo."
- ⁸"Wan sat nwun zak nee. Koo ngo diidang ye di wuri satpo agaak ntoghom k`gurum mo ne wudi a mina, be Laa k`Gurum, wurin nsatpo nkaa ngo mini agaak ntoghom k`nyemlop k`Naan mo zak nee gwar minin a mina zak.
- ⁹Amma ngo di wuri ciipo fina ntoghom k`gurum mo, be wan nciipo ki-ngo mini ntoghom k`nyemlop k`Naan mo zak.
- ¹⁰Jir ngo di wuri satpo diibish nkaa Laa k`Gurum, be mon nfwo ni nwuri, amma ngo di wuri satpo diibish nkaa Riin Diibang, be ba mon nfwo mini ngo ni kas.
- ¹¹"Katdang mo so ki-wun ntoghom k`nyemnan lu k`Naan mo, ki-ntoghom k`mishkagham mo, ki-nyem iiko mo, be taji wu ansuk ndighin putughup fuu mo mpee mbii di wun nlap, koo mbii di wun nsat kas.
- ¹²Mpeedi Riin k`Naan wurin nkam nwun, mbii di wun nsat ntiit ki-peemini."
- ¹³Mee gwar wuri di mbut nkuur k`gurum ni mo, wuri sat nJesu nee, "Ngukam a sat ndyemnighin fina ku wuri bak kop di puun funu yit ni mmun."
- ¹⁴Amma Jesu lap nwuri nee, "Ngo fina, a we le a ngutokdiyeel koo ngubak kop wun ye?"
- ¹⁵Jesu waa baa sat mmo jir zak nee, "Wu tap k`kaa fuu mo, ki-wu baa ki-suk fuu mo aku mbut ribet mbii mo, ki-kyaghar mo jir, mpeedi ba gurum wurii kat seen a mpee des k`long di wuri kini kas."
- ¹⁶Jesu sat mee sumpo mmo nee, "Gyet mee ngulong wuri di, di maar firi mo fes ret diben zam.

- 17Dangbe wuri doghom pan ndighin putughup firi, nee, 'Ba wan ki-peedi wan nle diben fina ni di jir kas. Wan nc`in a me ndiisi ye?'
- 18Wuri waa sat nshin zak nee, 'A mbii di wan nc`in ndiisi. Wan nshirip diyaar fina ni mo jir, ku wan dik diinan-nan mo di, a peedi wan nsok diben fina mo di jir mmimi, ki-long fina mo jir.'
- 19Dang wan nsat nsan fina nee, 'San fina, wugha ki-long mo des-des, di mo a mpeku a kat retnyit fugha di.'
- 20Amma Naan sat nwuri nee, 'Wugha mwen! Mpar diicinsi, be mon mmang seen fugha ni. Dangbe mbii di a le si mo jir mon, ndee a mu weye?' "
- 21Dangbe Jesu wuri kyes po ni nee, "Nyem di mo ak long dii mu yil diisi nsut, be mo a nyemjeel mo pe Naan di, kaa ngulong diimwen diisi si."
- 22Jesu wuri sat njelop firi mo nee, "Mpeemini, be taji wu ansuk mpee seen fuu mo kas, koo a mpee mbii di wun nse, koo mpee lee di wun nlop mo kas.
- 23Mpeedi seen ki-koghop ni met mbiise, ki-suk fuu mo met nleelop mo zak.
- 24Wu naa ngoroo mo! Ba moo kop mee mbii, koo moo diip mee mbii kas, ki-ba moo peesok, koo diyaar kas, amma Naan ki-cin mbiise mmo. Wun ki-koghop ni met ny`er mini mo jir.
- 25A we ndighin wun, di wurii daampee nshin nkaa seen firi, be wuri mak le rep teer mo diki-nseen firi ni ye?
- 26Katdang be ba wun mmak c`in rep mbii diilee kaa mini si kas, be a me le dang wuu daampee nsuk ki-pan nkaa kaghar mbii ni mo ye?
- 27Wu naa, pel di moo kaa a tileng mo, ba moo c`in mee dak koo raa mee lee mon nsut kas. Amma jir kisi, wan sat nwun nee, koo gyet a Solomon ndighin diides firi jir, be ba gyet wuri mak jwal, leejwat di mo ret yaa memee mindong mbut mpel diisi mo kas.
- 28Katdang be Naan wurii tap dak dem di a yil mo riret, di moo mtep cicinsi, amma dadaar be mon nfwo mo nwus, dang j`idee a wun aa? Cinzeen fuu ni mo a lee dak!
- 29"Mpeemini, taji wu ansuk mpee mbii di nwun se, ki-mbii di wun nshwaa kas. Taji wu leputughup fuu mo nkaa mbiise ki-mbii shwaa kas.
- 30Mpeedi gurum din ndighin yil si mo jir, moo tang mbii diisi mo. Puun fuu wuri man nee, ni ret ku wu kat mbii diisi mo.
- 31Amma ni ret ku wu shee tang a mulki k-Naan, dangbe mo cin mbii diisi mo diki-nwun jir.
- 32"Wun nyem di wu cinzeen wan. Wun a rep kuur tum mo. Taji kiirmuut yaa wun kas, mpeedi ni ret puun fuu nyit, mpeku wuri cin mulki ni di nwun.

³³Wu sirep long fuu mo, mpeku wu cín zughum di nyemjeel mo. Wu taan daam diiret mon nsuk, di ba mo mak dee a diisighir kas, ki-wu sok long fuu mo adeng, a peedi ba nin mmak dee a diiwuwat kas, mpeedi ba mee wat mmak so di kas, ki-ba mee ndukup mmak wat ni kas.

³⁴Peedi wu sok long fuu mo di, be pan mu putughup fuu mo dee a mpeemini zak.”

³⁵”Wu lop nliɾ dak fuu mo, ku wu dar di bal-bal mpee c`in dak, ki-wu le fitila fuu mo lap zak.

³⁶Wu dee kaa nyem di mon ndung gong baaj`i k`ngulu furu di wuri waa a pee seribet mu lap mat si. Mpeku katdang wuri j`i bwap polu, be mo wang ni di nwuri kitak-kitak.

³⁷Kirom diisi mon nkat retnyit katdang ngulu furu wuri baaj`i kat mo nkaa gongpee. Azeen-nzeen wan sat wun nee. Wurin mbwaghat nliɾ firi riret, dangbe wurin nle ku mo tong a peese mbiise, ku wuri cín mbiise ni di mmo.

³⁸Katdang wuri teerj`i a nnaarpar, koo a pubit, dang wuri kat mo nkaa gongpee, be kirom diisi mon nkat retnyit.

³⁹Amma wu man nee, katdang be di ngulu wuri man parpuus di wat ki-j`i di, be di wurin ntong shi gongpee, be ba wurin mmak yit ku mo sul lu firi kas.

⁴⁰Ni a ting ku wu tong shi gongpee aasi zak. Mpeedi Laa k` Gurum wurin nj`i a parpuus di ba wu le mee pan mpee j`i k`wuri ni kas.”

⁴¹Pita sat nJesu nee, "Daa, aa sat sumpo diisi a mmun aa? Koo a mpee gurum mo jir ye?”

⁴²Daa wuri lap nee, "A we a ngudak di gurum mo cinzeen nwuri, di wuri ki-seen ki-dyen ye? Di ngulu firi le wuri mpee tap ki-mbii di mon ndighin lu firi jir, di wurin ki-naa ntap bak mbiise ndyemnighin firi kirom mo, di mo di nlu ni shidaar-shidaar.

⁴³Kirom diisi wurin nkat retnyit, katdang ngulu firi wurin nj`i kat wurii c`in dak firi ndire-ndire.

⁴⁴Azeen-nzeen wan sat nwun nee. Ngulu k` kirom diisi nin nle wuri mpee naa long firi mo jir.

⁴⁵Amma katdang kirom ni wuri pan ndighin putughup firi nee, 'Ba ngulu fina wurin nj`i kitak kas!' be wuri yaa niram niyee firi kirom diimish mo, ki-diimat ni mo, ki-wuri doghom se ki-shwaa, har ni yughur wuri.

⁴⁶Dangbe ngulu k` kirom diisi wurin nj`i parpuus di ba kirom ni wuri le mee pan mpee j`i firi ni kas, be wurin nsaa wuri shi ngwam. Dangbe ngulu nin nle wuri ashak ki-nyemdiibish mo, di ba gurum mo mak cinzeen mmo kas.

⁴⁷Kirom di wuri man mbii di ngulu firi ki-ribet ku wuri c`in, dangbe ba wuri dakshin firi mpee c`in ni ntiit ki-pan k`ngulu firi ni kas, be mon niram wuri des hakyeng.

⁴⁸Amma kirom di ba wuri man mbii di ngulu firi ki-ribet ku wuri c`in kas, dang wuri c`in mee mbii diibish di ni mak ku mo niram wuri, be mon nnas wuri a lee dak. Ngo di mo k`le mbii mo des nsar firi, be mon ntang mbii mo des a nsar firi zak. Ngo di guruh mo le mbii mo nsar firi des, be mon ntang mbii mo nsar k`gwar mini des zak."

⁴⁹"Wan j`i a mpee bwot wus nkaa yil diisi. Di wan ribet ne, wus nii dee a diilitap.

⁵⁰Wan ki-mee baptisma di mon nc`in ni wan, nii daampee nwan zam, see mon nc`in baptisma ni del akudang wan nookdi.

⁵¹Wu pan nee, wan j`i aa tongriyang nkaa yil ni me? Wan sat nwun nee, waash, ba a tongriyang kas, see a bakshak.

⁵²Mpeedi abwoon diisi, be mon nkat guruh mo paat ndighin mee lu diimindong, be mon mbakshak vul. Kun mon nlek aki-vul mo, diivul mon nlek aki-diikun mo.

⁵³Har guruh mon mbakshak a kaa diisi si. Di puun wurin nlek ki-laa firi. Laa wurin nlek k`puun firi, ki-nighin wuran nlek k`jep fira mo. Reep wuran nlek ki-nighin fira, ki-nighinkaam wuran nlek k`niwel fira, niwel wuran nlek k`noghonkaam fira zak."

⁵⁴Jesu sat nkuur k`guruh mo nee, "Katdang wu naa nluu ni yaghal nkoghop puusru, be abet wu sat nee, fwan nyaghal j`i, be nii c`in aasi ni.

⁵⁵Katdang wu naa kut nii cut pee nkoghop ngween, be wuu sat nee, pee nin nyaghal tal des. Be nii c`in aasi.

⁵⁶Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo. Wuu mak manshii k`piring k`yil ni, k`naarpee dii adeng, amma a me le dang ba wu mak manshii k`mbii din nshiteer diisi mo kas ye?"

⁵⁷"A me le dang ba wun mmak bakuyit mbii din ndire shikaa fuu kas ye?"

⁵⁸Katdang mee ngo ribet so ki-wugha nludiyeeel, be wu dakpo ni aku, akudang wurii so ki-po ni nludiyeeel, mpeku taji shaarpo fugha ni wuri so ki-wugha nludiyeeel kas. Kasbe ngudiyeeel wurin nle ku laakam mo mang wugha so shaghat.

⁵⁹Azeen-nzeen wan sat nwugha nee, ba a mmak put nlushaghat ni kas, see a kwat mbii di wugha kini jir, k`har ba mee kobo dee di kas, akudang mo bwot wugha."

Luk 13

¹Parpuus mini, be pak nyem di mo di mbut kuur k`guruh ni mo, mo satpo nJesu nkaa pak nyem Galili mo, di gyet Pailet le ku mo twa mo, har toghom k`mo ni riyeep ki-mu long di mo k`fet mo, mpeku mo cin zughum di nNaan.

²Jesu lap mmo nee, "Wu pan ne, gyet nyem Galili diisi mo, a nyemshikbish mo met kaghar nyem Galili mo jir, a ni le ku mo shwaajeel mini aa?"

³Waash, ba ni aasi kas. Amma katdang ba wu tuwap kas, be wun jir wun mmurap a kaa mo si zak.

⁴Koo kaa gurum diikaghapaat baapokun di gyet lu diides taa nkaa mo ndighin Silowam, di ni twa mo sí. Wu pan ne gyet mo a nyemshikbish mo met nyem di moo tong nJerusalem jir aa?

⁵Waash, ba ni aasi kas, amma katdang ba wu tuwap kas, be wun jir wun mmurap a kaa mo si zak.”

⁶Jesu sat sumpo diisi mmo nee, "Mee gwar wuri kop tingkoon ndighin bong anab firi. Abwoon k̀mini, be wuri j̀i mpee yak làa ni, be ba wuri kat koon nii làa kas.

⁷Be wuri sat ngutap k̀bong ni nee, 'A naa, a bit mo kun ndiisi, di wan kin naa nj̀i mpee yak làa k̀tingkoon diisi ni, amma be ba wan kin kat làa ni kas. A can ni a vwet. A me le dang mun nyit ku nii paa maar ni di buu ye?’

⁸Dangbe ngutap k̀bong ni wuri lap nee, 'Daa, a yit ni hos di taghamsi aku, ku wan lepee di nni nder aku.

⁹Katdang yaghalpee dang ni làa-làa be ni ret, katdang ba ni làa-làa kas, dangbe a can.' “

¹⁰Kaadi Jesu nkaa kámpo Naan ngurum mo ndighin mee lu k̀Naan parpuus Nookdi,

¹¹be mee mat wura di, di wura k̀mee riin diibish, di ni le wura agok mpee bit mo kaghapaat baapokun. Shwal diisi ni le ku wuraa mwaan a didan, har ba wuraa mak diyeep sat ndire-ndire kas.

¹²Kaadi Jesu naa wura, be wuri pet wura, wuri sat nwura nee, "Mat, yii dee a diibibar mbut nshwal fii ni.”

¹³Wuri lesar firi nkaa wura, be abet, wura dee a diibibar, k̀wura mak mwaan ndire-ndire. Mat ni wura kwoop Naan.

¹⁴Amma ngo diides di wurii tap k̀lu k̀Naan diisi ni, wuri langtughup, mpeedi Jesu bar matgok ni wura a parpuus Nookdi. Wuri sat nkuur k̀gurum ni mo nee, "Shiiteer mo di peeme, di ni ret ku mu c̀in dak funu mo. Mpeemini, ni ret ku wu j̀i ndighin teer mini mo, mpeku mo bar wun di, amma ba a parpuus Nookdi kas.”

¹⁵Amma Daa wuri lap nee, "Wun nyemso ndang Naan shi putughup vul-vul mo, a we ndighin wun di ba wurii shang randong koo njaaki firi nkuut, ku wuri put so kini a peeshwaa am parpuus Nookdi kas ye?

¹⁶Mat diisi, di wura a memee mbut nreep mu dang k̀Abraham, di Shetan k̀bwaghat wura mpee bit mo kaghapaat baapokun, be ba ni ret ku mo bar wura mbut nshwal di ni bwaghat wura ni parpuus Nookdi kas aa?”

¹⁷Kaadi Jesu satpo mini, be yitluwaan yaa shaarlek firi mo jir, amma kuur k̀gurum ni mo jir, mo kat retnyit des, mpee mbii aapo di wuri c̀in mo.

¹⁸Jesu sat mee sumpo mmo nee, "Mulki k̀Naan ni a kaa me si ye? Wan nkám ni a shi mbii diidang ye?

- 19 Ni a kaa àas kɪ-mustad si, dɪ mee gwar wuri mang ni so kop mbut mbong firɪ. Be ni kaa har ni wurang, be ni dɛe a ting. Ny`er mo j`i letish furu mo ndighin song ni mo.”
- 20 Jesu sat mee sumpo mmo zak nee, "Wan nkám mulki kɪ-Naan ni a shi meye?"
- 21 Ni a kaa yist, dɪ mee mat wura mang ni, riyeep ashak kɪ-áas dɪ ni gam muudu mo kun ndighin mee daa, har yist ni kaat áas ni jir si.”
- 22 Kaadi Jesu a ar kaa nJerusalem, be wuri taa dɛe nkám po Naan ngurum mo ndighin birni mo, kɪ-jepyil mo.
- 23 Mee gwar taa tal pu wuri nee, "Daa, nyem dɪ mon nkat seen ni mo a lee-lee dák me?" Jesu lap mmo nee,
- 24 "Wu gung ku wu dɛl dɪ mpolu dɪ ni a diidwat. Mpeedi gurum mo dɛs mo ribet dɛl dɪ, amma ba mo mak kas.
- 25 Katdang be ngulu ni wurin nyaghal shaghat polu ni, be wun ndar abwoon, kɪ-wun ndoghom bwap polu ni, kɪ-wun nsat nee, 'Daa, a wang polu ni mmun' Dangbe wurin nlap nwun nee, 'Ba wan manpee dɪ wu pwat wu j`i dɪ kas.'
- 26 Dangbe wun ndoghom lap nee, 'Gyet muu se mbiise kɪ-mu shwaa ashak kɪ-wugha, kɪ-gyet wugha kam-kam mmun ndighin birni funu mo.'
- 27 Be wurin nsat mmo nee, 'Ba wan man peedi wu pwat dɪ kas. Wu baa aku pe wan dɪ, wun nyemshikbish mo jir.'
- 28 Parpuus dɪ wun nnaa Abraham, kɪ-Aizik, kɪ-nyemsatpo kɪ-Naan mo jir, moo tong ndighin mulki kɪ-Naan, amma mon nceen wun pwat so a peedi wun nwal kɪ-sum aghas dɪ mmuni.
- 29 Gurum mon mpwat nkoghop puuskàa, kɪ-nkoghop puusru, kɪ-nkoghop ndɛng, kɪ-nkoghop ngween, mon nj`i dɛl tong a peesese ndighin mulki kɪ-Naan.
- 30 Azeen, nyem dɪ mon mbwoon, mon nyaghal dɛe a dɪn nshee, kɪ-nyem dɪ mon nshee, mon nyaghal dɛe a dɪn mbwoon zak.”
- 31 Mpeemini, be pak nyem Farisi mo j`i sat nJesu nee, "A yaghal a put aku mpesi, a so mme pee, mpeedi Herot wuri ribet tu wugha.”
- 32 Jesu lap mmo nee, "Wu so wu sat ngau diisi nee, 'A naa, cicinsi, kɪ-dadaar, wan nkaa ceen riin diibish mo pwat, kɪ-wan nkaa bar nyemgok mo, amma bitsi be wan nsight kyes dák fina.
- 33 Jir kisi, be ting wan nsight nsekiyeen kɪ-mwaan fina cicinsi kɪ-dadaar, kɪ-bitsi, mpeedi ba nin mmak c`in ku mo tu mee ngusatpo kɪ-Naan mme peediici kas, see a ndighin Jerusalem.'
- 34 "Wun nyem Jerusalem mo! Wun nyem Jerusalem mo! Wuu twa nyemsatpo kɪ-Naan mo, kɪ-wuu car nyem dɪ Naan lop mo j`i pe wun dɪ! Yit mo dɛs, be wan ribet kok jep fuu mon nle nder cáap fina, kaadi kwee wuraa kok jep fira mo le nder cáap fira si, amma wu kwar.

³⁵Wu naa, mon nyit tulu fuu ni dee nwun nfii! Wan kin sat wun nee, abwoon diisi, ba wun kudi wuu naa wan kas, har parfi wun nsat nee, 'Naan le diiret nkaa gwar di wuri j`i ndighin sum k`Daa.' "

Luk 14

¹Mee parpuus Nookdi, be Jesu so ntulu k`mee ngo diides mbut nyem Farisi mo, mpee se mbiise ashak k`wuri. Gurum mo leyit furu mo nkaa Jesu ndire-ndire.

²Mee gwar wuri di, di shin firi ni ap, gwar ni j`i dar akiyeen k`Jesu.

³Jesu tal pu nyemkam Waar k`Mosis mo k`nyem Farisi mo nee, "Kyet Waar funu ni cinpee mpeku mo bar gurum di parpuus Nookdi wa? Koo ba ni ret kas ye?"

⁴Amma mo dok titik. Jesu so yaa gwar ni, be wuri bar gwar ni. Jesu sat ngwar ni so didi dak.

⁵Wuri sat mmo nee, "A we ndighin wun, di katdang laa firi koo randong firi, ni taa ntughun parpuus Nookdi, be ba wurin nso shang ni put kilak-kilak kas ye?"

⁶Ba mo mak lap meepo nwuri nkaa mbii mini mo kas.

⁷Jesu naa pak nyem di mo prep mo mpee se mbiise ribet, moo tang peetong diides mo. Be wuri sat sumpo diisi nee,

⁸"Katdang be mee gurum pet wugha mpee so se gwommat, be taji a so a tong a peetong diides kas. Mpeedi meebe, mo k`pet mee ngo diides met nwugha.

⁹Kasbe, ngo di wuri pet wun weet ni, wuri j`i sat nwugha nee, 'A cin peetong ni ngwar diisi tong di', be wugha nyaghal a so a tong a peetong diilee shi yitluwaan.

¹⁰Amma katdang mo pet wugha, be a so a tong a peetong diilee met jir, mpeku katdang ngo di wuri pet wun ni wuri j`i, dangbe a wurin nsat nwugha nee, shaarfina, a yaghal a kaa a tong a peetong diides si. Dangbe wugha nkat diides nyit k`mizep di mo j`i di a pee ni.

¹¹Mpeedi koo ngo diidang ye di wuri leshin a diides, be mon nle wuri a diilee. Ngo di wuri leshin a diilee, be mon nle wuri a diides zak."

¹²Jesu satpo ngulu di pet wuri ni nee, "Katdang be wugha cet mbiise, koo mpee mee seribet, be taji a prep a shaar fugha mo, koo dyemnighin fugha mo, koo a nyem fugha mo, koo a shaartong fugha di mo a nyemlong mo kas. Mpeku taji mo waa cighir pet wugha, ku a so a se mumo ni di. Be moo waa cighir kwat wugha mmni.

¹³Amma katdang be wugha cet mbiiseribet, be a pet nyemjeel mo, k`kibel mo, k`kundung mo, k`nyemvum mo.

¹⁴Be wugha nkat diiret, mpeedi ba mo k`mee mbii di mon mbaa kwat wugha dishik kas. Amma a Naan wurin mbaa kwat wugha parpuus di nyem din ndire mon nyaghal di a peemut."

- 15** Kaadi memee ndighin nyem di moo tong a peese mbiise ni, wuri kitingpo mm̄ini, be wuri sat nJesu nee, "Ngo di wurin nse mbiise ndighin mulki k̄-Naan, be ngo minin nkat retnyit."
- 16** Amma Jesu lap ngwar ni nee, "Gyet mee gwar di, di wuri p̄rep gurum mo d̄es, mpee seribet diides di wuri k̄-dak ni le.
- 17** Kaadi peese mbiiseribet ni wul, be wuri lop kirom firi mo, mpeku mo so sat di nyem di ji wuri k̄-ten sat ni mmo, ne mo j̄i dak, mpeedi mo k̄-dak mbiise ribet ni mo kyes jir.
- 18** Dangbe nyem di ji wuri k̄-ten sat mmo ni, mo doghom j̄i ki-mbii langkaa mo shini-shini. Gwar din nshee ni wuri sat nkirom ni nee, 'Wan kin seet mee maar, di ni a ting ku wan so naa ni aku. Kussuk wan dang pu wugha ba wan nkatpee j̄i kas.'
- 19** Gwar diivul ni wuri sat nee, 'Wan kin seet randong maar mo kaghapaat, mpeemini be wan ndung so kyam maar shi mo, kun naa di. Kussuk wan dang pu wugha, ba wan nkatpee j̄i kas.'
- 20** Gwar diikun ni wuri sat nee, 'Wan kin lap matpoo, mpeemini be ba wan nkatpee j̄i kas.'
- 21** Kirom ni wuri waa baaj̄i satpo diisi mo ngulu firi ni. Po diisi ni mo fes wat putughup ngulu ni zam. Be wuri sat nkirom firi nee, 'A put kyen. A so a l'oot ar din mbirni ni, ki-jep ar diidwat-dwat mo, ku a p̄rep nyemjeel mo, ki-vum mo, ki-kundung mo, ku mo j̄i di mpee se mbiise ribet ni.'
- 22** Kirom ni wuri sat nee, 'Daa, mbii di a sat ni, be muu c'in jee, amma har yaksi, be ba lu ni gam kas.'
- 23** Ngulu ni wuri sat kirom firi ni nee, 'A put a so a ar diides mo, ki-ar diilee mo, ku a le ku gurum mo j̄i gam lu fina ni di.'
- 24** Azeen-nzeen wan sat nwun nee, ba memee mbut nyem di ji mo k̄-ten p̄rep mo ni, wurin mmak kyam mbiiseribet fina ni kas."
- 25** Kaadi kuur k̄-gurum mo d̄es, mo so ndang Jesu, be wuri cighir sat mmo nee,
- 26** "Katdang mee gurum wuri ribet j̄i ndang wan, dangbe ba gwar ni wal nwan met mpuun firi, koo nighin firi, koo mat firi, koo jep firi mo, koo dyemnighin firi diimish mo, ki-diimat mo, har ki-shin firi kas, be ba wuri mak dee a nguso ndang wan kas.
- 27** Ngo di ba wuri mak mang shiyeepmuut mu kaa firi, ku wuri j̄i di ndang wan kas, be ba wuri mak dee a nguso ndang wan kas.
- 28** "A we ndighin wun ye, di katdang wurii ribet dik mee lu diides, be ba wurin nshee tong nyil, ku wuri tang d̄es ki-shaghal di wurin ntu ni di akudang kas ye? Ngul ba wuri ki-shaghal di nin mmak yaghal sighth kyes diklu ni kas ee?
- 29** Mpeedi katdang abwoon di wuri k̄-shee bwot kuk ni, dangbe ba wuri mak yaghal k̄-bit lu ni kas, be gurum mon nshwar wuri.

³⁰Mon nsat nee. Wu naa, jí gwar diisi wuri doghom diklu, amma ba wuri mak k̀-̀bit ni kas.

³¹"Koo a mee mishkagham diidang, di wuri k̀-̀gurum mo dubu kaghapaat, wurii ribet so nlek k̀-̀mee mishkagham diici, di wuri k̀-̀gurum mo dubu laarvul, be ba wurin nshee tong nyil, ku wuri beet di akudang kas aa? Kyet wurin mmak so nlek ni aki mishkagham di wuri k̀-̀gurum mo dubu laarvul ni wa?"

³²Katdang ba wurin mmak kas, be kaadi mishkagham di wuri k̀-̀gurum mo dubu laarvul ni wuri kudi jong, be wurin nlop nyemlop mo, ku mo so dang tongriyang di.

³³Ni aasi pe wun di zak, koo weye ndighin wun, di ba wurin mbakshak k̀-̀mbii di wuri k̀-̀ni jir kas, be ba wuri mak dee a nguso ndang wan kas."

³⁴"Kiin ni a mbii diiret, amma katdang ba kiin ni kudii shang kas, be mon mbaa dak ni a shi me ku ni shang di ye?"

³⁵Ba ni kudii mee koghop ni, koo mpee maar, koo di mo doo ni nkaa giring kas, amma see mo beer ni a tiheng buu dak. Ngo di wuri k̀-̀kom mu kitingpee, be ni ret ku wuri kiting."

Luk 15

¹Parmeeci si be nyemlapwap mo, k̀-̀nyemshikbish mo jir, mo gyes so pu Jesu di, mpeku mo kiting mbii di wuri sat di.

²Amma nyem Farisi mo, k̀-̀nyemkam Waar k̀-̀Mosis mo, mo kyakpo ndagham-ndagham, mo sat nee, "Gwar diisi wurii lap nyemshikbish mo, k̀-̀wurii sese ashak k̀-̀mo."

³Jesu sat sumpo diisi mmo nee,

⁴"Katdang memee ndighin wun, wuri k̀-̀tum mo dari, dang memee mindong lagham. Be ba wurin nyit dii laapofeer baapofeer si mo a shitughur jwak, ku wuri so tang di ni k̀-̀lagham ni di, har wuri kat ni kas aa?"

⁵Katdang wuri kat tum diilagham ni, be wuri mang ni le a took firi shi retnyit.

⁶Ki-katdang wuri j`i wul ntulu, be wuri pirep shaar firi mo, k̀-̀nyem di wurii tong kus k̀-̀mo, wurin nkuur mo ashak. Be wuri sat nee, 'Wu c`in retnyit ashak k̀-̀wan, mpeedi wan kin kat tum fina di ni k̀-̀lagham ni.'

⁷Wan sat nwun nee, ni aasi zak, mon nkat retnyit des ndighin dengnaan, mpee mee ngushikbish mindong di wuri tuwap, met nyem dii laapofeer baapofeer di mo a din ndire, di mo k̀-̀ten tuwap."

⁸"Katdang be mee mat wura k̀-̀shaghal azurfa mo kaghapaat, dang memee mindong ni lagham, be ba wuran nlewus nfitila, ku wura fet lu ni di riret, har wura tang ni kas aa?"

- ⁹"Katɗang wura kat shaghal diilagham ni, be wuran mɗirep shaar fira mo, ki-nyem di wuraa tong kus ki-mo, wuran nkuur mo ashak. Be wura sat mmo nee, 'Wu c`in retnyit ashak ki-wan, mpeedi wan kin kat shaghal fina di ni ki-lagham ni'
- ¹⁰Wan sat nwun nee, ni aasi zak, nyemlop kɗi Naan mon nkat retnyit des, mpee mee ngushikbish mindong di wuri tuwap."
- ¹¹Jesu waa sat mee sumpo mmo zak nee, "Mee gwar wuri ki-jepzɗang mo vul.
- ¹²Gwar diilee ni wuri sat mpuun furu nee, 'Daa, a cin kop kɗi long fugha di nin nyaghal dee a mina ni nwan yaksi.' Be puun furu wuri bak long firi ni mmo.
- ¹³Abwoon kɗi-shiiteer mo kong, be gwar diilee ni wuri kyak long di mo a miri ni mo le ashak jir. Be wuri yaghal yaa ar so mee yil diijong-jong. Kaadi wuri so wul, be wuri selong firi ni mo jir, ndighin ar diibuu, har wuri dee a diiwuwat nyil mini.
- ¹⁴Kaadi wuri selong ni mo kyes jir, be mee neen diinaat ni taa di ndighin yil mini. Dyem ni wuri doghom taa mbut njeel.
- ¹⁵Be wuri so tang dak pu mee nguyil ni di. Be gwar ni lop dyem ni so naa tughus firi mo a yil.
- ¹⁶Wurii ribet sepak mbiise di moo le ntughus ni mo, amma ba wuri kat kas.
- ¹⁷"Amma kaadi pan firi ni baaj`i di nwuri, be wuri pan ndighin putughup firi nee, 'Nyemdak mu puun fina mo des, be moo kat mbiise di ni mak mo, har moo se, ki-pak baa, amma wan ndung muut ki-neen mpesi.
- ¹⁸Wan nyaghal, wan mbaaso waa pe puun fina di, ku wan sat di nwuri nee, Daa, wan kin c`in shikbish nNaan, ki-wan kin c`in shikbish nwugha zak.
- ¹⁹Ba wan kudii koghop ni, mpeku mo baa pet wan di a laa fugha zak kas. A le wan dee kaa memee mbut nyemdak fugha mo si'
- ²⁰Be wuri yaghal baaso waa pe puun firi di. Amma kaadi wuri kudi jong-jong, be puun firi naa wurii j`i si. Be puun ni naajeel kɗi dyem firi ni, wuri yaghal su so taa nkaa took kɗi dyem ni, har wuri dwas dyem ni shi mishpoo.
- ²¹Laa ni sat nee, 'Daa, wan kin c`in shikbish nNaan, ki-wan kin c`in shikbish nwugha zak. Ba wan kudii koghop ni, mpeku mo baa pet wan di a laa fugha zak kas.'
- ²²Amma puun ni wuri sat nkirom firi mo nee, 'Wu put ki-nlir diiret met jir nkyen. Wu lop nwuri, ki-wu lop kawan wurin nnikongsar, ki-wu lop kwaghazak mo nshii firi zak.
- ²³Wu so wu yaa mee laa kus ning diimwaghal, wu fet, wu cet mmun se, mpeku mu c`in retnyit di.
- ²⁴Mpeedi ji laa fina diisi wuri kɗi dee a kaa diimumuut si, amma yaksi wuri kɗi baa kat seen. Ji wuri kɗi dee a diilɗagham, amma yaksi be muu baa mu kat wuri zak. Mpeemini, be mo c`in retnyit.'

- ²⁵"Kaadi mo nkaa c`in retnyit ni, be dyem firi din nshee wuri dee a yil. Kaadi wuri a ar baaj`i, be wuri j`i wul kus ki-tulu, be wuri kiting gèng ki-kook.
- ²⁶Wuri pet memee mbut kirom ki-puun firi mo, wuri tal shii kè-gèng ki-kook ni.
- ²⁷Be kirom ni sat nwuri nee, 'A dyemni~~ghin~~ fughu wuri kè-baaj`i, dangbe puun fughu wuri fet mee làa kus ning diimwaghal, mpeedi wuri kaat dyemni~~ghin~~ fughu di shi retnyit. Ba mee mbii kas.'
- ²⁸Amma dyemni~~ghin~~ diides ni wuri langtughup. Wuri kwar del nlu. Be puun firi dang pu wuri, ku wuri del di nlu.
- ²⁹Amma dyem diides ni wuri lap mpuun firi nee, 'A naa wan kin c`in dak nwugha mpee bit mo des, ki-ba wan kin kyam del aki-po fughu mo kas. Jir kisi, be ba wugha kè kyam cin koo a rep mee nkwak nwan tu, mpeku wan c`in retnyit di ashak ki-shaar fina mo kas.
- ³⁰Amma kaadi làa fughu diisi, di wuri so watlong fughu kyes ashak ki-mat ngaa mo, wuri baaj`i, be wugha fet làa kus ning diimwaghal mpee wuri'
- ³¹Puun ni wuri sat ndyem firi din nshee ni nee, 'Laa fina, wugha di ashak ki-wan shidaar-shidaar, mpeemini, be long fina mo jir mo a mugha.
- ³²Mpeemini be ni ret ku mu c`in retnyit, mpeedi ji dyemni~~ghin~~ fughu diisi wuri kè-dee a kaa diimumuut si, amma yaksi, wuri kè-baa kat seen. Ji wuri kè-dee a diil~~h~~agham, amma yaksi muu baa mu kat wuri.' "

Luk 16

- ¹Jesu wuri sat njeplop firi mo nee, "Gyet mee ngulong wuri di, di wuri ki-mee gwar di wurii tap ki-long firi mo. Gurum mo j`i woo ngulong ni nee, gwar di wurii tap ki-long fughu ni mo, wurii tikook ki-long fughu ni mo.
- ²Dangbe ngulong ni wuri pet ngutap long ni mo j`i, be wuri sat nee, 'Wan kin kiting gurum moo sat ne, aa tikook ki-long fina mo. A j`i, a yakshii kè-mbii di wugha aa c`in ki-long fina ni mo. Mpeedi ba wugha nkudi a mee ngudak fina kas.'
- ³Dangbe ngudak ni wuri pan ndighin putughup firi nee, wan nc`in a me kaadi ngulu fina wurin ndung ceen wan ndak ni si ye? Ba wan ki-bal di wan mmak sak maar kas. Ki-katdang wan dee a ngudang, be nin nshoop wan.
- ⁴A mbii di wan nc`in ndiisi, mpeku gurum mo lap wan di ntulu furu mo, abwoon di ngulu fina wuri kè-ceedan wan ndak ni.
- ⁵Wuri pirep nyem di mo ki-kaat ngulu firi shimindong-shimindong, be wuri sat ngo din nshee ni nee, 'kaat di wugha ki-ni ngulu fina ni wul a kong ye?
- ⁶Gwar ni lap nee, a garwa mwoor mo dari. Ngudak ni wuri sat nwuri nee, a mang haal takarda fughu a tong nyil, ku a ran di kyen ne, mo a laarpaat.'

- ⁷Dangbe wuri sat memee zak nee, 'Kaat di wugha ki-ni ngulu fina ni wul a kong ye?' Gwar ni lap ne, 'a tip mu alkama mo dari.' Ngudak ni wuri sat ngwar ni nee, 'a mang haal takarda fugha, a ran ne, mo a laarpokun.'
- ⁸Dangbe ngulu kɛ ngudak ni kwoop wuri, mpee seen firi. Mpeedi gurum di mo ndighin yil diisi, mo seen mpee c`in mbii furu mo, met nyem di mo a mu peebang mo."
- ⁹Jesu sat nee, "Wan sat nwun, wu c`in ndak ki-long dii mu yil diisi, mpeku wu kat shaar mo di mpee kaa fuu mo, mpeku katdang par di long fuu ni mo kyes, be mo mak lap wun di ndighin peetong diiso ngaa-ngaa mo.
- ¹⁰Ngo di gurum mo mak cinzeen nwuri mpee tap ki-mbii diilee mo, be mon mmak cinzeen nwuri mpee tap ki-mbii diides mo zak. Ki-ngo di ba gurum mo mak cinzeen wuri mpee tap ki-mbii diilee mo kas, be ba mon mak cinzeen wuri mpee tap ki-mbii diides mo kas zak.
- ¹¹Katdang ba mo mak cinzeen ne, wun mmak tap ki-long dii mu yil diisi kas, be a we mmak lelong di mo a mu zeen nsar fuu ye?
- ¹²Ki-zak, katdang ba wu mak tap ki-long di gurum mo le sar fuu kas, be a we mmak cin long diimukaa fuu nwun ye?
- ¹³Ba mee kirom mmak c`in ndak ngulu mo vul ntiit-ntiit kas, mpeedi wurin nkwar memee, ki-wurin nwal memee, koo wuri cin diides memee, ku wuri bak memee di. Ba gurum mmak c`in dak nDaa Naan, dangbe wurii seyil nlong zak kas."
- ¹⁴Mpeedi nyem Farisi mo a nyem wal nshaghal zam. Kaadi mo kitingpo di Jesu sat ni, be mo naa wuri shi yit mu bakpee.
- ¹⁵Amma Jesu wuri sat mmo nee, "A wun a nyem di wuu lesuk fuu mo a din ndire nyit kɛ gurum mo, amma Naan wuri man putughup fuu mo. Mpeedi mbii di gurum moo le ni ki-koghop ni des hakyeng, be ni a mbii diibish nyit kɛNaan.
- ¹⁶"Gyet gurum moo c`in dak a shi Waar kɛMosis, ki-nyemsatpo kɛNaan mo, har j`i wul mbit kɛJoon nguc`in mbaptisma. Yaghal mmimi, be mo nkaa satpo diiret ngurum mo nkaa mulki kɛNaan, be koo ngo diidang ye wurii del ndighin ni a shibal.
- ¹⁷Amma jir kisi, be nin nkitak, mpeku deng ki-yil mo del so jee, met aku di rep mee dot mindong mbut Waar ni mo dee a diibuu."
- ¹⁸"Koo ngo diidang ye di wuri ceen mat firi, mpeku wuri baa lap memee di, be wuri c`in a ngaa mmimi, ki-ngo di wuri lapmat di mee mish kɛten ceen wura, be wuri c`in a ngaa mmimi zak."
- ¹⁹"Gyet mee ngulong wuri di, di wurii jwal nitr di mo pan a naat jilau ki-diipiyaa-piyaa mo, lee diisi mo a diikirim zak. Wurii naa nse mbiiseribet diiriret mo shidaar-shidaar, ki-wurii kat retnyit firi.
- ²⁰Gyet mee ngujeel di zak, di sum firi a Lazarus, di shin firi ni gam ki-sirap mo. Gurum mo j`i le wuri mpolu kɛngulong ni.

- ²¹Lazarus wurii naa leyt, mpeku wuri kat rep pak mbiise di nii dyong nder teebul k̀ ngulong ni. As moo naa nj`i bihem láa firri ni mo zak.
- ²²"Peekyes k̀ ni, be Lazarus wuri muut, be nyemlop k̀ Naan mo j`i mang wuri, so ki wuri pu Abraham di. Lang diilee be ngulong ni wuri muut zak, be mo wum wuri.
- ²³Kaadi wuri nkaa shwaajeel diinaat a peedi nyemmuut mo di, be wuri diyeep yit firri kaa adeng, be wuri naa Abraham jong-jong, ki-Lazarus ki-kiik aki-wuri.
- ²⁴Ngulong ni wuri diyeep doo firri, wuri sat nee, 'Daa Abraham, a naajeel fina, a lop Lazarus, ku wuri so lop nikongsar firri mbut am, ku wuri j`i le di nwan nkaa liis fina, mpeku ni pan zughum di nwan, mpeedi wan nkaa shwaajeel mbut aawus diisi.'
- ²⁵Amma Abraham lap nwuri nee, 'Laa fina, a pan, kaadi jí wugha kudi k̀ seen ndighin yil ni, be jí wugha ki-kat mbii diiret mo, amma jí Lazarus wurii shwaajeel, amma yaksi, Lazarus wuri nkaa kifingshang firri mpesi, ku wugha shwaajeel di.
- ²⁶Koo di ba mini kas, be mee kong diijurung-jurung di mmun nnaar ki-wun, mpeku taji nyem di mo ribet yaghal mpesi candel so pe wun di, be ba mon mmak candel kas, ki-mpeku taji nyem di mo ribet yaghal pe wun di, mpeku mo candel pe mun di, be ba mon mmak candel kas zak.'
- ²⁷Dangbe ngulong ni wuri sat Abraham nee, 'Daa, wan dang pu wugha, a lop Lazarus wuri so ntulu k̀puun fina.
- ²⁸Mpeedi wan ki-dyemnihin diimish mo paat, mpeku wuri so satpo Naan di mmo, mpeku taji mo j`i del ndighin peejeel diisi zak kas!'
- ²⁹Amma Abraham sat nee, 'Mosis ki-nyemsatpo k̀ Naan mo di ashak k̀ dyemnihin fugha ni mo, ni ret ku mo kiling mo shing!'
- ³⁰Ngulong ni wuri sat nee, 'Waash, Daa Abraham, ba mon nkiling Mosis ki-nyemsatpo k̀ Naan ni mo kas, amma katdang, a mee gurum yaghal a peemúut, ku wuri so pe mo di, be mon ntuwap!'
- ³¹Abraham sat nwuri nee, 'Katdang ba mo kiling Mosis ki-nyemsatpo k̀ Naan mo kas, be koo di mee gurum yaghal a peemúut, ku wuri so pe mo di, be ba mon ntuwap kas.'
- "

Luk 17

- ¹Jesu wuri sat njeplop firri mo nee, "Mbii di moo le ku gurum mo canshii, har mo c`in shikbish, ni a ting mon nj`i, amma jeel pee ngo di a wuri le ku mo j`i.
- ²Ngo di wuri le ku memee mindong ndighin diidween si mo c`in shikbish, be di ni ret met, ku mo diin mee fin diyees shiit diitoghon ngo mini ntook, ku mo vwet wuri ndighin am bahar.
- ³Mpeemini wu tap ki-mbii di wuu c`in mo. Katdang be dyemnihin fugha wuri c`in shikbish nwugha, be a gwak wuri. Katdang be wuri tuwap, be a fwo nwuri.

- ⁴Katdang wuri c`in shikbish nwugha yit povul puus mindong, dangbe wuri waa baa cighir j`i pe wugha di yit povul zak, ku wuri sat ne, wudi tuwap, be a fwo di nwuri.”
- ⁵Jeplop ni mo sat nDaa nee, "A cin cinzeen diki-mmun.”
- ⁶Daa wuri sat mmo nee, "Katdang be di wun ki-cinzeen kaa aas k`i mustad si, be di wun mmak sat ntingkoon diisi nee, 'A yaghal a sham a dar ndighin am bahar si, be nin ne`in mbii di wu sat.' “
- ⁷"Katdang memee ndighin wun, di wuri ki-kirom, di kirom ni wurii sak maar, koo kiyeer tum mo ngwar ni. Be katdang kirom ni wuri tong a yil j`i, be wu pan nee, gwar ni wurin nsat nkirom ni nee, 'A so a se mbiise mugha kyen akudang aa cet mina aa?’
- ⁸Aa koo ba wurin nsat nkirom ni a ne, 'A so a cet mbiise di nwan nse, ku a lop lee mu cin mbiise ni, ku a j`i ki-mbiise ni di nwan, wughan ndar har wan se mbiise ni ki-shwaa akudang.' A`woon mini, be wugha so a se mugha zak kas aa?
- ⁹Wu pan nee, wurin mpitang kirom diisi, di see mo sat mbii wuri dang wuri c`in aa?
- ¹⁰Wuwun aasi zak, katdang wu tap c`in mbii di mo sat mo nwun jir. Be wun nsat ne, mun a kirom mo di ba mun ki-koghop ni kas, mpeedi muu c`in a mbii di ni ret mmun dak.”
- ¹¹Kaadi Jesu a ar kaa nJerusalem, be wuri yaa ar ni a nnaar k`i-Sameriya ki-Galili.
- ¹²Kaadi Jesu del ndighin mee laayil, be wuri taa kaat ki-nyemloghom mo kaghapaat, moo dar pan jong ki-ar ni.
- ¹³Mo diyeeep doo furu shibal mo sat nee, "Daa Jesu, a naajeel funu.”
- ¹⁴Jesu wuri naa mo, be wuri sat mmo nee, "Wu so wu kam suk fuu mpris mo." Kaadi mo a ar so nkam sut furu mpris ni mo, be mo naa sut furu ni mo dee a diibar.
- ¹⁵Memee mindong mbut mmo, kaadi wuri naa shin firi ni dee a diibar, be wuri waa cighir baaso pe Jesu di, wuri nkaa kwoop Naan shi doo diides.
- ¹⁶Wuri j`i taa ntoghom k`i-Jesu, k`i-wuri pitang wuri. Gwar ni wuri a ngu Sameriya.
- ¹⁷Jesu wuri sat nee, "Ba gurum mo a kaghapaat di mo dee a diibar kas aa? Diipofeer ni mo a neye?
- ¹⁸Ba memee mbut mmo waa cighir baaj`i, ku wuri pitang Naan di kas, see a mizep diisi mindong bejee aa?”
- ¹⁹Jesu sat wuri nee, "A yaghal a so hiha, cinzeen fugha ni le ku a dee a diibar.”
- ²⁰Pak nyem Farisi mo tal pu Jesu nee, "Mulki k`i-Naan nin nj`i a pitang ye?" Jesu lap mmo nee, "Pardi mulki k`i-Naan nin nj`i, be ba gurum mon naa ni a shi yit kas.
- ²¹Ba mee gurum nsat nee, 'A naa ni mpesi,' koo nee, 'A naa ni akiyeen si kas.' Wu naa, mulki k`i-Naan ni ashak ki-wun.”

- ²²Jesu sat njeplop firri mo nee, "Pee nin ndung j`i, di wun nkyaghar mpee naa puus mindong mbut puus di mo amu Làa k̀Gurum, amma ba wun mmak naa ni kas.
- ²³Dangbe gurum mon nsat nwun nee, 'Wu naa wuri mpesi,' koo ne, 'wuri akiyeen sí.' Be taji wu so a peemini kas, k̀taji wu so ndang mo kas.
- ²⁴Parpuus mu baaj`i k̀ Làa k̀ gurum, be nin ndee a kaa di pee k̀ mitep adeng nkoghop diisi, be ni bangpee del so wul nkoghop diisi.
- ²⁵Amma ting see wurin nshee shwaajeel mo des, k̀nyem din ny`iicinsi mon nkwar wuri akudang.
- ²⁶Ntiit k̀mbii di gyet ni c`in ndighin bit k̀Nowa, be nin nden aasi parpuus di Làa k̀ Gurum wurin mbaaj`i zak.
- ²⁷Gyet gurum mo nkaa se, mo nkaa shwaa, mo nkaa yaghaldik, mo nkaa lapmat mo, har parpuus di Nowa del ndighin jirgi. Dangbe am diides ni j`i paa mo jir.
- ²⁸Ntiit k̀mbii di gyet ni c`in ndighin bit k̀Lot si zak. Gyet mo nkaa se, mo nkaa shwaa, mo nkaa sirep mbii mo, mo nkaa kop mbii mo, k̀diklu mo.
- ²⁹Amma parpuus di Lot put yit yil nSodom, be mo doo wus sham adeng, di ni lapwus shi fwat mu pus bintika, har ni twa gurum mo jir.
- ³⁰Nin nden aasi zak, parpuus di Làa k̀Gurum wurin nj`i put agaak.
- ³¹"Parpuus mini, be ngo di wuri adenglu diides, k̀long firri mo di ndighin lu ni, be taji wuri sham mpee hir mo kas. Ngo di wurin mmaar a yil, be taji wuri waa baaj`i ntulu kas.
- ³²Wu pan mat k̀Lot.
- ³³Ngo di wuri tang ar mpee bam seen firri, be ba wurin mmak bam ni kas. Amma ngo di wuri cin seen firri, be a wuri bam ni.
- ³⁴Wan sat nwun nee, parpuus mini, be gurum mo vul mo nkaa saam mpar nkaa peesaam diimindong, be mon mmang memee, ku mo yit memee dee di.
- ³⁵Mat mo vul mo nkaa diyees shiit ashak, be mon mmang memee, ku mo yit memee di.
- ³⁶Gurum mo vul mon mmaar a yil, be mon mmang memee, ku mo yit memee di."
- ³⁷Jeplop k̀Jesu mo tal pu wuri nee, "Daa, a mpee diidang ye?" Jesu wuri lap mmo nee, "A peedi kum k̀mbii di ni k̀muut di, be vurshi moo kuur a di."

Luk 18

- ¹Jesu sat mee sumpo njeplop firri mo, di ni kam mmo nee, ni ret ku mo c`in aduwa shidaar-shidaar, taji ni dughur mmo kas.
- ²Wuri sat nee, "Mee ngutokdiyeel wuri di mme birni, di ba wurii kiir Naan koo wurii kak mee gurum kas zak.

- ³Ki-mee matkáa wura di ndighin birni mini zak, wuraa naa nso pe wuri di, wura sat nwuri nee, 'A bam wan nsar k̀shaarlek fina mo.'
- ⁴Nshee ni, be wurii naa nkwar bam wura. Amma abwoon, be wuri sat ndighin putughup firi nee, 'Koo di ba wan kin kiir Naan koo kak mee guruh kas si,
- ⁵jir kisi, be mpeedi matkáa diisi wuraa naa ndaampee nwan, wan mbam wura, mpeku taji wura naa nj`i ndaampee nwan shidaar-shidaar kas.' “
- ⁶Daa wuri sat nee, "Wu kiting mbii di ngutokdiyeel di ba wuri ki-zeen kas si wuri sat.
- ⁷Naan wurin mbam nyem firi di wuri ki-biip mo, di moo naa nwal pu wuri mpar ki-puus. Ba wuri waa bes mpee bam mo kas.
- ⁸Wan sat nwun nee, Naan wurin mbam nyem firi mo kihak-kihak. Amma katdang Laa k̀ Gurum wurin mbaaj`i, be kyet wurin nkat nyemcinzeen mo di ndighin yil diisi ni wa?"
- ⁹Pak guruh mo di, di moo lekáa furu mo a nyem din ndire mo, ki-moo bak kaghar guruh mo. Jesu wuri sat sumpo diisi nkaa nyem mini mo nee,
- ¹⁰"Guruh mo vul mo kaa nLu k̀Naan diides mpee c`in aduwa. Memee a ngu Farisi, ki-memee a ngulapwap.
- ¹¹Ngu Farisi ni wuri yaghal so dar a naar, be wuri c`in aduwa nkaa shin nee, 'Daa Naan, wan pitang wugha, mpeedi ba wan a kaa kaghar guruh mo si kas, nyemwat mo, nyemdiibish mo, nyemngaa mo, koo kaa ngulapwap diisi si.
- ¹²Wan kin wet ki-noon yit vul ndighin teer povul. Wan kin cin mindong ndighin kaghapaat mbut mbii di wan kat mo jir.'
- ¹³"Amma ngulapwap ni wuri yaghal dar jong-jong, ba wuri diyeep yit firi kaa adeng kas. Amma wuri zum, ki-wuri cut tughur firi, be wuri sat nee, 'Daa Naan, a c`in kussuk nwan ngushikbish.' “
- ¹⁴Jesu sat mmo nee, "ngulapwap ni wuri baa waa firi, a ngo din ndire nyit k̀Naan met ngu Farisi si. Mpeedi ngo di wuri diyeepkaa firi a diides, be mon nsham ki-wuri a diilee, amma ngo di wuri sham ki-kaa firi a diilee, be mon ndiyeep wuri dee a diides.”
- ¹⁵Pak guruh mo j`i ki-jep diidween-dween mo pe Jesu di, mpeku wuri lesar firi di nkaa mo. Amma kaadi nyemso ndang Jesu mo naa mini, be mo gwak guruh ni mo.
- ¹⁶Amma Jesu pirep jep diidween-dween ni mo j`i pe shin di, be wuri sat nee, "Wu yit ku jep diidween mo j`i pe wan di. Taji wu daam mo kas, mpeedi mulki k̀Naan ni a mpee guruh mo kaa jep diidween mo si.
- ¹⁷Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, koo weye, di ba wuri lap mulki k̀Naan kaa laa diilee si kas, be ba wurin mmak del ndighin ni kas, koo diben.”
- ¹⁸Mee ngutiheng k̀nyem Yahudi mo, wuri j`i tal pu Jesu nee, "Ngukam diiret. Wan nc`in a dak diiret diidang, mpeku wan kat seen diiso ngaa-ngaa di ye?"

- ¹⁹Jesu lap nwuri nee, "A me le d̄ang wugha pet wan a Ngukám diiret ye? Ba mee guruh a diiret kas, see a Naan mmishin bejee.
- ²⁰Wugha man mbii di Waar k̄ Mosis ni mo sat jir nee, 'Taji a c̄'in ngaa kas, taji a tukáa kas, taji a c̄'in wat kas, taji a c̄'in ndung nkaa ḡinang fugha kas. A cín diides mpuun fugha k̄-nighin fugha.' "
- ²¹Gwar ni lap nee, "Wan kin tap k̄-Waar diisi mo jir, pugyet wan kudi a z̄tang."
- ²²Kaadi Jesu k̄ting mini, be wuri sat ngulong ni nee, "A mbii mindong dee di nwugha bejee. A so a sirep long fugha mo jir, ku a b̄ak shaghal ni di nyemjeel mo, d̄angbe wughan nkat long des nd̄ighin dengnaan. Abwoon mini, be a j̄'i ndang wan."
- ²³Amma kaadi gwar ni k̄tingpo mini, be ni wat putughup nwuri zam, mpeedi wuri a ngulong hakyeng.
- ²⁴Kaadi Jesu wuri t̄ighir yit nkaa gwar ni, be wuri sat nee, "Nin nluk, ku ngulong wurin ndel nd̄ighin mulki k̄-Naan.
- ²⁵Gyal deesi be raakumi n̄itak del nd̄ighin fung k̄-lubira, met aku di ngulong wurin ndel nd̄ighin mulki k̄-Naan."
- ²⁶Nyem di mo k̄tingpo mini, be mo sat nee, "Katd̄ang mbii ni aasi, be a we mak kat bam ye?"
- ²⁷Amma Jesu lap mmo nee, "Ba guruh mak c̄'in mbii diisi mo kas, amma Naan wuri mak c̄'in mbii mo jir."
- ²⁸Dangbe Pita sat nee, "A naa, mun k̄-yit tulu funu mu, ku mo so di ndang wugha."
- ²⁹Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo a weye di wuri yit tulu, koo mat, koo dyem̄nighin mo, koo puun mo, koo jep mo mpee mulki k̄-Naan.
- ³⁰Be wurin nkat libet mo des nd̄ighin bit diiyaksi, k̄-wurin nkat seen diiso ngaa-ngaa nd̄ighin bit di nin ndung j̄'i zak."
- ³¹Jesu p̄irep jeplop firi diikaghapaat baavul si mo so mee koghop mmusut, be wuri sat mmo nee, "Wu naa, mun a ar k̄a nJerusalem ndiisi, be mbii di gyet nyemsatpo k̄-Naan mo k̄-ten ran nkaa Làa k̄-Guruh mon ngam.
- ³²Mon nseet wuri, nsar k̄-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mon nshwar wuri, k̄-mon ncín jeel nwuri, k̄-mon ntwas lii nkaa wuri.
- ³³Mon nfwo ngwam wuri, k̄-mon ntu wuri zak. Amma parpuus diikun, be wurin nyaghal a peemúut zak."
- ³⁴Amma, ba jeplop firi ni mo manshii k̄-po mini mo kas, koo mindong, mpeedi po diisi ni mo dee a diisisok pe mo di. Ba mo manshii k̄-po di wuri sat mmo ni kas.
- ³⁵Kaadi Jesu j̄'i wul kus k̄-Jeriko, be mee nguvum wurii tong mpo ar, wurin nkaa d̄ang-d̄ang.
- [³⁶Be wuri k̄ting kuar k̄-guruh moo j̄'i del, be wuri tal nee, "A me di ye?"]

³⁷Mo sat nwuri nee, "A Jesu ngu Nazaret wurii j`i."

³⁸Nguvum ni wuri le or shibal nee, "Jesu Làa k̀ Devid a naajeel fina, a c`in kussuk nwan."

³⁹Nyem di mo atiteng k̀ Jesu, mo gwak nguvum ni, mpeku wuri dok titik, amma nguvum ni wuri waa sight le or shibal nee, "Jesu Làa k̀ Devid, a naajeel fina, a c`in kussuk nwan."

⁴⁰Jesu wuri dar, be wuri sat mmo j`i ki-nguvum ni. Kaadi nguvum ni wuri j`i wul, be Jesu tal pu wuri nee,

⁴¹"Aa ribet ku wan c`in a me nwugha ye?" Nguvum ni wuri lap nee, "Daa, a le ku yit fina mo naapee."

⁴²Jesu sat nguvum ni nee, "A naapee dak, cinzeen fugha ni le ku yit fugha mo naapee."

⁴³Abet-abet, be yit firi mo naapee. Wuri so ndang Jesu, ki-wuri nkaa cin diides nNaan. Kaadi kuur k̀ gurum ni mo naa mini, be mo kwoop Naan zak.

Luk 19

¹Jesu wuri del ndighin Jeriko. Kaadi wuri a ar del,

²be mee gwar di wuri a diides mbut nyemlapwap mo, di sum firi a Zakkayos, wuri a ngulong.

³Wuri tangpee di wurin nnaa Jesu di, kyet wuri arang ye? Amma ba wuri mak kas, mpee duu k̀ gurum mo, mpeedi wuri a ngo diidut.

⁴Ni aasi, be wuri su so kaa ntingkoon di ni a kiyeen kitak, mpeku wuri katpee naa Jesu di, mpeedi Jesu wurii so a ar mini.

⁵Kaadi Jesu j`i wul nfer ting ni, be wuri diyeep yit firi kaa adeng, be wuri sat nZakkayos nee, "Zakkayos, a sham kyen, mpeedi wan nteer a ntulu fugha cicinsi."

⁶Be Zakkayos wuri sham ntingkoon ni kitak, wuri lap Jesu shi retnyit zam.

⁷Kaadi kuur k̀ gurum ni mo naa mini, be mo doghom katpo ndagham-ndagham, mo sat nee, "Gwar diisi wuri so mpee teer ntulu k̀ ngushikbish."

⁸Zakkayos yaghal dar, be wuri sat nDaa nee, "Daa, a naa, wan ndung cin kaghar k̀ long fina nyemjeel mo, ki-katdang ji wan kin yaa mee gurum ki-mbii shibal, be wan mbaa ki-mbii ni di ngo ni yit feer."

⁹Jesu sat mmo nee, "Cicinsi be bam ni k̀ j`i wul ntulu diisi, mpeedi gwar diisi wuri a dang k̀ Abraham azeen-nzeen zak.

¹⁰Mpeedi Làa k̀ Gurum wuri j`i a mpee tang nyem di mo k̀ lagham, mpeku wuri bam mo di zak."

- 11** Kaadi gurum ni mo nkaa kitingpo di Jesu pu sat ni mmo, be Jesu waa sat mee sumpo di mmo zak, mpeedi wuri kus ki-wul nJerusalem, ki-mpeedi moo pan ne, mulki k̄Naan nin nj̄i abet-abet.
- 12** Mpeemini be wuri sat sumpo ni mmo nee, "Mee ngo diides wuri so mee yil diijong, mpeku wuri so lap dak mishkagham ku wuri baaj̄i di.
- 13** Akudang wurii yaghal so ni, be wuri p̄rep kirom fir̄i mo kaghapaat, wuri c̄in daam shaghal zinariya mo kaghapaat mmo. Koo weye lap daam shaghal zinariya mindong. Wuri sat mmo nee, 'Wu c̄in nwor dishik, har parpuus di wan mbaaj̄i.'
- 14** Amma nyemyil fir̄i ni mo kwar wuri, har mo lop-lop so mbwoon fir̄i nee, ba mu ribet ku gwar diisi dee a mishkagham nkaa mun kas!
- 15** "Abwoon di wuri k̄so lap dak mishkagham ni, wuri baaj̄i, be wuri p̄rep kirom di j̄i wuri k̄c̄in shaghal ni mmo, mpeku wuri man libet di mo k̄kat ni mpee nwor di mo k̄c̄in ni.
- 16** Gwar din nshee ni wuri j̄i, wuri sat nee, 'Daa, daam shaghal zinariya fugha diimindong ni, ni k̄kat libet daam shaghal zinariya mo diki-kaghapaat.'
- 17** Mishkagham ni wuri sat nkirom din nshee ni nee, 'Ni ret zam, wugha a kirom diiret. Mpeedi kaadi wan mak c̄inzeen nwugha ndighin mbii diilee si, be wan nle wugha dee a diides nkaa birni mo kaghapaat.'
- 18** Kirom diivul ni wuri j̄i sat nee, 'Daa, daam shaghal zinariya diimindong ni, ni k̄kat libet daam shaghal zinariya mo diki-paat.'
- 19** Mishkagham ni wuri sat nkirom diivul ni nee, 'Wan nle wugha dee a diides nkaa birni mo paat zak.'
- 20** Mee kirom ni wuri j̄i sat zak nee, 'Daa, a naa shaghal zinariya fugha diimindong ni si! Wan kin bwaghat ndighin mee fuwaat nle nwugha si.
- 21** Wan kin k̄ir wugha, mpeedi wugha a ngubiyaal zam. Wugha aa mang mbii a peedi ba a le di kas, ki-wugha aa diip diben a peedi ba j̄i a wugha kop kas!'
- 22** Mishkagham ni wuri sat nkirom mini nee, 'Wugha a kirom diibish! A shi mbii di ni put mpo fugha, be wan ntokdiyeel nwugha a dishik. Wugha man ne, wan a ngo diibiyaal, ki-wan kin mang mbii a peedi ba a wan le di kas, wan kin diip diben a peedi ba j̄i a wan kop kas.
- 23** A me le dang ba j̄i a so a le shaghal fina mbank kas ye? 'Be kaadi wan j̄i si, be di wan nlap mbina ashak ki-libet nkaa ni.'
- 24** Wuri sat nyem di moo dar di a pee ni nee, 'Wu yaa wuri ki-daam shaghal zinariya diimindong ni, wu c̄in ngwar di wuri ki-daam shaghal zinariya mo kaghapaat si!'
- 25** Mo sat mmishkagham ni nee, 'Daa, wuri ki-daam shaghal zinariya ni mo kaghapaat.'

- ²⁶Wan sat nwun nee, koo ngo diidang ye di wuri ki-mbii, be mon mbaa cin diki-nwuri zak. Amma ngo di ba wuri ki-mee mbii kas, be rep mbii di wuri kini, be mon nsight waa nyaa wuri kini.
- ²⁷Amma nyem di ba mo ribet ku wan dee a mishkagham nkaa mo kas si, wu ji wu twa mo ntoghom fina mpesi.”
- ²⁸Kaadi Jesu sat mbii diisi, be wuri taa mmo a titeng a ar kaa nJerusalem.
- ²⁹Kaadi wuri ji wul kus ki-Betfaji ki-Betani, nkoghop nJwakpaat, be Jesu wuri lop jep firi mo vul.
- ³⁰Wuri sat mmo nee, "Wu so ndighin laayil di ni akiyeen fuu si, katdang wu wul, be wun nkat mee laa njaaki di a didiin, di ba mee guruhum ki-kyam lang nkaa ni kas, wu shang wu ji kini mpesi.
- ³¹Katdang mee guruhum tal pu wun nee, A me le dang wuu shang njaaki ni ye? Be wu sat nee, 'A Daa wurii ribet ni.' “
- ³²Jeplop di Jesu wuri lop ni mo, be mo so kat njaaki ni a kaadi Jesu sat mmo si.
- ³³Kaadi mo nkaa shang laa njaaki ni, be nyem mbii ni mo sat nee, "A me le dang wuu shang laa njaaki ni ye?"
- ³⁴Be mo lap nee, "A Daa wurii ribet ni.”
- ³⁵Mo ji ki-njaaki ni pe Jesu di. Mo bwot nli furu mo nkaa laa njaaki ni, ki-mo le Jesu lang nkaa ni.
- ³⁶Kaadi Jesu wuri lang njaaki ni so, be guruhum mo paa ar ni shi nli furu mo.
- ³⁷Kaadi Jesu kus ki-ji wul a pee shisham nJwakpaat, be kuur ki-nyemso ndang wuri ni mo doghom cin retnyit, ki-mo kwoop Naan shi doo diides mpee mbii di mo ki-naa mo jir.
- ³⁸Mo sat nee: "Naan le diiret nkaa mishkagham di wuri ji ndighin sum ki Daa. Riyang ndighin dengnaan, ki-Diihai, pe Naan di zak.”
- ³⁹Pak nyem Farisi di mo mbut nkuur ni, mo sat nJesu nee, "Ngukam, a gwak nyemso ndang wugha diisi ni mo!"
- ⁴⁰Jesu lap mmo nee, "Wan sat nwun nee, koo di nyem diisi mo dok titik, be jwak mon nle or.”
- ⁴¹Kaadi Jesu wuri ji wul kus ki-Jerusalem, wuri naa birni ni, be wuri wal mpee wura.
- ⁴²Wuri sat nee, "Katdang be di cicinsi wu man mbii di nii ji ki-tongriyang, amma cicinsi ni, be ni a sisok pe wun di.
- ⁴³Mpeedi teer ni mon ni, di shaarlek fuu mon nneer wun cighirkaat shi fwang, ki-mon ndurap ar nwun koo a nkoghop diidang ye.

⁴⁴Dangbe mon mpyan birni fuu ni sham nyil, ki-mon ntwá wun ki-nyem di mo di ndighin birni ni. Ba mon nyit mee nhik mo nkishak ndighin birni fuu ni kas, mpeedi ba j`i wu man parpuus di jí Naan wuri j`i mpee bam wun ni kas.”

⁴⁵Kaadi Jesu del ndighin Lu k`Naan diides, be wuri ceen nyemnwor mo.

⁴⁶Wuri sat mmo nee, "Mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan nee, 'mon mpet lu fina a lu aduwa.' Amma wun k`cighir ki-ni, ku ni dee a 'goghot mu wat mo.' “

⁴⁷Koo puus diidang ye, be Jesu kampo k`Naan ngurum mo ndighin Lu k`Naan diides. Amma pris diinan mo, ki-nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-nyemtleng mu gurum ni mo, mo tang ar di mon ntu Jesu di.

⁴⁸Amma ba mo kat ar ni kas, mpeedi gurum ni mo jir mo yaa kam k`Jesu ni riret.

Luk 20

¹Parmeeci be Jesu nkaa kampo Naan, ki-satpo diiret ngurum mo ndighin Lu k`Naan diides, be pris diinan mo, ki-nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-nyemtleng k`gurum ni mo, mo j`i pe Jesu di.

²Be mo sat nwuri nee, "A sat mmun, aa c`in mbii diisi mo a shi iiko diidang ye? A we cin iiko diisi ni nwugha ye?”

³Jesu lap mmo nee, "Wan ribet tal mee mbii pu wun zak. Wu sat nwan.

⁴Kyet baptisma k`Joon ni tong a pe Naan sham di wa? Aa koo ni put a pu gurum mo di ye?”

⁵Mo beet ki-sut nee, "Katdang be mu lap ne, ni put a pe Naan sham di, be wurin ntal pu mun nee, 'A me le dang ba gyet wu cinzeen nwuri kas ye?’

⁶Amma katdang mu sat nee, ni put a pe gurum di, be kuur k`gurum si mo jir, mon ncar mun shi nding, 'mpeedi gurum ni mo cinzeen nee, Joon wuri a ngusatpo k`Naan.' “

⁷Dangbe mo lap nJesu nee, "Ba mu man peedi ni put di kas.”

⁸Jesu sat mmo nee, "Ba wan nsat nwun, ngo di cin iiko nwan mpee c`in mbii aapo diisi mo kas zak.”

⁹Jesu sat sumpo diisi ngurum mo nee, "Gyet mee ngulu wuri kop anab mo mbong firi, be wuri le ni nsar ki-mee nyemnaa bong mo, mpeku wuri so di mmee yil diijong, be wuri so pan tong di.

¹⁰Kaadi tar nung k`laa ki-anab ni c`in, be wuri lop mee kirom firi, so pe nyemnaa bong anab ni mo di, mpeku mo cin pak laa k`anab ni di nwuri. Amma nyemnaa bong ni mo niram kirom ni, mo ceen wuri baa waa shi sar din nfii.

¹¹Ngulu ni wuri waa baa lop mee kirom ni so di zak, be nyemnaa bong ni mo niram wuri zak, mo lejeel nwuri, mo ceen wuri baa shi nsar din nfii zak.

- 12Wuri waa baa lop kirom diikun so pe mo di zak, be nyemnaa bong ni mo le láa nwuri, mo ceen wuri.
- 13Dangbe ngubong ni wuri sat nee, 'Wan nc`in a meye? Wan nlop làa fina diimindong, di wan wal nwuri si, meebe mon naa diides k`làa fina.'
- 14Amma kaadi nyemnaa bong ni mo naa làa nii j`i, be mo beet ki-shak nee, 'A làa di wurin nyaghal hir kop k` ngubong nin ndiisi. Mu tu wuri, mpeku kop ni dee di a munu.'
- 15Mo mang làa ni vwet cighir abwoon bong ni, har mo tu wuri. Wu pan nee, ngubong ni wurin nc`in a me ki-nyemnaa bong diisi ni mo ye?
- 16Wurin nj`i twa nyemnaa bong diisi ni mo, ku wuri cin din mee nyemnaa bong diici mo." Kaadi mo kiting mini, be mo sat nee, "Naan daam mini."
- 17Jesu lyap mmo, be wuri sat nee, "A me a shii k`po di mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan si ye? Di ni sat nee: 'Jwak di nyem diklu mo kwar ni, a ni dee a diiret met jir mpee le nkvang k`lu ni si ye?'
- 18Ngo di wuri taa nkaa jwak diisi ni, be wurin mpyan kash-kash. Ki-ngo di jwak diisi ni taa nkaa wuri, be nin ndiyees wuri kaa aas si!"
- 19Kaadi nyemkam Waar k`Mosis mo, ki-pris diinan mo, mo man nee, Jesu sat sumpo diisi ni a nkaa mo, be mo tang ar di mon nyaa wuri di kitak-kitak, amma moo kiir gurum mo.
- 20Mpeemini, be mo leyt nkaa wuri, ki-mo lop nyemcoghol mo so pe wuri di, di mo lesut kaa nyem din ndire mo si. Moo tang mee mbii langkaa di nin mput mpo fri, mpeku mo yaa wuri cin di nsar k`ngutokdiyeel shi iiko mu Gofna.
- 21Mo tal pu Jesu nee, "Ngukam, mu man ne, mbii di wugha ki-sat mo, ki-mbii di wugha ki-kam mo, mo a ndire. Ba wugha aa shangyit mmee gurum kas, amma wugha aa kam ar k`Naan ngurum mo azeen-nzeen.
- 22Kyet nin ndire ku mu kwatwap nSiza aa, koo mu nook ye?"
- 23Mpeedi Jesu man pan diibish mu putughup furu mo, be wuri lap mmo nee,
- 24"Wu j`i ki-mee shaghal nwan naa," Kaadi mo j`i ki-ni, be wuri tal nee, "A foto mukaa k`we, ki-a sum k`we a riran nkaa shaghal ni ye?" Mo lap nee, "a mu Siza."
- 25Jesu sat mmo nee, "Wu cin nSiza, mbii di mo a mu Siza, ki-wu cin nNaan, mbii di mo a mu Naan zak."
- 26Ba mo kat mee mbii di ni put mpo k`Jesu, di nin mmak le ku mo yaa wuri nyit k`gurum mo kas. Kaadi mo kiting lappo mini, be ni aapo mmo, har mo dok titik.
- 27Pak nyem Saddusi, di moo sat ne, ba mee yaghal a peemut di kas, mo j`i pe Jesu di.

- ²⁸Mo tal pu wuri nee, "Ngukám, Mosis wuri kí-ran mmun nee, katdang be mee gurum muut yit mat firi di, di ba wuraa làa kas, be mee dyemnihihin firi lap matkaa ni, mpeku wura làa-làa mo di ndyemnihihin firi di wuri kè-ten muut ni.
- ²⁹Gyet mee dyemnihihinshak mo di povul, gwar dínshée ni wuri lap mat, be wuri muut be ba wuri yit mee kop kas.
- ³⁰Gwar diivul ni aasi zak.
- ³¹Gwar diikun ni wuri lap wura zak. Har mo povul, mo lap mat ni wura, kí-mo j`i murap jir, ba memee yit mee kop di kas.
- ³²Kyes kini, be mat ni wura yaghal muut abwoon kè-mo ni zak.
- ³³To, katdang parpuus di mon nyaghal a peemúut, be wuran ndée a mat kí-we ndihihin mo povul ni ye? Mpeedi mo jir, mo kè-lap wuran mmat ye?"
- ³⁴Jesu wuri lap mmo nee, "Gurum dín ny`iicinsi moo lapmat, kí-moo sodik zak.
- ³⁵Amma nyem di Naan wuri naa mon ndire mpee del ndihihin seen di nin ndung j`i si, kí-mpee yaghal a peemúut zak. Ba mon nlapmat, koo sodik kas.
- ³⁶Mon ndée a kaa nyemlop kè-Naan mo si, kí-ba mon nwaa baa muut di kas. Naan wurin nle ku mo dée a jep firi mo, mpeedi mo kè-ten yaghal a peemúut.
- ³⁷Amma nyem di mo kè-ten murap, mon nyaghal a peemúut kí-seen, kaadi gyet Mosis wuri kè-ten satpo nkaa ni, pardí wuri naa wus kí-se làa lighit si. A mpeemini, be Mosis satpo nkaa Daa, nee, 'Naan kè-Abraham, kí-Naan kè-Aizik, kí-Naan kè-Jekop.
- ³⁸Ba wuri a Naan mu nyem mumuut mo kas, amma a mu nyemdiiseen mo, mpeedi moo kat seen jir a mpee wuri.' "
- ³⁹Dangbe pak mo mbut nyemkám Waar kè-Mosis mo, mo sat nee, "Ngukám, po di a sat ni a ndire."
- ⁴⁰Yaghal mmimi, be ba mo mak kat bal mputughup di mon nwaa ba tal mee mbii di pu Jesu zak kas.
- ⁴¹Jesu tal pu mo nee, "Cirang dangbe gurum moo sat ne, 'Kristi wuri a làa kè-Devid ye?"
- ⁴²Mpeedi Devid shikáa firi wuri sat mbut Zabura nee: 'Daa wuri sat nDaa fina nee, A tong nsarse fina,
- ⁴³har pardí wan le shaarlek fugha mo tong nfer shii fugha.'
- ⁴⁴Devid pet wuri a Daa firi, be cirang dang Kristi wuri waa dée a làa kè-Devid ye?"
- ⁴⁵Dangbe Jesu wuri sat njeplop firi mo kí-gurum ni mo jir nee,
- ⁴⁶"Wu tap kí-kám mu nyemkám Waar kè-Mosis mo. Mo a nyem di moo jwal nliř diishwal-shwal mo, kí-moo mwaan mpeku gurum mo naa mo di. Moo ribet ku gurum

mo tok k̀ mo ndighin kasuwa, k̀-*moo* ribet peetong mu nyemnan-nan mo ndighin lu k̀-*Naan* mo, k̀-*peetong* diiret met jir mo a peeseribet mo.

⁴⁷A *moo* yak *matk`aa* mo k̀-*lee* furu mo ku mo se, k̀-*moo* c`in aduwa mo shwal-shwal shi nyang, mpeku gurum mo kwoop mo di. Mon nlap kwat di ni shwal met jir."

Luk 21

¹Jesu wuri cighir naapee, be wuri naa nyemlong mo nkaa bwot shaghal furu mbut kwati mu bwot mbiizughum, di mo le ni nLu k̀-*Naan* diides ni.

²Be wuri naa mee *matk`aa* di wura a matjeel, wura bwot rep anini mo vul ndighin ni zak.

³Jesu wuri sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, mbii di *matk`aa* di wura a matjeel diisi wura bwot ndighin kwati ni, ni met mu kaghar ni mo jir.

⁴Mpeedi nyem diisi mo jir, mo bwot mbiizughum ni a mbut ndes k̀-*long* di mo kini, amma wura, mbut jeel fira, be wura bwot a kyes k̀-*mbii* di wura kini mpee se fira mmimi."

⁵Pak gurum di mo so ndang Jesu, mo satpo nkaa ret k̀-*dik* Lu k̀-*Naan* diides, di mo k̀-*tap dak* ni shi jwak diiret mo, k̀-*mbiizughum* di gurum mo k̀-*cin* n*Naan*. Jesu wuri sat mmo nee,

⁶"Wuu naa mbii diisi mo jir aa? Teer ni *moo j`i*, di ba mon nyit mee *nhik* tong nkaa *nhik* mpee diisi kas. Mon nshirip mo jir."

⁷Dangbe mo tal pu wuri nee, "Ngukam, mbii diisi mon nyaghal c`in a pirang ye? Mon naa a alama diidang di nin *nkam* ne mbii diisi mon nc`in ye?"

⁸Jesu wuri lap mmo nee, "Wu tap, taji mee gurum num wun kas. Mpeedi gurum mo des, mon nj`i ndighin sum fina, ku mo sat di ne, 'Wudun a Kristi', k̀-*mon* nsat zak nee, 'teer ni mo k̀-*j`i* wul' be taji wu so ndang mo kas.

⁹Katdang wu kiting po nkaa lek mo, k̀-*or* mu lek mo, be taji ni *lekirmuut* nwun kas, mpeedi ting mbii diisi mon nshee cin akudang, amma parkyes k̀-*yil* ni kudi."

¹⁰Dangbe wuri sat mmo nee, "Mee yil nyaghal lek nkaa mee yil, k̀-*mee* mulki nyaghal lek nkaa mee mulki.

¹¹Yil nin ntungpee des-des shipee-shipee, neen k̀-*shwal* mu lemuut mon ntaa nkaa pee mo shini-shini, k̀-*mbii* aapo mo shini-shini mon ntong adeng sham.

¹²Amma akudang mbii diisi *moo* c`in jir, be mon nyak wun, k̀-*mon* nlejeel nwun, mon nseet wun nsar k̀-*nyem* di *moo* tap k̀-*lu* k̀-*Naan* mo, k̀-*mon* nle wun nlushaghat, k̀-*mon* nso k̀-*wun* ntoghom k̀-*mishkagham* mo, k̀-*Gofna* mo, mpee sum fina.

¹³Diisi nin ncinpee nwun, mpeku wu katpee satpo diiret ni di mmo.

¹⁴Mpeemini, be taji wu ansuk mpee mbii di wun nlap mmo mpee put k̀-*k`aa* fuu kas.

- ¹⁵Mpeedi a wan ncín po ni, kí-seen ni nwun, di ba shaarlek fuu mon kat bal di mon ndar di kas, koo mo cíipo kí-ni kas zak.
- ¹⁶A puun fuu mo, kí-nighin fuu mo, kí-dyemnighin fuu mo, kí-nyem fuu mo, kí-shaar fuu mo, mon nyaghal seet wun, kí-mon nle ku mo twa pak mo mbut nwun zak.
- ¹⁷Gurum mon nkwar wun jir mpee sum fina.
- ¹⁸Amma ba mee shoopkáa fuu mindong mmak lagham kas.
- ¹⁹Wu dar bal-bal, mpeku Naan wuri bam wun di.”
- ²⁰"Katdang wu naa nyemlek mo j`i neer Jerusalem cighirkaat shi lek, be wu man nee, shirip fira ni j`i wul kus mmíni.
- ²¹Parmíni, be nyem di mon ndighin yil nJudiya jir, mo swa so mbut njwak mo, kí-nyem di mo di ndighin birni ni, be mo pwat so a tiheng, kí-nyem di mo mbut njepyil mo, be taji mo waa j`i del ndighin birni ni kas.
- ²²Mpeedi teer míni mo a mu lapkwat, mpeku mbii di mo kí-ten ran ni ndighin takarda kí-Naan ni gam di jir.
- ²³Jeel ni sighit naat, nin ntaa nkaa mat di mo kí-aak, kí-mat di mo nkaa cín wur njep mo ndighin teer míni mo. Mpeedi jeel di ni a díinaat zam, nin ntaa ndighin yil ni, kí-tughup kí-Naan nin nsham nkaa nyem díisi mo.
- ²⁴Mon ntwá pak mo shi kwai, kí-mon nyak pak mo so kí-mo kaa kírom mo si, ndighin yil mo jir. Nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mon ntireng Jerusalem shi shii zak, har pardí bit kí-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas ni gam.”
- ²⁵"Mon nnaa mbii aapo mo nkaa puus, kí-nkaa tar, kí-zar mo zak. Mbii míni ndaampee ngurum di mo ndighin yil ni hakyeng, kí-kírmuut nin nyaa mo, mpee or kí-am bahar mo, kí-tungpee kí-am ni.
- ²⁶Níghintoghom nin nl`ee gurum mo, kí-tiip nin ntwá mo mpee kírmuut mu mbii di mon ntaa nkaa yil ni, mpeedi mbii di adeng mon nyoghon.
- ²⁷Dangbe mon nnaa Làa kí-Gurum wurii sham put ndighin nluu di adeng shi iiko, kí-Diihai firi díidés.
- ²⁸Katdang wu naa mbii díisi mo dóghom c`in, be wu yaghal wu diyeepkáa fuu mo. Wu naapee adeng, mpeedi bam fuu nii j`i wul kus.”
- ²⁹Jesu sat mee sumpo mmo nee, "Wu yit ku tingkoon, kí-kaghar ting mo jir, mo dee a mbiikám pe wun di.
- ³⁰Katdang wu naa ting ni mo dóghom tangkom, be wu man nee, tarlok ni wul kus.
- ³¹Ni aasi zak, katdang wu naa mbii díisi mo dóghom c`in, be wu man nee, mulki kí-Naan ni kus kí-j`i.
- ³²Azeen-nzeen, kíni sat nwun nee, ba gurum díiyaksi mon mmurap kas, see mbii díisi mo gam jir akudang.

- ³³Deng kɪ-yil mon ndel so, amma ba po fɪna mon mmak kyam del so kas.”
- ³⁴“Wu tap kɪ-káa fuu mo, mpeku taji wu lepan fuu mo dee nkaa seribet, kɪ-shwaayughur, kɪ-mbii di mo a mu yil diisi mo, har pardi puus mɪni j`i taa nkaa wun dɪn mman kaa cip si kas.
- ³⁵Mpeedi puus mɪni ndung j`i taa nkaa gurum mo aasi, di moo tong ndighin yil ni jir.
- ³⁶Amma wu tong shi gongpee kɪ-c`in aduwa, koo pirang ye, mpeku wu katbal di wun ndee di a koghorong nkaa mbii di mon ndung c`in si jir, kɪ mpeku par wu j`i di ntoghom kɪ-Laa kɪ-Gurum.”
- ³⁷Jesu kámpo kɪ-Naan ngurum mo ndighin Lu kɪ-Naan diides, koo a puus diidang ye, amma katdang par c`in, be wurii put kaa teer mbut njwak di moo pet ni a Jwakpaat.
- ³⁸Mbít-mbít be gurum moo naa mpwat j`i pe wuri di ndighin Lu kɪ-Naan diides, mpeku mo kiting kám firi di.

Luk 22

- ¹Kaadi puus retnyit mu bred di ba ni kɪ-yist kas, di ni a mu retnyit mu Candel ni wul kus.
- ²Be pris diinan mo kɪ-nyemkám Waar kɪ-Mosis mo, mo tang ar di mon mmak tu Jesu di, amma mo kɪr duu kɪ-gurum ni mo.
- ³Amma Shetan del ndighin putughup kɪ-Judas di moo pet wuri a Iskariyot. Wuri a memee mbut jeplop kɪ-Jesu diikaghapaat baavul si mo.
- ⁴Judas wuri so lepo ashak kɪ pris diinan mo, kɪ-nyemlek diinan di moo tap kɪ-Lu kɪ-Naan diides, mpeku wuri sat ar di wurin mmak seet Jesu di mmo.
- ⁵Mo kat retnyit zam, kɪ-mo sat nee, wudun ncín shaghal nwuri.
- ⁶Be Judas ribet. Abwoon mɪni be wuri doghom tang ar di wurin nseet Jesu di mmo, di ba gurum mo man kas.
- ⁷Parpuus di moo se bred di ba ni kɪ-yist kas ni wul, di ni a puus di moo fet long mu mbiise retnyit mu Candel ni di zak.
- ⁸Be Jesu lop Pita, kɪ-Joon, wuri sat mmo nee, "Wu so wu dak mbiise Tong Ashak mu Candel ni mmun mpeku mu se di.”
- ⁹Mo sat nwuri nee, "Aa ribet ku mo so mu dak ni a mpee diidang ye?”
- ¹⁰Wuri lap mmo nee, "Katdang wu del ndighin birni ni, be wun nkaat kɪ-mee gwar di wuri kɪ-tughul am nkáa, be wu so ndang wuri, har ndighin lu di wurin nso del di.
- ¹¹Be wu sat ngulu ni nee, 'Ngukám wuri sat ne, lu mizep di wan nse mbiise Tong Ashak mu Candel ashak kɪ-jeplop fɪna mo ni a neye?”
- ¹²Ngulu ni wurin nkám mee ludeng diides nwun, di mo kɪ-dak le, be wu dak mbiise ni mmun nlu mɪni.”

- 13 Mo so kat ni a kaadi Jesu sat mmo si, be mo dak mbiise Tong Ashak mu Candel ni di nlu mini.
- 14 Kaadi pee ni wul, be Jesu tong a peesese ashak ki-jeplop firi mo.
- 15 Wuri sat mmo nee, "Wan kin fes nribet se Tong Ashak diisi ni ashak ki-wun akudang wan kin shwaajeel.
- 16 Wan sat nwun, ba wan mmak baase ni di, zak kas, see mo gamshii ki ni ndighin mulki ki-Naan, akudang."
- 17 Jesu wuri mang mee laadaa, be wuri c`in aduwa mu pihang Naan, be wuri sat mmo nee, "Wu lap diisi, wu bak ni nnaar fuu.
- 18 Mpeedi yaghal ncicinsi, be ba wan nshwaa am anab diisi ni di kas, see mulki ki-Naan ni baaj`i akudang."
- 19 Wuri mang bred zak, be kaadi wuri c`in aduwa mu pihang Naan, be wuri yilang, wuri cin mmo. Be wuri sat mmo nee, "Diisi a san fina [di mo cin ni mpee wun, wu naa nc`in mini mpee pan wan."
- 20 Aasi zak, abwoon di mo ki-se bred ni, be wuri mang laadaa ni, wuri sat nee, "Laadaa diisi ni dee a tuwoorpo shi toghom diipoo mu Naan, di ni yaa dak mpee toghom fina di mon mbeer ni mpee wun.]
- 21 Amma wu naa ngo di wurin ndung seet wan, wurii tong ashak ki-wan a peese mbiise diisi ni.
- 22 Mpeedi ni a ting Laa ki-Gurum wurin mmuut ntiit ki-mbii di Naan ki-ten le, amma jeel ntaa nkaa ngo di wurin nseet Laa ki-Gurum."
- 23 Mo doghom tal pushak nee, koo kyet a we ndighin mo, wurin nc`in mbii mini ye?
- 24 Beetshik yaghal nnaar ki-jeplop ki-Jesu mo nkaa a we a ngo diides met mbut mmo ye?
- 25 Jesu sat mmo nee, "Mishkagham mu nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, moo tireng guruh furu ni mo shi iiko, ki-nyem di mo a diides nkaa mo ni, moo lesut a kaa nyembam guruh mo si.
- 26 Amma ba wun ndee aasi kas, ni ret ku ngo di wuri a diides ndighin wun, be ting wuri dee a kaa laa diilee si. Ngo di wuri a ngusel fuu, be ting wuri dee a laadak fuu.
- 27 A we a ngo diides met ye? A ngo di wurii tong a peesese ni aa? Aa koo a ngo di wurii cin mbiise ni ye? A ngo di wurii tong a peese mbiise ni a diides. Amma wan di nnaar fuu kaa nguc`in dak nwun si.
- 28 "A wun a nyem di wuu dar mbwoon fina ndighin kyam di moo kat wan.
- 29 Kaadi puun fina wuri cin mulki nwan, be wan cin nwun aasi zak.

- ³⁰Wun nse ki-wun nshwaa ashak ki-wan nkaa teebul ndighin mulki fina, ki-wun ntong nkaa mbiitong mu mishkagham mo, ku wu tokdiyeel di nsaghan mu Isreil diikaghapaat baavul si mo.
- ³¹"Simon, Simon! A naa Shetan wuri ki-tangpee mpee kyam wun, kaadi moo pus kàss si.
- ³²Amma wan kin c`in aduwa mpee wugha Simon, mpeku taji cínzeen fugha ni taa taakat kas. Mpeedi pardi a mpiring a baaj`i, be a nle ku dymnighin fugha mo dar bal-bal."
- ³³Pita lap nJesu nee, "Daa wan kin dak san mpee so ndang wugha, koo di a nlushaghat, ki-koo di a muut zak."
- ³⁴Jesu lap nee, "Wan sat nwugha Pita cicinsi mpar akudang deel ki-taadoo, be wughan nciipo yitkun, ne ba a man wan kas."
- ³⁵Jesu wuri tal pu jeplop firi mo nee, "Kaadi jí wan lop wun si, be ba jí wun ki-shaghal ndaam, koo kuluk, koo kwaghazak kas, be jí mee mbii jee nwun me?" Mo lap nee, "Waash."
- ³⁶Jesu sat mmo nee, "Amma yaksi, ngo di wuri ki-daam shaghal, koo kuluk, be wuri mang. Ngo di ba wuri ki-kwai kas, be wuri mang mbiisup firi seet, ku wuri seet mee kwai di.
- ³⁷Wan sat nwun nee, ni a ting ku mbii di mo k`ten ran ni nkaa wan ndighin takarda k`Naan ni gam di. Mo k`ten ran nee, 'Mo tang wuri ashak ki-nyemdiibish mo.' Aasi be mbii di mo k`ten ran mo nkaa wan, a mo nkaa gam ndiisi."
- ³⁸Dangbe jeplop k`Jesu mo sat nee, "Daa, a naa mun ki-kwai mo vul mpesi." Jesu sat mmo nee, "Mimi mo mak."
- ³⁹Jesu wuri put so kàa adeng Jwakpaat, kaadi wurii naa nc`in ni si. Jeplop firi mo so ndang wuri.
- ⁴⁰Kaadi wuri wul a pee ni, be wuri sat njeplop firi mo nee, "Wu c`in aduwa, mpeku taji wu taa mbut njwaan kas."
- ⁴¹Wuri gyes so di jong ki-mo, kaadi gurum mak vwet nding so wul di si, be wuri kurum nfurum, k`wuri c`in aduwa.
- ⁴²Wuri sat nee, "Puun fina, katdang ni mak c`in, be a baa ki-daa mu jeel diisi aku pe wan di, ba a kaadi wan kin ribet si kas, amma see a kaadi aa ribet si."
- ⁴³Dangbe mee ngulop k`Naan, tong adeng sham pe Jesu di, mpeku ngulop ni cínbal di nwuri.
- ⁴⁴Mpeedi Jesu mbut jeel diinaat zam. Jesu wuri waa baa c`in aduwa di tal-tal, har wun firi ni dyong sham nyil kaa toghom si.
- ⁴⁵Kaadi wuri yaghal a pee aduwa ni, be wuri baaj`i pe jeplop firi mo di, be wuri kat mo nkaa saam, k`putughup diiwuwat.

- 46 Wuri sat mmo nee, "A me le dang wun nkaa saam ye? Wu yaghal, wu c`in aduwa, mpeku taji wu taa ndighin jwaan kas."
- 47 Kaadi Jesu kudi nkaa katpo, be Judas Iskariyot di wuri a memee mbut jeplop k` Jesu diikaghapaat baavul si mo, wuri j`i wul ashak k`-kuur gurum mo des ndang wuri. Wuri j`i kus k`-Jesu, mpee tok k`-wuri shi mishpoo.
- 48 Amma Jesu sat nwuri nee, "Judas, ashee, wughan nseet L`aa k`-Gurum a shi tokshik shi mishpoo wa?"
- 49 Kaadi nyemso ndang Jesu di mo di ashak k`-wuri, mo naa mbii di nin ndung c`in, be mo tal pu wuri nee, "Daa, mu c`in lek shi kwai me?"
- 50 Dangbe memee ndighin nyem di mo ashak k`-Jesu, wuri shang kwai firi, be wuri can kom din nsarse mu kirom k`-pris diides met jir ni vwet nyil.
- 51 Amma Jesu sat nee, "Taji wu baa wu cin mini di kas." Jesu tuwaas kom k`-kirom ni, har kom ni zughum nwuri.
- 52 Dangbe Jesu sat mpris diinan mo, k`-nyemdiinan di moo tap k`-Lu k`-Naan diides, k`-nyemdiinan mu gurum ni mo nee, "Wun wu pwat wu j`i k`-kwai mo, k`-dughul mo, mpeku wu j`i wu yaa wan di, kaa wan a mee kus wat si aa?"
- 53 Ba ji wan di ashak k`-wun, shidaar-shidaar ndighin Lu k`-Naan diides, be ba wu yaa wan kas, amma yaksi, pee fuu ni wul, mpeku wu c`in mbii di wuu ribet di, di ni a mu iiko mu peenkoo ni."
- 54 Nyem di mo yaa Jesu, be mo so k`-wuri ntulu k`-pris diides met jir ni. Be Pita wuri so mbwoon k`-mo jong-jong.
- 55 Kaadi mo lewus a naarfur, be Pita j`i tong ashak k`-nyem di mo nkaa kifing wong k`-wus ni.
- 56 Be mee reepdak wura naa Pita wurii tong ashak k`-gurum ni mo a yit wus, be wura tighir yit nkaa wuri, be wura sat nee, "Gwar diisi wuri ashak k`-Jesu."
- 57 Amma Pita ciipo, wuri sat nee, "Mat si, ba wan man wuri kas."
- 58 Lang diilee, be mee ngo naa Pita zak, be gwar ni sat nee, "Wugha a memee mbut nyem k`-Jesu ni mo zak" Pita lap nee, "Waash! daa."
- 59 Abwoon k`-awa mindong, be mee gwar wuri sat shibal nee, "Azeen-nzeen, gwar diisi wuri ashak k`-Jesu, mpeedi wuri a ngu Galili."
- 60 Amma Pita sat nee, "Kai, wugha! Ba wan man mbii di wugha aa sat ni kas." Abet-abet, akudang wurii dokpo, be deel taadoo.
- 61 Be Daa wuri cighir naa Pita. Be Pita panpo di Jesu k`-sat nwuri nee, "Cicinsi mpar, akudang deel k`-taadoo, be wughan nciipo yit kun, ne ba a man wan kas."
- 62 Pita put atileng, be wuri yaa maap di ni a diinaat.
- 63 Dangbe nyem di mo yaa Jesu, mo shwar wuri, k`-mo nas wuri.

⁶⁴Mo paa yit firiri mo, dang mo tal pu wuri nee, "A sat mmun ngo di cut wugha."

⁶⁵Mo sat pak po diibuu mo nkaa wuri des, ki-mo fulup wuri zak.

⁶⁶Kaadi bit mang, be kuur kɛ nyemnan-nan mo, ki-pris diinan mo, ki-nyemkám Waar kɛ Mosis mo, mo kuur ashak, ndighin lubeetpo furu. Be mo j`i ki-Jesu ntoghom furu, be mo sat nJesu nee,

⁶⁷"Katdang wugha a Kristi, be a sat mmun." Amma Jesu lap mmo nee, "Koo di wan sat nwun, be ba wun ncınzeen kas.

⁶⁸Ki-katdang be wan tal mee po pu wun zak, be ba wun nlap kas.

⁶⁹Amma yaghal nyaksi, be Làa kɛ Gurum wurin ntong nsarse mu iiko kɛ Naan."

⁷⁰Mo jir mo sat nee, "Ashee, wugha, a Làa kɛ Naan wa?" Jesu lap mmo nee, "Wun ki-sat nee, wan a Làa kɛ Naan."

⁷¹Mo sat nee, "Mun nwaa mu tang a mee langting diidang dikɛ-zak ye? Mpeedi mun shikáa funu, muu kiting mbii di wuri sat shi po firiri."

Luk 23

¹Dangbe kuur kɛ gurum mo jir, mo yaghal so ki-Jesu ntoghom kɛ Paillet.

²Mo doghom j`i ki-po diibuu mo nkaa Jesu, mo sat nee, "Mu yaa gwar diisi wuri nkaa wat nyem funu mo, ki-wuri cí ne, taji mu kwatwap nSiza kas, ki-wuri sat ne, wudi a Kristi, di a mee mishkagham zak."

³Paillet tal pu Jesu nee, "A wugha a mishkagham mu nyem Yahudi mo me?" Jesu lap mPaillet nee, "Ni a kaadi a sat si."

⁴Paillet sat mpris diinan mo, ashak ki-kuur kɛ gurum ni mo nee, "Ba wan kat mee mbii diibish di gwar diisi c`in kas."

⁵Amma mo dar bal-bal, mo sat nee, "wuri ki-wat gurum mo shi kám firiri. J`i wuri shee yaa kám ni a nGalili, har wuri j`i kini ndighin Judiya jir, ki-wuri j`i wul ki-kám ni mpesi zak."

⁶Kaadi Paillet kiting aasi, be wuri tal pu mo nee, "Kyet gwar ni a ngu Galili wa?"

⁷Kaadi Paillet kiting nee, Jesu put a ndighin yil mu Herot, be wuri lop Jesu so pe Herot di, mpeedi ndighin teer mini mo, be Herot wuri di nJerusalem zak.

⁸Kaadi Herot naa Jesu, be wuri kat retnyit zam, mpeedi puji di, be Herot wurii ribet naa Jesu, mpeedi wurii naa nkitingpo nkaa Jesu. Herot lepan ne, din nnaa mee mbii aapo di Jesu nc`in.

⁹Herot talpo mo des pu Jesu, amma ba Jesu lap mo nwuri kas.

¹⁰Dangbe pris diinan mo, ki-nyemkám Waar ki-Mosis mo, mo gyes so kus pe Herot di, mpeku mo satpo diibuu mo des nkaa Jesu bal-bal.

¹¹Herot ashak ki-sooja firi mo, mo le Jesu a diibuu, mo shwar wuri, mo nwangpo nwuri, mo lop nliɾ diikirim diishwal nwuri, be mo waa baa lop Jesu so pe Paillet di.

¹²Jí yam be Herot ki- Paillet mo a shaarlek, amma parpuus mini, be mo dee a shaarshak.

¹³Paillet wuri pet pris diinan mo, ki-nyemnan-nan mo, ki-gurum ni mo jir ashak.

¹⁴Be wuri sat mmo nee, "Wun, wu j`i ki-Jesu pe wan di, ne wuri ki-wat gurum mo, amma wan kin tokdiyeel nwuri ntoghom fuu, nkaa mbii di wu sat mo nkaa wuri jir, be ba wan kat wuri k`c`in mee mbii diibish kas.

¹⁵ki-zak, koo a Herot, be ba wuri kat Jesu c`in mee mbii diibish kas, mpeedi wuri waa baa lop wuri j`i pu wan di. Ba Jesu k`c`in mee mbii diibish, di ni mak le ku mo tu wuri kas.

¹⁶Mpeemini be wan nfwo ngwam nwuri, ku wan bwot wuri di."

[¹⁷Mpeedi ni a ting ku parpuus retnyit mu Candel, be wuri bwot mee gurum mindong mmo, mbut nyem di mo k`bwaghat mo.]

¹⁸Amma mo jir, mo le or po mindong nee, "A le ku mo tu Jesu, a bwot a Barabbas mmun!"

¹⁹Mo bwaghat Barabbas wuri nlushaghat a mpee mee po tawai di ni yaghal ndighin birni, ki-po tukaa zak.

²⁰Mpeedi Paillet wurii ribet bwot Jesu, be wuri waa baa satpo ngurum ni mo zak.

²¹Amma mo waa sighit le or des nee, "A pwas wuri nkaa shiyeep! A pwas wuri nkaa shiyeep!"

²²Paillet waa ba sat di mmo yitkun nee, "A mpee meye? Jesu wuri c`in a mbii diibish diidang ye? Ba wan kat mee mbii diibish di ni mak le ku mo tu wuri kas. Mpeemini, be wan nfwo ngwam nwuri, ku wan bwot wuri di."

²³Amma mo sighit le or shi doo diides nee, "A le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep!" Har doo ki-mo ni se koghorong nkaa Paillet.

²⁴Mpeemini, be Paillet can diyeel muut nJesu. Mbii di mo pu dang ni mmimi.

²⁵Paillet Wuri bwot gwar di moo ribet ni, di jí mo ki-le wuri nlushaghat a mpee po tawai, ki-tukaa si. Amma wuri cin Jesu nsar k`mo, mpeku mo c`in mbii di moo ribet di ki-wuri.

²⁶Kaadi mo a ar so ki-Jesu, be mo taa yaa mee ngu Sairin, di moo pet sum firi a Simon, di wuri tong mme laayil j`i. Mo le wuri mang shiyeepyoghom ki-Jesu ni ting, ku wuri so kini di ndang Jesu.

²⁷Gurum mo des mo so ndang wuri, mbut mmo, be pak mat mo di, di mon mmaap mpee wuri.

- ²⁸Amma Jesu cighir naa mo, be wuri sat mmo nee, "Wun jiraap nJerusalem mo, taji wu wal mpee wan kas, amma wu wal a mpee kaa fuu, ki-mpee jep fuu mo zak.
- ²⁹Wu naa, teer ni moo j`i, di gurum mon nsat nee, 'Mat di mo a jeer, di ba mo ki-kyam laa mee laa kas, ki-di ba jep mo ki-kyam shwaawur furu kas, a mon nkat diiret.'
- ³⁰A ndighin teer mini mo, be gurum mon ndoghom sat njwak mo nee, 'Wu taa nkaa mun' ki-mon nsat nguus mo nee, 'Wu paa mun.'
- ³¹Katdang gurum mon nc`in mbii diisi mo be ting ni kudi mbirak, be katdang, ting ni fii be mon nc`in a me nniye?"
- ³²Mo so ki-mee nyemdiibish mo vul, mpeku mo twa mo di ashak ki-Jesu zak.
- ³³Kaadi mo so wul mme peedi moo pet ni a Golgofa (shii k`ni a dyeskaa) be mo pwas wuri ashak ki-nyemdiibish diivul si mo. Memee nsarse k` Jesu, ki-memee nsarkul firi zak.
- [³⁴Jesu sat nee, "Daa, a fwo mmo, mpeedi ba mo man mbii di moo c`in ni kas.]"
Abwoon di mo koospaa mpee nli k` Jesu ni mo, be mo bak nli ni mon nnar furu.
- ³⁵Gurum mo dar ku mo naa mbii di nii c`in di. Amma nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo, mo nwangpo nJesu, mo sat nee. "Ji wugha bam gurum mo, a bamsak zak shing! Katdang be a wugha a Kristi di Naan wuri ki-bitip wugha."
- ³⁶Sooja mo nwangpo nwuri, be mo mang am anab diideet mo j`i cin nwuri.
- ³⁷Ki-mo sat zak nee, "Katdang be wugha a mishkagham mu nyem Yahudi mo, be a bamsak fugha shing?"
- ³⁸Mo ran mee po le nkaa yoghom ni adeng nkaa firi, di ni sat nee, "a Mishkagham mu nyem Yahudi mo ndiisi."
- ³⁹Memee mbut nyemdiibish di mo pwas mo ashak ki-Jesu, wuri satpo diibish nJesu nee, "Katdang wugha a Kristi ni, be a bamsak, ki-mun zak shing!"
- ⁴⁰Amma gwar diibish diivul ni wuri jighir ginighin ni nee, "Ba wugha kiir Naan kas aa? Ba mo can a diyeel diibish mmun weet ki-wuri kas aa?"
- ⁴¹Mo candiyeel muut munu ni a ndire, mpeedi mun muu lap a kwat mu dak funu diibish mo, amma ba gwar diisi wuri c`in mee mbii diibish kas."
- ⁴²Gwar din nsarse k` Jesu wuri sat nee, "Jesu a pan wan pardi a j`i ndighin mulki fugha."
- ⁴³Jesu lap ngwar ni nee, "Azeen-nzeen kin sat nwugha cicinsi be nwugha di ashak ki-wan ndighin Paradayis," (di shii k`mini a pee diiret, mpee nook, di Naan di).
- ⁴⁴Kaadi karfe kaghapaat baavul mu puus ni wul, be pee ni rii ndighin yil ni jir, har so wul karfe kun.
- ⁴⁵Ba puus ni yaa pee kas. Fuwaat di ni ndighin Lu k`Naan diides ni tee sham a naar har ni bak vul.

⁴⁶Be Jesu wuri petpee shi doo diibal, wuri sat nee, "Daa, wan le riin fina a ndighin sar fugha." Abwoon di wuri satpo mini, be wuri shang nookmuut dak.

⁴⁷Kaadi ngo diides nkaa sooja mo wuri naa mbii di mo kɛc`in si mo, be wuri kwoop Naan, wuri sat nee, "Azeen-nzeen ba gwar diisi wuri ki-c`in mee mbii diibish kas!"

⁴⁸Kaadi kuur kɛgurum ni mo naa mbii di ni c`in jir a pee ni, be mo baa waa. Mo nkaa nas tughur furu mo.

⁴⁹Amma nyem di mo man Jesu jir, ki-mat di mo pwat nGalili mo j`i ndang wuri, mo pan dar jong-jong, mpee naa mbii diisi mo jir.

⁵⁰Mee gwar wuri di, di sum firi a Josep, ngu Arimafiya, di ni a mee birni ndighin yil mu nyem Yahudi mo. Wuri a memee mbut nyembeetpo mu nyem Yahudi mo, ki-wuri a mee ngo din ndire.

⁵¹Ba ji wurin mbwoon ki-po di mo beet ni, ki-dak di mo c`in ni kas zak. Wuri a mee ngo di wurin ndung gong j`i kɛmulki kɛNaan.

⁵²Josep wuri so pe Paillet di, mpeku wuri dang kum kɛJesu di.

⁵³Wuri sham ki-kum kɛJesu ni, be wuri bwaghat ni shi fuwaat wum, be wuri so le ni ndighin kieir di mo ki-sul ni mbut njwak, di ba mo kɛkyam wum mee gurum dibut kas.

⁵⁴Parmini a parpuus dak mbii mo, mpeedi dadaar ni, be ni a puus Nookdi.

⁵⁵Mat di mo pwat nGalili j`i ashak ki-Jesu si, mo so ndang Josep mpee wum Jesu. Mo so naa kieir ni, ki-kaadi mo gan kum kɛJesu ndighin kieir ni si.

⁵⁶Abwoon mini, be mo waa baaso waa ki-mo dak pak mbii diidu shang-shang mo, ki-mwoor pwos diidu shang-shang mo. Parpuus Nookdi, be mo nookdi, kaadi Waar kɛMosis sat si.

Luk 24

¹Mbit-mbit parpuus, din nshee mu teer diipovul si mo, be mat ni mo so di a kieir ni, ki-mbii diidu shang-shang ni mo, di mo kɛten dak mo.

²Mo kat mo kɛbet jwak diides, di ni di mpokieir ni baa kini.

³Mo del ndighin kieir ni, be ba mo kat kum kɛDaa Jesu ni di kas.

⁴Kaadi mbii nin nkaa aapo mmo, be ndin mman be mee das mo vul, di mo ki-nlir diimlep, mo dar kus ki-mat ni mo.

⁵Mpee kiirmuut, be mat ni mo zum ki-kaa furu mo nyil. Das ni mo sat mmo nee, "A me le dang wuu tang ngo diiseen mbut nyem mumuut mo ye?"

[⁶Ba wuri di mpesi kas, wuri ki-yaghal.] Wu panpo di ji wuri kɛten sat wun, kaadi wuri kudi ashak ki-wun nGalili.

⁷Jí wuri kí-sat nwun nee, 'Ting mon nseet Laa kí-Gurum ndighin sar kí-nyemshikbish mo, kí-mon mpwas wuri nkaa shiyeepyoghom, dangbe ndighin shii diikun be wurin mbaa yaghal a peemúut zak.' "

⁸Dangbe mat ni mo panpo kí-Jesu ni mo.

⁹Be mo yaghal a peekieir ni, mo baa waa, be mo so yakshii kí-mbii diisi mo jir nyemso ndang Jesu diikaghapaat baamindong si mo, kí-kaghar ni mo jir zak.

¹⁰Mat ni mo a Meeri Makdalin, kí-Joana, kí-Meeri nighin kí-Jemis, kí-kaghar mat di mo ashak kí-mo. A mo so sat mbii diisi mo njeplop mo.

¹¹Amma po diisi mo dee pe jeplop kí-Jesu ni mo a kaa po diibuu si, ba mo cínzeen po ni mo kas.

[¹²Amma Pita yaghal su so kíak-kíak a peekieir ni. Be wuri zum, wuri lyap ndighin kieir ni, be wuri naa fuwaatwum ni mo kí-wur mmee koghop bejee. Be wuri yaghal baa ntulu. Mbii diisi ni aapo nwuri zam.]

¹³Parpuus mini, be memee mo vul mbut nyemso ndang Jesu mo, mo a ar so nrep mee laayil di moo pet ni a Immawus, yaghal nJerusalem mpee so nlaayil mini a meel povul.

¹⁴Mo nkaa po kí-shak nkaa mbii di mo kí-c`in si jir.

¹⁵Kaadi mo di nkaa po ni, kí-mo pu bílip shii kí-mbii diisi mo kí-shak, be Jesu shikáa firri, wuri j`i wul kus kí-mo, be wuri mwaan ashak kí-mo.

¹⁶Amma ba mo man ne, a Jesu kas.

¹⁷Jesu tal pu mo nee, "Wuu beet a po diidang kí-shak, be wun mmwaan ye?" Be mo dar rik, shi putughup diiwuwat.

¹⁸Memee ndighin mo, di sum firri a Kiliyopas, wuri lap nwuri nee, "A wugha mmisak ndighin Jerusalem, di ba a man mbii di mo kí-c`in ndighin shiiteer diisi mo kas aa?"

¹⁹Wuri tal nee, "A mbii diidang mo kí-c`in ye?" Mo lap nwuri nee, "A po nkaa Jesu ngu Nazaret, di jí wuri a mee ngusatpo kí-Naan, di wuri kí-iiko mbut ndak kí-po jir, ntoghom kí-Naan kí-gurum mo jir.

²⁰Amma pris diinan mo, kí-nyemnan funu mo, mo seet wuri, har mo candiyeel muut nwuri, di ni le ku mo pwas wuri nkaa shiyeepyoghom zak.

²¹Amma jí muu canciin nee, a wurin ang nyem Isreil mo. A shii diikun ndiisi, di mbii diisi mo kí-c`in.

²²Kí-zak, pak mat mo di, mbut mmun, mo waa sat mbii aapo mmun nee, kaadi wufun so a peekieir ni mbít-mbít,

²³be ba wufun kat kúm kí-wuri ni di kas. Be mo baaj`i sat mmun ne, wufun naa mee nyemlop kí-Naan mo, di mo sat wufun nee, wuri di kí-seen.

- ²⁴Pak mo mbut nyem di mo ashak ki-mun zak, mo so di a peekieir ni, be mo so kat ni aasi azeen, kaadi mat ni mo sat si, amma ba mo naa wuri shikaa firi kas.”
- ²⁵Dangbe Jesu sat mmo nee, "Wun wu mwen zam, putughup fuu mo toghon mpee cinzeen mbii di nyemsatpo k̄Naan mo k̄ten sat jir!
- ²⁶Ni a ting ku Kristi wuri shwaajeel ki-mbii diisi mo, mpeku wuri del di mbut nDiihai firi.”
- ²⁷Jesu shee yakshii ni mmo, nkaa mbii di nyemsatpo k̄Naan mo k̄ten sat nee. Mon nc`in nwuri, yaghal mbut takarda k̄Mosis ki-nyemsatpo k̄Naan mo, ki-mbut takarda k̄Naan ni jir.
- ²⁸Mo j`i wul kus ki-rep laayil di mon ndung so di ni, be Jesu wuri c`in kaa wurin ndfel so.
- ²⁹Amma mo dang pu wuri nee, "A taa pe mun di. A naapee nii doghom shaal." Jesu wuri taa tong ashak ki-mo.
- ³⁰Kaadi wuri tong ki-mo mpee se mbiise, be wuri mang bred, wuri le diiret nkaa ni, wuri yilang ni, wuri cin mmo.
- ³¹Be yit furu mo wang ki-mo man nee, a Jesu. Be wuri lagham diyaas aki-mo.
- ³²Mo sat kishak nee, "Kaadi wurin nkaa katpo ki-mun a ar si, be di putughup funu mo caan kaadi wurin nkaa yakshii k̄po di mo ndighin takarda k̄Naan mo mun a ar si.”
- ³³Dangbe mo yaghal abet, mo waa baaso nJerusalem. Mo kat jeplop k̄ Jesu diikaghapaat baamindong si moo kuur ashak a pee mindong, ki-nyem di mo ashak ki-mo.
- ³⁴Jeplop ni mo nkaa sat nee, "Azeen-nzeen Daa wuri k̄yaghal a peemuut, har wuri k̄kamshin firi nSimon Pita.”
- ³⁵Be nyemso ndang Jesu di mo tong Immawus j`i, mo sat mmo mbii di ni taakat mo a ar so Immawus, ki-kaadi mo j`i man ne, a Jesu, kaadi wuri yilang bred cin mmo.
- ³⁶Kaadi mo nkaa sat mbii diisi mo, be Jesu shikaa firi wuri baaj`i dar nnaar furu. [Be wuri sat mmo nee, "Riyang pe wun di!"]
- ³⁷Amma kiirmuut yaa mo, har mo daar, mpeedi mo pan ne, duu naa a mee riin.
- ³⁸Jesu sat mmo nee, "A me le dang kiirmuut yaa wun ye? A me le dang pan mo j`i ndighin putughup fuu mo shini-shini ye?
- ³⁹Wu naa sar fina mo, ki-shii fina mo. A wan shikaa fina ndiisi. Wu kyam san fina ku wu naa di. Ba riin ki-mee nan koo dyes mo, kaadi wu naa wan ki-mo si kas."
- [⁴⁰Kaadi Jesu satpo mini, be wuri kam sar firi ki-shii firi mmo.]
- ⁴¹Mpee retnyit di mo kini, ki-mpeedi ni aapo mmo, be ba mo cinzeen kitak kas. Be Jesu tal pu mo nee, "Wun ki-mee mbiise mpesi me?"

42 Be mo cín rep pupwap diiwuwus nwuri.

43 Be wuri lapse a yit furu jir.

44 Wuri sat mmo zak nee, mbii diisi mo a po di jí wan kin ten sat mo nwun, be wan kudi ashak ki-wun nee, "Mbii di mo kè-ten ran mo nkaa wan jir, mbut Waar kè-Mosis, ki-nyemsatpo kè-Naan mo, ki-Zabura zak, be ting mo gam mo."

45 Dangbe wuri wang pan furu mo, ku mo manshii kè- mbii di mo kè-ten ran mo jir ndighin takarda kè-Naan mo di.

46 Wuri sat mmo zak nee, "Mo kè-ten ran aasi nee, ting Kristi wurin nshwaajeel, ki-wurin nyaghal a peemúut a parpuus diikun zak.

47 Ki-mon nsatpo Naan diiret, mpeku gurum mo tuwap, ku Naan fwo shikbish furu mo di a ndighin sum firi. Mon nsatpo diiret diisi ngurum mo nyil ni mo jir, ki-mon nshee satpo ni a nJerusalem.

48 Wun a langting kè- mbii diisi mo jir.

49 Wan nlop mbii di puun fina wuri kè-ten tuwoor ni nwun. Wu tong di ndighin birni ni akudang, har parfi Naan wurin lop iiko adeng sham nkaa wun."

50 Jesu wuri so ki-mo a tiheng har wul mBetani. Jesu diyeep sar firi kàa adeng, be wuri le diiret nkaa mo.

51 Kaadi wuri nkaa le diiret nkaa jeplop firi mo, be wuri doghom bakshak ki-mo. [Mo mang wuri kàa adeng.]

52 Mo seyil nwuri, be mo baaj`i nJerusalem shi retnyit zam.

53 Moo tong Lu kè-Naan diides shidaar-shidaar, ki-mo nkaa kwoop Naan.

Joon

Joon 1

- ¹Pugyet din nshee akudang Naan kɪ-leyil be Po ni di. Po ni ashak kɪ-Naan. Po ni a Naan.
- ²Po ni ashak kɪ-Naan pugyet di nshee.
- ³Naan le mbii mo jir a shi wuri. Ndiɣhin mbii di Naan wuri le mo jir, be Naan le mo a shi wuri.
- ⁴A Po ni a kuk mu seen. Seen diisi ni j`i kɪ-peeɓang ngurum mo.
- ⁵Peeɓang ni bangpee mbut nkoo, amma ba peenkoo ni mak se koghorong nkaa ni kas.
- ⁶Naan lop mee gwar di sum firri a Joon.
- ⁷Wuri j`i a mpeku wuri satpo di ngurum mo nkaa peeɓang ni, mpeku gurum mo kiɗing, ku mo cɪnzeen di mpo di wuri sat ni.
- ⁸Ba jí a wuri shikáa firri a peeɓang ni kas, amma jí wuri j`i a mpeku wuri c`in langting di nkaa peeɓang ni.
- ⁹A diisi ni a peeɓang di azeen-nzeen ni, di ni bangpee ngurum mo, di moo j`i ndiɣhin yil diisi.
- ¹⁰Gyet Po ni di ndiɣhin yil ni. Naan leyil ni di a shi Po ni, jir kisi, be ba yil ni man Po ni kas.
- ¹¹Wuri j`i ndiɣhin yil firri, amma nyem firri mo kwar lap wuri.
- ¹²Amma nyem di mo lap wuri jir, kɪ-mo cɪnzeen sum firri, be wuri cɪn iiko mmo, mpeku mo dee di a jep kɪ-Naan mo.
- ¹³Ba a kaadi moo làa-làa mo, ndiɣhin mise di gurum moo loghot kɪ-c`in ni kas, amma a pu Naan di.
- ¹⁴Po ni cighir dee a gurum. Wuri gam kɪ-diiret kɪ-zeen, kɪ-wurii tong ndiɣhin mun. Mu naa diides firri, diides di ni a mu làa mindong pe puun firri di.
- ¹⁵Joon c`in langting nkaa wuri. Joon diyeep doo wuri sat nee, "A gwar di wan sat ne 'wurin nj`i abwoon fina, di wuri a diides met nwan. Mpeedi pugyet wuri di, be ba mo kɪ-làa wan kas.' "
- ¹⁶A mpee des kɪ-diiret firri, be mun jir mu kat mbii mo des, diiret nkaa diiret.
- ¹⁷Gyet Naan wuri cɪn Waar mo a nsar kɪ-Mosis, amma Naan wuri cɪn diiret kɪ-zeen mmun a mpee Jesu Kristi.
- ¹⁸Ba mee gurum kɪ-kyam naa Naan kas koo diben. See a Làa firri diimindong, di wuri a kaa Naan puun firri si, di wuri tong pu puun di zak, a wuri kám Naan mmun.

- ¹⁹Parmeeci si, be nyemnan-nan mu nyem Yahudi di mon nJerusalem, mo lop pris mo, kɪ-Livai mo, ku mo so tal pu Joon nee, "Wugha a weye."
- ²⁰Be ba Joon kwar lap ni mmo kas, amma wuri lap, kɪ-wuri sat zeen mmo nee, "Ba wan a Kristi kas."
- ²¹Be mo waa ba tal pu wuri nee, "Dangbe wugha a weye? A wugha a Ilaija wa?" Joon wuri lap mmo nee, "Waash ba a wan kas." Dangbe mo tal pu wuri nee, "Wugha a ngusatpo kɪ-Naan si wa?" Wuri lap mmo nee, "Waash!"
- ²²Mo sat nwuri nee, "Dang wugha a weye? A sat mee mbii mmun, mpeku mu kat mbii di mun nso mu sat di nyem di mo lop mun. Wugha aa pet sak a weye?"
- ²³Joon wuri lap mmo nee, "Wan a dɔo kɪ-ngupetpee a yil, di wuri sat nee, 'Wu dɔk ar kɪ-Daa.' (Kaadi ngusatpo kɪ-Naan Aizaya sat si.)"
- ²⁴Das di nyem Farisi mo lop mo ni,
- ²⁵mo baa tal pu wuri nee, "Katdang ba wugha a Kristi kas, kɪ-ba wugha a Ilaija kas, kɪ-ba wugha a Ngusatpo kɪ-Naan di gyet Naan sat ne wudin nlop si kas. Be a me le dang aa c`in baptisma ye?"
- ²⁶Joon lap mmo nee, "Wan kin c`in baptisma ngurum mo a shi am, amma mee gwar wurii dar di naar fuu di ba wu man kas.
- ²⁷A wuri a ngo di wurin nj`i abwoon fina, di koo a teng kwaghazak firi, be ba diiret fina ni mak mpeku wan fwoon ni kas."
- ²⁸Mo satpo diisi mo jir a mBetani, nkoghop puus kikaa mu dung nJodan, a peedi Joon wurii c`in baptisma di.
- ²⁹Dadaar ni, be Joon wuri naa Jesu wurii j`i pe wuri di. Be Joon sat nee, "Wu naa Laatum kɪ-Naan di wuri mang shikbish kɪ-yil ni!
- ³⁰A wuri a ngo di wan kin sat nee, 'Mee gurum wurii j`i mbwoon fina, di wuri a diides met nwan, mpeedi pugyet wuri di, be ba mo kɪ-laa wan kas.'
- ³¹Ba j`i wan man wuri kas, amma mbii di ni ledang wan j`i, kɪ-wan c`in baptisma ngurum mo shi am, a mpeku wan le ku nyem Isreil mo man wuri di."
- ³²Joon wuri c`in langting ni, wuri sat nee, "Wan naa Riin kɪ-tong adeng sham kaa mbul si, ni sham lang nkaa wuri.
- ³³Ba j`i wan man wuri kas. See a ngo di wuri lop wan kun c`in baptisma ngurum mo shi am, a wuri sat nwan nee, 'Ngo di a naa Riin sham lang nkaa wuri, be a wuri a ngo di wurin nc`in baptisma ngurum mo shi Riin Diibang.'
- ³⁴Azeen-nzeen, wan naa Riin Diibang sham lang nkaa wuri, mpeemini be wan cin langting nee, gwar diisi a Laa kɪ-Naan."
- ³⁵Dadaar ni zak, be Joon wurii dar ashak kɪ-nyemlop firi mo vul.
- ³⁶Kaadi wuri naa Jesu kɪ-mwaan, be wuri sat nee, "Wu naa Laatum kɪ-Naan!"

- ³⁷Kaadi nyemso ndang Joon diivul ni mo kiting mbii di wuri sat ni, be mo yaghal so ndang Jesu.
- ³⁸Jesu cighir naapee, be wuri naa moo j`i ndang wuri. Be wuri tal pu mo nee, "Wuu tang a meye."
- ³⁹Mo lap nwuri nee, "Rabbai, (di shii ki-mini a Ngukám,) aa tong a neye?" Be Jesu lap mmo nee, "Wu j`i ku wu so wu naa di." Be mo so naapee di wurii tong di. Mo wet ashak ki-wuri, har pee ni wul karfe feer dii mu kansighin.
- ⁴⁰Memee ndighin nyem diivul di mo kiting sat ki-Joon dang mo so ndang Jesu, a Andru dyemnighin ki-Simon Pita.
- ⁴¹A wuri shee so tang dyemnighin firi Pita, be wuri sat mPita nee, "Muu kat Masiya." (Di shii ki-mini a Kristi.)
- ⁴²Dangbe Andru so ki-Pita pe Jesu di. Kaadi Jesu naa Pita, be wuri sat nee, "A wugha a Simon laa ki-Joon. Mon mpet wugha a Kefas, di ni a Pita." (Di shii ki-ni a nee, wugha dee a kaa jwak si.)
- ⁴³Dadaar ni, be Jesu yaghal so nGalili. Wuri taa kat Filip a ar. Be Jesu sat nwuri nee, "A j`i ndang wan."
- ⁴⁴Filip wuri a nguyil mBetseda, di ni a yil ki-Andru ki-Pita.
- ⁴⁵Filip so kat Nataniyel, be wuri sat nNataniyel nee, "Muu kat ngo di gyet Mosis ki-nyemsatpo ki-Naan, mo ran po nkaa wuri ndighin po Naan diisighir si, a po nkaa Jesu ngu Nazaret laa ki-Josep."
- ⁴⁶Nataniyel sat nFilip nee, "Kyet mee mbii diiret mmak put ndighin yil nNazaret wa?" Be Filip lap nwuri nee, "A j`i mmun so ku a naa di."
- ⁴⁷Jesu naa Nataniyel ki-j`i pe wuri di, be wuri satpo nkaa wuri nee, "Wu naa ngu Isreil dii mu zeen, di ba wurii c`in dung kas!"
- ⁴⁸Nataniyel tal pu Jesu nee, "Cirang a man wan di ye?" Jesu lap nwuri nee, "Akudang Filip ki-pet wugha, kaadi wugha nder tingkoon si, be kin naa wugha."
- ⁴⁹Dangbe Nataniyel lap nee, "Ngukám, wugha a Laa ki-Naan! Wugha a mishkagham mu nyem Isreil mo."
- ⁵⁰Jesu lap nwuri nee, "A mpeedi wan sat ne, wan naa wugha kaadi aa tong nder tingkoon si, a ni ledang a cinzeen aa? Wughan nyaghal a naa mbii di mo met ndiisi mo."
- ⁵¹Jesu sat nwuri zak nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, wun nnaa dengnaan a wuwang, ki-wun nnaa nyemlop ki-Naan mon nkàa ki-sham nkaa Laa ki-Gurum."

Joon 2

- ¹Parpuus diikun, be mo bal mee dik nKana mu yil nGalili. Nighin ki-Jesu wura so di a pee ni.

- ²Mo sat nJesu kɪ-nyemso ndang Jesu mo, ku mo so di a peedik ni.
- ³Kaadi am anab ni kyes, be nighin kɪ-Jesu wura sat nwuri nee, "Ba mo kudi kɪ-mee am anab kas."
- ⁴Jesu lap nwura nee, "Naa diisi, ba a wii nsat wan mbii di wan nc`in kas, mpeedi ba pee fina ni kɪ-wul kas."
- ⁵Dangbe nighin firi wura sat nyemɗak ni mo nee, "Mbii di wuri sat nwun jir, be wu c`in."
- ⁶A peemini, be mee ciin jwak mo di peemee, di nyem Yahudi moo le am di mpee vvang sut, mpeku mo dee di a diibang. Koo ciin diidang ye be nii se tughul am mo peemee-peemee.
- ⁷Jesu sat nyemɗak ni mmo nee, "Wu gam ciin diisi ni mo shi am." Be mo gam mo bwer-bwer.
- ⁸Wuri sat mmo nee, "Wu yak am ni yaksi, wu so kɪ-ni ngo diides di wurii tap kɪ-seribet mu dik ni." Mo yak so kɪ-ni nwuri.
- ⁹Kaadi ngo diides mu dik ni wuri kyam, be ni kɪ-cighir dee a am anab, ba wuri man peedi mo kat ni di kas. Amma a nyemɗak dii mu dik ni mo man dak. Be wuri satpo mmish mat ni nee,
- ¹⁰"Gurum moo shee cin a am anab diishang nshee, abwoon di gurum mo kɪ-shwaahibit, dang mo cin di ba ni shang yaa din nshee ni kas mmo. Amma wugha tap a sok am anab diishang ni, see yaksi dang a kudi aa cin ngurum mo aa?"
- ¹¹Diisi a mbii lukshik di Jesu shee c`in ndighin Kana mu yil nGalili. A mpeemini, be Jesu kam diides firi, kɪ-nyemso ndang Jesu mo cinzeen nwuri.
- ¹²Abwoon mini, be Jesu wuri so nKaparnahum, ashak kɪ-nighin firi, kɪ-dyemnighin firi mo, kɪ-nyemso ndang Jesu mo zak. Mo so yem di nyil mini mpee rep teer mo lee.
- ¹³Kaadi pee ni kus kɪ-wul mpee c`in retnyit mu Candel mu nyem Yahudi mo. Be Jesu wuri kaa nJerusalem.
- ¹⁴Kaadi Jesu del ndighin Lu kɪ-Naan diides ni, be wuri kat nyemseet randong mo, kɪ-tum mo, kɪ-mbul mo, kɪ-nyempiring shaghal mo nkaa nwor.
- ¹⁵Be wuri mang teng dak ngwam dishik, wuri ceen gurum ni mo, kɪ-tum ni mo, kɪ-randong ni mo, ku mo pwat aku ndighin Lu kɪ-Naan diides ni. Kɪ-wuri birep teebul kɪ-nyempiring shaghal ni mo, kɪ-wuri tiit shaghal ni mo zak.
- ¹⁶Wuri sat nyemseet mbul ni mo nee, "Wu hir mbii diisi mo wu pwat kɪ-mo aku mpesi, taji wu le lu kɪ-puun fina dee a kasuwa kas."
- ¹⁷Kaadi nyemso ndang Jesu mo naa mbii diisi, be mo panpo di mo kɪ-ten ran ndighin takarda kɪ-Naan nee, "Wal di wan kɪ-ni mpee lu fugha, be nii caan putughup nwan a kaa wus si."

- ¹⁸Dangbe nyemnan-nan mu nyem Yahudi ni mo tal pu wuri nee, "Aa c`in, a mbii aapo diidang, di ni kám mmun nee, wugha ki-iiko mpee c`in mbii diisi mo ye?"
- ¹⁹Jesu wuri lap mmo nee, "Katdang wu ship Lu k̀Naan diides diisi, be wan mbaa dik ni di ndighin teer kun."
- ²⁰Nyem Yahudi mo sat nee, "Gyet mo hos bit mo laarfeer baapeemee mpee dik Lu k̀Naan diides diisi, amma wugha sat ne wughan mmak dik ni ndighin teer kun aa?"
- ²¹Amma Lu k̀Naan diides di Jesu wurii satpo nkaa ni, a shin firi.
- ²²Abwoon di Naan wuri k̀yaghal ki-Jesu a peemúut, dangbe nyemso ndang Jesu mo pan nee, jí wuri k̀ten sat aasi, ki-mo cinzeen mbii di mo k̀ten ran ndighin po k̀Naan nkaa mbii di Jesu wuri ki-sat ni.
- ²³Kaadi Jesu wuri di nJerusalem ntiit k̀retnyit mu Candel mu nyem Yahudi mo, be wuri c`in mbii aapo mo des a yit k̀gurum mo, mpeemini be gurum mo des mo cinzeen nwuri.
- ²⁴Amma ba Jesu wuri cinzeen mmo kas, mpeedi wuri man putughup furu mo jir.
- ²⁵Ba nii mee koghop ni ku mee gurum satpo nwuri nkaa mise k̀gurum mo kas, mpeedi wuri shikaa firi, wuri man mbii di mo ndighin putughup furu mo jir.

Joon 3

- ¹Mee ngu Farisi di, di sum firi a Nikodimus, wuri a memee mbut nyem diinan-nan mu nyem Yahudi mo.
- ²Gwar diisi wuri so pe Jesu di mpar, wuri sat nwuri nee, "Ngukám, mu man nee, wugha put a pe Naan di a sham, mpeedi ba mee gurum mak c`in mbii lukshik di wugha c`in si mo kas, katdang ba a Naan ashak ki-gwar ni kas."
- ³Jesu lap nwuri nee, "Azeen-nzeen wan sat nwugha nee, katdang ba mo shee laa gurum di mpoo kas, be ba wurin mmak del ndighin mulki k̀Naan kas."
- ⁴Nikodimus tal pu Jesu nee, "Cirang mon mbaa laa gurum di abwoon di wuri ki-dee a ngunan ye? Wurin mmak baakaa di ndighin but k̀nighin firi, ku wura baa laa wuri di zak aa?"
- ⁵Jesu lap nwuri nee, "Azeen-nzeen, wan sat nwugha ba mee gurum mmak del ndighin mulki k̀Naan kas. See mo baa laa gurum shi am, ki-Riin, akudang.
- ⁶Mbii di gurum laa, be ni a mu gurum, mbii di Riin laa be ni a mu Riin.
- ⁷Taji ni aapo nwugha kas, mpeedi wan sat nwugha nee, 'See ting mo baa laa wun di zak aku.'
- ⁸Kut nii cut peeso a peedi ni ribet, wugha ki-king tungpee ni, amma ba a man peedi ni put di j`i kas, koo a peedi nii ribet so di kas. Ni aasi zak, ki-koo a weye di mo laa wuri ndighin Riin."

- ⁹Dangbe Nikodimus tal pu Jesu nee, "Cirang dangbe mm̄ini mmak c`in ye?"
- ¹⁰Jesu lap nwuri nee, "Ashee, wugha di wugha a ngukám diides mu nyem Isreil mo, be ba a man mbii diisi kas aa?"
- ¹¹Azeen-nzeen kin sat nwugha nee. Mun muu sat a mbii di mu man, ki-muu c`in langting a nkaa mbii di muu naa zak, amma wu kwar cinzeen nlangting funu ni.
- ¹²Wan kin sat mbii di mu yil diisi mo nwun, be ba wu cinzeen kas, be cirang dang wun ncinzeen, katdang wan satpo nwun nkaa mbii di mo a mu dengnaan ye?"
- ¹³Ba mee gurum ki kyam kaa a dengnaan kas, see a Laa ki Gurum di wuri tong a dengnaan sham.
- ¹⁴Kaadi gyet Mosis diyeep nw`oo di mo dak ni shi boong nkaa shiyeep a naar yil, be ni a ting mon ndiyeep Laa ki Gurum aasi zak.
- ¹⁵Mpeku koo weye di cinzeen nwuri, be gwar minin nkat seen diiso ngaa-ngaa."
- ¹⁶"Mpeedi Naan wal mun gurum di mun ndighin yil ni jir, har wuri lop Laa firi diimindong sham, mpeku koo weye di cinzeen nwuri, be ba ngo minin mmuut kas, amma nwurin nkat seen diiso ngaa-ngaa.
- ¹⁷Ba Naan wuri lop Laa firi sham ndighin yil ni a mpeku wuri tokdiyeel din ngurum di mo ndighin yil ni kas, amma a mpeku mo kat bam di mpee wuri.
- ¹⁸Koo weye di wuri cinzeen nLaa ki Naan, be ba mon ncandiyeel muut ngo mini kas. Amma ngo di ba wuri cinzeen kas, be mo ki ten candiyeel muut ngo mini, mpeedi ba ngo mini cinzeen nLaa ki Naan diimindong kas.
- ¹⁹A diyeel ni ndiisi, peebang ni sham ndighin yil ni, amma gurum mo wal mpeenkoo met mpeebang ni, mpeedi dak furu mo a diibish.
- ²⁰Koo weye di wurii c`in dak diibish, be wurii kwar a peebang ni, ki-ba wuri ribet ji kus ki-peebang ni kas, mpeku taji dak firi diibish ni mo dee agaak.
- ²¹Amma ngo di wurii mwaan ndighin zeen, be wurii ji a peedi peebang di, mpeku gurum mo naa di agaak nee, dak di wurii c`in ni mo a shi bam ki Naan."
- ²²Abwoon diisi, be Jesu ki-nyemso ndang wuri mo yaghal so nyil nJudiya. Jesu wuri pan tong di ashak ki-mo, ki-wuri c`in baptisma.
- ²³Joon wuri c`in baptisma ndighin Anon kus ki Salim zak, mpeedi am diides di mpeemini. Gurum moo pwat so pe wuri di, mpeku wuri c`in baptisma di mmo.
- ²⁴(Ntiit ki-mini, be ba mo ki yaa Joon shaghat nlushaghat kas.)
- ²⁵Beetshik yaghal nnaar ki-pak nyemlop ki Joon mo, ki-mee ngu Yahudi, nkaa vvang sut mpeku mo dee di a diibang.
- ²⁶Mo ji pe Joon di, mo sat nwuri nee, "Ngukám, gwar di ji wun ashak ki-wuri mbin dung nJodan si, di ji a c`in langting nkaa wuri si, wuri nkaa c`in baptisma, har koo weye ki-so pe wuri di."

- ²⁷Dangbe Joon lap mmo nee, "Ba mee guruh mak kat mee mbii kas, see Naan cín nwuri.
- ²⁸Wun shikáa fuu wun a langting fina, kaadi wan kím sat nwun si, nee, 'Ba wan a Kristi kas, amma wan a ngulop di mo lop wan j`i a tñeng nwuri.'
- ²⁹Ngu matpoo a wuri a mish mat. Shaar kî-mish matpoo ni, wurii dar kus, ku wuri kñing mbii di ngu matpoo wuri nsat di. Wurii kat retnyit zam, mpee kñing doo kî-mish matpoo ni. Ni aasi zak, retnyit mina nii gam.
- ³⁰Ni a ting wuri dee a diides, ku wan dee di a diilee.
- ³¹"Gwar di wuri tong adeng sham, wuri des met kaghar ni mo jir. Gwar di wuri a mu yil ni, be wuri a mu yil, kî-wurii katpo a nkaa mbii mu yil ni mo. Gwar di wuri tong adeng sham, wuri des met kaghar ni mo jir.
- ³²Wurii satpo a nkaa mbii di wuri kî-naa mo, kî-di wuri kî-kñing zak, amma ba mee guruh lappo langting firi ni kas.
- ³³Ngo di lappo firi, be gwar mini kî-kám agaak nee, Naan wuri a nguzeen, azeen-nzeen.
- ³⁴Gwar di Naan lop, a wurii satpo di Naan sat mo, mpeedi Naan wuri kî-gam gwar ni hakyeng shi Riin firi.
- ³⁵Puun ni wuri wal nLàa ni zam, har wuri kî-le mbii mo jir a nsar kî-làa ni.
- ³⁶Koo a weye di wuri cínzeen nLàa ni, be gwar mini kî-seen diiso ngaa-ngaa. Amma gwar di wuri kwar Làa ni, be ba gwar mini nkat seen kas, mpeedi tughup kî-Naan ndee nkaa gwar mini har vit."

Joon 4

- ¹Kaadi nyem Farisi mo kñing nee, Jesu wurii kat nyemso ndang wuri mo des, kî-wurii c`in baptisma mmo des met nJoon.
- ²Ba a Jesu wurii c`in baptisma ni nguruh mo shikáa firi kas, amma a nyemso ndang Jesu moo c`in.
- ³Kaadi Jesu kñing mini, be wuri yaghal yit yil nJudiya ni, ku wuri baaso nkoghop nGalili.
- ⁴Wuri yaa ar ni del a nSameriya.
- ⁵Jesu j`i wul mmeeyil di moo pet ni a Sikar, ni kus kî-rep mee yil di gyet Jekop cín ndyem firi Josep di nin nSameriya.
- ⁶Mee tughun am mu Jekop ni di mpee mini. Kaadi mwaan ni dughur nJesu, be wuri tong di mpo tughun am ni, kaa puus a naar si.
- ⁷Dangbe mee mat Sameriya wura j`i mpee yak am, be Jesu sat wura nee, "Yi cín pak am ni nwan shwaa."

⁸(Nyemso ndang Jesu mo k̀-ḍee so ndighin birni ni mpee seet mbiise.)

Dangbe mat Sameriya ni wura lap nwuri nee, "Cirang dang wugha di wugha a ngu Yahudi aa tal am shwaa pu wan, di wan a mat Sameriya ye?" (Mpeedi ba mee mbii ki-kaat nyem Yahudi mo ki-nyem Sameriya mo kas.)

¹⁰Jesu lap nwura nee, "Katdang di yi man zughum di Naan wurii cin ngurum mo, ki-ngo diisat nyi nee, yi cin pak am nwan shwaa si zak, be di yin ndang pu wuri, mpeku wuri cin am mu seen di nyi."

¹¹Mat ni wura sat nwuri nee, "Daa ba wugha ki-mbii yak am kas, ki-zak, tughun am ni a diijurung. Wugha kat am mu seen ni a neye?"

¹²Wugha met mpuun funu Jekop di gyet wuri sul tughun diisi ni mmun me? Har gyet wuri shikaa firi, ashak ki-jep firi mo ki-long firi mo, moo shwaa am di ni ndighin tughun diisi ni."

¹³Jesu lap nwura nee, "Koo weye di wuri shwaa am di ni ndighin tughun diisi, be neen am mbaa tu wuri di zak.

¹⁴Amma koo weye di wuri shwaa am di wan ncín nwuri, be ba neen am mbaa tu wuri di zak kas har ngaa-ngaa. Am di wan ncín nwuri ni, nin ndee a kaa am tubut di nii kaa, nin ncín seen diiso ngaa-ngaa ngwar ni."

¹⁵Mat ni wura sat nee, "Daa, a cin pak am mini nwan, mpeku taji neen am baa tu wan di, kun naa mbaaji mpee yak am di mpesi zak kas."

¹⁶Dangbe Jesu sat nwura nee, "Yi so yi pet mish fii ku wu ji di."

¹⁷Mat ni wura lap nee, "Ba wan ki-mish kas." Jesu lap nwura nee, "Yi sat azeen, ba yi ki-mish kas.

¹⁸Yii c`in dik mmish mo paat, gwar di yii tong ashak ki-wuri yaksi, ba wuri a mish fii kas."

¹⁹Mat ni wura sat nwuri nee, "Daa, wan man yaksi nee, wugha a ngusatpo k̀Naan.

²⁰Gyet puun funu nyem Sameriya moo seyil nNaan a nkaa jwak diisi. Amma, wun nyem Yahudi mo, wu sat ne, ni ret ku mo seyil nNaan a nJerusalem bejee dak."

²¹Be Jesu sat nwura nee, "Mat, yi cinzeen nwan. Pee nii ji, di ba gurum mon nseyil nDaa nkaa jwak diisi, koo a nJerusalem kas.

²²Wun nyem Sameriya mo, wuu seyil a mbii di ba wu man kas, amma mun nyem Yahudi mo, mu man ngo di muu seyil nwuri. Mpeedi bam ni put a pe nyem Yahudi mo di.

²³Amma pee nii ji, har ni k̀ten ji wul, di nyem di moo seyil nNaan shi zeen, mon nseyil nDaa a ndighin Riin, ki-shi zeen zak. Daa wurii tang a nyem di moo seyil nwuri shi zeen mo.

- 24Naan wuri a Riin, mpeemini, be nyem di moo seyil nwuri, be ni a ting ku mo seyil nwuri ndighin Riin, ki-shi zeen zak.”
- 25Mat ni wura sat nwuri nee, "Wan man ne Ngubam di moo pet wuri a Kristi wurin ndung j`i, katdang wuri j`i, be wurin nkam mbii mo mmun jir.”
- 26Jesu lap nwura nee, "Wan di kin katpo ki-yi si, a wan a Kristi ni.”
- 27Ntiit ki-mini, be nyemso ndang Jesu mo baaj`i wul. Ni aapo mmo zam, mpeedi mo j`i kat wuri nkaa katpo ki-mat. Amma ba memee furu tal ne, yii tang a meye? Koo ne, aa katpo ki-wura a mpee meye kas.
- 28Dangbe mat ni wura yaghal yit tughul am fira di, be wura baaso ndighin birni ni, wura so sat ngurum mo nee,
- 29"Wu j`i wu naa gwar di wuri sat mbii di wan kin kyam c`in mo jir! Koo kyet a wuri a Kristi ni wa?”
- 30Dangbe gurum mo pwat di mbirni ni, ku mo so pe Jesu di.
- 31Kaadi mat ni wura ki-so, be nyemso ndang Jesu mo dang pu wuri, mo sat nee, "Daa, a se mbiise.”
- 32Amma Jesu wuri lap mmo nee, "Wan ki-mbiise di ba wu man kas.”
- 33Nyemso ndang Jesu ni mo sat ki-shak nee, "Kyet mee gurum ki-j`i ki-mbiise nwuri wa?”
- 34Jesu wuri sat mmo nee, "Mbiise fina ni a di wan cin dyen ki-ngo di wuri lop wan, mpeku wan gam dak firi di zak.
- 35Wun wuu sat nee, 'dee tar mo di feer be waap mang.' Wan sat nwun, wu naa maar mo, be wun nnaa diben mo ki-nung mak diip.
- 36Moo kwat ngudiip ni wuri, ki-wuri kyak diben ni j`i ki-ni pee seen diiso ngaa-ngaa, mpeku ngukop ni, ki-ngudiip ni, mo kat retnyit di ashak.
- 37Po di moo sat ni azeen nee, 'Mee gurum ki-kop, be mee gurum nyaghal diip.'
- 38Wan lop wun mpee diip mbii di ba ji wu shwaajeel mpee kop ni kas. Ji a mee gurum mo shwaajeel mpee kop ni, amma wun wu se a wun ki-mee das mo.”
- 39Nyem Sameriya mo des mo cinzeen nJesu mpee po di mat ni wura sat nee, "Wuri sat mbii di wura ki-kyam c`in mo nwura jir.”
- 40Kaadi nyem Sameriya mo j`i pe Jesu di, be mo dang pu wuri, ku wuri tong pe mo di, be Jesu wuri c`in teer vul di nyil ki-mo ni.
- 41Pak gurum mo diki-des, mo cinzeen mpee po firi ni.
- 42Dangbe mo sat mmat ni wura nee, "Yaksi mun, mu cinzeen, ba a mpee po di wii sat ni bejee kas, amma a mpee po firi di mun mu kiting shikaa funu, ki-mu man azeen nee, a wuri a Ngubam mu yil ni.”

- ⁴³Abwoon k̀teer mo vul ni, be Jesu wuri yaghal yit yil nSameriya, be wuri so nyil nGalili.
- ⁴⁴(Mpeedi Jesu shikáa firi wuri k̀ten sat nee, ba mee ngusatpo k̀Naan wurin nkat diides nyil firi kas.)
- ⁴⁵Kaadi wuri so wul nGalili, be nyem Galili ni mo kaat wuri, mpeedi mo k̀naa mbii di wuri k̀c`in nJerusalem a pee retnyit mu Candel, mpeedi jí mumo k̀kàa di nJerusalem a pee retnyit mu Candel ni zak.
- ⁴⁶Jesu wuri waa baaj`i nKana, nyil nGalili, a peedi jí wuri cighir k̀am ku ni dee a am anab sí. Ndighin yil nKaparnahum, be mee ngo diides di, di làa firi a gok.
- ⁴⁷Kaadi ngo diides ni wuri kiling ne Jesu wuri k̀yaghal nJudiya k̀wurii baaj`i nyil nGalili, be wuri so dang Jesu, mpeku wuri so bar làa firi di wurin ndung muut di.
- ⁴⁸Jesu sat nwuri nee, "Katdang ba wu naa a mbii aapo mo, k̀mbii lukshik mo kas, be ba wu mak cínzeen kas."
- ⁴⁹Ngo diides ni wuri sat nee, "Daa a j`i mmun mu so, kasbe làa fina nin mmuut."
- ⁵⁰Jesu sat nwuri nee, "A so, làa fugha ni wurin mbar." Gwar ni wuri cínzeen po di Jesu sat nwuri, be wuri yaa ar waa.
- ⁵¹Kaadi wuri a ar so waa ni, be kirom firi mo j`i kaat wuri, mo sat nwuri nee, "Làa fugha wuri k̀bar."
- ⁵²Be wuri tal pu mo nee, "Làa ni bar a pirang ye?" Mo lap nwuri nee, "A doghondoghon kaa karfe mindong mu puus, be cilem ni bwot wuri."
- ⁵³Dangbe puun ni wuri pan nee, doghon a ntiit k̀peemini, di Jesu sat nwuri nee, "Làa fugha wurin mbar." Mpeemini, be wuri shikáa firi, k̀nyemtulu firi mo cínzeen jir.
- ⁵⁴A mbii lukshik diivul di Jesu c`in abwoon di wuri yaghal yit nJudiya, ku wuri j`i di nGalili mm̄ini.

Joon 5

- ¹Abwoon diisi, be mee retnyit mu nyem Yahudi mo ni di, be Jesu wuri kàa nJerusalem.
- ²Ndighin Jerusalem ni, kus k̀polu k̀tum mo, be mee am tuwan di, di moo pet ni a Betseda shi lipo mu nyem Yahudi mo. Mo dik mee kapuk mo di paat.
- ³Ndighin kapuk diisi ni mo, be nyemgok mo des, moo naa nsaam di, kaa vum mo, k̀kundung mo, k̀nyem di sut furu mo fii. [Moo tong gong tungpee k̀am ni.
- ⁴Mpeedi shiparci-shiparci, be mee ngulop k̀Naan wurii sham tung am ni, be kat ngo di wuri shee sham mbut am ni, be wurin mbar, koo di shwal firi ni a kiyeeet k̀shwal diidang ye.]
- ⁵Mee gwar wuri di, di wuri k̀c`in bit mo laarkun baapokun, k̀shwal.

- ⁶Kaadi Jesu j`i wul pu tuwan ni, be wuri naa gwar nii saam, wuri man nee, gwar ni k̀hos bit mo d̄es k̀i-shwal ni, Jesu sat nwuri nee, "Aa ribet ku mo bar wugha me?"
- ⁷Ngugok ni wuri lap nee, "Daa, ba wan k̀i-mee ngo d̄i wurin mmang wan shee sham k̀i-wan mbut am ni, ntiit k̀i-d̄i am nii tungpee d̄i kas. Kat baa k̀in yaghal mpee sham d̄i mbut am ni, be mee gurum k̀i-taa t̄iteng nwan."
- ⁸Jesu sat nwuri nee, "A yaghal a mang mbiisaam fugha a so!"
- ⁹Abet be gwar ni wuri d̄ee a diib̄ibar. Wuri mang mbiisaam firi, be wuri so. Parmini, a parpuus nookdi.
- ¹⁰Mpeemini, be nyem Yahudi mo sat ngwar d̄i Jesu bar wuri nee, "Cicinsi a puus Nookdi, ba ni ret ku a mang mbiisaam fugha kas."
- ¹¹Gwar ni wuri lap mmo nee, "A ngo d̄i wuri bar wan, a wuri sat nwan nee, Wan mang mbiisaam f̄ina kun so d̄i."
- ¹²Mo tal pu wuri nee, "A we a ngo d̄iisat nwugha nee, a mang mbiisaam fugha, a so ye?"
- ¹³Gwar d̄i Jesu bar ni, ba wuri man ngo d̄i bar wuri ni kas, mpeedi Jesu k̀i-ten yaghal yit po tuwan ni, mpee d̄uu k̀i-gurum d̄i mo d̄i a pee ni.
- ¹⁴Abwoon mini, be Jesu naa gwar ni ndighin Lu k̀i-Naan diides, be wuri sat ngwar ni nee, "Yaksi a naa aa bar! A nook c̀in shikbish, ku taji mee mbii diibish met diisi waa baa kat wugha d̄i zak kas."
- ¹⁵Dangbe gwar ni wuri so sat nyem Yahudi mo nee, a Jesu bar d̄i.
- ¹⁶Mpeemini, be nyem Yahudi mo d̄oghom tang ar d̄i mon nc̄injeel nJesu, mpeedi wuri bar gurum parpuus Nookdi.
- ¹⁷Jesu lap mmo nee, "Puun f̄ina wuri nkaa d̄ak har yaksi, k̀i-wan nkaa c̀in d̄ak aasi zak."
- ¹⁸Mpee po diisi, be nyem Yahudi mo waa sight tang a ar d̄i mon ntu Jesu d̄i, mpeedi ne ba wuri tep a Waar mu puus Nookdi bejee d̄ak kas, amma nee, Naan a puun f̄idi. Diisi ni k̄am nee, wuri lek̄aa firi, a ntiit k̀i-Naan.
- ¹⁹Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen k̀in sat nwun. Ba Làa ni wurii mak c̀in mbii mo a mmishin kas, see a mbii d̄i wuri naa puun k̀i-c̀in. Mpeedi mbii d̄i puun wurii c̀in mo jir, be Làa ni wurii c̀in a mo zak.
- ²⁰Puun wuri wal nLàa ni, a mpeemini, be wuri k̄am mbii d̄i wurii c̀in mo shik̄aa firi jir nLàa ni. Har wurii k̄am d̄ak d̄i mo met ndiisi nLàa ni, mpeku ni sight aapo d̄i nwun.
- ²¹Kaadi puun wurii yaghal k̀i-gurum mo a peem̄ut k̀i-seen, be Làa ni wurii c̄in seen koo weye d̄i wurii ribet zak.

- 22** Ba puun wurii tokdiyeel mee gurum kas, amma wuri yit tokdiyeel ngurum mo jir a nsar k̀Làa ni.
- 23** Mpeku koo weye, be cín diides di nLàa ni, kaadi moo cín diides mpuun ni si. Ngo di ba wuri cín diides nLàa ni kas, be ba gwar m̀ini cín diides mpuun di wuri lop Làa ni kas mm̀ini.
- 24** "Azeen-nzeen, k̀in sat nwun nee, koo weye di wuri k̀ingpo fina, k̀i-wuri cínzeen ngo di wuri lop wan, be ngo m̀ini k̀i-seen diiso ngaa-ngaa. Ba mon ntokdiyeel nwuri kas, mpeedi wuri k̀ten yit ar muut ni, ku wuri so del di ndighin seen.
- 25** Azeen-nzeen, k̀in sat nwun nee, pee nin ndung j̀i, har ni k̀ten j̀i, di nyem mumuut mon nk̀ing doo k̀Làa k̀Naan. Nyem di mo k̀ing, be a mon nkat seen.
- 26** Kaadi puun wuri k̀i-seen shikáa firri, be wuri le ku Làa ni k̀i-seen shikáa firri zak.
- 27** Wuri cín iiko dii mu tokdiyeel nLàa ni, mpeedi wuri a Làa k̀Gurum.
- 28** Taji mbii diisi mo aapo nwun kas, mpeedi pee nin ndung j̀i, di nyem di mo k̀ murap jir, mon nk̀ing doo k̀Làa ni.
- 29** K̀i-mon nyaghal ndighin k̀ieir zak. Nyem di mo c̀in mbii diiret, be mon nyaghal so a pee seen, amma nyem di mo c̀in mbii diibish, be mon nyaghal so a peedi mon ncandiyeel diibish di mmo."
- 30** "Ba wan mak c̀in mee mbii mmisan kas, see a mbii di wan k̀ing, be k̀in tokdiyeel a dishik. Diyeel fina ni a dín ndire, mpeedi ba wan k̀in c̀in a dyen mukáa fina kas, see a dyen k̀ngo di wuri lop wan.
- 31** "Katdang wan c̀in langting nsan fina, be ba langting fina ni azeen kas.
- 32** A mee ngo diici k̀i-c̀in langting fina, k̀i-wan man nee, langting di wurii c̀in nkaa wan ni azeen.
- 33** Jí wu lop gurum mo so pe Joon, be wuri c̀in langting di azeen nkaa wan.
- 34** Ba wan k̀in kak a langting mu gurum kas. Amma wan satpo diisi nwun nkaa Joon, a mpeku wu kat bam di.
- 35** Jí Joon wuri a kaa fitila di nii lap, k̀i-nii bangpee si, mpee rep pee lee. Be jí wu kat retnyit hakyeng k̀i-bangpee firri ni.
- 36** Amma langting di wan k̀i-ni, ni bal met mu Joon. Dak di puun wuri cín nwan mpee c̀in, di wan nkaa c̀in mo, a dak ni moo c̀in langting nkaa wan nee, a puun wuri lop wan.
- 37** Puun di wuri lop wan, wuri shikáa firri, wuri c̀in langting nkaa wan zak. Ba wuu kyam k̀ing doo firri kas, k̀i-ba wuu kyam naa wuri shi yit kas.
- 38** K̀i-ba po firri nii tong ndighin putughup fuu mo kas, mpeedi ba wu cínzeen nLàa firri di wuri lop kas.

³⁹Wuu naa ntang takarda k̀ Naan mo, amma a takarda diisi moo c̀n langting nkaa wan.

⁴⁰Jir k̀isi, ɓe wu kwar j̀i pe wan d̀i, mpeku wu kat seen d̀i.

⁴¹"Ba wan k̀in tang a diidɛs pu gurum mo kas.

⁴²Amma wan man wun, ba wuu wal nNaan ndighin putughup fuu mo kas.

⁴³Wan j̀i ndighin sum k̀ puun fina, ɓe wu kwar wan. Katdang mee gurum j̀i ndighin sum mukaa firri, ɓe wuu lap a ngo mini.

⁴⁴Wun nyem d̀i wuu tang a diidɛs pu shak, ba wu mak tang a diidɛs d̀i ni put a pe Naan d̀i wurin mmishin kas. A mpeemini, ɓe ba wu c̀nzeen nwan kas.

⁴⁵"Taji wu pan nee, a wan nso k̀kaara fuu pe Daa d̀i kas. A Mosis d̀i wuu gangkaa nkaa wuri, a wurin nso k̀kaara fuu.

⁴⁶Katdang ɓe d̀i wu c̀nzeen Mosis, ɓe d̀i wun nc̀nzeen nwan zak, mpeedi gyet Mosis wuri ran po nkaa wan.

⁴⁷Kaadi ba wu c̀nzeen mbii d̀i wuri ran mo kas, ɓe cirang wun nc̀nzeen d̀i mpo fina mo ye?"

Joon 6

¹Aɓwoon mini, ɓe Jesu wuri yaghal can am bahar mu Galili d̀el, d̀i moo pet ni a am bahar mu Tiberiyas.

²Gurum mo dɛs mo so ndang nwuri, mpeedi mo k̀naa mbii lukshik d̀i wuri c̀in mpee nyemgok mo.

³Jesu k̀jeplop firri mo kaa tong a dɛng guus.

⁴Retnyit mu Candɛl mu nyem Yahudi mo ni j̀i kus.

⁵Jesu diyeep yit firri, ɓe wuri naa gurum mo dɛs moo j̀i pe wuri d̀i, ɓe wuri sat nFilip nee, "Mun nseet mbiise d̀i nin mmak gurum diisi mo jir a neye?"

⁶Jesu satpo diisi, a mpeku wuri kyam Filip d̀i, mpeedi wuri shikaa firri, wuri k̀ten man mbii d̀i wurin nc̀in.

⁷Filip wuri lap nee, "Koo d̀i mu seet a mbiise mu shaghal zinariya dari vul, ɓe ba nin mmak ku koo weye, kat rep pak se dɛben kas."

⁸Dangɓe memee mbut njeplop k̀ Jesu mo, d̀i sum firri a Andru dyemnighin k̀ Pita wuri sat nee,

⁹"Mee laa zhang d̀i mpesi, wuri k̀bred mo paat, k̀pupwap mo vul. Amma rep mini mmak a me mpee duu gurum mo dɛs kaa diisi si ye?"

- ¹⁰Jesu sat mmo nee, "Wu sat nduu k̀gurum ni mo tong nyil, nkaa dem di ni tap m̄lep mpesi." Dangbe gurum ni mo tong nyil. Mbut nduu k̀gurum ni mo, be daas mo wul dubu paat.
- ¹¹Jesu wuri mang bred ni, be wuri c̀in aduwa mu p̄tang Naan nkaa ni, be wuri b̀ak ni nyem di moo tong nyil ni, ki-wuri b̀ak pupwap ni mmo aasi zak. Be koo weye se h̄b̄it̄.
- ¹²Kaadi mo se h̄b̄it̄, be Jesu sat njeplop firi mo nee, "Wu kyak kaghar bred di ni dee di, mpeku taji ni wat kas."
- ¹³Dangbe mo kyak kaghar bred ni jir, be ni gam kacik mo kaghapaat baavul.
- ¹⁴Kaadi gurum mo naa mbii lukshik di Jesu c̀in, be mo sat nee, "Azeen-nzeen gwar diisi a ngusatpo k̀Naan, di gyet Naan sat nee, wudin lop j̀i ndighin yil ni si."
- ¹⁵Kaadi Jesu man nee, mon ndung j̀i mang wuri shibal, mpeku mo le wuri dee a mishkagham, be wuri baakaa adeng guus mmishin.
- ¹⁶Kaadi kansighin c̀in, be jeplop k̀Jesu mo sham mpo am bahar.
- ¹⁷Mo del jirgi am, be mo can am bahar mpee del so nKaparnahum. Kaadi pee ni k̀rii, be baa Jesu k̀j̀i pe mo di kas.
- ¹⁸Dangbe am bahar ni tungpee, mpeedi mee kut diides diibal nii cut am ni.
- ¹⁹Jeplop ni mo k̀c̀in mwaan nkaa am ni kaa meel kun koo feer si, be mo naa Jesu wurii mwaan j̀i pe jirgi ni di. Be k̄ir̄muut yaa mo.
- ²⁰Amma Jesu wuri sat mmo nee, "Taji k̄ir̄muut yaa wun kas, a wan."
- ²¹Dangbe mo ribet, be mo mang wuri ndighin jirgi am ni ashak ki-mo. Abet-abet be jirgi ni so wul mpodighir nkoghop nyil di moo so di.
- ²²Dadaar ni, be kaghar nyem di mo dee di nkoghop mbin am candar ni, mo naapee, be ba mee jirgi kudi kas, see a memee mindong bejee, ki-zak, mo man ne ba doghon Jesu wuri k̀del ndighin jirgi ashak k̀jeplop firi mo kas. Jeplop ni mo so a mmusut.
- ²³Pak jirgi am di mo tong nTiberiyas j̀i di, mo j̀i wul kus k̄i-peedi doghon gurum mo se bred di si, abwoon di Daa wuri k̀c̀in aduwa mu p̄tang nkaa ni.
- ²⁴Kaadi duu gurum ni mo naa ne ba Jesu ki-jeplop firi mo di a pee ni kas, be mo shikaa furu mo del mbut jirgi am mo, mpeku mo so di nKaparnahum mpee tang Jesu.
- ²⁵Kaadi gurum ni mo kat Jesu mbin am candar ni, be mo sat nwuri nee, "Daa, a j̀i a wul mpesi a pirang ye?"
- ²⁶Jesu lap mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, wuu tang wan, ba a mpeedi wu naa mbii aapo mo kas, amma a mpeedi wu se bred har wu h̄b̄it̄.
- ²⁷Taji wu c̀in dak mpee tang mbiise di nii kitak k̀wat kas, amma wu c̀in dak a mpee mbiise di nii tong har mpee seen diiso ngaa-ngaa, di Laa k̀Gurum wurin ncin ni wun. Mpeedi Naan puun wuri k̀ten cin iiko nwuri mpee c̀in mbii mini mo."

- 28 Dangbe mo tal pu wuri nee, "Mun nc`in a me, mpeku mu gam dyen k̀Naan di ye?"
- 29 Jesu lap mmo nee, "A dak di Naan wurii ribet ku wu c`in, mpeku wu gam dyen firi di ndiisi, wu cinzeen ngo di wuri lop."
- 30 Mo sat nwuri nee, "Katdang ni aasi, be wughan nc`in a mbii lukshik diidang nyit funu di mun nnaa, mpeku mu cinzeen di wugha ye? Wugha mak c`in a meye?"
- 31 Gyet puun funu mo se manna a naar yil, kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee, 'Naan wuri lop bred tong adeng sham mmo se.' "
- 32 Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, ba gyet a Mosis cin bred di ni tong adeng sham di mpuun fuu ni mo kas. A puun fina wuri cin bred di ni azeen sham mmo adeng.
- 33 Mpeedi bred mu Naan ni tong adeng sham, di nii c`in seen nyil ni."
- 34 Mo tal pu wuri nee, "Daa, a cin bred diisi ni mmun shidaar-shidaar."
- 35 Jesu wuri sat mmo nee, "A wan a bred di nii cin seen ngurum mo. Ngo di wuri j`i pe wan di, be ba neen nkyam laa nwuri kas, k̀ngo di wuri cinzeen nwan, be ba neen ammbaa tu wuri di zak kas har ngaa-ngaa.
- 36 Wan sat nwun nee, wuu naa wan, amma jir kisi, be ba wu cinzeen kas.
- 37 Nyem di Daa wurii cin mo nwan, be moo j`i pe wan di. Ngo di wuri j`i pe wan di, be ba wan nceen wuri kas, koo diben.
- 38 Wan tong adeng nsham ndighin yil diisi, ba a mpeku wan c`in dyen mukaa fina di kas, amma a mpeku wan c`in dyen k̀ngo di wuri lop wan sham di.
- 39 A dyen k̀ngo di wuri lop wan ni ndiisi, mpeku taji wan vwet memee ndighin nyem di wuri cin mo wan kas. Amma mpeku wan yaghal di k̀mo jir parkyes k̀yil ni.
- 40 A mbii di puun fina wurii ribet ni ndiisi, mpeku koo ngo diidang ye di wuri naa Laa ni, k̀wuri cinzeen nLaa ni zak, be ngo minin nkat seen diiso ngaa-ngaa, k̀wan nyaghal k̀gwar mini parkyes k̀yil ni."
- 41 Dangbe nyem Yahudi mo doghom katpo ndagham-ndagham nkaa Jesu, mpeedi wuri sat nee, wudi a bred di ni tong adeng sham.
- 42 Mpeemini mo sat nee, "Ba a Jesu laa k̀Josep ndiisi kas aa? Ba mu man puun firi k̀nighin firi mo kas aa? A me le dang wuri sat yaksi ne, wudi tong adeng sham di ye?"
- 43 Jesu lap mmo nee, "Taji wu katpo ndagham-ndagham k̀shak kas.
- 44 Ba mee gurum mak j`i pe wan di kas, see koo a Daa di wuri lop wan, wuri dul ngo ni j`i aku, dangbe wan nyaghal k̀ngo ni parkyes k̀yil ni.
- 45 Mo k̀ten ran ndighin takarda k̀nyemsatpo k̀Naan mo nee, 'A Naan wurin nkam mmo jir.' Koo weye di wurii kiling, k̀wurii kam pu Daa zak, a ngo minin nj`i pe wan di.

- 46 Ba mee gurum k̀-kyam naa Daa kas, see a ngo di wuri put pe Naan di, a wuri k̀-
naa Daa.
- 47 Azeen-nzeen k̀m sat nwun nee, ngo di wuri c̀n_{zeen}, be wuri k̀-
seen diiso ngaa-
ngaa.
- 48 Wan a bred di nii c̀n seen ngurum mo.
- 49 Gyet puun fuu mo se manna a naar yil, be mo murap.
- 50 Amma ngo di wurin nse bred di ni tong adeng sham di, be ba wurin mmuut kas.
- 51 Wan a bred di nii c̀n seen ngurum mo, di ni tong adeng sham. Koo weye, di wuri se
bred diisi, be wurin nkat seen diiso ngaa-ngaa. Bred di wan k̀-
ni, ni a san fina di wan nc̀n ni, mpeku gurum di mo ndighin yil ni mo kat seen di.”
- 52 Nyem Yahudi mo doghom beetshik k̀-
shak, mo sat nee, "Cirang dangbe gwar diisi
wurin nc̀n shin firi mmun se ye?"
- 53 Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen k̀m sat nwun, katdang be ba wu se luwa k̀-
Laa k̀-
Gurum, k̀-wu shwaatoghom firi kas, be ba wun k̀-
seen ndighin suk fuu kas.
- 54 Ngo di wurii se luwa fina, k̀-wurii shwaatoghom fina, be wuri k̀-
seen diiso ngaa-
ngaa. Be wan nyaghal k̀-ngo mini parpuus kyes k̀-
yil ni.
- 55 Mpeedi luwa fina ni a mbiise di ni azeen, k̀-
toghom fina ni a mbii shwaa di ni azeen
zak.
- 56 Ngo di wuri se luwa fina, k̀-wuri shwaatoghom fina zak, be a wurii tong ndighin
wan, k̀-wan ndighin wuri zak.
- 57 Kaadi puun fina di wuri k̀-
seen wuri lop wan, be wan di k̀-
seen a mpee puun zak.
Ni aasi, ngo di wuri se wan, be ngo mini k̀-
seen a mpee wan.
- 58 A bred di ni tong adeng sham ni ndiisi, ba ni a kaa bred di gyet puun fuu mo se, be
mo murap si kas. Ngo di wuri se bred diisi, be wurin nkat seen diiso ngaa-ngaa.”
- 59 Jesu satpo diisi mmo, a kaadi wuri nkaa k̀am ngurum mo ndighin mee lu k̀-
Naan
nyil nKaparnahum.
- 60 Kaadi nyemso ndang Jesu mo des mo kiting po di wuri sat ni mmo, be mo sat nee,
"Po diisi ni luk zam, a we mmak lap ni ye?"
- 61 Amma mpeedi Jesu man ndighin putughup furu ne, nyemso ndang wuri moo katpo
ndagham-ndagham nkaa po mini, be wuri sat mmo nee, "A po diisi ni le ku wu baa
mbwoon aa?"
- 62 Katdang be wu naa Laa k̀-
Gurum wuri waa baakaa adeng, a peedi ji wuri di yam
ee?
- 63 A Riin k̀-
Naan wurii c̀n seen, ba bal k̀-
gurum ni k̀-
mee koghop ni kas. Po di wan
sat nwun si mo, a mo a Riin, k̀-
a mo a seen zak.

⁶⁴Pak mo di ndighin wun, di ba mo cínzeen kas." Mpeedi pugyet din nshee, be Jesu wuri man nyem di ba mo cínzeen kas, ki-wuri man ngo di wurin nyaghal seet wuri zak.

⁶⁵Jesu wuri sat zak nee, "A ni le dang di wan sat wun nee, 'Ba mee gurum mak j`i pe wan di kas, see koo a Daa le ku ngo ni j`i pe wan di.' "

⁶⁶Kaadi mo kilingpo diisi, be pak nyemso ndang Jesu mo des mo baa shibwoon. Ba mo kudi ki-so ndang wuri kas.

⁶⁷Mpeemini be Jesu sat njeplop firi diikaghapaat baavul si mo nee, "Wun wuu ribet baa shibwoon zak me?"

⁶⁸Simon Pita lap nee, "Daa, mun nwaa mu baa mu so a pe we di ye? A wugha ki-po mu seen diiso ngaa-ngaa.

⁶⁹Muu ten mu cínzeen, ki-mu man nee, wugha a ngo diibang mu Naan."

⁷⁰Jesu sat mmo nee, "Ba gyet wan bihip wun a kaghapaat baavul kas aa? Amma memee mindong ndighin wun, wuri a Shetan."

⁷¹(Wurii satpo diisi a nkaa Judas dyem ki-Simon Iskariyot mmimi, mpeedi a wurin nyaghal seet Jesu, wuri a memee ndighin jeplop ki-Jesu diikaghapaat baavul ni mo.)

Joon 7

¹Abwoon diisi, be Jesu wuri mwaan shipee-shipee nkoghop nyil nGalili. Ba wuri ribet mwaan so ndighin yil nJudiya kas, mpeedi nyemnan-nan mu nyem Yahudi moo tang wuri mpee tu.

²Kaadi retnyit mu nyem Yahudi mo, di ni a mu tong mb`it mo ni kus.

³Be dyemnighin ki-Jesu mo sat nwuri nee, "A yaghal a so ndighin yil nJudiya mpeku nyemso ndang wugha mo naa dak di aa c`in si mo di zak.

⁴Ba mee ngo di wuri ribet ku gurum mo man wuri, wurii c`in mee mbii a sisok kas, kaadi wugha ki-c`in mbii diisi mo si, be a yit ku gurum mo jir mo man wugha."

⁵Koo a dyemnighin ki-Jesu mo, be ba mo cínzeen nwuri kas.

⁶Jesu sat mmo nee, "Ba pee fina ni ki-wul kas, amma wun ki-pee koo pirang ye.

⁷Ba gurum di mu yil ni mo kwar wun kas, amma mo kwar a wan, mpeedi wan kin c`in langting nkaa mo nee. Mbii di moo c`in mo, mo a diibish.

⁸Wun wu so di a pee retnyit ni. Ba wan nso a pee retnyit diisi ni kas, mpeedi ba pee fina ni ki-wul kas, ni kudi."

⁹Kaadi wuri satpo diisi mo, be wuri dee di ndighin yil nGalili ni.

¹⁰Amma abwoon di dyemnighin firi mo ki-so a pee retnyit ni, be Jesu wuri yaghal so di a pee ni a sisok zak. Ba wuri so agaak kas.

- 11Nyem Yahudi mo tang wuri di a pee retnyit ni, mo tal nee, "Gwar ni wuri a neye?"
- 12Duu gurum ni mo doghom satpo ki-shak caghat-caghat nee, "wuri a ngo din ndire" Amma pak mo sat nee, "wuri a ngunum gurum mo."
- 13Amma ba mee gurum mak satpo nkaa wuri agaak kas, mpeedi gurum ni mo kiir nyemnan-nan mu nyem nJudiya mo.
- 14Kaadi mon nnaar mu retnyit ni, be Jesu wuri yaghal kaa nLu ki-Naan diides, wuri doghom kampo Naan ngurum mo.
- 15Ni aapo nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo, mo sat nee, "Cirang dangbe gwar diisi wuri kat man diides, be ba wuri ki-kyam so mmakaranta kas ye?"
- 16Jesu lap mmo nee, "Mbii di wan kin kam ni, ba ni a mina kas, amma ni a mu Naan di wuri lop wan.
- 17Katdang be mee gurum ki-ribet c`in dyen ki-Naan azeen-nzeen, be wurin mmanshii ki-mbii di wan kin kam ni ne, kyet ni a mu Naan aa? Aa koo kin satpo ni a shikaa fina ye?
- 18Ngo di wurii satpo mpee kaa firi, be wurii tang a diides mukaa firi mmimi. Amma ngo di wurii tang a diides mpee ngo di wuri lop wuri, be ngo mimi wuri a nguzeen. Ba mee mbii diibish di ndighin wuri kas.
- 19Ba gyet Mosis cin Waar nwun kas aa? Jir aasi, be ba mee gurum ndighin wun tap Waar ni mo kas. A me le dang wuu tangpee tu wan ye?"
- 20Duu gurum ni mo sat nJesu nee, "Wugha ki-riin diibish! A wee tang tu wugha ye?"
- 21Jesu lap mmo nee, "Wan c`in mbii lukshik a mindong bejee parpuus Nookdi, be ni aapo nwun jir.
- 22Wu pan, gyet Mosis wuri sat nwun ku wu can-can, amma ba gyet a Mosis shee sat ne wu can-can ni kas, gyet a puun fuu mo shee can-can ni wun, ki-wuu can jep mo parpuus Nookdi.
- 23Katdang be wuu can jep mo parpuus Nookdi, mpeku taji mo tep Waar ki-Mosis kas, be a me le dang wuu langtughup ki-wan, mpeedi wan bar gurum kin nding parpuus Nookdi ye?
- 24Taji wu tokdiyeel shi mbii di wu naa shi yit kas, amma wu tokdiyeel a nkaa zeen."
- 25Pak nyem Jerusalem mo sat nee, "Ba a gwar di moo tang wuri mpee tu si ndiisi kas aa?
- 26Wu naa wuri nkaa katpo agaak, be ba mee gurum sat mme mbii nwuri kas! Meebe, nyemnan-nan mo ki-man nee, a gwar diisi wuri a Kristi ni azeen.
- 27Mun mu man peedi gwar diisi wuri put di, amma katdang Kristi wurin nj`i wul, be ba mee gurum mman peedi wuri put di kas."

²⁸Kaadi Jesu nkaa kám ndighin Lu k̀Naan diides ni, be wuri sat mmo shi doo diides nee, "Wun wu man wan, k̀wu man peedi wan put di zak. Ba wan j`i a mpee káa fina kas, amma wan j`i a mpee ngo di wuri lop wan. Wuri a nguzeen, k̀ba wu man wuri kas.

²⁹Wan man wuri, mpeedi wan put a pe wuri di, k̀a wuri lop wan."

³⁰Mpee po diisi, be mo tang peedi mon nyaa wuri di, amma ba mee gurum mak lesar nkaa wuri kas, mpeedi ba pee firi ni k̀wul kas.

³¹Amma, gurum mo des ndighin duu k̀gurum ni mo, mo cinzeen wuri, k̀mo sat nee, "Katdang Kristi wurin nj`i wul, be wurin nc`in mbii lukshik di mo waa met mbii di gwar diisi wuri c`in si mo aa?"

³²Nyem Farisi mo kiting nee, duu k̀gurum ni mo nkaa sat mbii diisi ndagham-ndagham nkaa Jesu, be mo balpo ashak k̀pris diinan mo, ku mo lop nyemtap Lu k̀Naan diides mo, mpeku mo so yaa Jesu di.

³³Jesu wuri sat nee, "Wan ntong ashak k̀wun mpee reppee lee, dangbe wan mbaaso pe ngo di wuri lop wan j`i.

³⁴Dangbe wun ntang wan, amma ba wun nkat wan kas. Mpeedi peedi wan nso di, be ba wun mmak so di kas."

³⁵Dangbe nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo sat nshak nee, "Gwar diisi wurin nyaghal so a neye, di har mun nyaghal mu tang wuri, be ba mun nkat wuri kas ye? Kyet wurin nso a pe nyem funu di mo a titiit ndighin nyem Heleni mo, mpeku wuri kám di nyem Heleni mo wa?

³⁶A me a shii k̀po di wuri sat nee, 'Wun nyaghal wu tang wan, dangbe ba wun nkat wan kas si ye?' K̀nee, 'Peedi wan nso di, be ba wun mmak so di kas zak ye.' "

³⁷Parpuus di retnyit mu tong mb`it nii kyes, di ni a puus diides ni, be Jesu wuri yaghal dar, wuri sat shi doo diides nee, "Katdang neen am tu mee gurum, be wuri j`i pe wan di, ku wuri shwaa di.

³⁸Koo a weye di wuri cinzeen nwan, kaa mbii di mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee, 'Am di nii cin seen nin nkaa put des ndighin putughup firi.' "

³⁹Jesu satpo diisi ni a nkaa Riin di nyem di mo cinzeen nwuri, mon nyaghal lap ni, mpeedi har yaksi, be ba gurum mo k̀lap Riin ni kas. Mpeedi ba Naan wuri k̀yaghal k̀Jesu ndighin diides kas aku.

⁴⁰Kaadi gurum mo kitingpo mini, be pak gurum ni mo sat nee, "Azeen-nzeen gwar diisi wuri a ngusatpo k̀Naan."

⁴¹Be pak mo sat nee, "A wuri a Kristi." Amma pak mo waa sat nee, "Kyet Kristi wurin mput a nyil nGalili wa?

⁴²Mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan nee, 'Kristi wurin mput a ndighin dang mu Devid, ndighin Betlehem zak, laayil di gyet Devid wuri tong di.' "

- ⁴³Dangbe bàkshak ni ðel nnaar k̀-đuú gurum ni mo mpee Jesu.
- ⁴⁴Pak gurum moo ribet yaa wuri, amma ba mee gurum lesar nkaa wuri kas.
- ⁴⁵Nyemtap Lu k̀-Ŋaan ðiides mo waa baaso pe pris ðiinan-nan mo k̀-nyem Farisi mo, ðe mo tal pu nyemtap Lu k̀-Ŋaan ðiides ni mo nee, "A me le ðangbe ba wu yaa wuri wu j`i k̀-wuri kas ye?"
- ⁴⁶Nyemtap Lu k̀-Ŋaan ðiides ni mo lap nee, "Ba muu kyam k̀ing mee gurum satpo kaa gwar ðiisi si kas!"
- ⁴⁷Nyem Farisi mo lap mmo nee, "Ashee! Wuri k̀-ŋum wun aasi zak wa?"
- ⁴⁸Kyet wu kat mee gurum ndighin nyem ðiinan-nan mo, koo ndighin nyem Farisi mo ði moo c̀nzeen nwuri wa?
- ⁴⁹Amma nyem ði mo c̀nzeen ndighin ðuú k̀-gurum ðiisi mo, ba mo man mee Waar k̀-Mosis kas. Mo a nder k̀-ðiyeel k̀-Ŋaan."
- ⁵⁰Nikodimus ði jí wuri k̀-ŋo pe Jesu ði mpar, wuri a memee mbut mmo, wuri tal pu mo nee,
- ⁵¹"Kyet Waar funu ni sat nee, mu candiyeel ðiibish ngurum katðang ba muu k̀ing pu wuri, mpeku mu man mbii ði wuri c̀in ði akudang kas wa?"
- ⁵²Mo lap nwuri nee, "Wugha a ngu Galili zak wa? A tang takarda k̀-Ŋaan riret, ðe a nnaa nee, ba mee ngusatpo k̀-Ŋaan nkyam put nGalili kas."
- [⁵³Koo ngo ðiifang ye, ðe wuri yaghal so ntulu firi.

Joon 8

- ¹Jesu wuri yaghal k̀aa adeng Jwakpaat.
- ²Dadaar ni mbít-mbít, ðe wuri waa baaj`i ðel ndighin Lu k̀-Ŋaan ðiides. Duu gurum mo ðes mo j`i pe wuri ði, Jesu tong nyil, ðe wuri ðoghom kám mmo.
- ³Dangbe nyemkám Waar k̀-Mosis mo, k̀-nyem Farisi mo, mo j`i ðel k̀-ŋee mat ði mo yaa wura nkaa c̀in ngaa, ðe mo le wura ðar a naar.
- ⁴Mo sat nwuri nee, "Ngukám, mo yaa mat ðiisi wura nkaa c̀in ngaa.
- ⁵Ndighin takarda mu Waar funu, ðe Mosis wuri sat mmun nee, 'Mu car kiyeet k̀-mat kaa mini si shi nding har wura muut.' Wugha sat a me nkaa mini ye?"
- ⁶Mo c̀in tal ðiisi a mpeku mo kyam wuri ði, k̀-zak, ku mo kat mee mbii ði mpee so c̀in mwaanaa firi. Amma Jesu ðoghom, ðe wuri ran-ran shi n̄kongsar firi nyil.
- ⁷Amma kaadi mo vuun ntal ni pu wuri, ðe Jesu wuri yaghal ðar a ting, wuri sat mmo nee, "Ngo ði ba wuri k̀-shikbish mbut nwun kas, ðe wuri shee bák wura shi nding."
- ⁸Jesu wuri waa baa ðoghom ði zak, ðe wuri ran-ran shi n̄kongsar firi nyil.

- ⁹Kaadi mo kitingpo mini, be mo doghom pwat shimindong-shimindong. Gwar di wuri kun met mmo jir, a wuri shee put, har mo j`i pwat kyes, ku dee a Jesu di mmishin, ki-mat ni wuraa dar di a pee ni zak.
- ¹⁰Jesu diyeep yit naa wura, be wuri sat nwura nee, "Mat, nyem di moo ribet car yi ni mo a neye? Ba mee ngo mak candiyeel mu muut yi kas aa?"
- ¹¹Wura lap nee, "Waash Daa", Jesu sat nwura nee, "Ba wan candiyeel diibish yi kas zak. Yi so waa, amma taji yi baa yi c`in shikbish di zak kas."]
- ¹²Jesu wuri baa sat mmo zak nee, "Wan a peebang mu yil ni. Ngo di wuri j`i ndang wan, be ba wurin mmwaan ndighin peenkoo kas. Amma wurin nkat peebang mu seen."
- ¹³Nyem Farisi mo sat nJesu nee, "Wugha aa c`in a langting mpee kaa fugha, ba langting ni azeen kas."
- ¹⁴Jesu lap mmo nee, "Koo di wan kin c`in a langting mpee kaa fina, be langting fina ni azeen, mpeedi wan man peedi wan put di nj`i, ki-wan man peedi wan ndung so di zak. Amma ba wun, wu man peedi wan put di nj`i kas, koo a peedi wan ndung so di kas zak.
- ¹⁵Wun wuu tokdiyeel ngurum mo a shi pan mu yil diisi, ba wan kin tokdiyeel mee gurum kas.
- ¹⁶Amma koo di wan tokdiyeel mmee gurum, be diyeel fina ni a nkaa zeen, mpeedi ba wan tokdiyeel ni a mmisan kas, amma muu tokdiyeel ni ashak ki-puun fina di wuri lop wan.
- ¹⁷Mo ki-ran ndighin takarda Waar fuu zak nee, 'Katdang gurum mo vul mo c`in langting nkaa mbii, be ni azeen.'
- ¹⁸Wan kin c`in langting mpee kaa fina, ki-puun fina di wuri lop wan, wuri c`in langting mpee wan zak."
- ¹⁹Mo tal pu wuri nee, "Puun fugha ni wuri a neye?" Jesu lap nee, "Ba wu man wan kas, ki-ba wu man puun fina kas zak. Katdang di wu man wan, be di wun mman puun fina zak."
- ²⁰Jesu satpo diisi mo a kaadi wuri nkaa kam mmo ndighin Lu ki-Naan diides, a peedi moo le kwati mu lap mbiizughum mo di. Amma ba mee gurum yaa wuri kas, mpeedi ba pee firi ni ki-wul kas.
- ²¹Jesu baa sat mmo zak nee, "Wan ndung so, be abwoon di wan kin so, be wun ntang wan, ki-wun mmurap ndighin shikbish fuu mo zak. Peedi wan ndung so di, be ba wun mmak so di kas."
- ²²Po diisi ni le ku nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo sat nee, "A me a shii ki-po di wuri sat ne, 'Peedi wurin ndung so di, be ba mun mmak so di kas ye?' Wuri tang a tu shin aa?"

- 23 Jesu lap mmo nee, "Wun a mu yil ni, amma wan tong adeng nsham. Wun a mu yil diisi, amma ba wan a mu yil diisi kas.
- 24 Wan kin ten sat nwun nee, wunn mmurap ndighin shikbish fuu mo. Mpeedi katdang ba wu cinzeen ne, wan a Kristi kas, be wunn mmurap ndighin shikbish fuu mo."
- 25 Mo tal pu Jesu nee, "Wugha a weye?" Jesu lap mmo nee, "A wan a gwar di wan satpo nwun nkaa wuri nshee si.
- 26 Wan ki-mbii mo des, di wan nsat nkaa wun, ki-mbii mo des di wan ncanfiyeel diibish nwun dishik zak. Amma ngo di wuri lop wan, wuri azeen. Mbii di wan kiting mo pu wuri, be wan kin sat a ni ngurum mo zak."
- 27 Ba mo man nee, Jesu wurii satpo mmo a nkaa Daa kas.
- 28 Dangbe Jesu wuri sat nee, "Katdang mon ndiyeep Laa ki Gurum nkaa shiyeepyoghom dangbe wun mman nee, a wan a wuri, ki-zak wun mman ne, ba wan mak c`in mee mbii mmisan kas, amma wan kin sat a mbii di puun fina wuri ki-kam mo nwan.
- 29 Ngo di wuri lop wan, wuri di ashak ki-wan zak. Ba wuri yit wan mmisan kas, mpeedi wan kin c`in a mbii di mo tong dyen nwuri shidaar-shidaar."
- 30 Kaadi Jesu satpo diisi mo, be gurum mo des mo cinzeen nwuri.
- 31 Jesu sat nyem Yahudi di mo cinzeen nwuri si mo nee, "Katdang wu dyel kam fina mo ndighin putughup fuu mo, be wun a nyemso ndang wan di azeen mo.
- 32 Dangbe wun mman zeen ni, be zeen nin nle ku wu put mbut dak kirom mu shikbish mo zak."
- 33 Mo lap nwuri nee, "Mun a dang mu Abraham, ba muu kyam dee a kirom ki mee gurum kas. A me le dang a sat nee, wun mput mbut dak kirom fuu ye?"
- 34 Jesu lap mmo nee, "Wan sat azeen nwun. Jir koo a ngo diidang ye di wuri c`in shikbish, be wuri ki-dee a kirom ki-shikbish ni.
- 35 Ngo di wuri a kirom, be ba wurii mak tong ndighin tulu har ngaa-ngaa kas, amma a laalu wurii tong di har ngaa-ngaa.
- 36 Katdang be Laa ni wuri le ku wu dee a mukaa fuu, be wun ndee a mukaa fuu azeen-nzeen.
- 37 Wan man nee, wun a dang mu Abraham, amma jir kisi, be wuu tang ar mpee tu wan, mpeedi ba wu cinzeen po fina kas.
- 38 Wan kin sat a mbii di puun fina kam nwan, amma wun wuu c`in a mbii di wu kiting pe puun fuu di."
- 39 Mo lap nwuri nee, "A Abraham a puun funu." Jesu sat mmo nee, "Katdang di wun a jep ki-Abraham mo, be di wun nc`in dak di gyet Abraham wuri c`in mo zak.

- ⁴⁰ Amma yaksi, wun ndung tang ar mpee tu wan. Wan di wan sat zeen nwun, di wan kiŋing pe Naan di. Ba gyet Abraham wuri c`in mbii kaa mini si kas.
- ⁴¹ Wun wuu c`in a dak di puun fuu ki c`in." Mo lap nwuri nee, "Ba mo laa mun a aaknuk mo kas, mun ki-puun a mindong di wuri a Naan."
- ⁴² Jesu sat mmo nee, "Katdang di Naan wuri a puun fuu, be di wun nwal nwan di wan di mpesi, mpeedi wan tong a pe Naan di nji. Ba wan ji a shikaa fina kas, amma a Naan wuri lop wan.
- ⁴³ A me le dang ba wu manshii ki po fina mo kas ye? A mpeedi ba wu mak gung mpeku wu kiŋingpo fina mo di kas.
- ⁴⁴ A Shetan a puun fuu. Wun wuu c`in a mbii di puun fuu ki-ribet. Puget di nshee, be wuri a ngutukaa, ki-ba wurii mak dar nkaa zeen kas, mpeedi ba mee zeen di ndighin wuri kas. Wurii c`in dung, mpeedi mini a mise firi. Wuri a ngudung, ki-wuri a puun mu nyemdung mo zak.
- ⁴⁵ Amma wan kin sat zeen nwun, be ba wu cinzeen nwan kas.
- ⁴⁶ A we ndighin wun di wuri mak kam ni agaak nee, wan kin kyam c`in shikbish ye? Katdang wan kin sat azeen nwun, be a me le dang ba wu cinzeen nwan kas ye?
- ⁴⁷ Ngo di wuri a mu Naan, be wurii lekom mpee kiŋingpo di mo a mu Naan. Mbii di ni le dang ba wuu lekom mpee kiŋing kam fina ni kas, a mpeedi ba wun a mu Naan kas."
- ⁴⁸ Nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo lap Jesu nee, "Mun mu sat a ndire ne, wugha a ngu Sameriya, ki-wugha ki-riin diibish kas aa?"
- ⁴⁹ Jesu lap mmo nee, "Ba wan ki-riin diibish kas. Wan kin le diides a puun fina, amma wun wuu toklong nwan.
- ⁵⁰ Ba wan kin tang a diides mpee kaa fina kas, amma mee ngo di, di wurii tang diides ni mpee wan, a wurii tokdiyeel zak.
- ⁵¹ Azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo ngo diidang ye di wuri lappo kam fina mo, be ba wurin mmuut kas har ngaa-ngaa."
- ⁵² Nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo sat nwuri nee, "Yaksi, mpee po fugha, be mu man nee, wugha ki-riin diibish. Gyet Abraham wuri ki-muut, ki-nyemsatpo ki-Naan mo ki-murap zak. Amma wugha sat nee, koo ngo diidang ye di wuri tap kampo fugha mo, be ba wurin mmuut kas.
- ⁵³ Wugha des met puun funu Abraham di gyet wuri ki-muut si me? Gyet nyemsatpo ki-Naan mo ki-murap zak! Wugha aa lesak a weye?"
- ⁵⁴ Jesu wuri lap nee, "Katdang wan kin le diides nsan, be ba diides fina nii koghop ni kas. A puun fina wuri le wan a diides. Wuri di wuu pet wuri a Naan fuu.
- ⁵⁵ Koo di wuu sat nee, wuri a Naan fuu, be ba wu man wuri kas. Amma wan man wuri. Katdang wan sat ne, ba wan man wuri kas, be wan dee a ngudung kaa wun si. Amma wan kin sat nwun nee, wan man wuri, ki-wan kin tap ki-po firi mo zak.

⁵⁶Puun fuu Abraham wuri kat retnyit mpee naa puus j`i fina, wuri ki-naa ni, be wuri kat retnyit zam.”

⁵⁷Nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo sat nwuri nee, "Ba wugha k̀ wul bit laarpaat kas, be cirang dang a sat nee aa kyam naa Abraham ye?"

⁵⁸Jesu sat mmo nee, "Azeen-nzeen, kin sat nwun, akudang gyet moo laa Abraham, be wan di.”

⁵⁹Dangbe mo sham hir nhik mo, mpeku mo car wuri di. Amma Jesu wuri lagham ndighin guruh mo, be wuri del put ndighin Lu k̀ Naan diides ni.

Joon 9

¹Kaadi Jesu a ar del, be wuri naa mee gwar di mo laa wuri a vum.

²Jeplop firi mo tal pu wuri nee, "Ngukam, a mpee shikbish k̀ gwar diisi aa, aa koo a mpee shikbish k̀ puun firi mo, le dang mo laa wuri a vum ye?"

³Jesu lap mmo nee, "Ba a gwar diisi wuri c`in shikbish, koo a puun firi mo kas, amma a mpeku mo kam dak k̀ Naan di shi wuri.

⁴Ting mu c`in dak mu ngo di wuri lop wan kaadi puus ni kudi si. Yak pee nin nrap, di ba mee guruh mmak c`in dak kas.

⁵Kaadi wan di ndighin yil ni si, be wan a peebang mu yil ni.”

⁶Abwoon di Jesu satpo mini, be wuri tus lii nyil, wuri riyeep rep yil bal ki-lii ni, be wuri pwos nkaa yit k̀ nguvum ni.

⁷Jesu sat nguvum ni nee, "A so a vwang yit fugha ndighin tuwan di ni nSilowam." (Shii k̀ sum Silowam ni a nee, Diilhop.) Be gwar ni so vwang yit firi, ndighin am tuwan ni. Abwoon di wuri k̀ vwang yit firi, be wuri naapee, be wuri baaj`i waa.

⁸Dangbe shaartong firi mo, ki-nyem di ji mo loghot ki-naa wuri a ngudang yam, mo sat nee, "Ba a gwar di ji wurii tong mpee dang-dang si ndiisi kas aa?"

⁹Pak mo sat nee a wuri. Amma pak mo sat nee, "Waash, ba a wuri kas, mo lhap shak." Gwar ni wuri sat shikaa firi nee, "A wan.”

¹⁰Mo tal pu wuri nee, "Cirang dangbe yit fugha ni naapee ye?"

¹¹Wuri lap mmo nee, "A gwar di moo pet sum firi a Jesu si, a wuri lokyil, be wuri pwos nkaa yit fina, be wuri sat nwan nee, 'A so a vwang yit fugha ntuwan Silowam.' Be wan so vwang yit fina ntuwan ni, be yit fina naapee.”

¹²Mo tal pu wuri nee, "Gwar mini a neye?" Wuri lap mmo nee, "Ba wan man kas.”

¹³Dangbe mo so ki-gwar di ji wuri a vum ni, pe nyem Farisi mo di.

¹⁴Ji Jesu wuri lokyil ku wuri wang yit ki-gwar ni di a parpuus Nookdi.

- 15Nyem Farisi mo baa tal di pu gwar di Jesu wang yit firi ni nee, "Cirang dangbe yit fugha ni naapee ye" Wuri lap mmo nee, "Gwar di wuri wang yit fina ni, wuri lokyil, be wuri pwos nkaa yit fina, be wan so vvang yit ni, be wan naapee."
- 16Pak nyem Farisi ni mo sat nee, "Mu man nee, ba gwar diisi wuri put a pe Naan di kas, mpeedi ba wuri tap ki- Waar mu puus Nookdi kas." Amma pak mo sat nee, "Cirang dangbe ngo di wuri a ngushikbish wurin mmak c`in mbii apo diisi mo ye?" Mpeemini, bakshak ni yaghal mmo nnaar.
- 17Dangbe nyem Farisi mo waa baa tal di pu gwar ni nee, "Wugha sat a me nkaa ngo di a sat nee, a wuri wang yit nwugha si ye?" Wuri lap mmo nee, "Wuri a ngusatpo ki- Naan."
- 18Ba nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo cinzeen ne, ji gwar ni a nguvum yam, dang wuri baa naapee zak kas. Mpeemini, be mo pet puun ki-nighin ki-ngo di wuri naapee ni.
- 19Mo tal pu mo nee, "Gwar diisi a dyem fuu aa? Gyet wu laa wuri a vum azeen aa? Cirang dangbe wurii naapee yaksi ye?"
- 20Puun firi mo lap mmo nee, "Mu man nee, wuri a dyem funu, di gyet mu laa wuri a vum.
- 21Amma yaksi, be wurii naapee. Ba mun mu man kaadi wurii naapee ni kas, ki-zak, ba mu man ngo di wuri wang yit firi ni kas. Wu tal pu wuri, ba wuri kudi a laa kas, wuri mak katpo shikaa firi."
- 22Mbii di ni le ku puun firi mo sat kisi, a mpeedi moo kiir nyem Yahudi mo, ki-mpeedi nyem Yahudi mo ki-ten bwaghatpo furu mo ashak nee. Katdang mee guruh c`in langting nkaa Jesu ne wuri a Kristi, be mon mput ki-ngo ni ndighin lu ki-Naan furu mo.
- 23A ni le dang puun firi mo sat nee, "Wu tal pu wuri, mpeedi ba wuri kudi a laa kas."
- 24Dangbe nyem Yahudi mo waa baa pet ngo di ji wuri a vum ni zak, be mo sat nwuri nee, "A sat zeen mun ntoghom ki- Naan. Mun mu man nee gwar di wuri wang yit fugha ni wuri a ngushikbish."
- 25Wuri lap mmo nee, "Koo di wuri a ngushikbish, be ba wan man kas. Mbii mindong di wan man, ji wan a vum, amma yaksi, wan kin naapee."
- 26Mo tal pu wuri nee, "Wuri c`in a me nwugha ye? Ki-cirang wuri wang yit fugha di ye?"
- 27Wuri lap mmo nee, "Wan kin ten nsat nwun, be ba wu king kas. A me le dang wuu ribet ku wan baa sat di nwun zak ye? Wuu ribet dee a nyemso ndang wuri zak me?"
- 28Mo fulup wuri, mo sat nee, "A wugha a nguso ndang wuri, amma mun a nyemso ndang Mosis.

- ²⁹Mu man ne, gyet Naan k̀katpo ki-Mosis, amma ba mu manpee di gwar diisi wuri put di kas.”
- ³⁰Gwar ni wuri lap mmo nee, "Ashee, diisi ni a mbii aapo, gwar diisi wuri wang yit fina, be cirang dang wun nsat nee, ba wu manpee di wuri put di kas ye?"
- ³¹Mu man ne, ba Naan wurii k̀ting nyemshikbish mo kas, amma katdang mee guruhum ki-seyil nNaan azeen-nzeen, ki-wuri c`in d`yen k̀Naan zak, be Naan wurii k̀ting a ngo mini.
- ³²Pugyet mo leyil di, be ba muu k`yam k̀ting mee guruhum di wuri wang yit ki-ngo di mo ki-laa wuri a vum kas.
- ³³Katdang di ba gwar diisi wuri put a pe Naan di kas, be ba di wurin mmak c`in mee mbii aapo kas koo diben.”
- ³⁴Mo lap nwuri nee, "Mo ki-laa wugha a ndighin shikbish hakyeng, wugha mak kam a me mmun ye?" Mo ceen wuri put aku ndighin lu k̀Naan ni.
- ³⁵Jesu k̀ting nee, mo ki-ceed gwar di wuri bar ni. Be kaadi Jesu kaat ki-gwar ni, be Jesu sat nwuri nee, "Aa cinzeen Laa k̀Guruhum aa?"
- ³⁶Gwar ni wuri lap nee, "Daa, a we a ngo di wan ncinzeen nwuri ni ye.”
- ³⁷Jesu sat wuri nee, "Wugha k̀ten naa wuri, ki-a wurii katpo ki-wugha.”
- ³⁸Gwar ni wuri sat nee, "Daa, wan cinzeen." Be wuri seyil nJesu zak.
- ³⁹Jesu wuri sat nee, "Mbii di ni le ku wan j`i ndighin yil diisi, a mpeku wan tokdiyeel di nyil ni, ki-zak, mpeku nyem di ba moo naapee kas, be mo naapee di, ku nyem di moo naapee, be mo dee di a vum.”
- ⁴⁰Kaadi pak nyem Farisi di mo ashak ki-wuri, mo k̀tingpo diisi, be mo tal pu wuri nee, "Aa sat ne, mun a vum zak aa?"
- ⁴¹Jesu lap mmo nee, "Katdang be di wun a vum mo, be ba di wuu tong ndighin shikbish kas. Amma yaksi wun wu sat ne, muu naapee, be shikbish fuu ni mo den di nwun.

Joon 10

- ¹"A zeen-zeen wan sat wun nee, ngo di ba wuri del nkuuttum mo a mpolu ni kas, amma wuri yaa mee ar diici kaa del di, be gwar mini a wat, ki-nguhirpee.
- ²Amma ngo di wuri del nkuuttum ni mo a mpolu ni, be gwar mini a ngukiyeer tum ni mo.
- ³Ngutap polu ni wuri wang polu ni ngukiyeer tum ni mo, ki-tum ni mo k̀ting doo firi. Katdang wuri pirep tum ni mo shi sum furu mo, be wuri pwat ki-mo atileng.
- ⁴Kaadi wuri k̀pwat ki-tum firi mo jir, be wuri taa mmo a tileng, be tum ni mo so ndang wuri, mpeedi mo man doo firi.

- ⁵Ba tum ni mon nso ndang mee ngo diici kas, amma mon nswa, mpeedi ba mo man doo ki-ngo mini kas.”
- ⁶Jesu sat sumpo diisi mmo, amma ba mo manshii k̀mbii di wurii sat ni kas.
- ⁷Mpeemini, be Jesu baa sat di mo zak nee, "A zeen-zeen, wan sat nwun nee, a wan a polu ki-tum mo.
- ⁸Nyem di gyet mo shee j`i a tiling nwan jir, mo a mo nyemhirpee mo. Ba gyet tum ni mo kiling doo furu kas.
- ⁹Wan a polu ni. Koo ngo diidang ye, di wuri del mpolu ni shi wan, be wurin nkat bam. Be gwar mini wurin ndel, ki-put, ki-wurin nkat koo a meye di wurii ribet mpee seen firi.
- ¹⁰Wat wurii j`i a mpee c`in wat, ki-tu gurum, ki-mpee wat mbii mo. Amma wan j`i a mpeku gurum mo kat seen di, ku mo kat ni des zak.
- ¹¹"Wan a ngukiyeer diiret. Ngukiyeer diiret wurii cin seen firi mpee tum ni mo.
- ¹²Ngo di wurii naatum ni mo a mpee lapkwat, be katdang wuri naa ncuwe ki-j`i, be wuri su yit tum ni mo di, mpeedi ba tum ni mo a miri kas, ki-zak, ba wuri a ngukiyeer ki-tum ni mo kas. Be ncuwe ni yak pak tum ni mo, ki-tiit mo zak.
- ¹³Ngunaa tum ni mo mpee lapkwat, wuri su, a mpeedi baa mee mbii daampee nwuri ki-tum ni mo kas.
- ¹⁴A wan a ngukiyeer diiret. Wan man mina mo, ki-mina mo man wan zak.
- ¹⁵Kaadi puun fina wuri man wan, be wan man puun fina aasi zak. Wan cin seen fina mpee tum ni mo.
- ¹⁶Wan ki-pak tum mo di zak, di ba mo di ndighin kuuttum diisi mo kas. Ting wan nj`i ki-mo zak, dangbe mon nkiling doo fina, ku mo dee di a kuuttum diimindong, ki- ngukiyeer diimindong zak.
- ¹⁷Daa wuri wal nwan, a mpeedi wan kin ribet cin seen fina, mpeku wan baa lap seen ni zak.
- ¹⁸Ba mee gurum mak mang seen fina ni aki-wan kas, amma wan ncin ni a shi ribet fina. Wan ki-iiko mpee cin seen fina, ki-wan ki-iiko di wan mak baa mang ni zak. A mbii di puun fina wuri k̀ten sat nee wan c`in ni mmimi.”
- ¹⁹Mee bakshak waa baa yaghal di nnaar k̀nyem Yahudi mo mpee po diisi mo.
- ²⁰Pak mo des ndighin mo, mo sat nee, "Wuri ki-riin diibish, wuri k̀titar zak. A me le dang wuu lekom mpee kiling wuri ye?"
- ²¹Amma pak mo sat nee, "Ngo di wuri ki-riin diibish, ba wurin mmak katpo diisi mo kas. Cirang dang riin diibish mmak wang yit ki-nguvum ye?"
- ²²Ni a mee parpuus retnyit, di moo lesut a diibang, ki-ni a tarkut, ki-a parpuus retnyit mu le Lu k̀Naan diides a diibang, di mo nkaa c`in ni nJerusalem.

- 23 Be Jesu nkaa mwaan ndighin púk mu Solomon di ni ndighin Lu k̀Naan diides ni.
- 24 Be nyem Yahudi mo j̀i neer wuri, mo tal pu wuri nee, "Wughan nyit mun mbut nkyetwa ni a vit aa? Katdang be a wugha a Kristi ni, be a sat mmun agaak."
- 25 Jesu lap mmo nee, "Wan kin ten sat nwun, be ba wu cinzeen kas. Dak di wan c`in mo ndighin sum k̀puun fina, a mo dee a langting fina.
- 26 Amma ba wu cinzeen kas, mpeedi ba wun ndighin tum fina mo kas.
- 27 Tum fina moo kiting doo fina. Wan man mo, ki-moo j̀i ndang wan zak.
- 28 Wan cin seen diiso ngaa-ngaa mmo, ki-ba mon nkyam muut kas, ki-zak, ba mee ngo mmak fuwaal mo ndighin sar fina kas zak.
- 29 Puun fina, di wuri cin mo nwan, wuri bal met mbii mo jir, ki-zak, ba mee ngo mmak fuwaal mo ndighin sar ki-puun fina kas.
- 30 Wan ki-puun fina, mun a diimindong."
- 31 Nyem Yahudi mo waa baa hir nhik mo zak, mpeku mo car Jesu dishik.
- 32 Jesu sat mmo nee, "Wan kin c`in dak diiret mo des nyit fuu, di puun fina wuri ki-cin mo nwan, dangbe wu ribet car wan a mpee dak diidang ndighin mo ye?"
- 33 Nyem Yahudi mo lap nwuri nee, "Ba muu car wugha a mpee dak diiret mo kas, amma mpee po diibish di wugha sat nkaa Naan, ki-mpeedi wugha di wugha a gurum, be wugha lesak a kaa Naan si."
- 34 Jesu wuri lap mmo nee, "Mo k̀ten ran ndighin takarda Waar fuu nee, Naan sat nee, 'Wun a naan mo.'
- 35 Mu man nee, po di mo ndighin takarda k̀Naan mo azeen vit, mpeemini be gyet yam-yam be Naan wuri sat nyem di mo kitingpo firi nee, mo a kaa naan si.
- 36 Katdang ni aasi, be wuri, di puun bitip wuri lop sham ndighin yil diisi, be cirang dang wuu sat nee, wan kin sat a po diibish nkaa Naan ye?
- 37 Katdang ba wan kin c`in a dak mu puun fina kas, be taji wu cinzeen nwan kas.
- 38 Amma katdang wan kin c`in a dak firi mo, be koo di ba wu cinzeen nwan kas, be di wun ncinzeen ndak ni mo, mpeku wu manshii k̀ni di nee, puun wuri ndighin wan, ki-wan ndighin puun zak."
- 39 Dangbe mo doghom baa yaa Jesu di, be wuri put ndighin sar furu suwaat.
- 40 Jesu wuri waa baaso candel mbin dung nJodan, a peedi ji Joon nguc`in baptisma wuri shee c`in baptisma di. Wuri tong mpee mini.
- 41 Gurum mo des mo j̀i pe wuri di, be mo sat nee, "A zeen-zeen ba ji Joon c`in mee mbii aapo kas, amma koo mbii diidang ye, di ji Joon wuri sat nkaa gwar diisi, be mo azeen jir."
- 42 Gurum mo des mo cinzeen nJesu mpee mini.

Joon 11

- ¹Mee gwar wuri di, di sum firri a Lazarus, wuri a gok. Wuri a nguyil mBetani, ndighin laayil k̄-Meeri k̄-dyemnighin fira Marta.
- ²A Meeri di jí wura d̄oo mwoor nkaa Daa, k̄-jí wura pwos shii firri mo shi shoopk̄aa fira. A dyemnighin fira Lazarus, a wuri a gok.
- ³Dyemnighin firri diimat ni mo lop sat nJesu nee, "Daa, a naa gwar di a wal wuri si, wuri a gok."
- ⁴Amma kaadi Jesu k̄iting lop mini, be wuri sat nee, "Ba shwal diisi ni mak muut kas, amma shwal diisi ni yaa wuri, a mpeku guruh mo naa diides k̄-Naan di, k̄-guruh mo naa diides mu Làa k̄-Naan di a mpee ni zak."
- ⁵Jesu wal mMarfa k̄-dyemnighin fira, k̄-Lazarus.
- ⁶Mpeemini, be kaadi Jesu k̄iting nee, Lazarus wuri a gok, be wuri waa baa teer vul di a peedi wuri di.
- ⁷Dangbe abwoon k̄-teer mini mo, be Jesu sat njeplop firri mo nee, "Wu yaghal mun baa mu so di ndighin yil nJudiya zak."
- ⁸Jeplop firri mo lap nwuri nee, "Ngukám, jí nyem Yahudi mo ribet car wugha shi nding, be ba teer ni mo k̄-del des kas, be aa ribet waa baaso di zak aa?"
- ⁹Jesu lap mmo nee, "Wet mindong ba nii awa mo a kaghapaat baavul kas aa? Ngo di wuri mwaan mpuus, be ba wurin ncanshii kas, mpeedi wurii naa peebang mu yil diisi.
- ¹⁰Amma ngo di wuri mwaan mpar, be wurin ncanshii, mpeedi ba mee peebang ni di ndighin wuri kas!"
- ¹¹Abwoon di Jesu satpo diisi, dangbe wuri sat njeplop firri mo nee, "Shaar funu Lazarus wuri k̄-saam, amma wan nso, mpeku wan mmii wuri di."
- ¹²Jeplop k̄-Jesu mmo lap nwuri nee, "Daa, katdang wuri a nsaam, be yak wurin mmii kas aa?"
- ¹³Amma Jesu satpo a nkaa muut k̄-Lazarus, be mo pan nee ntong Jesu wurii satpo a nkaa saam di guruh moo loghot kini.
- ¹⁴Dangbe Jesu sat mo agaak nee, "Lazarus wuri k̄-muut.
- ¹⁵Mpee wun, be ni ret nwan nyit zam, mpeedi ba wan di a pee ni kas. Wu yaghal mmun nso pe wuri di."
- ¹⁶Dangbe Tomas, di wuri a jan, wuri sat niyee firri nyemso ndang Jesu mo nee, "Wu yaghal mmun nso, ku mu so mu murap di ashak k̄-wuri zak."
- ¹⁷Kaadi Jesu wuri so wul, be wuri kat mo k̄-wum Lazarus ndighin kieir mpee teer feer.
- ¹⁸Betani ni kus k̄-Jerusalem. Yaghal Betani so nJerusalem, be ni a kaa meel vul si.

- ¹⁹Nyem Yahudi mo des, mo k̀ j`i pe Marta k̀-Meeri di, mpeku mo selpo di mmo, mpee muut k̀-ɗyemniɗhin furu ni.
- ²⁰Kaadi Marta wura kiting ne, Jesu wurii j`i, be wura put so kaat wuri, amma Meeri wura tong ntulu.
- ²¹Marta wura sat nJesu nee, "Daa, katɗang be jí wugha di, be ba jí ɗyemniɗhin fina wurin mmuut kas.
- ²²Amma wan man nee, koo a yaksi, be koo a meye di wugha ɗang pu Naan, be wurin ncín nwugha."
- ²³Jesu sat nwura nee, "Dyemniɗhin fii wurin mbaa yaghal a peemúut k̀-seen."
- ²⁴Marta wura lap nJesu nee, "Ii, wan man azeen nee, wurin mbaa yaghal k̀-seen parpuus di guruh mon nyaghal di a peemúut, parkyes k̀-ɗil ni."
- ²⁵Jesu sat nwura nee, "Wan a yaghal a peemúut, k̀- a wan a seen zak. Ngo di wuri cínzeen nwan, koo di wuri k̀- muut, be wurin mbaa kat seen.
- ²⁶Koo ngo diidang ye di wuri k̀- seen, ɗangbe wuri cínzeen nwan, be ba ngo mini nkyam muut kas har ngaa-ngaa. Yi cínzeen po mini me?"
- ²⁷Wura lap nee, "Daa, wan cínzeen nee, a wugha a Kristi Làa k̀- Naan, di gyet Naan sat nee wudin nlop wuri j`i ndiɗhin yil diisi."
- ²⁸Abwoon di Marta wura satpo diisi, be wura so pet Meeri ɗyemnoghon fira, wura sat Meeri caghat nee, "Ngukám wurin mpesi, k̀- wurii pet yi."
- ²⁹Kaadi Meeri wura kiting aasi, be wura yaghal so pe Jesu di kɗak-kɗak.
- ³⁰Ba Jesu wuri k̀- j`i wul di ndiɗhin laayil ni kas, wuri kuɗi a peedi Marta wura kaat wuri di sí.
- ³¹Kaadi nyem Yahudi di mo j`i tong mpee maap ni ashak k̀- Meeri ndiɗhin tulu ni, di mo nkaa bam putughup k̀- jwaan nwura. Mo naa wura sham yaghal kɗak ɗel put, be mo yaghal pwat so ndang wura. Mpeedi mo pan nee, ntong wuraa so a nkɛir ni, mpeku wura wal di.
- ³²Kaadi Meeri wura j`i wul a peedi Jesu di, be wura naa wuri, be wura taa nyil ntoghom firi, k̀- wura sat nwuri nee, "Daa, katɗang be jí wugha di, be ba jí ɗyemniɗhin fina wurin mmuut kas."
- ³³Kaadi Jesu naa wuran nwal k̀- nyem Yahudi mo di mo ashak k̀- wura mo nkaa wal zak, be ni wat putughup nwuri hakyeng.
- ³⁴Jesu tal pu mo nee, "Wu wum Lazarus wuri a neye." Mo sat wuri nee, "Daa, a j`i a naapee ni."
- ³⁵Jesu wal sham yitmwaan.
- ³⁶Nyem Yahudi mo nkaa sat nee, "Wu naa wuri wal Lazarus zam!"

- ³⁷ Amma pak mo sat nee, "Ba jí a gwar díisi wang yit nguvum si kas aa? Kyet jí wurin mmak daam muut nLazarus wa?"
- ³⁸ Jesu j`i pe k`eir ni dí, shi putughup díiwuwat. K`eir díisi ni, a ndighin mee jwak dí mo sul, k`i-mo shaghat po ni shi mee nhik díides.
- ³⁹ Jesu sat nee, "Wu bet nhik ni wu baa k`i-ni aku." Marta, dyemnighin k`i-gwar dí wuri k`i-muut ni, wura lap nJesu nee, "Daa, yaksi wuri k`i-d`oghom wam, mpeedi muut firi ni k`i-wul a teer feer ndiisi."
- ⁴⁰ Jesu sat nwura nee, "Ba wan kin sat yi nee, katdang yi cínzeen be yin nnaa díides k`i-Naan kas aa?"
- ⁴¹ Mo bet nhik ni ba kini aku mpo k`eir ni. Jesu díyeep yit firi kaa adeng, be wuri sat nee, "Puun fina, wan pítang wugha, mpeedi wugha k`iting wan."
- ⁴² Wan man nee, aa k`iting wan shidaar-shidaar, amma wan kin dang díisi a mpee gurum dí moo dar mpesi, mpeku mo cínzeen dí nee, a wugha lop wan."
- ⁴³ Kaadi Jesu wuri satpo mini, be wuri petpee shi doo díibal nee, "Lazarus a put."
- ⁴⁴ Be Lazarus dí jí wuri k`i-muut ni, wuri yaghal j`i put a bubwaghat, yit firi sham put k`i-sar, k`i-shii jir k`i-fuwaat wum ni. Jesu sat mmo nee, "Wu fwoon wuri, ku wuri so dí."
- ⁴⁵ Gurum mo des ndighin nyem dí mo j`i mpee selpo mMeeri, mo naa mbii dí Jesu wuri c`in, be mo cínzeen nwuri.
- ⁴⁶ Amma pak mo yaghal so pe nyem Farisi mo dí, be mo sat nyem Farisi mo mbii dí Jesu c`in.
- ⁴⁷ Dangbe pris diinan mo k`i-nyem Farisi mo, mo p`irep nyembeetpo mo kuur ashak. Be mo sat nee, "Mun nc`in a me ndiisi ye? Mpeedi gwar díisi wuri nkaa c`in mbii aapo mo des.
- ⁴⁸ Katdang be mu sat a nyit wuri c`in mbii aapo si mo vit dak, be koo a weye nyaghal cínzeen nwuri. Be nyem Rom mon nyaghal j`i yak nyemfunu mo, k`i-mon nshirip Lu k`i-Naan funu díides ni, k`i-mon nyaa mun k`i-yil funu ni zak."
- ⁴⁹ Amma memee ndighin mo, dí sum firi a Kayafas wuri a pris díides met jir mbít mini, wuri sat mmo nee, "Ba wu man mee mbii kas, koo díben.
- ⁵⁰ Ba wu man nee, ni ret ku mee gurum mindong muut mpee gurum mo, met aku dí gurum mo jir mon mmurap kas aa?"
- ⁵¹ Ba wuri satpo díisi a shikaa firi kas, amma mpeedi wuri a pris díides mbít mini. Wuri satpo a nkaa muut dí Jesu wurin nyaghal muut mpee nyem Yahudi mo.
- ⁵² K`i-ba a mpee nyem Yahudi mo bejee dak kas, amma wurin mmuut a mpee nyem k`i-Naan dí mo a titiit ndighin yil mo shipee-shipee, mpeku wuri kyak mo baaj`i bal dí ashak.

⁵³Yaghal mparmini, be mo ɓwaghatpo ashak mpeku mo tu Jesu di.

⁵⁴Mpeemini, ba Jesu wuri kuɗi ki-mwaan agaak mbut nyem Yahudi mo kas, amma wuri yaghal yit peemini, wuri so nlaayil di moo pet ni a Ifirem di ni kus ki-naaryil. Wuri tong a yil mini ashak ki-jeplop firi mo.

⁵⁵Kaadi puus mu c`in retnyit mu Candel ki-nyem Yahudi mo ni kus, be guruh mo des di mo ndighin jepyil mo, mo kaa nJerusalem, baadang puus retnyit ni, ku mo dak sut furu mo le di a diibang aku.

⁵⁶Kaadi moo dar ndighin Lu ki-Naan diides ni, be mo doghom tang Jesu, ki-moo tal pu shak nee, "Wu pan a rang ye? Jesu wurin nj`i di a pee retnyit ni kas aa?"

⁵⁷Mpeedi pris diinan mo, ki-nyem Farisi mo, mo ki-ten ɓwaghatpo ashak nee, katdang be mee guruh manpee di Jesu di, be wuri woo, ku mo so yaa wuri di.

Joon 12

¹Kaadi teer mo kuɗi pemee, akudang retnyit mu Candel nii wul, be Jesu wuri baaj`i mBetani nyil di Lazarus ki-tong di. A Lazarus ngo di ji Jesu yaghal ki-wuri a peemut si.

²Mo cet mbiise mu kansighin nJesu a peemini. A Marta wura c`in mbiise ni mmo. Lazarus wuri a memee mbut nyem di moo tong a peesese ni, ki-mo nkaa se mbiise ni ashak ki-Jesu.

³Meeri wura mang mee been mwoor di moo pet ni a nard, diidu shang-shang, ki-ni kirim zam, be wura doo mwoor ni nkaa shii ki-Jesu, ki-wura pwos shii firi mo shi shoopkaa fira zak. Lu ni gam ki-du ki-mwoor ni.

⁴Amma Judas Iskariyot, memee ndighin nyemso ndang Jesu mo, di a wurin nyaghal seet Jesu si, wuri sat nee,

⁵"A me le dang ba mon nseet mwoor diisi nkaa shaghal zinariya mo dari kun, ku mo cin shaghal ni di nyemjeel mo kas ye?"

⁶Judas wuri satpo diisi, ba a mpeedi wurii kak nyemjeel mo kas, amma mpeedi wuri a wat. A wurii dyel daamshaghal furu, ki-zak, wurii naa mang pak ndighin shaghal ni se mmishin.

⁷Jesu wuri sat nee, "Wu yit wura di, wura pwos mwoor ni nwan a mpee puus wum fina.

⁸Wun di ashak ki-nyemjeel mo shidaar-shidaar, amma ba wan ntong pe wun di shidaar-shidaar kas."

⁹Kaadi duu ki-guruh mo des mbut nyem Yahudi mo, mo kiting nee, Jesu wuri di mBetani, be mo j`i di, ba a mpeku mo naa Jesu di bejee kas, amma mpeku mo naa Lazarus, ngo di Jesu ki-yaghal ki-wuri a peemut si di zak.

¹⁰Dangbe pris diinan mo ɓwaghatpo, mpeku mo tang ar di mon ntu Lazarus di zak.

- 11**A mpee Lazarus, be nyem Yahudi mo des mo kwar kitingpo ki-nyemnan-nan furu mo, ku mo cinzeen di nJesu.
- 12**Dadaar ni, be gurum mo des di mo ki-j`i nJerusalem mpee retnyit ni, mo kiting nee, Jesu wurin ndung j`i nJerusalem.
- 13**Be mo pwat so saa kom kkar mo, mpeku mo so kaat wuri di. Mo nkaa kwoop wuri shi doo diides nee: "Hosana! Naan le diiret, nkaa ngo di wurii j`i ndighin sum k`Daa. Naan le diiret nkaa mishkagham mu nyem Isreil mo."
- 14**Jesu wuri kat mee laa njaaki, be wuri lang nkaa ni, kaadi mo k`ten ran ndighin takarda ki-Naan si nee:
- 15**"Taji kirmuut yaa wun nyemyil nZayon kas. Yi naa Mishkagham fii wurii j`i pe yi di, Wurii lang a nkaa laa njaaki."
- 16**Ba jeplop firi mo manshii k`mbii diisi mon nshee kas, amma abwoon di mo k`yaghal ki-Jesu ndighin diides firi, dangbe mo pan nee, mbii diisi mo a riran nkaa wuri ndighin takarda k`Naan, har mo k`c`in mbii diisi mo nwuri zak.
- 17**Duu k`gurum di j`i mo ashak ki-Jesu parpuus di wuri pet Lazarus yaghal a peemut, har wuri j`i put ndighin kieir ni, mo satpo mmo nkaa yaghal k`Lazarus a peemut ni.
- 18**A ni le dangbe duu k`gurum ni mo pwat, mpeku mo so kaat Jesu di, mpeedi mo kitingpo nkaa mbii aapo di wurii c`in ni.
- 19**Nyem Farisi mo sat nshak nee, "Wu naa! Ba wu mak se koghorong kas koo diben. Mpeedi yil ni jir ni ki-so a ndang wuri."
- 20**Pak nyem Heleni mo di ndighin nyem di mo k`so nJerusalem mpee seyil nNaan ntiit ki-retnyit ni.
- 21**Mo j`i pe Filip di, di wuri a nguyil mBetseda mu yil nGalili, mo sat nwuri nee, "Daa Filip, mu ribet naa Jesu."
- 22**Filip wuri so sat Andru, dangbe mo weet mo so sat nJesu.
- 23**Jesu wuri lap mmo nee, "Pee ni wul, mpeku mo le Laa k`Gurum a diides.
- 24**A zeen-zeen, kin sat nwun nee, kat ba aas mu alkama ni taa nyil, ku ni muut di kas, be ni di a aas mu alkama ni mmisat dak. Amma katdang ni muut, be nin nkaa laa-laa mo des.
- 25**Ngo di wuri wal nseen firi, ndighin yil diisi, be nin nlagham a wuri. Amma ngo di wuri kwar seen firi ndighin yil diisi, be a wurin ntap seen firi ni, mpee seen diiso ngaa-ngaa.
- 26**Koo weye di wuri ribet c`in dak nwan, be ting wuri j`i ndang wan. Peedi wan di, be kirom fina wuri di a peemini zak. Ngo di wuri c`in dak nwan, be puun fina wurin ncin diides nwuri."

- 27"Yaksi be putughup fina ni wat zam. Wan nsat a me dak ye? Wan nsat nee, Daa a baa ki-jeel diisi aku nkaa wan aa? Waash, ba wan mmak dang ni aasi kas, mpeedi wan ji a mpee shwaajeel mini.
- 28Daa, a lesum fughu a diides." Dangbe mo kiting mee doo put adeng sham nee, "Wan kin ten nle ni a diides, ki-wan mbaa le ni a diides zak."
- 29Kaadi duu guruhu di moo dar di a pee ni, mo kiting doo mini, be pak mo sat nee, "A nluu k`oot." Amma pak mo sat nee, "A ngulop ki-Naan katpo ki-wuri."
- 30Jesu wuri sat mmo nee, "Ba doo diisi ni sham a mpee wan kas, amma ni sham a mpee wun.
- 31A yaksi, be Naan ntokdiyeel nyil ni, ki-a yaksi, be Naan wurin mmang Shetan di a wurii se mulki nkaa yil diisi baa ki-wuri aku.
- 32Abwoon di mo ki-diyeep wan nkaa shiyeepyoghom ndighin yil ni, be wan ndul guruhu mo ji pe wan di jir."
- 33Jesu wuri satpo diisi a mpeku wuri kamshii ki-kiyeet ki-muut di wurin nyaghal muut ni di mmo.
- 34Duu ki-guruhu ni mo lap wuri nee, "Muu tang ndighin takarda Waar funu nee, Kristi wurin ntong di har ngaa-ngaa, be cirang dang wugha aa sat nee, ni a ting mon ndiyeep Laa ki-Guruhu nkaa shiyeepyoghom ye? A we a Laa ki-Guruhu ni ye?"
- 35Jesu wuri lap mmo nee, "Peebang ni kudi pe wun di mpee rep pee lee. Wu mwaan mpeedi peebang ni kudi ashak ki-wun, mpeku taji peenkoo ji kat wun kas. Ngo di wuri mwaan ndighin peenkoo, be ba wurin mmanpee di wurii so di kas.
- 36Wu cinzeen peebang ni, kaadi peebang ni kudi ashak ki-wun si, mpeku wu dee di a jep ki-peeabang." Abwoon di Jesu wuri satpo diisi mmo, be wuri so lagham mee pee dik.
- 37Koo di wurii naa nc`in mbii aapo mo des a yit ki-mo, jir kisi, be ba mo cinzeen nwuri kas.
- 38Mpeku po di gyet ngusatpo ki-Naan Aizaya wuri ki-ten sat ni gam di nee: "Daa a we ncinzeen mpo funu ye? Daa wuri ki-kam iiko firi a weye?"
- 39Mpeemini ba mo ki-cinzeen kas." Mpeedi Aizaya wuri waa baa sat zak nee,
- 40"Naan wuri ki-vum yit furu mo, wuri ki-shaghat pan ki-putughup furu mo, mpeku taji mo naapee shi yit furu mo kas, koo mo manshii ki-mbii shi pan ki-putughup furu mo kas, har di mon ncighir ji pe wan di, mpeku wan bar mo di."
- 41Gyet Aizaya wuri satpo mmo nkaa Jesu, a mpeedi gyet wuri ki-naa diides ki-Jesu.
- 42Amma jir aasi, be pak mo des ndighin nyem diinan-nan mo, mo cinzeen nJesu, amma mpee kiir ki-nyem Farisi mo, be ba mo ribet sat ni agaak kas, mpeku taji mo ceen mo ndighin lu ki-Naan.

- ⁴³Mpeedi moo ribet ku guruh mo kwoop mo met di a Naan nkwoop mo.
- ⁴⁴Jesu wuri diyeep doo shibal, be wuri sat nee, "Ngo di wuri cinzeen nwan, be ba wuri cinzeen a nwan kas, amma wuri cinzeen ni a ngo di wuri lop wan.
- ⁴⁵Ngo di wuri naa wan, be wuri naa a ngo di wuri lop wan mm̄ini zak.
- ⁴⁶Wan j̄i a kaa peebang ndighin yil ni, mpeku koo weye di wuri cinzeen nwan, be taji wuri tong ndighin peenkoo kas.
- ⁴⁷Koo weye di wurii kilingpo fina, dangbe ba wuri c̄in mo kas, be ba a wan ntokdiyeel nwuri kas. Mpeedi ba wan j̄i a mpee tokdiyeel nyil ni kas, amma a mpeku wan bam yil ni di.
- ⁴⁸Ngo di wuri kwar wan, ki-ba wuri lappo fina mo kas, be wuri di ki-mee ngo din ntokdiyeel nwuri. Po di wan kin sat si mo, a mon ntokdiyeel ngo mini parkyes ki-yil ni.
- ⁴⁹Ba wan kin satpo diisi mo a shi iiko fina kas, amma a puun fina di wuri lop wan, a wuri shikaa firi wuri ki-ten cin po di wan sat ni mo.
- ⁵⁰Wan man zak nee, po firi ni a seen diiso ngaa-ngaa. A mpeemini, be po di wan kin sat ni, ni a ntiit ki-po di puun fina wuri ki-ten sat nwan."

Joon 13

- ¹Akudang puus retnyit mu Candel ni wul, be Jesu wuri ki-man nee, pee firi ni ki-wul, di wurin nyaghal yit yil diisi ni, mpeku wuri baa pe puun di. Wuri wal nyem di mo a miri mo ndighin yil ni. Wuri fes kam wal firi mmo hakyeng kin nding-nding.
- ²Kaadi mo nkaa se mbiise mu kansighin, be Shetan wuri ki-ten le ndighin putughup mu Judas Iskariyot dyem ki-Simon, mpeku wuri so seet Jesu di.
- ³Jesu man nee, puun wuri ki-le mbii mo jir nsar firi, ki-wuri man nee, wudi put a pe Naan di, ki-din nwaa baa a pe Naan di zak.
- ⁴Mpeemini, be wuri yaghal a peese mbiise ni, be wuri shang nliir firi diides le nyil. Be wuri mang mee tawul bwaghat cighir mbwoon firi.
- ⁵Be wuri doo am ndighin mee daa, wuri yaa vvang shii ki-jeplop firi mo dishik, ki-wuri pwos shii furu mo shi tawul di wuri bwaghat cighir mbwoon firi ni.
- ⁶Kaadi wuri so wul pe Simon Pita di, be Pita sat nwuri nee, "Daa, a wugha nvwang shii fina aa?"
- ⁷Jesu lap nwuri nee, "Ba wugha manshii ki-mbii di wan nkaa c̄in ni yaksi kas, amma abwoon be a mmanshii ki-ni."
- ⁸Pita sat nee, "Ba wan ribet ku a vvang shii fina mo kas har vit." Jesu lap nwuri nee, "Katdang ba wan vvang shii fugha kas, be ba mee mbii nkudi ki-bal wan ki-wugha kas."

- ⁹Simon Pita lap nee, "Daa, ba wughan nvwang a shii fina mo bejee dak kas, amma wughan vwang sar fina mo, ki-kaa fina zak."
- ¹⁰Jesu sat nee, "Ngo di wuri k̄ten sughup, be wuri a diibang, be see mon nvwang a shii firi mo bejee dak. Wun a diibang, amma baa a wun jir kas."
- ¹¹Mpeedi wuri man ngo din nyaghal seet wuri, a ni le dangbe wuri sat nee, "Ba wun a diibang jir kas."
- ¹²Aḅwoon di wuri k̄kyes vwang shii furu mo, be wuri mang nliṛ firi diides lop, wuri baaso di a peetong firi. Be wuri tal pu mo nee, "Wu manshii k̄mbii di wan c̄in nwun ni aa?"
- ¹³Wun shikaa fuu wuu pet wan a Ngukám, ki-Daa zak, wuu sat mini a ndire, mpeedi wan a Ngukám, ki-Daa fuu.
- ¹⁴Katdang wan, di wan a Daa ki-Ngukám fuu, wan vwang shii fuu mo, be ni ret ku wun wu vwang shii nshak zak.
- ¹⁵Mpeedi wan c̄in a mee kám nwun mini, mpeku wu c̄in di kaadi wan c̄in nwun si.
- ¹⁶Azeen-nzeen kin sat nwun nee, ba kirom mmak dee a diides nkaa ngulu firi kas, ki-zak, ba ngulop wurin mmak des met ngo di lop wuri kas.
- ¹⁷Kaadi wun wuu manshii k̄mbii diisi mo, ki-katdang wu c̄in mo, be wun nkat diiret.
- ¹⁸Ba wan sat a wun jir kas, wan man nyem di wan kin ten biip mo. Amma mpeku po di mo k̄ten ran ni ndighin takarda k̄Naan ni gam di nee, 'Ngo di wurii se mbiise ashak ki-wan, wuri waa cighir dee a shaarlek fina.'
- ¹⁹Wan sat diisi wun yaksi, akudang nii c̄in, mpeku katdang ni c̄in, be wu cinzeen di nee, wan a wuri.
- ²⁰Azeen-nzeen kin sat nwun nee, koo a ngo diidang ye, di wuri lap ngo di wan lop, be ngo mini lap a wan mmimi, ki-koo a ngo diidang ye di wuri lap wan, be wuri lap a ngo di wuri lop wan mmimi zak."
- ²¹Aḅwoon di Jesu wuri satpo diisi aasi, be putughup firi ni wat zam, be wuri sat agaak nee, "Azeen-nzeen kin sat nwun, memee ndighin wun wurin nseet wan."
- ²²Ni aapo nyemso ndang Jesu mo, har mo lyapshak, ki-mo doghom beet ni ne, kyet a we ndighin mon nseet wuri ye?
- ²³Memee ndighin jeplop ki-Jesu mo, di Jesu wal nwuri, wurii tong kus-kus pe Jesu di.
- ²⁴Be Simon Pita zikkaa ngwar di Jesu wal nwuri si nee, "A tal pu Daa nee, kyet wurii sat a weye?"
- ²⁵Wuri di wurii tong kus-kus pu Jesu, wuri tal nee, "Daa, aa sat a weye?"
- ²⁶Jesu lap nee, "A ngo di wan nyal bred, kun lop mpuk, kun cin nwuri se, be a wuri a gwar mini." Mpeemini be Jesu yal bred lop mbut mpuk, be wuri cin Judas dyem k̄ Simon Iskariyot.

- ²⁷Abwoon di Judas wuri ki-lap bred ni se, be Shetan del ndighin putughup firi. Jesu sat nwuri nee, "Mbii di aa ribet c`in ni, be a c`in kitak-kitak."
- ²⁸Mbut nyem di moo tong di a peese mbiise ni, ba mee gurun manshii k`po di Jesu sat nJudas kas.
- ²⁹Pak mo pan nee, a mpeedi Judas wuri a ngudyel daamshaghal mmo, be Jesu wuri a nkaa sat nwuri nee, a so a seet mbii di muu ribet mpee retnyit ni, kas meebe, nee wuri so cin mee mbii nyemjeel mo.
- ³⁰Kaadi Judas wuri lap bred ni se, be wuri del put abet-abet, be pee ki-rap.
- ³¹Abwoon di Judas ki-put, be Jesu sat nee, "Yaksi gurun mon naa diides k`Laa k`Gurum, ki-mon naa diides k`Naan ndighin Laa ni zak.
- ³²Katdang be gurun mo naa diides k`Naan ndighin Laa ni, be Naan wurin nle ku gurun mo naa diides k`Laa ni ndighin shin firi zak, ki-wurin nkitak k`le Laa ni a diides.
- ³³Jep fina mo, dee shiiteer mo di a kong dak, di wan ashak ki-wun. Wun nyaghal wu tang wan, kaadi ji wan sat nyem Yahudi mo si, be wan kin sat nwun aasi zak nee, 'Peedi wan ndung so di, be ba wun mmak so di kas!'
- ³⁴Wan cin Waar diipoo nwun nee, wu walnshak, kaadi wan wal nwun si, be wu walnshak aasi zak.
- ³⁵Katdang be wu walnshak, be gurun mo jir mon mman nee, wun a jeplop fina mo."
- ³⁶Simon Pita wuri tal nee, "Daa, aa so a neye?" Jesu lap nwuri nee, "Peedi wan ndung so di, be ba wugha mmak j`i ndang wan yaksi kas, amma abwoon be wughan nyaghal a j`i ndang wan."
- ³⁷Pita sat nee, "Daa, a me le dangbe ba wan mmak so ndang wugha yaksi kas ye? Wan mmuut mpee wugha."
- ³⁸Jesu lap nwuri nee, "Ashee, wughan mmuut mpee wan aa? Azeen-nzeen kin sat nwugha, akudang deel ki-taa doo, be wughan nciipo yitkun nee, ba wugha man wan kas."

Joon 14

- ¹"Taji wu yit ku putughup fuu mo wat kas. Wu cinzeen nNaan, ki-wu cinzeen nwan zak.
- ²Ndighin tulu k`puun fina be peetong mo di des. Katdang di ba ni aasi kas, be wan kin ten sat nwun yam. Wan ndung so mpeku wan dakpee di nwun.
- ³Katdang be wan so dakpee ni nwun, be wan mbaaj`i zak, mpeku wan mang wun, ku wu so wu tong di ashak ki-wan, mpeku peedi wan di, be wun di zak.
- ⁴Wun wuu man ar, ki-peedi wann ndung so di."

- ⁵Tomas sat nwuri nee, "Daa, ba mu man peedi aa so di kas. Be cirang dang mun mman ar ni ye?"
- ⁶Jesu sat nwuri nee, "Wan a ar, a wan azeen, ki-wan a seen, ba mee gurum mak so pe Daa Naan di kas, see wuri shee j`i pe wan di akudang.
- ⁷Katdang di wu man wan, be di wun mman puun fina zak. Yaghal yaksi be wuu man wuri, ki-wuu naa wuri zak."
- ⁸Filip sat nwuri nee, "Daa, a kam puun ni mmun, ku ni mak mun di."
- ⁹Jesu lap nwuri nee, "Filip wan kin tong ashak ki-wun mpee bit mo des, be ba wugha man wan kas aa? Ngo di wuri ki-naa wan, be wuri ki-naa puun fina mmuni zak. Cirang dangbe wugha sat nee, 'A kam puun ni mmun ye?"
- ¹⁰"Ba a cinzeen nee, wan ndighin puun fina, ki-puun fina ndighin wan zak kas aa? Po di wan kin sat mo nwun si, be ba wan sat mo a shikaa fina kas, amma a puun fina di wurii tong ndighin wan, a wurii c`in dak diisi mo.
- ¹¹Wu cinzeen nwan, kaadi wan sat nee, wan ndighin puun fina, ki-puun fina wuri ndighin wan si zak. Kat ba kisi kas, be wu cinzeen mpee dak di wan kin c`in ni mo.
- ¹²"Azeen-nzeen kin sat nwun nee, ngo di wuri cinzeen nwan, be dak di wan kin c`in mo, be wurin mmak c`in mo zak. Koo a dak di mo luk met ndiisi mo, be wurin mmak c`in mo zak. Mpeedi wan a ar so pe puun fina di.
- ¹³Koo di wu dang a me ndighin sum fina ye, be wan ncin nwun, mpeku gurum mo le puun di a diides ndighin Laa ni.
- ¹⁴Jir mbii di wu dang ndighin sum fina, be wan ncin ni nwun."
- ¹⁵"Katdang be wu wal nwan, be wun ntap Waar fina mo.
- ¹⁶Wan ndang pe puun fina, mpeku wuri cin mee Ngubam di nwun, di wurin nj`i tong ashak ki-wun har ngaa-ngaa.
- ¹⁷Wuri a Riin dii azeen, di ba yil diisi ni mak lap wuri kas, mpeedi ba ni naa wuri, koo ni man wuri kas. Amma wun wuu man wuri, mpeedi wurii tong ashak ki-wun, ki-wuri ndighin wun zak.
- ¹⁸"Ba wan nyit wun a kaa lukaa mo si kas. Wan nj`i pe wun di.
- ¹⁹Lang diilee, be ba yil diisi nin nkudi ki-naa wan kas, amma wun wuu naa wan. Mpeedi wan ki-seen, be wun, wunn nkat seen aasi zak.
- ²⁰Katdang parpuus minin nj`i wul, be wun mman nee, wan ndighin Daa fina, ki-wun ndighin wan kaadi wan ndighin wun si zak.
- ²¹Ngo di wuri ki-Waar fina mo ndighin putughup firi dang wuri c`in mbii di Waar ni mo sat, be a ngo mini wal nwan. Ngo di wuri wal nwan, be puun fina wurin nwal ngo mini zak. Wan nwal ngo mini, ki-wan nkam san nwuri zak."

²²Judas (Ba a Iskariyot kas) wuri sat nee, "Daa, cirang dangbe wughan nwoo sak fugha a mmun dak, di ba gurum di ndighin yil diisi mon nnaa wugha kas ye?"

²³Jesu lap nwuri nee, "Katdang mee ngo wal nwan, ki-wuri tap ki-kam fina mo, be puun fina wurin nwal ngo mini, be mun nj'i pe ngo ni di, ku mu tong di ashak ki-ngo mini.

²⁴Ngo di ba wuri wal nwan kas, be ba wurii tap ki-kam fina mo kas. Po di wuu kiting si mo, ba mo a mina kas, amma mo a mu puun fina di wuri lop wan.

²⁵"Kaadi wan kudi ashak ki-wun si, be wan kin ten satpo diisi mo nwun jir.

²⁶Amma Ngubam, di wuri a Riin Diibang, di puun wurin nlop wuri j'i ndighin sum fina, wurin nkam mbii mo nwun jir, ki-wurin nle ku wu pan mbii di wan kin ten nsat mo nwun jir zak.

²⁷Wan cin riyang fina nwun, ki-riyang fina ni tong ashak ki-wun zak. Taji putughup fuu mo wat koo kirmuut yaa wun kas, mpeedi ba wan cin riyang ni nwun a kaadi yil nii cin si kas.

²⁸Wuu kiting wan kin ten sat nwun nee, wan ndung so pe puun fina di, dangbe wan mbaaj'i pe wun di zak. Katdang di wu wal nwan, be di wun nc'in retnyit, mpeedi wan ndung so pe puun di, mpeedi puun wuri a diides met nwan.

²⁹Wan kin ten nsat mbii diisi mo nwun yaksi, be ba mbii ni mo k'c'in kas, mpeku katdang mon nyaghal c'in, be wu cinzeen di.

³⁰Ba wan mbaa satpo mo di nwun des yaksi kas, mpeedi mishkagham mu yil diisi wurii j'i. Katdang wuri j'i, be ba wurin nkat mee iiko nkaa wan kas.

³¹Amma mpeku yil ni man di nee, wan wal nDaa. A ni le ku wan kin c'in mbii di Daa wuri sat nee, wan c'in mo jir. Wu yaghal mmun mu so."

Joon 15

¹Jesu wuri sat mmo nee, "Wan a ting anab di azeen-nzeen, ki-a puun fina wuri a ngutap ki-ting ni.

²Koo song diidang ye di ni ndighin wan, di ba ni laa-laa kas, be wurin ncan baa kini, ki-koo song diidang ye di ni laa-laa, be wurin ntap dak ni mpeku ni baa laa-laa di riret zak.

³Yaksi be wuu dee, a nyem diibang mo, mpee kam di wan kin ten kam mo nwun.

⁴Wu tong ndighin wan, be wan ntong ndighin wun zak. Ba mee songting mak laa-laa shikaa fira kas, see ni bal ashak ki-kukting ni, ki-ba wun mmak c'in mee mbii shikaa fuu kas, see ashak ki-wan.

⁵"Wan a ting anab ni, ki-a wun a song ni mo. Ngo di wuri tong ndighin wan, ki-wan tong ndighin wuri zak, be wurin ndee a kaa songting di nii nlaa-laa des. Mpeedi katdang ba wun ashak ki-wan kas, be ba wu mak c'in mee mbii shikaa fuu kas.

- ⁶Ngo di ba wurii tong ndighin wan kas, be mon ncan wuri vwet kaa songting di mo canvwet si, be nin nfii. Mon mmang song diifii ni, mo vwet nwus, be wus ncaan ni.
- ⁷Katdang wuu tong ndighin wan, ki-po fina moo tong ndighin wun zak, be koo a meye di wu dang pu puun fina, be wurin ncín nwun.
- ⁸Katdang wuu cín dak diiret mo, be guruh mon ncín diides mpuun fina, ki-a ndighin dak diiret di wuu c`in mo, be nin nkám agaak nee, wun an nyemso ndang wan mo.
- ⁹"Wan wal nwun, a kaadi puun wuri wal nwan si. Wu tong ndighin wal fina.
- ¹⁰Katdang be wu tap Waar fina mo, be wun ntong ndighin wal fina, a kaadi wan kin tap Waar k`puun fina mo, be wan kin tong ndighin wal firi si.
- ¹¹"Wan satpo diisi mo nwun a mpeku retnyit fina ni tong di ndighin wun, ki-wu gam di ki-retnyit zak.
- ¹²A Waar fina di wan sat nwun ndiisi nee. Wu walnshak, kaadi wan wal nwun si.
- ¹³Ba mee wal waa des met ndiisi kas, di guruh wuri cín seen firi mpee shaar firi mo.
- ¹⁴Katdang wu c`in mbii di wan sat mo nwun, be a wun a shaar fina mo azeen-nzeen.
- ¹⁵Ba wan nkudi kin pet wun a kirom mo kas, mpeedi ba kirom mo man mbii di ngulu furu wurii c`in kas. Amma wan kin pet wun a shaar fina mo, mpeedi mbii di wan kiting mo pe puun fina di, be wan kin ten sat a mo nwun jir.
- ¹⁶Ba jí a wun wu bitip wan kas, amma a wan bitip wun, mpeku wu dee di a nyemfina mo, ki-wan le ku wu so wu c`in dak fina mo. Mpeku mbii di wu kat mbut dak fuu ni mo, be mo dee a diiret har vit. A mpeemini, be koo a meye di wu dang pu puun fina ndighin sum fina, be wurin ncín mo nwun.
- ¹⁷A Waar fina di wan sat nwun ndiisi nee. Wu walnshak."
- ¹⁸"Katdang be guruh din ndighin yil ni mo kwar wun, be wu man nee, jí ni k`shee kwar a wan, dangbe nii kwar wun.
- ¹⁹Katdang di wun a mu yil ni, be di guruh dii mu yil nin mon nwal wun. Amma guruh dii mu yil ni mo, kwar wun, a mpeedi wan kin ten bitip wun ndighin yil ni, a mpeemini dangbe yil nin nkaa kwar wun.
- ²⁰Wu panpo di wan kin ten sat nwun si nee, 'Ba kirom wurin mmak dee a diides met ngulu firi kas.' Katdang jí mo lejeel nwan, be mon nlejeel nwun zak. Katdang jí mo lap kám fina mo, be mon nlap kám fuu mo aasi zak.
- ²¹Amma mon nc`in mbii diisi mo nwun jir, a mpee sum fina, mpeedi ba mo man ngo di wuri lop wan kas.
- ²²Katdang jí wan kin j`i nsatpo mmo kas, be baa di mo ki-shikbish kas. Amma yaksi, di mo ki-man shikbish furu mo, be ba mo ki-mee mbii langkaa mpee shikbish furu mo kas.
- ²³Ngo di wuri kwar wan, be wuri kwar a puun fina zak.

²⁴Katdang ba jí wan kin c`in dak diides si mo nnaar furu kas, di ba mee guruhum ki-kyam c`in mo kas, be di ba mo ki-shikbish kas. Amma jí mo k`i-naa mbii di wan kin c`in mo. Jir kisi, be mo kwar wan ki-puun fina.

²⁵Amma ni c`in aasi, a mpeku mbii di mo k`i-ten ran ndighin takarda Waar furu ni gam ni nee, mo kwar wan, be ba wan c`in mee mbii mmo kas.

²⁶"Amma katdang Ngubam wurin nj`i wul, di wuri a Riin di azeen-nzeen di wan ndung lop wuri j`i nwun, di wuri put a pe Daa di, a wurin nj`i c`in langting fina.

²⁷Ki-wuwun zak, wun nc`in langting fina, mpeedi puji din nshee, be wun di ashak ki-wan.

Joon 16

¹"Wan kin sat mbii diisi mo nwun jir, mpeku taji wu canshii ndighin cinzeen fuu ni kas.

²Mon nceen wun pwat ndighin lu k`i-Naan mo. Pee nin ndung j`i, di nyem di mon ntwawun, be mon mpan ne, moo c`in a dak diiret nNaan mmimi.

³Guruhum mon nc`in mbii mimi mo nwun, a mpeedi ba mo man puun fina, ki-ba mo man wan kas zak.

⁴Amma wan sat mbii diisi mo nwun, a mpeku katdang pee k`i-mo ni j`i wul, mpee c`in mbii diisi mo nwun, be wu pan di nee, jí wan kin ten satpo nwun nkaa mo." "Ba jí wan kin sat mbii diisi mo nwun nshee kas, mpeedi jí wan di ashak ki-wun.

⁵Amma yaksi wan ndung so pe ngo di wuri lop wan, jir aasi, be ba memee fuu tal pu wan nee, aa so a neye kas.

⁶Amma yaksi, mpeedi wan kin satpo diisi mo nwun, be putughup fuu mo dee a diiwuwat.

⁷Jir kisi, be wan kin sat azeen nwun, nii koghop ni pe wun ku wan so. Mpeedi katdang ba wan so kas, be ba Ngubam ni wurin nj`i tong ndighin wun kas. Amma katdang wan so, be wan nlop wuri j`i pe wun di.

⁸Katdang wuri j`i wul, be wurin nkám nguruhum di mo ndighin yil ni, nkaa ciin manshii k`i-shikbish ki-din ndire, ki-tokdiyeel zak.

⁹Ba mo manshii k`i-shikbish kas, mpeedi ba mo cinzeen nwan kas.

¹⁰Ki-zak, ba mon man din ndire kas, mpeedi wan ndung so pe Daa, be ba mon nkudi ki-naa wan kas.

¹¹Ba mo manshii k`i-tokdiyeel kas, mpeedi mo k`i-ten candiyeel Shetan di wuri mmishkagham mu yil diisi.

¹²"Wan di ki-mbii mo des, mpee sat nwun, amma ba wun mmak yaa mo ndighin putughup fuu mo yaksi kas.

- 13** Amma katdang Riin di azeen wurin nj`i wul, be wurin nkám zeen ni nwun nkaa mbii mo jir. Ba wurin nsatpo a shi iiko firi kas, amma mbii di wuri kiting pu puun, be wurin nsat a mo nwun jir. Kí-wurin nwoo nwun mbii di mon ndung j`i zak.
- 14** Wurin nlewan a diides, mpeedi wurin mmang a mbii di wan sat mo, ku wuri sat mo di nwun.
- 15** Mbii di puun fina wuri kí-mo jir, be mo a mina. A ni le dang wan sat nwun nee, Riin ni wurin mmang a ndighin mbii di wan sat, ku wuri sat mo di nwun.”
- 16** "Lang diilee, be ba wun nkudi wuu naa wan kas, amma lang diilee, be wun nwaa wu naa wan zak.”
- 17** Pak jeplop firi mo sat kí-shak nee, "Shii k`po di wuri sat ni a me mmimi ye? Nee, 'Lang diilee be ba wun nkudi wuu naa wan kas, amma lang diilee, be wun nwaa wu naa wan zak. Kí-ne, wan ndung so pe puun di si ye?"
- 18** Mo sat nee, 'Shii k`po di wuri sat ne, lang diilee si a meye?' Ba mu man mbii di wuri sat ni kas.”
- 19** Jesu man nee moo ribet tal shii k`po ni pu wuri, be wuri sat mmo nee, "Wuu tal a mbii di wan sat si mo pushak aa? Di wan sat nee, 'Lang diilee be ba wun nnaa wan kas, amma lang diilee, be wun nwaa wu naa wan si aa?' “
- 20** Azeen-nzeen, kin sat nwun nee, wun nyaghal wu wal maap, amma yil ni wuran nkat retnyit. Putughup fuu mon nyaghal wat, amma putughup fuu diiwuwat ni mon nyaghal cighir dee a retnyit.
- 21** Katdang be aakse mee mat mpee làa-làa, be wuran nkat jeel, mpeedi pee làa-làa, fira ni wul. Amma katdang làa ni sham, be wura mander shwal mu làa-làa ni, mpee retnyit di wura kí-làa mee làa diipoo ndighin yil ni.
- 22** Wun nkat putughup diiwuwat yaksi, amma pee nin ndung j`i di wan mbaa naa wun di zak. Dangbe putughup fuu mon ngam kí-retnyit, kí-ba mee guruh mak mang retnyit fuu mini pu wun di kas.
- 23** "Katdang puus minin nj`i wul, be ba wun ntal mee mbii pu wan di kas. Azeen-nzeen, kin sat nwun, koo wu dang a me pu puun fina ndighin sum fina, be wurin ncín ni nwun.
- 24** Har cicinsi, be ba wuu kyam dang mee mbii ndighin sum fina kas. Wu dang, be mon nc`in nwun, mpeku retnyit fuu ni gam di.”
- 25** "Wan sat mbii diisi mo nwun a shi sumpo, pee nin ndung j`i, di ba wan nkudi kin satpo nwun a shi sumpo kas, amma wan nsatpo nwun nkaa puun agaak.
- 26** Parpuus mini, be wun ndang mbii mo ndighin sum fina, kí-ba wan nsat nwun nee wan ndang pu puun mpee wun kas.
- 27** Mpeedi puun shikáa firi wuri wal nwun. Wuri wal nwun a mpeedi wun wu wal nwan, kí-mpeedi wu cínzeen nee, a puun wuri lop wan j`i ndighin yil diisi.

²⁸Wan put a pe puun di ku wan j`i ndighin yil diisi, amma yaksi wan ndung waa yit yil diisi ni, mpeku wan baaso pe puun di zak.”

²⁹Jeplop firi mo sat nwuri nee, "Yaksi wugha satpo mmun agaak, ba a shi sumpo kas!

³⁰Yaksi mu man nee, wugha man mbii mo jir, ki-ba nii mee koghop ni ku mee guruh tal mee mbii pu wugha kas. A nii le ku mu cinzeen nee, wugha put a pe Naan di a j`i.”

³¹Jesu wuri lap mmo nee, "Yaksi wu cinzeen aa?

³²Wu naa, pee nin ndung j`i, har ni k`j`i wul jee, be wun nrangkaa jir, be koo weye wurin nso ntulu firi. Wun nyit wan mmisan. Amma ba wan a mmisan kas, mpeedi puun fina wuri di ashak ki-wan.

³³Wan kin satpo diisi mo nwun a mpeku wu kat tongriyang di ndighin wan. Wun nshwaajeel ndighin yil diisi, amma wu gung, mpeedi wan kin dee a koghorong nkaa yil ni."

Joon 17

¹Abwoon di Jesu satpo diisi mo kyes, be wuri naapee kaa adeng be wuri c`in aduwa nee, "Puun, pee ni k`wul. A cin diides nLaa fugha mpeku Laa fugha wuri cin diides di nwugha zak.

²Wugha ki-cin iiko nwuri nkaa jep guruh mo jir, mpeku wuri cin seen diiso ngaa-ngaa di nyem di wugha k`cin mo nwuri jir.

³A shii k`seen diiso ngaa-ngaa ni ndiisi, ku mo man nee, a wugha a Naan diimindong di wugha azeen, ki-mo man Jesu Kristi di wugha lop wuri zak.

⁴Wan kin kam diides fugha nguruh mo ndighin yil diisi, mpeedi wan kin kyes c`in dak di wugha k`cin mo nwan mpee c`in.

⁵Yaksi puun fina, a cin diides nwan ntoghom fugha yaksi. Diides di gyet wan k`ni ashak ki-wugha akudang aa leyil ni.

⁶"Wan kin le ku guruh di wugha k`c`in mo nwan ndighin yil ni, mo man wugha ki-mo a mugha. A wugha cin mo nwan. Mo k`tappo fugha mo zak.

⁷Yaksi mo k`man nee, mbii di wan ki-mo jir, be a wugha cin mo nwan.

⁸Po di wugha ki-cin mo nwan jir, be wan kin sat mmo, har mo k`lappo ni mo, ki-mo k`man, ki-mo cinzeen nee, wan put a pe wugha di azeen-nzeen, ki-a wugha lop wan j`i.

⁹"Wan nkaa c`in aduwa a mpee mo. Ba wan c`in aduwa a mpee yil ni kas, amma a mpee nyem di wugha cin mo nwan si, mpeedi mo a mugha.

¹⁰Mbii di wan ki-mo jir, mo a mugha, ki-mbii mugha mo jir mo a mina zak. Guruh moo naa diides fina a ndighin mo.

- 11**Yaksi wan ndung baaso pe wugha di, mpeedi ba wan kudi ndighin yil ni kas. Amma mumo kudi ndighin yil ni. Wugha puun diibang, a tap ki-mo shi iiko mu sum fugha di a cin nwan, mpeku mo dee di a diimindong, kaadi wan ki-wugha mun a diimindong si.
- 12**Kaadi wan ashak ki-mo, be wan kin tap ki-mo, ndighin sum di wugha cin nwan. Ba memee ndighin mo lagham kas, see a gwar di ji wuri kiten dee a diililagham si bejee, mpeku po di mo kiten ran ndighin takarda fugha ni gam di.
- 13**"Yaksi wan ndung so pe wugha di. Wan kin satpo diisi mmo ndighin yil ni, a mpeku retnyit fina ni gam putughup furu mo di hakyeng.
- 14**Wan kin cin po fugha mmo, be yil ni kwar mo, mpeedi ba mo a mu yil ni kas, kaadi ba wan a mu yil ni kas si zak.
- 15**Ba wan cin aduwa a mpeku a hir mo a pwat ki-mo ndighin yil ni kas, amma wan kin dang pu wugha a mpeku a tap di ki-mo nsar kengo diibish ni.
- 16**Ba mo a mu yil ni kas, kaadi ba wan a mu yil ni kas si.
- 17**A le mo dee a diibang ndighin zeen, mpeku mo dee di a nyem fugha diibang mo. Po fugha ni azeen.
- 18**Kaadi wugha klop wan ndighin yil ni, be wan nlop mo so ndighin yil ni aasi zak.
- 19**A mpee mo, be wan cin san fina nwugha, mpeku mo cin sut furu di nwugha azeen-zeen.
- 20**"Ba wan cin aduwa ni a mpee diisi mo bejee dak kas, amma har ki-nyem di mon nyaghal cinzeen nwan, mpee po di mon nsat ni ngurum mo zak.
- 21**Wan cin aduwa mpeku mo dee di a diimindong jir, ku mo tong ndighin wan, kaadi wugha klong ndighin wan, ki-wan ndighin wugha si zak, mpeku yil ni man di nee, a wugha lop wan.
- 22**Diides di wugha kcin ni nwan, wan kin cin ni mmo, mpeku mo dee di a diimindong, kaadi mun a diimindong si.
- 23**Wan ndighin mo, ki-wugha ndighin wan zak, mpeku mo dee di a diimindong kin ding, mpeku yil ni man di nee, a wugha lop wan, ki-wugha wal mmo kaadi wugha wal nwan si zak.
- 24**"Puun fina, wan ribet ku nyem di a cin mo nwan si, mo tong ashak ki-wan, a peedi wan kin tong di, mpeku mo naa diides di wugha cin ni nwan di, mpeedi a wugha shee wal nwan akudang aa leyil ni.
- 25**"Puun fina din ndire, ba yil ni man wugha kas, amma wan man wugha ki-nyem diisi mo man zak, nee, a wugha lop wan.
- 26**Wan kle ku mo man wugha, ki-wan mbaa kam wugha mmo zak, mpeku wal di wugha kini mpee wan, ni tong di ndighin mo, ki-mpeku wan tong di ndighin mo zak."

Joon 18

- ¹Abwoon di Jesu wuri satpo diisi mo kyes, be wuri yaghal a peemini ashak ki-nyemso ndang wuri mo, be wuri can dung nKidron del a peedi mee bong di. Be wuri del ndighin bong ni ashak ki-nyemso ndang wuri mo.
- ²Judas, ngo di wuri seet Jesu, wuri manpee di bong ni di, mpeedi Jesu wurii naa so ashak ki-nyemso ndang wuri mo di a pee ni.
- ³Judas so di mbong ni ashak ki-pak sooja mo, ki-pak nyemtap k̄Lu k̄Naan diides ni mo, di a pris diinan-nan mo ki-nyem Farisi mo lop mo. Mo j̄i di mbong ni, ki-wus fitila mo, ki-wus di mo bel shi shit mo, ki-leelek mo.
- ⁴Mpeedi Jesu k̄man mbii di ni j̄i ki-mo, be wuri gyes so pe mo di, be wuri tal pu mo nee, "Wuu tang a weye?"
- ⁵Mo lap nwuri nee, "A Jesu Ngu Nazaret." Jesu lap mmo nee, "A wan a wuri." Judas di wuri seet Jesu, wurii dar di ashak ki-mo.
- ⁶Kaadi Jesu sat mo nee, "A wan ndiisi," be mo baa shibwoon, be mo l̄iit nyil.
- ⁷Jesu waa baa tal di pu mo zak nee, "Wuu tang a weye?" Mo lap nee, "A Jesu ngu Nazaret."
- ⁸Jesu lap mmo nee, "Wan kin sat nwun ne wan a wuri. Katdang be wuu tang a wan, be wu yit nyem diisi mo so."
- ⁹Wuri sat aasi, a mpeku po di wuri k̄ten sat ni gam di nee, "Ndighin nyem di wugha cin mo nwan si, be ba memee nlagham kas, koo mindong."
- ¹⁰Simon Pita wuri ki-mee kwai, be wuri shang kwai ni cankom din nkoghop nsarse mu kirom k̄pris diides ni, sum k̄kirom ni a Malkus.
- ¹¹Jesu sat mPita nee, "A lop kwai ni di ndighin pat fira. A pan nee, ba wan shwaajeel di puun wuri cin ni nwan kas aa?"
- ¹²Dangbe sooja mo, ki-ngo diides furu, ki-nyemtap Lu k̄Naan diides mu nyem Yahudi mo, mo yaa Jesu, be mo bwaghat wuri.
- ¹³Be mo shee so ki-wuri ntoghom k̄Annas di aku, mpeedi wuri a sghir k̄Kayafas wuri a pris diides met jir mb̄it mini.
- ¹⁴A Kayafas diisi wuri, a ngo di j̄i wuri k̄satpo nyem Yahudi diinan-nan mo nee, ni ret ku mee guruh mindong muut mpee guruh mo jir.
- ¹⁵Simon Pita ki-mee nguso ndang Jesu, mo so mbwoon k̄Jesu. Pris diides met jir ni wuri man nguso ndang Jesu diisi ni riret. A ni le dangbe wuri so del ndighin naarfur ki pris diides met jir ni.
- ¹⁶Amma Pita taa dar mpo shiyeepkipang. Lang diilee be nguso ndang Jesu di pris diides met jir man wuri si, wuri put a toghol, be wuri katpo ki-reep di wuraa gong shiyeepkipang ni, ku wura sat mPita del a naarfur ni.

- 17 Reep di wuraa gong shiyeepkipang ni, wuri tal pu Pita nee, "Ba wugha a memee ndighin jeplop k̀gwar diisi mo kas aa?" Pita lap nee, "Waash, ba a wan kas."
- 18 Mpeedi pee ni zughum, be nyem di moo c`in dak nlu k̀ pris diides met jir ni, ki nyemtap k̀ Lu k̀ Naan diides ni, mo k̀ daan wus shi direp, ki-moo dar mpee kiting wong k̀ wus ni, be Pita gyes so dar ashak ki-mo mpee kiting wong k̀ wus ni.
- 19 Dangbe pris diides met jir wuri talpo pu Jesu nkaa nyemso ndang wuri mo, ki-nkaa kám k̀ Jesu ni mo zak.
- 20 Jesu lap nee, "Wan kin satpo ngurum mo agaak jir, ki-wan kin kám mmo ndighin lu k̀ Naan mo, ki-ndighin Lu k̀ Naan diides ni zak, a peedi nyem Yahudi moo j`i kuur di ashak jir. Ba wan sat mee mbii a sisok kas.
- 21 A me le dang aa tal pu wan ye? A tal pu nyem di mo kitingpo di wan kin sat mo, mpeedi mo man mbii di wan kin sat mo."
- 22 Kaadi Jesu satpo mini, be memee ndighin nyem di moo tap Lu k̀ Naan diides ni, wuri shoor Jesu nyit be wuri sat nee, "A po di wughan nlap pris diides met jir mm̄ni aa?"
- 23 Jesu lap nwuri nee, "Katdang be wan sat a po diibish, be wugha sat ngurum mo agaak mbii diibish di wan sat ni. Amma katdang wan sat a po diiret, be a me le dang a cut wan ye?"
- 24 Annas wuri lop Jesu so pe Kayafas pris diides met jir di a bubwaghat.
- 25 Simon Pita wuri dar di mpee kiting wong k̀ wus ni, be mo tal pu wuri nee, "Ba a wugha memee mbut nyemso ndang gwar diisi kas aa?" Pita ciipo, wuri lap nee, "Waash, ba a wan kas."
- 26 Dang memee mbut nyem di moo c`in dak mpris diides met jir ni, wuri a dang k̀ ngo di Pita can kom nwuri si, wuri sat nee, "Di wan naa wugha ndighin bong ashak ki-gwar diisi ni."
- 27 Pita wuri baa ciipo di zak. Abet-abet be deel taa doo.
- 28 Dadaar ni mbít-mbít, be mo put ki-Jesu pe Kayafas di. Mo so ki-wuri ndighin fur mu ntulu k̀ gofna ni. Mo shikáa furu, ba mo del ndighin fur mu ntulu k̀ gofna ni kas, mpeku taji mo watsut kas, ku mo katpee seribet mu Candel di.
- 29 Mpeemini Paillet put so pe mo di. Wuri tal pu mo nee, "Gwar diisi wuri c`in a mbii diibish diidang nwun ye?"
- 30 Mo lap nwuri nee, "Katdang di ba gwar diisi c`in a mbii diibish kas, be ba di mun nj`i ki-wuri pe wugha di kas."
- 31 Paillet sat mmo nee, "Wu mang wuri, ku wu so ki-wuri mpeku wu tokdiyeel di nwuri shikáa fuu ntiit ki-Waar fuu." Nyem Yahudi mo lap Paillet nee, "Ba mun ki-iiko mpee candiyeel muut mmee gurum kas."

- ³²Mbii diisi ni c`in aasi, mpeku po di Jesu wuri k̀ten sat ni nkaa muut di wurin nyaghal muut ni gam di.
- ³³Paillet waa baa d̀el ndighin fur ni, be wuri pet Jesu, wuri tal nee, "A wugha a mishkagham mu nyem Yahudi mo aa?"
- ³⁴Jesu wuri lap mPaillet nee, "Wugha satpo mini a shikáa fugha aa? Aa koo a mee gurum sat nwugha ye?"
- ³⁵Paillet lap nwuri nee, "Wan a ngu Yahudi me? A nyem fugha mo, ki-pris diinan mo, mo cín wugha nsar fina. A c`in a me mmo ye?"
- ³⁶Jesu lap nwuri nee, "Ba mulki fina ni a mu yil diisi kas. Katdang be di mulki fina ni a mu yil diisi, be di nyemso ndang wan mon nc`in lek, mpeku taji mo cín wan nsar k̀nyem Yahudi mo kas. Amma mulki fina ni a mmee peedik."
- ³⁷Paillet tal pu wuri nee, "Be wugha a mishkagham mmmini shing?" Jesu lap nwuri nee, "A wugha sat ne, wan a mishkagham. Wan jí, ki-mo làa wan, ndighin yil diisi a mpee mbii mindong, mpeku wan satpo di agaak nkaa zeen. Ngo di wuri ribet man zeen, be a wurii kiting doo fina."
- ³⁸Paillet tal pu wuri nee, "A me mmmini azeen ni ye?" Abwoon di Paillet satpo mini, be wuri waa baa put pe nyem Yahudi mo di, wuri sat mmo nee, "Ba wan kat mee mbii diibish ndighin gwar ni kas.
- ³⁹Amma wun ki-mee mbii di wuu loghot k̀c`in ni, di wan nfwoon mee gurum mindong nwun parpuus seribet mu Candel. Kyet wu ribet ku wan bwot mishkagham mu nyem Yahudi mo nwun wa?"
- ⁴⁰Mo lap shi or mo sat nee, "Waash, ba a gwar diisi kas. Muu ribet ku a bwot a Barabbas mmun!" Barabbas ni wuri a mee nguhippee.

Joon 19

- ¹Dangbe Paillet wuri le ku mo so fwo ngwam nJesu.
- ²Sooja mo d̀ak mbiikáa hir, mo lop nJesu nkáa, ki-mo lop mee nliir diinaat jilau nwuri zak.
- ³Mo gyes so pe wuri di, be mo tok ki-wuri nee, "Muu tok ki-wugha, mishkagham mu nyem Yahudi mo." Mo niram wuri shi sar furu mo!
- ⁴Paillet wuri waa baa put zak, be wuri sat nyem Yahudi mo nee, "Wu naa, wan ndung put ki-wuri nwun atileng, mpeku wu man di nee, ba wan kat mee mbii diibish ndighin wuri kas."
- ⁵Aasi be Jesu wuri put a tileng ki-mbiikáa hir nkáa firi, ki-nliir diinaat jilau si. Paillet wuri sat mmo nee, "Wu naa gwar ni si."
- ⁶Kaadi pris diinan mo, ki-nyemtap k̀Lu k̀Naan diides ni, mo naa Jesu, be mo le or nee, "A pwas wuri nkaa shiyeep! A pwas wuri nkaa shiyeep!" Paillet wuri sat mmo

nee, "Wun wu mang wuri wu pwas nkaa shiyeep shikáa fuu, mpeedi ba wan kat mee mbii díibish ndíghin wuri kas."

⁷Nyem Yahudi mo lap mPaillet nee, "Mun kí-mee waar dí ni a ting ku wurin mmuut, mpeedi wuri leshin a Làa k̀-*Naan*."

⁸Kaadi Paillet wuri kíting po *mini*, be kírmuut yaa wuri hakyeng.

⁹Paillet wuri baa *dél* dí a naar fur ni, be wuri tal pu Jesu nee, "Wugha put a neye" Amma ba Jesu lap mee po nwuri kas.

¹⁰Mpeemini be Paillet sat nJesu nee, "A me le *dáng* ba a lappo nwan kas ye? Ba a man nee, wan kí-iiko dí wan mmak *bwot* wugha, kí-wan kí-iiko dí wan mmak pwas wugha nkaa shiyeepyoghom zak kas aa?"

¹¹Jesu lap nwuri nee, "Ba wugha kí-mee iiko nkaa wan kas, kat*dáng* dí ba mo k̀-*ten* c`in wugha *adeng* kas. Mpeemini ngo dí wuri *cín* wan nsar fugha, be wuri k̀-*c`in* a shikbish *diides* hakyeng."

¹²Paillet wuri tangpee dí wurin *mbwot* wuri dí, amma nyem Yahudi mo le or mo sat nee, "Kat*dáng* be a *bwot* gwar *diisi*, be ba wugha a shaar k̀-*Siza* kas. Ngo dí wuri leshin a *mishkagham*, be wuri a shaarlek k̀-*Siza*."

¹³Kaadi Paillet kítingpo *diisi* mo, be wuri put kí-Jesu *atíng*, wuri tong nkaa mbiitong mu *tokdiyeel*, dí moo pet ni shi po k̀-nyem Yahudi mo a *Gabbafa*.

¹⁴Parpuus *mini*, a par dí mo *dak* mbii *retnyit* mu *seribet* mu *Candel* dí, be kus kí-puus a naar, be Paillet wuri sat nyem Yahudi mo nee, "Wu naa *mishkagham* fuu si!"

¹⁵Mo le or mo sat nee, "A so kí-wuri! A so kí-wuri! A pwas wuri nkaa shiyeepyoghom" Paillet wuri tal pu mo nee, "Wu ribet ku wan pwas *mishkagham* fuu nkaa shiyeepyoghom aa?" *Pris* *diinan* mo lap nwuri nee, "Ba mun kí-mee *mishkagham* kas, see a *Siza* bejee."

¹⁶Dangbe Paillet wuri *cín* Jesu mmo, mpeku mo so pwas wuri dí nkaa shiyeepyoghom.

¹⁷Dangbe sooja ni mo so kí-Jesu, be mo le wuri mang shiyeepyoghom ni shikáa *firi*. Mo so kí-wuri a peedi moo pet ni a *Dyeskáa*, (dí moo pet ni shi *lipo* k̀-nyem Yahudi mo a *Golgofa*).

¹⁸Mo pwas Jesu nkaa shiyeepyoghom a peemini, kí-mo pwas mee das mo vul ashak kí-wuri zak, memee nsarse, kí-memee nsarkul *firi*. Jesu nnaar kí-mo.

¹⁹Paillet wuri le ku mo ran mee ran, ku mo pus ni nkaa shiyeepyoghom ni. A mbii dí wuri ran ni ndiisi nee, "Jesu Ngu Nazaret, *Mishkagham* mu nyem Yahudi mo."

²⁰Nyem Yahudi mo *dés* mo tang ran *diisi* ni, mpeedi peedi mo pwas Jesu dí, ni kus kí-birni ni. Mo ran ni shi *lipo* mu nyem Yahudi mo, kí-mu nyem Rom mo, kí-mu nyem Heleni mo zak.

- 21Pris diinan-nan mu nyem Yahudi mo sat mPaillet nee, "Taji a ran nee, 'Mishkagham kɪ nyem Yahudi mo kas,' amma a ran a nee, 'Gwar diisi wuri sat ne, wudi a mishkagham mu nyem Yahudi mo.' "
- 22Paillet wuri lap mmo nee, "Mbii di wan kin ran, be wan kin ran jee."
- 23Abwoon di sooja ni mo kɪ-pwas Jesu nkaa shiyeepyoghom, be mo hir leelop firi mo, mo bɔk peefeer, koo sooja diidang ye, be wuri lap memee. Mo mang nɪr firi diides, di ba ni kɪ-pee taan kas, ni a diiriraa, yaghal ndeng sham put ngween.
- 24Dangbe sooja ni mo sat kɪ-shak nee, "Taji mu tee ni kas, amma mu koospaa nkaa ni, ku mu naa ngo di wurin ndyel ni di." Mbii diisi c`in a mpeku po di mo kɪ-ten ran ni ndighin takarda kɪ-Naan ni gam di nee: "Mo bɔk nɪr fina mo nnaar furu. Mo koospaa nkaa nɪr diides fina zak." A mbii di sooja mo c`in mmimi.
- 25Nyem di moo dar kus kɪ-shiyeep di mo pwas Jesu di ni, mo a nighin firi, kɪ-dyemnighin kɪ-nighin firi, kɪ-Meeri mat kɪ-Kilobas, kɪ-Meeri Makdalin.
- 26Kaadi Jesu naa nighin firi, kɪ-nguso ndang wuri di Jesu wal nwuri si, moo dar di kus, be wuri sat nnighin firi nee, "Naa, yi naa dyem fii!"
- 27Kɪ-wuri sat nguso ndang wuri si si nee, "A naa nighin fugha si!" Yaghal mpuus mini, be nguso ndang Jesu ni wuri so kɪ-nighin kɪ-Jesu wura ntulu firi.
- 28Abwoon diisi, be Jesu wuri man nee, mbii mo kɪ-gam yaksi jir, mpeku po di mo kɪ-ten ran mo ndighin takarda kɪ-Naan mo gam di, be wuri sat nee, "Am tu wan."
- 29Mo kɪ-le mee hir di ni gam kɪ-am anab diidwang a pee ni, be mo lop tuvuk ndighin ni, kɪ-mo c`in kaa nJesu, nkaa rep mee yang mu hissop. Mo lop kaa nJesu mpo.
- 30Kaadi Jesu wuri kyam am anab diidwang ni, be wuri sat nee, "Nii kyes!" Be wuri zum kɪ-kaa firi, be wuri shang nookmuut, wuri muut.
- 31Parmini, a puus daksut mu nyem Yahudi mo, mpeedi dadaar ni, be a puus Nookdi. Ba moo ribet ku mee kum gurum teer nkaa shiyeepyoghom har wul parpuus Nookdi kas, mpeedi parpuus Nookdi ni a diibang mmo. Mpeemini be nyem Yahudi mo dang pu Paillet, ku wuri cinpee mmo pyan baas kɪ-nyem di mo pwas mo ni di. Ku mo kitak diimuut, mpeku mo sham di kɪ-kum ni mo, ku mo so wum mo di.
- 32Be sooja mo so pyan baas kɪ-gwar di mo pwas wuri nsarse kɪ-Jesu, kɪ-gwar din nsarkul firi zak.
- 33Amma kaadi mo j`i pe Jesu di, be mo kat wuri kɪ-ten muut jee. Mpeemini, be ba mo pyan baas firi mo kas.
- 34Amma memee ndighin sooja ni mo, wuri byang Jesu nkoghop shi kop, be abet, toghom kɪ-am sham put.
- 35Ngo di wuri naa mbii di ni c`in, be wuri c`in langting ni kɪ-langting firi ni azeen-zeen, wuri man zak nee, wuri sat azeen, mpeku wun wu cinzeen di zak.

- ³⁶Mbii diisi mo c`in jir, a mpeku mbii di mo k̀-ten ran ndighin takarda k̀-*Naan* mo gam di nee, "Ba mo piin mee dyes firi mindong kas."
- ³⁷Ki-mee po di mo k̀-ten ran ndighin takarda k̀-*Naan* ni sat zak nee, "Gurum mon naa wuri di mo ki-byang wuri si."
- ³⁸Abwoon diisi, be Josep ngu Arimafiya, di wuri a mee nguso ndang Jesu, a sisok, mpeedi wurii kiir nyem Yahudi mo, be wuri so dang pu Paillet ku wuri mang kum k̀-*Jesu* so wum di. Paillet cinpee nJosep so mang kum k̀-*Jesu* ni.
- ³⁹Nikodimus di ji wuri so pe Jesu di mpar si, wuri so ndang Josep, wuri ki-mwoor di moo pet ni a mar, ki-di moo pet ni a alos, mo k̀-riyeep mwoor diisi mo ashak har toghon ki-mwoor ni wul kaa kilogram mo laarkun baa feer si (34).
- ⁴⁰Mo mang kum k̀-*Jesu* ni, mo pwos mwoor diidu shang-shang ni nkaa kum ni, ki-mo bwaghat kum ni shi fuwaat wum ntiit-ntiit ki-wum di nyem Yahudi moo loghot k̀-*c`in* ni.
- ⁴¹Mee bong ni di kus ki-peedi mo pwas Jesu di, ndighin bong ni, be mee kieir ni di, di ba mo ki-kyam wum mee gurum di kas.
- ⁴²Mpeedi puus diisi ni a puus daksut mu nyem Yahudi mo, mpee daar puus Nookdi, ki-mpeedi kieir ni kus, be mo del le kum k̀-*Jesu* di ndighin ni.

Joon 20

- ¹Mbit-mbit parpuus din shee, mu teer diipovul si mo, be Meeri Makdalin wura so nkieir ni, be wura naa mo k̀-*bet jwak* ni baa kini mpo kieir ni.
- ²Be wura waa baa su so pe Simon Pita di, ki-nguso ndang Jesu di Jesu wal nwuri si. Wura sat mmo nee, "Mo k̀-*mang kum k̀-*Daa* ndighin kieir ni, ki-ba mu man peedi mo so le kum firi di kas.*"
- ³Dangbe Pita ki-nguso ndang Jesu diisi ni, mo pwat so a peedi kieir ni di.
- ⁴Mo so nsushii weet, amma nguso ndang Jesu si, wuri su met mPita, har wuri shee wul mpokieir ni.
- ⁵Be wuri dan, ki-wuri lyap peedi ndighin kieir ni, be wuri naa fuwaat wum ni moo den dak, amma ba wuri del ndighin kieir ni kas.
- ⁶Amma kaadi Simon Pita wuri ji wul nkieir ni, be wuri del ndighin kieir ni. Wuri naa fuwaat wum di mo bwaghat shin k̀-*Jesu* nii den di dak.
- ⁷Ki-zaal di mo bwaghat kaa firi dishik, ba ni ashak ki-fuwaat wum ni kas, amma mini cibet sat le si mee koghop dik.
- ⁸Dangbe nguso ndang Jesu di wuri shee ji wul nkieir ni si, wuri del ndighin kieir ni zak. Be wuri del naa fuwaat ni mo, be wuri cinzeen nee, Jesu k̀-*yaghal a peemut*.
- ⁹Ba mo k̀-*man po di mo k̀-ten sat ndighin takarda k̀-*Naan* nee, ting wurin nyaghal a peemut si kas.*

- 10 Dangbe jeplop ni mo baaso ntulu.
- 11 Amma Meeri wura ɗar di mpokɛir ni, wura nkaa wal. Kaadi wuran nkaa wal ni, be wura doghom peenaa ndighin ɛir ni,
- 12 be wura naa nyemlop kɛ Naan mo vul, mo lop nɛr diipiyaa-piyaa, moo tong a peedi mo kɛ gan kum kɛ Jesu di. Memee nkoghop kaa, kɛ memee nkoghop shii.
- 13 Mo tal pu wura nee, "Mat, yii wal a meye?" Wura lap mmo nee, "Mpeedi mo kɛ mang kum kɛ Daa fina, kɛ ba wan man peedi mo le wuri di kas."
- 14 Kaadi wura satpo mini, be wura cighir naa Jesu kɛ ɗar, be ba wura man nee a Jesu kas.
- 15 Jesu wuri tal pu wura nee, "Mat, yii wal a meye? Yii tang a weye?" Wura pan nee, ntong a ngubong ni, wura sat nwuri nee, "Daa, katɗang a wugha mang kum firɛ a sheepee di kɛ ni, be a kam peedi a so a le ni di nwan, ku wan so mmang kum firɛ ni di."
- 16 Jesu wuri pet wura nee, "Meeri." Be wura cighir, wura sat nwuri shipo mu nyem Yahudi mo nee, "Rabboni." Di shii kɛ mini a "Ngukam."
- 17 Jesu sat nwura nee, "Taji yi lesar nkaa wan kas, mpeedi ba wan kin kaa pe Daa di kas. Amma yi so pe dyemnaa mo di, yi sat mmo nee, wan ndung baakaa pe puun fina di, kɛ puun fuu, Naan fina, kɛ Naan fuu zak."
- 18 Meeri Makdalin wura so sat njeplop kɛ Jesu ni mo nee, "Wan kin naa Daa!" Kɛ wura sat mmo mbii di Jesu sat mo nwura zak.
- 19 Mpee kiir kɛ nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo, be Jeplop kɛ Jesu mo so shaghat sut ndighin mee lu. Be parpuus ɗin nshee ndighin shii diipovul si mo, kaadi, pee doghom shaal, be Jesu jɛ ɗar nnaar furu di ndighin lu ni, wuri sat mmo nee, "Riyang pe wun di."
- 20 Kaadi wuri satpo diisi ni mmo, be mo kat retnyit mpee naa Daa Jesu.
- 21 Jesu baa sat mmo zak nee, "Riyang pe wun di. Kaadi puun wuri lop wan, be wan ndung lop wun aasi zak."
- 22 Kaadi wuri satpo mini, be wuri fii nook puut so nkaa mo, wuri sat mmo nee, "Wu lap Riin Diibang.
- 23 Katɗang wu fwo shikbish ngurum mo, be mon nfwo mmo. Katɗang ba wu fwo shikbish ngurum mo kas, be ba mon nfwo mmo kas zak."
- 24 Kaadi Jesu wuri kamshin njeplop firɛ mo, be ba Tomas di moo pet wuri a Jan si, wuri di ashak kɛ kaghar diikaghapaat baavul ni mo, ashak kɛ kaghar jep ni mo kas.
- 25 Kaghar jeplop ni mo jɛ sat nTomas nee, "Mun kɛ naa Daa." Amma Tomas wuri sat mmo nee, "Katɗang ba wan naapee di ji mo pus kusa nkaa bihaapsar firɛ kas, kun le nikongsar fina nkaa mpee ni kas, kɛ zak kun lesar fina peedi ji mo byang wuri nkoghop si kas, be ba wan ncinzeen kas."

²⁶Abwoon ki-teer pokun, be jeplop firi mo di ashak ndighin lu, ki-Tomas wuri di ashak ki-mo zak. Polu ni mo di a shishaghat, be Jesu wuri j`i dar mmon nnaar, wuri sat nee, "Riyang pe wun di."

²⁷Be wuri sat nTomas nee, "A j`i a le nikongsar fugha si, a kyam bitaapsar fina mo, a zan sar fugha, a kyam koghop fina zak. Taji a dee a ngucin cinzeen kas, amma a dee a ngucinzeen."

²⁸Tomas lap nee, "Daa fina, ki-Naan fina zak!"

²⁹Jesu sat nwuri nee, "A cinzeen a mpeedi a naa wan aa? Nyem di mo cinzeen be ba mo ki-naa wan kas, a mon nkat diiret."

³⁰Jesu wuri c`in pak mbii lukshik mo des shini-shini, nyit ki-nyemso ndang wuri mo, di ba mo ran mo ndighin takarda diisi jir kas.

³¹Amma mo ran diisi mo a mpeku wu cinzeen di nee, Jesu wuri a Kristi Laa ki-Naan, di katfang wu cinzeen nsum firi, be wun nkat seen.

Joon 21

¹Abwoon diisi, be Jesu wuri waa baa kamschin di nyemso ndang wuri mo mpo am bahar mu Tiberiyas. Wuri kamschin a nyem diisi mo.

²Simon Pita, ki-Tomas di moo pet wuri a jan, ki-Nataniyel di wuri a ngu Kana mu yil nGalili, ki-jep ki-Zabadi mo, ki-memee mo vul ndighin jeplop firi mo, di mo di ashak.

³Simon Pita wuri sat nkaghar jeplop ni mo nee, "Wan ndung so nyak pupwap." Mo sat nwuri nee, "Mun nso ashak ki-wugha zak." Mo pwat mo so del ndighin jirgi am. Amma ba mo teer yaa mee pupwap mparmini kas.

⁴Amma kaadi bit ni kus ki-mang, be Jesu wuri j`i dar mpo am bahar ni, be ba jeplop ni mo man ne, a Jesu kas.

⁵Wuri tal pu mo nee, "Jepzhang mo, ba wuu yaa mee pupwap kas aa?" Mo lap nwuri nee, "Waash, ba mu yaa mee mbii kas."

⁶Wuri sat mmo nee, "Wu bwot shang ni nkoghop nsarse ki-jirgi ni, be wun nyak pak mo." Kaadi mo bwot shang ni, be ba mo mak dul ni kas, mpee des ki-pupwap ni mo.

⁷Dangbe nguso ndang Jesu, di Jesu wal nwuri si, wuri sat mPita nee, "A Daa". Kaadi Simon Pita wuri kiling ne a Daa, be wuri bwaghat nliir firi mabwoon, mpeedi wuri ki-ten shwat nliir firi mo, be wuri taa mbut am bahar ni.

⁸Amma kaghar jeplop ni mo j`i ndighin jirgi ni. Mo dul shang ni gam ki-pupwap ni mo, mpeedi ba mo jong ki-dighir kas, ni a kaa kam ki-shiimwaan mo dari mindong si bejee.

⁹Kaadi mo kaa pwat a podighir, be mo naa direp wus, ki-pupwap mmo nkaa ni, ki-bred zak.

¹⁰Jesu sat mo nee, "Wu j`i ki-pak pupwap di wu yak mo si."

- 11** Simon Pita wuri baa sham del di ndighin jirgi ni, wuri dul shang ni kaa ki-ni a dighir, ni gam ki-pupwap diinan-nan mo dari mindong ki-larpaat baakun. Jir ki-des ki-mo ni, be ba shang ni tee kas.
- 12** Jesu sat mmo nee, "Wu j`i wu se mbiise." Ba memee ndighin jeplop firi mo, wuri kat bal mputughup di wurin ntal di pu Jesu nee, "Wugha a weye kas," mpeedi mo man ne, a Daa.
- 13** Jesu j`i mang bred ni cin mmo, ki-wuri mang pupwap ni cin mmo zak.
- 14** Jesu wuri kamshin jeplop firi mo, a yit diikun ndiisi, abwoon di wuri ki-yaghal a peemut.
- 15** Abwoon di mo ki-sese ni, be Jesu wuri sat nSimon Pita nee, "Simon laa ki-Joon, wugha wal nwan met ndas diisi mo me?" Pita lap nee, "Ii, Daa wugha man nee, wan wal nwugha." Be Jesu sat nwuri nee, "A kiyeer tum fina mo."
- 16** Jesu wuri waa baa sat di mPita zak nee, "Simon laa ki-Joon, wugha wal nwan me?" Pita wuri lap nee, "Daa, wugha man mbii mo jir. Wugha man nee, wan wal nwugha." Jesu sat nwuri nee, "A tap ki-tum fina mo."
- 17** Jesu waa baa sat di mPita yitkun nee, Simon laa ki-Joon, wugha wal nwan me? Ni wat putughup mPita, mpeedi Jesu sat nwuri yitkun nee, a wal nwan me? Wuri sat nee, "Daa wugha man mbii mo jir, wugha man ne wan wal nwugha." Jesu sat nwuri nee, "A kiyeer tum fina mo."
- 18** Azeen-nzeen kin sat nwugha, gyet wugha kudi a laa, be wugha ki-jwallée mo shikaa fugha, ku a so di mpee di aa ribet, amma katdang wughan nkun, be wughan nzan sar fugha mo, ku mee gurun jwallée mo di nwugha. Wurin nso ki-wugha a peedi ba wugha ribet so di kas."
- 19** Jesu sat mini, a mpeku wuri kamshii ki-muut di Pita wurin nyaghal muut di, di nin nj`i ki-diides nNaan. Dangbe Jesu sat nwuri nee, "A j`i ndang wan."
- 20** Pita wuri cighir naa nguso dang Jesu, di Jesu wal nwuri si, wurii j`i ndang mo. A gwar di j`i wurii tong kus-kus ki-Jesu, kaadi ji mo nkaa sese si. Ji a wuri sat zak nee, "Daa, a we a ngo di wurin nyaghal seet wugha ni ye?"
- 21** Kaadi Pita naa wuri, be wuri tal pu Jesu nee, "Daa, gwar diisi wuri ee?"
- 22** Jesu lap nwuri nee, "Katdang be wan ribet ku wuri tong di ki-seen har wan baaj`i, be a me a mugha difut ye? A j`i ndang wan."
- 23** Po ni so wul pe jeplop ki-Jesu mo di ne, Jesu sat nee, gwar di Jesu wal wuri si, ba wurin mmuut kas. Amma ba Jesu sat aasi kas, Jesu wuri sat a nee, "Katdang be wan ribet ku wuri tong di ki-seen har wan baaj`i, be a me a mugha difut ye?"
- 24** A wuri a nguso ndang Jesu, di wuri sat mbii diisi mo, ki-a wuri ran mo zak, ki-mu man nee, mbii di wuri sat ni mo azeen.

²⁵Pak mbii aapo mo di des, di Jesu wuri c`in mo. Katfang di mo ran mo jir shimindong-shimindong, be wan pan nee, ba di yil ni jir, nin mmak mpee le takarda di mon nran ni mo kas.

Dak

Dak 1

- ¹So pe wugha Fiyofilus. Ndighin takarda fina din nshee, be wan ran po nkaa mbii di Jesu wuri c`in mo, ki-mbii di wuri kám mo.
- ²Har parpuus di Naan mang wuri kàa adeng. Akudang Naan mang wuri kàa adeng, be wuri satpo nyem di wuri k̀ b̄hip mo, mpeku mo dee di a jeplop firi mo, shi iiko mu Riin Diibang.
- ³Mpee teer mo laarfeer abwoon di Jesu wuri k̀ yaghal a peemúut, be wuri kámshin mmo yit des, ndighin ar mo shini-shini, di ni kám agaak nee, wuri di mmeen azeen-zeen. Mo naa Jesu, ki-wuri satpo mmo nkaa mulki mu Naan.
- ⁴Parmee puus si, be kaadi wuri di ashak ki-jeplop firi mo, be wuri satpo mmo shibal nee, "Taji wu yaghal wu yit Jerusalem kas. Amma wu tong, wu gong gam k̀ zughum di puun fina wuri k̀ ten tuwoor ni, di wun k̀ k̄ing ni mpo fina.
- ⁵Jí Joon wuri c`in baptisma ngurum mo a shi am, amma dee shiiteer mo di a lee dak, be mon nc`in baptisma nwun a shi Riin Diibang."
- ⁶Kaadi jeplop k̀ Jesu mo kuur ashak, be mo tal pu wuri nee, "Daa, wughan ndung baa ki-mulki ni nyem Isreil mo a ndighin shiiteer diisi mo me?"
- ⁷Jesu lap mmo nee, "Ba diisi ni a muu, mpeku wu man puus ni, ki-bit di Daa wuri k̀ ten le mo ndighin iiko firi kas.
- ⁸Amma Naan wurin ncín bal nwun, katdang Riin Diibang wuri sham nkaa wun. Dangbe wun ndee a nyem c`in langting fina mo ndighin Jerusalem, ki-ndighin nJudiya jir, ki-Sameriya, har so wul ndighin yil ni mo jir zak."
- ⁹Kaadi wuri satpo mini, be mo mang wuri kàa adeng a yit furu. Be nluu j`i paa wuri, har ba mo kudii naa wuri kas.
- ¹⁰Kaadi mo di nkaa tighir yit furu mo kàa adeng, be mee gurum mo vul, mo j`i dar pe mo di, ki-nlir diipiyaa-piyaa mo.
- ¹¹Das ni mo sat nee, "Wun nyem Galili mo, a me le dang wuu dar, ki-wuu tighir yit kàa adeng ye? Jesu di wu naa mo k̀ mang wuri kàa adeng aku pe wun di si, be wurin mbaa sham aasi zak."
- ¹²Dangbe jeplop k̀ Jesu mo yaghal yit Jwakpaat di ni kus ki-Jerusalem, di jong k̀ ni ki-Jerusalem a meel mindong bejee dak.
- ¹³Kaadi mo j`i wul ndighin birni ni, be mo so kàa ndighin ludeng, a peedi moo tong di. A mon ndiisi, Pita, ki-Joon, ki-Jemis, ki-Andru, Filip ki-Tomas, Bartolomi, ki-Matiyu, ki-Jemis dyem k̀ Alfiyas, ki-Simon Zeelot, (memee mbut mee nyem di gyet mo bàlkáa furu mpee tang mulki mu yil furu,) ki-Juda làa k̀ Jemis.

¹⁴Nyem diisi mo bálkáa furu mo ashak mpee c`in aduwa shidaar-shidaar, shi putughup mindong ashak kɪ-pak mat mo, kɪ-Meeri ndighin kɪ Jesu, kɪ-dyemndighin firri mo zak.

¹⁵Ndighin shiiteer mini mo, be nyemcínzeen ni mo kuur ashak, (di duu furu ni wul dari mindong kɪ-laarvul), be Pita wuri yaghal dar a ting nnaar furu mpee katpo, be wuri sat nee,

¹⁶"Dyemnaa mo, ni a ting ku mo gampo di mo kɪ-ten ran ni ndighin takarda kɪ-Naan. Po di gyet Riin Diibang le ku Devid satpo nkaa Judas ngo di wuri dee a ngukám ar nyem di jí mo yaa Jesu.

¹⁷Jí wuri a memee mbut mmun, kɪ-jí wuri c`in pak dak funu diisi ni zak."

¹⁸(Shi shaghal di Judas lap ni mpee kwat kɪ-dak firri diibish, be wuri so seet mee bong dishik. A peedi wuri sham taa har wuri muut, kɪ-wuri piin but firri, har welweet mu but firri mo pwat beer.

¹⁹Mbii diisi ni dee a diimiman ngurum di moo tong ndighin yil nJerusalem jir, har moo pet bong diisi ni shi lipo furu a Akeldama. Di shii kɪ-mini a bongtoghom).

²⁰"Mpeedi mo kɪ-ten ran ndighin takarda Zabura nee: 'Wu yit ku tulu firri ni dee a kɪ-rom. Taji mee gurum tong ndighin ni kas,' kɪ-mo ran zak nee: 'Wu yit ku mee gurum dee di a koppee firri ni.'

²¹"Mpeemini, be ni ret ku mu bitip mee gurum mbut nyem di pugyet mo di ashak kɪ-mun, kaadi jí Daa Jesu wuri kɪ-mwaan so kɪ-mun shipee-shipee si.

²²Yaghal mbít di Joon kɪ-c`in baptisma di ngurum mo, har so wul parpuus di Naan mang Jesu kaa adeng, aku pe mun di. Ni dee a ting ku memee mbut nyem di munn mbilip si mo, wuri dee a ngusatpo nkaa yaghal kɪ-Jesu a peemúut ni ashak kɪ-mun."

²³Aasi be mo le gurum mo vul di sum furu mo a Josep di moo pet wuri a Barsabbas koo Jastus, kɪ-Matayas zak.

²⁴Be mo c`in aduwa nee, "Daa, wugha di a man putughup kɪ gurum mo jir. A kám ngo di wugha bitip mmun, ndighin das diivul si mo.

²⁵Mpeku ngo ni c`in dak di a koppee kɪ Judas kaa memee ndighin jeplop kɪ Jesu mo si. Jí Judas wuri yaghal yit dak ni di, mpeku wuri so di a peelagham firri."

²⁶Kaadi mo c`in bitip ni, be ni taa nkaa, Matayas. Yaghal mmuni, be mo tang Matayas ashak kɪ-jeplop diikaghapaat baamindong ni mo.

Dak 2

¹Kaadi parpuus Pentikos ni wul, be nyemcínzeen ni moo kuur ashak a peemindong jir.

²Be, ndin mman, be mee doo di nii cutpee kaa kut diibal-bal si, ni tong a deng sham gam lu di moo tong di jir.

³Be mo naa mee mbii kaa mbitem wus si, ni shamlang nkaa koo weye ndighin mo.

- ⁴Mo gam mo jir shi Riin Diibang, har mo doghom katpo mo shi lipo mo shini-shini, kaadi Riin Diibang kám mmo si.
- ⁵Ndighin shiiteer mini mo, be pak nyem Yahudi mo ndighin Jerusalem di moo kiir Naan mo di, ki-di mo pwat ndighin yil mo shini-shini jir, mo j`i nJerusalem.
- ⁶Kaadi gurum mo kiting doo ni, be duu kè gurum ni mo kuur a peeshak. Ni aapo ngurum ni mo, mpeedi koo a ngo diidang ye, be wuri kiting nyemcinzeen ni mo nkaa katpo shi lipo mu yil firi.
- ⁷Ni le kiir muut, ki-ni aapo mo, be mo sat nee, "Nyem di moo katpo si mo jir, a nyem Galili mo.
- ⁸Cirang dangbe koo a ngo diidang ye ndighin mun, ki-kiting mo nkaa satpo shi lipo mu yil firi ye?
- ⁹Mun mu tong a nyil mPartiya, ki-Medis, ki-Elam, ki-nyem di mo tong ndighin Mesopotamiya, ki-Judiya, ki-Kapadosiya, ki-Pontus, ki-Eshiya,
- ¹⁰Ki-Firjiya, ki-Pamfiliya, ki-Ijip, ki-nkoghop Libiya, kus ki-Sairin, ki-pak funu mo a mizep di mo tong nyil nRom j`i di.
- ¹¹(Mo a nyem Yahudi mo, ki-nyem di mo jí dafel ndighin nyem Yahudi mo). Ki-nyem Kritan mo, ki-nyem Arab mo. Muu kiting mo nkaa satpo nkaa mbii aapo diinan-nan di Naan wuri kèc`in mo shi lipo mu yil funu mo."
- ¹²Ni aapo mmo, ki-ni dighin mo jir, ki-moo sat ki-shak nee, "A me a shii kè mbii diisi ye?"
- ¹³Amma pak gurum mo nwangpo mmo, ki-mo sat nee, "Nyem diisi mo kè aghar a am anab."
- ¹⁴Dangbe Pita yaghal dar a ting ashak ki-jeplop dii kaghapaat baamindong si mo, be wuri diyeep doo firi shibal, be wuri sat nduu kè gurum ni mo nee, "Wun nyem Yahudi mo, ki-wun nyem di wuu tong nJerusalem jir. Wu lekom ku wan sat shii kè mbii diisi mo di nwun.
- ¹⁵Ba nyem diisi mo kè aghar a am anab ku ni yughur mo kaadi wuu pan si kas, mpeedi pee ni kudi a karfe pofeer dii mu bit ndiisi bejee dak.
- ¹⁶Amma, diisi ni a mbii di gyet ngusatpo kè Naan Jewel wuri kè ten sat si nee,
- ¹⁷Naan wuri sat nee: 'Ndighin shiiteer mu kyes ni mo. Be wan ndoo Riin fina nkaa gurum mo jir. Jep fuu diimish mo, ki-diimat mo, mon nsatpo Naan ngurum mo, ki-mbii di mon ndung j`i akiyeen. Zihang fuu mon nnaa mbii diisisok mo, di Naan wuri ribet kám ni mmo.
- ¹⁸Ii, har ndighin teer mini mo, be wan ndoo Riin fina nkaa kirom fina diimish mo, ki-diimat mo. Be mon nsatpo fina, ki-mbii di mon ndung j`i akiyeen zak.

- ¹⁹Wan nc`in mbii lukshik mo adeng, ki-wan nc`in mbii aapo mo ndighin yil ni, di toghom ki-wus, ki-diyeel, mon nwoo kaa guut-guut. Akudang puus diides, ki-diihai mu Daa nin nj`i, be
- ²⁰Puus nin ncighir dee a peenkoo, ki-tar nin ncighir dee a toghom zak.
- ²¹Parmini, be koo a ngo diidang ye, di wuri pet sum ki-Daa be a wurin nkat bam.'
- ²²"Wun nyem Isreil mo! Wu lekom ku wu kiting po diisi mo di. Jesu ngu Nazaret, ngo di Naan kat retnyit ki-wuri, ki-di Naan wuri c`in mbii lukshik mo, ki-mbii aapo mo ki-alama mo nsar firi a yit fuu. Wun shikaa fuu wu man nee, mbii diisi mo c`in aasi.
- ²³A Jesu diisi di mo seet wuri nsar fuu. Mpeedi a Naan wuri ki-ten le, ki-wuri man ne, nin nc`in aasi. A wun wu tu wuri, mpeedi a wun wu le, ku nyemshikbish mo pwas wuri nkaa shiyeep.
- ²⁴Amma Naan yaghal ki-Jesu a peemut, ki-wuri fwoon Jesu ndighin jeel mu muut, mpeedi ba muut nin mmak yaa wuri le ntughun ni kas.
- ²⁵Mpeedi gyet Devid ki-ten satpo nkaa Jesu nee: 'Wan kin naa Daa wuri ashak ki-wan shidaar-shidaar. Mpeedi wuri kus ki-wan, be ba mee mbii nkyam daampee nwan kas.
- ²⁶Mpeemini, be putughup fina ni gam ki-retnyit, ki-ni ret nwan nyit zam. Har putughup fina nii tong ndighin canciin zak.
- ²⁷Mpeedi ba wughan mmak yit seen fina ndighin kieir kas, ki-ba wughan mmak yit Ngo Diibang fugha wuri naa wam ndighin kieir kas.
- ²⁸Wugha ki-ten kam ar di mo a mu seen nwan. Ki-wughan ngam putughup fina shi retnyit ntoghom fugha zak.'
- ²⁹"Dyemnaa mo, wu lekom, ku wan satpo di nwun riret nkaa puunkaam funu Devid, di gyet wuri muut, be mo wum wuri, kieir firi ni di mpesi har cicinsi.
- ³⁰Gyet wuri a ngusatpo ki-Naan, ki-wuri man mbii di Naan ki-ten tuwoorpo shi bitemcuk nee, wurin nyaghal le memee ndighin dang firi mo, ku wuri dee di a mishkagham kaa Devid si.
- ³¹Gyet Devid wuri ki-ten naa mbii di Naan wurin nyaghal c`in akiyeen, aasi be, wuri satpo nkaa yaghal ki-Kristi a peemut nee. Ba Naan nyit wuri a peemut kas, ki-ba shin firi nin nwam ndighin kieir kas.
- ³²A Jesu diisi di Naan ki-yaghal ki-wuri a peemut, ki-mun si jir, mun a langting ne Jesu ki-yaghal a peemut.
- ³³Mo ki-le Jesu a diides, har wuri tong nsarse ki-Naan, ki-wuri lap Riin Diibang pu Naan kaadi gyet wuri ki-tuwoor si. Mbii di wuu naa, ki-di wuu kiting si, a zughum mu Riin Diibang di wuri ki-doo sham nkaa mun.
- ³⁴Ba gyet Devid wuri ki-kaa adeng kas, amma wuri shikaa firi wuri sat nee: 'Daa wuri sat nDaa fina nee, A tong nsarse fina.

- ³⁵Har wan le shaarlek fugha mo dee a mbii leshii nwugha.’
- ³⁶"Mpeemini, wu yit ku nyem Isreil mo jir, mo man azeen-nzeen nee, Wan kin satpo a nkaa Jesu di wu pwas wuri si. Amma Naan kɛ-le wuri dee a Daa, kɛ-Kristi zak.”
- ³⁷Kaadi gurum ni mo kɛingpo mini, be ni biyang putughup furu mmo hakyeng, har mo sat mPita kɛ-kaghar jeplop ni mo nee, "Dyemnaa mo, mun nc`in a meye?"
- ³⁸Be Pita lap mmo nee, "Wu tuwap, mpeku mo c`in baptisma di koo ngo diidang ye ndighin wun, ndighin sum kɛ-Jesu Kristi, mpeku Naan fwo shikbish fuu mo di nwun. Be wun nlap Riin Diibang shi zughum zak.
- ³⁹Po di mo tuwoor ni, a mpee wun, kɛ-jep fuu mo, kɛ-mpee nyemdiijong mo jir, kɛ-koo a ngo diidang ye di Daa funu Naan wurin mpet zak.”
- ⁴⁰Shi po mo des, be wuri satpo mmo bal-bal, kɛ-wuri sat mmo nee, "Wu bamkaa fuu mo mbut kar di nin ndung j`i nkaa nyemdiibish din ny`icinsi mo.”
- ⁴¹Nyem di mo cinzeen po di wuri sat ni, be mo c`in baptisma mmo, har parpuus mini, be mo kat gurum mo dikɛ-kaa dubu kun si.
- ⁴²Moo tong ashak shidaar-shidaar mpee kɛing kám kɛ jeplop kɛ Jesu mo, kɛ-shaar ashak, kɛ-moo sese ashak, kɛ-c`in aduwa nNaan ashak zak.
- ⁴³Jeplop kɛ-Jesu ni mo, c`in mbii aapo mo kɛ-mbii lukshik mo des, har ni le ku gurum mo kiir Naan zam.
- ⁴⁴Nyem di mo cinzeen nJesu jir, be mo balkaa furu mo ashak, kɛ-mo le mbii furu mo ashak jir, a peemindong.
- ⁴⁵Mo sirep mbii furu mo, kɛ-long furu mo jir, mpeku mo bak di ashak, har koo a weye, be ba wuri kat mee mbii jee nwuri kas.
- ⁴⁶Koo puus diidang ye be moo so kuur ashak, ndighin Lu kɛ-Naan diides ni, kɛ-moo se mbiise furu mo ashak ndighin tulu furu mo shi retnyit hakyeng, kɛ-shi putughup diimindong.
- ⁴⁷Moo kwoop Naan, kɛ-gurum moo kat retnyit kɛ-mo. Koo a puus diidang ye, be Daa wurii j`i kɛ-nyem di moo kat bam dikɛ-mmo.

Dak 3

- ¹Parmee puus si, be Pita kɛ-Joon mo kaa Lu kɛ-Naan diides mpee c`in aduwa, kaa karfe kun dii mu puus si.
- ²Be mo kat mee gwar di mo laa wuri a kukut mpolu ni, di moo pet ni a Diiret. Koo puus diidang ye be moo mang wuri j`i le di mpolu ni, mpeku wuri dang shaghal di pu nyem di moo del ndighin Lu kɛ-Naan diides ni.
- ³Kaadi wuri naa Pita kɛ-Joon mon ndung del ndighin Lu kɛ-Naan ni, be wuri dang shaghal pu mo.

- ⁴Pita kɪ-Joon mo tɪghɪr yit nkaa wuri. Dangbe Pita sat ngwar ni nee, "A naa mun."
- ⁵Be wuri leyit nkaa mo, mpeedi wuri pan ne, mon nc`in mee mbii wufi.
- ⁶Pita sat ngwar ni nee, "Ba wan kɪ-mee shaghal azurfa, koo zinariya kas. Amma mbii di wan kɪ-ni, be wan nc`in nwugha. Ndiɪghɪn sum kɪ Jesu Kristi ngu Nazaret, be a yaghal a mwaan."
- ⁷Pita yaa sarse kɪ-gwar ni, kɪ-wuri diyeep gwar ni. Be abet-abet, be kwakshii firɪ mo, kɪ-ɓaas firɪ mo kat ɓal.
- ⁸Be gwar ni yaghal mɪreppɛe shi shii firɪ mo, kɪ-wuri dɔghom mwaan, har wuri dɛl ndiɪghɪn Lu kɪ-Naan diides ni ashak kɪ-mo zak. Wuri mwaan, kɪ-wuri mɪreppɛe, kɪ-wuri kwoop Naan.
- ⁹Kaadi gurum mo naa wurii mwaan, kɪ-wurii kwoop Naan,
- ¹⁰be mo man nee, a gwar di jɪ moo mang wuri j`i le mpolu kɪ-Naan di mo pet ni a Diiret sɪ, mpeku wuri dang shaghal di pu gurum mo. Ni aapo ngurum ni mo zam, kɪ-ni le kiɪrmut mo mpee mbii di mo kɪ-c`in ngwar ni.
- ¹¹Kaadi gwar ni wuri diin ndang Pita kɪ-Joon, be ni aapo ngurum ni mo zam, har mo swa so pe mo di ndiɪghɪn pɪk di moo pet ni a mu Solomon.
- ¹²Kaadi Pita wuri naa aasi, be wuri sat ngurum ni mo nee, "Wun nyem Isreil mo! A me le dang bar kɪ-gwar diisi ni aapo nwun ye? A me le dang wuu tɪghɪr yit nkaa mun, kaa a shi mee iiko funu, koo a shi mee diiret funu, dang mu le gwar diisi mwaan ye?"
- ¹³A Naan kɪ-Abraham kɪ-mu Aizik kɪ-mu Jekop, kɪ-mu puun funu mo, a wuri le ngudak firɪ Jesu a diides. Jɪ a wun seet Jesu, kɪ-wu kwar wuri ntoghom kɪ-Pailɛt, kaadi Pailɛt sat ne, wudin mɓwot Jesu.
- ¹⁴Jɪ wu kwar ngo Diibang, di wuri a ngo din ndire, mpeku wu dang mo ɓwot a ngutukaa di nwun.
- ¹⁵Wu tu ngo di a wuri a kuk mu seen, di a wurii cɪn seen ngurum mo. Amma Naan yaghal kɪ-wuri a peemut, kɪ-mun a langting kɪ-mɪni.
- ¹⁶A shi cɪnzeen ndiɪghɪn sum kɪ-Jesu, a ni le dang gwar diisi, kat bar. Gwar di wu naa, kɪ-di wu man si. A ndiɪghɪn sum kɪ-Jesu, kɪ-cɪnzeen di ni put pe wuri di, a ni le gwar diisi wuri dee a ngukagham kin nding-nding, a yit fuu jir.
- ¹⁷Yaksi dyemnaa mo, wan man nee, mbii di jɪ wun kɪ-nyemnan fuu mo, wu c`in nJesu, be jɪ wu c`in ni a mpee ciin man.
- ¹⁸Amma Naan wuri yit ku mo c`in mbii diisi mo jir, a mpeku mo gampo di gyet Naan wuri kɪ-ten sat nsar kɪ-nyemsatpo firɪ mo nee, Kristi firɪ wurin nshwaajeel.
- ¹⁹Wu tuwap, mpeku wu cigɪr pe Naan di, mpeku Naan fwo shikbish fuu mo di nwun. Katdang wu tuwap azeen-nzeen, be Naan wurin nkɪ-naa ngam wun shi mbii di mo amu Riin firɪ, mpeku taji ni waam wun kas.

- ²⁰Ki-wurin nlop Jesu Kristi, di wuri k̀ten bihip wuri mpee wun.
- ²¹Wurin ntong ndighin dengnaan, har pardi Naan cighir ki-mbii mo dee a din mpoo jir akudang. Kaadi gyet Naan wuri k̀ten tuwoor ni nsar ki-nyemsatpo firi diibang mo pugyet di yam si.
- ²²Gyet Mosis wuri sat nee, 'Daa Naan fuu wurin nyaghal ki-mee ngusatpo firi nwun, mbut nyem fuu mo, kaa wan si.' Ni a ting wu lekom, ku wu kiling mbii di wurin nsat mo di nwun jir.
- ²³Koo a ngo diidang ye di ba wurin nlekom ku wuri kiling ngusatpo k̀Naan mini di kas, be mon nshang wuri baa ki-ni aku mbut nyem mu Naan mo.
- ²⁴Nyemsatpo k̀Naan mo jir, yaghal mbít k̀Samuwel, ki-nyemsatpo k̀Naan di mo j`i mbwoon firi zak, mo jir mo k̀ten satpo nkaa teer diisi mo.
- ²⁵Po di gyet Naan wuri tuwoor ni nsar k̀nyemsatpo firi mo ni a mpee wun, ki-wun nsekop mu mbii di gyet Naan wuri k̀ten tuwoor mpuun fuu mo shi toghom, ki-di gyet wuri sat Abraham nee, 'A ndighin dang fugha, be guruhum din ndighin yil ni mo jir, mon nkat diiret.'
- ²⁶Kaadi Naan wuri bihip ngudak firi, be Naan wuri shee lop wuri j`i a pe wun di, mpeku wuri le diiret di nkaa wun, ki-mpeku ni cighir di ki-koo a weye ndighin wun, ku wuri yit c`in mbii diibish mo di."

Dak 4

- ¹Kaadi Pita ki-Joon, mo di nkaa satpo nguruhum ni mo, be pak pris mo, ki-ngo diides mu nyemtap ki-Lu k̀Naan diides, ki-pak nyem Saddusi mo, mo j`i pe mo di.
- ²Ni laa mmo mbut, mpeedi jeplop diivul ni, mo nkaa kam nguruhum mo nee, Jesu wuri k̀yaghal a peemut. Di ni kam ne, katdang guruhum mo murap, be mon nyaghal a peemut mmni.
- ³Mo yaa Pita ki-Joon, be mo so shaghat mo teer nlu shaghat, mpeedi kansighin k̀c`in.
- ⁴Amma guruhum mo des mo cinzeen mpo ni, har daas mo wul dubu paat.
- ⁵Dadaar ni, be nyemtifeng mu nyem Yahudi mo, ki-nyemnan-nan furu mo, ki-nyemkam Waar k̀Mosis mo, mo kuur ashak, nJerusalem.
- ⁶Ki-Aanas di wuri a pris diides met jir, wuri di ashak ki-mo, ki-Kayafas, ki-Joon ki-Alekzanda, ki-nyem di mo a dang k̀pris diides met jir ni zak.
- ⁷Kaadi mo lop ku mo so j`i ki-Pita ki-Joon, be mo le mo dar ntoghom furu. Be mo doghom tal pu mo nee, "A shi iiko k̀we, koo a ndighin sum k̀we, be wuu c`in mbii diisi ye?"
- ⁸Mpeedi Pita wuri gam ki-Riin Diibang, be wuri lap mmo nee, "Wun nyemtifeng mu guruhum mo, ki-nyemnan-nan mo.

- ⁹Katdang wuu fwor mun cicinsi a mpee diiret di mo c`in ngwar di jí wuri a kukut si, ki-nkaa ar di gwar ni wuri dee a diibibar si,
- ¹⁰Be wu yit ku mbii diisi dee a miman pe wun di, ki-nyem Isreil mo jir nee. A shi sum k̄ Jesu Kristi ngu Nazaret, di wu pwas wuri nkaa shiyeep har wuri muut, amma Naan yaghal ki-wuri a peemúut. A mpee Jesu, dangbe gwar diisi wurii dar ntoghom fuu a diibibar.
- ¹¹A Jesu wuri a ngo di mo k̄ ten ran po nkaa wuri ndighin takarda k̄ Naan nee, 'Jwak di wun nyem diklu mo wu kwar, be a ni dee a jwak diikoghop ni met jir ndighin kwang k̄ lu ni.'
- ¹²Ba gurum mon nwaa mak kat mee bam pe mee ngo di kas. Mpeedi ndighin yil diisi jir, be ba Naan wuri ki-c`in iiko mmee ngo, mpeku wuri bam gurum mo di kas, see a ndighin sum k̄ Jesu Kristi bejee dak''
- ¹³Kaadi mo naa Pita ki-Joon, mo katpo shibal, ba ki-mee kiirmuut kas, be ni aapo mmo, mpeedi ba Pita ki-Joon mo a mee mbii kas, ki-ba mo k̄ c`in mee makaranta diijurung kas zak.
- ¹⁴Ba nyembeetpo ni mo mak c`in mee mbii kas, mpeedi mo naa gwar di mo k̄ bar wuri ni, wurii dar di ashak ki-Pita ki-Joon.
- ¹⁵Aasi, be mo le ku mo pwat ki-Pita ki-Joon, mpeku mo beet di ashak mbii di mon nc`in ki-Pita ki-Joon.
- ¹⁶Mo sat nee, "Mun nc`in a me ki-nyem diisi mo ye? Azeen-nzeen gurum di moo tong ndighin nJerusalem jir, mo k̄ man nee, Naan wuri k̄ c`in mee mbii lukshik diides nsar k̄ Pita ki-Joon, ki-ba mun mmak cíipo ni kas.
- ¹⁷Mpeku taji gurum mo des mo kilingpo diisi ni kas, be wu yit ku mu cíi mmo ne, taji mo ba satpo di mmee gurum ndighin sum k̄ Jesu kas."
- ¹⁸Kaadi mo waa pet Pita ki-Joon mo del, be mo sat mmo shibal nee, "Taji wu baa wu sat meepo, koo wu kám mee mbii ndighin sum k̄ Jesu kas."
- ¹⁹Amma Pita ki-Joon mo lap mmo nee, "Wun shikáa fuu wu beet, kyet nin nret nNaan nyit ku mu c`in a mbii di wun sat aa? Koo a mbii di Naan sat ye?"
- ²⁰Ba mun nnook satpo nkaa mbii di mu naa, ki-mbii di mu kiling kas."
- ²¹Abwoon di mo k̄ gwak mo shibal ki-lekiirmuut mmo, be mo bwot mo, ba nyembeetpo ni mo mak cín mee kar diibish mPita ki-Joon kas, mpeedi gurum ni mo jir, mon nkaa kwoop Naan mpee mbii di mo naa ni c`in.
- ²²Gwar di mo bar wuri shi ar dii mu aapo ni, bit firi mo met nlaarfeer.
- ²³Kaadi mo bwot Pita ki-Joon, be mo so pe niyee furu mo di. Mo sat niyee furu ni mo, mbii di pris di nan-nan mo, ki-nyemnan-nan mo sat mmo jir.

- ²⁴Kaadi nyemcínzeen ni mo kitingpo mini, be mo c`in aduwa nNaan shi putughup mindong, nee, "Daa Diihai, di wugha le deng ki-yil, ki-am bahar mo, ki-mbii di mon ndighin mo jir.
- ²⁵Gyet a shi Riin Diibang, be wugha satpo nsar ki-kirom fugha di wuri a puunkaam funu Devid nee: 'A me le dangbe gurum di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo yaghal tughup ye? A me le dang gurum ni mo ki-pan diibish ndighin putughup furu mo, mpee c`in mbii diibuu mo ye?
- ²⁶Mishkagham dii mu yil ni mo, mo ki-dak sut furu mo mpee lek, ki-nyemmulki mo ki-balkaa furu mo ashak, mpeku mo c`in lek di nkaa Daa Naan ki-Kristi firi zak.'
- ²⁷Mpeedi azeen-nzeen ndighin birni diisi, be Herot ki-Pontus Paillet, ashak ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ki-nyem Isreil mo, mo ki-kuur ashak, mpeku mo dee a shaarlek ki-ngudak fugha Jesu Diibang, di wugha ki-bitip wuri, har wugha le wuri dee a Kristi.
- ²⁸Mo kuur ashak, mpeku mo c`in koo a mbii diidang ye di wugha ki-ten leshii iiko fugha ne, mbii ni mon nc`in aasi.
- ²⁹Yaksi Daa Naan a naa kiirmuut di moo le mmun. A cinbal mmun kirom fugha mo, mpeku mu satpo fugha di shibal, ba ashak ki-kiirmuut kas.
- ³⁰A le ku iiko fugha ni bar gurum mo, ki-a le ku mbii lukshik mo ki-mbii aapo mo c`in ndighin sum ki-ngudak fugha Jesu Diibang."
- ³¹Kaadi mo kyes c`in aduwa mini, be peedi moo kuur di ashak, ni tungpee. Mo gam ki-Riin Diibang jir, har mo yaa satpo ki-Naan shibal agaak, ba ashak ki-kiirmuut kas.
- ³²Nyem di mo cinzeen nJesu jir, be pan furu mo, ki-mise furu mo dee a diimindong jir zak. Ba mee gurum ndighin mo mak sat nee, long firi ni a midi mmishin kas, amma mo le mbii furu mo jir, ashak.
- ³³Jeplop ni mo c`in langting shi iiko diides, nkaa yaghal ki-Daa Jesu a peemuut. Daa Naan wuri le diiret nkaa mo jir hakyeng.
- ³⁴Ba mee ngo dee, a ngujeel ndighin mo koo mindong kas, mpeedi nyem di mo ki-maar mo, ki-lu mo, be mo sirep mo jir,
- ³⁵har mo j`i cin shaghal ki-mbii di mo ki-sirep ni mon njeplop ki-Jesu ni mo. Dangbe jeplop ni mo bak shaghal nin nyemcínzeen ni mo ntiit-ntiit, mpeku koo ngo diidang ye, be wuri kat mbii di wuri ribet.
- ³⁶Kaadi mo nkaa c`in mini kisi, be Josep ngu Livai, di wuri put a nyil nSaiprus, ki-di jeplop ni mo lesun nwuri a Barnabas, (di shii ki-sum mini a nee, Ngo di wuri caapee).
- ³⁷Wuri mang mee maar firi seet, be wuri j`i cin shaghal ni jir njeplop ni mo.

Dak 5

- ¹Mee gwar wuri di, di moo pet sum firri a Ananiyas, ki-mat firri Saffira, mo mang mee maar furu seet.
- ²Amma wuri ki-mat firri mo bwaghatpo furu ashak, mpeku mo sok pak shaghal ni di, dangbe Ananiyas wuri j`i cin kaghar shaghal nin njeplop ni mo.
- ³Amma Pita sat nee, "Ananiyas, a me le dangbe a yit ku Shetan gam putughup fugha, har ku a c`in dung di nRiin Diibang ye? Mpeedi wugha, aa sok pak shaghal maar ni.
- ⁴Akudang aa mang maar ni a seet, be ba ji ni a mugha kas aa? Ki-abwoon di ji a mang maar ni a seet, be ba shaghal ni a mugha kas me? A me le dangbe wugha katpan mu c`in mbii diisi ndighin putughup fugha ye? Ba a c`in dung diisi ni a ngurum mo kas, amma a c`in dung ni a nNaan."
- ⁵Kaadi Ananiyas wuri kitingpo mini, be wuri taa nyil, har wuri muut. Nyem di mo kiting muut ni jir, be kiirmuut diides ni yaa mo hakyeng.
- ⁶Zifang mo j`i del ndighin lu ni, be mo bwaghat kum firri ni shi fuwaat, be mo mang kum ni put ki-ni a tifeng, mpeku mo so wum di.
- ⁷Abwoon di mo tong kaa awa kun si, be mat firri Saffira wura j`i del nlu ni. Ba wura man mbii di ni k`c`in kas.
- ⁸Pita tal pu wura nee, "Yi sat nwan, kyet a kyes k`shaghal di wu seet maar ni ndiisi wa?" Wura lap nee, "ii, a kyes k`shaghal ni mmimi."
- ⁹Pita sat nwura nee, "A me le dangbe wu balpo ashak ki-mish fii, mpeku wu kyam Riin k`Daa Naan di ye? Yi kiting shii k`nyem di mo waa wum mish fii mo k`j`i wul mpolu si. Mon mmang kum fii ni put ki-ni aasi zak."
- ¹⁰Abet-abet be wura sham taa nyil nshii k`Pita, har wura muut. Kaadi zifang ni mo j`i del nlu ni, be mo kat wura k`muut, be mo mang kum ni put ki-ni a tifeng, be mo so wum wura pushak ki-mish fira.
- ¹¹Kiirmuut diides ni yaa nyemcinzeen ni mo jir, ki-nyem di mo kitingpo nkaa mbii mini mo.
- ¹²Jeplop ni mo c`in mbii lukshik mo, ki-mbii aapo mo des, nnaar k`gurum ni mo. Nyemcinzeen ni moo kuur ashak jir ndighin kapuk mu Solomon shi putughup diimindong.
- ¹³Amma ndighin kaghar gurum di ba mo cinzeen kas, be ba mee ngo mak gung, di wurin mbalkaa firri ashak ki-mo kas. Jir kisi, be gurum moo kwoop mo hakyeng.
- ¹⁴Gurum mo des, mish mo ki-mat mo, mo cinzeen nDaa, be mo balkaa furu mo ashak ki-nyemcinzeen ni mo, har nyemcinzeen ni mo des hakyeng.
- ¹⁵Mpee mbii aapo di jeplop ni mo c`in, be gurum mo hir nyemgok mo j`i le pukom ar nkaa mbiisaam mo, ki-tibarna mo, mpeku katdang Pita wuri j`i del, be riin firri ni taa tuwaas pak nyemgok ni mo di.

- 16Nyem di mon ndighin yil di mo neer Jerusalem cighir kaat mo j`i kuur. Mo j`i ki-nyem di ba mo kat kagham kas, ki-nyem di riin diibish moo lejeel mmo, be jeplop ni mo bar mo jir.
- 17Pris diides met jir ni, ki-nyem di mo ashak ki-wuri jir, di mo a saghan mu nyem Saddusi mo, mo gam ki-zughur mpee jeplop ni mo.
- 18Mo yak jeplop ni mo, mo so le mo ndighin lushaghat.
- 19Amma mpar, be mee ngulop k`Daa wuri j`i wang polu shaghat ni mmo, be wuri pwat ki-mo, ki-wuri sat mmo nee,
- 20"Wu so, wu dar ndighin Lu k`Naan diides ni, ku wu satpo mu seen diisi ni di ngurum mo jir."
- 21Kaadi mo kitingpo mini, be dadaar mb`it-mb`it, mo so del ndighin Lu k`Naan diides ni, be mo yaa kampo Naan ngurum mo. Dangbe pris diides met ni wuri j`i ki-nyem di mo ashak ki-wuri, be mo p`rep nyembeetpo mo, ki-nyemnan-nan dii mu nyem Yahudi mo, mo kuur ashak jir. Be mo lop laakam mo so nlushaghat ni, mpeku mo j`i di ki-jeplop ni mo.
- 22Amma kaadi laakam ni mo so, be ba mo so kat jeplop ni mo di ndighin lushaghat ni kas. Be laakam ni mo baaj`i sat mmo nee,
- 23"Mu kat lushaghat ni a shishaghat riret, ki-nyemtappee ni moo dar di mpolu ni mo, amma kaadi mu wang lu ni, be ba mu kat jeplop ni mo di kas."
- 24Kaadi ngo diides nkaa nyemtap Lu k`Naan diides ni, ki-pris diinan-nan mo kitingpo mini, be ni daampee mmo zam, mpee jeplop ni mo, mpeedi ba mo man mbii di ni k`c`in njeplop ni mo kas.
- 25Mee gurum j`i sat mmo nee, "Wu naa, nyem di wu le mo ndighin lushaghat si, mon nkaa kam-kam ngurum mo ndighin Lu k`Naan diides ni."
- 26Yaksi ngo diides nkaa nyemtap Lu k`Naan diides ni wuri so, ashak ki-pak nyemtap lu k`Naan ni mo, mo so j`i ki-jeplop ni mo. Amma ba mo so j`i ki-mo a shi mee bal kas, mpeedi moo k`ir gurum ni mo, mpeku taji gurum ni mo car mo shi nding kas.
- 27Kaadi mo j`i ki-jeplop ni mo, be mo le mo dar ntoghom k`nyembeetpo ni mo. Be pris diides met jir ni wuri tal pu Pita ki-Joon nee,
- 28"Mun k`c`i nwun shibal ne, taji wu baa wu kam mee mbii ngurum mo ndighin sum k`Jesu kas. Amma mbii di wuu c`in diisi ni, wuu gung a mpeku wu sat di ngurum mo ne, a mun tu gwar diisi ni, ki-har wu gam Jerusalem shi kam fuu diisi ni zak."
- 29Amma Pita ki-jeplop ni mo, mo lap mmo nee, "Ni a ting ku mu c`in a mbii di Naan sat, met mbii di gurum mo sat.
- 30Jesu di wun k`tu wuri, di wu pwas wuri nkaa shiyeepyoghom, be Naan mu puun funu mo, wuri k`yaghal ki-Jesu a peemuut.

- ³¹Naan wuri k̀-yağhal k̀-Ĵesu a peemúut, ƒe yaksi Ĵesu wurii tong nsarse k̀-Ĵaan, k̀-ƒa wuri a ngut̀heng k̀-ngubam zak. A wuri wang ar tuwap nyem Isreil mo, mpeku Naan fwo shikbish furu mo ɔi zak.
- ³²Mun a langting k̀-ɔbii ɔiisi mo, k̀-Ĵiin Ɖiibang ɔi Naan wuri c̀in nyem ɔi mo c̀in ɔyen ƒiri, moo c̀in langting ni aasi zak.”
- ³³Kaadi kuur k̀-nyembeetpo ni mo kiingpo mini, ƒe ni láa mmo mbut hakyeng, har mo ribet twa jeplop ni mo.
- ³⁴Amma mee ngu Farisi ɔi wurii kám Waar k̀-Ĵosis, ɔi sum ƒiri a Gamaniyel, gurum mo jir moo c̀in ɔiides nwuri. Wuri yağhal ɔar a ting ndighin lu beetpo ni, ƒe wuri le ku mo pwat k̀-jeplop ni mo a t̀heng.
- ³⁵Dangbe wuri sat nyembeetpo ni mo nee, "Dyemnaa mo, nyem Isreil mo. Wu tap k̀-ɔbii ɔi wuu ribet c̀in nin ndaas ɔiisi mo.
- ³⁶Gyet yam, ƒe mee gwar, ɔi moo pet sum ƒiri a Teyudas, wuri k̀-kyam yağhal aasi. Gyet wuri lekáa ƒiri a kaa mee ngo ɔiides si, har gurum mo kaa ɔarifeer si mo so ndang wuri. Amma abwoon ɔi mo tu wuri, ƒe nyem ɔi mo so ndang wuri ni jir, mo rangkáa, har ba mo ɔee a mee ɔbii kas.
- ³⁷Abwoon k̀-Ĵeyudas, ƒe Judas, mee ngu Galili wuri yağhal zak, ndighin bit ɔi moo ran ɔuu k̀-gurum mo ɔi, har wuri dul pak gurum mo so ndang shin, amma abwoon ɔi mo tu wuri zak, ƒe nyem ɔi mo so ndang wuri jir, mo rangkáa.
- ³⁸Yaksi wan sat nwun, taji wu c̀in mee ɔbii ndas ɔiisi mo kas. Wu yit mo mmusut. Mpeedi katɔang po ɔi moo kám ngurum mo, k̀-ɔak ɔi moo c̀in ni a mu mise mu gurum, ƒe nin nyaghal ɔee a ɔiibuu.
- ³⁹Amma katɔang ɔbii ɔi moo c̀in ni a mu Naan, ƒe ba mun mmak se koghorong nkaa mo kas. Wu tap taji wu ɔee kaa wun a nlek k̀-Ĵaan si kas.”
- ⁴⁰Nyembeetpo ni mo lappo k̀-Ĵamaniyel ni. Mo piɔep jeplop ni mo j`i ɔel zak, ƒe mo siram mo, k̀-ɔ mo sat mmo shibal nee, "Taji wu baa wu sat mee po ɔi ndighin sum k̀-Ĵesu zak kas." Abwoon k̀-ɔ po mini, ƒe mo ɔwot mo.
- ⁴¹Jeplop ni mo pwat ntoghom k̀-nyembeetpo ni mo shi retnyit, mpeedi mo mak shwaajeel mpee sum k̀-Ĵesu.
- ⁴²Yağhal mɔarmi, ƒe ba mo nook kám k̀-ɔatpo k̀-Ĵaan ngurum mo, ndighin Lu k̀-Ĵaan ɔiides ni k̀-ndighin tulu k̀-gurum mo, koo puus ɔiɔang ye kas, nee Ĵesu a Kristi.

Dak 6

- ¹Kaadi nyemso ndang Ĵesu mo ɔoghom nkaa bul, ndighin shiiteer mini mo, ƒe mee ɔiɔep ni yağhal nnaar k̀-nyem ɔi mo man po k̀-nyem Greek mo k̀-nyem Yahudi ɔi moo tong nJerusalem, mpeedi nyem ɔi mo man po Greek ni mo sat nee, ba moo c̀in mbiise matkáa furu mo, mbut mbiise ɔi moo ɔak shipuus-shipuus kas.

- ²Aasi be, jeplop diikaghapaat baavul ni mo p̄rep kuur k̄nyemso ndang Jesu mo jir, k̄ mo sat nee, "Ba ni ret ku mu nook satpo k̄Naan, mpeku mu d̄e di mb̄ak mbiise kas.
- ³Mpeemini, dyemnaa mo, wu b̄hip mee gurum mo povul nnaar fuu, di mo k̄mise diiret, k̄di mo gam k̄Riin Diibang, k̄di mo manshii k̄mbii zak. Mpeku mu le mo tap di k̄dak b̄ak mbiise ni.
- ⁴Amma mun, mun nsekiyeen k̄c̄in aduwa shidaar-shidaar k̄satpo k̄Naan."
- ⁵Po di jeplop ni mo sat ni, ni ret nkuur k̄nyemso ndang Jesu ni mo jir. Aasi be mo b̄hip Stivin, di wuri gam k̄c̄inzeen, k̄Riin Diibang, k̄Filip, k̄Prokorus, k̄Nikanor, k̄Timon, k̄Parmenas, k̄Nikolas ngu Antiyok, di gyet wuri k̄piring mpee nseyil Naan mu nyem Yahudi mo.
- ⁶Mo j̄i k̄nyem di mo k̄b̄hip mo ntoghom k̄jeplop ni mo, be mo c̄in aduwa, k̄mo lesar furu mo nkaa mo.
- ⁷Po k̄Naan ni sekiyeen, har nyemso ndang Jesu di mon nJerusalem mo bul d̄es hakyeng, k̄pris mo d̄es mo c̄inzeen nJesu Kristi.
- ⁸Stivin, di wuri gam k̄diiret k̄bal mu Naan, wuri c̄in mbii lukshik mo, k̄mbii aapo diinan mo nnaar k̄gurum mo.
- ⁹Amma pak gurum mo di, di mo a nyem k̄mee lu k̄Naan di moo pet ni a lu k̄Naan mu nyem Frimen mo. Nyem diisi mo a nyem Yahudi di mo pwat nyil nSairin, k̄Alekszandriya, k̄nkoghop nyil nSilisiya, k̄mu yil nEshiya mo zak, mo yaghal k̄po mo, k̄beetshik nkaa Stivin.
- ¹⁰Amma ba mo mak kat bal di mon nd̄ar ku mo beetshik di k̄Stivin kas, mpeedi wuri katpo a shi seen di Riin k̄Naan c̄in nwuri.
- ¹¹Mo kar pak gurum mo a sisok, mpeku mo sat di nee, "Mu k̄hing Stivin wuri satpo diibish nkaa Mosis, k̄wuri satpo diibuu nkaa Naan zak."
- ¹²Po di mo sat ni l̄aa ngurum ni mo mb̄ut, be pak nyem diinan-nan mo, k̄pak nyemk̄am Waar k̄Mosis mo. Mo yaghal k̄tughup, mo so yaa Stivin, be mo j̄i k̄wuri ntoghom k̄kuur mu nyembeetpo mo.
- ¹³K̄zak, mo j̄i k̄nyemlangting mu d̄ung mo, di mo sat nee, "Gwar diisi wurii satpo diibish nkaa Lu k̄Naan diides ni, k̄nkaa Waar k̄Mosis shidaar-shidaar zak.
- ¹⁴Mu k̄hing wurii sat nee, Jesu ngu nNazaret wurin nshirip Lu k̄Naan diides ni, k̄wurin ncighir k̄mbii di muu loghot k̄c̄in mo, di gyet Mosis wuri c̄in mo mmun."
- ¹⁵Nyem di moo tong di a pee beetpo ni jir, mo t̄ghir yit furu mo nkaa Stivin, be mo naa yit firi ni d̄e a kaa yit mu ngulop k̄Naan sí.

Dak 7

- ¹Pris diides met jir ni wuri tal pu Stivin nee, "Mbii di moo sat nkaa wugha si, mo a zeen aa?"

- ²Be Stivin wuri lap nee, "Dyemnaa mo, kɪ-puun mo, wu lekom, ku wu kɪŋing mbii di wan nsat dɪ. Gyet Naan Diihai wuri kámshin firɪ mpuun funu Abraham, be wuri kudi nyil mMesopotamiya, akudang wurii so tong ndighin yil nHaran.
- ³Naan sat nwuri nee, 'A yaghal a yit yil fugha, kɪ-dang fugha mo zak, ku a so dɪ mmee yil dɪ wan nkám wugha.'
- ⁴Abraham wuri yaghal yit yil kɪ-nyem Kaldiyan mo, ku wuri so tong dɪ ndighin yil nHaran. Abwoon dɪ puun kɪ Abraham muut nyil nHaran, be Naan j`i kɪ Abraham ndighin yil dɪisi, dɪ wuu tong ndighin ni yaksi.
- ⁵Amma ba Naan cɪn rep pak yil ni Abraham, mpeku ni dɛe dɪ a mukáa firɪ, koo kaa mang shii mindong si kas. Jir kɪsi, be Naan tuwoorpo Abraham nee, wurin ncɪn yil ni Abraham, ku ni dɛe a mbii sekop firɪ, har kɪ-dang firɪ dɪ mon nj`i mbwoon firɪ zak. Koo dɪ gyet mbít mini, be ba Abraham wuri kɪ-mee làa kas aku.
- ⁶Gyet Naan wuri sat zak nee, 'Dang kɪ Abraham mon ndɛe a mɪzep mo ndighin mee yil dɪici. Nyemyil mini mon nle ku mo c`in dák laatong zak, kɪ-mon nle mo dɛe a kɪrom mo, har mpee bit mo dɪari feer.'
- ⁷Naan wuri sat dikɪ-zak nee, 'Wan ntokdiyeel nyem dɪ mo le mo dɛe a kɪrom, kɪ-abwoon mini, be wan mpwat kɪ-mo aku mbut yil mini, mpeku mo j`i seyil dɪ nwan ndighin pee dɪisi.'
- ⁸Naan sat Abraham can-can, ku ni dɛe a alama mu po dɪ Naan kɪ ten tuwoor nAbraham shi toghom. Mpeemini kaadi Abraham làa Aizik, be wuri can dyem firɪ ni nkaa puus diipokun. Aizik wuri can làa firɪ Jekop aasi zak, kɪ-Jekop wuri can jep firɪ mo, dɪ mo a puun funu diikaghapaat baavul si mo aasi zak.
- ⁹"Puun funu dɪisi mo, mo c`in zughur kɪ Josep, har mo seet wuri sham nyil Ijip kaa kɪrom si. Be Naan dɪ ashak kɪ-wuri.
- ¹⁰Naan bam Josep mbut jeel dɪ mo taa nkaa wuri jir. Naan cɪn diiret nJosep, kɪ-manshii kɪ-c`in mbii ntoghom kɪ Feero, mishkagham Ijip, har wuri le Josep a diides nkaa yil Ijip, kɪ-nkaa tulu firɪ zak.
- ¹¹Mee neen diides ni taa nyil Ijip jir, kɪ-yil nKenaan dɪ ni j`i kɪ-jeel diides hakyeng, dɪ har ba puun funu mo kat mbiise kas.
- ¹²Amma kaadi Jekop wuri kɪŋing nee, mbiise dɪ nyil Ijip, be wuri shee lop puun funu mo sham nyil Ijip ni.
- ¹³A ndighin sham furu diivul nyil Ijip ni, dangbe Josep wuri woo shin dyemnighin firɪ mo. A mpeemini, be Feero wuri man dang kɪ Josep mo jir.
- ¹⁴Abwoon mini, be Josep wuri lop mo kaa pet puun firɪ Jekop kɪ-nyem firɪ mo jir. Nyem dɪ mo pet mo sham nyil Ijip ni jir, mo wul laarpovul baapaat.
- ¹⁵Ni le dangbe Jekop sham nyil Ijip, har wuri sham muut a nyil mini, kɪ-har puun funu mo j`i murap a nyil Ijip zak.

- ¹⁶Be mo hir kúm furu mo kàa kì-mo nyil nShekem, mpeku mo wum mo di ndighin kieir di gyet Abraham wuri seet shi azurfa mo, nsar k̀jep k̀Hamor mo.
- ¹⁷"Amma kaadi pee ni wul kus, mpeku Naan wuri gam mbii di gyet wuri k̀ ten tuwoor nAbraham, be nyem funu mo k̀bul des ndighin nyil Ijip ni hakyeng.
- ¹⁸Nyem Ijip mo le mee mishkagham diipoo nyil Ijip, di ba wuri man mee po nkaa Josep kas.
- ¹⁹Mishkagham diisi wuri num puun funu mo, k̀wuri lejeel mpuun funu mo, har wuri le ku puun funu mo fwo jep furu mo, mpeku mo murap di.
- ²⁰A ndighin bit mini, be mo làa Mosis. Gyet Mosis wuri a mee làa diiret naa zam. Puun firri mo kiyeer wuri ndighin lu mpee tar kun.
- ²¹Amma kaadi mo put so le wuri a tileng, be reep k̀Feero wura mang Mosis dyel, k̀wura kiyeer wuri kaa làa fira si.
- ²²Mo kám man mu nyem Ijip mon mMosis jir, har wuri yaghal dee a mee ngo diides ndighin mbii di wurii sat mo, k̀mbii di wurii c`in mo zak.
- ²³"Kaadi Mosis wuri wul bit mo laarfeer, be wuri pan mputughup firri mpee so naa dyemnighin firri nyem Isreil mo.
- ²⁴Be wuri taa naa mee ngu Ijip nkaa lejeel mee ngu Isreil. Be Mosis wuri so bam ngu Isreil ni, k̀wuri lap di ngwar ni. Be Mosis wuri cut ngu Ijip ni, har wuri muut.
- ²⁵Mosis wuri pan nee, nyem firri mo mmanshii k̀ni nee, Naan wurin mbam mo a shi sar fidi. Amma ba mo manshii k̀ni kas.
- ²⁶Dadaar ni, be Mosis wuri kat mee nyem Isreil mo vul, mon nlek kishak. Be wuri ribet ben mo, k̀wuri sat mmo nee, 'Daa mo, wun a dyemnighinshak, a me le dang wuu lek kishak ye?'
- ²⁷Amma gwar di wuri nkaa lejeel nginighin ni, wuri bet Mosis baa aku, k̀wuri sat Mosis nee, 'A we le wugha a mishkagham k̀ngutokdiyeel nkaa mun ye?'
- ²⁸Aa ribet tu wan a kaadi doghon a tu ngu Ijip si me?'
- ²⁹Kaadi Mosis kitingpo mini, be wuri su yit yil Ijip, ku wuri so tong di nyil mMidiyan, kaa mizep si. A ndighin yil mMidiyan ni, be Mosis wuri làa jep diimish mo vul.
- ³⁰"A6woon k̀ bit mo laarfeer, be mee ngulop k̀Naan j`i kámshin firri mMosis, shi mbitem wus nkaa mee laalighit a yil kus k̀jwak Sinai.
- ³¹Kaadi Mosis wuri naa wus ni, be ni aapo nwuri, be wuri gyes so di kus k̀rep laalighit ni, mpeku wuri naa di riret, be wuri kiting doo k̀Daa, nee,
- ³²'A wan a Naan k̀puun fugha mo, Naan mu Abraham, k̀mu Aizik, k̀mu Jekop.' Be Mosis wuri daar, mpeedi kirmuut fes yaa wuri zam, ba wuri kat bal di wurin mmak naa wus ni kas.

- ³³Daa Naan wuri sat Mosis nee, 'A shwat kwaghazak di mon nshii fugha, mpeedi peedi wugha ki-dar di yaksi, ni a pee diibang.
- ³⁴Azeen-nzeen, wan kin naajeel kɛ nyem fina di mon nyil Ijip, wan kin kiting gwan furu mo. Yaksi wan kin sham, mpeku wan bam mo di zak. Mpeemini, a j`i ku wan lop wugha so di nyil Ijip.'
- ³⁵"Gyet nyem Isreil mo kwar Mosis, har gyet mo sat nee, 'A we le wugha a mishkagham ki-ngutokdiyeel nkaa mun ye?' A Mosis wuri a ngo di gyet Naan lop wuri, mpeku wuri dee a ngutleng ki-ngubam mu nyem Isreil mo shi bam kɛ-ngulop kɛ Naan di gyet wuri kámshin firri mMosis ndighin rep laalighit a yil sí.
- ³⁶A Mosis wuri pwat ki-nyem Isreil mo ndighin yil Ijip, ki-gyet wuri c`in mbii lukshik mo, ki-mbii aapo mo ndighin yil Ijip ni, ki-ndighin am Bahar Diinaat, ki-a naar yil, har mpee bit mo laarfeer zak.
- ³⁷"Gyet a Mosis wuri sat nyem Isreil mo nee, 'Naan wurin nyaghal lop mee ngusatpo Naan nwun, kaa wan si, mbut nyem fuu mo'.
- ³⁸Gyet Mosis wuri di ashak ki-kuur kɛ nyem Isreil mo a naar yil, ashak ki-puun funu mo, ki-ngulop kɛ Naan di gyet wuri katpo kɛ-Mosis a jwak nSinai. A mpeedi gyet Mosis wuri lappo mu seen pu Naan di cín mmun.
- ³⁹Amma gyet puun funu mo kwar c`in mbii di Mosis sat, ki-mo toklong mMosis, ku mo le putughup furu mo mpee waa baaso Ijip.
- ⁴⁰Mo sat Eron nee, 'A dak pak naan mo mmun, di mon ntaa mmun akiyeen. Mpeedi ba mu man mbii di ni c`in Mosis di gyet wuri put ki-mun ndighin nyil Ijip kas.'
- ⁴¹A ndighin shiiteer mini mo, be mo kɛlom mee laaning ku ni dee mmo, kaa mee naan si. Mo j`i ki-mbiizughum mo nlaaning ni, har mo seribet mu retnyit mpee naan di mo dak shi sar furu mo.
- ⁴²Mpeemini be Naan wuri cighir kibwoon mmo, ki-wuri le ku mo seyil di nzar mo, ki-mbii di adeng mo. Kaadi mo kɛ ten ran ndighin takarda mu nyemsatpo kɛ Naan mo nee: 'Wun nyem Isreil mo, ndighin bit diilaarfeer si mo a naar yil, be ba gyet wu fet long mo, ki-wus mbiizughum mo, a mpee wan kas.'
- ⁴³Amma gyet wuu mang a tent mu k`um Molek, wu mwaan ki-ni, ki-zar mu k`um fuu Refan. Wu kɛlom mbii diisi mo, mpeku wu seyil di mmo. Mpeemini, be wan le ku mo so ki-wun jong-jong, har so del nyil di abwoon kɛ Babilon.'
- ⁴⁴"Gyet puun funu mo kɛ tent mu langting nee, Naan di ashak ki-mo a naar yil. Mo dak tent mini a ntiit-ntiit ki-di Naan kɛ cín Mosis naa. Mosis wuri sat mmo tap dak ni aasi zak.
- ⁴⁵Abwoon mini, be puunkaam funu mo lap tent mini pu puun furu mo, ki-mo mang tent ni pan kaadi mo del ashak ki-Joshuwa ndighin yil di Naan cín mmo. Naan wuri ceen nyemyil mini mo, di ba mo a nyem Yahudi mo kas, a yit kɛ puun funu mo. Tent mini wura di har j`i wul mbít kɛ Devid.

⁴⁶Devid wuri kat diiret ntoghom k̀Naan, har wuri dang, mpeku wuri dik mee peetong di nNaan mu Jekop.

⁴⁷Amma a Solomon yaghal diklu k̀Naan ni.

⁴⁸Amma jir kisi, be ba Daa Naan Diikai wurii tong a ndighin lu di gurum moo dik kas. Po diisi ni ntiit ki-po di gyet ngusatpo k̀Naan wuri k̀ten sat nee:

⁴⁹'Naan wuri sat ne, dengnaan ni a peetong fina, ki-yil diisi ni a pee leshii fina zak. Wun ndik a mee lu diidang nwan ye? Peedi wan mookdi a neye?

⁵⁰Ba a sar fina le mbii diisi mo jir kas aa?'

⁵¹"Wun nyemciishik mo, di putughup fuu mo dee a kaa mu nyemk`um mo si. Wuu dee a komdwaghar mo mpee cikilingpo k̀Naan, ki-wu kwar Riin Diibang shidaar-shidaar, kaadi gyet puun fuu mo k̀c`in si. Yaksi wun a kaa gyet puun fuu mo si zak.

⁵²Gyet puun fuu mo cinjeel nyemsatpo k̀Naan mo jir. Gyet mo twa nyem di moo satpo nkaa j`i k̀Ngo din ndire si, di yaksi be a wun k̀seet wuri, ki-a wun, wu tu wuri zak.

⁵³A wun a nyem di wu lap Waar k̀Naan di wuri cin ni nwun nsar k̀nyemlop k̀Naan mo, amma ba wu c`in mbii di Waar ni mo sat kas."

⁵⁴Kaadi nyembeetpo ni mo kilingpo di Stivin sat mmo, be ni laa mmo mbut des hakyeng, har mo irap sar furu mo mpee tughup.

⁵⁵Mpeedi Stivin wuri gam ki-Riin Diibang, be wuri naapee kaa adeng, be wuri naa Diikai mu Naan, ki-Daa Jesu wurii dar nsarse k̀Naan zak.

⁵⁶'Be Stivin wuri sat nee, "Wu naa mo wang dengnaan, ki-Laa k̀Gurum wurii dar nsarse k̀Naan."

⁵⁷Amma gurum ni mo le or shi doo diides, ki-mo dwaghar kom furu mo shi sar furu mo, be mo yaghal swa j`i taa nkaa Stivin.

⁵⁸Mo dul wuri put mbwoon birni ni, be mo car wuri shi nding har wuri muut. Nyem di mo car Stivin ni mo, mo shwat nlar furu mo, mo le pu mee zhang di moo pet sum fri a Sool.

⁵⁹Kaadi mon nkaa car Stivin, be wuri nkaa c`in aduwa nee, "Daa Jesu, a lap seen fina."

⁶⁰'Be wuri kurum nforum, be wuri petpee shi doo diides nee, "Daa Naan, a fwo shikbish diisi ni mmo." Kaadi wuri satpo mini, be wuri muut.

Dak 8

¹Ni fes ret nSool nyit zam, mpeedi mo tu Stivin. Parpuus mini, be jeel diides ni taa nkaa kuur k̀nyemso ndang Jesu di moo tong nJerusalem. Mpee jeel ni, be mo rangkaa jir, so ndighin yil nJudiya, ki-Sameriya, see dee a jeplop ni mo di nJerusalem bejee dak.

- ²Pak nyem di mo kiir Naan, mo wum Stivin, ki-mo yém mmaap mpee muut firi ni.
- ³Amma Sool wuri cínjeel nyemso ndang Jesu ni mo des hakyeng. Wuri so del shitulu-shitulu, ku wuri yak mish mo, ki-mat mo, har wuri so shaghat mo ndighin lushaghat.
- ⁴Nyem di mo rangkaa ni mo. Mo so satpo Naan ngurum mo koo a pee diidang ye di mo so di.
- ⁵Filip wuri so mme birni di nin nyil nSameriya, wuri nkaa satpo ngurum mo nkaa Kristi mpeemini.
- ⁶Kaadi kuur kègurum ni mo kiting, ki-mo naa mbii lukshik di Filip wuri c`in mo zak, be mo lekom, ki-mo lepan furu mo nkaa mbii di wurii sat ni.
- ⁷Riin diibish moo le or diides, ki-moo pwat aku mbut ngurum mo des. Mo bar gurum mo des di sut furu mo fii, ki-kibel mo.
- ⁸Mpeemini, be gurum mo kat retnyit des ndighin birni mini.
- ⁹Mee gwar wuri di ndighin birni ni, di sum firi a Simon, di mpee bit mo des, be wurii koospaa, ki-wurii c`in mbii aapo mo a yit kènyem Sameriya mo. Wuri canjagham ne, wudi a mee ngo diides.
- ¹⁰Gurum mo jir moo leyt nkaa wuri, yaghal ndiidween mo, har so wul ndiinan-nan mo, ki-moo sat nee, gwar diisi wuri aa bal kèNaan di moo pet a Iiko Diides.
- ¹¹Moo leyt nkaa wuri, a mpeedi bit mo des, be wurii c`in mbii aapo mo a yit furu mo shi koospaa ni.
- ¹²Amma kaadi mo cinzeen mpo diiret di Filip wuri sat mmo, nkaa mulki kèNaan, ki-nkaa Jesu Kristi zak, be mo c`in baptisma mish mo, ki-mat mo di mo cinzeen.
- ¹³Simon shikaa firi wuri cinzeen zak, be mo c`in baptisma nwuri. Abwoon mini, be wuri so ndang Filip, ki-ni aapo nwuri mpee mbii lukshik mo, ki-dak diinan-nan di wuri naa Filip kèc`in mo.
- ¹⁴Kaadi jeplop di moo tong nJerusalem mo kiting ne, nyem Sameriya mo kèlappo Naan, be mo lop Pita ki-Joon so pe mo di.
- ¹⁵Kaadi Pita ki-Joon mo so wul, be mo c`in aduwa nkaa nyem di mo cinzeen ni. Mpeku Naan cin Riin Diibang di mmo.
- ¹⁶Mpeedi ba Riin Diibang kèsham nkaa memee ndighin mo kas. Mo kèc`in a baptisma mmo ndighin sum kèDaa Jesu bejee dak.
- ¹⁷Pita ki-Joon, mo lesar furu mo nkaa mo, be Naan cin Riin Diibang ngurum ni mo.
- ¹⁸Kaadi Simon wuri naa nee, moo cin Riin Diibang ni nyem cinzeen ni mo, a mpeedi jeplop ni mo lesar furu mo nkaa mo, be wuri cin shaghal mPita ki-Joon, ki-wuri sat mmo nee,
- ¹⁹"Wu cin iiko mini nwan zak, mpeku koo weye di wan lesar fina nkaa wuri, be wuri kat Riin Diibang ni zak."

- 20** Amma Pita sat nSimon nee, "Wugha kɪ-shaghal fugha ni, wun ndel nwus. Mpeedi wugha pan nee, wugha mmak seet mbiizughum kɪ-Naan a shi shaghal.
- 21** Ba mee mbii bál wugha kɪ-mun mbut dák funu diisi ni kas.
- 22** A tuwap mpee pan fugha diibish ni, kɪ-a c`in aduwa nDaa Naan, mpeku Naan fwo shikbish mu pan kɪ-putughup fugha diibish ni di nwugha.
- 23** Mpeedi wan naa, wugha gam kɪ-zughur diibish, kɪ-wugha aa dee a dii buɓwaghat ndighin shikbish."
- 24** Simon wuri sat mPita kɪ-Joon nee, "Kussuk, wu dang pu Daa Naan, mpeku taji memee ndighin mbii di wu sat si mo kat wan kas."
- 25** Abwoon di Pita kɪ-Joon mo kɪ-satpo nkaa Jesu, kɪ-mo satpo Naan zak, be kaadi mo a ar kaa nJerusalem, be mo taa satpo diiret ni ndighin jepyil mo des, di mon nSameriya.
- 26** Mee ngulop kɪ-Naan sat nFilip nee, "A yaghal a sham nkoghop ngween a ar di ni yaghal nJerusalem so nGaza, di ni a naar yil."
- 27** Wuri yaghal so, be wuri taakáat kɪ-mee ngu Ifiyopiya di wuri a miyeermuut. Wuri a mee ngo diides di wurii tap kɪ-long mu mishkagham diimat, Kandes mu yil Ifiyopiya. Gwar diisi wuri waa a nJerusalem mpee seyil nNaan.
- 28** Kaadi wuri a ar baa waa, be wurii tong ndighin keke-biring, kɪ-wuri nkaa tang takarda mu ngusatpo kɪ-Naan Aizaya.
- 29** Be Riin Diibang sat nFilip nee, "A so kus kɪ-keke-biring diisi."
- 30** Filip wuri su so kus kɪ-keke-biring ni, be wuri kiting gwar ni nkaa tang takarda mu ngusatpo kɪ-Naan Aizaya. Be Filip tal pu gwar ni nee, "A manshii kɪ-mbii di wugha nkaa tang ni aa?"
- 31** Gwar ni lap nee, "Cirang dang wan mmanshii kɪ-ni di ye? Kat ba a mee guruh kámshii kɪ-ni nwan kas ye?" Gwar ni sat nFilip kaa tong ashak kɪ-wuri.
- 32** A po di wuri nkaa tang ni ndighin takarda ni ndiisi, di ni sat nee: "Wuri a kaa tum di moo so kini, mpee fet si. Kaa tum di nii dok titik ntoghom kɪ-ngusaa shoop ni si, Wuri dok titik aasi zak.
- 33** Mpeedi wuri sham kɪ-káa firi, be ba mo tokdiyeel wuri nkaa zeen kas. A we mmak yaghal satpo nkaa dang firi mo ye? Mpeedi mo kɪ-mang seen firi ndighin yil ni."
- 34** Dangbe ngu Ifiyopiya ni wuri tal pu Filip nee, "A sat nwan. Gyet ngusatpo kɪ-Naan diisi wurii satpo ni a nkaa weye? Wuri satpo ni a nkaa shin aa? Koo a mee ngo diici ye?"
- 35** Be Filip wuri doghom satpo diiret nkaa Jesu, shi po di gwar ni kɪ-tang ni.
- 36** Kaadi mon mmwaan a ar ni, be mo j`i wul mpee di am di, be ngu Ifiyopiya ni wuri sat nFilip nee, "A naa am si! A me ncí ku wugha c`in baptisma nwan ye?"

³⁷Filip lap nee, "katdang a cínzeen nJesu shi putughup mindong azeen-nzeen, be mon nc`in baptisma nwugha." Ngu Ifiyopiya ni wuri sat nee, "Wan cínzeen ne Jesu Kristi wuri a Laa k̀Naan azeen-nzeen."

³⁸Be gwar ni wuri le keke-biring ni dar. Be Filip k̀gwar ni, mo sham ndighin am ni weet, be Filip wuri c`in baptisma ngwar ni.

³⁹Kaadi mo kaa pwat mbut am ni, be Riin k̀Daa, mang Filip so k̀wuri mmee pee. Ba ngu Ifiyopiya ni wuri kudi k̀naa Filip zak kas. Amma wuri sekiyeen k̀mwaan firi, k̀wuri gam k̀retnyit.

⁴⁰Gurum mo naa Filip ndighin yil Azotas. Wuri so shipee-shipee ndighin birni ni mo jir, mpee satpo diiret ni, har wuri so wul nSizariya.

Dak 9

¹Sool wuri sekiyeen k̀lejeel nyemso ndang Jesu mo, k̀wurii tang ar mpee twa mo. Aasi be, wuri so pe pris diides met jir ni.

²Be Sool dang pu pris diides ni, mpeku wuri cin wasika mo di nwuri so k̀mo nlu k̀Naan mo, di mon nDamaskus, mpeku katdang wuri kat nyem di moo so ndang ar k̀Jesu, koo mish mo k̀mat mo, be wuri yak mo j`i k̀mo nJerusalem.

³Kaadi wuri j`i wul kus k̀Damaskus, be ndin mman, be mee peebang tong adeng sham bangpee di wuri di.

⁴Be wuri taa nyil, k̀wuri kiling mee doo k̀sat nee, "Sool, Sool! A me le dang aa lejeel nwan ye?"

⁵Be Sool tal nee, "A wugha weye Daa?" Doo ni lap nee, "A wan Jesu, di wugha nkaa lejeel nwan.

⁶A yaghal a del ndighin birni ni, be mon nsat nwugha mbii di ni a ting wughan nc`in."

⁷Nyem di mon mmwaan ni ashak k̀wuri mo dar titik, k̀ba mo sat mee po kas, mo kiling doo ni, amma ba mo naa ngukatpo ni kas.

⁸Sool wuri yaghal dar a ting, be wuri wang yit firi, amma, ba wuri mak naapee kas. Mpeemini be mo yaakam nwuri, mo del k̀wuri nDamaskus.

⁹Mpee teer mo kun, be ba wuri mak naapee kas, k̀ba wuri se mee mbiise, koo shwaa mee mbii kas zak.

¹⁰Mee nguso ndang Jesu wuri di nDamaskus, di moo pet wuri a Ananiyas. Daa wuri sat Ananiyas ndighin sughun nee, "Ananiyas!" Be wuri lap nee, "An si Daa."

¹¹Daa wuri sat nwuri nee, "A yaghal a so a ar diisi, di moo pet ni a Sham ndire-ndire, be a tal mee gwar di moo pet sum firi a Sool, wuri a ngu Tarsus. Wurin ntulu k̀Judas. Yaksi be wuri nkaa c`in aduwa.

¹²Ndighin sughun firi, be wuri naa mee gwar di moo pet sum firi a Ananiyas, wurii j`i del, k̀wuri lesar firi nkaa wuri, mpeku yit firi mo baa naapee di zak."

- 13 Amma Ananias wuri lap nee, "Daa, gurum mo des mo k̀ satpo nwan, nkaa jeel diinaat di gwar diisi wuri k̀ le ni nyem fugha di mon nJerusalem.
- 14 K̀ wuri j̀ i mpesi nDamaskus, shi iiko di pris diinan mo c̀n nwuri, mpeku wuri yak nyem di mo c̀nzeen di ndighin sum fugha jir."
- 15 Amma Daa wuri lap nee, "A yaghal a so, mpeedi wan kin bihip wuri, mpeku wuri c̀in dak di nwan. Wurin nle ku nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, k̀ mishkagham mo, k̀ nyem Yahudi mo man sum fina zak.
- 16 Wan nkam jeel di wurin nshwaa mo mpee sum fina."
- 17 Ananias wuri yaghal so del ndighin tulu k̀ Judas ni. Wuri lesar firi mo nkaa Sool, k̀ wuri sat nee, "Dyemnaa Sool, Daa Jesu di wuri kamshin firi nwugha, kaadi wugha a ar j̀ i mpesi, a wuri lop wan, mpeku wugha baa naapee di zak. K̀ mon ngam wugha shi Riin Diibang zak."
- 18 Abet-abet be rep mee mbii mo kaa feel k̀ pupwap si, mo pwat nyit k̀ Sool, mo sham dyong nyil, be yit firi mo baa naapee. Be wuri yaghal dar a ting, be mo c̀in baptisma nwuri.
- 19 Abwoon di wuri k̀ se mbiise, be wuri baa kat bal zak. Sool wuri tong ashak k̀ nyemso ndang Jesu di mon nDamaskus, mpee shiiteer mo kong.
- 20 Abet-abet be wuri so ndighin lu k̀ Naan furu mo, k̀ wuri doghom sat nee, Jesu wuri a Laa k̀ Naan.
- 21 Nyem di mo kiting wuri jir, be ni aapo mmo, k̀ mo tal nee, "Ba a gwar di wurii twa nyem di mo c̀nzeen ndighin sum k̀ Jesu, ndighin Jerusalem si ndiisi kas aa? Wuri j̀ i mpesi a mpeku wuri yak mo so k̀ mo a bubwaghat pe pris diinan-nan mo di zak kas aa?"
- 22 Amma Sool wurii kat bal, k̀ har wurii satpo ni shibal, di ni kam agaak nee, Jesu wuri a Kristi azeen-nzeen. Po di wurii sat ni mo, ni daampee nyem Yahudi di moo tong nDamaskus.
- 23 Abwoon k̀ shiiteer mo des, be nyem Yahudi mo beetpo k̀ sut, mpeku mo tu wuri di.
- 24 Amma po di mo bwaghat ni taa nkom k̀ Sool. Mo tap polu di mon mbirni ni mpar k̀ puus, mpeku mo tu Sool di.
- 25 Amma nyemc̀nzeen ni mo, mo mang Sool ndighin kacik mpar, be mo bwot wuri sham mbwoon birni ni ndighin mee fung.
- 26 Kaadi Sool wul nJerusalem, be wuri tang ar di wurin mbalkaa firi di ashak k̀ nyemso ndang Jesu mo. Amma mo jir, moo k̀ wuri, mpeedi ba mo c̀nzeen ne, wuri k̀ dee a nguso ndang Jesu kas.
- 27 Amma a Barnabas j̀ i k̀ wuri pe jeplop ni mo di, k̀ wuri satpo ngurum ni mo, kaadi Sool wuri k̀ naa Daa Jesu a ar, k̀ nee, Daa Jesu wuri k̀ katpo k̀ Sool. Barnabas wuri

satpo mmo nkaa satpo k̀ Naan ndighin Jesu agaak, di Sool wuri c`in ni ndighin Damaskus, ba ashak ki-mee kiirmuut kas, koo diben.

²⁸Aasi be wuri tong ashak ki-mo. Ki-wuri mwaan so shipee-shipee ndighin Jerusalem, ki-wurii satpo k̀ Naan shibal ndighin sum k̀ Daa Jesu.

²⁹Wurii naa nkatpo ni, ki-beetshik ki-nyem Yahudi di moo kilingpo ki-nyem Heleni mo, har ni le ku mo tang ar di mon ntu wuri di.

³⁰Amma kaadi nyemso ndang Jesu mo kiling mini, be mo so ki-Sool nSizariya, ki-mo lop wuri so nTarsus.

³¹Abwoon mini, be nyemso ndang Jesu di mon nJudiya, ki-Galili, ki-Sameriya, mo tongriyang ndighin shiiteer mini mo. Shi bam k̀ Riin Diibang, be nyemso ndang Jesu ni mo kat bal, ki-mo bul zak. Moo mwaan ndighin kiir k̀ Naan, ki-moo le diides nNaan zak.

³²Pita wuri mwaan shipee-shipee jir, be wuri j`i wul pe nyem k̀ Naan mo, di moo tong nLidda.

³³Be wuri kat mee gwar di mbirni mini, di moo pet sum firi a Aniyas, di wuri ki-mee shwal di ni fii shin firi, di ba wuri mak yaghal a peesaam kas, har mpee bit mo pokun.

³⁴Pita sat nwuri nee, "Aniyas, Jesu Kristi wuri bar wugha. A yaghal a dak mbiisaam fugha." Abet-abet, be wuri yaghal.

³⁵Kaadi nyem di moo tong ndighin Lidda ki-Sharon mo naa wuri bar, be mo cighir ki-putughup furu mo, har mo cinzeen nDaa.

³⁶Mee mat so ndang Jesu wura di ndighin yil nJoppa, di sum fira a Tapita, sum fira ni shi lipo mu nyem Heleni mo a Dokas, di shii kini a "Taap." Mat diisi wuraa c`in dak diiret mo, ki-wuraa bam nyemjeel mo zak.

³⁷Ndighin shiiteer mini mo, be mee shwal yaa wura, har wura muut. Kaadi mo vvang kum fira, be mo le ni ndighin mee ludeng.

³⁸Lidda ni kus ki-Joppa, be kaadi nyemso ndang Jesu mo kiling ne Pita wuri di nJoppa, be mo lop guruh mo vul so pe wuri di, mpeku mo dang di pu wuri, ku wuri j`i pe mo di kitak-kitak, taji wuri dee bes kas.

³⁹Pita wuri yaghal so ashak ki-mo, kaadi mo j`i wul, be mo kaa ki-wuri ndighin ludeng ni. A peedi matkaa mo j`i dirang pu wuri di. Mo nkaa wal, ki-mo kam nir mo, ki-fuwaat mo, di ji Tapita wura k̀ dak mmatkaa ni mo, be wura kudi mmeen.

⁴⁰Amma Pita wuri le mo pwat a tiling jir, be wuri kurum nforum, ki-wuri c`in aduwa. Be wuri cighir pe kum ni di, wuri sat nee, "Tapita yi yaghal." Be wura wang yit fira. Kaadi wura naa Pita, be wura yaghal tong ating.

⁴¹Be wuri yaa sar nwura, ki-wuri diyeep wura dar ating. Dangbe wuri prep nyem k̀ Naan ni mo, ki-matkaa ni mo, be wuri cin Tapita wura mmatkaa ni mo mmeen.

⁴²Mbii diisi ni dee a diimiman ndighin yil nJoppa jir, be gurum mo des mo cinzeen nDaa.

⁴³Pita wuri tong ashak ki-mee ngudak shim, di moo pet sum firi a Simon, mpee teer mo des di nJoppa ni.

Dak 10

¹Mee gwar di ndighin Sizariya, di sum firi a Konilus, wuri a mee ngo diides, di wurii tap ki-sooja mo dari mindong, di mu yil Itali.

²Wuri a mee ngo di wurii le putughup firi nkaa Naan, ki-wurii kiir Naan ashak ki nyemtulu firi mo jir. Wurii cin zughum ngurum mo des, ki-wurii naa nc`in aduwa nNaan shidaar-shidaar.

³Parmeeci si, kaa karfe kun dii mu puus si, be ndighin sughun, be wuri naa ngulop ki Naan agaak, ki-ngulop ni sat nwuri nee, "Konilus,"

⁴Be Konilus wuri naa ngulop ni shi yit kiir muut, be wuri sat nee, "A meye Daa?" Ngulop ki Naan sat nKonilus nee, "Naan ki-lap aduwa fugha mo, ki-mbiizughum di aa cin nyemjeel mo, har mo ki-kaa wul pe Naan di adeng, ki-mo dee a mbii di Naan wurii pan wugha zak.

⁵Yaksi, be a lop mee gurum mo so nJoppa, mpeku mo so pet mee gwar di moo pet sum firi a Simon Pita, j`i ntulu fugha.

⁶Wurii tong a lu ki-Simon ngudak shim, di tulu firi ni kus ki-po am bahar si."

⁷Kaadi ngulop ki Naan katpo ki-Konilus, be Konilus wuri pet kirom firi mo vul ki-mee sooja, di wuri a ngo din ndire mbut nyem di moo c`in dak ntulu firi shidaar-shidaar.

⁸Abwoon di wuri ki-sat mmo mbii di ni c`in jir, be wuri lop mo so nJoppa.

⁹Dadaar ki-ni, be mo yaa ar, be mo j`i wul kus ki-birni ni. Pita wuri kaa nludeng mpee c`in aduwa, kaa puus a naar si.

¹⁰Neenlaa nwuri, ki-wuri ribet mee mbii di wurin nse. Kaadi mo kudi nkaa dak mbiise ni, be Pita wuri naa mee sughun.

¹¹Di wuri naa dengnaan ni wang, dangbe mee mbii tong adeng sham kaa fuwaat diides si. Mo yaa ni sham kini nyil shi kwang ki-ni mo feer.

¹²Ndighin ni, be koo a luwa diidang ye, di moo mwaan shi shii feer mo, ki-di moo fee shi but mo, ki-ny`er di moo yaghal ncaap mo dibut jir.

¹³Be Pita wuri kiting mee doo ki-sat nee, "Pita a yaghal, a fet a se."

¹⁴Amma Pita wuri lap nee, "Waash Daa! Ba wan kin kyam se mee luwa diibuu, koo di ba ni ret ku ngu Yahudi se kas."

¹⁵Pita wuri waa baa kiting doo ni di zak, di ni sat nee, "Mbii di Naan ki-le ni a diibang, be taji wugha le ni a diibuu kas."

- ¹⁶Mo c`in aasi har yit kun, be mo waa baakaa ki-fuwaat ni adeng.
- ¹⁷Kaadi Pita wuri nkaa panshii k`-sughun ni, be nyem di Konilus lop mo si, mo k`-ten tang tulu k`-Simon ni mo kat, har mo j`i dar mpolu ni.
- ¹⁸Mo petpee, be mo tal nee, "Kyet gwar di moo pet wuri a Simon Pita si, wurii tong a ntulu diisi wa?"
- ¹⁹Kaadi Pita wuri kudi nkaa panshii k`-sughun diisi ni, be Riin k`-Naan sat nwuri nee, "A naa mee gurum mo kun, mo pu tang wugha.
- ²⁰A yaghal, a sham, ku a so ashak ki-mo, ba a shi mee kyetwa kas, mpeedi a wan lop mo."
- ²¹Dangbe Pita sham pe nyem ni mo di, be wuri sat mmo nee, "Wan si, a wan a ngo di wuu tang ni. Wu j`i a mpee meye?"
- ²²Mo lap nee, "A mee ngo diides nkaa sooja mo, di moo pet sum firi a Konilus di wuri a mee ngo din ndire, ngukir Naan. Di nyem Yahudi mo jir moo kwoop wuri. A mee ngulop k`-Naan diibang j`i sat nwuri nee, wuri lop mo pet wugha, ku a so di ntulu firi, mpeku wuri k`ing mbii di wughan nsat di nwuri."
- ²³Pita wuri del ki-das diikun ni mo nlu, mpeku mo teer di. Dadaar ni, be Pita wuri yaghal so ashak ki-mo. Pak nyemso ndang Jesu di mon nJoppa mo so ashak ki-wuri.
- ²⁴Dadaar ni, be mo so wul nSizariya. Konilus wuri nkaa gong mo. Wuri k`-ten prep dang firi mo, ki-shaar firi mo, mo kuur ashak des.
- ²⁵Kaadi Pita wuri a ar del ndighin lu ni, be Konilus kaat wuri, ki-wuri taa mPita ntoghom, mpee cin diides nwuri.
- ²⁶Amma Pita diyeep Konilus, ki-wuri sat nee, "A yaghal ating, wan shikaa fina, wan a gurum kaa wugha si zak."
- ²⁷Pita wuri nkaa katpo ki-Konilus, be kaadi wuri del, ndighin lu ni, be wuri kat gurum moo kuur ashak des.
- ²⁸Pita wuri sat mmo nee, "Wun shikaa fuu wu man nee, ba ni a ndire ku ngu Yahudi balkaa firi ashak ki-mee saghan diici mo, koo wuri j`i pe mo di kas. Amma Naan wuri ki-kam nwan, ku taji wan pet mee gurum a diibuu, koo diibish kas.
- ²⁹Mpeemini, kaadi wu lop mo pet wan si, be wan j`i pe wun di, ba wan kwar kas. Yaksi wan ribet k`ing mbii di ni le ku wu pet wan ni."
- ³⁰Konilus wuri sat nee, "Ni kus aa teer mo feer cicinsi, ntiit ki-pee kisi, be wan nkaa c`in aduwa, karfe kun mu puus ndighin lu fina. Be wan naa mee gwar si, di nir firi mo piyaa peng-peng, wuri j`i dar a kiyeen fina.
- ³¹Be wuri sat nee, Konilus! Naan k`-lap aduwa fugha, ki-mbiizughum di aa cin nyemjeel mo si, mo dee a mbii di Naan wuri pan wugha zak.

- 32Mpeemini a lop-lop so nJoppa, ku mo so pet mee gwar di sum firi a Simon Pita, wurii tong a ntulu k̀Simon ngudak shim, di tulu firi ni kus ki-po am bahar si.
- 33Abet-abet be wan lop-lop so pe wugha di. Ni ret zam kaadi a j`i mpesi. Mun si jir ntoghom k̀Naan yaksi, mpeku mu kiling mbii di Daa wuri sat nwugha, mpeku wugha sat di mmun.”
- 34Pita wuri satpo mmo nee, "Azeen-nzeen wan naa nee, ba Naan wurii shwatyit mme gurum kas.
- 35Amma Naan wurii lap gurum mo jir, di moo kiir wuri, ki-mo c`in mbii diiret mo zak.
- 36A po di Naan wuri lop nyem Isreil mo ndiisi. Moo satpo diiret, di ni a mu tongriyang mmo ndighin Jesu Kristi, di wuri a Daa ki-mbii mo jir,
- 37Wun shikaa fuu, wu man mbii aapo di mo k̀c`in ni ndighin yil nJudiya jir. Gyet mo shee c`in ni a nGalili, abwoon di gyet Joon nguc`in bapisma wuri satpo mmo nkaa ni.
- 38Diisi ni a po nkaa Jesu Ngu Nazaret, di gyet Naan doo Riin Diibang ki-iiko nkaa wuri. Wuri so koo a pee diidang ye, be wuri c`in dak diiret, har wuri bar nyem di mon nder k̀bal mu Shetan jir, mpeedi Naan ashak ki-wuri.
- 39Mun a langting ki-mbii di wuri k̀c`in mo jir ndighin yil nJudiya, ki-ndighin Jerusalem zak. A wuri a di gyet mo tu wuri, kaadi gyet mo pwas wuri nkaa shiyeepyoghom si, har wuri muut.
- 40Amma Naan yaghal k̀wuri a peemuut parpuus diikun, ki-Naan le ku wuri kamshin firi mmun agaak.
- 41Ba a gurum mo jir mo naa wuri kas, amma wuri kamshin a mmun, di Naan wuri k̀ten bitip mun, ku mu dee di a langting firi. Gyet muu se mbiise ki-shwaa am ashak ki-wuri, abwoon di wuri k̀yaghal a peemuut zak.
- 42Wuri sat mmun shibal nee, mu satpo k̀Naan ngurum mo jir zak, ki-mu c`in langting di nee, a Jesu wuri a gwar di Naan cin iiko wuri, mpeku wuri dee di a ngutokdiyeel nyem din mmeen koo, ki-nyem di mo k̀murap mo zak.
- 43A wuri a ngo di gyet nyemsatpo k̀Naan mo jir, mo k̀ten c`in langting firi nee, a mpee sum firi, dangbe koo a ngo diidang ye di wuri cinzeen, be wurin nkat fwo k̀shikbish firi mo.”
- 44Kaadi Pita wuri kudi nkaa satpo diisi mmo, be Riin Diibang sham nkaa nyem di mo pu kilingpo ni jir.
- 45Nyem Yahudi di mo j`i ashak ki-Pita si, mo cinzeen, ki-ni aapo mmo. Mpeedi mo naa Naan cin Riin Diibang shi zughum nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.
- 46Mo kiling moo katpo shi pak lipo mo, ki-mon nkaa cin diides nNaan. Be Pita wuri sat nee,

⁴⁷"Kyet mee gurum mmak cii nkaa am di mon nc`in baptisma di nyem diisi mo wa? Mpeedi mo k`lap Riin Diibang ni a kaadi gyet mun mu lap si."

⁴⁸Be Pita wuri le ku mo c`in baptisma mmo ndighin sum k` Jesu Kristi. Mo dang pu Pita, mpeku wuri pan yem di ashak ki-mo mpee rep shiiteer mo kong akudang.

Dak 11

¹Jeplop mo ki-nyemso ndang Jesu di mon nJudiya, mo kiting nee, pak gurum di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo k`lappo Naan zak.

²Kaadi Pita wuri kaa wul nJerusalem, be nyemcinzeen dii cican mo, mo yaghal ki-po nkaa wuri.

³Mo sat nee, "Wugha k` so del ntulu k` nyem din nsuluk mo har wugha se mbiise ashak ki-mo."

⁴Aasi be Pita wuri yaa yakshii k`mbii di ni c`in jir, wuri sat mmo nee,

⁵"Ji wan ndighin birni nJoppa, be kaadi wan nkaa c`in aduwa, be wan sughun. Be ndighin sughun ni, wan naa mee fuwaat diides di ni tong adeng sham di, di ni ki-kwang mo feer, ni sham wul pe wan di.

⁶Wan tighir yit nkaa ni, be wan naa longlu mo, ki-luwayil mo, ki-mbii di moo fee shi but mo, ki-ny`er di moo yaghal ncaap, mo di ndighin ni.

⁷Dangbe wan kiting mee doo, di ni sat nwan nee, 'Pita, a yaghal a fet mo, a se.'

⁸Be wan sat nee, 'waash Daa! Ba wan kin kyam se mee luwa diibuu, koo di ba ni ret ku ngu Yahudi se kas.'

⁹Amma doo ni baa sat di nwan adeng nee, 'Mbii di Naan le a diibang, be taji wugha le ni a diibish kas.'

¹⁰Mo c`in aasi, har yit kun, be mo waa baa dul fuwaat ni kaa adeng.

¹¹Abet, ntiit ki-mini, be gurum mo kun, di mo k`lop mo nSizariya mpee j`i pet wan, moo dar mpolu di wan di.

¹²Riin k` Naan sat nwan nee, a so ashak ki-mo, ba ashak ki-mee kyetwa kas. Pak nyemso ndang Jesu mo peeme, mo so ashak ki-wan zak, har mu so mu del ntulu k` gwar ni.

¹³Be gwar ni wuri sat mmun nee, wudi k`naa mee ngulop k`Naan ki-dar ndighin lu fri, ki-ngulop ni sat wudi nee, 'A lop so nJoppa, ku mo pet mee gwar di moo pet sum fri a Simon Pita j`i ntulu fugha.'

¹⁴Wurin nsatpo nwugha di nin nle ku wu kat bam, wugha ki-nyemtulu fugha mo jir.

¹⁵"Kaadi wan doghom katpo, be Riin Diibang sham nkaa mo, ntiit ki-di ji wuri sham nkaa mun nshee si.

- 16Be ni le wan panpo k̀Daa, di gyet wuri k̀sat nee, 'Joon wuri c̀in baptisma ngurum mo a shi am, amma Naan wurin nc̀in baptisma nwun a shi Riin Diibang.'
- 17Katdang be mbiizughum diisi, di Naan wuri c̀in ni mmo, ni a diimindong k̀di wuri c̀in mmun, mpeedi mu c̀inzeen Daa Jesu Kristi, be wan a we, di wan mmak c̀i nNaan ye?"
- 18Kaadi mo kilingpo mini, be mo dokshik titik, har mo kwoop Naan diides. Mo sat nee, "Daa Naan wuri c̀inpee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mpeku mo tuwap, ku mo kat seen di zak."
- 19Nyem di ji mo rangkaa mpee jeel di ni k̀yaghal, di har gyet mo tu Stivin, be pak mo k̀ so wul nyil nFonisha, k̀ Saiprus, k̀ birni nAntiyok. Ba mo satpo Naan ni, mmee nyem diici mo kas, see a nyem Yahudi mo bejee dak.
- 20Amma pak nyemc̀inzeen ni mo, di mo a nyem Saiprus mo, k̀ Sairin mo, mo so wul Antiyok, be mo satpo Naan ni nyem Heleni mo zak, k̀ mo satpo diiret ngurum mo nkaa Daa Jesu.
- 21Iiko mu Daa ni di ashak k̀ mo, har gurum mo des mo c̀inzeen, be mo cighir k̀ putughup furu mo pe Daa Naan di.
- 22Po nkaa mo ni wul nkom k̀ nyemso ndang Jesu di moo tong ndighin Jerusalem, be mo lop Barnabas, ku wuri so di Antiyok ni.
- 23Kaadi wuri so wul, be wuri naa diiret di Naan wuri le ni nkaa mo, be wuri c̀in retnyit, k̀ wuri satpo mmo jir, mpeku mo dar bal-bal ndighin c̀inzeen nNaan azeen-zeen shi putughup furu mo jir.
- 24Barnabas wuri a mee ngo din ndire, k̀ wuri gam k̀ Riin Diibang, k̀ c̀inzeen zak. Gurum mo des mo c̀inzeen nDaa zak.
- 25A6woon mini, be Barnabas wuri so nTarsus, mpee tang Sool.
- 26Kaadi wuri kat Sool, be wuri j̀i k̀ wuri nAntiyok. Mpee bit mindong, be Barnabas k̀ Sool moo kaat ashak k̀ nyemc̀inzeen ni mo, har mo kam-kam ngurum mo. Mo shee pet nyemso ndang Jesu mo a Kristiyan a ndighin birni Antiyok.
- 27Ndighin teer mini mo, be pak nyemsatpo k̀ Naan mo pwat nJerusalem, be mo j̀i Antiyok.
- 28Memee ndighin mo, di sum firi a Agabus, wuri yaghal dar ating, be wuri sat agaak shi iiko mu Riin Diibang nee, "Mee neen diides nin ndung taa nkaa yil ni jir. Mon nc̀in mini a ndighin bit k̀ Klaudiyus."
- 29Nyemso ndang Jesu mo le putughup furu mo, ku koo weye, be wuri c̀in mbii di wuri mak, mpeku mo lop bam so di nyemc̀inzeen di moo tong ndighin yil nJudiya.
- 30Kaadi mo kyak zughum furu ni mo le ashak, be mo lop ni so nyem diinan-nan mu nyemc̀inzeen di moo tong ndighin yil nJudiya nsar k̀ Barnabas k̀ Sool.

Dak 12

- ¹Ndighin teer mini mo, be mishkagham Herot wuri doghom lejeel diinaat nkaa pak nyemso ndang Jesu ni mo.
- ²Wuri tu Jemis, dyemnighin k̄-Joon shi kwai.
- ³Kaadi mishkagham Herot wuri naa muut k̄-Jemis ni ret nyem Yahudi mon nyit, be wuri waa baa yaa Pita zak. Diisi ni c`in a ntiit k̄-di moo se mbiise retnyit mu bred di ba ni k̄-yist kas di.
- ⁴Kaadi Herot yaa Pita, be wuri le wuri ndighin lushaghat, nsar k̄-sooja mo kaghapaat baapeeme, mpeku mo tap wuri di riret. Herot wuri lepan nee, wurin mput k̄-Pita ntoghom k̄-gurum mo abwoon k̄-retnyit ni.
- ⁵Kaadi Pita di a buɓwaghat ndighin lushaghat ni, be nyemso ndang Jesu mon nkaa c`in aduwa hakyeng, mpee wuri.
- ⁶Dangbe mpar, di daar be Herot wurii nlepan mpee put k̄-Pita, mpeku wuri lejeel di wuri. Be Pita wuri nsaam nnaar k̄-sooja mo vul. Mo ɓwaghat wuri shi tisek mo vul. Nyemtapee mo di mpo lushaghat ni, mon nkaa tappee riret.
- ⁷Be ngulop k̄-Daa j`i dar pe Pita di, be peebang ni ɓangpee ndighin lu ni. Ngulop k̄-Daa wuri cut Pita nkoghop, wuri mii Pita, be wuri sat nee, "A yaghal kyen" Be tisek di mon nsar firi mo beer nyil.
- ⁸Ngulop ni sat nwuri nee, "A lop lee fugha, k̄-a jwal kwaghazak fugha mo." Be Pita wuri c`in mbii di ngulop ni sat. Ngulop ni sat nwuri zak nee, "A sup mbiisup fugha. A j`i ndang wan."
- ⁹Pita wuri put so ndang ngulop ni. Ba wuri man nee, mbii di ngulop ni wuri c`in ni azeen kas. Mpeedi wuri pan nee wudi a nsughun.
- ¹⁰Kaadi mo del nyemtapee din nshee mo, k̄-diivul mo, be mo j`i wul mpolu di mo dak ni a shi shaghal, di nii naa koghop birni, be polu mini wang shikaa fira. Be mo pwat, mo yaa ar diimindong. Dangbe ndin mman, be ngulop ni wuri yit Pita mmishin.
- ¹¹Kaadi Pita wuri manshii k̄-mbii di ni c`in, be wuri sat nee, "Yaksi, wan man azeen-zeen nee, a Daa wuri lop ngulop firi, mpeku wuri j`i ɓam wan di nsar k̄-Herot, k̄-mbii di nyem Yahudi mon nkaa leyit ne, nin nc`in."
- ¹²Kaadi wuri manshii k̄-ni aasi, be wuri so nlu k̄-Meeri nighin k̄-Joon, di moo pet wuri a Maak zak. A peedi gurum moo kuur di des, k̄-mo nkaa c`in aduwa.
- ¹³Kaadi Pita ɓwap polu, be mee laareep di moo pet sum fira a Roda, wura j`i mpee wang polu ni.
- ¹⁴Kaadi wura kiling doo ni a mu Pita, be ba wura wang polu ni kas mpee retnyit. Amma wura waa baa, k̄-wura sat nyem di mo ndighin lu ni nee, Pita wurii dar a tɓeng mpolu ni.

¹⁵Mo sat nwura nee, "Yii titar aa?" Amma wura sat nee, ting a Pita azeen-nzeen. Be mo sat nee, "A ngulop firri."

¹⁶Amma Pita sat a mbwap polu ni dak, be kaadi mo wang polu ni, be mo naa a Pita azeen-nzeen, be ni aapo mmo zam.

¹⁷Amma Pita wuri dik sar mmo, mpeku mmo dok titik. Dangbe wuri yakshii ni mmo, kaadi Daa put ki-wudi ndighin lushaghat ni. Wuri sat mmo zak nee, "Wu satpo diisi ni nJemis, ki-kaghar nyemcinzeen ni mo zak." Awoon mini, be Pita wuri yaghal so mme pe diici.

¹⁸Kaadi bitmang, be mee jighir diides ni yaghal nnaar ki-sooja di moo tap Pita ndighin lushaghat ni, mpeedi ba mo man mbii di ni c`in Pita kas.

¹⁹Herot wuri le ku mo so tangpee di Pita so di, be ba mo so kat wuri kas. Herot wuri talpo pu sooja ni mo riret, be wuri le ku mo twa mo. Awoon mini, be Herot wuri yaghal yit nJudiya, ku wuri so di nyil nSizariya, be wuri so c`in rep teer mo di mpee mini.

²⁰Herot wuri langtughup ki-nyem Taya mo, ki-nyem Sidon mo hakyeng. Amma mo balkaa furu mo ashak, mpeku mo so naa wuri di. Mo shee tang ar di mon nso naa Herot a pu Blastus di, di wuri a ngo diides nkaa tulu ki-mishkagham ni. Be mo so pu Herot di, be mo dang pu wuri, ku mo kat tongriyang di pu mishkagham, mpeedi yil furu nii kat mbiise a mbut nyil ki-mishkagham ni.

²¹Kaadi puus di mo ki-le ni wul, be Herot wuri tap jwal nli firri dii mu mishkagham, ki-wuri tap tong nkaa mbiitong mu iiko firri, be wuri satpo nyem ni mo.

²²Nyem ni mu le or, ki-mu sat nee, "Diisi ni a doo ki-mee naan ba a mu gurum kas."

²³Ndin mman, be mee ngulop ki-Daa Naan cut Herot, mpeedi ba wuri c`in diides nNaan kas. Be yaksi nyet mo se Herot har wuri muut.

²⁴Gurum mo des mo kitingpo ki-Naan, har mo cinzeen, ki-po ki-Naan ni so shipee-shipee zak.

²⁵Kaadi Barnabas ki-Sool mo kyes dak furu, be mo baaji nJerusalem ashak ki-Joon di moo pet wuri a Maak.

Dak 13

¹Ndighin kuur ki-nyemso ndang Jesu di mon Antiyok, be pak nyemsatpo ki-Naan mo, ki-nyemkam-kam mo di. Barnabas, ki-Simiyon di moo pet wuri a diitup, ki-Lusiyus ngu Sairin, ki-Manayen di wuri wurang ashak ki-mishkagham Herot, ki-Sool.

²Kaadi mon nkaa seyil Daa ki-mon nkaa wet ki-neen zak, be Riin Diibang wuri sat nee, "Wu bitip Barnabas ki-Sool wu le nwan, mpee dak di wan kin pet mo mpee c`in ni."

³Dangbe mo wet ki-neen, ki-mo c`in aduwa zak, be mo lesar nkaa mo, be mo sel Barnabas ki-Sool mo so.

- ⁴Riin Diibang lop Barnabas k̀ Sool mo so nSelusiya, be mo so del njirgi am mpeemini, ku mo so di nSaiprus.
- ⁵Kaadi mo wul nSalamis, be mo satpo k̀ Naan ngurum mo ndighin lu k̀ Naan mu nyem Yahudi mo. Joon di sum firi a Maak sí, wuri di ashak k̀-*mo* mpee bam.
- ⁶Abwoon di mo k̀ mwaan ndighin yil di am neer ni cighir kaat jir, har mo so wul mPafos, be mo kat mee ngu Yahudi di moo petsum firi a Barjesu wuri a nguc`in yen diibish, k̀-*wurii* leshin a kaa ngusatpo k̀ Naan si, amma ba wuri a ngusatpo Naan kas.
- ⁷Wuri di ashak k̀ ngudak mu ngo diides ni, gofna Sarjiyus Polus, wuri a mee ngumanshii mbii zam. Gofna ni wuri pet Barnabas k̀ Sool, mpeedi wurii ribet kitingpo k̀ Naan pu mo di.
- ⁸Amma Elimas nguyen diibish si, (A sum firi ni mmini shi lipo mu Heleni) wuri cíi mmo, mpeedi wuri ribet ku taji gofna ni wuri cínzeen po k̀ Naan kas.
- ⁹Amma Sool di moo pet wuri a Pool, wuri gam k̀ Riin k̀ Naan, be wuri tighir yit firi nzing nkaa nguc`in yen diibish ni,
- ¹⁰be wuri sat nee, "Wugha làa k̀ Shetan! Wugha a shaarlek k̀ mbii din ndire mo jir. K̀-putughup fugha ni gam k̀ numpee, k̀-*c`in* nyang. Aa gung shidaar-shidaar, mpeku a cighir k̀-*zeen* mu Daa, mpeku ni dee di a dung.
- ¹¹A naa yaksi, Daa Naan wurin nle ku wugha dee a vum. Ba wughan mmak naa puus kas, mpee reppee lee." Abet-abet, be vuun, k̀-*peerap* mo j`i paa Elimas, be wuri doghom pyakpee, mpee tang ngo din nyaa kam nwuri.
- ¹²Kaadi gofna ni wuri naa mbii aapo mini, be wuri cínzeen, mpeedi ni fes aapo nwuri nkaa kám di wuri kiting ni nkaa Daa Naan.
- ¹³Pool k̀-nyem di mo ashak k̀-*wuri*, mo yaghal mPafos, be mo del ndighin jirgi am, ku mo so di mPerga di nin nyil mPamfiliya, be Maak wuri yit mo mpeemini, ku wuri baaso di nJerusalem.
- ¹⁴Mo yaghal mPerga, be mo del so Antiyok di nin mPisidiya. Parpuus Nookdi, be mo del ndighin lu k̀ Naan, be mo tong di.
- ¹⁵Abwoon di mee gurum k̀ tang ndighin takarda mu Waar k̀ Mosis mo, k̀-*ndighin* takarda mu nyemsatpo k̀ Naan mo, be nyem diinan-nan nkaa lu k̀ Naan ni, mo lop sat mmo nee, "Dyemnaa mo, katdang wun k̀-*mee* po di wun nsat ngurum ni mo, be wu sat."
- ¹⁶Pool wuri yaghal dar ating, be wuri diyeep sar firi, mpeku gurum ni mo dok di titik, be wuri sat nee, "Wun nyem Isreil mo, k̀-*wun* nyem di ba wun a nyem Isreil mo kas, di wuu kii Naan, wu lekom fuu mo.
- ¹⁷Naan k̀-nyem Isreil mo, wuri bitip puun funu mo k̀-*wuri* le mo a diides, be mo a mizep ndighin yil Ijip. Wuri put k̀-*mo* ndighin yil Ijip ni shibal firi diides zak.
- ¹⁸Mpee bit mo laarfeer, be wuri gung k̀-*mo* a naar yil.

- 19**Wuri le ku mo twa mee saghan mo povul ndighin yil Kenaan, be wuri cín yil mini nyem firri Isreil mo, har ni dee mo a mbii hir kop. Mo tong ndighin yil mini mpee bit mo dari feer ki-laarpaat.
- 20**Abwoon mini, be wuri cín nyemtokdiyeel mo mmo, har ji wul mbít kè ngusatpo kè Naan Samuwel.
- 21**Kaadi mo dang pu Naan ku wuri cín mishkagham mmo, be Naan wuri cín Sool làa kè Kish mmo, di wuri a dang mu Benjami. Sool wuri se mishkagham ni mpee bit mo laarfeer.
- 22**Abwoon di Naan shang Sool mbut ndak mishkagham ni. Be wuri bihip Devid ku wuri dee a mishkagham furu. Naan wuri cín langting nkaa Devid nee, 'Wan kat Devid làa kè Jesse, wuri a ngo di wan ribet hakyeng. Wurin ncín mbii di wan sat mo nwuri jir.'
- 23**A ndighin dang mu gwar diisi, be Naan ji ki Jesu Ngubam mpee nyem Isreil mo, kaadi gyet Naan wuri kè ten tuwoor mmo si.
- 24**Akudang Jesu wuri ji, be Joon kè ten satpo Naan nyem Isreil mo jir nee, 'Mo tuwap, mpeku mo cín baptisma di mmo zak.'
- 25**Kaadi Joon kus ki-kyes dak firri, be wuri tal pu gurum ni mo nee, 'Wun, wu pan nee, wan a weye? Ba a wan a ngo di wun ndung gong ji firri kas. Amma wu lekom, mee gurum wurin ndung ji mboon fina, di koo a teng kwaghazak din nshii firri mo, be ba diiret fina ni mak ku wan fwoon teng kwaghazak firri ni mo kas.'
- 26**"Dyemnaa mo! Jep mu dang kè Abraham mo, ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, di moo kiir Naan ndighin wun. A mpee wun jir, be Naan wuri kè lop po bam diisi ni ji.
- 27**Nyem di moo tong ndighin Jerusalem ki-nyemnan furu mo, ba mo man nee, Jesu wuri a Ngubam kas, ki-ba mo manshii kè po kè nyemsatpo mu Naan mo, di moo tang ni koo a parpuus Nookdi diidang ye kas zak. Gyet mo gampo di gyet nyem satpo kè Naan mo kè ten sat ni, kaadi gyet mo tokdiyeel muut nJesu sí.
- 28**Koo di ba gyet mo kat wuri kè c`in mee shikbish di ni mak muut nwuri kas, be mo dang pu Pailet ku mo tu wuri di.
- 29**Kaadi mbii di mo kè ten ran nkaa wuri mo gam jir, be mo sham kè kúm firri nkaa shiyeepyoghom ni, be mo so le kúm firri ndighin kieir.
- 30**Amma Naan yaghal ki-wuri a peemúut.
- 31**Mpee shiiteer mo des, be wuri kámshin firri nyem di gyet moo mwaan ashak ki-wuri, yaghal nGalili ji nJerusalem. Yaksi be mo dee a langting firri pe gurum mo di.
- 32**Mun, muu satpo diiret nwun, a po di gyet Naan kè ten tuwoor nin mpuun funu mo.

- ³³Naan wuri k̀ gam ni pe mun jep furu mo ndiisi, kaadi wuri yaghal k̀ Jesu a peemúut. Diisi ni ntiit k̀ mbii di mo k̀ ten ran ni ndighin Zabura diivul si nee: 'Wugha a Làa fma, cicinsi wan kin dee a puun fugha.'
- ³⁴A po di Naan sat nkaa yaghal k̀ wuri a peemúut ndiisi nee. 'Ba wurin mbaa kyam muut di zak kas' k̀ Naan wuri sat zak nee: 'Wan nle diiret di ni azeen-nzeen nkaa wun, di gyet wan k̀ ten tuwoor ni nDevid.'
- ³⁵Ki-zak, wuri sat ndighin mee Zabura nee: 'Ba wugha mmak yit ku ngo fugha diibang wuri wam ndighin kieir kas.'
- ³⁶"Gyet Devid wuri k̀ c`in dak ntiit k̀ dyen mu Naan mbít firi mo, be wuri muut, be mo wum wuri ashak k̀ puun firi mo, har wuri wam.
- ³⁷Amma Jesu di Naan k̀ yaghal k̀ wuri a peemúut, ba wuri wam ndighin kieir kas.
- ³⁸Mpeemini dyemnaa mo! Wu man nee, a mpee diiret k̀ gwar diisi ni, be mun nkaa satpo nwun nkaa fwo k̀ shikbish fuu mo.
- ³⁹A mpee Jesu zak, dangbe koo ngo diidang ye di wuri cinzeen, be wurin nkat bam ndighin shikbish mo jir. Amma ba Waar k̀ Mosis ni mo mak bam wun mbut shikbish fuu mo kas.
- ⁴⁰Mpeemini, wu tap k̀ kaa fuu mo, ku taji mbii di gyet nyemsatpo k̀ Naan mo sat ni sham taa nkaa wun kas. Gyet mo sat nee:
- ⁴¹'Wu lekom, wun nyembákpee mo, nin aapo nwun, k̀ wun mmurap. Mpeedi wan ndung c`in mee dak ndighin bit fuu mo cicinsi, dak di ba wun ncínzeen nni kas, koo diben. Koo di mee gurum satpo nwun nkaa ni, be ba wun ncínzeen kas.' "
- ⁴²Kaadi Pool k̀ Barabbas mo a ar put ndighin lu k̀ Naan ni, be gurum ni mo dang pu mo, mpeku mo baa satpo di nkaa mbii di mo k̀ sat mo, parpuus Nookdi din nj`i zak.
- ⁴³Dangbe abwoon di gurum mo rangkaa a peekuur ni, be nyem Yahudi mo des, k̀ nyem di mo k̀ cighir dee a nyem Yahudi mo. Nyem di moo leyt nkaa Naan, mo so ndang Pool k̀ Barnabas. Be Pool k̀ Barnabas mo satpo mmo, cinbal mmo mputughup, mpeku mo mwaan di ndighin diiret mu Naan.
- ⁴⁴Kaadi parpuus Nookdi ni j`i wul, be nyem birni ni mo des hakyeng mo baaj`i kuur, mpee kitingpo k̀ Naan ni, dee rep pak mo ndighin birni ni a lee dak.
- ⁴⁵Amma kaadi nyem Yahudi mo naa gurum mo kuur des, be putughup furu mo gam k̀ zughur zam, har mo sat nee, mbii di Pool sat ni mo a dung, k̀ mo satpo diibuu nkaa wuri zak.
- ⁴⁶Be Pool k̀ Barnabas mo waa sighit satpo ni shibal agaak ba k̀ mee kiir muut kas. Mo sat nee, "Ni a ting ku mo shee satpo k̀ Naan ni a nwun, amma wun k̀ kwarpo Naan ni, k̀ wu lesuk a kaa ba wun k̀ koghop ni mpee kat seen diiso ngaa-ngaa kas. Be yaksi, mun nyit wun, mpeku mu so mu satpo k̀ Naan ni di nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.

⁴⁷Mpeedi Daa wuri k̀ sat mmun nee: 'Wan kin le wugha, mpeku wugha dee a peebang mpee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Mpeku ndighin wugha, be guruhm din ndighin yil ni mo jir, mo kat bam di.' "

⁴⁸Kaadi nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo kilingpo mini, be mo kat retnyit zam, ki-mo lepo k̀Naan a diides. Nyem di mo k̀ten bitip mo le, mpeku mo kat seen diiso ngaa-ngaa di.

⁴⁹Po k̀Daa Naan ni so shipee-shipee ndighin yil mini jir.

⁵⁰Amma nyem Yahudi mo kar pak mat di mo kiir Naan, mat diinan-nan mo, ki-nyemnan-nan mu birni ni mo, ku mo lejeel di nkaa Pool k̀ Barnabas. Be mo ceen Pool k̀ Barnabas put aku ndighin yil furu.

⁵¹Be Pool ki-Barnabas mo bwap irong di nin nkaa shii furu mo, mpeku ni dee di a langting nkaa nyem birni ni mo, be mo so Ikoniyum.

⁵²Nyemso ndang Jesu mo gam ki-retnyit zam, ki-mo gam ki-Riin k̀Naan zak.

Dak 14

¹Ndighin Ikoniyum, be Pool ki-Barnabas mo del ndighin lu k̀Naan mu nyem Yahudi mo. Be mo satpo k̀Naan, har guruhm mo des ndighin nyem Yahudi mo, ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo cinzeen.

²Amma nyem Yahudi di mo kwar cinzeen mpo ni, mo kar, ki-mo jwakshii nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mpeku mo yaghal di ki-po diibuu nkaa nyemso ndang Jesu mo.

³Pool ki-Barnabas mo tong birni mini, mpee teer mo des hakyeng, ki-mo satpo nguruhm mo nkaa Daa shibal agaak, ba ashak ki-mee kiirmuut kas. Mo c`in langting mu po firi diiret ni, mpeedi Daa wuri le ku Pool ki-Barnabas mo c`in mbii lukshik mo, ki-mbii aapo mo.

⁴Nyem birni ni mo baksut vul, pak mo so ndang po k̀nyem Yahudi mo, ki-pak mo so ndang po k̀jeplop ni mo.

⁵Nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ki-nyem Yahudi mo, mo balpo furu mo ashak ki-nyemnan-nan mu birni ni mo, mpeku mo lejeel di njeplop ni mo, ku mo car mo di shi nding zak.

⁶Be kaadi jeplop ni mo kiling mini, be mo pwat swa so mbirni nListira ki-Deebi, di mon nkoghop yil nLukoniya, ki-rep jepyil di mo neer birni mini mo.

⁷Mo satpo diiret nguruhm mo mpeemini mo zak.

⁸Ndighin Listira ni, be mee gwar wuri di, di shii firi mo kuram, mpeedi pugyet mo laa wuri a diikukut di ba wuri k̀kyam mwaan shi shii firi kas.

⁹Wuri lekom mpeku wuri kiling Pool di nkaa satpo. Pool tighir yit nzing nkaa gwar ni, be kaadi wuri naa gwar ni ki-cinzeen di ni mak ku mo bar gwar ni.

- 10 Be Pool sat shi dōo diides nee, "A yaghal a dār shi shii fughal!" Be gwar ni wuri sham yaghal metpee, kɪ-wuri mwaan zak.
- 11 Kaadi kuur kɪ-gurum ni mo naa mbii di Pool wuri c`in ni, be mo diyeep dōo furu mo shi lɪpo mu nyem Lukoniya mo, mo sat nee, "A naan mo sham pe mun di, ndighin nan kaa mun gurum si."
- 12 Mo pet Barnabas a Ziiyos, kɪ-mo pet Pool a Hamis, mpeedi a Pool wuri a ngusatpo ni.
- 13 Be mishkagham k`um dii mu Ziiyos, di lu k`um firi ni kus kɪ-birni ni, wuri j`i kɪ-kus randong mo, kɪ-pel mo, nkoghop polu ni, mpeedi wuri kɪ-kuur gurum ni mo, moo ribet wus mbiizughum njeplop ni mo.
- 14 Amma, kaadi, Barnabas kɪ-Pool mo kiting mini, be mo yilang nɪr furu mo. Mo swa so dɛl ndighin kuur gurum ni mo, be mo le or, kɪ-mo sat nee,
- 15 "Kai daa mo! A me le dāng wuu ribet c`in mbii mini ye? Mun a gurum mo kaa wun si. Mu j`i mpesi a mpeku mo satpo diiret di nwun, mpeku wu yit mbii diibuu si mo di, di ba mo kɪ-mee koghop ni kas. Mpeku wu j`i pe Naan di wuri kɪ-seen. A wuri le dɛng, kɪ-yil, kɪ-am bahar mo, kɪ-mbii dɪn ndighin mo jir zak.
- 16 Jɪ yam be, a Naan wuri cɪnpee ngurum mo jir, ku mo mwaan ndighin ar di moo ribet.
- 17 Jir kisi, be ba wuri kɪ-kyam nook c`in langting mpee nshin firi kas, mpeedi wurii c`in mbii diiret mo. A wurii c`in fwan sham nwun adɛng, kɪ-mbii kɪkop fuu mo ntarpa, kɪ-a wurii cɪn mbiise nwun dɛs zak, kɪ-a wurii gam putughup fuu mo shi retnyit zak."
- 18 Jeplop ni mo satpo diisi mmo, jir kisi, be a dikyet, dāngbe mo cɪi nkuur kɪ-gurum ni mo, mpeku taji gurum ni mo wus mbiizughum mpee seyil mmo kas.
- 19 Amma pak nyem Yahudi mo pwat Antiyok, di ni mPisidiya, kɪ-Ikoniyum, mo j`i mangkāa ngurum ni mo, har mo kar kuur gurum ni mo, mpeku mo yaghal di kɪ-lek nkaa jeplop ni mo. Be mo car Pool shi nding, kɪ-mo fee wuri put kɪ-ni abwoon birni ni. Mo pan ne, Pool wuri kɪ-muut.
- 20 Amma kaadi nyemso ndang Jesu mo j`i neer Pool, be wuri yaghal, wuri dɛl ndighin birni ni. Dadaar ni, be wuri kɪ-Barnabas mo pwat so nDeebi.
- 21 Pool kɪ-Barnabas, mo so satpo diiret ni nyem birni nDeebi mo, be gurum mo dɛs mo cɪnzeen nDaa Jesu. Abwoon mini, be mo baaj`i nListira, kɪ-Ikoniyum, kɪ-Antiyok zak.
- 22 Mo cɪnbal mputughup nyemso ndang Jesu mo. Mo satpo mmo, mpeku mo dār di bal-bal ndighin cɪnzeen furu, kɪ-mo kām mmo zak nee, "Mun nshwaajeel dɛs, akudang be mun mmak dɛl ndighin mulki kɪ-Naan."
- 23 Pool kɪ-Barnabas mo biɪp nyemnan-nan mo, mpee koo a kuur kɪ-nyemso ndang Naan diidang mo ye, ashak kɪ-aduwa, kɪ-wet kɪ-noon zak, be mo le nyem di mo biɪp ni mo nsar kɪ-Daa, di mo kɪ-cɪnzeen nwuri.

²⁴Abwoon di mo k̀candel nkoghop mPisidiya, be mo j`i wul mPamfiliya.

²⁵Kaadi mo k̀satpo ni ndighin Perga, be mo yaghal sham har Attaliya.

²⁶Mo yaghal mpee mini, be mo del njirgi am, ku mo baaj`i din Antiyok, birni di jí mo shee c`in aduwa di nkaa mo, mpeku diiret k̀Naan ni kiyeer mo di ndighin dak, di yaksi be mo k̀c`in ni kyes.

²⁷Kaadi mo baaj`i wul, be mo kuur nyemso ndang Jesu ni mo ashak jir, be mo satpo ngurum ni mo nkaa mbii di Naan wuri k̀le ku mo c`in, k̀kaadi wuri wang ar mu cinzeen nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.

²⁸Mo tong ndighin birni mini des, ashak k̀nyemso ndang Jesu mo.

Dak 15

¹Pak gurum mo tong nJudiya mo j`i Antiyok, be mo j`i kám nyemso ndang Jesu ni mo nee, "Katdang ba mo can wun, kaadi Waar k̀Mosis sat si kas, be ba wun mmak kat bam kas."

²Pool k̀Barnabas mo c`in beetshik des k̀mo, nkaa kám mini. Aasi be, mo bilip Pool k̀Barnabas k̀pak gurum mo ndighin nyemcinzeen ni mo, ku mo so nJerusalem pe jeplop mo di, k̀nyemnan mu Ekhisya mo, mpeku mo so beetpo diisi ni di.

³Ekhisya mo sel mo, be mo taa mer nyil nFonisha k̀Sameriya. Mon nkaa satpo tuwap mu nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, k̀kaadi mo le putughup furu mo pe Naan di. Po diisi ni j`i k̀retnyit nyemso ndang Jesu ni mo hakyeng.

⁴Kaadi mo wul nJerusalem, be nyemso ndang Jesu mo k̀jeplop mo, k̀nyemnan-nan mo, mo kaat mo. Be mo yakshii k̀mbii di Naan wuri c`in ashak k̀mo jir.

⁵Amma pak nyemcinzeen di mo a mu ar k̀nyem Farisi mo, mo yaghal k̀po nee, "Ni ret ku ting mo can nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, k̀ni a ting mo tap k̀Waar k̀Mosis riret zak."

⁶Jeplop mo, k̀nyemnan-nan mu Ekhisya ni, mo kuur ashak, mpeku mo naashii k̀po diisi ni di.

⁷Abwoon di mo k̀beetshii k̀po ni des nder-nder hakyeng, be Pita wuri yaghal dar ating, be wuri sat mmo nee, "Dyemnaa mo! Wu man nee, Naan wuri shee bilip wan mbut nwun, mpeku wan satpo diiret ni di nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ku mo cinzeen di.

⁸Naan di wuri man putughup k̀gurum mo jir, wuri kám agaak nee, wudi k̀lap mo, kaadi wuri cin Riin Diibang mmo, ntiit k̀di jí wuri k̀cin mmun si zak.

⁹Ba Naan wuri bakyyit mmun k̀mo kas. Wuri vvang shikbish din ndighin putughup furu mo, a mpeedi mo cinzeen.

- 10**Mpeemini yaksi, be a me le dangbe wuu kyam Naan ye? Wun nkaa le lée diitoghon nkaa took k̀nyemso ndang Jesu mo, di koo a puun funu mo, k̀mun, be ba mu mak mang lée ni mo kas.
- 11**Waash! Mu cínzeen nee, a mpee diiret k̀Daa funu Jesu, dangbe mu kat bam, kaadi mo kat bam ni si zak.”
- 12**Kuur k̀gurum ni mo d̀ok titik, k̀mo lekom mpee k̀tingpo k̀ Barnabas, k̀Pool, kaadi mo nkaa satpo mmo nkaa mbii lukshik mo, k̀mbii aapo mo, di Naan wuri le ku Pool k̀Barnabas mo c̀in, ndighin nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- 13**Abwoon di mo kyes satpo ni, be Jemis wuri sat nee, "Dyemnaa mo, wu lekom ku wu k̀ting wan di.
- 14**Pita wuri k̀satpo nwun nkaa wal di Naan wuri shee kám ni nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Wuri shwat pak mo ndighin mo, mpeku mo dee di a nyem firi mo.
- 15**Diisi ni a ntiit k̀po k̀nyemsatpo k̀Naan mo, di mo k̀ten ran ni ndighin takarda k̀Naan nee:
- 16**'Abwoon diisi be wan mbaaj`i. Mpeku wan baa di k̀lu mu Devid di ni shirip si di. Wan mbaa diyeep k̀rom lu di mo k̀shirip ni zak.
- 17**Mpeku kaghar gurum mo jir, be mo j`i tang Daa di, k̀jir nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, di wan kin p̄rep mo, mpeku mo dee di a nyem fina mo.
- 18**A Daa wuri sat aasi! Wuri k̀ten le ku mbii diisi mo dee a diim̄man pugyet di yam.’
- 19**"Mpeemini, nnaa mina, be taji wu le ni luk nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, di mo cighir k̀putughup furu mo pe Naan di.
- 20**Amma mu ran wasika mmo, mpeku mu sat di mmo nee. Taji mo se mee mbiise di mo k̀ten cín nk`um kas. K̀taji mo c̀in ngaa kas. [Taji mo se luwa mu long di mo mweer took ni kas.] K̀taji mo se toghom kas zak.
- 21**Mpeedi mo k̀tang Waar k̀Mosis ni puji di yam, koo a parpuus Nookdi diidang ye ndighin lu k̀Naan ni mo jir, k̀ndighin birni ni mo jir zak.”
- 22**Jeplop ni mo, k̀nyemnan-nan mo, k̀nyemcínzeen ni mo jir, mo naa nee, ni ret ku mo bitip pak gurum mo nnaar furu, mpeku mo lop mo so Antiyok ashak k̀Pool k̀Barnabas. Dangbe mo bitip Judas di moo pet wuri a Barsabbas, k̀Silas zak, di mo a diinan-nan mbut nyemcínzeen ni mo.
- 23**Be mo lop mo so ashak k̀wasika di ni sat nee. Jeplop mo, k̀nyemnan-nan mu Ek̄t̄isya mo, mun dyem̄nighin fuu mo, muu lop tokshik funu diides so pe wun dyem̄nighin funu, nyemso ndang Jesu mo, di ba wun a nyem Yahudi mo kas. Di wuu tong ndighin yil Antiyok, k̀Siriya, k̀Silisiya.
- 24**Mu k̀ting nee, pak gurum mo ndighin nyem di mo pwat pe mun di, mo k̀so daampee nwun shi po mo, k̀moo ringshii nwun. Be ba a mun mu lop mo kas.

- ²⁵Kaadi mu kuur ashak, be po funu mo so ndangshak, be mu naa ne, ni ret ku mu bihip pak gurum mo, mpeku mu lop mo so pe wun di. Mo so ashak ki-shaar funu Barnabas ki-Pool.
- ²⁶Mo ki-cin seen furu mo mpee c`in dak mu Daa funu Jesu Kristi.
- ²⁷Mpeemini, mu lop Judas ki-Silas so pe wun di. Mo shikaa furu, mon nyakshii ki-mbii di mu ran ndighin wasika ni nwun shi po.
- ²⁸Mpeedi Riin Diibang wuri naa ni ret, ki-mun mu naa ni ret aasi zak, mpeku taji mo le mee lee diitoghon nkaa wun, waa met mbii diisi mo kas.
- ²⁹Taji wu se mbiise di mo ki-ten cin nk`um kas, ki-taji wu se luwa ashak ki-toghom kas. [Taji wu se luwa mu long di mo mweer took ni kas,] ki-taji wu c`in ngaa kas. Katdang ba wuu c`in mbii diisi mo kas, be ni ret zam. Dang mukaat. Wu tongriyang.
- ³⁰Mo lop nyemlop ni mo so, be mo so Antiyok, a peedi kuur mu nyemso ndang Jesu mo di ashak, be mo cin wasika ni mmo.
- ³¹Kaadi mo tang wasika ni ngurum ni mo, be mo kat retnyit zam, mpeedi po ni fes cinbal mmo zam.
- ³²Mpeedi Judas ki-Silas, mo a nyemsatpo ki-Naan mo zak, be mo cinbal ngurum ni putughup zak.
- ³³Abwoon di mo ki-c`in rep teer mo din Antiyok ni, be nyemso ndang Jesu ni mo sel mo riyang, mpeku mo baa di pe nyem di ji mo lop mo.
- ³⁴[Amma Silas wuri naa ne ni ret ku wudi tong di mpeemini.]
- ³⁵Amma Pool ki-Barnabas mo tong ndighin Antiyok mpee rep teer mo. Mon nkaa kam, ki-mo nkaa satpo ki-Daa, ashak ki-pak gurum mo des zak.
- ³⁶Abwoon ki-shiiteer mo kong, be Pool wuri sat Barnabas nee, "Ni ret ku mu baa mu so, mpeku mo tok di ki-nyemso ndang Jesu mo ndighin koo a birni diidang ye."
- ³⁷Barnabas wuri ribet ku mo so ashak ki-Joon di moo pet wuri a Maak.
- ³⁸Amma Pool wuri naa nee, ba ni ret ku wuri so ashak ki-mo a peedak ni kas. Mpeedi ji wuri ki-su yit mo di nyil mPamfiliya ki-ba wuri sekiyeen ashak ki-mo ndighin dak ni kas.
- ³⁹Dangbe beetshik yaghal mon nnaar, har mo bakshak. Barnabas wuri mang Maak ashak ki-wuri, be mo del ndighin jirgi am, ku mo so di nSaiprus.
- ⁴⁰Amma Pool wuri bihip Silas. Be abwoon di nyemso ndang Jesu mo ki-c`in aduwa, be mo le mo nsar ki-diiret mu Daa Naan, be mo pwat so.
- ⁴¹Pool wuri del so ndighin yil nSiriya ki-Silisiya, wuri nkaa cinbal mputughup nyemso ndang Jesu di mon mpeemini jir.

Dak 16

- ¹Pool wuri j`i wul nDeebi ki-Listira. Be wuri kat mee nguso ndang Jesu di ndighin Listira ni, di sum firri a Timoti. Wuri a laa k`mee mat Yahudi di wura cinzeen nDaa Jesu, amma puun firri a ngu Heleni.
- ²Nyemso ndang Jesu di mon nListira ki-Ikonyum, moo kwoop mise k`Timoti ni.
- ³Pool wuri ribet ku Timoti so ndang wuri, aasi be Pool can Timoti, mpee nyem Yahudi di mo di ndighin peemini mo. Mpeedi mo jir, mo man ne, puun k`Timoti wuri a ngu Heleni.
- ⁴Kaadi mo a ar mwaan, be mo so del ndighin birni mo, ki-mo satpo nyemso ndang Jesu di mon mpeemini mo, nkaa Waar di jeplop mo, ki-nyemnan mu Ekhisya din Jerusalem mo ki-sat, mpeku nyemso ndang Jesu mo tap di ki-Waar ni mo.
- ⁵Aasi be, nyemso ndang Jesu ni mo dar bal-bal ndighin cinzeen furu, ki-mo bul koo a puus diidang ye.
- ⁶Pool ki-nyem di mo ashak ki-wuri, mo del so ndighin yil nFirjiya ki-yil nGalati zak, mpeedi ba Riin Diibang yit ku mo satpo k`Naan ndighin yil nEshiya kas.
- ⁷Kaadi mo wul a pee bakiyil mu nyem Misiya mo, be moo ribet del so nyil mBisiniya, amma Riin k`Jesu ci mmo.
- ⁸Aasi be, mo del so ndighin yil mMisiya, mpeku mo del sham di nyil nTrowas.
- ⁹Mparmini, be Pool wuri teer sugun nee, di naa mee ngu Masidoniya ki-dar, ki-wuri nkaa dang pu di nee, "A can a del nyil mMasidoniya ku a bam mun di!"
- ¹⁰Kaadi Pool wuri naa sugun diisi, be abet-abet mu dak sun mpee so Masidoniya ni, mpeedi mu man azeen-nzeen nee, a Naan wurii pet mun, mpeku mu so mu satpo firri di mpee mini.
- ¹¹Mu yaghal njirgi am nTrowas, be mu del mu so wur-wur mpee so nSamotras. Dadaar ni be mu j`i mu wul Niyapolis.
- ¹²Mu yaghal a peemini, be mu j`i nFilipi, di ni a birni diides nkoghop mMasidoniya. Ni a mee yil di nin nder k`nyem Rom mo. Be mu c`in shiiteer mo kong ndighin birni mini.
- ¹³Parpuus Nookdi, be mu put mbirni ni, ku mu so di mpodung, a peedi mu pan ne, mun nkat mee pee c`in aduwa di. Mu tong di mpodung ni, mu katpo ki-mat di mo j`i kuur di.
- ¹⁴Mee mat wura di mbut nyem di mo kiting mun, sum fira a Lidiya di wura a mat Tayatira, di wuraa seet ki-fuwaat diiriret mo, ki-wura a mat di wuraa seyil nNaan zak. Daa Naan wuri wang putughup fira, har wura lappo di Pool k`sat mo.
- ¹⁵Abwoon di mo c`in baptisma nwura ki-nyemtulu fira mo jir, be wura dang pu mun nee, "Katdang be wu le, nee wan a mat di wan cinzeen nDaa azeen-nzeen, be wu j`i ntulu fina." Har wura diin mun, mpee so ntulu fira ni.

- ¹⁶Parmee puus, kaadi mun ndung so mpee c`in aduwa, ɓe mu kaat ki-mee reep di wura ki-riin diibish, di nii le ku wuraa naa mbii di mon ndung j`i a kiyeen. Wuraa naa nj`i ki-shaghal des mpuun fira mo, mpeedi wuraa naa mbii di mon nc`in a kiyeen ngurum mo.
- ¹⁷Wuraa naa j`i ndang mun, ki-wuraa le or nee, "Nyem diisi mo a kirom mu Naan Diihai, ki-mon nkaa sat a ar dii mu ɓam nwun!"
- ¹⁸Wuraa naa nc`in aasi, mpee shiiteer mo des, har ni láa mPool mbut des hakyeng, ɓe wuri cighir sat riin diibish ni nee, "Wan sat nwugha ndighin sum k̀ Jesu Kristi, a put aku mbut nwura." Abet-abet ɓe riin diibish ni put aku ndighin wura.
- ¹⁹Amma kaadi puun fira mo naa ar kat shaghal furu ni jee, ɓe mo yaa Pool ki-Silas, mo dul mo so ntoghom k̀nyem tokdiyeel mo nkasuwa.
- ²⁰Kaadi mo j`i ki-mo ntoghom ki-nyemtokdiyeel ni mo, ɓe mo sat nee, "Nyem diisi mo a nyem Yahudi. Moo wat gurum mo ndighin birni funu.
- ²¹Mon nkaa kám mbii mo mmun, di ba muu loghot k̀c`in mo kas. Mpeemini, ba mu lap mbii di mon nkaa kám ni kas, mpeedi mun a nyem Rom mo."
- ²²Be duu k̀gurum ni mo jir mo yaghal taa nkaa Pool ki-Silas. Nyemtokdiyeel ni mo le ku mo yilang nliir mPool ki-Silas. Dangɓe mo le ku mo niram mo shi kam.
- ²³Kaadi mo niram mo des, ɓe mo so shaghat mo ndighin lushaghat. Mo sat ngutap ki-nyem di mo a shishaghat ni, ku wuri tap mo di riret.
- ²⁴Kaadi gwar ni kitingpo ni ɓal aasi, ɓe wuri so shaghat Pool ki-Silas ndighin lushaghat di ni ndighin-ndighin, ki-wuri jwal shii furu mo mbut nfut.
- ²⁵Nnaar par, ɓe Pool ki-Silas mo nkaa c`in aduwa, ki-kook mu kwoop Naan. Nyem di mo a shishaghat ni mo, mo lekom ku mo kiting Pool ki-Silas di.
- ²⁶Be ndin mman, yil ni tungpee des hakyeng, har kuk k̀ lushaghat ni mo yoghon. Abet ɓe po lushaghat ni mo wang, ki-tisek di mo ɓwaghat nyem di mo a shishaghat ni mo jir mo fwoon.
- ²⁷Kaadi ngutap ki-nyem di mo, a shishaghat ni mo wuri mii nsaam, ɓe wuri naa po lushaghat ni mo a wuwang jir, ɓe wuri shang kwai firi, mpeku wuri tu shin di, mpeedi wuri pan nee nyem di mo a shishaghat ni mo, mo k̀pwat swa so jir jee.
- ²⁸Amma Pool diyeep doo shibal nee, "Taji a le mee láa nsak kas, mpeedi mun di jir."
- ²⁹Be ngutap nyem di mo a shishaghat ni mo, wuri pet mo j`i ki-wus, ɓe wuri yaghal kɩtak-kɩtak, wuri del taa ntoghom k̀Pool ki-Silas, wuri nkaa daar mpee kiirmuut.
- ³⁰Be wuri put ki-mo a tɩeng, ki-wuri sat mmo nee, "Daa mo, wan ncín a me, ku wan kat ɓam di ye?"
- ³¹Mo sat nwuri nee, "A cínzeen nDaa Jesu. Dangɓe wughan nkat ɓam, wugha ki-nyemtulu fugha mo jir."

- ³²Mo satpo Naan nwuri ashak kɪ-nyemtulu firɪ mo jir.
- ³³Dangbe mparmini, wuri vwang láa furu mo. Be abet-abet mo c`in baptisma wuri, ashak kɪ-nyemtulu firɪ mo jir.
- ³⁴Wuri j`i kɪ-mo ntulu firɪ, kɪ-wuri cín mbiise mmo. Putughup firɪ ni gam kɪ-retnyit dɛs hakyeng, mpeedi wuri ashak kɪ-nyemtulu firɪ mo jir, mo cínzeen nDaa Naan.
- ³⁵Dangbe kaadi bitmang, be nyemdiyeel ni mo lop laakám mo, mpeku mo sat di ngutap kɪ-nyem di mo a shishaghat ni mo nee, "A ɓwot das diivul si mo."
- ³⁶Be ngutap kɪ-nyem di mo a shishaghat ni wuri sat mPool nee, "Nyemdiyeel mo lop-lop nee, mu ɓwot wugha kɪ-Silas, mpeku wu so wuwun di. Mpeemini wu put yaksi, ku wu so di riyang."
- ³⁷Amma Pool wuri sat nlaakám ni mo nee, "Doghon mo kɪ-niram mun agaak, be ba mo kɪ-tokdiyeel mmun, mpeku mo man di ne kyet muu cín mee mbii diibish di kas. Mun di mun a nyem Rom mo. Kɪ-doghon mo so shaghat mun nlushaghat zak. Amma yaksi, be moo ribet ceen mun a sisok aa? Wu so wu sat mo j`i pwat kɪ-mun shikáa furu."
- ³⁸Aasi be, laakám ni mo baa, be mo satpo di Pool wuri sat ni nyemtokdiyeel ni mo. Kaadi nyemtokdiyeel ni mo kɪing nee, Pool kɪ-Silas mo a nyem Rom mo, be kɪirmuut yaa mo.
- ³⁹Dangbe nyemtokdiyeel ni mo j`i dang pu Pool kɪ-Silas, mpeku mo fwo di mmo. Be mo tap put kɪ-mo ndighin lushaghat ni, dangbe mo sat mPool kɪ-Silas ku mo yit birni ni.
- ⁴⁰Abwoon di Pool kɪ-Silas mo kɪ-pwat ndighin lushaghat ni, be mo so ntulu kɪ-Lidiya. A peedi mo kat nyemso ndang Jesu mo di, be mo satpo mu caa putughup ngurum ni mo, dangbe mo yaghal yit birni mini.

Dak 17

- ¹Pool kɪ-Silas mo yaa ar so put Amfipolis kɪ-Apoloniya, be mo j`i wul nTasoloni, a peedi lu kɪ-Naan mu nyem Yahudi mo di.
- ²Be Pool del nlu kɪ-Naan, kaadi wurii loghot kɪ-c`in ni si. Mpee puus Nookdi mo yitkun, be Pool wuri nkaa beetpo kɪ-gurum ni mo ndighin po Naan.
- ³Wuri nkaa kámshii kɪ-po Naan ni mmo, har ni dɛe agaak nee, ni a ting ku Kristi wurin nshwaajeel, kɪ-wurin nyaghal a peemúut zak. Wuri sat zak nee, "Jesu di wan kɪn satpo nwun nkaa wuri si, a wuri a Kristi."
- ⁴Pak nyem Yahudi ni mo cínzeen mpo di Pool wuri sat ni, har mo so ndang Pool kɪ-Silas. Aasi zak, be nyem Heleni mo dɛs di moo kɪir Naan, mo cínzeen ashak kɪ-pak mat diinan-nan mo.
- ⁵Amma nyem Yahudi mo gam kɪ-zughur, mpeedi gurum mo dɛs mo so ndang kám mu Pool kɪ-Silas, be mo so pɪrep pak nyemdiibish mo, kɪ-jepkut di moo tong mpokasuwa

mo, mo kuur mo ashak. Be mo yaghal k̄-or k̄-po diibuu kaa mo titar si ndighin birni ni. Be mo swa so ntulu k̄-Jesen, mo nkaa tang Pool k̄-Silas, mpeku mo put di k̄-mo pe duu k̄-gurum ni mo.

⁶Amma kaadi ba mo kat mo kas, be mo fee Jesen, k̄-pak nyemso ndang Jesu mo pwat, be mo j̄ i k̄-mo ntoghom k̄-nyem diinan-nan mu birni ni mo. Mo nkaa le or nee, "Nyem diisi mo, di moo cighir k̄-yil ni shikaa nkutughum, mo k̄-j̄ i mpesi zak.

⁷Har Jesen wuri k̄-lap mo le ntulu firri! Moo tep a Waar mu Siza, mpeedi mon nkaa sat nee, mee mishkagham wuri di, di moo pet wuri a Jesu."

⁸Kaadi gurum ni mo k̄-nyem diinan-nan mu birni ni mo k̄tingpo mini, be ni daampee mmo, har tughup tu mo zam.

⁹Be nyem diinan-nan mu birni ni mo le Jesen k̄-pak nyemso ndang Jesu ni mo kwat shaghal, akudang mo bwot mo.

¹⁰Kaadi par c̄'in, be nyemso ndang Jesu mo sat mPool k̄-Silas, ku mo so nyil mBeriya. Kaadi mo so wul mBeriya, be mo del ndighin lu k̄-Naan mu nyem Yahudi mo.

¹¹Nyem Yahudi di mon mBeriya, mo k̄-dyen met nyem Yahudi di mon nTasoloni, mpeedi mo lappo ni shi putughup mindong riret, k̄-mo nkaa bitip po k̄-Naan, koo puus diidang ye, mpeku mo naa di nee, kyet po di Pool wuri sat mo azeen wa?

¹²Nyem Yahudi mo des mo cinzeen, k̄-pak nyem Heleni mo des mo cinzeen, mish mo k̄-pak mat diinan-nan mo zak.

¹³Amma kaadi nyem Yahudi di mon nTasoloni, mo k̄ting nee, Pool wuri nkaa satpo k̄-Naan ndighin yil mBeriya. Be mo so kar duu k̄-gurum di mon nyil mBeriya ni, mpeku mo yaghal lek di nkaa Pool k̄-Silas zak.

¹⁴Abet, be nyemso ndang Jesu mo lop Pool so mpo am bahar, amma Silas k̄-Timoti mo pan yem di nyil mBeriya ni.

¹⁵Nyem di mo so sel Pool, mo so ashak k̄-wuri har mo so wul Afens. Dangbe mo baa nyil mBeriya ashak k̄-lop mu Pool pe Silas k̄-Timoti nee, mo so kat wudi k̄tak-k̄tak.

¹⁶Kaadi Pool wuri nkaa gong j̄ i k̄-Timoti mbirni Afens ni, be ni daampee nwuri zam, mpeedi wuri naa birni ni gam k̄-k̄um mo koo a pee diidang ye.

¹⁷Be Pool wurii bitip shii k̄-po Naan ni ashak k̄-nyem Yahudi mo, k̄-nyem Heleni di moo seyil nNaan, ndighin lu k̄-Naan mu nyem Yahudi ni mo, k̄-wurii satpo Naan nin ngurum di moo j̄ i ndighin kasuwa zak.

¹⁸Be pak nyem Ipikuriyan mo, k̄-nyem Stowik mo, das diisi mo a nyemman mo. Mo kaat k̄-Pool, be mo doghom beetshik k̄-wuri. Be pak mo sat nee, "Ngukatpo buu kaa mwen si, wurii ribet sat a meye?" Amma pak mo sat nee, "Muu k̄ting kaa wurii satpo a nkaa mee Naan diici mo si." Mo satpo diisi, a mpeedi Pool wuri nkaa satpo diiret nkaa Jesu, k̄-yaghal a peemut zak.

- ¹⁹Mo yaa Pool, be mo kàa kɪ-wuri a peekuur di moo pet ni a Ariyopagus, be mo sat nwuri nee, "Muu ribet manshii kɪ-kám diipoo di wugha nkaa satpo nkaa ni si.
- ²⁰Mpeedi pak mbii di wugha sat ni mo a diipoo pe mun di, kɪ-muu ribet manshii kɪ-mo ni."
- ²¹(Nyem birni Afens mo jir, kɪ-mizep di mo j`i tong di, moo fes ribet kɪting, kɪ-satpo nkaa mbii diipoo mo, har mo le ni dee a kaa dak si.)
- ²²Pool wuri yaghal dar a peekuur di moo pet ni a Ariyopagus ni, be wuri sat mmo nee, "Wun nyem Afens mo! Wan naa wun a nyem di wuu seyil naan mo des hakyeng.
- ²³Mpeedi kaadi wan mmwaan ndighin birni fuu ni, be wan naa mbii di wuu seyil mmo shini-shini. Har wan kat mee peewus mbiizughum, di mo ran-ran nkaa ni nee, 'Mpee Naan dii ba mu man wuri kas.' Naan di ba wu man wuri kas, di wuu seyil nwuri si, wan kin satpo nwun a nkaa wuri.
- ²⁴"Naan di wuri leyil diisi, kɪ-mbii di mo ndighin yil ni jir. Wuri a Daa mu deng kɪ-yil diisi, kɪ-ba wurii tong a ndighin lu di gurum moo dik shi sar mpee seyil nwuri kas.
- ²⁵Ba wurii tang mee bam pu gurum di kas koo diben, mpeedi a wuri shikaa firi, wurii cin seen kɪ-nook ngurum mo, kɪ-mbii mo jir zak.
- ²⁶A ndighin gurum mindong, be Naan wuri le peeput kɪ-gurum di mo ndighin yil ni mo shini-shini jir. Wuri le ku mo tong nkaa yil ni jir. Wuri kɪ-tap lebit ni mo, kɪ-peedar kɪ-yil furu ni mo shini-shini zak.
- ²⁷Naan wuri c`in kisi, a mpeku gurum mo tang wuri di, meebe, mon ntang wuri kat, mpeedi ba wuri jong kɪ-mun gurum kas.
- ²⁸A mpee iiko kɪ-Naan, be muu kat seen, kɪ-muu mwaan, kɪ-mun di zak. Kaadi pak nyemkook fuu moo sat si nee, 'Mun zak, a jep firi mo.'
- ²⁹Kaadi mun a jep kɪ-Naan mo si, be ba ni ret ku mu pan nee, mise kɪ-Naan ni a kaa mbii di gurum moo dak a shi zinariya, koo azurfa, koo jwak, koo mee mbii di gurum mo am ni shi seen furu kas.
- ³⁰Gyet yam be ba Naan wuri kak kɪ-mwen mu gurum ni mo kas, amma yaksi, be wurii sat ngurum mo tuwap jir, koo a ndighin yil diidang ye.
- ³¹Mpeedi Naan wuri kɪ-lepuus di wurin ntokdiyeel ngurum din ndighin nyil ni jir, shi gwar di wuri kɪ-ten bitip. Naan wuri kɪ-kám langting mini ngurum mo agaak jir, mpeedi wuri kɪ-yaghal kɪ-gwar mini a peemúut."
- ³²Kaadi mo kiting Pool satpo nkaa yaghal a peemúut, be pak mo shwar wuri shi shwar mu bakpee, amma pak mo nee. Muu ribet ku wugha baa satpo di nkaa mbii diisi zak.
- ³³Aasi be Pool wuri yaghal yit peekuur ni.
- ³⁴Pak gurum ni mo so ndang wuri, kɪ-mo cinzeen. Mbut nyem di mo cinzeen ni, a Dyonisius di wuri a memee mbut nyemnan mu peekuur di moo pet ni a Ariyopagus, kɪ-mee mat di moo petsum fira a Namaris, kɪ-pak gurum mo.

Dak 18

- ¹Abwoon diisi, be Pool wuri yaghal yit Afens, be wuri so nKoronti.
- ²Be wuri kat mee ngu Yahudi, di moo petsum firi a Akwila, di mo làa wuri a mPontus. Wuri ki mat firi Priskila mo yaghal a Itali j`i nKoronti ni. Mpeedi mishkagham Klaudiyus wuri sat nee, nyem Yahudi mo jir, mo yaghal aku Rom. Pool wuri so pe mo di.
- ³Be wuri tong pe mo di, mpeedi wuri a ngudak tent kaa mo si, ki mo c`in dak furu ashak zak.
- ⁴Koo a parpuus Nookdi diidang ye, be Pool wurii naa mbeetshik ki-nyem Yahudi mo, ki-wurii le ku nyem Yahudi mo, ki-nyem Heleni mo cinzeen.
- ⁵Kaadi Silas ki-Timoti mo tong mMasidoniya j`i wul, be Pool wuri fes lekaa firi kyap, mpee satpo diiret ni, ki-wuri c`in langting nyem Yahudi mo nee, Jesu wuri a Kristi.
- ⁶Amma kaadi nyem Yahudi mo kwarpo ni, ki-mo satpo diibuu nwuri, be wuri cighir ki-kiwoon mmo, be wuri sat mmo shi tughup nee, "Katdang wu murap ndighin shikbish fuu mo, be a wun lesuk. Ba mee sar fina dibut kas. Yaghal nyaksi, be wan nso a pe nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas."
- ⁷Wuri yaghal nyit lu ki-Naan mu nyem Yahudi ni mo, be wuri so del ntulu ki mee gwar di moo petsum firi a Tituyus Jastus. Wuri a mee nguseyil Naan, di lu firi ni kus ki-lu ki-Naan ni.
- ⁸Krispus ngo diides lu ki-Naan ni, wuri cinzeen nDaa ashak ki-nyemlu firi mo jir. Ki-gurum mo des ndighin nyem Koronti mo, di mo kitingpo ki Pool ni, be mo cinzeen, har mo c`in bapisma mmo zak.
- ⁹Parmeeci si mpar, be Daa wuri katpo ki-Pool ndighin sughun nee, "Taji kiirmuut yaa wugha kas, amma a satpo ni, ki-taji a nook sat ni kas.
- ¹⁰Mpeedi wan di ashak ki-wugha. Ba mee gurum mmak c`in mee mbii nwugha kas. Mpeedi wan di ki-gurum mo des ndighin birni diisi ni."
- ¹¹Aasi be, Pool wuri tong ndighin birni nKoronti, mpee bit mindong ki-kaghar, wurin nkaa kampo Naan ngurum mo.
- ¹²Amma ndighin bit di moo le Galiyo wuri a gofna mu yil Akaya, be nyem Yahudi mo balkaa ashak, be mo yaa Pool so ki-wuri pe nyemtokdiyeel mo di.
- ¹³Mo sat nee, "Gwar diisi wuri nkaa piring ki-pan mu gurum mo, mpeku mo seyil di nNaan ndighin ar di ba ni ntiit ki-Waar ni kas."
- ¹⁴Amma kaadi Pool wuri doghom katpo, be Galiyo di wuri a gofna, wuri sat nyem Yahudi ni mo nee, "Wun nyem Yahudi mo! Katdang be di gwar diisi wuri c`in a mee mbii diibish, ki-koo di wuri wat a mee mbii, be di wan mmak lekom kun kiting wun di.

- ¹⁵Amma kaadi ni a beetshik nkaa pak po mo, ki-sumpo, ki-Waar fuu mo, be wu so wu beet mini mbuu shikaa fuu. Ba wan ribet dee a ngutokdiyeel mu mbii kaa mini mo si kas.”
- ¹⁶Be wuri ceen mo pwat aku ndighin ludiyeel ni.
- ¹⁷Mo jir mo yaa Sostenis, ngo diides nkaa lu ki-Naan ni, be mo niram wuri mpolu diyeel ni, amma ba Galiyo wuri lekaa diki-kas.
- ¹⁸Pool wuri waa baa tong di nKoronti ni des ashak ki-nyemso ndang Jesu ni mo. Be wuri yaghal yit mo, be wuri del ndighin jirgi am, mpee so nyil nSiriya, ashak ki-Priskila ki-mish fira Akwila. Akudang Pool wuri yaghal so, be wuri sak kaa firi nSenkiriya, mpeku wuri gampo di wuri ki-ten tuwoor nin nNaaan nkaa shin firi.
- ¹⁹Mo ji wul ndighin yil Afisus be Pool wuri yit Priskila ki-Akwila mpeemini. Amma wuri so del ndighin lu ki-Naan, ku wuri yakshii ki-po mo ashak ki-nyem Yahudi mo.
- ²⁰Kaadi mo dang pu wuri ku wuri pan yem di pe mo, be wuri ci.
- ²¹Amma kaadi wuri yaghal yit mo, be wuri tuwoorpo mmo nee, "Katdang nNaaan ribet, be wan mbaaji pe wun di." Aasi be, wuri del ndighin jirgi am.
- ²²Kaadi wuri so wul nSizariya, be wuri kaa nJerusalem, ku wuri tok di ki-nyemso ndang Jesu ni mo. Abwoon mini, be wuri so Antiyok.
- ²³Abwoon di wuri pan cin rep teer mo di, be wuri yaghal so shipee-shipee, nkoghop yil nGalati, ki-Firjiya, wuri nkaa cinbal mputughup nyemso ndang Jesu ni mo jir.
- ²⁴Mee ngu Yahudi di moo petsum firi a Apolos, di mo laa wuri a nAlekszandriya. Wuri a mee nguman, ki-wuri man takarda ki-Naan des hakyeng.
- ²⁵Mo ki-kam ar di ni a mu Daa nwuri, ki-wurii dar bal-bal ndighin ni. Wuri satpo, ki-wurii kam ngurum mo nkaa Daa Jesu ndire-ndire, amma jir kisi, be wuri man a bapisma mu Joon bejee dak.
- ²⁶Wuri doghom satpo ki-Naan agaak, ba ashak ki-mee kiirmuut kas, ndighin lu ki-Naan ni. Kaadi Priskila ki-Akwila mo kiting wuri, be mo pet wuri so ntulu furu, ku mo sight kam ar ki-Naan di nwuri ndire-ndire.
- ²⁷Apolos wuri yaghal mpee so Akaya, be nyemso ndang Jesu di mon Afisus mo bam wuri, shi ran wasika cin nwuri pan nyemso ndang Jesu di mon nyil Akaya, mpeku mo kaat wuri di, katdang wuri so wul. Kaadi wuri so wul, be wuri bam nyem di mo ki-cinzeen mpee diiret ki-Daa zam.
- ²⁸Wuri gan nyem Yahudi mo ntoghom ki-gurum mo, mpee beetshik, ki-wuri kam ngurum mo agaak, wuri nkaa satpo mmo nkaa mbii di mo ndighin po ki-Naan nee, "Jesu wuri a Kristi azeen-nzeen."

Dak 19

- ¹Kaadi Apolos wuri di ndighin Koronti, be Pool wuri nkaa mwaan ndighin yil mo, har wuri j`i wul Afisus. Be wuri j`i kat pak nyemso ndang Jesu mo di mbirni mini.
- ²Be wuri tal pu mo nee, "Kaadi jí wu cínzeen, be wuu lap Riin Diibang me?" Mo lap nwuri nee, "Waash, ba muu kyam kiting mee po nkaa Riin Diibang kas."
- ³Wuri tal pu mo nee, "Dangbe jí mo c`in a baptisma diidang nwun ye?" Mo lap nee, "A baptisma mu Joon."
- ⁴Pool wuri sat mmo nee, "Baptisma mu Joon ni a mpee nyem di moo tuwap. Gyet Joon wuri sat nyem Yahudi mo cínzeen a ngo di wurin ndung j`i mbwoon firi. A Jesu mmini."
- ⁵Kaadi mo kitingpo diisi, be mo c`in baptisma mo ndighin sum k`Daa Jesu.
- ⁶Pool lesar firi nkaa mo, be Riin Diibang sham nkaa mo, har mo katpo shi lipo diici mo, k`mo satpo k`Naan ngurum mo.
- ⁷Nyem di mo lap baptisma ni, mo wul kaghapaat baavul.
- ⁸Pool wuri del ndighin lu k`Naan, mpee tar mo kun, be wurii satpo ni, ba ashak k`kiirmuut kas, k`wurii c`in beetshik k`mo, k`wurii gung mpeku wuri kám di mmo agaak nkaa mulki k`Naan.
- ⁹Amma pak mo cighir bal mputughup, k`mo kwar cínzeen, har mo satpo diibuu nkaa po k`Naan ntoghom k`gurum mo jir. Aasi be, Pool yit mo di, be wuri p`rep nyemcínzeen ni mo j`i ashak. Be koo a puus diidang ye, be wurii yakshii k`po mo ndighin lu kam-kam dii mu Tairanus.
- ¹⁰Moo naa nc`in aasi har mpee bit vul. Aasi be, nyem di moo tong ndighin yil nEshiya, nyem Yahudi mo, k`nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo jir mo kitingpo k`Naan.
- ¹¹Naan wuri le ku Pool c`in mbii lukshik mo des, di ba mo k`kyam naa mo kas.
- ¹²Har mo lap fuwaat di wurii pwos wun dishik, k`nlir di wurii lop mo, ku mo so tung nyemgok mo dishik, be mo kat bar ndighin shwal furu mo shini-shini, k`riin diibish mo pwat mbut ngurum mo des zak.
- ¹³Amma mee das mo di mbut nyem Yahudi mo, di moo mwaan so shiyil-shiyil, ku moo ceen riin diibish mo di. Mo doghom satpo nyem di mo k`riin diibish mo ndighin sum k`Jesu, be mo sat nee, "Ndighin sum k`Jesu di Pool k`satpo nkaa wuri si, be wan sat nwugha, a put aku."
- ¹⁴Mee dyemndighinshak mo di povul, di mo a jep k`mee pris diides mu nyem Yahudi mo, di sum firi a Skiiva. A mo a nyem c`in mini.
- ¹⁵Riin diibish ni lap mmo nee, "Wan man Jesu, k`wan man Pool zak, amma wun a we mo ye?"

- ¹⁶Dangbe gwar di wuri ki-riin diibish ni, wuri yaghal met taa nkaa mo, har wuri met mmo mbal jir furu. Wuri nas mo, ki-wuri le laa mo, ki-wuri yilang nliir furu mo, har mo yaghal swa pwat ndighin lu ni ngum, be toghom ki-sham mmo.
- ¹⁷Kaadi mbii diisi ni dee a diimman pe nyem Yahudi mo, ki-nyem Heleni mo di moo tong ndighin yil Afisus, be kiirmuut yaa mo jir, har gurum mo le diides sum ki-Daa Jesu.
- ¹⁸Gurum mo des mbut nyem di mo cinzeen, mo ji woo shikbish furu mo, ki-dak furu diibish mo agaak zak.
- ¹⁹Pak gurum mo des mbut nyem di moo cin yen diibish mu numpee mo, mo kok takarda mu yen furu ni mo, ku mo ji fwo mo nwus ntoghom ki gurum ni mo jir. Kaadi mo tang shaghal ki-takarda di mo fwo nwus ni mo, be mo kat shaghal azurfa mo wul dubu laarpaat.
- ²⁰Aasi be, po ki-Daa ni so shipee-shipee jir, har ni bal hakyeng.
- ²¹Abwoon di mbii diisi mo ki-cin, be Pool wuri naa ni ret ne, ku wudi so nJerusalem, be wudin nyaa ar ni so put a mMasidoniya ki-Akaya. Be wuri sat nee, "Abwoon di wan so wul nJerusalem, be ni ating wan nso nyil nRom zak."
- ²²Pool wuri lop Timoti ki-Erastus di mo a nyembam firi mo, ku mo so mMasidoniya akiyeen firi, amma wuri shikaa firi, wuri pan yem diilee ndighin yil nEshiya ni.
- ²³Ntiit ki-mini, be gurum mo yaghal ki-po diibish di ni daampee zam nkaa po ki-Naan ni.
- ²⁴Mee ngukhom, di wurii dak mbii mo shi azurfa, di moo pet sum firi a Demetriyus. Wurii naa nkhom rep jep kum mo, shi azurfa di mo lapshak ki-wura kum Artemis diides ni, har dak diisi nii ji ki-shaghal nyemkhom ni mo zam.
- ²⁵Demetriyus wuri prep nyemkhom ni mo ji ashak jir, ki-nyem di dak furu ni mo, a kaa mu nyemkhom ni mo si zak. Be wuri sat mo nee, "Daa mo! Wu man nee, mun muu kat shaghal des a ndighin dak funu diisi.
- ²⁶Yaksi wun shikaa fuu, be wuu naa, ki-wuu kiling mbii di gwar di moo pet wuri a Pool si wurii cin. Wuri sat ne, naan di gurum moo dak mo a shi sar, be ba mo a naan kas koo diben, ki-wuri ki-cighir ki-putughup ki gurum mo des ndighin birni Afisus, ki-yil di mon nkoghop nEshiya jir. Nee, taji mo seet kum ni mo kas.
- ²⁷Wu naa zak, yaksi ba dak funu ni kudi ki-mee sum diiret kas. Ba a dak funu ni bejee dak kas, ki-Artemis diides, wuran ndee a mbii shwar ngurum mo, ki-naan ni wura shikaa fira zak. Gurum di mon nkoghop nyil nEshiya, ki-yil si jir, moo seyil a nwura."
- ²⁸Kaadi mo kilingpo mini, be ni laa mmo mbut zam, mo le or po mindong, mo sat nee, "Artemis mu Afisus wura a diides!"
- ²⁹Gurum di mon ndighin birni ni, mo jir mo lap or ni zak. Gurum ni mo so yaa Gayus ki-Aristaakus di mo a nyem Masidoniya mo, ki-di mo a shaar mwaan ki-Pool, be mo so ki-mo kitak-kitak a peekuur.

- ³⁰Pool wurii ribet so ɗar akiyeen k̀ gurum ni mo, amma nyemso ndang Jesu mo cii nwuri.
- ³¹Pak nyemnan-nan ɗin nyil Eshiya mo, ɗi mo a shaar k̀ Pool. Mo lop so nwuri nee, taji wuri so ɗi a peekuur ni kas.
- ³²Gurum ni mo le or ɗi a peekuur ni jir, mon nkaa sat mbii mo shini-shini, mpeedi nighin k̀ gurum ni mo, ba mo man mbii ɗi ni le ku mo kuur ashak kas.
- ³³Nyem Yahudi mo le ku Alekzanda wuri so ɗar akiyeen k̀ gurum ni mo, ɓe wuri diyeep sar, mpeku gurum ni mo ɗok ɗi titik, mpeedi wurii ribet satpo ngurum ni mo nee, ba wuɗi ki-nyem fiɗi mo, wuɗun k̀ c`in mee mbii diibish kas. Mpeedi kaadi gurum ni mo naa Alekzanda wuri ɗar akiyeen, ɓe mo pan nee, a wuri ki-mbii ni.
- ³⁴Ki-kaadi mo naa nee, wuri a ngu Yahudi, ɓe mo sight le or po mindong jir, mpee awa vul. Mo nkaa sat nee, "Artemis, mu Afisus, wura a diides!"
- ³⁵Kaadi nguran mu birni ni wuri le ku gurum mo ɗok titik, ɓe wuri sat mmo nee, "Wun nyem Afisus mo! A we nook man nee, a wun a nyem ɗi wuu tap ki-lu k`um mu Artemis diides ndighin Afisus kas ye? Ki-nhik ɗi gyet ni tong adeng sham taa mpesi kas ye?"
- ³⁶Ba mee gurum mak ciipo k̀ mbii diisi mo kas. Mpeemini ɓe ni ret ku wu tong caghat, ku taji wu c`in mee mbii kitak-kitak kisi kas.
- ³⁷Wun k̀ j`i ki-nyem diisi mo mpesi, ɓe ba mo k̀ c`in mee wat ndighin lu k`um fuu ni mo kas, ki-ba mo sat mee po diibish nkaa naan fuu diides wura kas zak.
- ³⁸Katɗang ɓe ɗi Demetriyus wuri ashak ki-nyee firi mo, mo ki-mee po nkaa mee gurum, ɓe mo so ki-po ni nludiyeeel, peedi nyemdiyeeel mo ɗi, mpeku mo beetpo ni ɗi.
- ³⁹Amma kat wuu tang a mee mbii diici, ɓe wu beetpo mini a peekuur ki-nyemyil ni mo.
- ⁴⁰Azeen-nzeen mun ndel nkun, katɗang mo so ki-mun nludiyeeel mpee or diicicinsi, mpeedi ba mu manshii k̀ mbii ɗi wuu fwo or nkaa ni kas, ki-zak, ba kuur fuu ni ki-mee koghop ni kas."
- ⁴¹Abwoon ɗi wuri k̀ satpo mini, ɓe wuri sat ngurum ni mo so ntulu furu mo.

Dak 20

- ¹Abwoon ɗi or ni kyes, ɓe Pool wuri p̄rep nyemso ndang Jesu mo, ɓe wuri katpo ki-mo, mpee cinbal mmo mputughup, ɓe wuri sat ɗang mukaat mmo, ɓe wuri yaghal so mMasidoniya.
- ²Wuri mwaan so nkoghop nyil mini mo jir, wuri nkaa cinbal mputughup ngurum ni mo, har wuri j`i wul nyil nGriis.

- ³A peedi wuri c`in tar kun di. Nyem Yahudi mo balpo furu ashak nkaa wuri, be kaadi wurin ndung del njirgi am mpee so nyil nSiriya, be wuri waa yaa ar ni a mMasidoniya.
- ⁴Be Sopata laa k`Pires ngu Beriya, wuri so ndang Pool k`Aristaakus k`Sekundus, di mo a nyem Tasoloni mo, k`Gayus ngu Deebi, k`Timoti, k`Tikikus, k`Trofimus di mo a nyem Eshiya mo.
- ⁵Nyem diisi mo shee so wul nTrowas mmun nt`heng, k`-mo gong j`i funu a mbirni mini.
- ⁶Mun mu del njirgi am nFilipi, abwoon k`retnyit mu se bred di ba ni k`yist kas. Be ndighin teer mo paat, be mu so mu wul pe mo di nTrowas ni. Har mu c`in teer povul di mpee mini.
- ⁷Parpuus din nshee mbut teer diipovul, be mu kuur ashak mpee se Tong Ashak. Pool wuri k`dak shin, mpeku dadaar wuri so mwaan di, be wuri satpo ngurum mo. Wuri sat a nyaapo ni dak, har so wul nnaar mpar.
- ⁸Mo k`le fitila mo di des ndighin ludeng di muu kuur di ni.
- ⁹Mee zhang di moo pet sum firi a Yutikus wurii tong mpo fung mu ludeng ni, be kaadi Pool sat a nyaapo Naan ni dak, be saam doghom nyaa Yutikus, har saam ni j`i met nwuri mbal, be wuri yaghal mpo fung mu ludeng diikun ni, sham taa nyil, kaadi mo sham mang wuri, be mo kat wuri k`muut.
- ¹⁰Be Pool sham zan shin firi nkaa kum k`zhang ni, be wuri kup kum ni, be wuri sat ngurum ni mo nee, "Taji ni daampee nwun kas, mpeedi wuri di k`seen."
- ¹¹Be Pool wuri baakaa di nludeng ni, wuri yal bred se. Abwoon di wuri k`katpo k`-mo har bit mang, be wuri yaghal so.
- ¹²Mo so k`dyem zhang nin ntulu k`seen, be mo kat retnyit des hakyeng.
- ¹³Pool wuri sat mun nee, wudi ribet so Asos a nshii, mpeemini be mun mu so mu del ndighin jirgi am, har mu so mu wul Asos nwurin nt`heng, a peedi mun mmang wuri di.
- ¹⁴Kaadi wuri j`i kat mun Asos, be mu mang wuri ndighin jirgi am ni, ku mu so di mMitilini.
- ¹⁵Mu waa mu yaghal mMitilini ni, be dadaar ni mu j`i mu wul kus k`yil nKiyos. Daar ni zak, be mu j`i mu wul nkoghop nSamos, k`-daar ni zak, be mu j`i mMiletus.
- ¹⁶Pool wuri lepan mpee del so Afisus ndighin jirgi am ni, mpeku taji wuri waa taa dee ndighin yil nEshiya kas, mpeedi wuri ribet wurung, mpeku kat ni mak c`in, be wuri wul di nJerusalem parpuus Pentikos.
- ¹⁷Kaadi Pool wuri wul mMiletus, be wuri lop so nyemnan-nan mu Ekhisya din Afisus mo, ne mo j`i kat wudi.
- ¹⁸Be kaadi mo j`i wul pe wuri di, be wuri satpo mmo nee, "Wun shikaa fuu, wu man tong fina nnaar fuu puji wan shee j`i di nkoghop nyil nEshiya.

- ¹⁹Gyet wan c`in ðak mu Daa ni, ba shi mee diyeepekáa kas, kî-wan kîm shwaajeel des mpee c`in ðak ni shiparci-shiparci, kî-mpee cip ði jí nyem Yahudi mo le mpee wan.
- ²⁰Wun shikáa fuu wu man zak nee, ba gyet wan bes mpee sat mee mbii ði ni kî-koghop ni pe wun ði kas. Wan kîm kámpo nkaa Jesu nwun jir agaak, kî-wan kîm son nkámpo ni nwun shilu-shilu zak.
- ²¹Gyet wan kîm sat zeen nyem Yahudi mo, kî-nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas, shibal nee, ni ret ku mo tuwap jir, ku mo j`i pe Naan ði, kî-mo cínzeen ði nDaa funu Jesu Kristi zak.
- ²²Yaksi, wu naa wan ndung so nJerusalem, mpeedi a Riin Diibang wuri lop wan so, kî-ba wan man mbii ði nin nso kat wan ði mpee mîni kas.
- ²³Amma Riin Diibang wuri kám nwan nee; koo a ndighîm birni diidang ye, be jeel kî-gong wan, kî-gurum mon nyaa wan shaghat zak.
- ²⁴Ba wan le san fîna ni kî-mee koghop ni pe wan ði kas, amma wan kîm ribet ku wan kyes a ðak ði Daa Jesu wuri kî-cín nwan mpee c`in ni. Ðak ði wuri cín ni nwan ndiisi, ku wan satpo ðiiret ði ngurum mo nkaa zughum kî-Naan.
- ²⁵"Yaksi wan man nee, ba memee ndighîm wun, ði gyet wan kîm mwaan nnaar fuu, mpee satpo nwun nkaa mulki kî-Naan ni, wun mbaa wu naa wan ði kas.
- ²⁶Mpeemini, wan kîm sat nwun cicinsi nee, katdang be memee fuu muut mbut shikbish, be sar fîna mo paat.
- ²⁷Mpeedi ba gyet wan bes mpee sat pan kî-Naan mo jir nwun kas.
- ²⁸Mpeemini, wun nyem ði Riin kî-Naan wuri kî-le a nyemnaa kuur kî-tum ni mo jir, wu tap kî-káa fuu mo riret, kî-wu kiyeer Ekîisya mu Naan ði wuri kî-seet ni [nshin shi toghom mukáa fîri.]
- ²⁹Wan man nee, aþwoon ði wan kîm so, be ncuwe diibiyaal mo, mon nj`i ðel nnaar fuu, be ba mon nyit tum ni mo ði kas.
- ³⁰Pee nii j`i, be pak gurum mon nyaghal nnaar fuu, mon nsatpo ði mo a ðung nkaa zeen ni, mpeku mo ðul nyemso ndang Jesu mo so ði ndang mo.
- ³¹Mpeemini, be wu tong shi gongpee, kî-taji wu mander kas nee, gyet mpee bit mo kun, be ba wan nook satpo ni nwun mpar kî-puus shibal, kî-shi yitmwaan kas.
- ³²"Yaksi, be wan le wun nsar kî-Naan, kî-po ðiiret fîri ði ni kî-bal mpee ðik wun, ku ni cín ðiiret mu Naan, ði wuri kî-ni mpee nyem fîri mo jir nwun zak.
- ³³Ba wan kîm kyaghar mee azurfa, koo zinariya, koo nliir kî-mee gurum kas.
- ³⁴Wun shikáa fuu wu man nee, a shi sar fîna ðiisi mo, be wan kîm c`in ðak shi mo, mpee mbii ði wan kîm ribet mo, har kî-mpee mbii ði nyem ði mo ashak kî-wan moo ribet zak.

³⁵Wan kin kám nwun ndighin mbii mo jir, nee, a shi dak mu káa fuu mo, dangbe wun mbam nyem di ba mo kat bal kas, kaadi muu panpo di Daa Jesu wuri k̀sat shikáa firri si nee. 'Kat gurum cín mbii, be wurin nkat diiret met ngo di wuri lap ni.' “

³⁶Abwoon di Pool satpo mini, be wuri nkurum furum ashak ki-mo jir, ku wuri c`in aduwa di.

³⁷Kaadi mo doghom sat dang mukaat mPool, be mon nkaa wal, ki-moo j`i lesar wurin ntook, ki-moo tuwaas wuri shi mishpoo zak.

³⁸Mbii di ni sight wat putughup mmo met jir, ni a po di Pool wuri sat mmo nee, ba mon nkudi ki-naa yit firri kas. Mo so sel wuri har mpo jirgi am.

Dak 21

¹Abwoon di muu sat dang mukaat mmo, be mu del njirgi am, be mu yaa ar wur-wur mu so nyil nKos. Dadaar ni, be mu so mu wul nRodes. Mu yaghal mpeemini, be mu so mPatara.

²Kaadi mu kat mee jirgi am di ni ndung can del nFonisha, be mu del ndighin ni, be mu yaghal.

³Kaadi mu naa yil nSaiprus ki-dee, be mu yit ni nsarkul, mu del mu so akiyeen har nyil nSiriya. Mu so mu sham mbirni nTaya, mpeedi jirgi am nin nsham k̀lee mo a mpeemini.

⁴Kaadi mu katpee di pak nyemso ndang Jesu mo di, be mo sat mPool nee, taji wuri so nJerusalem kas.

⁵Amma kaadi puus so funu ni j`i wul, be mu yaghal mu sekiyeen ki-mwaan funu. Be nyemso ndang Jesu ni mo ashak ki-mat furu mo, ki-jep furu mo, mo so ndang mun har mbwoon birni ni, a peedi mu kurum nforum mpee c`in aduwa di ashak ki-mo mpo bahar ni.

⁶Abwoon di mu sat dang mukaat nshak, be mun mu del ndighin jirgi am ni, be mo baa ntulu.

⁷Be mun mu sekiyeen ki-mwaan funu. Mu yaghal nTaya, be mu j`i mu wul nPolemayas. Be mu so mu tok ki-nyemso ndang Jesu mo mpeemini, ki-mu tong ashak ki-mo, har mu teer ashak ki-mo.

⁸Dadaar ni, be mu yaghal, mu so mu wul nSizariya, be mu tong ntulu k̀ Filip ngubishara di wuri a memee mbut nyem diipovul si mo, di gyet mo k̀ bilip mo nJerusalem.

⁹Filip wuri ki-jiraap mo feer, di ba mo k̀ sodik kas. Jiraap diisi ni moo satpo nkaa mbii di ni ndung j`i.

¹⁰Kaadi mu pan mu yém di, mpee shiiteer mo kong, be mee ngusatpo k̀ Naan di sum firri a Agabus, wuri tong nJudiya j`i di.

- 11** Kaadi wuri j`i pe mun di, be wuri mang fuwaat di Pool ki-diin mbwoon, be wuri bwaghat sar k`shii fi`di mo di`shik. Be wuri sat nee, "Riin Diibang wuri sat nee, nyem Yahudi di mon nJerusalem, mon nso mbwaghat ngufuwaat diisi ni aasi zak, ki-mon nc`in wuri nsar k`nyem di ba mo nyem Yahudi mo kas."
- 12** Kaadi mu kiting po mini, be mun ki-kaghar ni mo, mu dang pu Pool mpeku taji wuri so nJerusalem kas.
- 13** Amma Pool wuri lap nee, "A me le dang wuu wal, ku wuu wat putughup fina di ye? Yaksi wan kin dak san, ba a mpeku mo bubwaghat wan di bejee dak kas, koo a mpeku wan muut di ndighin yil nJerusalem zak, mpee sum k`Daa Jesu."
- 14** Kaadi ba mu mak ci`i nwuri kas, be mu nook, ki-mu sat nee, "See a mbii di Daa Naan c`in ki-wugha dak."
- 15** Abwoon k`rep shiiteer mo, be mu bwaghat lee funu mo, ku mu kaa di nJerusalem.
- 16** Pak nyem Jesu di mon nSizariya mo j`i ndang mun, har mo j`i wul ki-mun ntulu ki-Mason, a peedi mu tong di. Wuri a ngu Saiprus, ki-wuri a memee mbut nyemso ndang Jesu din nshee mo.
- 17** Kaadi mu j`i mu wul nJerusalem, be nyemso ndang Jesu mo kaat mun shi retnyit.
- 18** Dadaar ni, be Pool so ki-mun pe Jemis di, a peedi nyemnan mu Ekhisya mo di ashak jir.
- 19** Abwoon di Pool wuri k`tok ki-mo, be wuri yaa yakshii ni mmo ndangshak-ndangshak, mbii di Naan le ku wuri c`in mo ndighin nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- 20** Abwoon di mo kiting po nkaa mbii mini mo, be mo kwoop Naan hakyeng. Dangbe mo sat mPool nee, "Dyemnighin funu, a naa nyem Yahudi mo des hakyeng mo k`dee a nyemcinzeen mo, ki-mo fes le putughup furu mo nkaa Waar k`Mosis.
- 21** Mo k`kitingpo nkaa wugha ne, 'Wugha k`kam nyem Yahudi mo jir, di moo tong mbut nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ne, mo yit Waar k`Mosis mo, ki-taji mo can jep furu mo kas, ki-taji mo tap ki-mbii di puun funu moo loghot ki-c`in mo kas.'
- 22** To, yaksi, be wughan nc`in a meye? A lekom ku a kiting mbii di mun nsat, di ni ret ku a c`in. Mpeedi ting mon nkiting nee, aa j`i.
- 23** A mbii di muu ribet ku a c`in ndiisi. Mun ki-gurum mo feer, di mo k`tuwoorpo nDaa Naan nkaa kaa furu.
- 24** A so ashak ki-mo, ku wu c`in mbii di wun nlesuk dee di a diibang nyit k`Naan. A wughan nkwat shaghal mpee mbii di mon nc`in jir. Dangbe mon mmak sak shoopkaa furu mo zak. A ndighin ar diisi, be koo a weye mman nee, ba mee zeen mbut po di mo k`sat nkaa wugha ni kas, mpeedi wugha shikaa fugha aa tap ki-Waar k`Mosis ni mo.
- 25** Mpee nyem di mo cinzeen di ba mo a nyem Yahudi mo kas, be mun k`ran wasika mmo, nkaa po di gyet mu yaghal mu dar nkaa ni, nee, taji mo se mee mbiise di mo k`

ten cín nk`um kas, kɪ-taji mo se toghom kas, [kɪ-taji mo se long di mo mweer took nni kas,] kɪ-taji mo cín ngaa kas.”

²⁶Daar ni, be Pool wuri so ashak kɪ-das diifeer ni mo, ku mo c`in mbii di mon nlesut dee di a diibang nyit kɪ-Naan. Be wuri del ndighin lu kɪ-Naan diides ni, mpeku wuri sat di ngurum mo, puus di mon nlesut dee a diibang nin nkyes di, parpuus di koo a weye, be wurin ncín mbiizughum mpee shin.

²⁷Kaadi shiiteer diipovul ni mo kus kɪ-gam, be pak nyem Yahudi di moo tong nEshiya mo j`i naa Pool ndighin Lu kɪ-Naan diides, be mo kar, kɪ-mo jwakshii nkuur kɪ-gurum ni mo jir, har mo yaa Pool.

²⁸Moo le or, kɪ-mon nkaa sat nee, "Wun nyem Isreil mo, wu bam mun! Wu naa gwar di wurii so shipee-shipee ndighin yil ni mo, mpeku wuri kám ngurum mo, ku mo bák mun nyem Isreil mo di, kɪ-Waar kɪ-Mosis mo, kɪ-Lu kɪ-Naan diides si zak. Ba a mini bejee dak kas, har wuri kɪ-del kɪ-pak nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas ndighin Lu kɪ-Naan diides zak. Wuri kɪ-le Lu kɪ-Naan diides ni dee a diibuu.”

²⁹Mo satpo diisi, a mpeedi mo kɪ-naa Trofimus ngu Afisus ashak kɪ-wuri ndighin birni, be mo pan nee, ntong a Pool kɪ-j`i kɪ-wuri ndighin Lu kɪ-Naan diides ni.

³⁰Dangbe nyem birni ni mo yaghal jir, gurum ni mo swa j`i kuur ashak abet, koo a nkoghop pee diidang ye, mo yaa Pool, be mo fee wuri put mbwoon Lu kɪ-Naan diides ni, be mo shaghat polu ni mo abet-abet.

³¹Kaadi mo nkaa tang pee tu Pool, be komanda mu sooja kɪ-nyem Rom mo, wuri kɪning nee, Jerusalem ni gam kɪ-or des zam.

³²Abet-abet be wuri pɪrep sooja mo, kɪ-pak diinan-nan mu sooja ni mo, be mo swa so pe nyem di mo yaa Pool di. Kaadi mo naa komanda ni kɪ-sooja mo, be mo nook nɪram Pool.

³³Be komanda wuri j`i kus kɪ-Pool, be wuri yaa Pool, wuri le ku mo bwaghat Pool shi tisek mo vul. Wuri tal nee, "Gwar diisi wuri a weye? Kɪ-wuri kɪ-c`in a meye?"

³⁴Be kuur kɪ-gurum ni mo le or. Pak mo nkaa sat mee mbii, kɪ-pak mo nkaa sat mee mbii diici mo zak. Kaadi ba komanda ni wuri mak manshii kɪ-mbii di ni le ku gurum ni moo fwo or des kas, be wuri le ku mo so kɪ-wuri mbarak kɪ-sooja mo.

³⁵Kaadi mo j`i wul a pee kikaa mpolu ni, be sooja mo mang wuri diyeep adeng mpeedi kuur kɪ-gurum ni mo dee a kaa nyemtar mo si.

³⁶Mo nkaa le or, kɪ-mo nkaa sat nee, "Wu tu wuri, wu tu wuri!"

³⁷Kaadi mo nkaa del kɪ-Pool ndighin peetong mu sooja ni mo, be wuri sat nkomanda mu sooja ni mo nee, "Kyet a mmak yit nwan sat mee mbii di nwugha wa?" Komanda ni wuri tal pu wuri nee, "Aa man po kɪ-nyem Heleni mo me?"

³⁸Ashee! Ba a wugha a ngu Ijip di gyet ndighin shiiteer diidel si mo, be wuri yaghal kɪ-tawai nkaa gwomnati, har wuri dul gurum mo dubu feer, so ndang shin a naar yil, mpee twa gurum mo si kas me?"

³⁹Pool lap nwuri nee, "Wan a ngu Yahudi. Mo làa wan a nTarsus ndighin yil nSilisiya. Wan a laayil mini, di ni a mīman koo a weye. Wan dang pu wugha, a cínpee nwan katpo di k̀kuur k̀gurum ni mo."

⁴⁰Komanda ni wuri cínpee wuri. Be Pool dar nkaa pee kikàa ni, wuri diyeep sar nkuur k̀gurum ni mo, mpeku mo dok di titik. Kaadi mo dok titik, be wuri satpo ngurum ni mo shi lipo mu nyem Yahudi mo. Wuri sat mmo nee:

Dak 22

¹"Dyemnaa mo, k̀puun fina mo, wu lekom ku wu kiting wan di, ku wan satpo di nwun agaak, di nin nkám nee, ba wan kin c̀in mee mbii diibish kas."

²Kaadi mo kiting wuri satpo ni mo a shi lipo mu nyem Yahudi mo, be mo sight dok titik. Be Pool wuri sat nee,

³"Wan a ngu Yahudi, k̀mo làa wan a nTarsus mu yil nSilisiya. Amma wan wurang a ndighin birni diisi. Wan c̀in makaranta a nsar k̀ Gamaniyel. Mo k̀ tap kám nwan riret hakyeng ndighin Waar di mo a mu puun funu mo, har wan k̀ zughur des zam mpee c̀in dak k̀ Naan, kaa wun si.

⁴Har gyet wan kin lejeel des, nkaa nyem di moo so ndang Jesu Kristi, k̀zak, wan kin twa pak mo, k̀wan kin bwaghat mat mo k̀mish mo, har wan le mon lushaghat.

⁵Koo a pris diides si, k̀nyemnan-nan diisi mo, be mon mmak c̀in langting fina, nee po di wan sat ni azeen. Mpeedi gyet wan kin lap takarda a pu mo, mpeku wan so k̀ni ndyemndighin funu nyem Yahudi mo, di moo tong ndighin Damaskus, ku wan yak nyemso ndang Jesu, di moo tong birni mini. Mpeku wan j`i di k̀mo nJerusalem a bubwaghat, ku mo lejeel di mmo."

⁶"Kaadi wan a ar so mwaan ni, be wan j`i nwul kus k̀ Damaskus, kaa puus a naar si. Ndin mman, be mee peebang diides, ni tong adeng sham bangpee di wan di cighir kaat.

⁷Be wan taa nyil, k̀wan kiting mee doo nii sat nwan nee, 'Sool, Sool, a me le dang aa cín jeel nwan ye?'

⁸Be wan tal nee, 'A wugha weye Daa?' Wuri sat nwan nee, 'A wan Jesu ngu Nazaret di wugha nkaa lejeel nwan.'

⁹Nyem di mo ashak k̀wan, mo naa peebang ni, amma ba mo kiting doo k̀ngo di wurii katpo k̀wan ni kas.

¹⁰Dangbe wan tal nee, 'Daa, wugha ribet ku wan c̀in a meye?' Be Daa wuri sat nwan nee, 'A yaghal a so nDamaskus, a mpeemini be mon nsat mbii mo nwugha jir, di wan kin le mo mpeku wugha c̀in di.'

¹¹Wan cighir ndee a vum, mpee bal k̀peebang ni. Dangbe nyem di mo ashak k̀wan, mo yaakam nwan, be mo so k̀wan nDamaskus.

- 12" Mee gwar di moo petsum firi a Ananiyas, wuri a mee nguso ndang Naan, di wurii c`in mbii di Waar k̀ Mosis moo sat riret. Nyem Yahudi di moo tong nDamaskus jir, moo c`in diides nwuri.
- 13 Wuri j`i dar kus k̀ wan, be wuri sat nwan nee, "Dyemnihin fina Sool, a naapee' Abet-abet be wan naapee, har wan naa wuri.
- 14 Dangbe wuri sat nwan zak nee, 'Naan k̀ puun funu mo, wuri k̀ bitip wugha, mpeku wugha man mbii di Naan wuri ribet ku wugha c`in di, k̀ mpeku wugha naa Ngo din ndire si, k̀ a kiling doopo firi di zak.
- 15 Mpeedi wugha ndee a langting firi, mpeku wugha satpo di ngurum mo nkaa mbii di wugha naa, k̀ mbii di wugha kiling zak.
- 16 Yaksi, be aa gong a meye? A yaghal ku mo c`in baptisma di nwugha. Mpeku wugha dang di ndihin sum k̀ Daa, ku wuri vvang shikbish fugha mo di.' "
- 17 "Kaadi wan baaj`i nJerusalem, be wan nkaa c`in aduwa ndihin Lu k̀ Naan diides, be wan c`in mee sughun.
- 18 Wan naa Daa, be wuri sat nwan nee, 'A yaghal kyen, a put aku ndihin Jerusalem ni, mpeedi ba mon nlap langting di wugha sat ni nkaa wan kas.'
- 19 Wan lap nee, daa, mo shikaa furu, mo man nee, gyet wan k̀ del koo a lu k̀ Naan diidang ye, mpeku wan twa nyem di mo cinzeen nwugha, k̀ gyet wan kin niram mo zak.
- 20 K̀ zak, kaadi gyet mo tu Stivin ngusatpo fugha, be gyet wan kin dar di zak, k̀ gyet wan mbwoon k̀ mbii di mo c`in ni jir, har gyet a wan yaa nli k̀ nyem di mo tu Stivin ni zak.
- 21 Dangbe Daa wuri sat nwan nee, 'A yaghal a so, mpeedi wan nlop wugha so jong-jong, pe nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas.' "
- 22 Kuur k̀ guruh ni mo lekom pe kiling Pool har j`i wul mpo di wuri sat ni, dangbe mo waa baa fwo or di zak, mo sat nee, "Wu tu wuri! Wu tu wuri! Wu baa k̀ gwar mini aku ndihin yil ni. Ba ni ret ku mo yit gwar mini di mmeen kas!"
- 23 Kaadi mo nkaa fwo or ni, k̀ mo nkaa taat nli furu mo kaa adeng, k̀ mo nkaa woo irong kaa adeng zak.
- 24 Be komanda mu sooja mo, wuri le ku mo del k̀ Pool ndihin lu di a peetong mu sooja ni mo. Wuri le ku mo kyam Pool shi ngwam, mpeku wuri mak manshii k̀ mbii di ni le ku kuur guruh ni moo fwo or di nkaa wuri.
- 25 Amma kaadi mo bwaghat wuri shi teng shim, mpeku mo fwo ngwam di nwuri, be Pool wuri sat mme diides mu sooja ni mo, di wurii dar kus k̀ wuri nee, "Ashee, kyet ni a ndire ku wu fwo ngwam ngo di wuri a ngu Rom, be ba mo k̀ tok mee diyeel di ni yaa wuri kas wa?"

²⁶Kaadi sooja diides wuri kiling po mini, be wuri so sat nkomanda mu sooja ni mo nee, "Aa ribet c`in a me ngwar diisi ye? Gwar diisi ni wuri a ngu Rom."

²⁷Dangbe komanda ni wuri j`i sat mPool nee, "A sat wan azeen-nzeen, wugha a ngu Rom me?" Be wuri lap nee, "Ii wan a ngu Rom!"

²⁸Be komanda ni wuri sat nwuri nee, "Gyet wan kwat a shaghal des, akudang be wan dee a nguyil nRom ni." Pool sat nee, "Amma mo laa wan a ngu Rom."

²⁹Mpeemini be nyem di moo ribet c`in tal pu wuri di, mo yaghal abet be mo yit wuri mmishin. Kaadi komanda ni wuri man nee, Pool a ngu Rom, be kiirmuut yaa wuri hakyeng, mpeedi wuri k`ten bwaghat wuri.

³⁰Amma dadaar ni, be komanda ni wuri ribet man zeen k`mbii di ni le ku nyem Yahudi mo ribet yaa wuri ni. Be wuri fwoon Pool, wuri le ku mo p`rep pris diinan mo, ki-nyemdiyeel mo, mo kuur ashak jir, dangbe wuri so le Pool dar ntoghom k`nyemdiyeel ni mo.

Dak 23

¹Pool wuri tighir yit nkaa nyemdiyeel ni mo, be wuri sat mmo nee, "Dyemnaa mo, wan kin c`in dak mu Naan a shi pan k`putughup fina di ni a din ndire ntoghom k`Naan har cicinsi."

²Kaadi Ananiyas, pris diides wuri kilingpo mini, be wuri sat nyem di moo dar kus ki Pool, ku mo shoor wuri mpo.

³Be Pool sat nwuri nee, "Naan nshoor wugha zak, wugha a kaa shibutlu di mo pwos ni a piyaa si. Wugha tong mpeku a tokdiyeel di nwan shi waar ni mo, amma a wugha waa cighir a tep waar ni zak. Mpeedi wugha sat ne mo shoor wan."

⁴Nyem di moo dar di a pee ni, mo sat mPool nee, "Wugha aa fulup a pris diides mu Naan mini faa!"

⁵Pool sat nee, "Dyemnaa mo, ba wan man nee, wuri a pris diides mu Naan kas, mpeedi mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan nee, "Taji a sat mee po diibish nkaa ngo diides di wuri nkaa nyem fugha mo kas." "

⁶Kaadi Pool man nee, pak mo ndighin nyemdiyeel ni mo a nyem Saddusi mo, ki-pak mo a nyem Farisi mo, be wuri diyeep doo ndighin ludiyeel ni. Wuri sat nee, "Dyemnaa mo, wan a ngu Farisi, ki-a ngu Farisi laa wan zak. A mpee di wan cinzeen nee, guruh mon nyaghal a peemuut, a ni le dang mon ndung tokdiyeel nwan ndiisi."

⁷Kaadi Pool wuri satpo mini, be b`lep nyaghal nnaar ki-nyem Farisi mo, ki-nyem Saddusi mo, har kuur k`guruh ni mo bak sut vul.

⁸Nyem Saddusi moo sat nee; ba guruh mon nyaghal a peemuut kas, ki-ba mee nyemlop k`Naan mo di kas, ki-ba mee riin mo di kas zak, amma nyem Farisi mo cinzeen nee; mbii diisi mo di jir.

⁹Dangbe or diides yaghal di ndighin ludiyeel ni. Pak nyemkám Waar k̀Mosis di mo a nyem Farisi mo, mo yaghal dar ating, mo c`in beetshik des hakyeng. Mo sat nee, "Ba mu naa mee mbii diibish ndighin gwar diisi kas, ngul a mee riin, koo a mee ngulop k̀ Naan katpo k̀wuri."

¹⁰Kaadi beetshik ni naat zam, be komanda wuri kiir ne, mon nyaghal tu Pool, be wuri lop sooja mo so dul wuri shibal put aku ndighin ludiyeel ni, ku mo so k̀wuri a mbarak mu sooja ni mo.

¹¹Parmini mpar, be Daa wuri j`i kámshin mPool, k̀wuri sat nee, "Taji kiirmuut yaa wugha kas, kaadi aa satpo ngurum mo nkaa wan ndighin Jerusalem k̀kaadi a c`in langting nkaa wan si, be ting wughan nso a satpo ngurum mo nkaa wan ndighin Rom aasi zak."

¹²Dadaar mbít, be pak nyem Yahudi mo bwaghatpo furu shi bal ashak, k̀ mo bihemcuk shi toghom ndighin sum k̀ Naan nee, ba wudun nse mee mbii, koo shwaa mee am kas, see wudun tu Pool akudang.

¹³Nyem di mo balpo ashak mpee tu Pool ni, mo met nlaarfeer.

¹⁴Be mo j`i pe pris diinan mo, k̀nyemnan-nan mo, mo sat nee, "Mun k̀ bwaghatpo funu shibal ashak, k̀mun k̀ tuwoor ndighin sum k̀ Naan nee, ba mun nkyam mee mbiise kas, see mu tu Pool akudang.

¹⁵"Mpeemini yaksi, wun k̀nyemdiyeel mo jir, wu sat nkomanda, ku wuri j`i k̀Pool pe wun di, kaa wuu tang a baa naa po firi ni di riret si. Mun muu ten mu dak sun, mpeku mu taa mu tu wuri di ar, akudang wuri j`i wul pe wun di."

¹⁶Amma k̀m k̀Pool, wuri kilingpo di mo sat nkaa lagham ndem furu pukom ar ni, be wuri so del ndighin mBarak mu sooja ni mo, be wuri woo po mini mPool.

¹⁷Be Pool wuri pet memee mbut diinan mu sooja ni mo, be wuri sat nee, "A so k̀l̀aa zítang diisi pu komanda di, mpeedi wuri k̀mee po di wuri ribet sat ni nkomanda."

¹⁸Mee diides nkaa sooja ni mo, wuri mang làa zítang ni, wuri so k̀wuri pe komanda di, be wuri sat nee, "A Pool di wuri a bubwaghat sí, a wuri pet wan, k̀wuri dang pu wan, ku wan j`i k̀ làa zítang diisi pe wugha di. Nee, làa ni wuri k̀mee po di wuri ribet sat ni nwugha."

¹⁹Dangbe komanda ni wuri yaa sar k̀ làa zítang ni, wuri so k̀l̀aa zítang ni mmee koghop mmishin. Be wuri tal pu làa zítang ni caghat nee, "Wugha aa mee po diidang di aa ribet sat ni nwan ye?"

²⁰L̀aa zítang ni wuri sat nee, "A nyem Yahudi mo k̀balpo furu ashak nee, mon ndung j`i dang pu wugha, mpeku daar a so di k̀Pool a pee beetpo. Mon nc`in kaa mo a ndung baa naa po ni di riret si.

²¹Taji a ribet mmo kas, mpeedi guruh mo met nlaarfeer mbut mmo, mo k̀ sok sut a ar, mon ndung gong Pool, har mo k̀ bihemcuk shi toghom ndighin sum k̀ Naan ne, ba

wudun nse, koo shwaa mee mbii kas, see wudun tu Pool akudang. Yaksi mo k̀ dak sut, moo gong a di wughan nlop Pool so bejee.”

²²Aḅwoon mini, be komanda ni wuri sel làa zihang ni so, k̀- wuri sat làa zihang ni nee, "Taji a sat mmee guruh ne aa satpo diisi ni nwan kas.”

²³Aḅwoon mini, be komanda wuri pet mee diinan-nan mu sooja mo vul, di moo tap k̀- sooja mo dari-dari. Wuri sat mmo nee, "Wu le sooja mo dari vul, k̀- sooja mu lang biring mo laarpovul, k̀- sooja mu c`in lek shi kop mo dari vul zak. Mpeku mo so nSizariya, kaa karfe pofeer dii mu par cicinsi.”

²⁴Wuri sat ku mo le mee biring di nin mmang Pool, mpeku mo so k̀- wuri riyang pe gofna Feliks di.

²⁵Komanda ni wuri ran mee wasika so gofna Feliks, di ni sat nee,

²⁶"Tokshik nsar k̀- komanda Lisiyas, so pe ngo diides gofna Feliks di.

²⁷Nyem Yahudi mo k̀- yaa gwar diisi, k̀- j`i mo tangpee di mon ntu wuri, aasi be, wan so k̀- sooja mo, be wan bam wuri, mpeedi wan k`ing nee, wuri a ngu nRom.

²⁸Kaadi wan ribet manshii k̀- mbii di ni le dang mo yaa wuri, be wan so k̀- wuri ndighin ludiyeel furu.

²⁹Be wan kat mo yaa wuri a mpee pak mbii di mon ndighin Waar furu mo, amma po di mo sat nkaa wuri ni, be ba ni mak muut nwuri, koo ni le ku mo shaghat wuri kas.

³⁰Dangbe kaadi wan k`ing nee; pak nyem Yahudi ni mo k̀- ḅwaghatpo furu mpee tu gwar ni, be wan lop wuri so pe wugha di abet. Wan sat nyem di mo k̀- po nkaa wuri ni, ku mo so satpo di mo k̀- ni nkaa wuri di ntoghom fugha.”

³¹Aasi be sooja ni mo mang Pool, kaadi mo k̀- sat mmo si, mo so k̀- wuri Antipatris mpar.

³²Dadaar ni, be mo yit ku nyembiring mo so k̀- wuri, ku nyemshii mo waa baa di a mbarak sooja ni mo.

³³Kaadi nyembiring diisi ni mo so wul nSizariya, be mo cin Pool k̀- wasika ni ngofna.

³⁴Kaadi gofna wuri tang wasika ni, be wuri tal pu Pool nee, "Wugha put a nkoghop nyil diidang ye" Be kaadi wuri k`ing ne Pool wuri put a nkoghop nSilisiya.

³⁵Be gofna ni wuri sat nee, "Wan nk`ingpo fugha ni, katdang nyem di mo c`in kaara fugha ni mo j`i wul." Wuri le ku mo shaghat Pool nkoghop ntulu k̀- mishkagham Herot.

Dak 24

¹Aḅwoon k̀- shiiteer mo paat, be Ananiyas pris diides, wuri j`i ashak k̀- pak pris diinan mo, k̀- mee Looya dii sum firi a Tertulus, mo c`in kaara k̀- Pool pe gofna di.

- ²Kaadi mo pet Pool, be Tertulus wuri doghom satpo nkaa Pool nee, "Wugha Feliks ngo diiret met jir. A mpee wugha, dangbe muu tongriyang, hakyeng, ki-a mpee dak diiret fugha mo zak, dangbe yil funu diisi ni dee a dii dɔɔak, koo a pee diidang ye.
- ³Mbii di a c`in ni mo, be mu pitang des zam, koo neye, be gurum moo pitang wugha.
- ⁴Amma mpeku taji wan le ku a yaghal a wet a tong mpesi kas, be wan dang pu wugha mpee diiret fugha, a lekom ku a kiting mun di mpee reppee lee.
- ⁵Mu kat gwar diisi wuri a nguwatpee, ki-wuri le bitap diibish yaghal nnaar ki-nyem Yahudi mo. Koo pee diidang ye ndighin yil ni. Ki-wuri a ngutifeng mu saghan mu nyem Nazarin mo zak.
- ⁶Har gyet wuri ribet le Lu ki-Naan diides ni dee a mbii diibuu, amma mu yaa wuri. [Muu ribet tokdiyeel nwuri a shi waar funu mo.
- ⁷Amma gyet komanda Lisiyas wuri ji`i dul wuri put shibal nsar funu.
- ⁸Be Lisiyas wuri sat nyem di mo ki-po nkaa wuri ni, ku mo ji`i pe wugha di. Katdang wugha talpo mo nkaa mbii di muu sat si mo shikaa fugha pu wuri, be wughan mman zeen ki-po diisi mo jir, di muu ji`i ki-mo nkaa wuri."]
- ⁹Nyem Yahudi mon mbwoon ki-po di Looya ni wuri sat, har mo c`in langting nee, po di Looya wuri sat ni mo zeen jir.
- ¹⁰Dangbe gofna wuri sel sar mPool, mpeku wuri katpo di. Be Pool wuri sat nee, "Wan man nee, wugha ki-c`in bit mo des, be wugha nkaa tokdiyeel nyem diisi mo. Mpeemini be wan satpo diisi ni a shi retnyit, mpee put ki-kaa fina.
- ¹¹Wugha shikaa fugha a mak bitip shii ki-ni, be wughan mman nee, mbut teer di mo del kaghapaat baavul si mo, be gyet wan kaa nJerusalem mpee seyil nNaan.
- ¹²Ba nyem Yahudi mo ki-kyam kat wan mpo ki-mee gurum ndighin Lu ki-Naan diides kas, ki-ba mo ki-kyam kat wan le mee gurum c`in tawai kas, koo a ndighin Lu ki-Naan mo, ki-koo a ndighin birni ni kas zak.
- ¹³Ki-zak, ba mon mmak kam nwugha agaak azeen-nzeen nkaa mbii di moo c`in kaara fina pu wugha yaksi ni kas.
- ¹⁴Amma ni azeen-nzeen, wan kin seyil nNaan ki-puun funu mo a ndighin ar di mumo ki-pet ni a dung. Wan kin seyil nNaan ki-puun funu mo, ki-wan cinzeen mbii di mo ki-ran mo ndighin takarda ki-Mosis mo jir. Ki-mbii di mo ran mo ndighin takarda ki-nyemsatpo ki-Naan mo zak.
- ¹⁵Wan ki-canciin ndighin Naan, kaadi mumo ki-canciin ndighin Naan si zak nee, mon nyaghal ki-gurum mo a peemut jir, nyem din ndire mo, ki-nyemdiibish mo zak.
- ¹⁶A mpee canciin mini, dangbe wan ndung gung, mpeku wan tong di shi mise diiret ntoghom ki-Naan, ki-ntoghom ki-gurum mo shidaar-shidaar.
- ¹⁷"Abwoon ki-bit mo kong, be wan ji`i ki-shaghal mpee bam nyem fina mo, ki-mbii mo mpee wus mbiizughum nNaan zak.

¹⁸Kaadi wan nkaa c`in mini, be mo j`i kat wan ndighin Lu k`Naan diides ni, be wan kin lesan a diibang. Be ba mo kat wan ashak k`mee kuur gurum mo, di mun nkaa fwo or, koo wat mee mbii mo kas. Gyet pak nyem Yahudi di mo pwat nEshiya mo di.

¹⁹Katdang di mo k`mee po nkaa wan, be di ni ret ku nyem Yahudi di mo pwat nEshiya si, mo di ntoghom fugha, mpee j`i k`kaara fina ni.

²⁰Wan ribet ku nyem di mon mpesi shikaa furu ku mo sat mbii diibish di ji mo kat ni ndighin wan, kaadi ji wan dar ntoghom k`nyemdiyeel mo si de.

²¹See a mbii mindong, di ji wan diyeep doo fina nnaar furu, be wan sat mmo nee, 'A mpee po nkaa yaghal a peemut, dang wun ndung tokdiyeel nwan ntoghom fuu cicinsi, bejee dak.' "

²²Amma mpeedi Feliks wuri pan man po nkaa Ar ni riret, be wuri dar k`diyeel ni. Wuri sat nee, "Katdang parpuus di Lusiyas komanda mu sooja mo wuri j`i wul, be wan nsighit naa po fuu ni."

²³Wuri sat ngo diides nkaa sooja mo, ku wuri tap k`Pool, amma wuri cinpee mPool, ku taji mo daampee nshaar k`Pool mo mpee j`i c`in bam nwuri kas.

²⁴Abwoon k`pak shiiteer mo, be Feliks wuri j`i ashak k`mat firi Drusila, di wura a reep Yahudi. Be wuri lop mo so j`i k`Pool. Feliks wuri lekom ku wuri kiting po di Pool nkaa sat ni, di ni a mu cinzeen ndighin Jesu Kristi.

²⁵Pool wuri satpo nkaa tong din ndire-ndire, k`gurum yaashin, k`po nkaa tokdiyeel di nin ndung j`i. Be k`muut yaa Feliks, har wuri sat mPool nee, "A mak so yaksi aku, katdang parpuus di wan katpee, be wan mpet wugha zak."

²⁶Feliks wuri lepan nee, ntong Pool wurin nc`in a shaghal ndi, a ni le dang wuri naa mpet Pool shidaar-shidaar, mpeku wuri katpo di k`wuri.

²⁷Abwoon k`bit mo vul, be Porsiyus Festus wuri dee a gofna a koppee k`Feliks. Gyet a mpeedi Feliks wuri ribet ku nyem Yahudi mo dee a shaar firi mo, a ni le dang gyet wuri yit Pool ndighin lushaghat.

Dak 25

¹Abwoon k`shiiteer mo kun, di Festus wuri k`j`i ndighin yil mu mulki firi, be wuri yaghal nSizariya kaa nJerusalem.

²Be pris diinan mo, k`nyemnan mu nyem Yahudi mo j`i k`kaara mu mbii diibish mo, di nee, Pool k`c`in mo pe Festus di, mo dang pu wuri,

³mpeku wuri bam mo di. Moo ribet ku Festus wuri lop mo j`i k`Pool nJerusalem, mpeedi mo k`tap daksut, mpeku mo taa tu Pool di a ar.

⁴Amma Festus wuri lap mo nee, "Pool wuri a bubwaghat nSizariya. Wan shikaa fina, wan ribet yaghal sham nSizariya ni ndighin shiiteer diisi mo."

- ⁵Wuri sat zak nee, "Wu yit ku pak nyemnan-nan mo mbut nwun, mo sham ashak kɪ-wan, mpeku mo c`in kaara mu mbii diibish di gwar ni wuri kɪ-c`in mo di."
- ⁶Abwoon di Festus wuri tong ashak kɪ-mo mpee shiiteer mo pokun koo kaghapaat, be wuri yaghal sham nSizariya. Be wuri tong nkaa mbiitong mu tokdiyeel, be wuri sat ku mo so j`i kɪ-Pool.
- ⁷Kaadi mo j`i wul kɪ-Pool, be nyem Yahudi mo j`i kɪ-kaara diibish mo des nkaa Pool, di ba mumo shikaa furu mo mak kam agaak zeen kɪ-kaara ni mo kas.
- ⁸Pool wuri dar bal-bal mpee bamkaa firri, be wuri sat nee, "Ba wan kin c`in mee mbii diibish kas, koo a nkaa Waar mu nyem Yahudi mo, kɪ-koo a nkaa Lu kɪ-Naan diides ni, kɪ-koo a nkaa Waar mu mishkagham Siza kas koo diben."
- ⁹Amma mpeedi Festus wuri ribet ku nyem Yahudi mo dee a shaar firri, be wuri tal pu Pool nee, "Kyet aa ribet kaa nJerusalem, ku wan tokdiyeel di nwugha mpeemini nkaa mbii diisi mo wa?"
- ¹⁰Amma Pool wuri sat nee, "Wan ndar a ntoghom kɪ-mbiitong mu tokdiyeel mu Siza, a peedi ni ret ku mo tokdiyeel di nwan mnini. Ba wan kin c`in mee shikbish nyem Yahudi mo kas. Wugha shikaa fugha a man azeen-nzeen nee, ba wan kin c`in mee mbii diibish kas.
- ¹¹Katdang be di wan kin tep Waar ni, koo c`in mee mbii diibish di ni mak ku mo tu wan, be di ba wan kɪrmuut ni kas. Amma katdang be ba mee zeen di ndighin mbii di nyem diisi moo c`in kaara fina mpee ni kas, be ba mee guruh mak c`in wan nsar kɪ-mo kas. Wan ribet ku a Siza wuri tokdiyeel ni nwan."
- ¹²Dangbe abwoon di Festus wuri beetpo ni ashak kɪ-nyem di moo bam wuri ndiyeel, be wuri sat nee, "Wugha dang mpee so pu Siza di! Be wughan nso a pe Siza di."
- ¹³Abwoon kɪ-shiiteer mo kong, be mishkagham Agrippa kɪ-Barnis mo j`i wul nSizariya, mpeku mo sat mwaanlee di nFestus.
- ¹⁴Mpeedi mo kɪ-c`in shiiteer mo des di nSizariya ni, be Festus wuri yakshii kɪ-po nkaa Pool mmishkagham Agrippa, wuri sat nee, "Mee gwar wuri di, di gyet Feliks yit wuri a bubwaghat nlushaghat.
- ¹⁵Kaadi ji wan kaa nJerusalem, be pris diinan mo, kɪ-nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo j`i kɪ-kaara nkaa gwar ni pe wan di. Mo dang pu wan, mpeku wan candiyeel muut di ngwar ni.
- ¹⁶Amma wan lap mmo nee, ba ni a mise kɪ-nyem Rom mo, ku mo candiyeel mmee guruh, di mo kɪ-j`i kɪ-kaara firri pose mo kɪ-cinpee wuri, ku wuri satpo mu bamkaa firri di nludiyeel ashak kɪ-nyem le kaara ni mo kas. Amma see mo shee cinpee nwuri, ku wuri satpo mu bamkaa firri di akudang mon ncandiyeel ni ngwar ni.
- ¹⁷Kaadi mo j`i mpesi ashak kɪ-wan, be ba wan waa ndar di kɪ-po ni kas, amma dadaar ni, be wan tong nkaa mbiitong mu tokdiyeel, be wan le ku mo so j`i kɪ-gwar ni.

¹⁸Kaadi nyem di mo j`i ki-kaara k`i-gwar ni, mo yaghal dar satpo, be ba mo sat mee po diibish mo nkaa gwar ni, kaadi wan kin pan si kas.

¹⁹Amma po di mo sat nkaa wuri ni, a po nkaa pak mbii di mo a mu mise mu seyil nNaan furu, ki-po nkaa mee ngo di moo pet sum firi a Jesu zak. Di nee, wuri k`i-muut. Dangbe nee, Pool wuri satpo ngurum mo shibal nee, Jesu wuri di mmeen.

²⁰Kaadi ba wan man mbii di wan nc`in nkaa po diisi ni mo kas, be wan tal pu Pool nee, kyet aa ribet kaa nJerusalem, ku mo tokdiyeel di nwugha nkaa mbii diisi mo mpeemini wa?

²¹Amma kaadi Pool wuri dang ne, see a Siza ntokdiyeel ni wudi, be wan le ku mo tap ki-wuri riret, har parpuus di wan nlop wuri so pe Siza di."

²²Dangbe Agrippa sat nFestus nee, "Wan ribet kitingpo k`i-gwar mini shikaa fina." Festus sat nee, "Dadaar be wughan nkiting wuri."

²³Dadaar ni, be Agrippa ki-Barnis mo j`i ndighin diides furu hakyeng, be mo del ndighin ludiyeel ni ashak ki-pak sooja diinan-nan mo, ki-nyem diinan-nan mu birni ni mo. Be Festus wuri lop mo so j`i ki-Pool.

²⁴Be Festus sat nee, "Mishkagham Agrippa, ki-wun nyem di wun ashak ki-mun jir mpesi. Wu naa gwar diisi, ji nyem Yahudi mo jir, mo k`i-j`i ki-kaara nkaa wuri pe wan di nJerusalem, ki-mpesi zak. Ji mon nkaa le or, ki-moo sat nee; ba ni ret ku mo yit gwar diisi di mmeen kas.

²⁵Amma ba wan kat wuri k`i-c`in mee mbii diibish di nin mmak ku mo tu wuri kas. Pool wuri shikaa firi, wuri dang ku mo so ki-diyeel firi ni pu Siza di. Yaksi be wan kin lepan mpee lop Pool so pu Siza di.

²⁶Amma ba wan man zeen k`i-mbii di wuri c`in ni, di wan nran Augustus nkaa ni kas. Mpeemini wan j`i ki-wuri ntoghom fuu, met jir, be a ntoghom fugha mishkagham Agrippa, mpeku abwoon di mo bihip po firi ni, be wan kat mee mbii di wan nran so di Augustus.

²⁷Mpeedi wan naa ni dee a kaa dak mwen si, ku mo lop mee gurum so a bubwaghat, ba ashak ki-satpo nkaa mbii diibish di ngo ni c`in kas."

Dak 26

¹Mishkagham Agrippa wuri sat mPool nee, "Mo cinpee nwugha, mpeku a katpo di shikaa fugha." Aasi be Pool wuri diyeep sar firi, be wuri satpo mu bamkaa firi. Wuri sat nee,

²"Azeen-nzeen, mishkagham Agrippa, yaksi be ni bang nwan zam, mpeedi wan katpee satpo mu put ki-kaa ntoghom fugha cicinsi, nkaa mbii di nyem Yahudi moo c`in kaara fina nkaa mo jir.

- ³Mpeedi wugha ki-man des zam, nkaa mise ki-mbii di mo a mu nyem Yahudi mo, ki-po nkaa mbii di moo bihep nkaa ni zak. Mpeemini wan dang pu wugha, a gung ku a kiting mbii di wan nsat mo shi putughup mu naajeel.
- ⁴Nyem Yahudi mo jir, mo man tong fina, pugyet wan kudi a nzhang. Mbut nyem fina mo, ki-ndighin Jerusalem zak, har ji wul ncicinsi.
- ⁵Mo man wan pugyet di nshee. Ki-katdang be di moo ribet langting ni, be di mon nsat nee, azeen wan a ngu Farisi, di ni a mee saghan di mo fes dar bal-bal nkaa seyil nNaan funu ni.
- ⁶Yaksi wan kin dar mpesi, mpeku mo tokdiyeel di nwan, a mpeedi wan canciin nkaa gam ki-po di gyet Naan wuri ki-tuwoor nin mpuun funu mo.
- ⁷A po di gyet Naan wuri ki-tuwoor ni nsaghan funu dii kaghapaat baavul si mo, di moo canciin mpee lap ni, ki-moo gung mpee seyil nNaan mpar ki-puus, mpee canciin diisi. Dangbe nyem Yahudi mo c`in kaara fina, ntoghom fugha mishkagham!
- ⁸A me le dangbe ba nyem Yahudi mon mmak cinzeen nee, Naan wurin nyaghal ki-nyem di mo ki-murap a peemut kas ye?
- ⁹Gyet wan pan shikaa fina nee, wan nc`in mbii di wan mak jir, mpeku wan wat sum ki-Jesu ngu Nazaret di.
- ¹⁰Gyet a mbii di wan c`in nJerusalem mini, har wan kin lap iiko pu pris diinan mo. Gyet wan kin shaghat nyemso ndang Jesu mo des ndighin lushaghat, ki-gyet wan mbwoon ki-nyem di mo twa nyemso ndang Jesu ni mo zak.
- ¹¹Yit mo des, be wan lejeel nyemso ndang Jesu ni mo ndighin lu ki-Naan mo zak. Gyet wan kin ribet le ku mo ciipo ne, ba Jesu a Kristi kas. Mpeedi gyet wan gyar naa mo nyit bibish zam. Mpeemini be gyet wan mwaan so mbirni di ba mo a mu nyem Yahudi mo kas, mpeku wan lejeel di nyemso ndang Jesu mo.”
- ¹²"Parmee puus si, be wan a ar so nDamaskus mpee yak nyemso ndang Jesu ni mo, shi iiko di wan kin lap ni pu pris diinan mo, ki-a mo lop wan zak.
- ¹³Be kaadi puus a naar, mishkagham! Be wan naa mee peebang di ni tong adeng sham bangpee, di ni met bangpee mu puus. Ni bangpee neer wan cighirkaat ashak ki-nyem di mo ashak ki-wan.
- ¹⁴Be mun jir mu dyong nyil, be wan kiting mee doo ni sat nwan shi lipo mu nyem Yahudi mo nee, 'Sool, Sool, a me le dangbe wugha aa lejeel nwan ye? Nin nshwal nwugha, ku a cut sak nkaa pokam di piyeek.'
- ¹⁵Dangbe wan tal nee, 'A wugha weye Daa?' Be Daa wuri sat nwan nee, 'A wan Jesu di aa lejeel nwan si.
- ¹⁶Amma a yaghal a dar a ting, mpeedi wan kam san fina nwugha, a mpeku wugha dee di a ngudak fina, ki-nguc`in langting ngurum mo nkaa mbii di wugha naa, ki-mbii di wan nkam mo nwugha zak.'

- ¹⁷Wan mbam wugha nsar k̀nyem Isreil mo, k̀nsar k̀nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Wan ndung lop wugha so pe nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.
- ¹⁸Mpeku a wang yit furu mo di. Ku mo yit peenkoo, ku mo del di ndighin peebang. K̀mpeku mo put di mbut bal mu Shetan. Ku mo j̀i di pe Naan zak. Mpeku katdang mo c̀nzeen, be mon nkat fwo k̀shikbish furu mo, k̀mon nkat peetong di ashak k̀nyem di Naan wuri k̀ten bitip mo zak.”
- ¹⁹"Mishkagham Agrippa, ba gyet wan kwar c̀in mbii di sughun di ni tong adeng sham sat nwan kas.
- ²⁰Gyet wan shee satpo k̀Naan ni a nyem Damaskus mo, dangbe wan so kun sat di nyem Jerusalem mo, k̀yil di mo neer Judiya jir. Abwoon mini, be wan sat nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak. Wan sat mmo tuwap, ku mo cighir pe Naan di, ku mo c̀in dak di ni kam tuwap furu ni di zak.
- ²¹A mpeemini, dangbe nyem Yahudi mo yaa wan ndighin Lu k̀Naan diides, k̀gyet moo tang ar mpee tu wan.
- ²²Amma mpeedi wan kat bam pe Naan di, a ni le dangbe wan kin dar di ntoghom fugha har cicinsi. Wan nkaa satpo Naan ni nyemnan mo, k̀jep diidween mo jir. Ba wan sat a mee po diici kas, see a po di nyemsatpo k̀Naan mo, k̀Mosis mo k̀ten sat nee, nin nyaghal c̀in aasi.
- ²³Nee, ting Kristi wurin nshwaajeel, k̀a wuri a ngo din nshee mu yaghal a peemut zak. A wurin nshee satpo nkaa peebang ni nyem Yahudi mo, k̀nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.”
- ²⁴Kaadi Pool wurin nkaa satpo mpee put k̀kaa ni, be Festus wuri sat shii doo diides nee, "Pool aa titar aa? Man fugha nii le wugha dee a ngutar.”
- ²⁵Amma Pool lap nee, "Ba wan a ngutar kas Festus, ngo diiret met jir. Wan kin sat a po di mo azeen-nzeen k̀di mo a ndire zak.
- ²⁶Mishkagham wuri man mbii di wan kin sat si mo agaak. Mpeedi wan man azeen-nzeen nee, ba mee mbii lagham wugha mbut mbii diisi mo jir kas. Mpeedi ba gyet mo c̀in mbii mini mo a sisok kas.
- ²⁷Mishkagham Agrippa, wugha c̀nzeen nyemsatpo k̀Naan mo me? Wan man nee, wugha c̀nzeen.”
- ²⁸Mishkagham Agrippa wuri sat mPool nee, "Ndighin reppee diilee si, be aa ribet cighir k̀wan, kun dee di a nguso ndang Jesu me?”
- ²⁹Pool wuri lap nee, "koo a ndighin reppee lee. Koo a ndighin peedi ni des, be wan nkaa c̀in aduwa nNaan mpee wugha, k̀nyem di mo nkaa kting wan cicinsi jir, mpeku mo tuwap ku mo dee di a nyemso ndang Jesu kaa wan si. Amma taji a shi tisek kaadi wan k̀ni si kas.”
- ³⁰Abwoon mini, be mishkagham wuri yaghal, k̀gofna, k̀Barnis, k̀nyem di moo tong ashak k̀mo.

³¹Be mo so mme'e koghop mmusut, be mo beet ki-sut nee, "Ba gwar diisi wuri c`in mee mbii diibish di ni mak muut, koo mo le wuri ndighin lushaghat kas."

³²Agrippa wuri sat Festus nee, "Katdang be di ba gwar diisi wuri k`dang mpee so ki-diyeel ni pu Siza di kas, be di mon mbwot wuri."

Dak 27

¹Kaadi mo beet ne, mun ndel jirgi am, ku mo so di nyil Itali, be mo le Pool ki-pak nyem di mo a bubwaghat, nsar k`mee ngo diides nkaa sooja mo, di moo pet sum firi a Juliyus, di ni a saghan mu nyemtap k`mishkagham Agustus.

²Mu del ndighin mee jirgi am di ni tong a nyil Adramitiyum j`i, ki-nin ndung yaghal mpee so nkoghop yil di mon nkoghop yil Eshiya mo. Be mu yaghal mwaan ni ndighin jirgi ni. Aristaakus mee ngu Masidoniya mu yil nTasoloni, wuri di ashak ki-mun zak.

³Dadaar ni, be mu wul nSidon. Juliyus wuri c`in diiret mPool, wuri cinpee mPool ku wuri so pe shaar firi mo, mpeku mo bam wuri di.

⁴Kaadi mu yaghal mpeemini, be mu so nk`ng k`yil nSaiprus ni, mpeedi kut ni daampee mmun zam.

⁵Abwoon mini, be mu so mu wul mbin bahar di nin nkoghop nSilisiya ki-Pamfiliya. Be mu so mu wul mMira di nin nyil nLisiya.

⁶A mMira ni, be ngo diides nkaa sooja mo, wuri kat mee jirgi am di ni tong Alekzandriya j`i, di nin ndung so Itali, be wuri le mun ndighin ni.

⁷Mu c`in teer mo des-des mun mmwaan lee-lee, nkaa am bahar ni, har a dikyet dang mu j`i mu wul kus ki-Nidus. Kaadi ba kut ni yit mmun so di a kiyeen kas, be mu waa mu yaa ar ni nk`ng k`yil nKrit, kus ki-Salmone.

⁸Dikyet ku mu j`i mu wul di pukom dighin ni, har mu j`i mu wul mme'e peedi moo pet ni a peedar diiret, di ni kus ki-birni nLasiya.

⁹Mpeedi mun k`yem di mpeemini mpee shii teer mo des, be kaadi mu yaa mwaan, be ni j`i ki-jeel des, mpeedi tar mwaan nkaa am ni k`ten del, ki-ni abwoon k`tartong ki-neen, be Pool wuri satpo nyem di mo ndighin jirgi ni.

¹⁰Wuri sat mmo nee, "Daa mo, wan naa mwaan funu diisi nin nden ki-jeel, ki-lee di mun ki-mo ndighin jirgi ni mon nwat, ki-jirgi minin nwat, har ki-seen funu mo zak."

¹¹Amma ba ngo diides nkaa sooja ni mo, wuri kak po di Pool sat kas, see wurii kiting a po k`ngutung jirgi ni dak, ki-mu ngu jirgi ni met mbii di Pool sat nwuri.

¹²Ba peedar k`jirgi am diisi nii ret tarkut kas, aasi be nighin k`gurum ni mo beet nee, gyal mu yaghal aku mpeemini, ku koo di arang ye be mu wul di nFoniks, di ni a mee pee am candar diiret ndighin birni nKrit, nii naa koghop ngween, nkoghop puus ru-ru, ki-nkoghop ndeng nkoghop puusru zak, mu hos tarkut a mpeemini.

- 13**Kaadi kut ni doghom cut pee lee-lee nkoghop ngween, be mo pan ne, nin nj`i nwudun ntiit ki-pan furu mo, be mo dul angko, ki-mo tung jirgi ni so kus ki-pukom dighir mu yil nKrit.
- 14**Amma kaadi mo lang diilee, be mee kut diides di moo pet ni a Nofista ni cutpee j`i di nkaa birni ni.
- 15**Kaadi kut diides ni cut jirgi ni, be ba jirgi ni mak so nkoghop peedi kut ni ki-j`i di kas. Be mo yit kut ni tup mun so di mmee nkoghop dik.
- 16**Mu del nk`ng k`rep mee yil di am neer ni, di moo pet ni a Kauda. A dikyet dang mu mak bwaghat laa jirgi ni le dar.
- 17**Abwoon di mo ki-diyeep laa jirgi ni le ndighin jirgi diides ni, be mo bwaghat teng mo cighir nkaa jirgi diides ni. Mo sham ki-fuwaat mu jirgi ni mo. Mpeedi mo kiir nee, taji kut ni tup jirgi ni so shoor nkaa pukom diyees nSirtis kas. Mo dul angko k`jirgi ni kaa ndighin am ni ku mo yit, ku kut ni tup jirgi ni so di.
- 18**Mpeedi kut ni des zam, ki-ni fes yoghon mun des zam. Dadaar ni, be mo doghom hir pak lee di mo ndighin jirgi ni car mbut am.
- 19**Parpuus diikun ni zak, be mo shikaa furu, mo hir lee jirgi ni mo car mbut am zak.
- 20**Mu c`in teer mo des, ba mu mak naa puus koo zar mo kas. See a kut diides, k`ngummbit mo kaa paa mun dak, har ni le ku mu put ki-putughup ne ba mun mbar kas.
- 21**Mpeedi gurum ni mo k`c`in teer mo des ndin nse mbiise, be Pool wuri yaghal nnaar furu, be wuri sat nee, "Daa mo, katdang be ji wu kilingpo fina, be ba ji wun nyaghal ndighin yil nKrit, ku wu shwaajeel diisi, ki-wu bhang nlee fuu mo kirong kas.
- 22**Yaksi wan sat nwun, wu yaa putughup fuu mo, mpeedi ba mee gurum ndighin wun, wurin mmuut kas, see a jirgi nin mpyan rash-rash dak.
- 23**Mpeedi doghon-doghon mpar, be mee ngulop k`Naan di wan a miri, ki-di wan kin seyil nwuri zak, wuri j`i kamshin nwan.
- 24**"Be wuri sat nwan nee, 'Taji kiir muut yaa wugha kas Pool. Ni a ting wughan ndar ntoghom k`Siza. A naa Naan wuri k`c`in diiret nwugha, ashak kin nyem di mo ndighin jirgi ni jir. Ba mee gurum ndighin jirgi nin mmuut kas.'
- 25**Mpeemini, daa mo, wu c`in retnyit. Mpeedi wan cinzeen nNaan nee, mbii di mo kam nwan, be nin nc`in aasi.
- 26**Amma jir kisi be kut nin ntup jirgi ni shoor nkaa mee yil di am neer ni cighir kaat."
- 27**Ndighin shiiteer diikaghapaat baafeer ni, be kut ni tup mun kaa ki-sham ndighin am bahar mu Adriya. Be nnaar par, be nyemjirgi ni mo pan nee, muu wul kus ki-mee yil.
- 28**Be mo kyam jurung k`am ni, be mo kat ni a shii mo dari mindong ki-laarvul (120). Kaadi mu gyes so diilee, be mo baa kyam jurung k`am ni di zak, be mo kat ni wul a shii laar pofeer (90).

- ²⁹Mpee kiirmuut di ne, mmeebe, kut nin nso shoor jirgi ni nkaa jwak, be mo fwoon angko mo sham feer mbwoon k̀jirgi ni, mpeku jirgi ni dar di caghat, mpeedi mo le pan nkaa bit di nin ndung mang.
- ³⁰Nyemtung jirgi ni mo nkaa tang ar di mon nsu yit jirgi ni di, har mo k̀ten shang laa jirgi ni sham mbut am bahar ni. Mo c`in kisi a mpee num gurum mo, ku mo naa di ne, wudun a ndung fwo angko di mon mpukiyeen k̀jirgi ni, di moo bwot sham si.
- ³¹Be Pool wuri sat ngo diides mu sooja ni mo nee, "Katdang be ba nyemtung jirgi ni mo tong di ndighin jirgi ni kas, be wun mmurap jir."
- ³²Be sooja mo kiram teng mu laa jirgi ni, mo yit ni sham taa ndighin am ni, har kut mang ni so ki-ni.
- ³³Kaadi bit kus ki-mang, be Pool sat ngurum ni mo jir ku mo se mbiise, wuri sat nee, "A teer mo kaghapaat baafeer ndiisi, be wun pu tong gongpee, ki-ba wuu se mee mbiise kas.
- ³⁴Yaksi kin dang pu wun, mpeku wu se mbiise, mpeedi minin ncínbal wun ndighin suk fuu mo. Ba mee shoopkaa k̀mee gurum mindong ndighin wun nin nlagham kas."
- ³⁵Kaadi Pool wuri satpo mini, be wuri mang bred, be wuri c`in aduwa mu pitang Naan a yit k̀gurum ni mo jir, be wuri yal bred ni, be wuri yaa se ni.
- ³⁶Be gurum ni mo jir mo kat retnyit, ki-mo shikaa furu mo se bred ni zak.
- ³⁷Mun gurum di mun ndighin jirgi am ni jir, mu wul dari vul ki-laarpovul baapeemee (276).
- ³⁸Kaadi gurum mo se mbiise mo hbit, be mo hir kass alkama di ni ndighin jirgi ni, mo car sham mbut am bahar ni, ku jirgi ni pan fiyeel di.
- ³⁹Kaadi bitmang, be ba nyemtung jirgi ni mo man yil di mo di ni kas, amma mo naa mee pukom dighir di ni ki-diyees, be mo beet nee, katdang ni mak c`in, be mo so ki-jirgi di pukom ni.
- ⁴⁰Be mo saa teng di mo yaa angko ni mo, ku mo yit angko ni mo mbut am bahar ni, ki-mo fwoon teng di moo yaa mbii cighir ki-jirgi ni. Be mo diyeep fuwaat di nin mpukiyeen ki-jirgi ni nkoghop di kut ki-j`i di, be mo yaa ar so pukom dighir.
- ⁴¹Amma kaadi mu wul mmee peedi kut ki-cut am ni j`i kaat di, be pukiyeen k̀jirgi ni del sham ru mbut diyees, har ba ni kudi ki-tungpee kas, be nkoghop mbwoon k̀jirgi ni doghom pyan, mpee bal k̀kut di nii cut ni.
- ⁴²Be sooja ni mo beetpo, mpee twa nyem di mo a bubwaghat jir, mpeku taji mo c`in lung, ku mo so lagham di kas.
- ⁴³Amma ngo diides nkaa sooja ni mo, wurii ribet bam Pool, be wuri ci mmo. Wuri le ku nyem di mo man lung jir, mo mirep sham mbut am ni, ku mo c`in lung so wul di a po dighir.

⁴⁴Aɓwoon mini, be kaghar gurum ni mo mirep sham taa nkaa katako mo, ki-pak mo nkaa yoghom kɛ-jirgi di ni pyan ni zak.

Dak 28

¹Aɓwoon di mu wul ndighin yil ni nkagham jir, be mu kiting nee, moo pet sum ki-yil di am neer ni cighirkaat a Malta.

²Nyemyil ni mo kaat mun jir, ki-mo bam mun zam, har mo kang wus mmun, mpeedi fwan nkaa j`i, ki-pee zughum zak.

³Amma kaadi Pool wuri hir yoghom le nwus, be mpee tal kɛ-wus ni, be mee nw`oo di sum ni a pang, ni at sar Pool, ki-ni diin nkaa sar firi.

⁴Kaadi nyemyil ni mo naa nw`oo diisi nii diin mPool nkaa sar, be mo sat nshak nee, "Azeen-nzeen gwar diisi wuri a ngutukaa, koo di wuri kɛ-put mbut jeel mu am bahar ni, be ba kwat mu shikbish ni mak yit wuri di mmeen kas."

⁵Amma Pool wuri vwet nw`oo ni sham taa nwus. Mpeedi nw`oo di ni at wuri ni, be ba ni c`in mee mbii nwuri kas.

⁶Nyemyil ni mo pan nee, yak mon nnaa Pool wuri wup, koo mo naa wuri taa nyil muut. Amma kaadi mo tong naapee, be ba mo naa mee mbii c`in Pool kas, be mo waa sheepo di, mo sat nee, "Gwar diisi wuri a mee naan."

⁷Kus ki-peemini, be mee maar kɛ Pubiliyus ngo diides nkaa yil di am neer ni cighirkaat ni, wuri kaat mun le nlu firi mpee teer mo kun, ki-wuri tap ki-mun, wuri c`in diiret mmun zam.

⁸Puun kɛ Pubiliyus, ba wurin nkagham kas, wuri a peesaam ki-cilem, ki-dyestoghom zak. Pool del pe ngunan ni di, be wuri c`in aduwa, ki-wuri lesar firi nkaa ngunan ni, be ngunan ni bar.

⁹Kaadi Pool wuri c`in mini, be kaghar nyemgok di mon ndighin yil di am neer ni cighirkaat ni, mo j`i jir, mpeku Pool wuri bar mo di.

¹⁰Nyemyil ni mo cin zughum mo mmun des, ki-kaadi mun ndung del ndighin jirgi am ni mpee so, be mo cin mmun mbii di mon mbam mun a ar mwaan ni jir zak.

¹¹Aɓwoon kɛ tar mo kun, be mu yaghal ndighin mee jirgi am di ni tong a Aleksandriya j`i, di nii hos tarkut ndighin yil di am neer ni cighirkaat si. Jirgi am diisi ni ki-alama mu kaa kɛ-Jan diimish mo nkaa ni, di mo a Kasto, ki-Pollukus, mee naan kɛ mo, ni mo.

¹²Mu j`i mu wul nSirakus, be mu c`in shiiteer mo kun di, mpeemini.

¹³Kaadi mu yaghal mpee mini, be mu j`i mu wul nRegiyum. Mu teer mpeemini, be mee kut yaghal nkoghop ngween, be dadaar ni, be mu so mu wul mPutiyoli.

¹⁴Mu kat nyemso ndang Jesu mo mpeemini, be mo dang mun ku mu c`in teer mo povul di ashak ki-mo. A mwaan funu ni mmuni, har mu so mu wul nRom.

- 15**Kaadi nyemso ndang Jesu di mon mbirni nRom, mo kitingpo nkaa mun, be mo pwat j`i mpee kaat mun, har mo j`i wul nkasuwa Apiyus, ki-peedi lumizep mo di kun. Kaadi Pool wuri naa mo, be wuri pitang Naan, ki-putughup firi ni sighth kat bal.
- 16**Kaadi mu j`i mu wul ndighin birni nRom, be mo cinpee mPool tong di mmishin mpee di wuri ribet, ashak ki-sooja di wurii tap ki-Pool.
- 17**Abwoon ki-shiiteer mo kun, be Pool wuri piprep nyemnan-nan mu nyem Yahudi mo. Kaadi mo kuur ashak, be wuri sat mmo nee, "Dyemnaa mo, ba wan kin c`in mee mbii diibish nyem funu mo kas. Koo a nkaa mise mu waar ki-puun funu mo, be ba wan kin c`in mee mbii diibish kas, jir kisi, be mo yaa wan cin nyem Rom mo a bubwaghat ndighin yil nJerusalem.
- 18**Kaadi nyem Rom mo tokdiyeel nwan, be mo ribet bwot wan, mpeedi ba wan kin c`in mee mbii diibish di ni mak ku mo tu wan kas.
- 19**Amma ba nyem Yahudi mo ribet ku mo bwot wan kas, be ni dee nwan a ting ku wan dang nee, mo j`i ki-diyeel fina ni pu Siza di. Ba ne, wan kin ribet c`in a kaara ki-nyem funu mo kas.
- 20**A mpee po diisi, be wan tangpee di wan nnaa wun di, mpeku wan katpo di ki-wun, mpeedi a mpee canciin di nyem Isreil mo ki-ni, dangbe wan di a bubwaghat shi tisek diisi."
- 21**Mo sat nwuri nee, "Ba mun muu kat mee wasika nyil Yahudi nkaa wugha kas. Ki-ba mee dyemninghin funu mo ki-j`i mpesi, ku mo satpo di mmun nkaa wugha, koo mo sat mee po mmun nkaa mbii diibish di wugha ki-c`in ni mmo kas zak.
- 22**Amma mu ribet kiting ni mpo fugha mbii di wugha naa ni ret, mpeedi katdang a po nkaa Ar diisi ni, be mu man nee, koo a neye, be mo nkaa satpo diibish nkaa ni."
- 23**Abwoon mini, be mo lepuus. Be kaadi puus ni wul, be guruh mo des mo j`i pe Pool di a peedi wuri tong di. Yaghal mbit, har nkansighin, be Pool wuri kamshii ki-mulki ki-Naan ni nguruh mo, ki-wuri c`in langting nkaa ni zak. Wuri ribet dul mo j`i pe Jesu di, shi kam mu Waar ki-Mosis, ki-shi kam mu nyemsatpo ki-Naan mo zak.
- 24**Pak guruh ni mo cinzeen mpo di wuri sat ni, amma ba pak mo cinzeen kas.
- 25**Kaadi ba mo lappo ni ashak jir kas, be akudang moo rangkaa, be Pool wuri sat mee po mmo mindong, nee, "Azeen-nzeen po di gyet Riin Diibang wuri ki-sat mpuun fuu mo nsar ki-ngusatpo ki-Naan Aizaya nee:
- 26**'A so pe nyem diisi mo di, ku a sat mmo nee, Wun nsat a kitingpee, amma ba wun mmanshii ki-mbii di wuu kiting ni kas koo diben. Wun nsat a naapee dak, amma ba wun mmanshii ki-mbii di wuu naa ni kas koo diben.
- 27**Mpeedi putughup ki-nyem diisi ni mo fii dee kaghatang. Mo ki-dwaghar kom furu mo, ki-mo ki-kup yit furu mo zak. Mpeku taji mo naapee shi yit furu mo, ku taji mo kitingpee shi kom furu mo zak, ki-zak, mpeku taji mo manshii ki-ni ndighin putughup furu mo. Ku mo cighir pe wan di, be di wan mbam mo.'

28"Mpeemini, be wan ribet ku wu man nee, mo k̀ loppo nkaa bam mu Naan ni so nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Be mon nlekom mpee po ni, har mon nkɛing."

[**29**Kaadi Pool wuri satpo diisi mo, be nyem Yahudi mo rangkaa, ki-mon nkaa beetpo ni ki-sut.]

30Pool wuri tong ndighin lu di a wurii kwat shikaa firi, har mpee bit mo vul. Wurii kaat nyem di mo j`i pe wuri di jir.

31Wuri satpo ngurum mo nkaa mulki k̀Naan ni, ba ashak ki-mee kiirmuut kas, ki-ba mee ngo ci nwuri kas, ki-zak, wuri kampo ngurum mo nkaa Daa Jesu Kristi.

Rom

Rom 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar k̀ Pool kirom k̀ Daa Jesu Kristi. Jesu wuri pet wan mpekun dee di a laalop firi. Wuri lop wan mpeku wan satpo diiret mu Naan di ngurum mo.
- ²Po diiret diisi ni, Naan wuri k̀ ten sat ni yam-yam nsar nyemsatpo firi mo, kaadi mo k̀ ten ran ni ndighin takarda k̀ Naan si.
- ³Po diiret diisi ni a nkaa Làa firi, Daa Jesu Kristi, di ndighin nan, be gyet mo làa wuri a ndighin dang mu Devid.
- ⁴Ki-wuri yaghal a peemúut ndighin bal mu Riin Diibang, ni kám mmun azeen-nzeen nee, wuri a Làa k̀ Naan.
- ⁵Ndighin Jesu, be Naan wuri bilip wan, kun dee di a laalop firi, mpeku mbut sum k̀ Jesu, be wan j`i ki-gurum di mo ndighin yil ni mo jir, ku mo cinzeen nJesu, ku mo kiting wuri di zak.
- ⁶Wun zak, wun ndighin nyem di Daa Jesu wuri pirep mo ni.
- ⁷Wan ran wasika diisi a mpee nyem di Naan wal mo jir ndighin yil nRom, di Naan wuri ki-pirep mo, ku mo dee di a nyem firi mo. Naan puun funu ki-Daa Jesu Kristi mo le diiret nkaa wun ki-tongriyang zak.
- ⁸Mbii din nshee, wan pilang Naan fina ndighin Jesu Kristi mpee wun jir, mpeedi koo a neye ndighin yil ni, be gurum moo kiting, kaadi wuu cinzeen nDaa Jesu Kristi si.
- ⁹Naan wuri a langting fina nee, mbii di wan kin sat ni azeen. Naan di wan kin seyil nwuri shi putughup mindong, ki-wan kin satpo firi diiret, wuri man azeen-nzeen nee, wan kin pan wun ndighin aduwa fina mo jir.
- ¹⁰Wan nkaa c`in aduwa, mpeku Naan wuri cinpee di nwan, mpeku wan so di mpee fuu yaksi, katdang ni a shi dyen firi.
- ¹¹Wan ribet naa wun zam, mpeku katdang wan nwul pe wun di, be wun nkat pak zughum di nii put a pe Riin ki-Naan di, ku ni le ku wu dar di bal-bal.
- ¹²Mbii di wan nkaa sat ni nee, wan ki-wun, mu bamshak, shii k̀ mini nee, wuu caa wan mpee cinzeen fuu mo, ki-wan kin caa wun mpee cinzeen fina.
- ¹³Dyemnaa mo, wan ribet ku wu man nee, yit des be wan dak san, mpeku wan so pe wun di, (amma mee mbii dar di a ar ni) shidaar-shidaar. Wan kin ribet, kun j`i ki-pak mo ndighin wun pe Daa Jesu di, kaadi wan kin c`in ndighin pak yil ni mo si.
- ¹⁴Ni dee a ting, mpeku wan satpo diiret ni ngurum mo jir, mpee nyemseen mo ki-mwen mo, ki-nyem di moo man mo, ki-mpee nyem di ba mo man-man kas.
- ¹⁵Ki-zak, wan fes nribet, mpeku wan satpo diiret ni nwun jir, wun nyem di wun ndighin yil nRom.

- 16** Ba mee nashoop yaa wan mpee satpo diiret ni ngurum mo nkaa Daa Jesu Kristi kas. Mpeedi a shi po diiret diisi, be Naan wurin mbam gurum mo. Shii k̀̀mini a nee, jir ngo di wuri c̀inzeen nJesu Kristi, mpee nyem Yahudi mo nshee, dangbe kaghar gurum di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.
- 17** Po diiret diisi ni, ni kám mmun kaadi Naan wuri le gurum mo dee a din ndire nyit firi jir. Muu dee a din ndire nyit k̀̀Naan. Mu mak kat mini, a shi c̀inzeen nshee, k̀har peekyes ni zak. Ni a kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee, "Katdang mee gurum di Naan wuri le wuri dee a din ndire nyit firi, mpeedi ngo ni c̀inzeen, be gwar minin nkat seen."
- 18** Naan wuri nkaa woo ni mun agaak nee, nii laa wurin mbut zam, mpee shikbish di gurum moo c̀in ni nkaa wuri, k̀nkaa niyee furu mo zak. Shikbish diisi ni, nii tireng zeen nyit k̀gurum mo.
- 19** Naan wurii kar mo, mpeedi mon nkaa c̀in shikbish, koo di mo man mbii di ni ret, ku mo man nkaa Naan, k̀har Naan wuri k̀ten kám mmo mbii diisi mo jir.
- 20** Nshee k̀yil ni, be mbii di Naan wuri le mo, mo kám ngurum mo agaak mise k̀Naan. Koo di ba gurum mo mak naa wuri shi yit kas, be ni agaak nee, a wuri mmishin bejee, di wuri k̀seen diiso ngaa-ngaa, k̀a wuri mishin bejee a Naan diibal met mbii mo jir. Mpeemini, be ba gurum moo mee mbii langkaa kas, di mon nsat nee, a ciin man furu le dangbe ba wudun man dyen k̀Naan kas.
- 21** Koo di mo man ne Naan di, amma ba mo c̀in diides nwuri kaa Naan si kas, k̀zak, ba mo pitang wuri kas. Dangbe pan furu mo dee a diibuu, moo tong a ndighin peenkoo, k̀ba mo kudi k̀man mbii diiret kas.
- 22** Mo lesut a kaa nyemseen mo si, amma be mo a mwen mo.
- 23** Di ni ret ku mo seyil a Naan di wuri a diides, din ngaa-ngaa, amma mo kwar wuri, k̀mo piring diides k̀Naan, mpeku mo seyil di nk`um mo, di mo dak mo kaa gurum mo si, di moo murap kitak-kitak. Pak mo kaa ny`er mo si, k̀pak mo a kaa long mo si, k̀pak mo kaa mbii di moo fee shi but mo si.
- 24** Mpeemini, be Naan wuri c̀inpee mmo, ku mo c̀in mbii diibish, di moo ribet c̀in mo. K̀zak, mo c̀in mbii nashoop k̀shak.
- 25** Mo kwar zeen k̀Naan, ku mo so di ndang dung. Moo seyil mbii di Naan dak mo, k̀moo tap mbii mini mo, amma ba moo seyil nNaan di wuri le mbii diisi mo kas. Naan di ni ret ku gurum mo c̀in diihai nwuri har ngaa-ngaa. Amin.
- 26** Mpeemini, be Daa Naan wuri yit mo, mpeku mo c̀in mbii nashoop di moo ribet c̀in mo di zak. Mat moo saam k̀shak, mbii di ba ni shang nNaan kas koo diben.
- 27** Mish moo kwar teer k̀mat mo, amma moo kyaghar diibal mpeku mo teer dii aa shak. Mbii diisi, di moo c̀in ni mo, mo dee a mbii nashoop zam k̀nding-nding. Mon nlap kwat di ni ntiit-ntiit k̀shikbish furu mo zak.

- ²⁸Nyem diisi mo kwar man Naan, be Naan wuri yit mo di mpeku mo mwaan ndang pan mu putughup furu diibish mo. Mpeemini, be moo c`in mbii diibish mo.
- ²⁹Putughup furu mo gam ki-mbii diibish mo. Nyem di moo ribet ku mbii diibish taa nkaa gurum mo, nyemnaa kyaghar mo, nyemzughur mo, nyemtukaa mo, moo c`in lek ki gurum mo jir. Shidaar-shidaar be mo nkaa tok gurum mo ndagham-ndagham. Nyemkatpo diibish nkaa gurum mo.
- ³⁰Mo le Naan dee a shaarlek furu. Ba moo dyen kas. Moo diyeep kaa furu mo, ki canjagham. Shidaar-shidaar be mo a nkaa tang ar diipoo, mpeku mo c`in mbii diibish mo di. Ba moo kitingpo ki-puun furu mo kas.
- ³¹Ba mo kudi ki-man mbii diiret ki-diibish kas. Ba mo mak c`in mbii di mo ki-ten sat kas. Ba mo ki-putughup mu naajeel ki-mee gurum kas.
- ³²Nyem di mo c`in mbii diisi mo jir, mo man nee, po ki-Naan ni sat nee, kiyeet ki nyem di moo c`in mbii diibish mo, be mon mmurap. Amma ba ni daampee mmo kas koo diben. Mbii diibish met jir, mo fes ribet nyem di moo c`in mbii diibish kaa mo si zak. Ki-moo sat nee, mbii di gurum moo c`in ni, di mo a diibish, be moo sat ne, a mbii mini mo a diiret.

Rom 2

- ¹Wun nyem di wuu candiyeel diibish ngurum mo, wu man nee, wun shikaa fuu ba wuu put ndighin diyeel ni kas. Wun di wu sat nee, gurum mo c`in mbii diibish, amma wun shikaa fuu wun nkaa c`in mbii mini mo aasi zak, be wuu ten wu candiyeel diibish nsuk fuu mo mmini.
- ²Mu man nee, Naan wuri a din ndire, ki-wurii candiyeel diibish nyem di moo c`in mbii diibish mo.
- ³Wugha shaar fina, a man nee nyem di moo c`in kiyeet ki-mbii mini mo, moo c`in a shikbish, amma wugha shikaa fugha, wugha nkaa c`in kiyeet ki-mbii mini mo zak. A pan nee, a mak put ndighin diyeel ki-Naan aa?
- ⁴Meebe, wugha ki-lepan nee, mpeedi Naan wurii gung, ki-wurii naajeel funu, be ba wurin ntokdiyeel mmun kas. Azeen, a man nee, mbii di ni le dangbe Naan wuri naajeel funu, ni a mpeku wuri cinpee di mmun, ku mu tuwap di.
- ⁵Amma katdang wu ci kitingpee nyaghas, ku wu kwar tuwap, be wuu dul a jeel diides ji nkaa suk fuu mo. Wunn nlap kwat mini, a parpuus diides si, di Naan wurin nwoo tughup firi ki-wurin ntokdiyeel ngurum mo ndire-ndire.
- ⁶Parpuus mini, be Naan wurin nkwat koo a weye, ntiit-ntiit ki-dak di ngo ni ki-ten c`in mo.
- ⁷Nyem di moo naa nc`in mbii diiret, ku mo leyt furu mo, mpee kat seen diiso ngaa-ngaa, be Naan wurin ncin seen di ba ni ki-peekyes kas, nyem mini mo.

- ⁸Amma pak gurum mo, a nyem ribetk^á mo, k^í-mo kwar zeen. Moo mwaan a ndighin shikbish koo p^írang ye, be tughup k^í-Naan nin ntaa nkaa mo.
- ⁹Jir nyem dí moo mwaan a ndighin shikbish, be nyem m^íni mon nshwaajeel diid^és, koo dí mo a nyem Yahudi mo, dí mo shee k^íngpo diiret ni, koo dí ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- ¹⁰Amma Naan wurin ncín diid^és nyem dí mo c`in mbii diiret jir, k^í-wurin ncín tongriyang mmo zak. Koo dí mo a nyem Yahudi mo, k^í-koo dí ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- ¹¹Mpeedi ba Naan wurii shwatyit ngurum mo kas.
- ¹²Nyem dí ba mo man Waar k^í-Mosis kas, mo jir mo k^í-c`in shikbish. Mpeemini be seen furu mon nlagham, koo dí ba mo k<sup>í</sup>-Waar ni mo kas. Nyem Yahudi dí mo man Waar ni, amma mo c`in shikbish, be Naan wurin ncandiyeeel diibish mmo, mpeedi koo dí moo man Waar ni mo, be ba mo mwaan ntiit-ntiit k^í-mbii dí Waar ni sat mmo kas.
- ¹³Mpeedi ba a nyem dí moo k^íng Waar k^í-Mosis ni shi kom, a mo a nyem diiret nyit k^í-Naan kas, amma see a nyem dí moo c`in mbii dí Waar ni mo sat.
- ¹⁴(Jir nyem dí ba mo a nyem Yahudi mo kas, dí ba mo man Waar k^í-Mosis ni kas, amma mmee naar, be moo mwaan a nkaa mbii dí Waar ni sat si. Kaadi mo c`in mbii diiret m<sup>í</sup>ni mo, be pan din mputughup furu mo ni kám nee, koo dí ba mo man Waar k<sup>í</sup>-Mosis ni kas, be mo man ndighin putughup furu mo, mbii dí ni ret ku mo c`in mo.)
- ¹⁵Mwaan furu ni kám nee, mo k^í-ten man Naan kaa mbii dí Waar ni sat si, be mo mak man mbii diiret k^í-diibish nyit k^í-Naan.)
- ¹⁶Nin nd^ée aasi har puusm^íni. Naan wurin ntokdiyeel ngurum mo a ndighin Jesu Kristi ntiit-ntiit k^í-mbii dí mo k^í-ten c`in mo, k<sup>í</sup>-mbii dí moo c`in mo a sisok ndighin putughup furu mo jir. A mbii dí wan nkaa sat ni ngurum mo ndighin po diiret ni mm^íni.
- ¹⁷Wun a rang ye nyem Yahudi mo? Wun dí wuu sat nee, wuu gangk^á a nkaa Waar k^í-Mosis, k^í-wuu roghop ne wun a nyem k^í-Naan mo.
- ¹⁸Wu man mbii dí ni ret Naan nyit, k^í-wu man mbii diiret, mpeedi mo k^í-ten kám nwun ndighin Waar k^í-Mosis.
- ¹⁹Wuu fes wu lek^á fuu mo, kaa nyem yaakam nvum mo si, ne wun a peebang pe nyem dí moo mwaan mpeen^{koo} mo.
- ²⁰Wu kám mwaan mmo. Wuu kam-kam nyem dí ba mo man mee mbii kas. Wun k^í-Waar ni kaa mee bighit mbii dí ni k^í-man k^í-zeen si.
- ²¹Kaadi wuu kám ngurum mo si, be a me le d^áng ba wuu kám nsuk kas ye? Wuu sat nee, taji gurum c`in wat kas, amma wun shik<sup>á</sup> fuu wuu c`in wat kas aa?
- ²²Wuu sat nee, taji mee gurum c`in ngaa kas, amma wun wuu c`in ngaa kas aa? Wun nyem dí wuu sat nee, wu kwar k`um, amma wuu c`in wat nlu k^í-k`um ni.

²³Wun di wuu roghop nee, wun kɪ-Waar kɪ-Naan, amma wuu wat sum kɪ-Naan mpeedi wuu tep Waar ni mo.

²⁴Po Naan di mo ran ni sat nee, "A mpee wun nyem kɪ-Naan mo, be kaghar gurum moo katpo diibuu nkaa Naan."

²⁵Wuu sat nee, wun a nyem kɪ-Naan mo, mpeedi mo kɪ can nwun. Amma can nii koghop ni, katɗang wu tap kɪ Waar kɪ Mosis mo. Amma katɗang wu tep Waar kɪ Mosis ni, be wun a kaa nyem ɗin nsuluk mo si.

²⁶Katɗang mee gurum di ba mo can wuri kas, wuri c`in mbii di Waar ni sat, be ba Naan nlap wuri kas aa? Ne mpeedi ba mo kɪ-can wuri kas aa?

²⁷Nyem di ba mo can mo ndighin nan kas, amma mo kiyeer Waar ni mo, be mo nkaa kám nwun nyem Yahudi mo nee, ba wuu mwaan a ntiit-ntiit kɪ-Waar ni kas. Koo di wu man Waar ni, kɪ-mo kɪ-can wun.

²⁸Koo di mo can gurum ndighin nan, be ba ni mak le ku gurum ɗee a ngu Yahudi hakyeng kas, amma can di ni azeen-nzeen ni, ba ni a mbii di gurum mo mak naa shi yit kas.

²⁹Ngo di wuri a ngu Yahudi, be wuri a ngo di Naan cighir kɪ-putughup firri shi ɗak kɪ-Riin Diibang, ba a shi Waar ni kas. A Naan wurii kwoop kiyeet kɪ-gwar mini, ba a gurum mo kas.

Rom 3

¹Katɗang mbii ni mo aasi, be cirang ɗang can nin mbam nyem Yahudi mo met kaghar gurum ni mo ye? Be nyem Yahudi mo aa me, di ni le ɗang mo met kaghar gurum mo ye?

²Nii koghop ni ndighin ar mo ɗes. Din nshee ni, be Naan wuri shee cín po firri a nyem Yahudi mo.

³Koo di ba gyet pak mo ndighin mo, mo ɗar nkaa zeen ni kas, be ba mini mak ɗee ne, Naan wuri mander po firri kas.

⁴Ba ni aasi kas, koo diben. Koo di gurum mo jir ndighin yil diisi mo ɗee a nyemɗung mo, be Naan wurii ɗar a nkaa zeen, koo pirang ye. Ni a ntiit-ntiit kɪ-mbii di mo kɪ-ten ran ni ndighin takarda kɪ-Naan si nee: "Wugha Daa Naan, aa naa nkatpo, be gurum mo jir mo naa nee, mbii di aa sat ni a ndire. Katɗang mo kám wugha, be wugha a koghorong."

⁵Meebe, pak gurum mo sat nee, shikbish di muu c`in ni, nii kám ɗiiret kɪ-Naan ngurum mo. Mun nsat a me ɗak ye? Katɗang Naan wuri kar mun mpee shikbish funu mo, be mun sat nee, ba Naan wuri man mbii di wurii c`in kas aa? (Wan satpo diisi ni, a mpeedi pak gurum moo satpo kaa mini si.)

⁶Ba nin nkyam ɗen aasi kas, katɗang ba di Naan wuri a ɗin ndire kas, be cirang ɗangbe wurin ntokdiyeel nyil ni ye?

- ⁷Amma pak gurum mo sat nee, katdang gurum mo c`in dung, be ni kám gurum nee, Naan wuri di azeen, be nii le ku mo cín diides nwuri. Katdang ni aasi, be cirang dang mun nsat ne nguc`in dung a ngushikbish ye?
- ⁸Shii k̀mini, mo nkaa sat ni nee, mu sat a c`in shikbish dak, mpeku gurum mo naa diiret k̀Naan di ndighin shikbish funu mo. Pak gurum mo c`in dung nkaa mun nee, mun shikáa funu muu sat aasi. Naan wurin ncín kwat diibish kiyeet k̀nyem mini mo.
- ⁹Mun nsat a me zak ye? Kyet mun nyem Yahudi mo, mu ret met kaghar gurum mo wa? Ba ni aasi kas koo diben. Wan kin ten sat nwun nee, gurum mo jir koo di mo a nyem Yahudi mo, koo a kaghar gurum mo, be jir, mo a ntiit-ntiit. Mpeedi mo k̀c`in shikbish.
- ¹⁰Ni a ntiit k̀mbii di mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan nee: "Ba mee ngo dii c`in mbii diiret di nyit k̀Naan kas.
- ¹¹Ba mee ngo di man zeen di kas. Ba mee ngo diitang pee ku wuri seyil di nNaan kas.
- ¹²Gurum mo jir mo cighir k̀kiḅwoon nNaan. Mo jir ba mo kudi k̀mee koghop ni kas. Ba mee ngo di wurii c`in mbii diiret di kas koo mindong.
- ¹³Po di nii put mpo k̀mo, nii j`i k̀muut nyem di moo kiting ni jir. Moo c`in dung ngurum mo, shii lipo furu mo.
- ¹⁴Po k̀mo ni gam k̀po diibish k̀beespee.
- ¹⁵Shii k̀mo ni mo wurung a ar so mpee di mon ntwá gurum mo di.
- ¹⁶Jir peedi mo del di, be moo j`i k̀lagham k̀wat putughup ngurum mo.
- ¹⁷Ba mo man ar tong riyang kas.
- ¹⁸Ba moo kiir Naan kas, koo diben."
- ¹⁹Mu man nee, Waar di gyet Naan wuri cín ni, a mpeku ni tap di k̀gurum mo jir di mo nder k̀Waar ni. A mpeku taji mee gurum sat nee ba jí wudi man kas. Koo weye ndighin yil diisi, be wuri man ne, wuri k̀c`in shikbish ntoghom k̀Naan.
- ²⁰Ba mee gurum di wurii tap k̀Waar ni mo jir di kas, di Naan mmak naa wuri kaa ngo din ndire nyit firri kas. Mbii di Waar nii c`in, nii kám ngurum shikbish di wuri c`in ni.
- ²¹Amma yaksi, ar di Naan wuri le gurum mo dee a diiret nyit firri, ni put agaak. Ba mee mbii bal ar diisi ni k̀Waar k̀Mosis kas. Amma Waar k̀Mosis k̀Waar k̀nyemsatpo k̀Naan mo, mo dee a langting mpee ar ni.
- ²²Ar di Naan wuri le gurum mo dee a diiret nyit firri, ni a cínzeen ndighin Jesu Kristi bejee. Ba mee mbii di ni bák nyem Yahudi mo k̀kaghar gurum mo kas.
- ²³Mpeedi gurum mo jir mo c`in shikbish, k̀mo taa kat ndighin diides k̀Naan.
- ²⁴Amma ndighin diiret k̀Naan, be Naan wuri lop Jesu sham mpeku wuri ang nyem di mo cínzeen di wuri nzughum.

²⁵Naan lop Jesu, a mpeku wuri muut di mpee mun, mpeku shi toghom firri, be wuri vvang shikbish funu mo di, shii k̀ni, a nyem di mo c̀nzeen wuri mini.

²⁶Gyet yam be Naan gung k̀mun, ba wuri c̀n kwat mun abet, kaadi mu c̀in shikbish kas. Yaksi wuri nkaa k̀am ni ngurum mo nee, wuri a ngudiyeel diiret, di ni a ting ku wuri kwat mun mpee shikbish funu mo, amma Jesu ang mun. A ndighin ar diisi be Naan wuri nkaa k̀am diiret firri, k̀wuri le nyem di mo c̀nzeen nJesu Kristi jir a nyem diiret mo.

²⁷A mpee diiret k̀ Naan, dangbe wuri le mu dee a diiret. Be mun k̀mee mbii, di munn nroghop dik̀aa? Ba mun k̀mee mbii kas koo diben. Ba ni a mpee mee mbii diiret di mu c̀in, dangbe Naan le ku mu dee a diiret nyit firri kas, amma ni a mpeedi mu c̀nzeen ndighin Jesu Kristi.

²⁸Mu man yaksi agaak nee, ngurum mo mmak dee a diiret nyit k̀ Naan, katdang mo c̀nzeen ndighin Jesu, ba a mpee tap Waar k̀Mosis kas.

²⁹Wun, wu pan nee, Naan wuri a Naan k̀nyem Yahudi mo bejee? Ba wuri a Naan k̀kaghar guruh mo jir kas aa? Azeen-nzeen, wuri a Naan k̀kaghar guruh mo jir.

³⁰Mpeedi Naan wuri a mindong bejee ndighin yil k̀ ndighin dengnaan. Wuri lap nyem Yahudi di moo can-can kaa nyem din ndire mo si, katdang mo c̀nzeen ndaa Jesu. K̀zak, wurii lap nyem din nsuluk kaa nyem din ndire mo si, katdang mo c̀nzeen nJesu Kristi.

³¹Diisi ni k̀am nee, wuri lap mun a mpeedi mu c̀nzeen, be mu mak le Waar k̀Mosis ni dee a diibuu aa? Waash! Koo diben. Amma munn, waa mu c̀n a diides nWaar ni.

Rom 4

¹Wu pan nkaa Abraham puun k̀puun funu mo ndighin nan. Ni k̀am a me mmun ye?

²Katdang gyet Abraham wuri dee a ngo diiret a mpee mee mbii di gyet wuri c̀in, be di gyet wuri k̀mbii di wurin ncanjagham dishik amma ba a nyit k̀Naan kas.

³Amma po k̀ Naan ni sat a meye? "Ni sat nee, Abraham wuri c̀nzeen nNaan. Mpeemini be Naan le wuri dee a ngo diiret nyit firri."

⁴Katdang guruh c̀in dak, be mon nkwat wuri mpee dak ni. Shaghal di moo c̀n nwuri ni, ba a zughum kas, amma mo c̀n nwuri a mpee dak di gwar ni k̀ten c̀in.

⁵Ba a mpee mee dak di guruh k̀c̀in, dangbe wuri dee a din ndire nyit k̀Naan kas. Amma Naan k̀le mu dee a diiret nyit firri a shi zughum, a mpeedi mu c̀nzeen nJesu Kristi.

⁶Ni a kaa di Devid wuri sat si nee, diiret ni di nkaa ngo di Naan mang wuri a ngo din ndire, ngo mini kat retnyit diides, koo di ba gwar mini c̀in mee mbii di ni le ku Naan kwat wuri kas,

⁷nee: "Nyem di Naan wuri fwo shikbish furu mo, k̀wuri vvang mo ndighin shikbish furu mo, be nyem mini mo nkat retnyit.

⁸Ngo di ba Naan wuri tang shikbish firi mo pe wuri kas, be a ngo mini nin nkat retnyit.”

⁹Retnyit diisi di Devid wuri satpo nkaa ni, ni a mpee nyem di mo k̀-*can* mo bejee aa? Ba ni aasi kas. Koo nyem di ba mo *can* mo kas, be retnyit diisi ni a mpee mo zak. Muu ten mu sat nee, Abraham wuri *dee* a ngo *diiret*, a mpeedi wuri *cinzeen* nNaan.

¹⁰Gyet kaadi Naan wuri lap Abraham kaa ngo *diiret* si, be mo k̀-*can* wuri aa? Waash! Be ba gyet mo k̀-*can* wuri kas akudang.

¹¹Can diisi ni *dee* a mbii aapo nee, Naan wuri k̀-*lap* Abraham kaa ngo *diiret* si. Mpee diisi, be Abraham wuri *dee* a puun mu nyem di mo *cinzeen* nNaan jir, shii k̀-*mini* nee, a nyem di Naan wuri mang mo *dee* a kaa nyem *diiret* mo si, a nyem di mo *cinzeen* nNaan mini, koo di ba mo k̀-*can* mo kas.

¹²A wuri zak, a puun k̀-*nyem* Yahudi mo di mo k̀-*can* mo, katdang mo mwaan ndighin shiimwaan mu Abraham ni, k̀-*mo cinzeen* nNaan, kaadi gyet Abraham wuri *cinzeen* nNaan si, akudang moo *can* wuri.

¹³Gyet yam be Naan wuri satpo Abraham k̀-*dang* firi mo nee, wurin ncín yil ni nsar k̀-*mo*. Ba gyet Naan wuri satpo mini Abraham a mpeedi gyet wuri tap Waar k̀-*Mosis* kas. Naan satpo mini Abraham, a mpeedi gyet wuri *cinzeen* nNaan, mpeemini wuri *dee* a *din ndire* nyit k̀-*Naan*.

¹⁴Katdang di a nyem di moo kiyeer Waar ni mon nkat mbii di Naan wuri k̀-*ten* sat ni, be di ba *cinzeen* ni k̀-*mee* koghop ni kas, be di mbii di Naan wuri sat ni a diibuu.

¹⁵Waar mo, moo j̀i k̀-*diyeel* k̀-*Naan* nkaa guruh, mpeedi katdang di ba Waar ni mo di kas, be ba di guruh moo tep Waar ni mo kas.

¹⁶Po di Naan wuri sat ni a mpee nyem di mo *cinzeen* nwuri, mpeku ni *dee* di agaak nee, mbii di Naan wuri c̀-*in* ni a mpee *diiret* firi *dangbe* wuri *cin* mbii diisi mo mmun, kaadi wuri k̀-*ten* sat si zak. Wuri *cin* mbii diisi mo jir nyem k̀-*Abraham* mo, ba a mpee nyem di mo kiyeer Waar ni mo bejee kas, amma nyem di mo *cinzeen* nNaan, kaadi gyet Abraham *cinzeen* nwuri si. Abraham wuri a puun funu jir.

¹⁷Kaadi mo k̀-*ran* ni ndighin takarda k̀-*Naan* si nee, Naan sat Abraham nee; "Wan kin le wugha a puun k̀-*guruh* mo *des*." A Naan shikaa firi wuri satpo diisi Abraham. Naan di Abraham *cinzeen* nwuri zak. Naan di wurii *cin* seen nyem di mo k̀-*murap* mo, k̀-*di* wurii le mbii mo, mbii di ba mo di kas.

¹⁸Abraham wuri naa ncínzeen nNaan, k̀-*wuri* leyit nkaa Naan, koo di ni *dee* pe guruh a kaa mbii di ba nin nkyam c̀-*in* kas si. Mpeemini be Abraham *dee* a puun k̀-*guruh* mo *des*. Ni a ntiit k̀-*mbii* di mo k̀-*ten* sat nwuri si nee, "Wugha *dee* a puun mu yil mo *des*.”

¹⁹nTiit k̀-*mini*, be Abraham wuri k̀-*wul* bit mo dari mindong. Wuri man nee, wuri *dee* a kaa ngo diimumuut si, k̀-*mat* firi Seera wura a jeer zak, k̀-*pee* làa-làa ni k̀-*del*, amma *cinzeen* k̀-*Abraham* ni *dar* bal-bal.

²⁰Ba Abraham wuri sat kyetwa, koo wuri nook cínzeen ndighin mbii di Naan k̀ten sat ni kas, amma wuri cínzeen hakyeng, k̀wuri cín diidès nNaan zak.

²¹Abraham wuri fes cínzeen nee, Naan wuri k̀iiko mpeku wuri c̀in mbii di wuri k̀ten tuwoor di.

²²A mpee cínzeen firi, dangbe "Naan mang wuri ngo din ndire."

²³Ba a Abraham bejee di Naan mang wuri kaa ngo diiret si, mpee cínzeen bejee kas.

²⁴Amma mun jir, katdang mu cínzeen nNaan di wuri yaghal k̀Jesu Kristi a peemúut.

²⁵Daa Jesu di mo tu wuri mpee shikbish funu mo, amma Naan yaghal k̀wuri a peemúut, mpeku mun, mu dee di a din ndire nyit k̀Naan.

Rom 5

¹Mpee cínzeen funu ndighin Daa Jesu Kristi, be mu dee a nyem din ndire mo nyit k̀Naan, k̀mu tong riyang k̀wuri zak.

²A Daa Jesu Kristi wuri j̀i k̀mun kus k̀Naan, mpeku mu man diiret k̀Naan di. Di muu dar dibut, k̀mu c̀in retnyit, mpeedi muu leyit funu mpee parmeeci, be mun ntong ashak k̀Naan ndighin diidès firi.

³Koo di muu shwaajeel ndighin yil diisi, be muu c̀in retnyit ndighin jeel funu mo, mpeedi ndighin jeel ni, be mwaan funu mo dee a diibal.

⁴Katdang mu gung ndighin jeel, be nin nle ku mu kat mise di ni ret Naan nyit. Mise funu diisi nin nle ku mu cínzeen ndighin Naan, k̀nin nle ku mu leyit nkaa mbii di Naan wuri sat nee, wurin nc̀in ni mun zak.

⁵Mpeedi Daa Naan wuri k̀ten kám kiyeet k̀wal di wuri k̀ni mpee mun, k̀wuri cín wal firi ndighin putughup funu shi zughum ndighin bal k̀Riin firi Diibang.

⁶Kaadi gyet ba mu mak bam sun kas, be Daa Jesu wuri j̀i ndighin yil diisi, mpeku wuri muut mpee mun nyemshikbish mo, ntiit k̀peedi gyet Naan wuri k̀ten bihip ni.

⁷Ni luk mpeku mee gurum muut mpee mee ngo dik, koo a mpee mee ngo diiret. Meebe, mee gurum mak muut mpee mee ngo diiret.

⁸Amma Daa Jesu wuri muut mpee mun kaadi mu kudi a nyemshikbish mo. Ndighin ar diisi be Naan wuri kám wal firi mmun.

⁹Mpee toghom k̀ Jesu, be Naan wuri lap mun kaa nyem diiret mo si nyit firi. Ni azeen-nzeen wuri can mun ndighin tughup k̀Naan di nin ndung j̀i.

¹⁰Gyet yam be mun a shaarlek k̀Naan mo, amma ndighin muut k̀Laa firi, be mu dee a shaar k̀Naan. Kaadi muu dee a shaar k̀Naan mo si, be ni azeen Naan di wuri k̀seen wuri k̀bam mun.

¹¹Ba a mini dak kas, yaksi mu kat retnyit, mpeedi Naan wuri c̀in mini mmun ndighin Daa Jesu Kristi, di wuri baa bal mun ku mu dee di a nyem di mo tongriyang k̀Naan.

- ¹²A mpee shikbish k̀ ngumindong, Adam, be shikbish del ndighin yil diisi. Shikbish nii j`i k̀-muut. Ni aasi, be muut ni taa ntook k̀ gurum mo jir, mpeedi gurum mo jir, mo k̀-`in shikbish.
- ¹³Akudang Naan c̀n Waar firi mmun, be shikbish di ndighin yil ni. Amma peedi ba Waar di kas, be ba gurum mak sat nee, komtak a tep Waar di kas.
- ¹⁴Amma yaghal mb̀t k̀ Adam har so wul mb̀t k̀ Mosis, be muut ni se diides nkaa gurum mo jir, har ni le ku mo murap, koo di ba gyet mo c̀in shikbish ni ntiit k̀-`di Adam c̀in kas, kaadi gyet wuri kwar k̀ing doo k̀ Naan si. Adam wuri dee a kaa kiyeeet k̀-gwar di wuri j`i si, Jesu Kristi mm̀ni.
- ¹⁵Amma mo adik-adik, mpeedi mbiizughum di Jesu j`i k̀-`ni, ni dik k̀-`shikbish di gyet Adam j`i k̀-`ni. Mpee shikbish k̀ ngumindong, be gurum mo des mo murap. Amma diiret k̀ Naan ni bal met ndighin ngumindong, di wuri a Daa Jesu Kristi, be gurum mo jir mo kat diiret des shi mbiizughum di Naan wuri c̀n mmo.
- ¹⁶Mpeedi ndighin mbiizughum k̀ Naan ni, ni dik k̀-`mbii di ni put ndighin shikbish k̀ Adam. Mbii di ni ndighin shikbish mini, ni a diyeel k̀ Naan, pe gurum mo jir di mo dee a diil`hagham. Amma mbii di ni put ndighin mbiizughum k̀ Naan di ni ndighin Jesu Kristi, ni le ku gurum mo dee a bubwot, koo di mo k̀-ten c̀in shikbish mo yit des.
- ¹⁷Mpee shikbish di ngumindong c̀in, be muut ni se koghorong nkaa yil diisi mpee gwar mini. Amma mpee Jesu be gurum mo jir mo lap seen pe Naan des, mpeedi Naan wuri tang mo kaa nyem d̀n ndire mo si nyit firi, k̀-`mon ntong ndighin seen, k̀-`mon nse koghorong nkaa mbii mo jir.
- ¹⁸Ni aasi, mpee shikbish diimindong di gyet Adam c̀in ni, be ni j`i k̀-`muut ngurum mo jir. Ni aasi zak, mbii diiret diimindong di Daa Jesu c̀in ni, nii fwoon gurum mo jir, ku mo kat seen di.
- ¹⁹Gurum mo des, mo dee a nyemshikbish mo, mpeedi gyet ngumindong kwar k̀ingpee. Amma gurum mo des mo dee a diiret nyit k̀ Naan, mpee ngumindong di wuri tong d̀yen nNaan.
- ²⁰Waar di Naan wuri c̀n Mosis ni a rang ye? A me le dangbe Naan wuri c̀n Waar ni ye? Wuri c̀n Waar ni a mpeku ni woo di ngurum mo k̀ c̀in shikbish di des-des. Amma koo di shikbish ni des arang ye, be diiret k̀ Naan ni des met shikbish ni hakyeng.
- ²¹Kaadi bal k̀-`shikbish ni j`i k̀-`muut ngurum mo, ni aasi zak, bal mu diiret k̀ Naan ni le ku gurum mo dee a d̀n ndire, k̀-`mo kat seen diiso ngaa-ngaa, ndighin Jesu Kristi Daa funu zak.

Rom 6

- ¹Mun nsat a me dak ye? Ni ret ku mu sat a nc̀in shikbish dak mpeku diiret k̀ Naan ni bul di aa?

- ²Ba ni aasi kas koo diben! Mun di muu murap mpee shikbish, be cirang dang mun nwaa mu tong dibut zak ye?
- ³Ni azeen-nzeen wu man nee, kaadi mo c`in baptisma mmun, be mo bal mun jir ndighin Jesu Kristi. Ni a mpeku mu muut ashak ki-wuri ndighin muut firi. Katdang ni aasi, be cirang dang muu sat a nc`in shikbish dak ye?
- ⁴Kaadi mo c`in baptisma mmun, be mo wum mun ashak ki-wuri ndighin muut firi zak. Ki-kaadi Naan wuri yaghal ki-Kristi a peemut si, shi diides ki-bal firi. Be Naan wuri yaghal ki-mun, mpeku mu mak mwaan di ndighin seen diipoo.
- ⁵Kaadi mun a diimindong ki-wuri, ki-mu murap kaadi wuri muut si, ni aasi zak, be mun ndee a diimindong ki-wuri, mpee yaghal a peemut firi.
- ⁶Mu man nee, mo pwas mise funu diisighir mo ashak ki-wuri. Ni aasi, be mise funu di mo a mu shikbish, ba mo kudi ki-kat bal nkaa mun kas. Mpeemini, be ba shikbish kudi ki-se koghorong nkaa mun kas.
- ⁷Mpeedi kat guruh ki-muut, be ba shikbish kudi ki-mee bal nkaa wuri kas.
- ⁸Kaadi mun k` murap ashak ki-Kristi, be mu cinzeen nee, mun ntong ashak ki-wuri ndighin seen.
- ⁹Mu man nee, Naan wuri k` yaghal ki-Jesu Kristi a peemut, be ba wurin nwaa baa muut di zak kas. Ba muut kudi ki-mee iiko nkaa wuri kas.
- ¹⁰Muut di wuri muut ni, wuri muut a mpee shikbish yit mindong mpee guruh mo jir bejee. Yaksi kaadi wuri yaghal a peemut, be wurii tong ndighin seen mu Naan.
- ¹¹Ni aasi zak, ni ret ku wun, wu naa suk fuu mo kaa wun a dii mumurap mpee shikbish fuu mo si, amma wun di ki-seen pe Naan di, ndighin Kristi Jesu Daa funu.
- ¹²Mpeemini taji wu le ku shikbish baa se koghorong di ndighin suk fuu di mo a mu muut si mo kas. Mpeku taji ni le ku wu so ndang kyaghar mo ni kas.
- ¹³Taji wu c`in pak beep fuu mo, mpee c`in mbii diibish kas. Amma wu lesuk fuu mo kaa nyem di mo ki-murap, dangbe mo baa yaghal ki-seen si. Wu yit ku koo beep fuu diidang ye, be wu cin ni nNaan mpee c`in mbii diiret.
- ¹⁴Ba shikbish ni kudi ki-iiko nkaa wun zak kas, mpeedi ba wu kudi a nder k` Waar mo kas, amma wun a nder ki-diiret mu Naan.
- ¹⁵Mun nsat a me dak ye? Ni ret ku mu c`in shikbish ne mpeedi ba mu kudi a nder k` Waar kas, amma mun a nder k` diiret k` Naan aa? Ba ni aasi kas koo diben.
- ¹⁶Azeen wu man nee, katdang guruh mo cin kaa furu mpeku mo seyil di mee ngo, ndighin zeen, be mo dee a kirom k` gwar mini, ki-wurin ndee a ngulu furu zak. Katdang wun a kirom mu shikbish, be ba wun mmak dee a kirom k` Naan kas. Katdang wun a kirom mu shikbish, be kwat mini a muut, amma nyem di moo kiting doo k` Naan, be parmeeci be mon ndar ntoghom k` Naan kaa nyem diiret mo si.

- ¹⁷Mu p̄hang Naan, mpeedi gyet wun a kirom mu shikbish, amma yaksi wuu c̄inzeen shi putughup mindong, shi k̄am di gyet wu lap pe mun di.
- ¹⁸Yaksi, ba wu kudi a nder k̄-shikbish kas, amma wuu d̄ee a kirom k̄-Naan, mpeku wu c̄in mbii diiret mo di.
- ¹⁹Wan kin c̄in dak aa mbii mu yil diisi, mpee k̄am wun, mpeedi ba wun shikaa fuu wun ki-bal kas. Mpeedi shibal k̄-gurum, be ba wu mak manshii ni kas. Gyet yam, be wuu c̄in suk fuu mo jir a mpee c̄in shikbish. Wuu c̄in mbii diibish mo, har wu sat a c̄in mo dak hakyeng. Yaksi wu c̄in suk fuu mo mpee c̄in mbii diiret mo, mpeku wu d̄ee di a nyem k̄-Naan mo azeen-nzeen.
- ²⁰Gyet yam be wu kudi a nder k̄-shikbish, be ba mee mbii bal wun ki-c̄in mbii diiret mo kas.
- ²¹Gyet wu kat, a libet diidang ndighin mbii diibish di gyet wuu c̄in mo ye? Di mo d̄ee a mbii nashoop pe wun di yaksi ye? Kyes k̄-dak mini mo a muut.
- ²²Amma yaksi mo k̄-can wun nder k̄-shikbish. Wuu d̄ee a kirom k̄-Naan mo. Shii k̄-mini nee, yaksi be wuu d̄ee a nyem k̄-Naan mo azeen-nzeen, ki-peekyes ni, be wunn nkat a seen diiso ngaa-ngaa.
- ²³Mpeemini kwat k̄-shikbish ni a muut, amma zughum k̄-Naan ni a seen diiso ngaa-ngaa ndighin Daa funu Jesu Kristi.

Rom 7

- ¹Dyemnaa mo, ba wu man nee, Waar nii c̄in mulki nkaa gurum a kaadi wuri kudi ki-seen kas aa? Wan kin satpo diisi a nwun di wu man Waar ni.
- ²Ni a kaa sumpo diisi si, mat di wura k̄-c̄in dik, be Waar mu dik ni ki-bal wura ashak ki-mish fira, har pardi mish ni wurin muut. Katdang pardi mish ni wuri muut, be ba Waar mu dik ni kudi ki-mee bal nkaa mat ni wura kas.
- ³Amma katdang mish ni wuri kudi ki-seen, dangbe mat ni wura so dik mmee gwar diici, be gurum mon mpet wura a mat ngaa. Amma katdang mish ki-mat ni wuri k̄-muut, be ba gurum mon mpet wura a mat ngaa kas.
- ⁴Dyemnaa mo, ni aasi pe wun di zak, wun, wuu ten wu murap ndighin Waar ni, mpeedi wuu d̄ee a nyem di mo k̄-bal wun ndighin shin k̄-Daa Jesu Kristi. Yaksi wuu d̄ee a mu Kristi, wuri di Naan yaghal k̄-wuri a peemuut. Mun ki-wun, muu d̄ee ki-koghop ni mpee dak k̄-Naan.
- ⁵Kaadi gyet mu kudi yam, mbut shikbish, be koo di ji muu man Waar ni, be Waar nii le ku mu c̄in dak diibish har ni ji ki-muut nkaa mun.
- ⁶Amma yaksi be ba mu kudi a nder k̄-Waar ni kas, mpeedi mise funu diiyam ni d̄ee a diimumuut. Mpeemini, mbii diibish di gyet ni ndighin mun si, ba ni kudi a koghorong nkaa mun kas. Yaksi, ba mun nseyil nNaan a ndighin Waar di wuri ran ni yam si kas, amma mun nseyil nwuri a ndighin ar diipoo shi Riin firi.

- ⁷Mun nsat a me dak ye? Nee, Waar ni a mbii diibish aa? Waash! Ba ni aasi kas koo diben! Katdang ba gyet a mpee Waar ni kas, be ba gyet wan man shikbish ki-mbii diiret kas. Katdang ba gyet a mpeedi Waar ni sat ne taji a kyaghar mbii ki-gurum kas, be ba di wan man kyaghar mbii ki-gurum kas.
- ⁸Amma shikbish ni katpee ndighin Waar ni, be ni le ku wan kin kyaghar mbii mo shini-shini ndighin putughup fina. Katdang ba a mpee Waar kas, be di ba mee shikbish di kas.
- ⁹Gyet yam, kaadi ba wan man Waar kas, be wan ki-seen. Amma kaadi Waar ni ji, be shikbish ni ji put, dangbe ni le wan muut.
- ¹⁰Waar diisi ni, a mpeku gurum mo kat seen di, amma ni waa ji aa muut nwan.
- ¹¹Mpee Waar ni, be shikbish di ni ndighin wan, ni katpee ku ni num wan di, har ni le kun c`in shikbish. Mpeemini be shikbish nii ji ki-muut nkaa wan.
- ¹²Amma Waar ki-Naan ni mo a diibang, ki-koo a Waar diidang ye, be ni a diibang, ki ni a din ndire, ki-ni a diiret zak.
- ¹³Kyet diisi ni kam nee, mbii di ni a diiret, be a nin nwaa baaji ki-muut nkaa wan mmni aa? Waash! Koo diben. Amma a shikbish di ni ndighin wan si, a ni ji ki-muut, mpeku ni kam sat di nee, ni a shikbish. Mpeemini Waar di ni a mbii diiret, nii kam nee shikbish ni a mbii diibish hakyeng.
- ¹⁴Mu man nee, Waar ni a mu Riin, amma wan a gurum di ba gyet wan ki-Riin ki-Naan kas. Gyet wan dee a kirom ki-shikbish.
- ¹⁵Ba gyet wan man mbii di wan kin c`in mo kas, mpeedi gyet wan kin c`in a mbii di ba dyen nwan nc`in mo kas. Amma mbii di gyet wan kwar mo, be wan kin c`in a mini mo.
- ¹⁶Katdang gyet wan kin c`in a mbii diibish di ba dyen nwan nc`in ni kas, be diisi ni kam nee, wan ribet ne Waar ki-Naan ni a diiret.
- ¹⁷Ni aasi be, ba a wan kin c`in mbii diibish ni mo kas, amma a shikbish di ni ndighin putughup fina.
- ¹⁸Wan man nee, ba mee mbii diiret mbut mise fina kas. Wan kin ribet c`in a mbii diiret mo, amma ba wan mak c`in mo kas.
- ¹⁹Mbii diiret di wan kin ribet c`in mo, be ba kin c`in a mo kas, amma mbii diibish di wan kin kwar mo si, be kin c`in a mini mo.
- ²⁰Katdang wan kin c`in a mbii di ba dyen nwan nc`in mo kas, be diisi ni kam nee, baa a wan kin c`in mbii diibish ni mo kas, amma a shikbish di ni ndighin wan.
- ²¹Wan kat mbii diisi ni dee nwan a kaa mee mise si. Wan di wan kin ribet c`in a mbii diiret, be wan waa c`in a mbii diibish.
- ²²Ndighin putughup fina, be wan kin ribet c`in a mbii di Waar ki-Naan ni sat.

²³Amma wan naa mee Waar diici ni nkaa c`in dak ndighin san fina mo, di nii c`in lek ki-Waar di pan fina mang. Ni yaa wan, ki-nii le wan dee a kirom ki-shikbish di ni ndighin san fina mo.

²⁴Jeel mina oo! A we mput ki-wan ndighin nan di ni a mu muut si ye?

²⁵Amma wan pihang Naan, mpeedi ndighin Jesu Kristi Daa funu, be wuri k`put ki-wan. Mpeemini wan shikaa fina be pan di ni ndighin putughup fina, ni ribet ku wan seyil nNaan, amma ndighin nan fina si, be shikbish di ni ndighin wan si, ni se koghorong nkaa wan.

Rom 8

¹Yaksi ba mee ngo mmak candiyeel diibish nkaa nyem di mo ndighin Jesu Kristi kas.

²Mpeedi bal di ni a mu Riin k`Naan di nii cin seen, di ni ndighin Jesu Kristi ni k`fwoon wan mbut waar mu shikbish ki-mu muut.

³Waar di gyet Naan wuri cin ni nsar k`Mosis, ba ni mak bam mun kas, mpeedi mun gurum, ba ji mun ki-bal mpee mak kiyeer waar ni kas. Amma yaksi, Naan wuri c`in mbii di, ba ji waar ni mak c`in ni kas. Naan wuri lop Laa firi ndighin nan kaa mun gurum si, mpeku wuri tep bal ki-shikbish di ndighin mun gurum.

⁴Mpeku mu mak c`in mbii diiret di Waar ni sat, ne mu c`in, ki-taji mun gurum mu mwaan ndang kyaghar mu mise funu diibish mo kas. Amma ni ret ku mu mwaan ndighin bal mu Riin zak.

⁵Nyem di moo mwaan a ndighin nan, be putughup furu moo lepan a nkaa kyaghar mu nan. Amma nyem di moo mwaan a ndighin Riin, be moo lepan a nkaa Riin Diibang.

⁶Katdang gurum ki-mwaan a ndang pan mu mise mu gurum, be peekyes ni a muut di ngaa-ngaa, amma katdang a Riin k`Naan wurii tap, ki-pan mu gurum, be peekyes ni a seen diiso ngaa-ngaa ki-tongriyang zak.

⁷Katdang pan mu mise k`gurum ni dee a koghorong nkaa wuri, be ngo mini dee a shaarlek k`Naan, mpeedi ba wuri mak c`in mbii di Waar k`Naan ni sat kas.

⁸Nyem di moo mwaan a ndighin kyaghar mu mise mu nan furu be ba mo mak tong dyen nNaan kas.

⁹Amma ba wun wu kudi a ndighin mise mu gurum kas, a Riin k`Naan ki-tap wun. Katdang be Riin k`Naan ni ndighin putughup fuu mo azeen. Ngo di ba wuri ki-Riin k`Kristi kas, be ba gwar mini, a mu Kristi kas.

¹⁰Amma katdang Jesu Kristi wurii tong ndighin wun, be wun ki-seen, mpeedi wuri k`le ku wu dee a diiret nyit k`Naan, koo di nan fuu mon mmurap, mpeedi wu c`in shikbish.

¹¹Katdang Riin k`Naan, di wuri yaghal ki-Jesu Kristi a peemuut, wuri ndighin wun, be ni dee agaak nee, wuri di wuri yaghal ki-Jesu Kristi a peemuut, wurin ncin seen

nwun, mbwoon di suk fuu mo k̀murap, shibal k̀Riin firri di ni ndighin putughup fuu mo.

¹²Mpeemini, dyemnaa fina mo, mun k̀kaat nJesu Kristi, be taji mu mwaan ndang mise mu guruh kas.

¹³Katdang wu mwaan a ndighin kyaghar mu mise mu guruh, be wunn mmurap. Amma katdang wun mwaan a ndighin bal mu Riin k̀Naan, be wu le ku dak diibish mu mise mu guruh ni muut, dangbe wun nkat seen.

¹⁴Jir nyem di Riin k̀Naan wurii sel mo, be mo a jep k̀Naan mo.

¹⁵Riin di Naan wuri cin mun, ba ni a mpee ku ni le mu dee di a nyem kiirmuut mo kas. Amma wuri le mu dee a jep k̀Naan mo. Ndighin wuri, be mu mak pet Naan nee. "Daa puun funu."

¹⁶Riin k̀Naan ni le ku mu man ndighin putughup funu mo nee, azeen-nzeen mun a jep k̀Naan mo.

¹⁷Kaadi mun a jep firri mo si, be mun nkat diiret di Naan wuri k̀ten le ni mpee nyem firri mo. Katdang mun a diimindong k̀Daa Jesu Kristi, be mun nlap mbii di Naan wuri k̀ten le ni mpee Jesu Kristi zak. Katdang mu shwaajeel ashak k̀wuri, be mun tong ashak k̀wuri ndighin diides k̀Naan.

¹⁸Wan pan nee, jeel di muu shwaa yaksi, ba ni mak ku mo kaghan ni shi diides di Naan wurin nwoo ni mmun parpuus mini kas.

¹⁹Jir mbii di Naan wuri le mo, moo kyaghar mpee gong puus di Naan wurin nwoo diides firri njep firri mo.

²⁰Mbii di Naan wuri le mo, mo dee a diibuu, ba diisi ni a dyen ki-mo kas, a Naan wuri k̀ten le ku mo dee aasi, shi canciin.

²¹Mpee mbii di wuri le mo, ku mo pwat di ndighin sar k̀mbii diibish di ni wat mo, mpeku taji mo dee a kirom k̀mbii di nii wam kas. Amma mpeku mo kat diides di kaa jep k̀Naan mo si.

²²Mu man nee, jir mbii di Naan wuri le mo ndighin yil diisi, mo nkaa gwaar gwan shibal, ki-mo nkaa shwaajeel kaa mat di aak ki-se wura si. Mo di nkaa shwaajeel mini har cicinsi.

²³Ba a mbii di Naan wuri le mo, mo nkaa gwaar gwan ni bejee kas, amma ki-mumun di Naan wuri k̀ten shee cin Riin firri mmun shi zughum. Mun di nkaa maap ndighin putughup funu mo, kaadi muu gong parpuus di Naan wurin nlap mun kaa jep firri mo si. Mini a pardii wurin nfwoon mun di nsar k̀mbii diibish mo jir.

²⁴Naan wuri bam mun, a mpeedi muu leyit nkaa mbii di wuri sat ne, mon ndung j`i. Amma katdang muu ten mu naa mbii di muu leyit nkaa ni, be ba ni kudi a leyit kas. A we mmak canciin leyit nkaa mbii di wuri k̀ten naa ni ye?

- 25 Amma katdang muu canciin a nkaa mbii di ba muu naa mo kas, be mun ngung ku mu gong di.
- 26 Riin k̀Naan wurii ɓam mun mbut nc̄inɓal funu mo, mpeedi ba mu man kaadi ni ret ku mu c̄in aduwa si kas. Amma Riin shikaa fir̄i, wurii dang mpee mun ki-gwan di ni met mu sat.
- 27 Naan di wuri man putughup k̀gurum mo jir, ki-wuri man pan k̀Riin fir̄i. Riin k̀Naan, wurii dang pe Naan mpee nyem diibang mo, ntiit k̀dyen k̀Naan.
- 28 Mu man nee, ndighin mbii mo jir, be Naan wurii c̄in dak diiret fir̄i mo, a mpee ɓam nyem di mo wal nwuri. Nyem di wuri k̀ten p̄rep mo ntiit ki-dyen fir̄i.
- 29 Nyem di Naan wuri k̀ten bilip mo yam-yam, be wuri ten waghar mo ledik, mpeku mise furu mo dee di kaa mu Laa fir̄i si, di wuri dee a shee laa mbut dyemighin mo des.
- 30 Nyem di Naan wuri ten bilip mo si, be wuri p̄rep mo, mpeku mo dee a nyem fir̄i mo. Nyem di wuri p̄rep mo, be wuri le ku dee a diiret nyit fir̄i. Nyem di wuri le ku mo dee a diiret nyit fir̄i, be wuri cin diides mmo zak.
- 31 Mun nsat a me, dik̄i-nkaa mbii diisi mo zak ye? Katdang Naan wuri di ashak ki-mun, be a we mmak c̄in nlek ki-mun ye?
- 32 Naan di ba wuri tap kiyee Laa fir̄i kas, amma wuri cin Laa fir̄i mpee mun jir, be cirang dang wurin nook cin mbii mo mmun jir ashak ki-wuri shi zughum ye?
- 33 A we mmak satpo diibuu nkaa nyem k̀Naan mo ye? A Naan a ngo di wuri le mun a diiret.
- 34 Be a we mmak sat ne mun a nyemdiibish ye? Kristi Jesu wuri k̀muut mpee mun, dangbe Naan k̀yaghal ki-wuri a peemut. Yaksi, be wurii tong nsarse k̀Naan, ki-wurii dang di pu Naan mpee mun.
- 35 A we mmak ɓak mun ki-wal k̀Kristi ye? Koo mbii daampee, koo jeel, koo di gurum mo lejeel mmun, koo neen, koo ngum, koo a lagham, koo kwai ye?
- 36 Ni a riran ndighin takarda k̀Naan nee: "A mpee sum fugha, be mun ndighin jeel mu muut shidaar-shidaar. Mo mang mun kaa tum di gurum mon ndung so nfet ni si."
- 37 Amma ndighin mbii diisi mo jir, be mu met nyemse koghorong mo, shi ɓal k̀Jesu di wuri wal mmun.
- 38 Wan man azeen nee, ba mee mbii mmak ɓak mun ki-wal k̀Jesu kas, koo di a muut, koo seen, koo a nyemlop k̀Naan mo, koo a riin diibish mo, koo a iiko mu deng mo, koo mbii di mo di yaksi, koo a mbii di mon ndung j̄i a kiyeen.
- 39 Koo a mbii di mo ndighin dengnaan mo, koo a ndighin jurung k̀yil ni, be ba mee mbii di, di nin mmak ɓak mun ki-wal, di Naan wuri kini mpee mun, di ni ndighin kristi Jesu Daa funu kas.

Rom 9

- ¹Wan kin sat azeen, ndighin sum k̀Daa Jesu Kristi, ba wan kin c̀in a ndung kas. Riin k̀Naan wuri kám wan nee, mbii diisi mo azeen. K̀wan man ndighin putughup fina ne, ni aasi.
- ²Nii sat a nwat putughup nwan dak, di ba nii peekyes kas.
- ³Ba wan kwar, ku di wan shikáa fina wan dee a mbiifulup ntoghom k̀ Kristi k̀mo bak wan k̀Kristi kas, katdang mini nc̀in bam mpee nyem fina mo, di mo a dang fina mo.
- ⁴Nyem Yahudi mo, mo a nyem di gyet Naan bihip mo shikáa firi, mpeku mo dee di a jep firi mo. K̀wuri kám diides firi mmo zak. Naan wuri k̀ten bitemcuk shi toghom k̀mo, k̀wuri cin Waar mmo, mpeku mo seyil di nwuri, k̀wuri tuwoorpo mmo des zak.
- ⁵A ndighin cirem k̀puun furu mo. A ndighin dang furu be Kristi wuri j̀i ndighin nan. Naan di wuri a mishkagham nkaa mbii mo jir, mu kwoop wuri har ngaa-ngaa. Amin.
- ⁶Ba wan kin sat a nee, po di Naan wuri k̀ten sat ni dee a buu kas, ba a nyem Yahudi mo jir, a nyem di mo cinzeen nNaan kas.
- ⁷K̀zak, ba a jep k̀dang mu Abraham mo jir, mo a nyem k̀Naan mo kas, amma "a ndighin Aizik, dangbe a nkat jep di wan kin ten sat mo nwugha."
- ⁸Diisi ni dee a nee, ba a jep di mo laa mo ndighin nan mon ndee a jep k̀Naan mo kas. Amma a jep di mon nlaa mo ntiit k̀mbii di Naan k̀ten sat ni, a mo dee a dang di azeen-nzeen mu Abraham.
- ⁹Mbii di Naan wuri k̀ten sat ni a nee. "Yaghalpee, pee kisi, be din mbaaj`i, be Seera wuran nlaa-laa diimish."
- ¹⁰Ba a mini bejee kas, amma jep jan k̀Rabeka ni mo aa puun mindong ashak, puun furu Aizik.
- ¹¹Amma, akudang wuraa laa jan ni mo, akudang moo man mbii diibish k̀diiret, be pan k̀Naan nkaa guruh di wuri k̀ten bihip ni mo, ni dar.
- ¹²Mo sat nwura nee, "Laa din nshee nin ncin dak nlaa diilee ni." Diisi ni kam nee, Naan wuri bihip guruh, ba a mpee mee dak di guruh k̀c̀in kas.
- ¹³Kaadi mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan si nee, "Wan wal nJekop amma wan kwar Iso."
- ¹⁴Mun nsat a meye? Ba Naan wurii man mbii di wurii c̀in ni kas aa? Ba ni aasi kas, koo diben!
- ¹⁵Naan wuri sat Mosis nee, "Wan kin naajeel k̀gwar di wan kin ribet naajeel ni, k̀wan c̀in kussuk ngwar di wan ribet c̀in kussuk ni zak."

- 16**Mpeemini, ba ni dee a nkaa mbii di gurum k̀ ribet koo mbii di gurum k̀ c`in kas, amma ni dee a nkaa naajeel ki-Naan bejee.
- 17**Po k̀ Naan ni sat nkaa Feero nee, "A mpeemini dangbe wan kin le wugha a mishkagham, mpeku wan kam iiko fina di shi wugha, mpeku nyem din ndighin yil ni mo jir, mo man sum fina di."
- 18**Ni aasi, Naan wurii naajeel ki-ngo di wurii ribet naajeel ki-ni, ki-wurii mak le ku putughup k̀ gurum bal, kaadi wuri ribet si zak.
- 19**Amma, meebe, memee fuu nsat nwan nee, "Katdang ni aasi, be cirang dang Naan wuri kat mbii diibish di mbut ngurum ye?" Wugha a we di a mmak c`in beetshik ki-Naan ye?
- 20**Wugha a weye shaar fina, di wugha mak mpee piring po ki-Naan ye? Mbii di mo dik, ba ni mmak sat ngudik ni nee, "A dik wan kisi, a meye?"
- 21**Azeen ngudik tughul wurin n`in mbii di wuri ribet shi wan dik tughul ni. Wurin mmak fuwaghap wan ni, ku wuri dik tughul diides mpee puuskàam ni, ki-wurin ndik memee a diilee mpee c`in dak dishik shidaar-shidaar zak.
- 22**Ni aasi ki-Naan, wuri ribet woo tughup firri, mpeku gurum mo naa bal mu iiko firri di. Naan wurii gung ki-nyem di mo wat putughup nwuri. Nyem di mo dee a diimumurap mo.
- 23**Ki-zak, wuri kam mmun diides firri di ni des met jir, mpee nyem di wuri ribet naa mo shi yit naajeel. Mini a nyem di wuri dakpee mmo ndighin diides firri.
- 24**Mun a nyem di Naan wuri bihip mun, mpeku mu dee di a nyem firri mo. Ba wuri bihip a pak nyem Yahudi mo bejee kas, amma ki-pak gurum di ba mo a nyem Yahudi mo kas zak.
- 25**Ntiit ki-mbii di mo k̀ ran ndighin takarda k̀ Hosiya, di Naan sat nee: "Nyem di ba gyet mo a nyem fina mo kas, be wan pet mo a nyem fina mo. Yil di ba gyet wan wal nni kas, be wan pet ni a yil di wan wal nni."
- 26**Ki-Hosiya wuri sat zak ne; gyet yam be gurum mmak sat nee: "Ba wun a nyem k̀ Naan mo kas, amma yaksi gurum mak pet mo a jep k̀ Naan di wuri ki-seen."
- 27**Ngusatpo Naan Aizaya wuri diyeep doo shibal nkaa nyem Yahudi mo, wuri sat nee: "Koo di nyem Yahudi mo des a kaa diyees di ni ndung diides si, be a kong mon nkat bam bejee dak.
- 28**Ba Daa wurin mbees kas, wurin ndung j`i k̀lak-k̀lak, mpeku wuri tokdiyeel di nyil ni jir."
- 29**Aizaya wuri waa ba sat dikizak nee: "Katdang di gyet, Naan diibal met jir, wuri yit cirem k̀ jep mo di mmun kas, be ba di mu kudı kas, di muu dee a kaa gyet Sodom ki-Gomora si."

³⁰Mun nsat a me ðak ye? Nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo ðee a ðiiret nyit k̀Naan, mpeedi mo cínzeen ndighin Jesu Kristi, koo ði ba jí mo man mee mbii ði mon nc`in mpeku mo ðee ði a ðiiret kas.

³¹Amma, nyem Yahudi ði Naan wuri k̀ten bihip mo yam, gyet moo leyit a nkaa Waar ni, ði a ni le ku mo ðee a ðiiret nyit k̀Naan, amma ba gyet mo mak kas.

³²A me le ye? Mo taakat, a mpeedi gyet mo ben ne mon nkat ðiiret ni a shi ðak c`in mukáa furu mo, a koppee k̀cínzeen, k̀mo canshii nkaa jwak ðii mu le canshii.

³³Ntiit k̀mbii ði mo k̀ran ni ndighin takarda k̀Naan si nee: "Wu naa wan kin le mee jwak ndighin Zayon. Di ni le ku guruh mo canshii nkaa ni. Jwak ði ni le ku mo pal nkaa ni, amma koo ngo ðiidang ye ði cínzeen nwuri, be ba ngo nin nkat nashoop kas."

Rom 10

¹Dyemnaa mo, wan fes nribet ndighin putughup fina, k̀wan nkaa c`in aduwa nNaan mpee nyem fina Yahudi mo, mpeku mo kat bam ði.

²Wan kin naa nee, mo k̀putughup mpee wal nNaan, amma ba mo man zeen ni kas.

³Ba mo man ar ði Naan wuri le ku guruh mo ðee a ðiiret nyit firi kas, amma mo tang a ar mukáa furu, ku mo ðee ði a ðiiret. Ni aasi, be mo kwar c`in mbii ði Naan sat nee mo c`in.

⁴Amma, Kristi wuri k̀gam mbii ði Waar nii ribet jir, mpeku nyem ði mo cínzeen nwuri jir, be mo ðee a ðiiret nyit k̀Naan.

⁵Gyet yam, be Mosis wuri ran nee, koo weye ði wuri tap k̀Waar ni mo jir, be wurin nkat seen ndighin mo.

⁶Amma mpee ðiiret ði ni j`i a ndighin cínzeen, be wuri sat nee, "Taji a pan ndighin putughup fugha kas nee, a we nkáa wul, ndighin dengnaan ye? Shii k̀mini nee, ku wuri sham ði k̀Daa Jesu Kristi mmun ye?"

⁷Koo a we nsham a pee nyemmuut mo ku wuri káa ði k̀Kristi ye?"

⁸Takarda ni sat a meye? "Po k̀Naan ni ði kus k̀wun, ni ði ndighin po fuu, k̀ni ði ndighin putughup fuu mo." A ni a po ði muu sat ni nwun zak, mpeku wu cínzeen ði.

⁹Katdang a sat shi po fugha nee, Jesu wuri a Daa, k̀a cínzeen ndighin putughup fugha zak ne Daa Naan k̀yaghal k̀wuri a peemúut, be a nkat bam.

¹⁰Mpeedi a shi putughup be guruh k̀cínzeen, ku wuri kat ðiiret k̀Naan ði, k̀shi po be wuri k̀sat, mpeku wuri kat bam ði.

¹¹Ni a riran ndighin takarda k̀Naan nee "Koo weye ði wuri cínzeen ngo ði Naan lop, be ba nashoop nyaa wuri kas."

¹²Po ðiisi ni a mpee guruh mo jir, mpeedi ba Naan wurii shwatyit nguruh mo kas. Koo ði guruh a ngu Yahudi, koo ði ba a ngu Yahudi kas, be Naan wuri a Daa funu jir, k̀wuri le ðiiret nkaa nyem ði moo pet wuri mpee bam jir.

- 13 "Koo a weye di wuri petsum k̀Daa, be wurin nkat bam."
- 14 Amma cirang dangbe gurun mon mpet wuri, katdang ba mo cinzeen nwuri kas ye? Cirang dangbe gurun mon ncınzeen nwuri, katdang ba mo k̄ing sum firri kas ye?
- 15 Cirang dangbe mon nk̄ing kat ba mo sat Po Naan mmo kas ye? Ni a kaadi mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan si nee. "Shii k̀nyem di mo j`i k̀po diiret ni, ni ret naa zam."
- 16 Ba a nyem Yahudi mo jir, mo lappo diiret diisi ni kas. Ngusatpo k̀Naan Aizaya wuri sat nee. "Daa, a we ncınzeen po di mu sat ni ye?"
- 17 Ni aasi, cinzeen ni j`i a mpeedi gurun mo k̄ingpo ni, k̀a po nkaa Jesu Kristi.
- 18 Amma wan sat nee, ba mo k̀ k̄ing kas, azeen aa? Azeen mo k̄ing. Ni a riran ndighin takarda k̀Naan nee: "Doo k̀mo ni so wul koo a pee diidang ye ndighin yil ni jir. Gurum mo k̄ing lipo k̀mo ni jir ndighin yil ni, har k̀pee diijong-jong mo jir."
- 19 Amma wan sat nee, ba gyet nyem Yahudi ni mo man po ni kas aa? Nshee be Mosis nee: "Wan le ku nyem fina mo c`in zughur k̀nyem di ba mo a mee mbii ndighin yil ni kas, mpeku ni le ku mo langtughup k̀nyem di ba mo man mee mbii kas."
- 20 Ngusatpo k̀Naan Aizaya wuri kat bal mputughup, har wuri sat agaak nee: "Naan katpo nee, nyem di ba gyet mo tang wan kas, be mo kat nwan. Wan kin woo san nyem di ba gyet mo tang wan kas."
- 21 Amma mpee nyem Yahudi mo, be Naan wuri sat nee: "Sar fina mo a wuwang koo a pirang ye, mpee lap nyem fina mo, amma a mo a nyemciishik mo, k̀mo kwar k̄ingpo fina."

Rom 11

- 1 Wan k̀mee tal nee, kyet diisi ni dee a ne, Naan wuri kwar nyem firri mo mm̄ini aa? Ba ni aasi kas koo diben. Wan shikaa fina wan a ngu Yahudi. Wan a ndighin dang k̀ puun funu Abraham, ndighin saghan k̀Benjami.
- 2 Ba Naan wuri kwar nyem firri mo, di wuri k̀ten bitip mo kas. Ba wu man mbii di mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan nkaa Ilaija kas aa? Di wuri so k̀wal pu Naan di, nkaa nyem Yahudi mo nee,
- 3 "Daa mo k̀twa nyemsatpo fughu mo, k̀mo k̀shirip peewus mbiizughum fughu mo jir. Dee a wan mm̄isan, di moo tang wan mpee tu zak."
- 4 Naan wuri lap nIlaija a ne a meye? Wuri lap nwuri nee, "Wan di k̀gurun mo dubu povul, di ba moo kurum nfurum ku mo seyil di mBaal kas."
- 5 Ni aasi ndighin pee diisi, be rep pak nyem Yahudi mo di, di Naan wuri k̀ten bitip mo mpee naajeel firri.
- 6 Ni a mpee diiret firri, dangbe wuri bitip mo, ba a mpee mee dak di mo c`in kas. Katdang di Naan bitip mo a mpee dak, be ba ni kudi a mee yit naajeel k̀Naan kas.

- ⁷Diisi ni arang mm̄ini ye? Mbii di nyem Yahudi moo tang ni, be ba mo kat kas, amma nyem di Naan wuri k̄-ten b̄ilip mo, mo kat. Amma kaghar ni mo d̄ee a nyemciishik mo. Mpeem̄ini be ba mo man zeen kas.
- ⁸Ni a kaadi mo k̄-ran ndighin takarda k̄-Naan si nee: "Naan wuri le mo d̄ee a kaa nyem di mon nsaam si. Har cicinsi be ba mo naa mee mbii kas, k̄-zak, ba mo k̄ting mee mbii kas."
- ⁹Devid wuri sat zak nee: "A yit ku peesese k̄-mo ni d̄ee a cip di ni yaa a mo, ku mo pal di, ku ni kar mo di.
- ¹⁰A yit ku mo d̄ee a vum mo, mpeku taji mo naapee, k̄-zak a yit ku mo tong ndighin jeel har ngaa-ngaa."
- ¹¹Wan kin tal nee, "Gyet nyem Yahudi ni mo canshii har mo pal, be gyet ba mo baa yaghal kas me?" Ba ni aasi kas koo diben! A mpeedi nyem Yahudi mo c̄-in shikbish, be Naan wuri p̄irep nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ne mo j̄-i ku mo kat bam di k̄-seen diiso ngaa-ngaa, mpeku nyem Yahudi mo c̄-in zughur di.
- ¹²Kaadi nyem Yahudi mo c̄-in shikbish, be nii j̄-i k̄-diiret nkaghar guruh di mo ndighin yil ni mo jir. Mpee taakat k̄-nyem Yahudi mo, be nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo kat diiret pe Naan di. Katdang shikbish di nyem Yahudi mo c̄-in, nii j̄-i k̄-diiret nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, be diiret k̄-Naan ni d̄es zam. Katdang nyem Yahudi mo c̄-in mbii di Naan sat ne, ni ret ku mo c̄-in, be guruh mo kat diiret k̄-Naan d̄es hakyeng.
- ¹³Yaksi be wan kin katpo aa wuwun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas. Naan wuri lop wan kaa laalop k̄-Jesu Kristi si, pe wun di. Wan p̄itang Naan mpeedi wuri cin dak diisi ni wan, har wan kin c̄-in nroghop dishik.
- ¹⁴Mpeku koo di arang ye, be dak di wan kin c̄-in mpee wun, nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, meebe, wan le ku pak nyem Yahudi mo naa kyaghar, mpeku mo j̄-i pe Jesu Kristi di, ku mo kat bam di.
- ¹⁵Kaadi Naan wuri kwar nyem Yahudi mo, be wuri p̄irep kaghar guruh di mo ndighin yil ni jir, mpeku mo j̄-i d̄ee di a shaar fir̄i. Be katdang Naan wuri waa baa lap nyem Yahudi mo, be guruh mo d̄es mon nkat seen diiso ngaa-ngaa.
- ¹⁶Katdang guruh k̄-ten cin bred din nshee nin nNaan, be bred ni jir a mu Naan. Katdang seen ting ni a mu Naan, be songting ni mo jir a mu Naan zak.
- ¹⁷Tingpaat diiret ni di, be mo tep pak song ni mo, dangbe mo waa j̄-i k̄-song tingpaat diici, ku mo bwaghat mo di nkaa paat diiret ni. Wuwun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, a wun a di mo j̄-i k̄-wun mpoo, dangbe mo bwaghat wun nkaa kuk k̄-tingpaat di ni azeen ni. Mpeku wu kat pak mbiise k̄-ni di.
- ¹⁸Katdang diisi ni aasi, be taji wu bak song di mo k̄-roghop mu paat di ni azeen-nzeen ni kas. A me le dang wu diyeepkaa fuu ye? Mpeedi ba a wun, wuu cinbal nseen k̄-ting ni kas, amma a seen k̄-ting nii cinbal nwun.

- ¹⁹Meebe wunn nsat nee, "mo roghop songting ni mo a mpeku mo lop mun dibut."
- ²⁰Ni azeen-nzeen, mo roghop mo kaa song tingpaat si, a mpeedi ba mo cínzeen kas. Wun dee di ndighin ting ni a mpeedi wu cínzeen. Mpeemini taji wu diyeepkaa kas, amma wu kiir Naan.
- ²¹Kaadi ba Naan wuri kiyee songting di ni azeen ni kas, mpeemini be ba Naan wurin nkiyee wun kas.
- ²²Mu naa nee, mmee koghop, be Naan wurii naajeel, amma mmee koghop, be wurii gwak guruh shibal. Wurii gwak nyem di mo taapal shibal. Wuri naajeel fuu katdang wu gung ndighin diiret firi. Katdang ba kisi kas, be wurin nsaa wun baa kini zak.
- ²³Katdang nyem Yahudi mo tuwap, ku mo yit ciishik furu ni, be wuri mak baa bal mo di nkaa kukting ni zak, mpeedi Naan wuri kiiko mpee baa di ki-mo.
- ²⁴Wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas wun a kaa song kè-tingpaat di ni a yil, di mo can mo, mo baldik mo kè-tingpaat diiret ni. Nyem Yahudi mo a kaa song kè-tingpaat diiret ni si, kini a mbii di ni fiyeel pe Naan di, ku wuri waa baa bal songting, di wuri ki-saa ni mo baa ki-mo, di a pee furu, di ndighin tingpaat diiret ni.
- ²⁵Dyemnaa mo, wan ribet ku wu man mbii diisok diisi, di ni a zeen, mpeku taji wu pan ne, wun a nyemman mbii mo kas. Ba nee, nyem Yahudi mon nsat a nciishik dak har vit kas. Naan wuri yit ku mo balnkaa ki-baashik, har pardi duu kè-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas mo cighir pe Naan di akudang.
- ²⁶Dangbe abwoon mini, be nyem Yahudi mo jir mon nkat bam, kaadi mo kè-ran ndighin po kè-Naan si nee: "Ngubam wurin ntong a nkoghop Zayon j'i di. Wurin mpwos mbii diibish mo jir ndighin nyem kè-Jekop mo."
- ²⁷Naan wuri sat zak, "Diisi ni a po di wan kin bitemcuk shi toghom, ashak ki-mo mmimi, kaadi wan kè-vwang shikbish furu mo."
- ²⁸Nyem Yahudi mo dee a shaarlek kè-Naan, mpeedi mo kwarpo diiret ni, diisi ni ten dee aasi, mpeku wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, wu kat bam di. Amma Naan kè-ten bihip nyem Yahudi mo, ku mo dee a nyem firi mo, ki-wurii sat a nwal mmo dak, mpee po di wuri kè-ten sat ni ashak ki-puunkaam furu mo.
- ²⁹Katdang Naan wuri kè-ten c`in zughum nguruh mo, ki-wuri bihip mo, ku mo dee a nyem firi mo, be ba wurin nkyam cighir ki-pan firi kas.
- ³⁰Kaadi gyet wu kwar lap Po Naan yam, amma yaksi Naan kè-c`in kussuk wun mpee ci kitingpee ki-nyem Yahudi mo.
- ³¹Ni aasi, mo di yaksi, be ba mo c`in mbii di Naan wuri sat kas, amma wuri naajeel ki-mo ni, kaadi wuri naajeel fuu si zak.
- ³²Naan wuri kè-ten le guruh mo jir mo dee a kirom, mpeedi ba mo c`in mbii di wuri sat mo kas. Wuri le mo dee a kirom, a mpee pee lee, mpeku wuri yaghal naajeel kè-guruh mo di jir.

³³Kai! Des mu long k̀Naan, k̀jurung, k̀seen k̀Naan, k̀man firri, a we mo mmak sat ni ye? A we mmak sat pan k̀Naan ye? A we mmak man mbii d̀i wurii c̀in ye!

³⁴Ni a kaadi mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan si nee: "A we man pan k̀Naan ye? Koo a we mmak sat nwuri mbii d̀i wurin nc̀in ye?"

³⁵A we k̀kyam c̀in mee mbii nNaan, mpeku Naan wuri baa kwat d̀i ngwar mm̄ini ye?"

³⁶A wuri le mbii mo d̀i jir. Mbii mo d̀i jir a mpeedi wuri c̀inbal mmo, k̀mo jir mo d̀i, a mpee sum firri. Daa Naan wuri a diides har ngaa-ngaa. Amin.

Rom 12

¹Mpeemini, dyemnaa mo, wan dang pe wun, mpee yit naajeel diides k̀Naan, wu c̀in suk fuu mo kaa mbiizughum d̀i ni k̀seen, diibang, d̀i ni shang nNaan, k̀ni ret lap nwuri zak. Diisi ni a ar d̀i ni ret ku wu seyil d̀i nNaan zak.

²Taji wu mwaan ndighin shiimwaan k̀nyem d̀i ny`iicinsi mo kas, amma wu yit ku Naan wuri cighir k̀putughup fuu mo kin nding, mpeku wu dee d̀i a kaa nyemdiipoo mo si. Katdang wu c̀in kisi, be wu man mbii d̀i Naan wurii ribet ku wu c̀in d̀i ni a diiret, k̀d̀i ni a diigigam zak.

³Mpee zughum d̀i Naan wuri c̀in ni nwan, wan kin sat nwun jir nee, "Taji mee ngo diyeepkaa firri met bal firri kas." Amma koo a weye be wuri c̀in pan nkaa shin firri ndighin ar d̀i ni ret, ntiit k̀zughum mu c̀inzeen d̀i Naan wuri c̀in ngwar mini.

⁴Ni a kaadi ndighin gurum mindong, be wuri k̀beep mo des si, koo beep diidang ye be ni k̀dak k̀ni.

⁵Mumun aasi zak, koo d̀i mun a d̀i muu bal ashak k̀Kristi mun des, amma mu dee a diimindong. Koo weye ndighin mun, be wuri a ndighin ginighin.

⁶Mpee diiret k̀Naan, be wuri c̀in zughum mo mmun shini-shini. Mpeemini wu yit ku mu c̀in dak k̀mo. Meebe, Naan wuri c̀in zughum mmee gwar a mpee satpo d̀i Naan wuri k̀ten woo ngwar ni. Be wu yit ku gwar mini satpo nkaa mbii d̀i Naan k̀woo nwuri ntiit k̀c̀inzeen firri.

⁷Katdang ni a dak, be wu yit ku gwar ni c̀in dak d̀i wurin mbam niyee mo d̀i zak. Katdang ni a kam, be wu yit ku gwar mini kam d̀i niyee mo.

⁸Katdang zughum k̀mee gwar ni a mpee caa niyee mo, be wu yit ku gwar mini caa mo d̀i. Gwar d̀i wuri c̀in zughum, be wu yit ku wuri ni c̀in shi putughup mindong. Katdang gurum a ngusel niyee mo, be ni a ting ku wuri c̀in dak firri bal-bal. Nyem d̀i moo naajeel k̀gurum mo, be wu yit ku mo c̀in ni shi retnyit.

⁹Wu wal ngurum mo azeen-nzeen. Wu kwar mbii diibish, amma wu yaa mbii diiret bal-bal.

¹⁰Wu wal nshak kaa dyemnighin mo si, ndighin Kristi, k̀wu c̀in diides nshak a piring.

- ¹¹Wu c`in dak shibal fuu jir. Taji wu dee a seer mo kas. Wu c`in dak shibal di Riin cin nwun, mpee seyil nDaa.
- ¹²Wu c`in retnyit ndighin canciin. Wu gung ndighin jeel, ki-wu naa nc`in aduwa.
- ¹³Wu cin zughum, mpeku ni bam nyemso ndang Jesu Kristi mo di. Wu dak suk, mpeku wu lap mizep mo di ndighin tulu fuu mo.
- ¹⁴Wu le diiret nkaa nyem di moo cinjeel nwun. Ii, wu le diiret nkaa mo, ki-taji wu kikass mo kas.
- ¹⁵Wu c`in retnyit ashak ki-nyem di mon nretnyit. Wu wal ashak ki-nyem di mon mmaap.
- ¹⁶Wu tong riyang ashak ki-gurum mo jir, ki-taji wu diyeepkaa fuu kas, amma ni ret ku wu mwaan ashak ki-nyem di mo sham ki-kaa furu mo. Taji wu lesuk ne wun a nyemseen mo kas.
- ¹⁷Taji wu kwat mbii diibish shi diibish kas, wu c`in mbii mo jir ndighin ar di gurum mo naa ne, ni a mbii diiret.
- ¹⁸Kat ni mak c`in, be wu gung ku wu tong di riyang ashak ki-gurum mo jir.
- ¹⁹Shaar fina mo, katdang mee gurum c`in mbii diibish nwun, be taji wu kwat ngwar ni shi diibish kas, amma wu yit dang Naan kwat ni. Kaadi mo ki-ran ndighin takarda ki-Naan si nee: "Naan wuri sat nee, kwat ni a mina. A wan nkwat. Daa wuri sat aasi."
- ²⁰Amma wu c`in dak ntiit ki-mbii di mo ki-ran si nee: "Katdang neenlaa nshaarlek fugha, be a cin mbiise nwuri, kat neen am tu wuri, be a cin am nwuri shwaa. Mpeedi kat a c`in kisi, be aa le a direp wus nkaa kaa firi mmimi."
- ²¹Taji wu yit ku mbii diibish mo se koghorong nkaa wun kas, amma wu dee a koghorong nkaa mbii diibish ni mo shi c`in mbii diiret mo.

Rom 13

- ¹Wu yit ku koo a weye, be wuri c`in mbii di nyemnan-nan mu yil ni mo sat, mpeedi ba mee iiko di kas, see shi ribet ki-Naan. Nyem di mo a diinan-nan nkaa wun yaksi, be a Naan cin iiko ni mmo.
- ²Mpeemini koo a ngo diidang ye, di ba wurii kiting mbii di nyem diinan-nan mo sat kas, be gwar mini kwar c`in ndyen ki-Naan mmimi. Nyem di mo kwar kitingpo ki-nyem diinan-nan mo, be moo dul a diyeel ji nkaa sut.
- ³Nyem di moo c`in mbii diiret mo, be ba mon nkhir nyem diinan-nan mo kas. Amma nyem di moo c`in mbii diibish mo, a moo khir nyem diinan-nan mo. Katdang gurum ribet tong riyang ki-nyem diinan-nan mo, be ni ret ku gurum c`in mbii diiret mo, mpeku nyem diinan-nan ni mo kwoop wugha di.
- ⁴Nyem diinan-nan mo a kirom ki-Naan mo, mpeedi moo c`in dak ni a mpee tongriyang fuu. Amma katdang gurum ki-c`in a mbii diibish, be ting wurin nkat

kiirmuut, mpeedi Naan wuri k̀ten c̀in iiko mmo, a mpeku mo kar nyem c̀in mbii diibish mo di.

⁵Mpeemini ni a ting, ku wu kiting mbii di nyem diinan-nan mo sat, ba a mpee kiir tughup k̀Naan bejee kas, mpeedi wu man ndighin dyen k̀putughup fuu mo nee, ni a mbii diiret ku wu c̀in aasi.

⁶A mpeemini, dangbe wuu kwat wap, mpeedi nyem di moo kyak wap ni moo c̀in a dak ki-Naan, kaadi moo gam dak furu mo.

⁷Mpeemini wu kwat koo a weye mbii di wun ki-ni ngo ni. Koo di a nyemtul shaghal mo, be wu kwat ni mmo. Ki-zak, wu kiir nyem di ni ret ku wu kiir mo, ki-wu c̀in diides nyem di ni ret ku wu c̀in diides ni mo zak.

⁸Taji wu dyel kaat mmee gurum kas, see walnshak. Koo ngo diidang ye di wuri wal nginighin firi, be gwar mini gam a Waar ni mmimi.

⁹Waar k̀Naan di ni sat nee: "Taji a c̀in ngaa kas, ki-taji a tukaa kas. Taji a c̀in wat kas, ki-taji a c̀in zughur mbii k̀gurum kas." Waar diisi mo ki-kaghar waar di mo dee di jir, mo kyak mo, mo lang a nkaa Waar diisi mindong, dii ni sat nee, "A wal nginang fugha kaa sak fugha si."

¹⁰Katdang gurum wal ginighin firi, be ba wurin nc̀in mee mbii diibish nwuri kas. Mpeemini wal ni a gam ki-Waar ni.

¹¹Wu gung ku wu c̀in mbii mo di jir, mpeedi wu man nee, pee ni wul, ku wu mii di nsaam, mpeedi bam funu ni kus ki-mun yaksi, met di ji mu shee cinzeen.

¹²Mpar ni kus ki-kyes, bit ni kus k̀mang. Mpeemini, be wu nook c̀in dak di mo a mu peenkoo. Mu bwaghat sun shi leelek di mo a peebang.

¹³Wu yit ku mu mwaan ndighin peebang kaa nyem di moo tong ndighin peebang mu puus si. Taji mu c̀in mee mbii ashak ki-nyemdiibish mo, koo nyemshwaa yughur mo kas. Mu put ki-sun funu mo aku ndighin ngaa ki-cuishik, ki-bilep, ki-zughur.

¹⁴Amma wu mang mise k̀Daa Jesu Kristi, ku wu yit pan diibish mo jir di mo pwat a ndighin pan mu mise fuu mo.

Rom 14

¹Gwar di ba wurii bal ndighin cinzeen ni kas, be wu lap wuri koo di ba wuri ki-bal ni kas. Amma taji wu dee njighir ki-wuri nkaa mbii di mo ret ku wuri c̀in kas.

²Mee gurum, be wuri ki-cinzeen di wurin mmak se koo a luwa diidang ye, amma gwar di ba wuri ki-dar bal-bal ndighin cinzeen ni kas, be wurin mmak se a mbii di mo sak mo a ndighin maar bejee.

³Gwar di wurii mak se koo a luwa diidang ye si, taji wuri bak gwar di ba wuri mak se koo meye ni kas. Taji gwar di wuri nook se ni si, wuri naa bish ki-gwar di wurii se koo meye ni kas zak. Mpeedi Naan k̀ten lap wuri.

- ⁴Wugha a we, di wugha mak tokdiyeel nkirom k̀mee gurum ye? A ngulu k̀kirom ni mmak tokdiyeel nwuri, kyet wurii c`in mbii diibish aa, koo diiret ye? Amma wuri dar mpeedi Naan wuri mak le wuri dar.
- ⁵Mee gurum be wuri pan nee, mee puus ni des met kaghar puus mo, k̀mee gurum be wuri pan nee, puus ni mo a ntiit jir. Wu yit ku koo a weye wuri man pan di ni ndighin putughup firi.
- ⁶Gwar di wuri naa ne, mee puus ni des met mme puus si, wuri c`in pan mini a mpeku wuri cin diides di nDaa funu. Gwar di wurii mak se koo a luwa diidang ye si, wuri ribet ku wuri cin diides nDaa funu, mpeedi wuri pihang Naan mpee mbii di wuri se ni. Gwar di ba wurii se koo a meye kas si, wuri kwarse ni a mpeku wuri cin diides di nNaan zak.
- ⁷Ba mee gurum ndighin mun wuri tong ndighin yil diisi ni a mpee kaa firi bejee dak kas, k̀ba mee gurum k̀muut a mpee kaa firi bejee kas zak.
- ⁸Katdang mun di k̀seen, be mun k̀seen ni a mpee Daa. Katdang mu murap, be mu murap a mpee Daa. Mpeemini koo di mun di k̀seen, koo di mu murap, be mun a mu Daa.
- ⁹Mbii di ni le ku Kristi wuri muut, dang wuri waa baa yaghal a peemut, a mpeku wuri dee di a Daa k̀nyem di mo k̀seen yaksi, k̀nyem di mo k̀murap zak.
- ¹⁰Katdang ni aasi, be wugha a we dangbe aa tokdiyeel ndyemnghin fugha ye? A me le dangbe wugha aa bak dyemnghin fugha ye? Mpeedi mun jir, mun ndar ntoghom k̀Naan mpeku wuri tokdiyeel di mmun jir.
- ¹¹Mpeedi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan nee: "Wan kin ten tuwoorpo shi toghom shikaa fina nee, 'Gurum mo jir, mon nj`i kurum nforum ntoghom fina, k̀gurum mo jir mon nsat agaak shi lipo furu nee, wan a Naan.' "
- ¹²Mpeemini, be koo a weye ndighin mun wurin ndar ntoghom k̀Naan, ku wuri sat mbii di wuri k̀ten c`in mo di jir, shikaa firi.
- ¹³Mpeemini, taji wu tokdiyeel nshak kas, amma ni ret ku wu pan ndighin putughup fuu mo, mpeku taji wu le mme mbii canshii, mee dyemnghin fuu, koo mbii di ni le ku wuri taa ndighin shikbish kas.
- ¹⁴Wan, ngo di wan a mu Jesu Kristi, wan man a zeen nee, ba mee mbiise di, di ni a diibish mpee kaa fina kas, amma katdang mee gurum cinzeen ne mbiise diisi, ni a diibish, be azeen-nzeen ni dee a mbiise diibish pe gwar mini di.
- ¹⁵Amma katdang mbiise di wugha aa se ni, nin nle canshii mme dyemnghin fugha, be ba wugha, aa mwaan a ndighin wal kas. Taji a yit ku mbiise di wugha k̀se ni dughun mee gurum di Kristi wuri k̀muut mpee gwar ni kas.
- ¹⁶Taji a yit ku mbii diiret di aa c`in, be ni le gurum mo waa satpo diibish nkaa ni kas.
- ¹⁷Ba mulki k̀Naan ni a se k̀shwaa kas, amma ni a c`in mbii diiret, k̀tongriyang, k̀retnyit ndighin Riin Diibang.

- ¹⁸Jir ngo di wuri seyil nKristi ndighin ar diisi, be Naan wurin nlap gwar ni, ki-gurum mon nribet gwar ni zak.
- ¹⁹Mpeemini, wu yit ku mu c`in mbii di nin nj`i ki-tongriyang, ki-mbii di nin nle ku mu cinbal din nshak.
- ²⁰Taji wu wat dak k`Naan mpee mbiise di wuu se mo kas. Ni azeen nee, mbii mo jir mo a diibang, amma ba ni a ndire, ku mbii di wugha ki-se, ni le canshii ngurum mo kas.
- ²¹Mbii di ni ret ku a c`in ndiisi, katdang mpee luwa koo shwaamwos dang nin nle canshii ndyemnighin fugha, be taji a se luwa koo shwaamwos kas.
- ²²Wugha ki-cinzeen nkaa mbii diisi mo be a yaa ni gang-gang nnaar fugha k`Naan. Ngo di wuri kat retnyit a ngo di wuri man mbii diiret, dang wuri c`in shi putughup mindong.
- ²³Amma ngo di wuri ki-putughup mo vul nkaa mee mbiise dangbe wuri se, be wuri c`in a shikbish, mpeedi wuri se baa ashak ki-cinzeen kas. Koo mbii diidang ye di baa ni a mu cinzeen kas, be ni a shikbish.

Rom 15

- ¹Mun di muu dar bal-bal ndighin cinzeen, ni ret ku mu bam nyem di ba mo ki-bal kas. Taji mu wal a nkaa funu mo bejee dak kas.
- ²Koo a weye ndighin mun, be ni ret ku wuri le ku dyemnighin firi kat retnyit, mpeku wuri wurang di ndighin cinzeen firi.
- ³Mpeedi ba Kristi wuri wal a nkaa firi bejee kas. Ni a riran ndighin takarda k`Naan nee, "Fulup di mo fulup wugha Daa Naan, ni taa nkaa wan."
- ⁴Mpeedi jir, po di mo k`ran ndighin po k`Naan, mo ran ni a mpee mun, mpeku ni kam di mmun, ku mu leyit di nkaa Daa Naan. Ku mu dar bal-bal, ki-gung mputughup, di mu kat ni ndighin takarda k`Naan.
- ⁵Naan di wuri cin gung, ki-bam putughup mmun, wuri cin tongriyang nwun ashak, ki-wu mwaan ndighin shiimwaan mu Kristi Jesu.
- ⁶Mpeku wun jir ashak shi putughup mindong, ki-shi doo diimindong, be wu kwoop Naan, di wuri a puun ki-Daa funu Jesu Kristi di.
- ⁷Mpeemini, wu lapshak mpee diides k`Naan, kaadi Kristi wuri lap wun si.
- ⁸Wan kin sat nwun nee, Kristi wuri j`i dee a kirom k`nyem Yahudi mo, mpeku wuri kam zeen k`Naan di mmo, ki-mpeku wuri gampo di Naan k`ten sat ni di mpuun furu mo.
- ⁹Ki-mpeku gurum mo jir ndighin yil ni mo jir, mo cin diides di nNaan mpee yit naajeel firi. Kaadi mo k`ran ndighin takarda k`Naan si nee: "Mpeemini be wan

nkwoop wugha nnaar k̀ gurum di mo ndighin yil mo jir, k̀-*wan* c̀in kook mpee sum fugha.”

¹⁰Mo waa sat zak nee: "Wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, wu c̀in retnyit ashak k̀-nyem firi mo.”

¹¹K̀-*mo* sat zak nee: "Wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, wu kwoop Daa Naan, wu yit ku gurum di mo ndighin yil si jir mo kwoop wuri.”

¹²Aizaya wuri sat zak nee, "Memee ndighin dang k̀ Jesse, wurin ndung j̀i. Wurin nj̀i se mulki nkaa gurum mo jir. A ndighin wuri be gurum mo jir ndighin yil ni, moo leyit a nkaa wuri.”

¹³Naan di wuri c̀in canciin nwun, wurin ngam wun k̀-*retnyit* k̀-*tongriyang* ndighin cinzeen fuu. Mpeku canciin fuu ndighin iiko mu Riin Diibang ni bul di hakyeng.

¹⁴Dyemnaa mo, wan shikaa fina wan man azeen-nzeen nee, wun a diigigam shi diiret, k̀-*wun* k̀-*man* azeen-nzeen, k̀-*wu* mak mpee kám nshak zak.

¹⁵Amma pak po di wan ran nwun ndighin wasika ni, wan ran ni shibal, mpeku wan lepan di nwun nkaa mbii mo, ndighin diiret di Naan wuri c̀in ni nwan.

¹⁶Wuri le wan dee a ngudak k̀ Kristi Jesu, mpee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Wan c̀in dak fina ni a kaa pris si. Wan satpo Naan mmo, mpeku nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo j̀i dee di a kaa mbiizughum diilhap pe Naan di, ku mo dee di a diibang, di a Riin k̀-*Naan* wuri le ku mo dee a diibang.

¹⁷Ndighin Kristi Jesu, be wan kin c̀in roghop mpee dak di wan pu c̀in ni nNaan.

¹⁸Ba wan mak sat mee mbii dik kas, see po nkaa dak di Kristi wuri c̀in ndighin wan. Kaadi wuri j̀i k̀-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, har mo c̀in mbii di Naan wuri sat shi po, di wan nkaa sat ni mmo k̀-*shidak* di wan kin c̀in mo.

¹⁹Shi mbii aapo mo, k̀-*mbii* lukshik mo, shibal k̀-*Riin* ni, ndighin mwaan fina, yaghal nJerusalem, k̀-*peedi* mo neer ni cighirkaat, har Ilirikum, wan satpo diiret nkaa Kristi.

²⁰Wan le putughup mpeku wan satpo diiret ni di ndighin peedi ba mee gurum k̀-*kyam* sat sum k̀-*Kristi* di kas. Mpeku taji wan diklu nkaa kuk di mee gurum k̀-*ten* bwot kas.

²¹Mpeedi ni a riran ndighin takarda k̀-*Naan* nee: "Nyem di ba mo k̀-*kyam* kiting sum firi kas, mon nnaa wuri. Nyem di ba mo k̀-*kyam* kitingpo nkaa wuri kas, mon mman shii k̀-*ni*.”

²²A ni le dang yit des, be gyet wan kin ribet so pe wun di, amma ba wan katpee so ni kas.

²³Amma yaksi wan kin kyes dak fina nkoghop pee diisi ni, k̀-*mpeedi* gyet wan kin kaghar mpee so naa wun ndighin bit mo des di mo k̀-*del* si.

²⁴Wan canciin mpee naa wun. Wan ribet so tong ashak k̀-*wun* akudang wan del so nSipen, mpeku wan kat bam di pe wun, k̀-*mpeku* wu sel wan mpee so di. A^wwoon di wan k̀-*mwaan* tok k̀-*wun*, mpee rep teer mo diben.

- ²⁵Amma yaksi wan ndung so nJerusalem, mpeku wan so diki-bam mpee nyem Jesu mo.
- ²⁶Ekihsya di mo ndighin Masidoniya ki-Akaya mo cin mee zughum nwan, mpeku wan nso ki-ni di nyemjeel di mo ndighin nyem Jesu din nJerusalem mo.
- ²⁷A mo shikaa furu mo ribet c`in kisi, mpeedi azeen-nzeen ni dee a kaa kaat si nkaa mo, ni ret ku mo bam mo. A mpeedi nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo shaar ashak ndighin mbii di mo a mu Riin. Mpeemini be ni ret ku nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo bam mo shi mbii kikat furu mo di mo a mu yil diisi zak.
- ²⁸Abwoon di wan kin kyes dak diisi ni, ki-wan kin cin mbii di mo kyak ni mmo, be wan nso ntaa pe wun di, a ar so nSipen ni.
- ²⁹Wan man nee, katdang wan nso pe wun di, be wan nso a ndighin gam mu diiret ki-Kristi.
- ³⁰Dyemnaa mo, wan dang pe wun ndighin Daa funu Jesu Kristi, ki-ndighin wal diisi di Riin wuri cin mmun, wu c`in aduwa ashak ki-wan azeen-nzeen pe Naan di, mpee wan shikaa fina.
- ³¹Wu dang pu wuri, mpeku wuri bam wan di ndighin sar ki-nyem di ba mo cinzeen kas, ndighin yil nJudiya, ki-mpeku dak fina di wan c`in ni ndighin Jerusalem, ni dee a diilhap pe nyem ki-Naan mo di.
- ³²Dangbe wan nwul pe wun di shi retnyit, katdang Naan ribet, mpeku wan kat rep nookdi pe wun di.
- ³³Naan di wuri a riyang wuri tong ashak ki-wun jir. Amin.

Rom 16

- ¹Wan kin ribet ku wu lap Fiibi dyemnighin funu diimat, di wuraa c`in dak ndighin Ekihsya din nSenkiriya.
- ²Wu lap wura ndighin sum ki-Daa shi sar vul-vul, kaa mise di ni ret ku nyem ki-Naan mo c`in si. Wu bam wura ndighin mbam di wuraa ribet pu wun di, mpeedi shikaa fra, wura ki-bam guruh mo des, har ki-wan shikaa fina zak.
- ³Wu tok ki-Priskila ki-Akwila nwan, mo di moo c`in dak ashak ki-wan ndighin Kristi Jesu.
- ⁴Ji mo ki-cin sut, koo di a mpee muut mpee wan. Ba a wan kin pitang mo bejee kas, amma har jir ki-Ekihsya di mo ndighin pee mo shini-shini.
- ⁵Wu tok ki-Ekihsya di moo kuur ashak ndighin lu ki-mo ni zak. Wu tok ki-Ipenetus, gwar di nwan wal wuri zam. A wuri a gwar di wuri shee cinzeen nKristi ndighin yil Eshiya.
- ⁶Wu tok ki-Meeru di wura c`in dak nwan des hakyeng

- ⁷Wu tok kɪ-Andronikus kɪ-Juniyas dyemniɣɪm fɪna mo. Mo a nyem Yahudi mo kaa wan si, di jí mo ndiɣɪm lushaghat ashak kɪ-wan. Mo a diimɪman mbut jeplop mo hakyeng, kɪ-zak, a mo a nyem di mo shee so ndang Kristi akudang wan.
- ⁸Wu tok kɪ-Amfiliyatus shaar fɪna ndiɣɪm Daa.
- ⁹Wu tok kɪ-Urbanus, wuri di wuri c`in dak kɪ-Kristi ashak kɪ-wun, kɪ-Sitakis di wan wal nwuri zam.
- ¹⁰Wu tok kɪ-Apellis di gurum mo man nee, wuri a nguso ndang Jesu azeen-nzeen. Wu tok kɪ-nyemtulu kɪ-Aristobulus mo.
- ¹¹Wu tok kɪ-Herodiyon dyemniɣɪm fɪna kɪ-nyem kɪ-Daa mo di mon ntulu kɪ-Narsisus.
- ¹²Wu tok kɪ-Traifona kɪ-Traifusa mo, di mo kɪ-c`in dak nDaa kɪ-Persis shaar dak fɪna di wura c`in dak kɪ-Naan des hakyeng.
- ¹³Wu tok kɪ-Rufus di Naan kɪ-ten biɪp wuri kɪ-niɣɪm firi, wura di wura dee a kaa niɣɪm fɪna si zak.
- ¹⁴Wu tok kɪ-Asinkritus, Filegon, Hermes, Patrobas, Hermas kɪ-kaghar dyemniɣɪm di mo ashak kɪ-wun ndiɣɪm Kristi jir.
- ¹⁵Wu tok kɪ-Filologus, kɪ-Juliya, kɪ-Nerus, kɪ-dyemniɣɪm firi diimat, kɪ-Olimpas, kɪ-nyem kɪ-Naan di mo ashak kɪ-mo jir.
- ¹⁶Wu tokshik kɪ-shak shang-shang kaa dyemniɣɪmshak mo si. Ekiɪsya kɪ-Kristi mo jir mo lop tokshik furu pe wun di.
- ¹⁷Wan kin dang pe wun dyemnaa mo, wu tap kɪ-nyem di moo j`i kɪ-bakpee, kɪ-mo wat cinzeen kɪ-gurum, mpeku mo c`in lek di kɪ-kám di wuu ten wu lap ni. Taji wu bálkáa fuu kɪ-mo kas.
- ¹⁸Mpeedi ba nyem mini moo seyil a nDaa funu Kristi kas, amma moo seyil a mbut furu mo. Shi liispo kɪ-mo diishang, kɪ-caapee di ba ni nkaa zeen kas, be moo num gurum di ba mo man po ni riret kas.
- ¹⁹Amma wuwun, be gurum mo jir mo kɪ-kiɪngpo nkaa cinzeen fuu ndiɣɪm po diiret ni, mpeemini, wan kin c`in reɪnyit zam shi wun. Wan ribet ku wu dee a nyemseen mo nkaa mbii di mo a diiret, amma wu shwat sar fuu mo aku nkaa pan mbii diibish mo.
- ²⁰Naan di wuri cin tongriyang ngurum mo jir, wurin mbiyaghas Shetan nder shii fuu mo. Diiret kɪ-Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak kɪ-wun.
- ²¹Timoti shaardak fɪna, wurii tok kɪ-wun, Lusiyus kɪ-Jesen kɪ-Sosipetar dyemniɣɪm fɪna mo, moo tok kɪ-wun aasi zak.
- ²²Wan Tartiyus, di a wan a nguran wasika diisi ni mPool, wan kin tok kɪ-wun ndiɣɪm Daa.

²³Gayus, di wan kin tong a ntulu firi, di ni a peedi Ekisya nii kuur di, warii lop tokshik firi nwun jir. Erastus, di a wuri a nguyaa shaghal mu birni ni, ki-dyemnihin funu Kwartus moo lop tokshik furu.

[²⁴Diiret ki-Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak ki-wun jir. Amin.]

²⁵Wu yit ku mu kwoop Naan! Naan wurin mmak le ku wu dar bal-bal ndighin cinzeen fuu, ntiit ki-po diiret di wan kam ni nwun nkaa Jesu Kristi, ki-ntiit ki-mbii di ni a diisisok mpee bit mo des, di mo ki-del yam-yam.

²⁶Amma mo ki-put ki-mbii di gyet ni a sisok agaak yaksi. Mo ki-kam ni ngurum din ndighin yil ni mo jir, di mo ki-sat ni ndighin takarda ki-nyemsatpo ki-Naan mo. Di Naan diingaa-ngaa wuri ki-ten sat mmo, ku mo sat di ngurum mo jir, mpeku gurum mo cinzeen di, ku mo c`in dyen ki-Naan di zak.

²⁷Pe Naan di wuri mmishin bejee, di wuri man mbii mo jir, diihai ni dee a mu wuri ndighin Jesu Kristi har ngaa-ngaa. Amin.

1 Koronti

1 Koronti 1

- ¹Po diisi ni put a nsar k̀ Pool, di shi d̀om k̀ Naan, be Naan pet wuri ku wuri dee a laalop mu Kristi Jesu, k̀-*dyemni*ghin funu Sosfenes.
- ²Wan kin lop po diisi ni so pe Ekiisya mu Naan di ni nyil nKoronti. Nyem di Naan wuri k̀-ten bihip mo le, mpeku mo dee di a nyem firi mo *ndighin* Jesu Kristi, k̀-*mpee* nyem di koo a neye, be moo pet sum k̀-*Daa* funu Jesu Kristi di wuri a *Daa* furu k̀-*Daa* funu zak.
- ³Diiret k̀-*Naan* k̀-*tongriyang* di ni put a pe Naan puun k̀-*Daa* funu Jesu Kristi ni tong ashak k̀-*wun*.
- ⁴Wan pihang Naan shidaar-shidaar mpee wun, mpeedi Naan wuri k̀-*naajeel* fuu *ndighin* Kristi Jesu.
- ⁵*Ndighin* Jesu Kristi, be Naan wuri k̀-*cin* man mbii mo wun, k̀-*man* katpo riret des hakyeng.
- ⁶Mpeedi langting funu nkaa Kristi ni dee azeen-nzeen *ndighin* wun.
- ⁷Mpeemini, be ba wu nook kat mee zughum di ni a mu Riin k̀-*Naan* kas, kaadi wuu kyaghar mpee kum parpuus di *Daa* funu Jesu Kristi wurin nj`i put agaak.
- ⁸Wurin ncin bal nwun har peekyes ni, mpeku wu dee di a din *ndire-ndire* parpuus mu *Daa* funu Jesu Kristi.
- ⁹Naan di wuri k̀-ten *pirep* wun, ku wu dee di a nyemtong ashak k̀-*Laa* firi Jesu Kristi, *Daa* funu, wuri a nguzeen.
- ¹⁰*Dyemnaa* mo, wan dang pe wun, *ndighin* sum k̀-*Daa* funu Jesu Kristi, nee, ni ret ku po fuu mo so ndangshak, mpeku taji mee bakshak yaghal nnaar fuu kas. Amma ni ret ku wu dee a diimindong *ndighin* pan fuu mo k̀-*ndighin* mbii di wu ribet c`in mo.
- ¹¹*Dyemnaa* mo, nyemtulu k̀-*Klo* mo j`i sat nwan nee, bihip k̀-*yaghal* nnaar fuu.
- ¹²Mbii di mo sat ni a nee, koo a weye *ndighin* wun, be wurii sat mbii mo shini-shini, pak moo sat nee, "Wan a mu Pool," koo "wan a mu Apolos," koo, "wan a mu Kefas," koo, "wan a mu Kristi."
- ¹³Kristi wuri dee a diibiak me? Gyet mo kwas a Pool nkaa shiyeepyoghom mpee wun aa? Aa koo gyet mo c`in baptisma nwun a *ndighin* sum k̀-*Pool* ye?
- ¹⁴Wan pihang Naan, mpeedi ba gyet wan c`in baptisma mmee ngo kas, see a Krispus k̀-*Gayus* bejee dak.
- ¹⁵Mpeemini be ba mee ngo mmak sat nee, gyet mo c`in baptisma wudi a *ndighin* sum fina kas.

- 16(Amma gyet wan c`in baptisma nyemtulu k̀-*Stifanas* mo. Katdang ba a mo kas, be ba wan pan nee, gyet wan c`in baptisma mmee ngo kas.)
- 17Ba gyet *Kristi* wuri lop wan a mpeku wan c`in baptisma di kas, amma gyet wuri lop wan, a mpeku wan satpo diiret ni di, ba a shi mee seen mu man satpo kas. Mpeku taji mo lebal mu shiyeepmúut k̀-*Kristi* ni dee a diibuu kas.
- 18Pe nyem di mo nkaa lagham, be po nkaa shiyeep ni a po diibuu pe mo di. Amma pe mun, nyem di muu kat seen, be shiyeep ni a iiko k̀-*Naan*.
- 19Mpeedi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀-*Naan* nee: "Wan nshirip seen k̀nyemseen mo, k̀wann mmang man k̀nyemman mo nle mmee koghop akudang."
- 20Katdang ni aasi, be nguseen ni a neye? Be nguman mbii a neye? Be ngubeetshik mbut mbít diisi a neye? *Naan* wuri k̀ten cighir k̀nyemseen mu yil diisi ni dee a mwen mo.
- 21Mpeedi ndighin seen k̀-*Naan*, be yil ni shi seen k̀ni, ba ni man *Naan* kas. Amma ni ret *Naan* nyit mpee po diiret di mu sat ni, di pak nyemkitingpo ni mo, be moo sat nee, ni a po mu mwen mo. Amma ni a bam mpee nyem di mo cinzeen.
- 22Nyem *Yahudi* moo tang mbii aapo mo, k̀nyem *Heleni* moo tang a seen.
- 23Amma mun, muu sat a po nkaa *Kristi* di mo pwas wuri nkaa shiyeepyoghom. Diisi ni dee a mbii canshii nyem *Yahudi* mo, k̀ni dee a po mwen pe nyem di ba mo a nyem *Yahudi* mo kas.
- 24Amma pe nyem di *Naan* k̀ten pirep mo, koo a nyem *Yahudi* mo, koo a nyem *Heleni* mo, be *Kristi* wuri a iiko mu *Naan* k̀seen firi zak.
- 25Mpeedi mwen k̀-*Naan* ni met nseen k̀gurum mo, k̀bwaar k̀-*Naan* ni k̀bal met bal mu gurum mo.
- 26Dyemnaa mo, wu pan kaadi *Naan* wuri pirep wun si. Ba gyet wuri pirep a nyem di moo seen mu yil diisi des kas, k̀ba gyet a nyem di mo k̀iiko des kas. Ba a nyem di gyet mo laa mo mbut ndang mu nyemlong mo des kas.
- 27Amma *Naan* wuri bihip a mbii diimwen mu yil ni mo, mpeku wuri cin yitluwaan di nyemseen mu yil ni mo. *Naan* wuri bihip mbii di ba mo k̀bal ndighin yil ni kas, mpeku mo shoop mbii di moo bal mo di.
- 28*Naan* wuri bihip a mbii di yil ni bees, k̀yil nii naa mo a kaa mbii diibuu mo si, har kaa mbii di ba mo di kas si, mpeku ni twa mbii di yil nii naa mo, a kaa mbii di moo koghop ni si di.
- 29Mpeku taji mee ngo canjagham nyit k̀-*Naan* kas.
- 30Amma *Naan* wuri j`i k̀wun ndighin *Kristi* *Jesu*, k̀wuri le *Jesu* *Kristi* a seen funu, k̀diiret funu, k̀a mpee wuri dangbe wu mak dee a diibang nyit k̀-*Naan*, k̀a wuri ang mun mbut shikbish funu mo zak.

³¹Ni a kaa di mo k̀-ten ran ndighin takarda k̀-*Naan* si nee: "Koo a weye di wurii canjagham, be ni ret ku wuri canjagham ni ndighin *Daa Naan*."

1 Koronti 2

¹Dyemnaa mo, kaadi gyet wan j`i pe wun di, be ba gyet wan satpo nwun nkaa mbii diisisok mu *Naan* ni mo a shi liispo diishang kiling, k̀-*man* satpo mu seen kas.

²Mpeedi, kaadi gyet wan ashak k̀-*wun*, be gyet wan k̀-ten lesan a kaa ngo di wuri man *Jesu Kristi*, di mo k̀-*pw*as wuri nkaa shiyeepyoghom si.

³Gyet wan a shak k̀-*wun*, be wan a ndighin c`inbal, k̀-ndighin kiirruut k̀-*daar* zak.

⁴K̀-*gyet* po di wan kin sat ni, k̀-*kám* fina ni mo, ba gyet wan kin sat mo a shi po diishang kiling k̀-*seen* mu man satpo kas, amma gyet ni a ndighin kám mu iiko k̀-*Riin*.

⁵Mpeku taji wu le c`inzeen fuu mo tong a ndighin seen mu gurum mo kas, amma wu le c`inzeen fuu mo a ndighin iiko k̀-*Naan*.

⁶Amma muu sat a po dii mu man, pee nyem di mo k̀-*wurang* ndighin mbii di mo a mu Riin k̀-*Naan*. Ba man diisi ni a mu yil diisi kas, k̀-*ba* ni put a pe nyem mulki mu yil diisi mo, di mon ndung del so si kas.

⁷Amma mun muu sat a po nkaa man k̀-*Naan* di ni a sisok ngurum mo, man di *Naan* wuri k̀-ten le mpee diides funu akudang wurii leyil ni.

⁸Ba mee ngumulki mu yil diisi mmak man man mini kas. Katdang di gyet moo man mini, be ba gyet mon mpwas *Daa* diides nkaa shiyeepyoghom kas.

⁹Kaadi mo k̀-ten ran ndighin takarda si nee: "Mbii di ba gurum k̀-*kyam* naa k̀-*yit* kas, di ba gurum k̀-*kyam* kiling ni shi kom kas, di ba putughup k̀-*gurum* k̀-*kyam* pan mbii di *Naan* wuri k̀-*tap* dak ni le, nyem di mo wal nwuri mo kas."

¹⁰Amma *Naan* wuri kámshii k̀-*mini* mmun a shi Riin firi, mpeedi Riin wurii bitip mbii mo jir, har koo di a jurung k̀-*mbii* aapo k̀-*Naan* mo.

¹¹A gurum diidang mmak man pan k̀-*mee* ngo ye? Katdang ba a riin k̀-*ngo* ni kas ye? Ni aasi zak, ba mee ngo *kyam* man pan k̀-*Naan* kas, see a Riin k̀-*Naan* bejee dak.

¹²Ba mun mu kat a riin mu yil diisi kas, amma mu lap a Riin k̀-*Naan*, mpeku mu manshii k̀-*mbii* di *Naan* wuri ten c`in mmun di.

¹³Mpeemini, po di muu sat nwun, ba ni put a mbut mman mu gurum kas, amma a Riin wurii woo ni mmun. Riin ni wurii woo zeen, mpee nyem di mo k̀-*Riin* k̀-*Naan* ndighin putughup furu mo.

¹⁴Ngo di ba wuri k̀-*Riin* k̀-*Naan* ndighin putughup firi kas, be ba wuri mak lap zughum di mo a mu Riin k̀-*Naan* kas. Mpeedi mbii di mo a mu Riin k̀-*Naan*, mo a po diibuu pe ngo mini di, k̀-*zak*, ba pan k̀-*ngo* mini mak manshii k̀-*mo* ni kas, mpeedi a Riin k̀-*Naan* k̀-*mak* le gurum man mbii diisi ni mo.

¹⁵Ngo di wuri ki-Riin kɛ Naan ndighin putughup firi, be wuri mak manshii kɛ mbii diisi ni mo, amma ba mee guruh mak tokdiyeel nwuri kas.

¹⁶Kaadi mo kɛ ten ran ndighin takarda kɛ Naan si nee: "A we ki-man pan kɛ Daa ye? Mpeku ngo mini beetpo di ki-wuri ye? Amma mun, mu man pan mu Kristi, mpeedi mun ki-Riin firi ndighin putughup funu mo."

1 Koronti 3

¹Dyemnaa mo, ba wan mak katpo ki-wun kaa nyem di mo ki-Riin kɛ Naan si kas, amma wan katpo ki-wun a kaa nyem dii mu yil ni mo si, mpeedi gyet wun a laanjuu mo ndighin mbii di mo a mu Kristi.

²Gyet wan kin cin a wur nwun. Ba gyet a mbiise diibal kas, mpeedi ba gyet wu mak se mbiise diibal kas, har yaksi be ba wuu daksuk mpee se mbiise diibal ni kas.

³Tong fuu, ni di a mu yil diisi, mpeedi wun kɛ cin zughur, ki-wuu jighir ki-shak. Kiyeet ki-tong diisi kam nee, wun di a mu yil ni, ki-wuu mwaan a ndighin shiimwaan mu yil diisi ni.

⁴Katdang memee fuu sat nee, wudi a mu Pool, ki-memee sat nee, wudi a mu Apolos, ashee azeen-nzeen be wuu sat mbii mini mo a ndighin pan mu guruh.

⁵A we a Apolos ye? A we a Pool ye? Mun a kirom kɛ Naan, di Naan wuri cin dak mun ki-har wu cinzeen. Koo a weye ndighin mun, be gyet muu cin a mbii di Naan wuri kɛ ten le nsar funu.

⁶A wan kop, dangbe Apolos wuri le am dikɛ, amma a Naan wurii le ni wurang.

⁷Mpeemini be ngo di wuri kop mbii, ki-ngo di wuri le am dikɛ, be ba mo a mee mbii kas, amma a Naan mmishin wuri kɛ le mbii ni mo wurang.

⁸Ngo di wuri kop, ki-ngo di wuri le am dikɛ, be mo a ntiit-ntiit. Koo a weye be wurin nlap kwat firi a ntiit-ntiit ki-dak di ngo ni cin.

⁹Mun jir a shaar dak kɛ Naan. Wun a bong kɛ Naan, ki-wun a kaa lu di Naan wuri dik si.

¹⁰Shi diiret di Naan wuri kɛ ten cin ni nwan, be wan kin bwot kuklu ni, a kaa nguman diklu si, ki-mee ngo diklu nkaa kuk ni. Amma ni a ting ku koo a weye, be wuri tap ki-dikpee di wurii dik ni nkaa kuk ni.

¹¹Ba mee kuk di, di mee guruh nwaa baa bwot di, waa met kuk di Naan wuri kɛ ten bwot ni, shi Jesu Kristi kas.

¹²Yaksi, katdang mee ngo ki-dikpee nkaa kuk ni a shi zinariya, koo shi azurfa, koo shi jwak diikirim mo, koo shi yoghom, koo shi yangkas.

¹³Be ni ret ku ngo mini man nee, ret ki-dak firi nin ndee agaak parpuus di Daa Jesu wurin mbaaj i ndighin yil diisi. Parpuus mini be mon nwoo dak kɛ koo a ngo diidang ye, har a wus nkyam ret mu dak kɛ koo weye.

- ¹⁴Katdang ba wus se mbii di gurum k̀ten dik nkaa kuk ni kas, be gwar mini nlap kwat.
- ¹⁵Amma katdang wus se mbii di gurum k̀ten c`in ni, be nin ndee a dak diibuu, amma gwar mini shikaa firi, be wurin nkat bam, amma ni dee kaa wuri del put wus ni a shi dikyet si.
- ¹⁶Ba wu man nee, wun shikaa fuu wun a lu diides k̀Daa Naan kas aa? K̀Riin k̀Naan k̀tong ndighin wun kas aa?
- ¹⁷Katdang mee ngo wat lu k̀Naan ni, be Naan wurin nwat gwar mini zak. Mpeedi lu k̀Naan ni a diibang k̀a wuwun a lu k̀Naan ni.
- ¹⁸Taji mee gurum numkaa firi kas, katdang mee gurum ndighin wun di wuri k̀lekaa firi a kaa ngo di k̀seen ny`iicinsi, be ni ret ku gwar mini lekaa firi kaa mwen si, mpeku wuri kat seen di.
- ¹⁹Mpeedi seen mu yil diisi ni a mwen nyit k̀Naan bejee, kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee: "Naan wurii yak nyemseen mu yil diisi mo, ndighin seen furu diibish."
- ²⁰K̀zak, "Daa wuri man ne, pan k̀nyemseen mu yil diisi mo ni a mbii diibuu."
- ²¹Mpeemini be taji mee gurum canjagham nkaa gurum mo kas. Mpeedi mbii mo jir a muu.
- ²²Koo di a Pool, koo a Apolos, koo a Kefas, koo di a yil diisi, koo di a seen, koo di a muut, koo di a yaksi, koo di a mbii di mo akiyeen, be mo jir a muu.
- ²³K̀zak, wun a mu Kristi, k̀Kristi wuri a mu Naan.

1 Koronti 4

- ¹Ni ret ku gurum mo man mun a kaa jeplop k̀Kristi mo si, k̀kaa nyemdak mo, di Naan wuri k̀ten le mbii firi diisok mo ndighin sar funu si.
- ²Ni a ting nyem di mo k̀ten le mee mbii nsar furu, be mo dee a nyem di mon ncınzeen mmo.
- ³Ba ni daampee nwan kas koo diben, katdang wu kyam wan, koo di kyam ni a nludiyeel mu gurum mo, ba wan kin tokdiyeel nsan kas.
- ⁴Wan man nee, ba wan del dik̀kas, amma jir kisi, be ba ni kám ne wan a din nshikbish kas. A Daa wuri a ngo di wurii tokdiyeel nwan.
- ⁵Mpeemini be, taji wu candiyeel nkaa mee gurum kas, see pee ni wul akudang. Wu gong baaj`i k̀Daa. Daa wurin nj`i le mbii di mo a sisok mo dee agaak, k̀wurin nwang pan di mo ndighin putughup k̀gurum mo dee agaak zak. A ntiit k̀mini be koo a weye, be Naan wurin nkwoop wuri ntiit-ntiit k̀kwoop di ni ret ku wuri kat.

- ⁶Yaksi dyemnaa mo, wan kin sat sumpo diisi mo nkaa Apolos ki-san fina, mpeku mu dee di a mbiikam pe wun di. "Taji wu c`in mbii mo met mbii di mo k`ten ran ni kas", ki-taji memee fuu c`in roghop nkaa mee gurum, ku wu bees mee gurum di kas zak.
- ⁷A we le wugha met niyee mo ye? Ba ji a Naan cin mbii di wugha ki-mo jir kas aa? Katdang ni aasi, be a me le dang wugha ki-diyeepkaa ye, kaa baaji wugha litap a nzughum si kas si ye?
- ⁸Wuu ten wu kat mbii di wuu ribet mo jir. Wuu ten wu dee a nyemlong mo. Wuu dee a mishkagham mo, ba ashak ki-mun kas. Dyen nwan ku di wuu ten wu dee a mishkagham mo, ku mun dee di a mishkagham ashak ki-wun.
- ⁹Nnaa k`mina, be Naan wuri k`le mun a jeplop k` Jesu mo. Muu dee a nyem di mo tong sham sighit ni, kaa nyem di mo k`ten candiyeel muut mmo si, mpeku mo twa mun di nyit k`gurum mo des. Mu dee a mbiishwar nyil ni jir, ki-nyit mu nyemlop k` Naan mo, k`nyit k`gurum mo zak.
- ¹⁰Mu dee a mwen mo mpee sum k` Kristi, amma wun a nyemseen mo ndighin Kristi. Ba mun ki-bal kas, amma wun ki-bal. Gurum mo c`in diides nwun, amma mo bees mun.
- ¹¹Har yaksi be neen ki-laa mmun, ki-neen am ki-tu mun. Muu jwal a goklee mo, ki-gurum moo nas mun. Ba mun ki-mee tulu kas.
- ¹²Muu c`in dak bal-bal shi sar funu mo. Katdang gurum mo bees mun, be muu le diiret nkaa mo. Katdang mo lejeel mmun, be muu gung.
- ¹³Katdang mo satpo diibish nkaa mun, be muu lap mmo shi po diiret. Yaksi si, be mu dee a kaa giring di gurum moo beerpee di si. Muu dee a mbii diibish di koo weye ki-kwar mun ndighin yil ni.
- ¹⁴Wan kin ran diisi nwun, ba a mpeku wan cin nashoop di nwun kas, amma a mpeku wan kamshii ni di nwun, kaa jep fina di wan wal mmo si.
- ¹⁵Koo di wun ki-nyemkam mo dubu kaghapaat ndighin Kristi, amma be wun ki-puun a mindong. Mpeedi ndighin Jesu Kristi, be wan kin dee a puun fuu ndighin po diiret ni.
- ¹⁶Mpeemini, be wan kin dang pu wun, ku wu mwaan ndighin shiimwaan fina zak.
- ¹⁷A mbii di ni le ni mmuni, dangbe wan kin lop Timoti, dyem fina, di wan wal nwuri, di wuri k`dar bal-bal ndighin Daa, so pe wun di. Wurin nlepan nwun nkaa mwaan fina ndighin Kristi Jesu. Mwaan fina ni ntiit-ntiit k`mbii di wan kin kam ngurum mo, koo a neye ndighin Ekitisya mo.
- ¹⁸Pak mo ndighin wun, moo roghop kaa ba wan nkudi kin mbaaso pe wun di kas si.
- ¹⁹Katdang Daa wuri ribet, ku wan so pe wun di kitak-kitak, be wan nnaa mbii di nyemroghop ni moo sat, ki-wan nnaa iiko di mo ki-ni zak.
- ²⁰Ba mulki k`Naan ni a sat shi po kas, amma ni a iiko.

²¹Wu ribet a diidang ye? Kyet wan nj`i pe wun di a shi kám wa? Koo a shi wal mu riin di ni a pudok ye?

1 Koronti 5

¹Azeen-nzeen gurum moo sat nwan nee nyemc`in ngaa mo di nnaar fuu, kiyeet k`in ngaa di koo a nyemk`um mo, be ba moo c`in mini kas. Mpeedi wan k`ing nee, làa ki-saam ki-mat k`ipuun firi.

²Har ne, wuu c`in roghop ki-mini. Ba di ni ret ku wu gam aa wat k`in putughup, ki-di ni ret ku wu ceen kiyeet k`in nyem di moo c`in mbii diibish mini mo ndighin tong ashak fuu kas aa?

³Koo di ba wan ashak ki-wun mbut nan kas, amma wan di ashak ki-wun ndighin Riin, ki-wan kin ten candiyeel diibish ngo di wuri k`in c`in mbii diibish mini, kaa wan di ashak ki-wun si.

⁴Katdang wu kuur ashak ndighin sum ki-Daa Jesu, be wan di a shak ki-wun ndighin riin, ki-iiko mu Daa funu Jesu ni di ashak ki-mun.

⁵Wu cin nguc`in ngaa ni nsar k`in Shetan, mpeku shin firi di ni a mu c`in shikbish ni muut di, amma riin firi ni dee di a diibisham parpuus mu Daa Jesu.

⁶Ba roghop fuu ni ret kas, koo diben. Ba wu man nee a rep yist lee be nii fuk bred kas aa?

⁷Mpeemini be wu pwat ki-yist diisighir mu shikbish ni ndighin tong fuu mo aku mpeku wu dee di a nyem diibang mo. Gyet Jesu Kristi wuri muut a mpee shikbish funu mo, a wuri a Laatun mu retnyit k`in Candel funu, di mo k`in ten cin wuri kaa mbii wus mbiizughum si.

⁸Mpeemini be wu yit ku mu sekiyeen k`in c`in retnyit mu Candel funu, ba a shi bred di nii yist diisighir mu shikbish ki-butbish kas. Amma mu c`in retnyit mu Candel ni shi bred di ba nii yist kas, bred di ni a mu putughup mindong ki-zeen.

⁹Gyet wan kin ran nwun ndighin wasika fina ne taji wu balkaa fuu ashak ki-nyemc`in ngaa mo kas.

¹⁰Ba gyet wan kin satpo a nkaa nyemc`in ngaa dii mu yil diisi mo, ki-nyemribet mbii mo, koo wat mo, koo nyem di moo seyil nk`um mo kas. Katdang wu ribet ku taji mee mbii bal wun ki-nyem diisi mo kas, be ni a ting ku wu pwat aku ndighin yil diisi kin nding-nding mini.

¹¹Amma wan kin ran nwun, nee, taji wu balkaa fuu ki-ngo di wuri k`in pet shin a nguso ndang Jesu, dangbe wurii c`in ngaa, koo ribet mbii, koo seyil nk`um, koo satpo diibish nkaa gurum mo, koo shwaamwos, koo c`inwat kas. Ba ni ret ku wu se mbiise ashak ki-gwar mini kas.

¹²Ba ni a dak fina mpeku wan tokdiyeel nyem di ba mo a nyemso ndang Jesu mo kas. Wan kin tokdiyeel a nyem di mo ndighin Ekhisya mo bejee.

¹³A Naan wurii tokdiyeel nyem di ba mo a nyemso ndang Jesu kas. Wan sat nee. "Wu ceen ngo diibish put a ku mbut wun."

1 Koronti 6

¹Katdang memee ndighin wun ki-mee po nkaa dyemnighin firi, be wu naa ni ret ku wuri mang po ni, so ki-ni ntoghom ki-ngudiyeel di ba wuri a ngucinzeen kas aa? Ba ni ret ku a nyem k-Naan mo beetpo mini kas aa?

²Ba wu man nee, a nyem Jesu mon tokdiyeel nyil ni kas aa? Katdang a wun nyaghal wu tokdiyeel nyil ni, be baa, wu mak beet rep jep po diilee-lee mo kas aa?

³Ba wu man nee, parmeeci be a mun tokdiyeel nyemlop k-Naan mo kas aa? Katdang ni aasi, be a me le dang ba mu mak beet diyeel dii mu yil diisi kas ye?

⁴Katdang wun ki-diyeel mo, be a me le dang wuu so ki-diyeel ni a ntoghom ki-nyem di ba mo a mee mbii pe Ekhisya mo di kas ye?

⁵Wan sat diisi ni a mpeku ni shoop wun di. A ni le dang kin sat nwun nee, ba wun ki-mee gurum diiseen ndighin wun, di wurin mmak beet diyeel mini mo nwun nyemso ndang Jesu mo kas aa?

⁶Kyet ni ret ku nguso ndang Jesu mang dyemnighin firi ngu so ndang Jesu zak, so ki-wuri nludiyeel, mpeku wuri dar di ntoghom k-ngudiyeel di ba wuri a ngucinzeen kas wa?

⁷Katdang wuu mangshak wu so ki-ni nludiyeel, be ni kam nee, wuu taa wu dee kin nding-nding mmimi. Gyal deesi be wu yit ku dyemnighin fuu mo wat putughup wun met aku di wun so ki-shak nludiyeel. Gyal dee si be wu yit ku mo seen a wun kas aa?

⁸Amma wun shikaa fuu, wuu wat putughup nshak, ki-wuu seen ashak zak. Koo di wun a dyemnighin diimindong ndighin Kristi.

⁹Ba wu man kas aa? Nee, ba nyemdiibish mon ndel mmulki k-Daa Naan kas. Taji wu numkaa fuu kas. Ba nyemc`in mbii diibish mo, koo nyemseyil nk`um mo, koo nyemc`in ngaa mo, koo mish di moo teer ki-shak, koo mat di moo teer kishak, koo wat mo, koo nyemribet mbii mo, koo nyemshwaa mwos mo, koo nyemsatpo diibish nkaa gurum mo. Koo nyemseen aki-gurum mo.

¹⁰Ba mon mmak del ndighin mulki k-Naan kas.

¹¹Gyet yam be pak fuu mo k-c`in mbii diisi mo, amma mo k-vwang wun mbut shikbish. Yaksi mo k-le ku wu dee a nyem k-Naan. Yaksi be Daa Jesu Kristi, ki-Riin k-Naan funu, wuri k-le ku wu dee a nyem din ndire mo nyit k-Naan.

¹²Meebe mee gurum sat nee. "Ba mee mbii di ni ci c`in di kas." Ii, azeen, amma ba a mbii mo jir di mo ki-koghop ni kas. "Pe wan di, be ni azeen-nzeen nee, ba mee mbii di ni ci c`in di wan kas." Amma ba wan ribet dee a kirom k-mee mbii kas.

¹³Mee ngo tal nee, "Mbiise ni a mpee but, ki-but a mpee mbiise." Ni azeen, amma Naan wurin nshirip mo weet. Ba mo leshin k-gurum, a mpee c`in mbii diibish mo kaa

ngaa si kas. Amma mo leshin k̀-*gurum* a mpeku ni c̀in d̀ak di Daa, k̀-*a* Daa wurii tap k̀-*shin* k̀-*gurum* ni zak.

¹⁴Naan wuri yaghal k̀-*Daa* a peemúut, ɓe wurin nyaghal k̀-*mun* a peemúut shi iiko firi aasi zak.

¹⁵Ba wu man nee, suk fuu ni mo, a ɓeep k̀-*Kristi* kas aa? Cirang d̀angbe wan mmang mee ɓeep k̀-*Kristi*, ku wan bal ni ashak k̀-*ɓeep* mu mat ngaa ye? Ba mini mmak c̀in kas koo diben!

¹⁶Ba wu man nee, ngo di wuri ɓàlshin firi k̀-*mat* ngaa, ɓe wuri ɗee a nan diimindong k̀-*mat* ngaa ni kas aa? Mpeedi mo k̀-*ten* ran ndighin takarda k̀-*Naan* nee, "Mo vul, mon ndee a nan diimindong."

¹⁷Amma ngo di wuri bal shin k̀-*Daa*, ɓe mo ɗee a diimindong ndighin Riin.

¹⁸Wu swa wu baa aku pe mbii diibish mo, kaa ngaa si. Koo a shikbish diidang ye, di gurum k̀-*c̀in* ni, ɓe wuri k̀-*c̀in* ni a k̀-*ɓwoon* k̀-*shin* firi. Amma ngo di wuri k̀-*c̀in* ngaa, ɓe wuri k̀-*c̀in* shikbish a nkaa shin firi.

¹⁹Ba wu man nee, suk fuu ni a lu Riin k̀-*Naan* di wurii tong ndighin wun kas aa? A Naan wuri c̀in Riin mini wun k̀-*ba* wun a mukáa fuu kas.

²⁰Jesu wuri k̀-*seet* wun shi mbii diikirim, mpeemini, ɓe ni a ting, ku wu c̀in diides nNaan shi suk fuu mo.

1 Koronti 7

¹Yaksi, ɓe wan kin ribet satpo nwun nkaa mbii di jí wu ran mo. Ni ret ku gurum tong diisi d̀in nlapmat.

²Amma mpee jwaan mu c̀in ngaa, ɓe ni ret ku koo a mish diidang ye, ɓe wuri k̀-*mat* firi, k̀-*koo* a mat diidang ye, ɓe wura k̀-*mish* fira.

³Ni ret ku mish ni wuri c̀in mbii di ni ret ku wuri c̀in mmat firi, k̀-*ni* ret ku mat ni wura c̀in mbii di ni ret ku wura c̀in mmish fira zak.

⁴Ba mat wura k̀-*iiko* nkaa sat fira kas, amma mish fira wuri k̀-*ni*. Ni aasi zak, ba mish wuri k̀-*mee* iiko nkaa shin firi kas, amma a mat firi wura k̀-*ni*.

⁵Taji wu cí nshak aki-suk fuu mo kas, see katdang wuu ten wu ribet kishak nee, wun nookdi mpee rep mee pee mo lee d̀ak, mpeku wu lekáa fuu di mpee c̀in aduwa. Amma abwoon mini, ɓe wu baa wu kaat di kishak, mpeku taji Shetan num wun mpee cí yaasuk kas.

⁶Wan kin satpo diisi mo nwun a kaa ciin si, ba wan kin sat a mee Waar nwun kas.

⁷Azeen, wan ribet ku, di wun ntong kaa wan si, amma koo weye, ɓe wuri k̀-*lap* zughum pe Naan di dik k̀-*mu* ginighin. Naan wuri c̀in zughum mo mmun a shini-shini.

- ⁸Yaksi, wan kin sat nyem di ba mo k̀c`indik kas, k̀-*matk`aa* mo nee, ni ret ku mo tong d̀isi, kaadi wan si.
- ⁹Amma katdang be ba mo mak yaasut kas, be ni ret ku mo c`indik, mpeedi ngyal guruh c`indik, met aku di kyaghar se seen nguruh.
- ¹⁰Mpee nyem di mo k̀c`indik, be wan k̀-*mee* Waar di, (ba a wan kas, amma a Daa wuri k̀-*c`in* nwan,) mpeku wan sat di mo nee. Taji mat wura b`akshak k̀-*mish* fira kas.
- ¹¹Katdang wura b`akshak k̀-*mish* fira, be taji wura baa c`in mee dik di zak kas, kasbe, wura baa`i pe mish fira di, ku mo dak dik furu di. Taji mee mish wuri tudik mmat firi kas.
- ¹²Mpee kaghar ni mo, be wan sat nee, (ba a Daa wuri sat *mini* kas, a wan), katdang mee nguso ndang Jesu, wuri k̀-*mat* di ba wura k̀-*c`in*zeen kas, dangbe wuraa ribet tong ashak k̀-*mish* fira, be taji wuri b`akshak k̀-*wura* kas.
- ¹³Katdang mee mat so ndang Jesu wura k̀-*mish* di ba wuri k̀-*c`in*zeen kas, dangbe wurii ribet tong ashak k̀-*wura*, be taji wura b`akshak k̀-*wuri* kas.
- ¹⁴Mpeedi mish di ba wuri k̀-*c`in*zeen kas, be wuri dee a diilhap nyit k̀-*Naan*, mpee mat firi di wura k̀-*c`in*zeen. K̀-*zak*, mat di ba wura k̀-*c`in*zeen kas, be wura dee a diilhap nyit k̀-*Naan*, mpee mish fira di wuri *c`in*zeen. Kat *kisi* kas, be jep fuu mon ndee a kaa jep k̀-*nyemk`um* mo si, amma yaksi be mo a diilhap nyit k̀-*Naan*.
- ¹⁵Amma katdang mish koo mat, di ba mo k̀-*c`in*zeen kas, moo ribet b`akshak, be wu yit ku mo b`akshak di. Katdang ni aasi, be nguc`inzeen ni, kyet a mish aa, koo a mat ni ye, be ngo ni k̀-*pee*, mpee c`in mbii di wuri naa ni ret. Mpeedi Naan wuri *pirep* mun a mpeku mu tong di riyang.
- ¹⁶Wii mat so ndang Jesu, cirang yin mman di ye? Ngul yin nyaghal yi bam mish fii? Wugha mish nguso ndang Jesu, cirang wugha mman di ye? Ngul wughan nyaghal a bam mat fugha ye?
- ¹⁷Koo weye, be wuri tong ntiit k̀-*peedi* Daa wuri le ngo ni, di Naan wuri k̀-*pet* ngo ni mpee ni. A d̀isi ni a Waar fira pe koo a *Ekihsya* diidang ye.
- ¹⁸Ngo di gyet mo k̀-*ten* can wuri akudang Naan k̀-*pet* wuri, be taji wuri tangpee di wurin ndee di nsuluk kas. Ngo di ba gyet mo k̀-*ten* can wuri kas, dangbe Naan pet wuri, be taji wuri waa tang ar di mon ncan wuri di kas.
- ¹⁹Mpeedi koo di mo can ngo ni, k̀-*koo* di ba moo can ngo ni kas, be ba *mini* mo k̀-*koghop* ni kas. Amma mbii di ni k̀-*koghop* ni, a di guruh ntap k̀-*Waar* k̀-*Naan* mo bejee dak.
- ²⁰Koo weye, be wuri tong di ndighin peedi gyet wuri *kini*, akudang Naan pet wuri si.
- ²¹Katdang gyet wugha a *kirom*, akudang Naan k̀-*pet* wugha, be taji *mini* daampee nwugha kas. Amma katdang wugha mak katpee, mpeku a dee di a mukaa fugha, be a gung ku a kat ni di.

- 22** Ngo di gyet Naan pet wuri be wuri kudi a kirom, amma yaksi, be wurii dee a mukaa firi ndighin Daa. Ni aasi zak, ngo di gyet wuri a laalu kaadi Naan pet wuri, amma yaksi ngo mini dee a kirom mu Kristi.
- 23** Jesu Kristi sirep wun a shi toghom diikirim, mpeemini be taji wu dee a kirom mu gurum mo kas.
- 24** Ni aasi, dyemnaa mo, koo di gyet mo pirep wun a ndighin tong diidang ye, be ni ret ku mu tong di a ndighin tong mini ashak ki-Naan.
- 25** Po nkaa nyem di ba mo k-c`indik kas, be ba wan ki-mee Waar pe Daa di, mpee mo kas. Amma wan kin sat a pan fina, kaa ngo di ndighin kussuk k-Naan, be gurum mo mak cinzeen wan si, be wan kin pan nee.
- 26** Mpee mbii daampee di mo di yaksi, be wan naa ne ni ret ku taji gurum c`indik kas.
- 27** Amma katdang wugha ki-mat, be taji a tang ar mpee tudik ni kas. Katdang ba wugha ki-mat kas, be taji a tang ar mpeku a lapmat di kas.
- 28** Amma katdang wugha c`indik, be ba wugha c`in a shikbish kas, ki-katdang mee reep c`indik, be ba wura c`in shikbish kas. Amma jir kisi, nyem di mo c`indik, be mon nkat jeel mu yil ni. Mpeemini, nnaa fina be taji gurum c`indik kas, mpeku taji wuri shwaajeel.
- 29** Mbii di wan kin ribet sat ni ndiisi dyemnaa mo, peedi Naan wuri k-ten bhip ni le, ni k-wul kus. Yaghal nyaksi, be nyem di mo ki-mat mo, be mo tong kaa ba mo k-kyam c`indik kas si.
- 30** Nyem di mon mmaap, be mo tong kaa nyem di ba mon mmaap kas si. Nyem di mon nretnyit, be mo tong kaa ba mo a nretnyit kas si. Nyem di mo nkaa nwor mo, be mo tong kaa nyem di ba mo ki-mee mbii kas si.
- 31** Nyem di moo c`in dak ki-mbii mu yil diisi mo, be mo tong kaa ba mo k-kyam c`in mee mbii ki-mbii mu yil ni mo kas si. Mpeedi mbii dii mu yil diisi ni mo nkaa del so.
- 32** Dyen nwan, ku taji wu daampee nsuk kas. Ngo di ba wuri k-c`indik kas, be wurii le putughup firi a nkaa mbii di mo a mu Daa. Wurii pan a ar di wurin nc`in dak di mo ret di nDaa nyit.
- 33** Amma ngo di wuri k-c`indik, be wurii le putughup firi a nkaa mbii mu yil ni mo, wurii pan a ar di wurin c`in mbii di mo ret di mmat firi nyit.
- 34** Diisi ni le ku pan firi mo bak vul mmini. Mat di ba wura k-c`indik kas, koo reep, be wuraa le putughup fira a nkaa ar di wuran nc`in mbii di mo ret di nDaa nyit, k-ar di wuran ndee a diibang ndighin nan, ki-ndighin Riin. Amma mat di wura k-c`indik, be wuraa le putughup fira a nkaa mbii mu yil ni mo, di wuran nc`in, mpeku ni ret di mmish fira nyit.
- 35** Wan kin sat diisi a mpeku ni bam wun di, ba wan ci a c`indik nwun kas, amma wan sat po si mo a mpeku mbii mo so di nwun ndire-ndire, ki-mpeku wu c`indak mu Daa di shi putughup mindong.

³⁶Po nkaa reep di wura k̀tong, har peedik fira ni k̀del. Katdang be puun fira wuri naa nee, ba ni ret nwura kas, k̀katdang mise ni c̀in, be wuri c̀in mbii di wuri naa ni ret, be wuri cin wura ndik be ba wuri c̀in a shikbish kas.

³⁷Amma katdang be wuri naa nee, ba ni a ting ku wuri c̀indik nreep firi kas, k̀wuri dar k̀pan firi nkaa mbii di wuri naa ni ret nwuri, k̀wuri fes le putughup firi bal-bal nee, wurin mmak tap k̀wura, be wuri c̀in a mbii di ni ret.

³⁸Ngo di wuri c̀indik nreep firi, be wuri c̀in a mbii di ni ret, amma ngo di ba wuri c̀indik nreep firi kas, be wuri c̀in a mbii di ni waa ret met.

³⁹Mat wura a nder k̀mish fira, har parpuus di wurin mmuut. Katdang mish ni muut, be wura k̀pee mpee c̀indik koo a weye di wura k̀ribet, amma be see a ngo di wuri ndighin Daa.

⁴⁰Amma katdang a nnaa mina, be wuran ntong shi retnyit met, katdang wura nook c̀indik. Pan fina, be wan k̀Riin k̀Naan zak.

1 Koronti 8

¹Yaksi, po nkaa mbiise di mo k̀ten c̀in nk`um mo, mu man nee, mun jir mun k̀man. Man nii le ku gurun diyeepkáa, amma wal nii tap dik gurun kaa riret.

²Katdang mee gurun k̀pan nee, wudi man mee mbii, be ba wuri k̀man mee mbii kaadi ni ret ku wuri man si kas.

³Amma ngo di wurii wal nNaan, be Naan man ngo mini.

⁴Yaksi, po nkaa se mbiise di mo k̀ten cin ni nk`um mo, mu man azeen nee, ba k`um mo k̀mee seen kas. K̀zak, mu man nee, Naan wuri a mmishin bejee dak.

⁵Koo di pak mbii mo di, di moo pet mo a naan mo, di mo ndighin dengnaan, k̀di mo ndighin yil diisi, mpeedi naan mo di des, k̀daa mo di des zak.

⁶Amma jir kisi, be pe mumun di, be Naan wuri a mindong bejee, di wuri a puun funu, a wuri le mbii mo jir, k̀a mpee wuri dangbe mun k̀seen. Daa funu wuri a mindong bejee zak, wuri Jesu Kristi, di a ndighin wuri be Naan le mbii mo jir, k̀a ndighin wuri be mun k̀seen.

⁷Amma ba a gurun mo jir mo k̀man zeen diisi ni kas. Pak mo k̀fes loghot k̀k`um mo hakyeng, har mpee cicinsi, be katdang mo se mbiise, be moo pan ne mbiise ni a mu k`um. Ba pan din mputughup furu ni bal kas, k̀mo pan nee, wudun k̀dee, a diiwuwat mpee mbiise.

⁸Ba mbiise mak j`i k̀mun kus k̀Naan kas. Koo di mu se mbiise, be ba mun nshee di kas, k̀koo di ba mu se mbiise kas, be ba mun ntaa mu kat kas.

⁹Amma wu tap taji katpee fuu mpee c̀in mbii di wuu ribet ni dee a mbii canshii nyem di ba cinzeen furu ni bal kas.

¹⁰Mpeedi katdang mee gwar di ba cinzeen firi ni bal ndighin mbii diisi mo kas, wuri naa wugha gwar di wugha ki-man, aa se mbii nluk`um, be ba nin nc`in bal nwuri ndighin putughup ku wuri se mbiise di mo k`ten cin ni nk`um kas aa?

¹¹Ni aasi, be shi man fugha, wugha le ku dyemnghin fugha di Kristi k`muut mpee wuri, wuri dee a diilthagham.

¹²Katdang wugha c`in mbii mini, be wugha c`in shikbish nkaa ginang, mpeedi wugha ki-le ku putughup firi di ba ni k`dar bal-bal kas ni pal, ki-zak, wugha c`in shikbish a nkaa Kristi shikaa firi.

¹³Mpeemini, katdang mbii di wan nse, nin ndee a mbii le canshii ndyemnghin fina, be ba wan nkudi kin se mbiise mini zak kas, mpeku taji wan le ku dyemnghin fina canshii kas.

1 Koronti 9

¹Ba wan mak c`in mbii di wan kin ribet kas aa? Ba wan a laalop k`Kristi kas aa? Ba wan kin ten naa Daa funu Jesu Kristi kas aa? Ba gyet a wan satpo Naan ni nwun, dangbe wu dee a nyemso ndang Daa kas aa?

²Koo di ba pak gurum mo lap wan kaa laalop k`Kristi si kas, be ni a ting wan a laalop k`Kristi pe wun di. Mpeedi wun a langting mu dak fina kaa laalop k`Kristi si pe Daa di.

³A diisi ni a mbii di wan kin sat, nyem di moo kyakpo ndang wan.

⁴Ba wan ki-pee mpeku wan se mbiise ki-shwaa mbii shwaa kas aa?

⁵Ba wan ki-pee, mpee lapmat di wura a nguso ndang Jesu, ku wan pan wura ndang san kas aa? Kaadi kaghar jeplop k`Kristi mo, ki-dyemnghin mo mu Daa, ki-Pita moo c`in si kas aa?

⁶Aa koo a wan ki-Barnabas bejee di ting see mu c`in dak aku mu kat mbiise di mun nse di aa?

⁷A mee sooja diidang wuri k`kyam kwat shaghal dak di wuri c`in nshin ye? A we k`kyam kop anab mbong, be ba wurin nyaghal se laa anab ni kas ye? A we k`kyam kiyeer long mo, be ba wurin nshwaa wur ki-mo ni kas ye?

⁸Kyet wan kin sat diisi ni a shi pan mu gurum wa? Ba Waar k`Mosis ni sat aasi zak kas aa?

⁹Mo k`ten ran ni ndighin takarda Waar ki-Mosis nee: "Taji a lop shang nkus randong mpo, kaadi ni nkaa tireng diben mbong mpeku aas ni put di kas." Naan wurii tap aa randong mo bejee aa?

¹⁰Amma gyet wuri le ku mo ran Waar mini mo a mpee mun gurum. Mpeku ngo di wuri ki-kop ki-ngo di wurii diip, be mo c`in dak furu di shi canciin mpee se diben ni.

- ¹¹Katdang mun, muu ten mu kop a mbii di ni a mu Riin mbut nwun, be ba ni ret, ku wuwun wu bam mun ki-mbii dii mu yil ni mo kas aa?
- ¹²Katdang pak gurum moo kat mbii diisi mo pe wun di, be ba ni ret ku mun, mu kat mbii mo des met mumo ni pe wun di kas aa? Ba mun muu le ting nwun, mpeku wu cin mbii diisi mo di mmun kas, amma muu gung mbii mo jir, a mpeku taji mu daam sekiyeen mpo diiret mu Kristi kas.
- ¹³Ba wu man nee, nyem di moo c'in dak ndighin Lu ki-Naan diides, be moo kat mbiise furu a nlu ki-Naan diides ni kas aa? Ki-ba wu man nee nyem di moo wus mbiizughum a peewus mbiizughum mo, be moo se a pak mbiizughum ni kas aa?
- ¹⁴Ni aasi zak, be Daa wuri satpo nee. Nyem di moo satpo diiret ngurum mo, be ni ret ku mo kat mbiise furu a dibut zak.
- ¹⁵Amma, ba wan kin kyam c'in dak ki-iiko fina diisi kas, ki-ba wan ran wasika diisi nwun, a mpeku wu cin mbii mo di nwan kas. Ngyal deesi be wan muut, met a kudi mee ngo le mbii di wan kin canjagham nkaa ni dee a mbii diibuu.
- ¹⁶Mpeedi koo di wan kin satpo diiret ni, be ba wan ki-pee mpee canjagham kas. Amma kin satpo diiret ni a mpeedi, a Naan wuri ki-leting wan, mpeku wan satpo ni di. Jeel di mpee wan, katdang ba wan satpo diiret nin ngurum mo kas.
- ¹⁷Katdang di wan kin satpo ni a shi dyen fina, be di wan nkat kwat. Amma wan kin satpo diiret ni ngurum mo, ba a shi dyen fina kas, mpeedi a dak di Naan wuri ki-le ni nsar fina mmimi.
- ¹⁸Kwat fina ni a meye? A kwat fina nin ndiisi, a peedi Naan wuri ki-cinpee nwan, mpeku wan satpo diiret ni ngurum mo shi zughum, ba wan kin c'in dak ki-iiko fina mpee tang kwat pe wun di kas.
- ¹⁹Koo di ba wan a kirom ki-mee gurum kas, amma wan kin ten nlesan a kirom ki-gurum mo jir, mpeku wan ji di ki-gurum mo des nDaa.
- ²⁰Mpee nyem Yahudi mo, be wan dee a kaa mo si, mpeku wan ji ki-mo di nDaa. Ki-zak, nyem Yahudi mo, a nder ki-Waar ki-Mosis, be wan dee a kaa mo si, koo di ba wan shikaa fina wan a nder ki-Waar ki-Mosis kas. Amma wan kin dee a kaa nyem di mon nder ki-Waar ki-Mosis ni si, mpeku wan ji ki-mo di nDaa.
- ²¹Mpee nyem di ba mo ki-Waar ki-Mosis kas, be wan dee a kaa mo si, mpeku wan ji ki-mo di nDaa. Amma be wan kin tap ki-Waar ki-Naan. Azeen-nzeen wan a nder ki-Waar mu Kristi.
- ²²Mpee nyem di ba mo ki-bal ndighin cinzeen kas, be wan fwang mo, mpeku wan ji ki-mo nDaa. Wan kin ten dee a mbii mo jir, pe gurum mo di jir, mpeku koo di a ndighin ar diidang ye, be wan bam pak mo di.
- ²³Wan kin lesan ndighin mbii mo jir, a mpee po diiret ni, ki-mpeku wan kat pak diiret mu po diiret ni di zak.

²⁴Ba wu man nee, ndighin kaghan mu sushii, be gurum mo des moo swa, amma a ngumindong ki-lap zughum ni bejee dak kas aa? Ni aasi zak, ni ret ku wu swa, mpeku wu kat zughum ni di.

²⁵Koo weye, di wuri a ngusushii, be wuri naa nkar shin firi ndighin mbii mo jir. Wurii kar shin firi, mpeku wuri lap zughum di nii kitak ki-wat di, amma mumun, muu lap a zughum di ba nin nkyam wat kas.

²⁶Ba wan kin su a buu-buu kas, ki-cutpee di wan kin c`in ni, ba wan kin cut a buu kas.

²⁷Amma wan kin c`in ki-san fina, mpeku san fina ni bal di, ku ni dee di nder fina kaa kirom si, mpeku taji abwoon di wan ki-satpo diiret ni ngurum mo, dangbe mo yaghal baa ki-wan shikaa fina mbwoon kas.

1 Koronti 10

¹Dyemnaa mo, wan ribet ku wu man nee, gyet puun funu mo jir, mo a nder k`nluu, ki-gyet mo jir mo can am bahar diinaat mo del riyang ndang Mosis zak.

²Gyet mo c`in baptisma mmo jir a ndighin nluu, ki-ndighin am bahar kaadi gyet mo so ndang Mosis si.

³Gyet mo jir, mo se mbiise di gyet Naan cin mmo di ni a mu Riin.

⁴Gyet mo jir mo shwaa am di Naan cin mmo. Mpeedi gyet mo shwaa am di gyet ni j`i put mbut jwak. Gyet jwak diisi ni mwaan ndang mo. Gyet jwak diisi a Kristi shikaa firi.

⁵Jir kisi, be ba gyet Naan wuri kat retnyit ki-pak mo kas. Mpeemini be mo murap des a naar yil.

⁶Yaksi, be mbii diisi mo jir, mo dee a mbiikam mumun. Mo gwak mun, mpeku taji mu kyaghar mbii diibish mo, kaadi gyet mo c`in si kas.

⁷Taji wu dee a nyemk`um mo, kaadi gyet pak mo ndighin mo, mo c`in si kas, kaadi mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan si nee: "Gurum ni mo tong nyil, mpeku mo se gwom k`um, ki-shwaa yughur, ki-mo yaghal a ting mpee c`in kook."

⁸Taji mu c`in ngaa kas, kaadi gyet pak mo ndighin mo, mo c`in si, har gurum mo dubu laarvul baakun, mo murap parpuus mindong.

⁹Taji mu kyam Daa kas, kaadi gyet pak mo ndighin mo, mo c`in si, be har gyet nw`oo mo, twa mo.

¹⁰Taji mu kyakpo ndagham-ndagham kas, kaadi gyet pak mo ndighin mo, mo c`in si, har mo murap nsar ki-ngulop mu muut.

¹¹Mbii di gyet ni kat mo, ni dee a mbiikam pe mun di. Mo k`ten ran mo, a mpeku mo gwak mun di, mun di peekyes ki-bit ni mo k`j`i a nkaa mun.

¹²Mpeemini, be koo a weye, di wuri ki-pan ne wudi ki-dar bal-bal, be wuri tap, taji wuri pal kas.

- 13** Ba mee jwaan di nin nkat wun di kas, see a di nin nkat kaghar guruh mo jir zak. Naan wuri a nguzeen, ba wurin nyit ku mee jwaan kat wun, di nin mmet mbal fuu kas. Amma a shi jwaan ni, be wurin nle ar put ni di zak, mpeku wu mak gung jwaan ni di.
- 14** Mpeemini dyemnaa mo, taji wu seyil nk`um mo kas.
- 15** Wan kin katpo wun, a kaa nyem di Naan wuri k`ten kám ar ni wun si. Mpeemini, be wu beet ki-suk, nkaa mbii di wan kin sat ni.
- 16** Katdang mu mang laadaa mu Tong Ashak di muu pitang Naan mpee ni, be ba wu man nee, muu bal a kaa funu mo ashak ki-Kristi ndighin toghom firi kas aa? Bred di muu yilang si, be ba wu man nee, muu bal a kaa funu ndighin shin k`Kristi kas aa?
- 17** Mpeedi bred ni a mindong, di muu yilang ni mu se ashak. Ni aasi zak, mun di des, amma mun a nan diimindong, mpeedi muu se a bred diimindong.
- 18** Wu pan nkaa nyem Yahudi mo ndighin nan, nyem di moo se ndighin mbiizughum di mo wus ni, be moo bal a kaa furu k`Naan di moo c`in ni nwuri.
- 19** Wan kin ribet sat a meye? Kyet mbiise di moo c`in nk`um, mini a mee mbii me? Koo a k`um ni a mee mbii ye?
- 20** Waash, wan kin sat a nee, mbii di nyemk`um moo fet mpee c`in zughum, be moo c`in ni a riin diibish mo, ba moo cin zughum ni a nNaan kas. Ba wan ribet ku wu balkaa fuu mo ashak ki-riin diibish mo kas.
- 21** Ba wun mmak shwaa mbut laadaa mu Daa, ki-wu waa wu shwaa mbut laadaa mu riin diibish mo zak kas.
- 22** Taji mu c`in mee mbii di nin nle ku Naan wuri c`in tughup kas. Kyet mun, mu bal met wuri wa?
- 23** Gurum mo sat nee, "Mu mak c`in koo meye, di mu ribet." Ni azeen, amma ba a mbii mo jir di mo mak dik wun koo moo koghop ni mpee gurum kas.
- 24** Taji mee gurum tang mbii di mo a mukaa firi kas. Amma ni ret ku wuri tang a mbii di mo ret mpee niyee mo.
- 25** Wu se mbii di moo sirep mo ndighin kasuwa mu luwa mo. Taji wu talpo kas, mpee pan di ni ndighin putughup.
- 26** Mpeedi mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan nee. "Yil diisi ni a mu Daa, ki-mbii di mo ndighin ni jir."
- 27** Katdang mee gwar di ba wuri k`cinzeen nDaa Jesu kas, wuri pet wun mpee sese ashak ki-wuri. Katdang wuu lap ii, ne wunn nso, be wu se mbii di wurin nle a kiyeen fuu. Taji wu tal kas, mpee pan di ni ndighin putughup fuu.
- 28** Amma katdang mee ngo k`ten sat nwun nee, "Mo k`ten cin luwa diisi ni nk`um." Be taji wu se luwa ni kas, mpee gwar di wuri satpo mini nwun, ki-mpee pan di ni ndighin putughup.

²⁹Ba a mpee pan muu mo kas, amma a mpee pan k̀ gwar ni. Mpeme dang pan ki-mee guruh nin ncii nwan, mpee katpee di wan ki-ni, mpee c`in mbii di wan kin ribet ye?

³⁰Katdang wan pitang Naan mpee mbiise fina. Be cirang dangbe guruh moo katpo diibuu nkaa wan, mpee mbiise di wan kin ten pitang Naan nkaa ni ye?

³¹Mpeemini, be koo a mbii diidang ye di wuu c`in, koo a se mbiise, koo a shwaa mbiishwaa, be wu c`in mbii mo jir mpee le Naan a diides.

³²Taji wu le ku mee guruh canshii kas. Koo di ngo ni a ngu Yahudi kas, koo di a Ekisya mu Naan.

³³Kaadi wan kin gung mpeku wan c`in mbii di mo shang di nguruh mo jir. Ba wan kin tang a diiret mukaa fina kas, amma wan kin tang a diiret mu guruh mo des, mpeku mo kat bam di.

1 Koronti 11

¹Wu mwaan ndighin shiimwaan fina, kaadi wan kin mwaan ndighin shiimwaan mu Kristi si.

²Wan kwoop wun, mpeedi wuu pan wan ndighin mbii mo jir, ki-wuu mwaan ndighin kam di ji wan kam mo nwun zak.

³Amma wan ribet ku wu man nee, a Kristi wuri a kaa k̀ koo a mish diidang ye, ki-a mish wuri a kaa k̀ mat firi, ki-Naan wuri a kaa k̀ Kristi.

⁴Mpeemini koo mish diidang ye di wuri c`in aduwa, ki-satpo k̀ Naan ndighin duu k̀ guruh mo ki-kaa firi a pipaa, be wurii j`i ki-nashoop nkaa Kristi di a wuri a kaa firi mmimi.

⁵Koo mat diidang ye di wura c`in aduwa, ki-satpo k̀ Naan di ba wura paakaa fira kas, be wuraa j`i ki-nashoop nkaa mish fira. Di a wuri a kaa fira, ki-zak, be wura dee a kaa mat di mo sak kaa nwura ngau si mmimi.

⁶Katdang ba mee mat paakaa fira kas, be ni ret ku wura saa shoopkaa fira. Amma katdang saa shoopkaa koo sak shoopkaa nin nj`i ki-nashoop mmat, be ni ret ku wura paakaa fira.

⁷Ba ni ret ku ngumish paakaa firi kas, mpeedi Naan dak mish a kaa shin si, ki-wurii kam a diides k̀ Naan. Amma mat wura ki-kam a diides mu mish.

⁸Ba gyet Naan dak mish a shi sat mu mat kas, amma gyet wuri dak mat a shi shin mu mish.

⁹Ki-zak, ba gyet Naan wuri le mish a mpee mat kas, amma gyet wuri le mat a mpee mish.

¹⁰Mpeemini, be ni ret ku mat paakaa fira, ku ni kam di nee, wura a nder k̀ mish fira, ki-mpee nyemlop k̀ Naan mo zak.

- 11 Jir kisi, be seen funu di mun ki-ni ndighin Daa, be ba mat wura dik kɩ-mish fira kas, ki-ba mish wuri dik ki-mat firi kas zak.
- 12 Mpeedi gyet Naan wuri dak mat a shi mee dyes kɩ-mish, ki-ni aasi zak, yaksi be a mat wura kɩ-laa mish. Mbii moo pwat a pe Naan di jir.
- 13 Wun shikaa fuu, wu beetpo diisi ni, kyet nin ndire mpeku mat wura c`in aduwa nNaan ndighin kuur kɩ-gurum mo, di ba wura paakaa fira kas wa?
- 14 Koo a shi dyen, be ni kam nwun kas aa? Nee ni a mbii nashoop ku mish wuri dyel shoopkaa shwal-shwal.
- 15 Amma katdang be mat wura dyel shoopkaa diishwal-shwal, be mini a mbii jwat nwura kas aa? Mpeedi mo cin shoopkaa diishwal-shwal ni nwura, a mpeku wura paakaa fira di.
- 16 Amma katdang mee ngo ki-ribet beetshik nkaa po diisi, be ba mumun, koo Ekhisya mu Naan mo, be ba mu loghot ki-mee ar di ni a mu seyil nNaan di ni dik ki-mini kas.
- 17 Ndighin waar diisi, be ba wan kwoop wun kas, mpeedi kuur fuu ni ba nii koghop ni kas. Mpeedi katdang wu j`i wu kaat ndighin kuur fuu, be mbii di wuu c`in ni mo, be ba mo ret kas. Nii waa wuwat gurum mo met aku di nin mbam mo.
- 18 To, din nshee ni, katdang wu kuur, kaa Ekhisya si, mpee seyil nNaan, be ba po fuu moo so ndangshak kas, har kaadi ji wan kitingpo mini, be wan doghom cinzeen nni.
- 19 Ba ni ki-mee kyetwa kas, ni a ting, ku mo kat bakshak di ndighin wun, mpeku mo man nyemso ndang Naan din ndire ni mo di azeen-nzeen.
- 20 Katdang wu j`i wu kaat ashak, be ba wuu se a Tong Ashak mu Daa ni kas.
- 21 Mpeedi katdang wu doghom se ni, be koo weye wuri yaa se mbiise di wuri j`i kini, har wuu le ku neenlaa mpak mo, ku pak moo shwaayughur di.
- 22 Kai! ba wun ki-tulu di wun nse ki-shwaa di kas aa? A me le dang wuu toklong nkuur mu Ekhisya ki-Daa ye? Ki-a me le dang wuu cin nashoop nyem di ba mo ki-mee mbii kas ye? Wan nsat a me nwun mpee mbii kaa diisi si ye? Wan nkwoop wun aa? Waash, ba wan nkwoop wun kas koo diben.
- 23 Wan lap kam diisi ni a pe Daa di, di wan kin cin nwun si zak. Nee, mpar di gyet mo seet Daa Jesu di, be Daa Jesu wuri mang bred.
- 24 Abwoon di wuri ki-c`in aduwa mu pirang Naan nkaa bred ni, be wuri yilang ni, wuri sat nee: "Diisi ni a san fina, di wan kin cin ni mpee wun. Wu naa nc`in aasi, mpeku taji wu mander nwan kas."
- 25 Ni aasi zak, be abwoon di mo se mbiise, be wuri mang laadaa, be wuri sat nee, "Laadaa diisi ni a bitemcuk shi toghom kɩ-Naan diipoo, di ni ndighin toghom fina. Katdang koo a pirang ye di wun nshwaa am anab ndighin laadaa ni, be wuu shwaa ni a mpeku taji wu mander wan kas."

- ²⁶Shii kɪ-dɪisi ni a nee, koo a pirang ye di wuu se bred ni, kɪ-wu shwaa am anab ndighin laadaa ni, be wuu c`in a langting nkaa muut kɪ Daa Jesu, har pardɪ wurin mbaa j`i.
- ²⁷Katɔang mee ngo kɪ-se bred ni kɪ-shwaa am anab ndighin laadaa mu Daa ni, ba a ndighin ar din ndire kas, be ngo mini kɪ-c`in a shikbish nkaa shin mu Jesu kɪ-toghom firɪ mmɪni.
- ²⁸Ni ret ku gurum shee kyamshin firɪ akudang wurii se bred, kɪ-shwaa am anab di nin ndighin laadaa mu Daa ni.
- ²⁹Mpeedi katɔang ba gurum manshii kɪ-shin mu Daa Jesu kɪ-toghom firɪ ni kas, dangbe wuri kɪ-se bred kɪ-shwaa am anab di ni ndighin laadaa mu Daa ni, be gwar mini kɪ-j`i aa diyeel nkaa shin firɪ mmɪni.
- ³⁰A nii le, dangbe pak fuu mo a gok, kɪ-ba pak mo kɪ-bal kas, har pak fuu mo des, mo kɪ-murap.
- ³¹Amma katɔang mu kyamsun funu mo azeen-nzeen, kɪ-mu c`in mbii mon ndire-ndire be ba Naan tokdiyeel mmun kas.
- ³²Amma Naan wurii tokdiyeel mmun, kɪ-wurii kar mun, a mpeku taji wurin ncanɔdiyeel diibish mmun ashak kɪ-gurum diibish, di mo ndighin yil diisi, parkyes kɪ-yil ni kas.
- ³³Mpeemini, dyemnaa mo, katɔang wu kuur ashak mpee se Tong Ashak mu Daa, be ni ret ku wu kumshak.
- ³⁴Katɔang neenlaa mmeme fuu, be ni ret ku gwar mini sese ntulu firɪ akudang wurii j`i kuur ni. Mpeku taji Naan wuri candiyeel diibish nkaa wun jir, a peekuur fuu ni. Po nkaa kaghar mbii di mo dee di, be see pardɪ wan wul pe wun di, dangbe wan nsatpo nwun nkaa mo jir.

1 Koronti 12

- ¹Dyemnaa mo, po nkaa zughum di Riin kɪ-Naan wurii cin ngurum. Ba wan ribet ku wu nook manshii ni kas.
- ²Wu man nee, kaadi gyet wu kudi a nyemseyil nk`um mo, be wuu seyil nk`um di ba mo kɪ-seen kas, shi ar mo shini-shini.
- ³Wan ribet ku wu man nee, ba mee ngo, di wurii katpo shi Riin kɪ-Naan, wurin mmak sat ne Jesu wuri a mbii fulup kas. Kɪ-ba mee gurum mak c`in langting nee, "Jesu wuri a Daa." Katɔang ba wurii mwaan a ndighin Riin kɪ-Naan kas.
- ⁴Zughum di Riin kɪ-Naan wurii cin ngurum mo, mo di shini-shini, amma a Riin diimindong wurii cin mo ngurum mo.
- ⁵Dak mo di shini-shini, amma Daa a mindong.

- ⁶Man di gurum moo c`in dak dishik mo shini-shini, amma a Naan diimindong wurii c`in man ni ngurum mo, mpeku mo c`in dak ni di.
- ⁷Riin k̀Naan wurii kám shin ngurum mo ndighin ar mo shini-shini, mpeku mo c`in dak di nin mbam niyee mo di jir.
- ⁸Mee gurum, be Riin k̀Naan ni cín a zughum mu man satpo nwuri shi seen, ki-mee gurum be Riin ni c`in a zughum mu man mbii nwuri.
- ⁹Mee gurum, be Riin ni cín a zughum mu cínzeen nwuri, ki-mee gurum be Riin ni cín a iiko nwuri mpee bar nyemgok mo.
- ¹⁰Mee gurum be Riin k̀Naan ni cín a zughum mu c`in mbii aapo nwuri, ki-mee gurum be Riin k̀Naan ni cín a iiko mu satpo Naan ngo ni. Mee gurum be Riin wuri cín a man mu bakyit nzughum di mo put a pe Riin k̀Naan di, ki-riin di ba mo put a pe Naan di kas zak. Mee gurum be Riin wuri cín a zughum mu katpo shi lipo mo shini-shini ngwar mini. Mee gurum zak, be wuri cín a zughum dii mu manshii k̀piring ki-lipo mu gurum mo shini-shini ngo ni.
- ¹¹A Riin k̀Naan diisi wuri mindong, di wuri cín zughum diisi mo ngurum mo shini-shini zak, kaadi wuri naa ni ret nwuri nyit si.
- ¹²Kristi wuri a kaa shin k̀gurum si. Kaadi wu man nee, shin k̀gurum ni ki-beep mo des, amma jir kisi be shin k̀gurum ni a mindong bejee dak, koo di ni ki-beep mo shini-shini.
- ¹³Mo c`in baptisma mmun jir a ndighin Riin diimindong, aasi be mu dee a diimindong, koo di mun a nyem Yahudi mo, koo di ba mun a nyem Yahudi mo kas, koo di mun a kirom mo, ki-koo di mun a jeplu mo zak. Mun jir, be muu ten mu lap a Riin k̀Naan diimindong.
- ¹⁴Ba shin k̀gurum ni ki-beep a mindong bejee kas, amma ni k̀beep mo a des.
- ¹⁵Katdang shii sat nee; "Ba wan a sar kas, mpeemini be ba wan a memee mbut shin k̀gurum kas." Koo di shii satpo mini, be ba nin nnook dee a memee mbut beep mu shin k̀gurum kas.
- ¹⁶Ki-zak, katdang be kom sat nee, "ba wan a yit kas, mpeemini be ba wan a memee mbut shin k̀gurum kas." Koo di kom satpo mini, be ba kom nin nnook dee a memee mbut shin k̀gurum kas.
- ¹⁷Katdang di shin k̀gurum ni a yit jir, be di gurum ki-kingpee a shi meye? Katdang di shin k̀gurum a kom jir bejee, be di cirang gurum nkiring du k̀mbii mo di ye?
- ¹⁸Amma Naan wuri lebeep mo shini-shini ndighin shin k̀gurum, kaadi wuri naa ni ret nwuri nyit si.
- ¹⁹Katdang be di beep ni a mindong bejee dak, be di shin k̀gurum ni a neye?
- ²⁰Kaadi beep k̀gurum mo di des, amma be shin k̀gurum ni a mindong bejee dak,

- ²¹mpeemini, be ba yit mmak sat nsar nee. "Ba wan kin ribet wii kas." Ki-zak, ba kaa mmak sat nshii nee, "Ba wan kin ribet wii kas."
- ²²Azeen-nzeen, ba ni aasi kas, mpeedi rep beep di muu naa mo kaa ba mo ki-bal kas si, be mo ki-koghop ni des mpee shin kè gurum.
- ²³Ki-muu tap ki-beep di muu bak mo des zam. Beep di mo mbut nsun funu mo, di ba mo ret naa kas, be muu tap ki-mo riret.
- ²⁴Amma ba muu cin diides mini mbeep funu diiret naa ni mo kas. A Naan wurii tap leshin kè gurum aasi, mpeku beep di ba mo ki-bal kas, be mu tap di ki-mo riret zak.
- ²⁵Mpeku taji mee bakshak yaghal ndighin shin kè gurum kas. Amma koo a beep diidang ye be nii tap ki-ginighin.
- ²⁶Katdang jeel taa nkaa mee beep ni, be kaghar beep ni mo jir mon nshwaajeel ni. Amma katdang mo kwoop mee beep ni, be kaghar beep ni mo jir, mon nc`in retnyit ashak ki-beep mini.
- ²⁷Wun jir wun a shin kè Kristi, koo a weye ndighin wun, be wuri a memee mbut mbeep firi.
- ²⁸Ndighin Ekhisya, be Naan wuri kè biip gurum mo le shini-shini. Din nshee, be wuri kè biip jeplop kè Jesu mo, diivul, be wuri biip nyemsatpo kè Naan mo, diikun, be wuri kè biip nyemkam mo. Ki-wuri biip nyem c`in dak mu mbii aapo mo. Dangbe wuri kè biip nyem bar gurum mo, ki-nyembam gurum mo, nyemnaa gurum mo, mpeku mo c`in dak di ndire-ndire, ki-nyemkatpo mo shi liispo mo shini-shini zak.
- ²⁹Ba a gurum mo jir a jeplop kè Jesu kas. Ba a gurum mo jir mo a nyemsatpo kè Naan kas.
- ³⁰Ba a gurum mo jir, di moo c`in dak dii mu aapo kas. Ba a gurum mo jir, di mo mak yakshii kè mbii di moo sat shi liispo mo shini-shini kas.
- ³¹Amma ni ret ku putughup fuu mo dee a nkaa zughum di mo ki-koghop ni met ndighin zughum diisi ni mo. Yaksi, be wan nkam wun mee mbii di ni ret ku wu c`in met kaghar mbii mo jir.

1 Koronti 13

- ¹Katdang wan mak katpo shi lipo mu gurum mo, ki-mu nyemlop kè Naan mo, amma katdang ba wan ki-wal ndighin putughup fina kas, be wan dee a kaa wal ki-garwa di nin nfii si, koo kaa wal kè kunguleng si.
- ²Katdang be wan ki-zughum mu satpo kè Naan nkaa mbii di mon ndung j`i, ki-wan manshii kè mbii diisisok mo, har ki-kaghar seen mo jir, ki-koo di wan ki-cinzeen di ni le ku wan sat njwak mo yaghal aku, a peedi mo di, be katdang ba wan ki-wal ndighin putughup fina kas, be ba wan a mee mbii kas, koo diben.

- ³Koo di wan cín long fina mo jir ngurum mo shi zughum, kɪ-koo di wan cín san fina mpeku mo wus ni di, be katdang ba wan kɪ-wal kas, be ba nii mee koghop pe wan di kas, koo dɪben.
- ⁴Wal ni a gung mbii mo, kɪ-naajeel kɪ gurum mo zak. Ba wal ni kɪ-c`in zughur koo canjagham kas koo wup nsat kas.
- ⁵Ba wal ni kɪ-roghop, koo toklong ngurum mo kas. Ba wal ni kɪ-d̄ar a nkaa mbii di mo ret ni nyit bejee d̄ak kas. Ba wal ni kɪ-langtughup, koo ni wet nyaa shikbish di gurum kɪ-ni mputughup kas.
- ⁶Ba wal ni kɪ-kat retnyit kɪ-mbii diibish mo kas, amma wal nii kat retnyit a ndighin mbii di mo azeen.
- ⁷Wal ni kɪ-gung ndighin mbii mo jir, kɪ-nii cínzeen ndighin mbii mo jir zak. Wal nii canciin ndighin mbii mo jir, kɪ-nii yaa sat ndighin mbii mo jir.
- ⁸Ba wal nii kyam taa kat kas. Ba wal nii kyes kas, har ngaa-ngaa. Amma satpo kɪ Naan nkaa mbii di mon ndung j`i mon ndel so, kɪ-zughum mu iiko mu katpo shi lipo mo shini-shini, mon ndel so. Manshii kɪ-mbii mo, be mini ndel so zak.
- ⁹Azeen ba man funu ni a di gigam kas, kɪ-zak, satpo kɪ Naan nkaa mbii di mon ndung j`i, ba ni a diigam kas.
- ¹⁰Amma katdang pard̄i ngo di wuri a diigam wurin nj`i, be mbii di ba mo a diigam kas, mon ndel so si.
- ¹¹Kaadi gyet wan kuɗi a làa, be wan kin katpo a kaa làa si. Wan kin c`in a pan kɪ-jep mo ndighin putughup fina, kɪ-zak, wan kin c`in mbii mo a kaa làa si. Amma, yaksi kaadi wan a gunan, be wan yit d̄ak di mo a mu jep mo jir.
- ¹²Mbii di muu naa mo yaksi, be muu naa mo a shir-shir kaadi muu naa muriin ndighin mbii naayit di ba ni naapee riret kas si. Amma parmeeci be mun nnaa mbii mo riret shi yit kɪ-yit. Yaksi be mbii di wan man mo akáa-akáa bejee d̄ak, amma parpuus mini be wan mman mbii mo ndire-ndire jir, kaadi Naan wuri kɪ-ten man wan si.
- ¹³Mbii mo di kun, di ba mon nkyam del kas, mo a cínzeen, kɪ-canciin, kɪ-wal, amma wal ni des met mmo jir.

1 Koronti 14

- ¹Ni ret ku wu naa tong ndighin wal, kɪ-zak, wu le putughup fuu mo nkaa zughum di Riin wurii cín mo, met jir, be a zughum mu satpo Naan nkaa mbii di mon nc`in.
- ²Koo a weye di wuri kɪ-katpo a shi mee lipo diici, be wurii katpo aa Naan, ba wurii katpo aa gurum mo kas. Mpeedi ba mee gurum man mbii di wuri sat ni kas, wuri sat a mbii di mo a sisok ndighin bal kɪ-Riin.
- ³Amma koo a weye, di wurii sat a mbii di Naan kɪ cín nwuri, mpeku wuri sat di ngurum mo, be wurii katpo aa gurum mo jir mm̄ini. Mpeku wuri bal kwak di ngurum mo, kɪ-zak, mpeku wuri bam mo di, kɪ-mpeku wuri caa mo di.

- ⁴Ngo di wurii katpo a shi mee lipo diici, wurii bam a kaa firi bejee. Amma ngo di wurii sat a po di Naan k̀cín nwuri, mpeku wuri sat di ngurum mo, be wurii bam a Ek̄isya ni jir.
- ⁵Wan ribet ku wun jir, wu katpo shi lipo mo shini-shini, amma dyen nwan nee, di wun jir, wun nsat a po di Naan k̀cín nwun, mpeku wu sat di ngurum mo. Ngo di wurii sat a po di Naan k̀cín nwuri mpeku wuri sat di ngurum mo, be gwar mini met ngo di wuri k̀katpo shii mee lipo diici, see koo katdang be mee guruhum di, di wurin mmak piring k̀po ni akudang, mpeku ni bam Ek̄isya ni di.
- ⁶Yaksi dyemnaa mo, katdang wan so pe wun di, dangbe wan katpo k̀wun a shi lipo mo shini-shini, be kyet wan k̀mee koghop ni pe wun di wa? Katdang ba wan so aa mee lop diipoo nwun pe Naan di, koo mee man, koo mee po di Naan wuri k̀cín nwan, mpeku wan kam di nwun kas, be ba ni k̀mee koghop ni pe wun kas.
- ⁷Koo a mbii c̀in kook di ba mo k̀mee seen kas, kaa kuleet k̀ndeng-ndeng si, katdang ba ngutaa ni, taa doo ni riret kas, be cirang dang guruhum mmanshii k̀kook di gwar nii taa di ye?
- ⁸Ki-zak, katdang ba ngutaa feer wuri taa doo ni riret kas, be cirang dang guruhum mon dak sut mpee lek ye?
- ⁹Ni aasi zak k̀wun, katdang wu sat mbii mo a shi lipo diici di ba guruhum mo manshii ni riret kas, be cirang dang guruhum mon mmanshii k̀mbii di wuu sat ni di ye? Katdang ni aasi, be po di wuu sat ni, be kut k̀mang ni del so k̀ni si jaap.
- ¹⁰Azeen lipo mo di shini-shini ndighin yil diisi, k̀koo a diidang ye, be ni k̀shii k̀ni.
- ¹¹Amma katdang ba wan man lipo di mee guruhum k̀sat kas, be gwar mini a mizep pe wan di, k̀wan dee a mizep pe gwar mini di zak.
- ¹²Ni aasi zak k̀wuwun. Kaadi wun wuu fes wu kyaghar zughum mo di Riin k̀Naan wuri k̀cín mo, be wu gung ku wu c̀in dak di, a shi zughum di mon nc̀in mbam mpee dik Ek̄isya ni.
- ¹³Mpeemini, ngo di wurii katpo shi lipo mo shini-shini, be wuri c̀in aduwa, mpeku Naan wuri cín zughum mu man piring shii k̀mbii di wurin nsat ni mo di zak.
- ¹⁴Mpeedi katdang wan c̀in aduwa nNaan shi mee lipo diidik, be riin fina nii c̀in aduwa ni zak, amma ba pan fina nii koghop ni kas.
- ¹⁵Katdang ni aasi, be wan nc̀in a meye? Wan nc̀in aduwa shi riin fina, k̀wan nc̀in aduwa shi pan fina zak. Wan nc̀in kook ndighin riin fina, k̀wan nc̀in kook ni shi pan fina zak.
- ¹⁶Katdang wugha c̀in aduwa mu p̄tang Naan ndighin kuur a shi riin fugha bejee, di ba guruhum mo k̄ting mbii di wugha sat ni kas, be cirang mon nsat amin mpee aduwa mu p̄tang di wugha sat ni ye? Mpeedi ba guruhum ni mo man mbii di wugha sat ni kas.
- ¹⁷Koo di aduwa fugha mu p̄tang Naan ni ret nNaan nyit, be ba ni bam ginang kas.

- ¹⁸Wan pihang Naan, mpeedi wan kin katpo mo shi lipo mo shini-shini met nwun jir.
- ¹⁹Amma ndighin kuur mu Ekhisya, be ngyal wan satpo mo a paat bejee, di gurum mon nkiling, ki-ni kam mbii mo zak, met di wan nsatpo mo dubu kaghapaat shi lipo mo shini-shini di ba gurum mo manshii ni kas.
- ²⁰Dyemnaa mo, taji wu c`in pan kaa jep mo si kas, wu dee kaa jep mo si ndighin mbii diibish mo, amma wu dee kaa nyemnan mo si ndighin pan fuu mo.
- ²¹Mo k`ten ran ndighin takarda k`Naan nee: "A shi gurum di moo katpo diici mo, ki-a shi lipo k`mizep mo, be wan nkatpo nyem diisi mo, a dishik amma jir kisi, be ba mon nkiling wan kas, Daa wuri sat aasi."
- ²²Katpo shi lipo mo shini-shini, ni dee a alama mpee nyem di ba mo cinzeen kas. Satpo di Naan k`cin mmee gurum, mpeku wuri sat mbii di ngurum mo, mini a mpee nyem di mo k`ten cinzeen mo, ba mini a mpee nyem di ba mo k`cinzeen kas.
- ²³Mpeemini katdang nyem Ekhisya mo kaat ashak, dangbe koo weye wuri doghom katpo shi lipo mo shini-shini, be katdang nyem di ba mo man mee mbii kas, koo nyem di ba mo k`cinzeen kas, mo j`i del ndighin kuur fuu ni, be wu pan ne, mon nsat nee wun a nyemtar mo kas aa?
- ²⁴Amma katdang be koo weye wuri sat a po k`Naan, be katdang mee gurum di ba wuri k`cinzeen kas, koo gwar di ba wuri man mee mbii kas, wuri j`i del ndighin kuur fuu ni. Be po Naan di wuu sat ni, nin nle ku gwar mini man nee azeen-nzeen di a ngushikbish, be po di wuri kiling ni, nin mbiyang putughup firi.
- ²⁵Mbii di gwar mini k`pan mo a sisok ndighin putughup firi, be mon nkaa put agaak, k`har wurin ntaa nyil, ku wuri seyil di nNaan, k`wurin nsat di nee, azeen-nzeen Naan wuri di nnaar fuu.
- ²⁶A mbii di wan kin ribet sat ni ndiisi, dyemnaa mo. Katdang wu kuur ashak mpee seyil nNaan, be memee fuu k`kook mu kwoop Naan, k`memee k`mbiikam, k`memee k`po di Naan k`woo nwuri, k`memee k`satpo ndighin lipo diici mo, k`zak, memee k`piring mbii di moo sat shi lipo diici ni mo. Wu yit ku mbii diisi mo jir, mo dee a mbii di mon c`in bal Ekhisya ni.
- ²⁷Katdang mee gurum mo man katpo shi lipo diici mo, be gurum mo kaa vul koo kun si, mo katpo ni ndangshak-ndangshak, be ni a ting mee gurum piring shii k`mbii di mo sat ni ngurum mo jir.
- ²⁸Amma katdang ba mee gurum di, di wurin mmak yakshii k`mbii di ngukatpo shi lipo diici ni wuri sat kas, be gwar mini dok titik ndighin kuur k`Ekhisya ni, be see wuri katpo mini a ndighin putughup firi k`Naan bejee dak.
- ²⁹Gurum mo kaa vul koo kun si, mo katpo di Naan wuri k`cin mo, mpeku mo sat ni di ngurum mo. Ni ret ku kaghar ni mo beetshii k`mbii di mo sat ni.
- ³⁰Amma katdang Naan wuri cin mee po mee gurum di wuri di ndighin kuur ni, mpeku wuri sat di ngurum ni mo, be ni ret ku gwar di wuri nkaa katpo nshee si wuri dok titik.

- ³¹Wu mak satpo k̀Naan ni ngurum mo ndangshak-ndangshak, mpeku koo weye be wuri kám mee mbii di ku ni bam putughup di nwuri zak.
- ³²Zughum mu satpo k̀Naan, ni a nder k̀ngusatpo Naan ni.
- ³³Ba Naan wuri a Naan di wurii c`in mbii mo a burish kas, amma wuri a Naan di wurii tap c`in mbii mo ndangshak-ndangshak ndighin riyang. Moo c`in aasi ndighin Ekhisya mu nyem diibang mo jir.
- ³⁴Ni ret ku, mat mo dok titik ndighin kuur mu Ekhisya mo. Ba mu ribet mmo, ku mo katpo kas. Amma ni ret ku, mo sham k̀kaa furu mo, kaadi Waar k̀nyem Yahudi mo sat si.
- ³⁵Katdang mo ribet man mee mbii, be mo tal pu mish furu mo ntulu. Mpeedi ni a mbii shooppee, mpeku mat katpo ndighin kuur k̀Ekhisya mo.
- ³⁶Mo shee po k̀Naan ni a shi wun aa? Koo a wun a nyem di po k̀Naan ni wul pe wun di bejee dak ye?
- ³⁷Katdang mee guruh k̀pan nee, wudi a ngusatpo k̀Naan, koo wudi k̀zughum di ni a mu Riin, be ni ret ku gwar mini man nee, mbii di wan kin ran nwun ni a Waar k̀Naan.
- ³⁸Katdang gwar mini kwar kiting po diisi ni mo, be taji wu kiting wuri kas.
- ³⁹Mpeemini, dyemnaa mo, wu le putughup fuu mo a nkaa satpo k̀Naan, k̀taji wu ci katpo ndighin lipo mo shini-shini kas.
- ⁴⁰Amma wu c`in koo a meye ndighin dyen, k̀ndangshak-ndangshak zak.

1 Koronti 15

- ¹Dyemnaa mo, yaksi be wan ribet baa lepan di nwun, nkaa po diiret, di gyet wan kin sat ni nwun, di gyet wuu lap ni, k̀di wu cinzeen, di wuu dar a nkaa ni zak.
- ²A shi po diiret diisi ni, be wuu kat bam katdang be wu yaa po di wan kin sat ni nwun bal-bal. Katdang aasi kas, be cinzeen fuu ni a diibuu.
- ³Mbii di gyet wan kin lap ni, be wan k̀cin a ni nwun, di ni k̀koghoh ni hakyeng nee; Kristi wuri muut mpee shikbish funu mo, kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si.
- ⁴Mo wum wuri, be wuri yaghal a peemut par shii diikun, ntiit k̀mbii di mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si.
- ⁵Wuri shee kámshin firri mPita, dangbe wuri kámshin firri njeplop firri diikaghapaat baavul si mo.
- ⁶Abwoon mini, be wuri kámshin firri nyemcinzeen mo, di mo met daripaat a pee mindong. Pak nyem di j`i mo naa wuri, mo di des di mo kudi k̀seen, amma pak mo k̀ten murap.

- ⁷Wuri kámshin firí nJemis zak, kí-jeplop firí ni mo jir.
- ⁸Dangbe a peekyes ni, be wuri kámshin firí nwan zak, wan dí wan a kaa làa dí mo kí-ten taa làa, be ba tar làa ni kí-wul kas si.
- ⁹Mpeedí wan a díilee mbut jeplop kí-Jesu ni mo. Ba dí ni ret ku mo pet wan a memee mbut jeplop kí-Jesu mo kas, mpeedí gyet wan kí cín jeel Ekíhísyá kí-Naan.
- ¹⁰Amma mpee díiret kí-kussuk kí-Naan, be wan dí, kaadí wan dí yaksi si. Díiret kí-kussuk díisi dí Naan wuri cín nwan, ni kí-c`in dák des ndíghin wan. Har wan kí c`in dák shibal met jeplop firí ni mo jir. Amma jir kisi, be ba a wan c`in dák míni mo kas, amma a díiret kí-kussuk kí-Naan dí ni c`in dák ndíghin putughup fina.
- ¹¹Ni aasi, koo dí gyet, a wan satpo ni, koo dí gyet a mo satpo ni, be muu sat a mbii díimíndong, kí-wun wuu cínzeen a po míni.
- ¹²Katdang moo satpo nee, Kristi wuri kí-yaghal a peemúut, be a me le dang pak fuu moo sat ne, ba mee yaghal a peemúut dí mpee nyem dí mo kí-ten murap mo kas ye?
- ¹³Katdang ba mee yaghal a peemúut dí, mpee nyem dí mo kí-ten murap kas, be ni kám nee, ba Kristi wuri kí-yaghal a peemúut kas mmíni.
- ¹⁴Katdang be ba dí Kristi wuri kí-yaghal a peemúut kas, be po díiret, dí muu sat ni dee a díibuu, kí-be dí cínzeen fuu ni dee a díibuu zak.
- ¹⁵Be dí mu dee a nyem c`in langting mu dung mo nkaa Naan, mpeedí muu c`in langting nkaa Naan nee, a Naan wuri yaghal kí-Kristi a peemúut. Amma katdang dí ni azeen-nzeen ne, ba nyem dí mo kí-ten murap mon nyaghal a peemúut kas, be ba Naan wuri kí-yaghal kí-Kristi a peemúut kas míni zak.
- ¹⁶Katdang ba nyem dí mo kí-murap mon nyaghal kas, be ba Kristi wuri kí-yaghal kas zak.
- ¹⁷Katdang dí ba Kristi wuri kí-yaghal a peemúut kas, be cínzeen fuu ni dee a díibuu, be dí har yaksi, wuu tong dí a mbut shikbish fuu mo vit.
- ¹⁸Be dí nyem dí mo kí-ten murap mbut Kristi, mo kí-dee a díilítagham mo mmíni zak.
- ¹⁹Katdang dí canciin funu ndíghin Kristi ni a mpee seen díi mu yil díisi dák, be dí mu dee a mbii naajeel, met kaghar guruh mo jir.
- ²⁰Yaksi Naan wuri kí-yaghal kí-Kristi a peemúut azeen-nzeen. A wuri a díin nshee, mu yaghal a peemúut, mu nyem dí mo kí-ten murap mo jir.
- ²¹Kaadí gyet, muut ni del ndíghin yil díisi, a mpee ngumíndong, ni aasi zak, be a mpee ngumíndong, be Naan wurin nyaghal kí-guruh dí mo kí-ten murap mo a peemúut zak.
- ²²Mpeedí a mpee Adam be guruh mo jir mo murap, ni aasi zak, a ndíghin Kristi be guruh mo jir mon nyaghal a peemúut kí-seen.

- ²³Amma koo meye be mo a ndangshak-ndangshak. A Kristi wuri a din nshee mu yaghal a peemúut akudáng. Katdáng wurin mbaaj`i, dǎngbe nyem firi mon nyaghal a peemúut zak.
- ²⁴Dangbe peekyes k̀ yil nin nj`i wul, be Kristi wurin ncín mulki ni nNaan puun, abwoon di wuri k̀-ten twa koo a mulki, k̀-iiiko, k̀-koos a bal diidáng ye.
- ²⁵Mpeedi ting Kristi wurin nc`in mulki ni har parpuus di Naan wurin nle shaarlek k̀ Jesu mo dee nder shii firi.
- ²⁶Shaarlek di wurin ntu ni a pee kyes ni, a muut.
- ²⁷Mpeedi Naan wuri k̀-ten le mbii mo jir nder shii firi. Kaadi mo k̀-~~sat~~ si nee, "mo k̀ le mbii mo jir nder shii firi". Be ni dee agaak ne, ba a Naan dee nder firi kas, amma Naan wuri k̀-~~le~~ mbii mo jir nder k̀-~~Kristi~~.
- ²⁸Amma, abwoon di mo k̀-~~le~~ mbii mo jir, nder k̀-~~mulki~~ mu Naan, be Laa ni wuri shikaa firi, wurin nleshin firi nder k̀-~~Naan~~. Naan di wuri le mbii mo jir nder k̀-~~Kristi~~, mpeku Naan wuri se mulki di nkaa mbii mo jir.
- ²⁹Yaksi, katdáng be di ba mee yaghal a peemúut di kas, be di nyem di moo c`in baptisma mmo a koppee k̀-nyem di mo k̀-~~murap~~, be mon nkat a meye? Katdáng di ba mee yaghal a peemúut di kas, be a me le dǎngbe gurun moo c`in baptisma a koppee k̀-nyemmuut mo ye?
- ³⁰Ki-zak, be di a me le dǎngbe muu lappee, ku muu shwaajeel di kisi shidaar-shidaar ye?
- ³¹Dyemnaa mo, wan kin naa muut, koo a puus diidáng ye. A roghop di wan kin ndighin wun, di ni a seen funu ndighin Kristi Jesu, Daa funu, a ni le dǎng wan satpo mini.
- ³²Katdáng di gyet wan c`in lek ashak k̀-~~luwayil~~ mo nyil Afisus a mpee pan mu gurun dak, be libet di wan nkat ni a meye? Katdáng be ba mo yaghal k̀-nyem di mo k̀-ten murap a peemúut kas, "Be wu yit ku mu se, mu shwaa, mpeku dadaar be mu murap di."
- ³³Taji wu yit ku mee gurun num wun kas. Katdáng gurun k̀-~~mwaan~~ ashak k̀-nyemdiibish mo, be mise firi nin ndee a diibish zak.
- ³⁴Wu baa wu j`i ndighin pan fuu mo kaadi ni ret ku wu c`in si, k̀-~~wu~~ nook c`in shikbish. Wan kin sat nwun nee, ba pak fuu mo man Naan kas. Wan kin sat diisi a mpeku ni shoop wun di.
- ³⁵Meebe, mee gurun ntal nee, "Cirang dǎngbe nyem di mo k̀-ten murap, mon mbaa yaghal di a peemúut k̀-~~seen~~ ye? Mon nyaghal a shi kiyeet k̀-~~sut~~ diidáng ye?"
- ³⁶Wugha mwen! A man nee, katdáng a kop cirem ndighin yil, be see cirem nin nwam, dǎngbe àas k̀-~~mbii~~ di a kop ni kaa put.

- 37Katdang a kop mee cirem nyil, be ba wugha ki-iiko nkaa ni kas, amma wugha kikop a aas ni bejee dak. Bishmee be, ni a aas kishwaa, kas meebe mee cirem diidik.
- 38Amma Naan wurin ncín mee shin di nni, kaadi wuri kiten le ni si. Koo aas cirem diidang ye, be Naan wurin ntap cin shin kinni dik.
- 39Ba nan mo a ntiit-ntiit jir kas. Gurum mo kinnan muru dik, kiluwa mo kinnan muru dik, kiny`er mo kinnan muru dik, kipupwap mo kinnan muru dik zak.
- 40Mun di kisun di mo a mu dengnaan, kismun di kisun di mo a mu yil diisi zak. Amma sun funu di mo a mu dengnaan, ret kidiides kimo ni dik zak kisun funu di mo a mu yil diisi.
- 41Ret kidiides mu puus ni dik, ret kidiides mu tar ni dik, kimu zar mo dik zak, jir kisi, be pak ret kidiides, mu zar ni moo met nshak zak. Mo di kidiides furu mo shini-shini.
- 42Nin ndee aasi zak, parpuus di nyem di mo kiten murap, mon nyaghal a peemut. Kaadi mo wum gurum, be shin firi ni wam, amma kaadi Naan wurin nyaghal kigurum a peemut, be ba shin firi nin mbaa wam di zak kas.
- 43Kaadi mo wum gurum, be nii bish naa, kiba ni kibal kas, amma parpuus di Naan wurin nyaghal kinni a peemut, be nin yaghal a ndighin diides, kinnin nret naa zak.
- 44Kum gurum di moo wum ni aa shin mu nan bejee dak, amma parpuus di Naan wurin nyaghal kigurum a peemut, be ni den a shin mu riin. Kaadi sun di ni a mu nan ni di si, be azeen-nzeen sun di ni a mu riin ni di zak.
- 45Mo kiten ran ndighin takarda kinaan nee; "Naan wuri shee le Adam wuri a gurum diiseen." Amma Adam dii mu kyes ni, wuri a Riin mu seen, kiwuri cin seen ngurum mo.
- 46Ba gyet a ngo mu riin wuri shee ji kas, amma gyet a ngo mu nan shee ji dangbe ngo mu Riin kibaj`i.
- 47Gwar di gyet Naan shee le wuri, be gyet Naan dak wuri a shi yil, amma gwar diivul ni wuri tong adeng sham di.
- 48Nyem di mo a mu yil ni, be mo a kaa gwar di gyet Naan shee dak wuri shi yil ni si. Amma nyem di mo a mu deng, be mo a kaa gwar di gyet wuri tong a deng sham di si.
- 49Kaadi muu lop a sun di ni a kaa mu gwar di gyet Naan dak wuri a shi yil si, be mun nyaghal mu lop a sun di ni a kaa mu gwar di wuri tong adeng sham di si zak.
- 50Dyemnaa mo, wan kin sat nwun agaak nee, ba gurum ndighin mise mu nan kitoghom, mak sekop mu mulki kinaan kas. Kiba mbii diiwam, nin mmak sekop a koppee kimbii di ba nii kyam wam kas, zak.
- 51Wu lekom, ku wan sat mee mbii di ni a sisok di nwun. Ba mun jir mun mmurap kas, amma Naan wurin ncighir kisun funu ni mo jir.

⁵²Kiṭak kaa dyaghapyit si, parpuus di mon ntaa feer dii mu kyes ni, be nyem di mo kɪ ten murap, mon nyaghal kɪ-seen. Ba mon mbaa wam di zak kas. Dangbe mon ncighɪ kɪ-sun funu ni mo jir.

⁵³Mpeedi ni a ting parpuus mini, be sun funu di mo a mu wam, mon nlop sun di ba mini mon nkyam wam kas zak, kɪ-sun funu di mo a mu muut, be ba mon nkyam murap kas zak.

⁵⁴Abwoon di sun funu di mo a mu wam, mo lop sun di ba mon nkyam wam kas, kɪ sun funu di mo a mu muut, mo lop sun di ba mon nkyam murap kas zak. Dangbe sumpo di mo kɪ ten ran ni ndighɪn takarda kɪ Naan nin ngam di, di ni sat nee: "Mo kɪ tu muut hakyeng kin nding-nding.

⁵⁵Muut, koghorong fii ni a neye? Muut, bal fii di wii twa gorum mo dishik si ni a neye?"

⁵⁶Bal mu twapee kɪ-muut ni a shikbish, kɪ-a mpee Waar dangbe shikbish ni kat iiko.

⁵⁷Amma yaksi, mu piṭang Naan, di wuri cɪn se koghorong mmun ndighɪn Daa funu Jesu Kristi.

⁵⁸Mpeemini dyemnaa mo, wu dar bal-bal. Taji wu le ku mee mbii tup wun kas. Amma wu sat a nc`in dak mu Daa shidaar-shidaar, mpeedi wu man nee, koo a dak diidang ye di wuu c`in ni mpee Daa, be ba nin nkyam dee a mbii diibuu kas, koo diben

1 Koronti 16

¹Yaksi, be po nkaa kyak shaghal di wun ntul ni mpee bam nyem kɪ Naan di mo nyil nJudiya, ni ret ku wu c`in kaadi gyet wan kin sat nEkitisya di mo ndighɪn yil nGalati mo c`in si.

²Koo a puus Láadi diidang ye, be ni ret ku koo weye wuri le mee shaghal mpee cɪn zughum ntiit-ntiit kɪ-bal firi, mpeku katdang parpuus di wan nso pe wun di, be taji wu dee nkyak mee shaghal kas.

³Katdang wan nso wul pe wun di, be wan ncɪn wasika nyem di wuu ten wu bitip mo, mpeku mo so di kɪ-shaghal ni nyil nJerusalem.

⁴Katdang wan naa ni ret, ku wan so nJerusalem, be mon nso ashak kɪ-wan zak.

⁵Wann nj`i pe wun di, abwoon di wan kin so nyil mMasidoniya, mpeedi wan kin ribet yaa ar ni del so a nyil mMasidoniya ni.

⁶Meebe wan mpan nyem pe wun di mpee rep pee mo lee dak, kɪ-meebe wan ntong pe wun di mpee tar kut, mpeku wu bam wan di, a ar mwaan fina, koo pee diidang ye di wann nso di.

⁷Dyen nwan nnaa wun zam, ba a di wan nnaa wun, be wan a ar del so kiṭak-kiṭak kas. Katdang Daa wuri ribet, be wan ncanciin mpee so tong pe wun di panpoong.

- ⁸Amma wan ntong mpesi nyil Afisus, har see parpuus mu seribet mu Pentikos.
- ⁹Mpeedi, peedi nwan des mpee diisi, mpeku wan katpee c`in dak diiret, ki-di nii koghop ni ndighin nyil Afisus ni zak. Koo di gurum mo des moo kwar dak fina ni.
- ¹⁰Katdang Timoti wuri so wul pe wun di, be wu kaat wuri riret nnaar fuu. Taji wu le mee kiirmuut yaa wuri kas, mpeedi wurii c`in a dak k`Daa, kaadi wan kin c`in si zak.
- ¹¹Taji mee gurum bak wuri kas, amma ni ret ku wu bam wuri ndighin mwaan firi, mpeku wuri sekiyeen di ki-mwaan firi ni ndighin riyang, ki-mpeku wuri baaj`i di pe wan di zak, mpeedi wan kin leyit mpee naa baaj`i firi ashak ki-pak dyemnaa mo zak.
- ¹²Yaksi, po nkaa dyemnighin funu, Apolos, ji wan kin satpo nwuri shibal nee, ni ret ku wuri so naa wun ashak ki-dyemnighin mo. Ba gyet dyen nwurin nso pe wun di ntiit ki-mini kas, amma katdang wurin nkatpee, be wurin nso pe wun di.
- ¹³Wu tong shi gongpee, ki-wu dar bal-bal ndighin cinzeen fuu. Wu dee a nyemgung mo ndighin putughup, ki-nyemdiibal mo.
- ¹⁴Wu c`in mbii mo jir ndighin wal.
- ¹⁵Wu man nee, gyet a nyemtulu ki-Stifenas mo a nyem di gyet mo shee cinzeen ndighin nyil Akaya, ki-mo cin sut furu mo mpee c`in dak di mo bam nyem k`Naa mo di zak. Wan kin dang pu wun dyemnaa fina mo.
- ¹⁶Ku wu mwaan ndang mise k`gurum mo kaa mini mo si, ki-wu mwaan ndang koo weye di wuri cin kaa firi, mpee c`in dak mu bam, ashak ki-mo.
- ¹⁷Ni fes ret nwan nyit zam, mpee j`i ki-Stifenas ki-Fortunatus, ki-Akaikus, mpeedi mo j`i ki-mbii mo nwan a koppee fuu, mbii di ba ji wan ki-mo kas.
- ¹⁸Ki-zak, mo caa wan, kaadi ji moo caa wuwun si. Gurum mo kaa mo si, ni ret ku wu cin diides mmo.
- ¹⁹Ekihsya di mon nkoghop nyil mu Eshiya moo lop tokshik furu mo so pe wun di. Akwila ki-Priskila, ki-Ekihsya di moo kaat ashak ndighin tulu furu, mo lop tokshik mu nyemso ndang Jesu mo so nwun ndighin sum k`Daa.
- ²⁰Dyemnighin funu, di mo mpesi, moo lop tokshik furu mo so pe wun di jir. Wu tok ki-shak ndighin wal kaa mu nyemso ndang Naa mo si.
- ²¹A wan Pool, kin ran tokshik diisi nwun, shi sar fina.
- ²²Koo ngo diidang ye di ba wuri wal nDaa kas, be wu yit ku gwar mini dee a mbiifulup. Daa funu wurin ndung baaj`i.
- ²³Diiret k`Daa funu Jesu ni tong ashak ki-wun jir.
- ²⁴Wal fina ni tong ashak ki-wun jir ndighin sum k`Kristi Jesu. Amin.

2 Koronti

2 Koronti 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar k̀Pool laalop mu Kristi Jesu, shi ribet k̀Naan, k̀nsar k̀ dyemni^{ghin} funu Timoti. Wan k̀in lop wasika diisi ni so pee Eki^{hi}siya k̀Naan di mon nKoronti, k̀nyemso ndang Jesu di mon ndi^{ghin} yil Akaya jir.
- ²Diiret, k̀riyang mu Naan puun funu, k̀mu Daa funu Jesu Kristi mo tong ashak k̀wun.
- ³Wan k̀in pi^{ng}ang Naan puun k̀Daa funu Jesu Kristi. Puun di wuri gam k̀kussuk mu naajeel. Naan di wuri a ngubam mun jir.
- ⁴A wurii bam mun mbut njeel funu mo jir, mpeku mu katpee bam nyem di moo shwaajeel mo shini-shini shi bam di mun mu kat ni pe Naan di si zak.
- ⁵Katdang be mu shwaajeel des, kaadi Kristi wuri shwaajeel si, be Naan wurin mbam mun des ndi^{ghin} Kristi zak.
- ⁶Katdang mu shwaajeel, be ni a mpee gang putughup fuu mo, k̀ni a mpee bam fuu zak. Katdang Naan wuri bam mun, be ni a mpee bam wun zak, di nin nle ku wu gung kiyeet k̀jeel di wuu shwaa ni mo, kaa mun si zak.
- ⁷Mpeemini be canciin funu di ni ndi^{ghin} wun, ba ni mak yoghon kas, koo diben. Mpeedi mu man nee, kaadi wuu shwaajeel ashak k̀mun si, be wun nkat bam ashak k̀mun aasi zak.
- ⁸Dyemnaa mo, muu ribet ku mu lepan nwun, nkaa jeel di mu shwaa ni ndi^{ghin} yil Eshiya. Gyet jeel ni fes ten mun toghon-toghon hakyeng, har gyet ni met mmun mbal, k̀har gyet muu pwat k̀putughup funu mo nee, baa mun mbar kas.
- ⁹K̀gyet mu naa kaa mo k̀can a diyeel tukaa mmun si, amma ni c`in aasi, a mpeku taji mu gangkaa funu a nkaa sun funu mo kas, amma see mu gangkaa funu mo a nkaa Naan bejee dak. Naan di wurii yaghal k̀gurum mo a peemut.
- ¹⁰Naan wuri k̀ten put k̀mun ndi^{ghin} muut ni, k̀wurin ndung put k̀mun ndi^{ghin} muut ni zak. Mun mu cinzeen nee, wurin mbaa put k̀mun ndi^{ghin} muut ni riyang zak.
- ¹¹Wu bam mun shi aduwa fuu mo, mpeku gurum mo des mo pi^{ng}ang Naan di mpee mun, mpee bam di Naan wuri k̀c`in ni mmun. Mpeedi Naan wurin nlap aduwa di gurum mo des moo c`in ni mpee mun.
- ¹²A mbii di muu canjagham diki^{ndi}si, pan di ndi^{ghin} putughup funu mo k̀c`in langting nee, tong funu ndi^{ghin} yil diisi ni a shi putughup mi^{ndong}, mpee Naan, k̀pe wun di zak. Ba a shi mee seen di ni a mu gurum mo kas, amma a shi diiret mu Naan.
- ¹³Ba mu ran a mee po diiluk nwun ndi^{ghin} wasika ni kas, amma a po nkaa mbii di wun mmak tang ni, be wun mmanshii k̀ni zak. Wan canciin nee, wun mmanshii k̀ni riret.

- ¹⁴Kaadi wuu ten wu manshii k̀̀ ni lee si nee, wun mmak canjagham shi mun, kaadi mumun ncanjagham shi wun si zak, pardí Daa funu Jesu wurin nj`i ndighin yil diisi zak.
- ¹⁵A mpeedi gyet wan naa ni ret aasi, a ni le dang gyet wan k̀̀-ribet so pe wun di nshee, mpeku wu kat diiret di kaa yit vul si.
- ¹⁶Wan kin ribet taa pe wun di, a ar so mMasidoniya, k̀̀-katdang wan so mMasidoniya ni, be wan nj`i taa pe wun di zak, mpeku wu sel wan di a ar so nyil nJudiya.
- ¹⁷Ashee! kaadi jí wan ribet c`in kisi, be wan c`in a mbii din nkan mmimi aa? Aa koo, wu pan ne wan kin c`in mbii a buu-buu, kaadi guruh mu yil ni moo c`in si ye? Di wan nsat nee, "Ii" dangbe abwoon, be wan waa baa sat ne, "waash" zak aa?
- ¹⁸Kaadi Naan wuri a nguzeen si, be po di muu sat nwun, ba ni a "Ii" k̀̀-"waash" kas.
- ¹⁹Po di gyet Silas k̀̀-Timoti k̀̀-wan, mu sat nwun nkaa Jesu Kristi laa k̀̀-Naan, be ba po mini a Ii, koo waash kas. Amma ndighin Naan, be koo a pirang ye, be po mini a "Ii"
- ²⁰Mpeedi po di Naan wuri tuwoorpo mo jir, be mo gampo mini mo a ndighin Jesu, k̀̀ a mpee Jesu dangbe muu sat nee, "Amin" zak mpeku mo le Naan di a diides.
- ²¹A Naan di wuri bilip mun ledik, a wuri le mun ashak k̀̀-wun ndighin Kristi.
- ²²Wuri las alama firi nkaa mun, nee mun a miri mo. Wuri cin Riin firi diibang mmun ndighin putughup funu mo, mpeku Riin ni kam di mmun mbii di wuri k̀̀-le ni mmun akiyeen.
- ²³Amma wan pet Naan a langting fina nee, mbii di jí ni le ku wan nook so nKoronti ni, a mpeku taji wan lejeel nwun kas.
- ²⁴Ba muu gung a mpeku mu leting di nwun nkaa mbii di wu cinzeen nni kas koo diben, mpeedi wuu dar bal-bal ndighin cinzeen ni. Amma muu c`in dak ashak k̀̀-wun, mpeku wu kat retnyit di.

2 Koronti 2

- ¹Wan k̀̀-lepan ndighin putughup fina nee, ba wann mbaaso pe wun di kas, mpeku taji wan wat putughup nwun.
- ²Katdang be wan wat putughup nwun, be a we dee di a di wurin nle retnyit nwan ye? A wun nyem di wan wat putughup nwun, be a wun ncaa nwan.
- ³A mpeemini, be wan ran wasika ni nwun, mpeku katdang wan j`i pe wun di, be taji wan kat mee mbii wat putughup mbut nwun, nyem di wu le retnyit nwan kas. Wan cinzeen nwun jir nee, retnyit fina ni a muu jir zak.
- ⁴Wan ran wasika ni nwun a shi putughup diiwuwat hakyeng, k̀̀-shi yitmwaan, k̀̀-jeel des zak. Wan ran wasika diisi, ba a mpeku wan wat putughup di nwun kas, amma a mpeku wu man di nee, wan wal nwun zam.

- ⁵Katdang be mee ngo k̀ wat putughup mme'e gurum, be ba ngo mini wat a putughup mina bejee dak kas, amma wuri wat a putughup muu, koo a putughup mu pak fuu mo. Ba dyen nwan nsatpo shibal nkaa ngo mini kas.
- ⁶Mpee kiyeeet k̀ ngo mini, be kar di wun k̀ ten cin nwuri, ni mak.
- ⁷Amma yaksi, be ngyal wu fwo di ngwar mini, mpeku wu bam wuri di, mpeku taji putughup diiwuwat firi ni waa sighit daampee nwuri hakyeng.
- ⁸Mpeemini wan dang pe wun, wu sighit wu kam wal fuu mon nwuri.
- ⁹Gyet wan ran wasika ni nwun, a mpeku wan kyam wun di, ku wan man di nee, kyet wun a nyem c`in mbii mo, ndighin dyen jir wa?
- ¹⁰Koo ngo diidang ye di wu fwo nwuri, mpee mee diibish di wuri c`in, be wan nfwo ngo ni aasi zak. Katdang be mee mbii mu fwo ni di, be wan nfwo ngo mini a mpee wun, mpee diiret k̀ Kristi.
- ¹¹Mpeku taji Shetan kat mee libet ndighin mun kas, mpeedi ba seen firi diibish mo a diisisok mmun kas.
- ¹²Kaadi wan baaj`i nTrowas mpee satpo nkaa Kristi ngurum mo, be wan kat Daa wuri k̀ wang ar mpee wan.
- ¹³Jir kisi, be ba putughup fina ni kat retnyit kas, mpeedi ba wan kat dyemnighin fina Titus di mpeemini kas. Mpeemini be gyet wan sat dang-mukaat mmo, be wan del so nyil Masidoniya.
- ¹⁴Wan pitang Naan, di a wurii sel mun shidaar-shidaar, ku mu dee di a koghorong mo, mpee diiret k̀ Kristi. A shi mun, be wuri pweer man k̀ Kristi di ni a kaa mbii diidu shang-shang si, koo a mpee diidang ye.
- ¹⁵Mpeedi pe Naan di, be mun a kaa du diishang mo, mu Kristi, mpee nyem di mo kat bam, ki-nyem di mo a ar lagham.
- ¹⁶A mu peekyes ni ndiisi, du diivul ni a du dii mu wam, mu muut di nii so a peelagham. Amma a mu din nshee ni ndiisi, ni a fuwaap diishang mu seen di nii so a peeseen. A we mmak mang toghon k̀ mbii diisi mo ye?
- ¹⁷Mpeedi ba mun a kaa pak gurum di moo satpo Naan ni a mpee kat libet mu shaghal kas. Po munu ni a mindong, mbii di Naan wuri sat mmun, be muu sat a po mini ntoghom k̀ Naan aasi, ndighin Kristi.

2 Koronti 3

- ¹Yaksi, be mun nwaa mu doghom kwoop a kaa funu zak aa? Kyet muu ribet mee wasika di mun nkwoop wun dishik, koo di wuwun nkwoop mun dishik, kaadi pak gurum moo c`in si wa?
- ²Wun shikaa fuu, a wun a wasika funu, di mon nkwoop mun dishik ni. Mo k̀ ran ni ndighin putughup fuu mo, mpeku koo weye wuri man ni di, ki-ku wuri tang di zak.

- ³Ni kám agaak nee, a Kristi shikáa firi wuri ran wasika diisi ni mo ndighin putughup fuu mo, dangbe wuri lop ni nsar funu. Ba mo ran wasika diisi ni a shi ing kas, ki-ba mo ran ni a nkaa sulet mu jwak kas. Amma mo ran ni a ndighin putughup ki-gurum mo, shi Riin ki-Naan di wurin mmeen har ngaa-ngaa.
- ⁴Muu satpo mini, a mpeedi mu cinzeen nNaan ndighin Kristi.
- ⁵Ba mee mbii ndighin mun, di ni mak le ku mu sat nee, mu cin mbii diisi mo a shikaa funu kas. Dak diisi ni a iiko di muu mak cin pak mbii mo, put a pe Naan di.
- ⁶Mpeedi a wuri le ku mu dee a nyem cin dak mu bitemcuk shi toghom ki-Naan diipoo, ba a shi Waar diiriran mo kas, amma a shi Riin. Waar diiriran nii ji ki-muut, amma Riin mu Naan wurii cin seen.
- ⁷Gyet mo ran Waar ki-Mosis ni mo a nkaa sulet mu jwak mo, ki-kaadi gyet Naan cin Waar ni mo mMosis, be diides mu Naan ji put agaak. Koo di gyet mip mu yit ki-Mosis nii kyes, be ba gyet nyem Yahudi mo mak tighir yit furu mo nkaa yit ki-Mosis kas, mpee peebang di ni des ni. Katdang be gyet Waar mu Mosis di nii ji ki-muut ni ji aa diides aasi.
- ⁸Be ni a ting dak mu Riin mu Naan nin ndes met mu Waar ni.
- ⁹Mpeedi katdang be mo le dak mu Waar di nii ji ki-lagham a diides, be azeen-nzeen dak mu Riin di nin nj'i ki-diiret mu Naan, ni a diides met dak mu Waar ni hakyeng.
- ¹⁰Ndighin diisi, be mu naa nee, mbii di gyet ni a diides, be mbii di nin ntong di har ngaa-ngaa ni fes met di gyet yam ni.
- ¹¹Katdang be mo kam ne, mbii di nin ndung del so a diides, be mbii di nin ntong di har ngaa-ngaa nin nden ki-diides met di nin ndung del so ni, des hakyeng.
- ¹²Mpeedi mun ki-canciin ndighin po diiret ni aasi, be muu satpo funu shibal agaak hakyeng.
- ¹³Ba mun a kaa Mosis si kas, di gyet wuri paa yit firi shi fuwaat, mpeku taji nyem Yahudi mo naa kyes ki-diides, mu mip mu yit firi di nin ndel so si kas.
- ¹⁴Mpeedi gyet pan furu ni mo a diidudughur har mpee cicinsi. Katdang be mo doghom tang po Naan diisighir, be fuwaat paapee diisi ni paa ni, ki-ni kudi, a diipipaa pe mo di. See katdang gurum cinzeen nKristi bejee, dangbe mon mmak mang fuwaat ni baa ki-ni.
- ¹⁵Azeen-nzeen har cicinsi, katdang mo doghom tang Waar mu Mosis ni mo, be fuwaat diisi, nii paa putughup furu mo di vit.
- ¹⁶Amma katdang mee gurum cighir pe Daa di, be abet, mo mang fuwaat ni baa ki-ni aku pe ngo ni di.
- ¹⁷Daa wuri a Riin, ki-peedi Riin ki-Daa ni di, be gurum mo dee a mukaa furu.
- ¹⁸Yaksi, mun nyemso ndang Jesu mo jir, be mo ki-mang fuwaat di ni paa yit funu mo baa ki-ni aku. Yaksi be gurum moo naa a diides ki-Daa ndighin tong funu mo, ki-wuri

cighir kɪ-mun, ku mu dee di kaa wuri si, ndighin diides firi di ni nkaa wurang. Diisi ni put a pe Riin mu Naan di wuri a Daa.

2 Koronti 4

- ¹A Naan wuri cin dak mu satpo firi diiret mo mun ndighin diiret mu kussuk firi. Mpeemini, be taji ni waam wun kas.
- ²Mu kwar cin dak diibish mo, kɪ-mbii naashoop dii a sisok, kɪ-mbii di moo le naashoop ngurum mo jir. Ba mun nc`in dung ngurum mo, koo sat dung nkaa po kɪ-Naan kas. Amma mu sat zeen ni agaak, mpeku koo weye, be wuri naa zeen funu ni di, ndighin dyen firi, nyit kɪ-Naan.
- ³Katdang be po kɪ-Naan di muu sat ni a diipipaa, be ni a pipaa a mpee nyem di mo a ar lagham bejee dak.
- ⁴Ba mo cinzeen kas, a mpeedi mishkagham diibish mu yil diisi wuri kɪ-paa yit furu mo, mpeku taji mo naa peebang mu po diiret mu Kristi kas, di wuri a diimindong kɪ-Naan.
- ⁵Mpeedi ba muu satpo ni ngurum mo a nkaa sun funu kas, amma muu sat a po nkaa Jesu Kristi, di wuri a Daa, kɪ-mun shikaa funu be mu dee a krom fuu mo mpee sum kɪ-Jesu.
- ⁶Naan wuri kɪ-ten sat nee, peebang ni put a ndighin peenkoo, ku ni bangpee di. A wuri le ku ni bang putughup funu mo, mpeku ni cin peebang di mmun, kɪ-mpeku mu man diides kɪ-Naan di, ndighin yit kɪ-Jesu Kristi.
- ⁷Mun kɪ-long dii mu Riin kɪ-Naan ni, a ndighin tughulwan. Shii kɪ-mini, a sun funu mo, mpeku mo kam iiko diides diisi ni di, agaak nee, ni a mu Naan, kɪ-ba ni a munu kas.
- ⁸Moo tireng mun koo a nkoghop diidang ye, jir kisi, be ba mo mpyan mun kas. Moo wuk mun, jir kisi be ba kirmuut yaa mun kas.
- ⁹Gurum mo lejeel mmun, jir kisi, be pak gurum moo wal mmun. Moo hir mun car nyil, jir kisi, be ba mu murap kas.
- ¹⁰Koo a pirang ye, be mun a ndighin jeel mu muut, kaa kiyeet kɪ-muut di gyet Jesu cin si, mpeku gurum mo naa mise kɪ-Jesu ni di ndighin sun funu mo.
- ¹¹Kaadi mun di mmeen si, be muu tong a tong mu muut mpee Jesu, mpeku mo kam mise kɪ-Jesu ni di, ndighin sun funu, di mo a mu muut si.
- ¹²Diisi ni kam nee, muut ni nkaa cin dak ndighin mun, amma seen ni nkaa cin dak ndighin wun.
- ¹³Mo kɪ-ten ran ndighin takarda kɪ-Naan nee, "Wan cinzeen, a ni le dangbe wan katpo". A mpeedi mun mu cinzeen nNaan aasi, a ni le dang muu katpo zak.
- ¹⁴Mu man nee, ngo di wuri yaghal kɪ-Daa Jesu a peemuut, wurin nyaghal kɪ-mun ashak kɪ-Jesu aasi zak, kɪ-wurin nj`i kɪ-mun ashak kɪ-wun ntoghom firi zak.

¹⁵Mbii diisi mo jir a mpee wun, mpeku diiret k̀Naan ni wul di mbut ngurum mo des, ki-mpeku gurum mo des mo p̄tang Naan di mpee diides firi.

¹⁶Mpeemini, be ba ni waam mmun kas. Koo di mun ki-sun di ni a mu gurum, di nii wam, amma jir kisi, be koo puus diidang ye, be moo le riin funu mo dee a diipoo.

¹⁷Mpeedi rep jeel di muu shwaa ni a mpee rep pee lee dak, nin nkitak ki-del so, ki-nin nj`i ki-diides di ni so ngaa-ngaa, di ni met mu sat, ni met jir.

¹⁸Ba muu leyit funu mo nkaa mbii di gurum moo naa ni yaksi kas, amma muu leyit funu mo a nkaa mbii di ba mu mak naa ni yaksi si kas. Mpeedi mbii di gurum mo mak naa mo shi yit yaksi, be a mo a mbii di mon nkitak ki-del so. Amma mbii di ba gurum mo mak naa mo yaksi shi yit kas, a mo a mbii di moo tong di har ngaa-ngaa.

2 Koronti 5

¹Yaksi be mu man nee, katdang be sun funu di mun ki-mo ndighin yil diisi, mo wam, be Naan wuri k̀dak mee sun funu di mon ntong di har ngaa-ngaa ndighin dengnaan. A Naan wuri dak sun mini mo shikaa firi.

²Ndighin sun funu, be muu gwaar gwan, ki-muu kyaghar, mpeku Naan cin sun funu di mo a mu dengnaan si di mmun.

³Mpeedi katdang Naan cin sun funu mini mo mmun, be ba mo mmak kat mun ngum kas.

⁴Kaadi mu kudi muu tong ndighin sun funu di ni a mu yil ni, be muu gwaar gwan mpee jeel di muu shwaa. Ba a mpeedi ne, muu ribet a bakshak ki-sun funu di mo a mu yil diisi kas. Amma muu ribet ku Naan cin sun funu di mo a mu dengnaan si mmun. Be sun funu di mo ki-seen si, mon ndee di a koppee k̀sun funu di mo a mu muut yaksi.

⁵A Naan wuri dak mun, mpee cighir diisi mo, ki-wuri k̀ten cin Riin firi mmun, di ni dee a alama mu mbii di wuri k̀dak mo le mpee mun.

⁶Mpeemini, be koo a pirang ye, be mun ki-cinzeen ndighin putughup funu, ki-mu man zak nee, kaadi mu kudi ndighin sun funu di mu yil diisi, be ba mun ashak ki-Daa kas. Mu jong ki-wuri.

⁷Muu tong ndighin yil diisi ni a shi cinzeen, ba a shi mbii di muu naa mo shi yit kas.

⁸Azeen-nzeen mun ki-cinzeen ndighin putughup funu, ki-dyen mmun mbakshak ki-sun diisi ni mo, mpeku mu tong di ashak ki-Daa ntulu.

⁹Mpeemini be koo di mun di ndighin yil diisi, ki-koo a ndighin yil di nin ndung j`i, be dyen mmun ku mu cin a mbii di mo ret nNaan nyit.

¹⁰Mpeedi ting, mun jir, mun ndar ntoghom k̀mbiitong mu tokdiyeel k̀Kristi, mpeku koo weye be wurin nlap kwat mu dak di wuri k̀cin mo, be wuri kudi ndighin shin mu yil diisi. Kyet kwat ni a diiret aa? Aa koo a diibish ye?

11A mpeedi mu manshii mu kiir Daa, a ni le dang muu gung mpee dul gurum mo j'i pe Kristi di. Ndihiin tong funu, be Naan wuri man riret hakyeng, ki-muu canciin nee, wun wu man mun aasi zak, ndihiin putughup fuu mo.

12Ba muu gung a mpeku mu waa mu baa mu sat mee diiret di nkaa sun funu mo pe wun di kas. Amma muu kam a ar nwun, mpeku wu c'in retnyit di shi mun, ki-mpeku wu katpee lappo di nyem di moo canjagham a shi diides furu mo. Ba a shi mise furu mo kas si.

13Mpeedi koo di ba mun di mbut mise funu mo kas, be mini a mpee Naan, ki-katdang mun di ndihiin mise funu mo, be mini a mpee wun.

14Yaksi, be wal ki Kristi nii se mulki ndihiin putughup funu mo mpee wun, ki-mu man azeen nee, mee ngo mindong wuri ki-muut mpee gurum mo jir. Mpeemini, be gurum mo jir mo kyam muut zak.

15Wuri muut a mpee gurum mo jir, mpeku nyem di mo ki-lap seen firi, be taji mo waa baa tong di a mukaa furu zak kas. Amma see mo tong amu ngo di wuri ki-muut mpee mo, ki-wuri waa baa yaghal a peemut mpee mo zak.

16Mpeemini, yaksi, be ba mu kudi muu naa tong ki-gurum a shi yit di mu yil diisi kas. Ji muu naa Kristi a shi shin di mu yil diisi, amma yaksi, be ba mu kudi muu naa wuri a shi shin di mu yil si kas.

17Koo ngo diidang ye di wuri tong ndihiin Kristi, be ngo mini ki-dee a diipoo. Mpeedi mise firi diisighir mo ki-del so jee, ki-koo meye ni ki-dee a diipoo zak.

18Mbii diisi mo jir, a c'in ki-Naan, di wuri cighir ki-mun shaarlek firi mo, mpeku mu dee di a shaar firi mo shi Kristi. Wuri cin dak diisi mmun, mpeku mu cighir ki-gurum mo, di mo a shaarlek firi mo, mpeku mo dee di a shaar firi mo zak.

19A po di mun nkaa sat ni diisi nee, Naan wuri nkaa le gurum di mo ndihiin yil ni, ku mo dee a shaar firi. Ba Naan wuri tang shikbish ki-gurum ni mo nkaa mo kas, ki-wuri ki-lepo mu cighir ki-gurum di mo a shaarlek firi mo, ku mo dee a shaar firi mo nsar funu zak.

20Mpeemini, be yaksi mun a jeplop mu Kristi mo, di Naan wurii piprep gurum mo a shi mun. Mu dang pu wun a koppee ki-Kristi, wu yit ku Naan wuri cighir ki-wun, ku wu dee di a shaar firi mo.

21Wuri di ba wuri man c'in mee shikbish kas, be Naan le wuri mang shikbish funu mo, mpeku ndihiin wuri be mu dee di a nyem din ndire mo, nyit ki-Naan.

2 Koronti 6

1Kaadi mun muu c'in dak ashak ki-Naan zak, be mu dang pe wun, mpeku taji wu lap diiret ki-Naan wu le ni a mbii diibuu kas.

2Wu kiting mbii di Naan wurii ki-sat nee: "Kaadi pee mu c'in diiret ni wul, be wan nc'in diiret nwugha. Kaadi puus bam ni j'i wul, be wan mbam wugha zak." Azeen-

nzeen wan sat nwun nee, cicinsi ni a pee mu lap diiret mu Naan! Kì-zak, cicinsi ni a puus mu kat bam pe Naan ò.

³Ba mu le mee mbii canshii mmee gurum kas, mpeku taji mo bees òak funu ni kas.

⁴Amma koo a ndighin ar diidang ye, be muu kám ngurum mo azeen-nzeen nee. Mun a krom mu Naan mo, kì-muu kám nee, mun a krom kì-Naan mo shi gung kì-shwaaajeel òes, kì-mwaan ndighin mbii lejeel mo.

⁵Muu shwaananas, kì-mo naa mbwaghat mun, kì-muu tong mbut nyemyaghal kì-bìlep mo, kì-òak mo òes, kì-tong shi gongpee, kì-tong kì-neen, kì-ciin saam zak.

⁶Muu kám zeen funu shi mise diiret kì-man, kì-gung shi mise òii mu naajeel ndighin Riin Diibang, kì-shi wal òiides zak,

⁷kì-shi po òi mo azeen-nzeen, kì-shibal kì-Naan. Mun kì-zeen ni, kaa leelek òin òiire mo si, nsarse kì-nsarkul funu mo.

⁸Gurum mo le mun a òiides, amma pak moo waa lejeel mmun zak. Pak gurum moo kwoop mun, amma pak moo waa bees mun zak. Moo le mun a kaa nyemòung mo si, amma mun a nyemsat zeen mo.

⁹Gurum mo le mun a kaa ba mo man mun kas si, amma mun a òii mman pe mmo. Mu òee kaa muu mumurap si, amma mun òiki-seen. Mo nram mun, jir kisi, be ba mo twa mun kas.

¹⁰Mu òee kaa mun aa putughup òiiuwat si, amma be mun a mbut nretnyit shidaar-shidaar. Mu òee kaa nyemjeel mo si, amma jir kisi, be muu le ku gurum mo òes mo kat long. Mu òee kaa ba mun kì-mee mbii kas si, amma jir kisi, be koo mbii diidang ye be ni a munu.

¹¹Wun nyem Koronti mo, wu man nee, ba mu sok mee mbii nwun kas. Gyet muu satpo nwun agaak mbii òi mo ndighin putughup funu jir.

¹²Ba gyet mu nook sat nwun mbii òi mo ndighin putughup funu kas. Gyet a wun wu nook sat mmun mbii òi mo ndighin putughup fuu mo.

¹³Wan òang pu wun kaa jep fina mo si, mpeku wu woo mbii òi mo ndighin putughup fuu mo mmun.

¹⁴Taji wu bàlsuk ashak kì-nyem òi ba mo cínzeen nNaan kas. Mpeedi a me bàl òak òiiret kì-òak òiibish ye? Kì-a me bàl peebang kì-peenkoo ye?

¹⁵Ba mee shaar ashak òi nnaar kì-Kristi kì-Shetan kas. A me bàl ngucínzeen, kì-ngo òi ba wuri cínzeen kas ye?

¹⁶A me bàl Lu kì-Naan òiides kì-lu k`um ye? Putughup funu mo a peedi Naan wurii tong òi, kaadi wuri kì-ten sat si nee: "Wan ntong ashak kì-mo, kì-wan mmwaan nnaar furu zak. Wan òee a Naan furu, kì-mon òee a nyem fina mo zak.

¹⁷Mpeemini be wu pwat aku, mbut nyem di ba mo cínzeen kas, ki-wu bákshak ki-mo zak, Daa Naan wuri sat aasi. Taji wu tung mee mbii di ni a diirap kas, dāngbe wan nlap wun.

¹⁸Wan ndee a puun fuu, ki-wun ndee a jep fina diimish mo, ki-diimat mo. A Daa diibal met jir, wuri satpo mini."

2 Koronti 7

¹Shaar fina mo di wan wal nwun, kaadi Naan wuri k̀ ten tuwoorpo mbii diisi mo mmun aasi, be ni ret ku mu lesun funu mo dee a diibang, ndighin koo a mbii diibish diidang ye, di nii wat nan funu mo, ki-riin funu mo zak. Ni ret ku mu dee a nyem diibang mo riret ndighin shiimwaan funu mo, mpee cin diides nNaan.

²Wu wang putughup fuu mo mmun, mpeedi ba ji mu c`in mee mbii diibish mmee gurun kas, ki-ba mu wat mee gurun kas zak. Ba ji mu seen a mee gurun kas.

³Ba wan sat diisi ni a mpeku wan le wun di a nyemshikbish mo kas, amma wan satpo diisi ni a mpeedi ji wan kin ten sat nwun nee, mu wal nwun zam. Ki-koo di a ndighin muut, ki-koo di mun di ki-seen, be mun di ashak vit ndighin putughup funu mo.

⁴Wan cinzeen nwun azeen-nzeen, ki-wan kin c`in roghop des a shi wun zak. Har wu fes wu caa putughup fina ni riret hakyeng. Jir ki-jeel di muu shwaa ni, be wan nkaa c`in retnyit des zam.

⁵Kaadi gyet mu so mu wul nyil mMasidoniya si, be ba gyet mu kat mee pee bwot sun kas. Gurum mo cin jeel mmun des, koo a ndighin ar diidang ye. Gurum mo bhep ki-mun, ki-gyet ndighin putughup funu mo, be kiirmuut ni di zak.

⁶Amma Naan wurii cinbal ki-wurii caa putughup mu nyem di ba moo bal mputughup kas. Gyet wuri c`in bal putughup funu mo shi j`i k̀ Titus.

⁷Ba a j`i k̀ Titus ni bejee dak kas, amma ashak ki-di gyet wu c`in caa putughup firi, har wuri sat mmun nee, wu kyaghar mpee naa wan, ki-wuu naajeel fina, ki-ne, wun mbwoon fina zak. Po diisi ni mo sighit le retnyit nwan des hakyeng.

⁸Koo di gyet wan wat putughup nwun shi wasika di wan ran nwun si, be ba gyet ni daampee nwan, mpeedi wan ran wasika ni nwun kas. Gyet yam be ni wat putughup nwan, mpeedi gyet wan naa nee, wasika nin wat putughup fuu mo zam. Koo di gyet ni wat putughup nwan a mpee rep pee lee dak.

⁹Amma yaksi wan kat retnyit. Ba ne mpeedi wasika ni le putughup fuu mo wat kas, amma a mpeku wu tuwap di, mpee mbii di mo le ku putughup fuu mo wat. Daa Naan wurii ribet a kiyeeet k̀ wat k̀ putughup mini, mpeedi nin nle ku wu tuwap. Mpeemini be ba mu c`in a mee mbii diibish nwun kas.

¹⁰Mpeedi kiyeeet k̀ putughup diiwuwat di a Naan le, nii j`i ki-tuwap, ki-nii j`i ki-kat bam zak. Ba nii le ku gurun mak sat nee, "katdang din man oo!" kas. Amma putughup diiwuwat mu yil diisi, minii ki-j`i aa muut.

¹¹Wu naa, mbii di Naan wuri k̀ c`in k̀-putughup diiwuwat ni, ni le ku wu dak mise fuu mo azeen-nzeen. K̀-ⁿⁱ le ku wuu ribet kám agaak nee, ba gyet wu man mee mbii diibish kas, har ni k̀ le ku wu kat cancin. Nii le ku wu kat bal, k̀-ⁿⁱⁱ le ku wu kat gung ndighin kar fuu zak. Mbut mbii diisi mo, be koo a ndighin ar diidang ye, be nii kám azeen-nzeen nee, wuu mwaan a ndighin diiret.

¹²Koo di gyet wan k̀-^{ran} wasika nwun, be ba ni a mpee mee ngo di wuri k̀ c`in shikbish kas. K̀-<sup>ba</sup> ni a nkaa mee ngo di mo c`in diibish nwuri kas. Amma wan ran wasika ni, a mpeku ni kám di nwun agaak ntoghom k̀-^{Naan}, wal fuu mpee mun.

¹³A mpee mbii diisi mo, dangbe gyet putughup funu mo kat bal. Ba gyet ni bal a kwak funu mo bejee dak kas, amma mu kat retnyit dik̀-^{dés}, mpee retnyit k̀-^{Titus}, mpeedi gyet wun jir wuu kaat wuri shi retnyit.

¹⁴Gyet wan k̀-ⁱⁿ ten canjagham fuu nwuri, be ba gyet mee naashoop yaa wan mpeemini kas. Mbii di mu sat mo nwun si, mo azeen-nzeen. Canjagham funu di mu sat n^{Titus} nkaa wun, ni azeen aasi zak.

¹⁵Wuri le putughup firri nkaa wun jir met diiyam hakyeng. Kaadi gyet wuri pan nee, wun jir, wun a nyem di wu lappo di wuri sat mo nwun. K̀-^{wun} k̀ kaat wuri shi retnyit, k̀-^{gyet} wu c`in mbii diiret wuri zak.

¹⁶Wan kat retnyit mpeedi wan kik nkaa wun riret hakyeng.

2 Koronti 8

¹Dyemnaa mo, muu ribet ku wu man po nkaa diiret di Naan wuri cín ni Ekhisya di mon nyil mMasidoniya.

²Koo di jí mo k̀-^{kyam} mo shi jeel diinaat, k̀-^{mo} nkaa shwaajeel mu mbii mo zak, be jir kisi, retnyit furu ni dés. Be ni le ku mo c`in mbii diiret mpeedi mo cín mbii furu mo shi zughum, koo di ba mo k̀-^{mee} mbii dés kas.

³Wan man azeen nee, mbii di mo cín ni a ntiit k̀-^{bal} furu, har ni met bal furu, mpeedi mo cín ni a shi ribet k̀-^{putughup} furu mo.

⁴Moo dang pu mun dés hakyeng nee, mu cín pee ndun k̀-^{mu} ledun mbut nyem di moo c`in bam mpee nyem Jesu mo si.

⁵Har mo cín mbii mo dés met mbii di muu lepan. Amma mo shee cín a putughup furu mon n^{Daa}, k̀-^{mun} zak, ntiit k̀-^{mbii} di Naan k̀-^{ribet} ku mo c`in.

⁶Kaadi mu naa ni ret, be mu lop Titus so pe wun di, mpeedi jí a wuri shee c`in dak diiret diisi ni ndighin wun, be ni ret ku a wurin nsighit sekiyeen k̀-^{dak} ni.

⁷Wun k̀ sekiyeen ndighin koo a mbii diidang ye, har ndighin cínzeen, k̀-^{katpo}, k̀-^{man}, k̀-^{gung} mbii mo dés, k̀-^{wal} di wun k̀-ⁿⁱ mpee mun. Ni ret ku wu sekiyeen k̀ c`in dak diiret mu cín zughum shi putughup mindong.

⁸Ba wan k̀-ⁱⁿ le a mee waar pe wun di kas, amma ni a mpee kám gung di nwun, mpeku wan man di azeen nee, wal di wun k̀-ⁿⁱ, mpee bam niyee mo, ni azeen.

- ⁹Mpeedi wun k̀man diiret mu Daa funu Jesu Kristi, koo di gyet wuri a ngulong, jir kisi, be wuri lekáa firi dee kaa ngujeel si mpee wun. Mpeku ndighin jeel firi ni, be wu dee di a nyemlong mo.
- ¹⁰A pan mina nkaa mbii ni ndiisi, nin nret ku yaksi be wu sighth kaghar mbii di gyet wuu yaa c`in ni doghontagham si. Gyet a wun shee cin mbii, k̀wun k̀putughup mu cin mbii hakyeng.
- ¹¹Ni ret ku wu kyes kaghar dak ni shi ribet k̀putughup fuu mo, ntiit k̀bal fuu, kaadi gyet wu shee c`in ni si.
- ¹²Katdang be mee gurum k̀putughup dii mu cin mbiizughum, be Naan nlap mbiizughum k̀ngo ni ntiit k̀mbii di ngo ni cin nNaan. Ba Naan wurin ntang a mbii di ngo ni ndin nni kas.
- ¹³Ba wan satpo mini a mpeku pak gurum mo nook cin mbiizughum, mpeku ni toghon di wuwun kas.
- ¹⁴Amma a mpeku mo le mbii mo dee din ndire, be wu bam mo yaksi, shi mbii kikat fuu mo, mpeedi ba mo k̀mee mbii kas. Mpeku katdang parpuus di wu taa njeel, be mo bam wun di zak. Diisi ni a mpeku mo bak mbii mo di ntiit-ntiit.
- ¹⁵Kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee: "Ngo di wuri kyak des, be ba nin ngyar des a wuri kas, k̀ngo di wuri kyak lee, be ba nin ngyar kat wuri kas."
- ¹⁶Wan pitang Naan, di wuri lepan ndighin putughup k̀Titus, mpeku wuri bam wun di, kaadi wan kin c`in wun si.
- ¹⁷Ba wuri lap ii a mpee dang funu bejee dak kas, amma wuri k̀fes lepan firi, mpeku wuri so pe wun shi pan mukaa firi.
- ¹⁸Muu lop wuri so pe wun di ashak k̀dyemnighin funu di gurum moo fes cin diides nwuri, mpee satpo k̀Naan ndighin Ekhisya mo jir.
- ¹⁹Ba a mini bejee dak kas, amma Ekhisya mo bhip wuri, mpeku wuri so di ashak k̀mun, mpee so k̀mbiizughum di muu cin ni, mpee le Daa a diides, k̀kam agaak nee, mun k̀putughup di ni a mu bam zak.
- ²⁰Ba muu ribet ku mee gurum kass mun nkaa mbiizughum diisi, di gurum moo cin ni shi putughup mindong, di mun nkaa c`in ni si kas.
- ²¹Mbii di muu ribet ndiisi, ku wu c`in mbii mo di ndire-ndire, ba a ntoghom k̀Daa bejee dak kas, har k̀ntoghom k̀gurum mo jir zak.
- ²²Muu lop dyemnighin funu ashak k̀mo zak. Mun k̀kyam dyemnighin funu wuri yit mo des, be mu kat wuri a ngudak zam ndighin ar mo shini-shini. Yaksi be wurii c`in dak ni waa met diiyam zak. Wuri k̀c`in dak diiret ni des mpee bam wun.
- ²³Titus wuri a shaarmwaan fina, di wuri c`in dak ashak k̀wan mpee bam wun zak. Mpee dyemnighin funu diisi mo, be mo a nyem di Ekhisya mo lop mo, mpeku mo lesun k̀Kristi di a diides.

²⁴Mpeemini, be wu kám wal fuu mmo, mpeku Ekhisya ni mo man di azeen-nzeen nee, jagham di muu can ni mpee wun, ni a ndire azeen-nzeen.

2 Koronti 9

¹Po nkaa cín bam mpee nyemso ndang Jesu mo, be ba ni a ting ku wan ran mee po nwun nkaa ni kas.

²Mpeedi wan man sekiyeen fuu, har wan ki-canjagham shi wun ntoghom ki-nyem Masidoniya mo. Wan sat mmo nee, gyet doghontagham be Ekhisya din Akaya wura ki-ten dak sat mpee cín bam. Ribet fuu mpee cín mbiizughum di wu cín ni balkwak ngurum mo des ndighin mo zam.

³Amma wan lop dyemnighin funu diisi mo so pe wun di, mpeku taji canjagham di mu sat shi wun, nkaa mbii diisi ni dee a mbii diibuu kas, amma mpeku wu tong di shi dak suk, ki-mbiizughum ni, kaadi gyet wan kin sat nwun nee, wu tong shi dak suk si.

⁴Mpeedi katdang pak nyem Masidoniya ni mo yaghal ji ashak ki-wan, dangbe mo ji kat ba wuu dak suk kas, be naashoop nyaa mun, ki-nin nsight yaa wun met nwan zak, mpeedi muu cinzeen nwun.

⁵Ni aasi be wan naa nee, ni ret ku wan dang dyemnighin funu diisi mo, mpeku mo shee so pe wun di nwan nteng, mpeku mo kyak mbiizughum di gyet wuu tuwoor ne, wun ncín nidi. Katbaa wan kin so wul pe wun di, be mo ki-ten kyak mbiizughum ni mo. Be ni kám nee, wu cín mbiizughum ni a shi ribet ki-putughup fuu mo, ba a mee gurum leting nwun kas.

⁶Taji wu mander kas nee, ngo di wuri kop cirem diben lee ndighin maar firi, be wurin ndiip diben ni a lee dak. Ngo di wuri kop cirem diben des, be wurin ndiip diben ni des aasi zak.

⁷Koo weye be wuri cín mbii di wuri ki-pan mputughup mpee cín ni, ba a shi putughup vul-vul kas, ki-ba a gurum mo le ting nwuri kas. Mpeedi Naan wurii ribet a ngo di wurii cín mbiizughum, a shi retnyit ndighin putughup firi.

⁸Naan wuri ki-iiko di wurin ncín mbii mo nwun des met mbii di wuu ribet mo. Mpeku koo a pirang ye, be wu kat mbii di wuu ribet mo, di mpee suk fuu mo, ki-mpeku wu katpee cín mbiizughum di shi putughup mindong mpee dak diiret mo jir.

⁹Kaadi mo ki-ran ndighin takarda ki-Naan si nee: "Wurii cín mbii nyemjeel mo shi zughum des, ki-shi putughup mindong. Diiret firi nin ntong di har ngaa-ngaa."

¹⁰A Naan wurii cín cirem ngumaar, ki-a wurii cín mbiise mu se zak. A wurin ncín cirem nwun wu kop, ki-a wurin nle ku ni kaa wurang. Wurin nle diiret nkaa dak fuu din ndire, ku ni des di hakyeng.

¹¹Wurin nle ku wu dee a nyemlong mo koo a ndighin ar diidang ye, mpeku wu naa ncín mbiizughum di shi putughup mindong. Mbiizughum di wun ncín ni, nin ndee ngurum mo a mbii pirang pe Naan.

¹²Mpeedi dak fuu diiret diisi ni, ba ni bam a nyem kɩ-Naan mo bejee dak kas, amma ni waa sighit le ku gurum mo pɩtang Naan des zam.

¹³Dak fuu diiret diisi ni kám nee, cínzeen fuu ni dar bal-bal hakyeng. Nin nle ku gurum mo le Naan a diides, mpee mbiizughum di wu cín mo ashak kɩ-kaghar gurum ni mo shi putughup mindong. Be ni kám agaak nee, wuu lappo diiret mu Kristi ni azeen-nzeen.

¹⁴A mpee wal di gurum mo kɩ-ni mpee wun, be mon nɛ`in aduwa mpee wun, mpeedi mo man nee, Naan wuri kɩ-cín diiret nwun des zam.

¹⁵Wu yit ku mu pɩtang Naan mpee zughum di wuri cín mmun. Zughum di ni met mbal mu sat.

2 Koronti 10

¹Wan Pool shikáa fina, wan dang pu wun, mpee mise mu pudok kɩ-diiret mu Kristi. Wan di moo sat ne, wan a ngudokpo titik, katdang wan ashak kɩ-wun, amma ne wan kin sat mbii mo nwun agaak, katdang ba wan ashak kɩ-wun kas.

²Wan dang pu wun, mpeku taji wu leting nwan satpo nwun shibal kas, katdang wan j`i pe wun di. Mpeedi wan man azeen nee, wan mak satpo shibal nyem di moo sat ne, mbii di muu c`in si be ni a dak mu yil diisi.

³Koo di muu tong a ndighin yil ni, be mbii di mun nkaa c`in lek mpee ni, ba ni a mu yil diisi kas.

⁴Leelek di muu c`in lek dishik, ba ni a mu yil diisi kas. Amma leelek funu ni a iiko mu Naan, di nin mmak shirip fwang diibal mo.

⁵Muu shirip po kɩ-nyem di moo j`i kɩ-mbii langkáa nkaa man kɩ-Naan, kɩ-zak, muu shirip koo a fwang mu roghop diidang ye di nii daam man Naan ngurum mo. Kɩ-muu le ku koo a pan kɩ-weye, be ni c`in dyen kɩ-Kristi di zak.

⁶Abwoon di wun nkám agaak azeen-nzeen nee, wuu kɩngpo funu, be mun dak sun funu riret mpee kar nyemcɩi kɩngpee mo.

⁷A me le dang wuu leyt fuu mo nkaa mbii di mo a bwoon ye? Katdang mee gurum kɩ-leshin ne, wudi a mu Kristi, be ni ret ku wuri pan riret, kɩ-wuri man ne mun a mu Kristi zak.

⁸Mpeedi koo di wan canjagham des shi iiko di Daa wuri cín mmun, be ni a mpeku mu dak wun di, ba a mpeku mu shirip wun di kas. Ba mee naashoop yaa wan kas.

⁹Taji wu pan nee, wan kin gung a mpeku wan lekirmuut di nwun shi wasika fina ni mo kas.

¹⁰Mpeedi pak gurum moo sat nee, mbii di wurii ran ndighin wasika firi ni mo toghon, kɩ-mo bal zam, amma katdang gurum naa wurin nyit, be ba shin firi ni kɩ-mee bal kas. Po di wurii sat ni, be ba nii koghop ni kas.

- ¹¹Ni ret ku nyemsatpo mini mo man nee, mbii di muu sat ndighin wasika, be ba ni dik ki-mbii di muu sat nwun nyit ki-yit kas, katdang mu kaat ashak ki-wun.
- ¹²Ba mu mak lekáa funu, koo mu kámkáa funu mo ntiit ki-nyem di moo canjagham a shi sut furu mo kas. Mpeedi moo kám sut furu mo ki-shak, ki-moo kyamsut furu ki-shak zak. Nyem mini mo a mwen mo.
- ¹³Ba mun ncanjagham del peedi ni ret ku mu dar di kas. Amma mu dar a nkaa pee dak di Naan wuri ki-can ni mmun, diisi ni bal ki-dak funu ndighin wun.
- ¹⁴Wun a ndighin pee dak di Naan wuri ki-can mun, aasi be ba ji mu canjagham mpee dak funu dik kas, kaadi gyet mu so ki-po mu Kristi ni nwun si.
- ¹⁵Ba canjagham funu ni del met mbii di ni ret kas, ki-ba ni tuwaas dak ki-mee gurum mo kas. Amma mu canciin nee, a cinzeen fuu ni bul hakyeng, be dak funu ndighin wun, nin mbul des hakyeng zak.
- ¹⁶Mpeku mu katpee satpo ki Naan di ndighin yil di mo a kiyeen fuu. Ba mu canjagham a shi peedi mee gurum ki-kyam c`in dak di kas.
- ¹⁷Amma kaadi mo ki-ran ndighin takarda ki Naan si nee, "Jir ngo di wuri canjagham, be ni ret ku wuri canjagham ni a shi mbii di Daa wuri ki-c`in."
- ¹⁸Mpeedi ba Naan wuri ribet ngo di wurii kwoop a shin kas, amma see a ngo di Daa wurii kwoop bejee.

2 Koronti 11

- ¹Wan canciin nee, wun gung ki-wan mpee rep mwen fina si. Kussuk wu gung ki-wan!
- ²Wan kin c`in zughur nkaa wun mpee Naan. Wun a kaa reep di ba wura ki-man mish kas. Wan kin tuwoorpo mpee cin wun ndik, kaa matpoo si pe mish fina di, a Kristi wuri a mish fuu ni.
- ³Amma wan kin kiir, taji ni yaghal dee a kaa gyet nw`oo num Iif shi seen firi dii mu dung si kas. Taji mo yaghal num wun, ki-mo mer ki-pan fuu mo nkaa wal diiret, di wun ki-ni mpee Kristi kas.
- ⁴A me le dang katdang mee gurum j`i satpo nkaa mee Jesu di dik ki-po di mun mu sat ni nwun be wuu kiling po mini ye? Wu pan nee riin mini dik ki-Riin ki Naan di wuu kat ni me? Ki-wu pan nee, mee po ki Naan ni di dik waa met po Naan di wuu lap ni me?
- ⁵Wan man azeen nee, ba wan a diikat met jir ndighin jeplop ni mo kas.
- ⁶Meebe, ba wan man satpo riret kas, amma be wan man satpo diiret ni. Muu kám man ni nwun agaak koo a pirang ye mbut mbii mo jir.
- ⁷Ashee, gyet wan c`in a mbii diibish, mpeedi gyet wan sham ki-káa fina, mpeku Naan wuri diyeep wun di kaadi wan satpo ki Naan ni nwun shi zughum si wa?

- ⁸Wan lap bam pu pak Ekhisya mo, mpeku wan c`in dak di nnaar fuu. Wan mak sat nee, gyet wan hir a long furu mo, mpeku wan bam wun di.
- ⁹Kaadi gyet wan di ashak ki-wun, be ba gyet wan ki-mee mbii kas, ki-zak, ba gyet wan lejeel mme gurum kas. Mpeedi dyemnihin funu di mo tong mMasidoniya j`i di, a mo j`i cin wan mbii di wan kin ribet mo. A mpeemini, dangbe koo a ndighin ar diidang ye, be ba wan le mee jeel wun kas. Kaadi ba gyet wan lejeel wun kas si.
- ¹⁰Mpeedi wan man nee, po di wan kin sat ni a po mu Kristi azeen, be ba mee ngo mak ci canjagham nwan ndighin yil Akaya kas.
- ¹¹A me le dang wan sat kisi ye? A mpeedi ba wan wal nwun kas aa? Naan wuri man nee, wan wal nwun zam.
- ¹²Dak di wan nkaa c`in ni, be wan sat a nc`in a ni, mpeku wan shaghatpo mu canjagham di jeplop di moo sat ne, dak furu ni a ntiit ki-munu.
- ¹³Kiyeeet ki-nyem mini mo a jeplop mu dung mo. Moo c`in a dak dii mu numpee mo. Moo lekaa furu kaa mo a jeplop mu Kristi mo si, amma ba mo a jeplop Kristi kas.
- ¹⁴Ba ni dee a mbii aapo kas, mpeedi koo a Shetan shikaa firi, be wuri leshin kaa wuri a ngulop mu peebang si.
- ¹⁵Mpeemini be ba ni dee a mbii aapo kas, katdang be kirom mu Shetan mo lesut furu, kaa mo a nyem c`in dak diiret mo si zak. A peekyes ki-ni, be mon nlap kwat furu mo ntiit ki-dak furu mo zak.
- ¹⁶Wan kin baa sat di zak nee, taji mee gurum pan ne, wan a mwen kas. Amma katdang wu pan ne, wan a mwen, be wu lap wan diisi kaa mwen ni si, mpeku wan kat pee can rep jagham di diben.
- ¹⁷Po di wan sat si, be ba wan sat a mee po di Daa wuri lop wan kas, amma wan kin satpo ni a kaa mwen si, wan kin satpo mini a kyap.
- ¹⁸Kaadi gurum mo des moo can a jagham dii mu yil diisi bejee dak si, be wan canjagham ni aasi zak.
- ¹⁹Wun nyem di wu seen be wuu gung ki-nyemmwen mo shi retnyit.
- ²⁰Mpeedi katdang, be mee gurum le wun kaa kirom mo si, koo wuri hir wun, koo wuri se libet nkaa wun, ki-koo wuri kam a bal mu tughur nwun, ki-koo wuri ninas wun, jir kisi be wuu gung ki-ngo mini.
- ²¹Ni shoop wan mpee lap ii, ne gyet mun ki-bal mpee c`in mbii diisi mo kas, amma katdang mee gurum ki-canjagham nkaa mee mbii, be wan kin satpo ni a kaa mwen si. Wan ncanjagham aasi zak.
- ²²Katdang be, mo a nyem Hiburu mo, be wan a ngu Hiburu zak. Katdang be, mo a nyem Yahudi mo, be wan a ngu Yahudi zak. Katdang be mo a dang ki-Abraham, be wan a dang ki-Abraham zak.

²³Katdang be mo a kirom mu Kristi mo, be wan a kirom mu Kristi zak. Wan katpo ni a kaa ngutar si! Mpeedi wan c`in dak di ni des met mumo ni. Mo ki-bwaghat wan le lushaghat, ki-wan shwaanans met mo sat zak. Wan kin shwaajeel mo shini-shini har kus ki-muut zak.

²⁴Gyet yit paat, be nyem Yahudi mo fwo ngwam nwan laarkun baapofeer.

²⁵Nyemnan-nan mu Rom mo siram wan shi kam yitkun. Nyem Yahudi mo car wan shi nding yit mindong, mpeku mo tu wan di. Yitkun be jirgi am, ni taa pyan ki-mun. Wan kin kyam teer ki-wet nkaa am bahar.

²⁶Shidaar-shidaar be wan a ar mwaan mo des, ki-wan kin naa muut shi yit fina mbut ndung mo. Wan kin naa muut nsar k`nyemwat mo, ki-wan naa muut nsar k`dang funu mo zak. Wan ki-naa muut nsar k`nyemk`um mo. Wan kin naa muut ndighin birni mo, ki-zak, wan kin naa muut a naar yil mo. Wan ki-naa muut nkaa am bahar mo. Wan kin naa muut nsar k`dyemnighin dii mu dung mo.

²⁷Wan kin shwaadak mo, ki-wan kin shwaajeel mo, kin nnaa nteer mmeen, ki-wan ki-shwaaneen zak, ki-neen am tu wan zak. Yit mo des ba wan kat mee mbiise kas. Wan kin shwaakut, mpee ciin mbiisup,

²⁸ki-pak mbii mo des diki-zak. Mbii di mo daampee nwan, koo puus diidang ye, ni a mpeedi wan kin tap ki-Ekithisya mo jir si zak.

²⁹Katdang ba mee ngo kat bal kas, be ni le ku ba wan kat bal kas zak. Katdang mee ngo taa pal ndighin shikbish, be ni shwal nwan zam.

³⁰Katdang be ni a ting ku wan canjagham, be wan canjagham ni a nkaa mbii di nin nkam agaak ne ba wan ki-bal kas,

³¹Naan puun k`Daa Jesu di sum firi ni kat diiret har ngaa-ngaa. Wuri man azeen-zeen nee, ba wan kin sat a dung kas.

³²Ndighin yil nDamaskus, be gofna di wurin nder k`mishkagham Aretas wuri shaghatpo fwang din nDamaskus mo, mpeku mo yaa wan di.

³³Mo le wan sham ndighin kacik diides mmee fung mu fwang mu birni ni, har wan put kagham nsar firi.

2 Koronti 12

¹Wan ncanjagham a ting, koo di ba wan kat mee libet ndighin ni kas. Amma yaksi be wan nsekiyeen ki-satpo nkaa sughun mo, ki-mbii di Naan wuri woo mo nwan.

²Wan man mee guruh ndighin Kristi di gyet Naan mang wuri kaa ki-wuri ndighin dengnaan diikun. Ni wul a bit mo kaghapaat baafeer yaksi. Kyet, gyet Naan kaa ki-wuri a ndighin nan mu yil diisi aa? Be ba wan man kas, amma Naan man.

³Wan man nee, mo mang gwar ni kaa ki-wuri a mparadayis. (Shii k`mini a peedi Naan di). Kyet a shi nan mu yil diisi aa? Koo ba a shi shin mu yil diisi kas aa? Be ba wan man kas, amma Naan wuri man.

- ⁴Wuri kiting mbii mo, di ba mon mmak sat mo shi po kas, ki-mbii di ba gurum mo mak sat shi lipo kas zak.
- ⁵Wan kin canjagham a shi gwar diisi. Ba wan kin canjagham a shi kaa fina kas. Amma wan kin kam a ciin bal fina agaak.
- ⁶Koo di wan ribet canjagham ni, be ba wan dee a mwen kas, mpeedi wan kin sat azeen. Amma ba wan canjagham kas, mpeku taji mee gurum lepan nkaa wan, waa met mbii di wurii naa wan kin c`in mo, ki-mbii di wurii kiting pu wan kas.
- ⁷Mpeku taji wan diyeep kaa fina mpee sughun diides diisi di Naan k`kam mo nwan kas. Amma mo le mee hir ndighin san fina, di ni dee a mee shwal pe wan di, ngulop k`shetan wurii daampee nwan, mpeku taji wan canjagham ki-san fina kas.
- ⁸Wan kin dang pu Daa yit mo kun, mpeku wuri shang mbii diisi ni baa ki-ni aku.
- ⁹Amma Daa wuri sat nwan nee, "Diiret fina ni mak wugha. Mpeedi a ndighin ciin bal mu gurum, dangbe mon naa gam ki-iiko fina." Mpeemini be wan sight canjagham ndighin ciin bal fina ni. Mpeku iiko mu Kristi ni tong di ndighin wan.
- ¹⁰Aasi be wan kin kat retnyit ndighin sum mu Kristi, mpee ciin bal fina ni, ki-kass di moo c`in nwan, ki-mbii daampee mo, ki-jeel mo, ki-luk mo shini-shini, mpee Kristi. Mpeedi katdang ba wan ki-bal kas, be wuri cinbal nwan.
- ¹¹Wan kin lesan dee a kaa mwen si, amma be a wun wu le ku wan dee a mwen ni. Gyet ni ret ku a wun, wun nkwoop wan, mpeedi ba wan a diikat met jir ndighin jeplop ni mo kas, koo di ba wan a mee mbii kas.
- ¹²Naan c`in mbii lukshik ki-mbii aapo mo, ki-dak diinan-nan mo shi wan, kaadi wan gung mpee c`in dak fina mo shidaar-shidaar. Dak mu mbii aapo di mo kam agaak nee, wan a ngulop azeen-nzeen.
- ¹³Wan kin c`in a me, kaghar Ekhisya ni mo ye? Diiba wan kin c`in mini nwun kas ye? Aa koo a mpee di ba gyet wan le mee toghon nwun kas aa? Be wu fwo di nwan.
- ¹⁴Yaksi be wan kin dak san mpee so pe wun di, be a so diikun pe wun di mmimi. Ba wan le ku wu kwat wan kas, mpeedi ba wan kin tang a mee mbii pu wun di kas, amma wan kin tang a wuwun. Mpeedi ba a jep mon ntang mbii le mpee puun furu mo kas. Amma puun ni mon ntang mbii le mpee jep furu mo.
- ¹⁵Nin nret nwan nyit zam, mpeku wan cin mbii di wan ki-ni jir, ki-san fina zak, mpee bam wun. Wan wal nwun des, amma be wun wu wal nwan a lee dak aa?
- ¹⁶Wu man azeen nee, ba gyet wan lejeel wun kas. Amma mee gurum sat nee gyet wan siseen nkaa wun, ki-wan lecip mu numpee wun zak.
- ¹⁷Kyet wan kin kyam seen a wun shi numpee mbut nyem di wan lop mo so pe wun di wa?

¹⁸Gyet wan d̄ang Titus, ku wuri so pe wun di, ashak k̄i-dyem̄nigh̄in funu diisi. Kyet, gyet Titus wuri lap mee mbii pu wun di wa? Ba a Riin k̄i-Naan diim̄ndong wuri sel mun weet kas aa? Ba mun weet muu c̄in d̄ak ni a ar diim̄ndong kas aa?

¹⁹Ashee, puji di be wuu pan ne, mu j̄i aa mee mbii langk̄aa mpee sun funu pe wun di wa? Waash. Muu sat a po mu Kristi ntoghom k̄i-Naan. Shaar f̄ina mo, mbii di muu c̄in mo jir, be muu c̄in mo a mpee bam wun.

²⁰Mpeedi wan kiir̄ nee, meebe, katd̄ang wan so pe wun di, be wan nkat mise fuu ni dik k̄i-mise di dyen nwan nkat wun k̄i-ni. K̄i-zak, wun nnaa mise mina ni dik, k̄i-mise di dyen wun naa wan k̄i-ni. Meebe wan kat b̄ilep, k̄i-zughur, k̄i-tughup, k̄i-waln̄k̄aa, k̄i-dung k̄i-po ndagham-ndagham, k̄i-diyeepk̄aa, k̄i-ciin tongriyang nnaar fuu.

²¹Wan kiir̄ nee, katd̄ang wan mbaa nso pe wun di, be ba Naan f̄ina wurin nsham k̄i-wan ntoghom fuu kas. Katd̄ang Naan sham k̄i-wan ntoghom fuu, be wan nkat putughup diiwuwat, k̄i-gurum mo d̄es ndigh̄in wun. Nyem di gyet mo k̄i-c̄in shikbish yam, d̄angbe ba mo k̄i-tuwap kas mpee mise diibish, kaa c̄in ngaa, k̄i-kyaghar mu c̄in mbii diibish mo zak.

2 Koronti 13

¹Wan kin̄ so pe wun di, a diikun ndiisi. Mpeku mo man zeen k̄i-meepo azeen-nzeen, be ni a ting ku mo kat langting mo vul koo kun.

²Wan kin̄ gwak a nyem di gyet mo c̄in shikbish yam, k̄i-kaghar ni mo jir zak. Gyet wan kin̄ gwak mo, be ba wan di ashak k̄i-mo kas. Wan gwak wun kaadi gyet wan gwak wun ndigh̄in po f̄ina diivul pe wun di si, nee, katd̄ang wan mbaaj̄i, be wan nc̄in kar nyem di jí mo c̄in shikbish si, k̄i-kaghar ni mo.

³Katd̄ang be dyen nwun ku wu man azeen-nzeen nee, wan kin̄ satpo diisi mo a shi iiko mu Kristi, ba ni ret ku wu man nee Kristi wuri k̄i-iiko d̄es. A wurin nkar wun, k̄i-wurii k̄am iiko fir̄i ndigh̄in wun.

⁴Mpeedi koo di gyet mo pwas wuri nkaa shiyeep, be gyet a wuri c̄in shin ni mo pwas nkaa shiyeep ni, be jir k̄isi, be wuri di k̄i-seen shi iiko mu Naan. Mun a nyem di ba mun k̄i-bal kas, amma ndigh̄in iiko mu Naan shi Kristi, be mun di k̄i-seen, mpeku mu bam wun di.

⁵Wu kyamk̄aa fuu mo, ku wu man di riret nee, kyet wuu mwaan a ndigh̄in c̄inzeen fuu ni mo wa? Wu kyamk̄aa fuu mo riret. Ba wu man nee, Jesu Kristi wurii tong a ndigh̄in wun kas aa? See koo katd̄ang wuu taa wu pal kin̄ nding-nding.

⁶Muu ribet ku wu man nee, ba mun mu taa mu kat kas.

⁷Muu d̄ang pu Naan ku taji wu c̄in mee mbii diibish kas. Muu d̄ang pu Naan, ba a mpeku ni k̄am di agaak ne, mun k̄i-se koghorong nkaa kyam ni kas, amma see a mpeku wun wu c̄in mbii diiret mo di, koo di wu naa kaa mun muu taa mu kikat si.

⁸Mpeedi ba ni mmak c̄in ku mu c̄in mee mbii nkaa zeen ni kas, amma see muu sat a zeen ni.

⁹Muu kat retnyit, katdang ba mun ki-bal kas, ki-wun di ki-bal. Aduwa di muu c`in ni a mpeku wu dee di a diigam.

¹⁰Mpeemini, be wan ran wasika diisi so wun be ba wan di ashak ki-wun kas, a shibal di Naan wuri cin ni nwan mpee dik wun, ba ni a mpee shirip wun kas.

¹¹Peekyes ki-ni, dyemnaa mo, dang mukaat. Wu dak mise fuu mo. Wu kilingpo fina mo. Wu lappo ki-shak, ki-wu tongriyang ki-shak zak. Naan di wuri a wal, ki-riyang, wurin ntong ashak ki-wun.

¹²Wu tok ki-shak shi wal riret.

¹³Nyem ki-Naan mo jir, moo tok ki-wun.

¹⁴Diiret ki-Daa Jesu Kristi, ki-wal ki-Naan, ki-shaar ashak ki-Riin Diibang, mo tong ashak ki-wun jir. Amin.

Galati

Galati 1

- ¹Wan Pool, laalop k̀ Jesu Kristi, di ba a gurun mo pet wan, koo le kun d̄ee a laalop f̄iri kas, amma a shi ribet k̀ Jesu Kristi, k̀ Naan puun, di wuri yaghal k̀ Jesu a peemúut.
- ²Dyemnaa di mo ashak k̀ wan, moo lop tokshik furu mo so pe nyemso ndang Naan (Ek̄h̄isya) di mo nd̄igh̄in yil nGalati.
- ³Naan puun k̀ Daa funu Jesu Kristi mo naa wun shi yit mu naajeel, k̀ mo c̄in tongriyang nwun zak.
- ⁴Jesu Kristi wuri c̄in shin f̄iri mpee shikbish funu mo, mpeku wuri bam mun di nd̄igh̄in bit diibish diisi mo, ntiit-ntiit k̀ ribet k̀ Naan puun funu.
- ⁵Diid̄es d̄ee pe wuri har ngaa-ngaa k̀ ngaa-ngaa. Amin.
- ⁶Ni aapo nwan zam, mpeedi wu c̄igh̄ir ku wu kwar ngo di wuri pet wun shi yit naajeel mu Kristi k̄lak-k̄lak aasi, mpeku wu so di ndang mee po Naan diici.
- ⁷Azeen-nzeen ba mee po diiret waa d̄ee di, di ni waa met di wuu k̄ling pe wan di kas. Amma pak gurun moo daampee nwun, k̀ mo ribet c̄igh̄ir k̀ po diiret mu Kristi ni.
- ⁸Amma koo di a mumun, koo di a mee ngulop k̀ Naan tong a d̄engnaan sham, d̄angbe wuri sat mee po diiret di nwun, dik k̀ mbii di muu ten mu sat nwun, be gwar mini d̄ee a mbii diibuu-buu har vit.
- ⁹Kaadi muu ten mu sat si, wan k̄in baa sat di nee. Katdang mee ngusatpo diiret di nwun dik k̀ di muu ten mu sat nwun, be wu yit ku gwar mini d̄ee nder k̀ tughup mu Naan har vit.
- ¹⁰Wu pan nee, wan k̄in tang a diid̄es pe gurun mo di aa? Aa koo a pe Naan di ye? Koo wu pan nee, wan tang a tong d̄yen ngurun mo ye? Katdang di wan k̄in tang a tong d̄yen ngurun mo, be di ba wan a k̄rom k̀ Kristi kas.
- ¹¹Dyemnaa mo, d̄yen nwan ku wu man nee, po diiret di gyet wan k̄in sat ni nwun, ba ni put a pe mee gurun di kas.
- ¹²Mpeedi, ba gyet wan lap ni a nsar k̀ mee gurun kas. K̀ zak, ba a mee gurun k̄am ni nwan kas, a Jesu Kristi shik̄aa f̄iri, wuri woo ni nwan.
- ¹³Wu k̄lingpo nkaa shiimwaan f̄ina, di gyet yam, nd̄igh̄in seyil nNaan mu nyem Yahudi mo, mb̄it mini, be wan c̄injeel Ek̄h̄isya k̀ Naan mo hakyeng, har gyet wan k̄in gung mpeku wan tu ni di.
- ¹⁴Gyet nd̄igh̄in gang f̄ina mo, be wan met mmo jir, mpee mwaan nd̄igh̄in waar k̀ nyem Yahudi mo. Gyet wan c̄in zughur mpee mwaan nd̄igh̄in waar mu puun f̄ina di moo ten murap mo.

¹⁵Amma Naan di wuri ten bihip wan yam-yam, akudang moo laa wan, be ndighin diiret firi, be wuri pet wan mpeku wan dee di a mu wuri.

¹⁶Be ni ret nNaan wuri nyit har wuri kam Laa firi nwan, mpeku wan sat po diiret di nkaa wuri, nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Ba gyet wan beet mini ki-mee gurun kas.

¹⁷Ki-zak, ba gyet wan kaa nJerusalem, pe jeplop ki Jesu Kristi mo di kas, di gyet wuri shee piprep mo baa dang wurii pet wan. Amma wan so yil Arebiya, abwoon mini be wan waa baaso nDamaskus.

¹⁸Abwoon ki-bit mo kun, be wan kaa nJerusalem, mpeku wan naa Kefas di. Wan tong ashak ki-wuri mpee teer mo kaghapaat baapaat.

¹⁹Ba gyet wan waa kaat ki-memee ndighin jeplop ki Jesu mo kas. Gyet wan kaat aa Jemis dyemnighin ki-Daa, bejee dak.

²⁰Ntoghom ki-Naan, be mbii di wan ran nwun, ba mo a dung kas.

²¹Abwoon mini, be wan so nkoghop nyil nSiriya ki-Silisiya.

²²Ba gyet nyemso ndang Kristi di mo ndighin Yahudi ni mo man wan kas.

²³Moo kiting a gurun mo nkaa sat ni nee, "Gwar di ji wurii cinjeel mmun si, yaksi be wuri nkaa satpo ngurun mo nkaa cinzeen di gyet wurii gung mpee tu ni."

²⁴Mo kwoop Naan mpee wan.

Galati 2

¹Abwoon ki-bit mo kaghapaat baafeer, be wan baakaa nJerusalem, ashak ki-Barnabas. Gyet wan mang Titus mpan diki.

²Wan kaa nJerusalem ni, a mpeedi Naan wuri woo nwan ne, wan kaa di. Gyet ntiit ki-mini, be wan kaat ki-nyem diinan-nan ni mo a sisok, mpeku wan sat di mmo, po nkaa po diiret di wan nkaa sat ni nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Mpeku taji, dak di gyet wan cin ni ki-di wan nkaa cin ni yaghal dee a buu kas.

³Amma Titus, di wuri ashak ki-wan, koo di wuri a ngu Heleni, be ba gyet mo leting nwuri, ku mo can wuri di kas.

⁴Amma pak nyemso ndang Kristi di mu dung si mo, mo tap ji del ndighin mun, kaa nyemcoghol mo si, mpeku mo tap goghol mun, ku mo katpee di mbut mmun, di mun ndighin Kristi Jesu, mpeku mo le mu dee di a kirom furu mo.

⁵Ba gyet mu cinpee mmo kas koo diben, mpeku mu tap dii zeen mu po diiret ni di mpee wun.

⁶Amma mpee nyem di mo lekaa furu mo a kaa mee mbii si, koo di mo a we mo ye, be ba ni daampee nwan kas. Ba Naan wurii shwatyit mmee gurun kas. Nyem di wan kin sat ni mmo, koo di gyet mo a nyem diinan-nan mo, amma be jir kisi, be ba gyet mo le mee mbii dik nkaa po fina ni kas.

- ⁷Kaadi mo naa nee, Naan wuri cín ðak mu satpo ðiiret ni nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas nsar fina, kaadi wuri cín ðak mu satpo ðiiret ni mPita mpee nyem Yahudi mo si.
- ⁸Be mo naa nee, Naan ði wuri cínbal mPita, mpeku wuri ðee ði a ngusatpo ðiiret ni nyem Yahudi mo, a wuri cínbal nwan zak, mpekun ðee ði a ngusatpo ðiiret ni nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas.
- ⁹Kaadi mo naa ðiiret ði Naan wuri cín nwan, be Kefas, ki-Pita, ki-Joon, ði gyet mo a nyemnan-nan mu nyemso ndang Naan ni mo, Ekihsya ni, mo cín sarse furu ðii mu shaarshak nwan, ki-Barnabas. Mo sat nee, mun mu so mu satpo Naan ni nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas, ku wufun, so ði pee nyem Yahudi mo.
- ¹⁰Mo sat mmun nee, taji mu mander nyemjeel ði mon ndighin mo kas, a mbii ði gyet wan kin fes le putughup fina mpee c`in ni mmuni.
- ¹¹Amma kaadi Pita gyet kaa nAntiyok, be wan selsar wuri nyit, mpeedi mbii ði gyet wuri c`in ni ba ni nkaa ar kas.
- ¹²Akudang pak gurum mo tong pe Jemis j`i ði, be wurii sese ashak ki-nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas, amma kaadi das ðiisi ni mo j`i wul, be wuri kwar sese ashak ki-nyem ði ba mo a nyem Yahudi mo kas, mpeedi wurii kiir nyem Yahudi mo.
- ¹³Ashak ki-wuri, be kaghar nyem Yahudi ði mo a nyemso ndang Jesu mo, ba mo ðar nkaa zeen kas, kaa wuri si, har ki-Barnabas zak, wurin mbwoon ki-mo ndighin mwaan furu ki-putughup ðiivul-vul ni.
- ¹⁴Amma kaadi wan naa nee, ba moo ðar a ndire-ndire nkaa zeen mu po ðiiret ni kas, be wan sat mPita, nnaar furu nee, "Katdang wugha ði wugha a ngu Yahudi aa tong a kaa ngo ði ba wuri a ngu Yahudi kas, be cirang dangbe wughan nle ting nyem ði baa mo a nyem Yahudi mo kas, ku mo tong kaa nyem Yahudi mo si ye?"
- ¹⁵Mun shikaa funu, mo laa mun a nyem Yahudi mo, ba a nyem shikbish kaa kaghar gurum mo si kas.
- ¹⁶Amma mu man nee, ba gurum ki-ðee a ðiibang nyit kè-Naan, a shi ðak ði wuri c`in ni ndighin Waar mo kas, amma gurum kè-ðee a ðiibang, a mpee cínzeen ndighin Jesu Kristi. Har mun, mu cínzeen ndighin Kristi, mpeku wu ðee ði a ðiibang shi cínzeen nKristi, ba a shi mee ðak ði muu c`in ni ndighin Waar ni kas. Mpeedi, shi ðak ði gurum c`in ni ndighin Waar ni, be ba gurum nkyam ðee a ðiibang nyit kè-Naan kas.
- ¹⁷Amma muu gung ku mu ðee ði a ðiibang ndighin Kristi. Katdang mo waa kat a mumun a nyemshikbish mo, be ni kám nee, Kristi wuri a mee ngulop mu shikbish shing? Waash ba aasi kas koo ðiben!
- ¹⁸Amma katdang wan kin ðik, a nkaa mbii ði wan kin ten nshirip mo, be wan kin kám kaa fina agaak nee, wan a ngushikbish.
- ¹⁹Wan kin ðee a ðiimumuut ndighin Waar ni, mpeku wan tong ðiiseen pe Naan ði.

²⁰Mo pwas wan ashak kɪ-Kristi. Ba a wan kin tong ndighin seen diisi kas, amma a Kristi wurii tong ndighin wan. Kɪ-seen di wan kɪ-ni yaksi ndighin nan diisi, wan kin tong a shi cɪnzen ndighin laa kɪ-Naan, di wuri wal nwan, har wuri c`in shin firi mpee wan.

²¹Ba wan kwar diiret kɪ-Naan kas, mpeedi katɗang guruh kɪ-dee a diibang nyit kɪ-Naan, a shi Waar mo, be muut di Kristi wuri muut ni, ni dee a buu mini kɪ-ba nii mee koghop ni kas.

Galati 3

¹Kai! Wun nyem Galati mo, wu mwen zam. A sohot diidang kɪ se but nwun ye? A yit fuu mo, be mo sat nwun agaak kaadi mo pwas Kristi.

²Wu dar a kun c`in mee tal di pe wun. Gyet wu lap Riin ni a mpee dak di wu c`in ni ndighin Waar ni aa koo a mpeedi gyet wu cɪnzen ye?

³Wun wu mwen aasi wa? Gyet wu shee wu yaa a ndighin Riin, amma yaksi, be wuu ribet kyes ni a ndighin nan fuu mo aa?

⁴Ashee wu shwaajeel kɪ-mbii mo shini-shini a buu mmɪni aa? Taji wu yit ku ni dee a diibuu kas.

⁵Wuri di wuri cɪn Riin firi nwun, kɪ-wurii c`in mbii aapo mo ndighin wun, be wu pan nee, a mpeedi wuu tap kɪ-Waar ni mo aa koo a mpeedi wu kɪng, kɪ-wu cɪnzen mpo diiret ni ye?

⁶Wu c`in pan nkaa Abraham, kaadi po kɪ-Naan ni sat si nee, "Wuri cɪnzen nNaan har mo tang mini nwuri a kaa ngo din ndire si."

⁷Mpeemini, be yaksi, wu naa a nyemcɪnzen mo a jep kɪ-Abraham ni mo.

⁸Ndighin po kɪ-Naan, be muu ten mu naa nee; Naan wuri le nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, ku mo dee a diibang nyit firi a mpee cɪnzen. Mo satpo diiret diisi ni mbɪt kɪ-Abraham nee, "A ndighin wugha be guruh mo jir, ndighin yil ni mon nkat diiret."

⁹Ni aasi be, nyem di mo cɪnzen, mon nkat diiret ashak kɪ-Abraham, mpeedi gyet wuri kɪ-cɪnzen.

¹⁰Nyem di moo le putughup furu mo, a nkaa dak mu Waar ni, be mo a nder kɪ-tughup kɪ-Naan. Mo ran ndighin takarda kɪ-Naan nee, "Koo a weye di ba wuri gam Waar di mo ran mo ndighin takarda mu Waar ni kas, be gwar mini a nder kɪ-tughup kɪ-Naan."

¹¹Yaksi, ni dee agaak nee, ba mee guruh mak dee a diibang nyit kɪ-Naan shi Waar mo kas. Mpeedi koo a weye, di wuri dee a din ndire a mpee cɪnzen firi, be a wuri kat seen.

¹²Amma ba Waar ni dar a nkaa cɪnzen kas. "Koo a weye di wurin ngam Waar ni mo, be gwar minin nkat seen a shi mo."

- ¹³Mun jir, mon ntokdiyeel diibish mun, mpeedi ba mu gam Waar ni mo jir kas, amma Kristi, wuri can mu ndighin diyeel diibish ni. A mpee mun, be wuri shwaajeel funu mo, har wuri mang diyeel diibish ni le nkaa shin. Ni a riran ndighin takarda k̀Naan nee: "Koo a weye, di mo pwas wuri nkaa ting, be wuri a nder tughup k̀Naan."
- ¹⁴Mpeku ndighin Kristi Jesu, be diiret mu Abraham ni dee nkaa nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. K̀zak, mpeku mumun mu lap Riin di Naan wurii ten tuwoor ni ne, wudin ncin mmun mpee cinzeen funu mo.
- ¹⁵Dyemnaa mo, wan nc`in kam ki-mbii di muu ten mu loghot ki-mo ndighin tong funu mo shidaar-shidaar. Katdang gurum mo vul moo ten bwaghatpo ashak nkaa mee mbii, be nin nluk ku mee gurum dik teppo di mo k̀ten bwaghat ni, ki-zak, ba mee gurum mak le mee mbii dik-nkaa ni kas, mpeedi mo k̀ten bwaghat ni.
- ¹⁶Ni aasi, Naan wuri k̀ten tuwoorpo mo Abraham yam-yam ki-dang firi. Ba mo ran a nee ki-dang firi mo kas. Katdang di mo sat ne, a dang firi mo, be di ni kam ne, dang ni mo a des, amma mo ran a nkaa dang firi mindong bejee. Dang firi diimindong diisi ni a Kristi.
- ¹⁷Mbii di wan nkaa sat ni a nee, gyet yam-yam, be Naan wuri k̀ten bitemcuk shi toghom. Amma see abwoon k̀ bit mo darifeer ki-laarkun, akudang Naan wurii cin Waar ni nyem Yahudi mo. Waar di Naan wuri cin diisi ni, ba ni mak teppo di gyet wuri k̀ten tuwoor ni kas, ki-zak, ba Waar ni mo mak watpo di Naan wuri k̀ten tuwoor mo kas.
- ¹⁸Katdang di Naan wurii cin zughum firi ngurum mo a mpeedi moo tap Waar ni, be di ba gurum mo kat zughum firi ni a mpee po di Naan wuri k̀ten tuwoor ni kas. Amma mu man nee, a mpeedi gyet Naan k̀ten tuwoor ni, dangbe wuri cin zughum ni Abraham.
- ¹⁹To, a mee koghop ki-Waar ni ye? Naan wuri cin Waar ni mo, a mpeku mu man mbii diibish mo di. Gyet Naan wuri cin Waar ni mo mun, a mpeku mo fwang mun di, mpee reppee lee, har pardii pee ni wul, mpeku dang k̀ Abraham ni j`i di. Mpeedi Naan wuri k̀ten tuwoorpo mini a nwuri. Naan wuri cin Waar ni a nyemlop firi mo, mpeku mo sham cin di nsar k̀mee gurum di gyet wuri a nguar naar k̀Naan ki-gurum mo.
- ²⁰Katdang nguar di mbut mee mbii, be ni kam mun nee wuri dar a naar k̀gurum mo vul. Amma ndighin po di gyet Naan tuwoor ni Abraham, be gyet a Naan wuri mishin bejee, di gyet wuri tuwoorpo ni.
- ²¹Kyet diisi ni kam mmun nee, Waar ni a nkaa kaghan ki-po di Naan wuri k̀ten tuwoor ni wa? Ba ni aasi kas koo diben. Katdang gyet mee Waar ni di, di gyet nin mmak c`in seen ngurum mo, be gyet ni mak le gurum mo dee a din ndire nyit k̀Naan. Amma ba mee kiyeet k̀Waar mini di kas.
- ²²Amma kaadi mo ran ndighin takarda k̀Naan si nee, mbii di mo ndighin yil ni jir, mo a nder ki-shikbish. A nyem di mo cinzeen Jesu Kristi, mo lap mbii di Naan wuri k̀ten tuwoor ni nee, wudin c`in nyem di mo cinzeen Kristi bejee.

- ²³Gyet akudàng cínzeen ni j`i, be mun a dii shishaghat nder k̀-Waar ni, baadàng Naan wuri wang ar ni mun, ku mu cínzeen di nJesu Kristi.
- ²⁴Mpeemini, be gyet Waar ni a ngukám funu, akudàng Jesu Kristi wurii j`i. Kaadi wuri j`i be mu dee a din ndire nyit k̀-~~Naan~~, mpeedi muu cínzeen nwuri.
- ²⁵Amma yaksi, kaadi Naan k̀-wang ar ni mun, mpeku mu cínzeen di Jesu Kristi, be ba mu kudi a nder k̀-~~ngufwang~~ mun kas.
- ²⁶Mpeedi yaksi, ndighin Jesu Kristi, be wun a jep k̀-~~Naan~~ mo jir.
- ²⁷Wun di moo c`in baptisma nwun jir ndighin Kristi, be wuu dee a diibibal k̀-~~Kristi~~ mmimi. Mpeemini mu mwaan ndighin dyen mu Kristi.
- ²⁸Yaksi, ba mee shwatyit kudi nnaar k̀-nyem Yahudi mo k̀-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, koo naar k̀-~~kirom~~ k̀-jeplu mo kas, koo nnaar k̀-~~mish~~ mo k̀-~~mat~~ mo kas, mpeedi wun a diimindong jir ndighin Kristi.
- ²⁹Katdàng wun a mu Kristi, be wun a jep k̀-~~Abraham~~ mo. Wuu lap mbii mo jir, di gyet Naan wuri k̀-~~ten~~ tuwoor ni.

Galati 4

- ¹Mbii di wan nkaa sat ni a nee, làa di wurin nsekop, ba wuri met kirom kas, naar di wuri kudi a làa, koo di a wurin nyaghal dyel long ni mo.
- ²Kaadi wuri kudi a làa, be a guruhoo tap k̀-~~wuri~~ zak. A guruhoo naa mbii firi mo, har parpuus di puun firi le ni wul.
- ³Ni k̀-~~mumun~~ aasi zak. Gyet yam, naar di gyet ba mu manshii k̀-~~zeen~~ k̀-~~mbii~~ mo kas, be gyet mun a kirom mon nder k̀-~~Waar~~ k̀-~~mbii~~ di guruhoo mo loghot k̀-~~c`in~~ mo, di mu yil diisi mo.
- ⁴Amma kaadi pee ni wul kyap, be Naan wuri lop Làa firi sham ndighin yil diisi. Mo làa wuri a kaadi moo k̀-~~làa~~ guruhoo mo si, nder k̀-~~Waar~~.
- ⁵Mpeku wuri ang nyem di mon nder k̀-~~Waar~~ ni di, k̀-~~mpeku~~ wuri le mun dee di a jep k̀-~~Naan~~ mo.
- ⁶Mpeedi wun a jep firi mo. Yaksi, be Naan wuri lop Riin k̀-~~Làa~~ firi sham ndighin putughup funu mo. Riin ni wurii petpee shibal nee, Daa puun!
- ⁷Yaksi, be ndighin Naan, ba wu kudi a kirom mo kas, amma wun a jeplu mo. Katdàng wu dee a jeplu mo, be wunn nsekop k̀-~~mbii~~ di Naan wurin nc`in ni jep firi mo.
- ⁸Gyet yam, be baa wu man Naan kas, be gyet wun a kirom mo nder k̀-~~riin~~ di ba mo a naan kas.
- ⁹Amma yaksi kaadi wu man Naan si, koo kaadi Naan k̀-~~man~~ wun si, be cirang dàng wu cighir k̀-~~bwon~~ nNaan, ku wu waa wu baa wu so di ndang Waar k̀-~~mbii~~ di guruhoo mo loghot k̀-~~c`in~~ ni. Mu riin dii mu yil diisi mo, di ba moo mee bal kas ye? Dyen nwun ku wu baa wu dee di a kirom k̀-~~mo~~ zak aa?

- ¹⁰Wuu tap k̀teer mo, k̀puus seribet mo, k̀tar mo, k̀pak teer mo ndighin bit ni.
- ¹¹Amma wu c̀in k̀irruut nwan, taji dak di gyet wan c̀in pe wun, ni yaghal dee a diibuu.
- ¹²Dyemnaa mo, wan k̀in dang pe wun, ku wu dee kaa wan si. Kaadi wan k̀in dee kaa wun si. Ba wu c̀in mee mbii diibish nwan kas.
- ¹³Wu man nee, gyet a wan shee j̀i k̀po diiret ni nwun. Mbii di gyet ni le dang wan tong pe wun di, a mpeedi ba gyet wan nkagham kas.
- ¹⁴Koo di gyet shwal ni daampee nwan, be ba gyet wu kwar wan kas, k̀zak, ba gyet wu bak wan kas. Amma gyet wu lap wan shi putughup mindong kaa gyet wuu lap a mee ngulop k̀Naan si. Azeen-nzeen gyet wu lap wan a kaa Kristi Jesu shikaa firi si.
- ¹⁵To, renyit di gyet wu c̀in ashak k̀wan si, ni a neye? Mpeedi wan sat nwun azeen, katdang di a mbii di nin mmak c̀in, be di gyet wun shwat yit fuu mo wu c̀in nwan.
- ¹⁶Cirang dangbe wan ncighir ndee a shaarlek fuu ye? Mpeedi wan sat zeen ni nwun aa?
- ¹⁷Nyem di mo nkaa c̀in dung nwun si mo, moo gung a mpeku mo kat diiret di nyit fuu, amma mbii di ni le dang mo ribet c̀in kisi ni, ba ni ret kas. Mo ribet a ku wu bakshak di k̀wan, mpeku wu kiting a mo di bejee.
- ¹⁸Katdang gurum mo tap k̀shak a mpee mbii diiret, be ni ret zam. Diisi ni azeen-nzeen, koo a pirang ye. Koo di wan ashak k̀wun, koo di ba wan ashak k̀wun kas, be wan k̀in pan wun.
- ¹⁹Jep fina di wan wal nwun si mo, wan a kaa mat di wura nkaa shwaajeel mpee laa-laa si. Wan nsat a nshwaajeel ni dak, har pardi mise fuu mo dee ntiit-ntiit k̀mu Kristi.
- ²⁰Dyen nwan nso pe wun di zam, mpeku wan man ar di wan nsat mbii diisi mo di nwun. Yaksi, ba wan man mbii di wan nsat nwun kas. Mbii nii daampee nwan nkaa wun zam.
- ²¹Wun nyem di wu sat nee, wun a nder k̀Waar ni mo. Wu sat nwan yaksi, wu kiting mbii di Waar diisi ni mo nkaa sat ni aa?
- ²²Mo ran ndighin takarda k̀Naan nee "Gyet Abraham k̀jep diimish mo vul. Gyet nighin k̀memee wura a kirom, k̀gyet nighin k̀diivul ni, ba wura a kirom kas."
- ²³Mo laa-laa k̀mat di gyet wura a kirom si, ndighin nan, amma laa k̀mat di gyet ba wura a kirom kas si, mo laa wuri a ntiit-ntiit k̀po di gyet Naan wuri ten tuwoor ni Abraham.
- ²⁴Po diisi nii mee mbiikam diijurung di but. Mat diivul diisi ni mo, mo dee a kaa tuwoorpo shi toghom mo vul shi, di gyet Naan wuri sat ni mo. Hagar a mat di gyet wura a kirom si, wura dee a sumpo k̀po di gyet Naan wuri tuwoor ni mMosis nkaa jwak Sinai. A wura di wura laa-laa mo be mo dee a kirom mo.

- ²⁵Hagar wura dɛe a sumpo k̀jwak Sinai di ni nyil Arebiya. Wura dɛe a kaa Jerusalem si, di wura ki-jep fira mo, mo di nkaa c̀in dak kirom har cicinsi.
- ²⁶Amma Jerusalem di ni ndighin dengnaan, ba wura a kirom kas, wura a nighin funu.
- ²⁷Mo ki-ran ndighin takarda k̀Naan nee: "Wii jeer, yi c̀in retnyit. Wii di ba yii kyam shwaajeel mu laa-laa kas mpeedi mat di mish ceen wura, wura kat jep mo des met mat di wura tong ashak ki-mish fira."
- ²⁸Yaksi, dyemnaa, mumun a jep di mo ki-tuwoorpo nkaa wun kaa Aizik si.
- ²⁹Gyet yam ni, be laa di gyet mo laa wuri a ndighin nan si, wuri cinjeel nlaa di gyet mo laa wuri a ndighin Riin. Ni aasi yaksi.
- ³⁰Amma, mbii di mo ran ni ndighin takarda k̀Naan ni sat a meye? Ni sat nee, "A ceen kirom ni wura ki-laa fira ni, mpeedi ba laa k̀kirom nin mmak sekop ashak ki-laalu ni kas."
- ³¹Dyemnaa mo, ba mumun a kirom mo kas, amma mun a jeplu mo.

Galati 5

- ¹Mbii di ni le, dangbe Kristi wuri pwat ki-mun nder k̀Waar k̀nyem Yahudi ni mo, a mpeku mu dɛe di a mu nangkaa sun azeen-nzeen. Mpeemini, be wan kin sat nwun nee, wu dar bal-bal kaa nyem di mo a mu nangkaa sut si. Taji wu baa wu c̀in kaa fuu mmee ngo, mpeku wu baa wu dɛe di a kirom mmo kas.
- ²Wan Pool, wan nkaa sat ni wun nee, katdang wu yit mmee gurum can wun, be ni dɛe agaak nee, mbii di Kristi ki-c̀in mpee wun, be ni dɛe a buu mini.
- ³Wan kin ribet ku koo a weye man azeen-nzeen nee, katdang mee gurum waa ribet ku mo can wuri, be ni dɛe a ting ku wuri gam kaghar waar ni mo jir.
- ⁴Wun nyem di wuu pan nee, wuu dɛe a din ndire nyit k̀Naan, mpeedi wuu tap ki-waar ni mo, be wu pwat ki-kaa fuu mo aku ndighin Kristi. Wuu dɛe a diipipal ndighin diiret di Kristi k̀ten c̀in mo mpee wun.
- ⁵Amma mun nyem di ba muu leyit a nkaa can kas, be ndighin Riin shi cinzeen be, muu tong a shi gongpee shi canciin mu din ndire mu Naan.
- ⁶Katdang mu dɛe a diimindong ki-Kristi Jesu, be ba ni kudi mee koghop ni kas, koo di mo can gurum, ki-koo di ba mo can gurum kas, amma mbii di nii koghop ni a cinzeen di nii kam sat ndighin wal.
- ⁷Ji yam, be wun nkaa sekiyeen ndighin po diiret ni hakyeng, amma yaksi, be a me le dang ba wu kudi wuu mwaan ndighin zeen ni kas ye?
- ⁸Ba a Naan di wuri pirep wun, a wurii ci sekiyeen nwun kas.
- ⁹"A rep yist lee nii le ku bred wup."

- ¹⁰Amma mpeedi mun a diimindong ndighin Daa funu, be wan cinzeen nee, ba pan fuu mo waa den dik, ki-mina kas. Wan cinzeen nee, ngo di wurii num wun si, koo di wuri a weye, be Naan nc`in kar nwuri.
- ¹¹Amma dyemnaa mo, katdang wan kin sat a nsatpo nee, can ni a ting, be a me le dang wan kin sat a nshwaajeel dak ye? Katdang ni aasi, be mo shang mbii di ni le canshii ngurum mo ndighin shiyeepyoghom k`Kristi.
- ¹²Nyem di mo daampee nookdi nwun si, wan fes nribet ku mo so pun sut ku mo dee di a miyeermuut mo.
- ¹³Dyemnaa mo, Naan wuri pirep wun, mpeku taji wu dee a kirom mo nder k`waar mu nyem Yahudi mo kas, amma, taji wu le ku katpee fuu ni, ni dee a ar di wun nc`in mbii diibish mu nan mo di kas. Amma ni ret ku wu walnshak ki-bamshak zak.
- ¹⁴Mo gam waar ni mo jir a ndighin po diisi nee, "A wal ngimang kaa sak fugha si."
- ¹⁵Katdang wu ndee a kaa luwayil di moo seshak si, be wu tap taji wu twa shak kyes kin nding-nding.
- ¹⁶Wan kin sat nwun nee, wu mwaan ndighin Riin, mpeku taji wu gam dyen mu nan ni kas.
- ¹⁷Mpeedi mbii di nan nii ribet, be ba mo a ntiit ki-mbii di Riin nii ribet kas. Ki-zak, mbii di Riin nii ribet be ba mo a ntiit ki-mbii di nan nii ribet kas. Mbii diivul si mo ba moo ribet shak kas. Diisi ni dee nee, ba wu mak c`in mbii di wuu ribet kas.
- ¹⁸Amma katdang wuu mwaan a ndighin Riin k`Naan, be ba wu kudi a nder k`Waar ni kas.
- ¹⁹Dak di gurum moo c`in ndighin mise k`gurum, ni agaak. Kiyeet k`dak mini mo, a kaa cin ngaa, dak diibish mo, c`in mbii diibish ndin yitluwaan.
- ²⁰Seyil nk`um, dak soghot, kwarshak, jighir, zughur, tughup, ribetkaa, bakshak, mise di ni a mu yilangpee.
- ²¹Zughur diibish, shwaayughur, kuur ashak diibish mo, ki-mbii diibish mo di shini-shini. Wan kin satpo nwun shibal, kaadi gyet wan kin sat nwun si nee; nyem di moo c`in mbii diisi mo jir, be ba mon nkyam del ndighin mulki k`Naan kas, koo difen.
- ²²Amma dak di gurum moo c`in ndighin Riin k`Naan mo a, walnshak, ki-retnyit, tongriyang, gung mbii mo, naajeel nshak, c`in mbii diiret mo, cinzeen,
- ²³sham ki-kaa, yaasuk. Mbii diisi mo jir, ba mee Waar di nkaa mo kas.
- ²⁴Nyem di mo a mu Kristi Jesu, mo k`ten pwas nan furu mo nkaa shiyeep ashak ki-kyaghar k`ni.
- ²⁵Katdang muu tong a ndighin Riin, be ni ret ku mu mwaan ndighin Riin ni zak.
- ²⁶Taji mu diyeepkaa kas, ki-taji mu le tughup nshak kas. Taji mu c`in zughur ki-shak kas zak.

Galati 6

¹Dyemnaa mo, katdang mee gurum taapal, be wun di wun di bal-bal ndighin Riin k̀ Naan wu ɓam wuri, mpeku wuri tuwap di. Wu sham k̀ḱaa fuu mo, kaadi wun nkaa ɓam wuri. Wu tap k̀ḱaa fuu, mpeku taji wun wu waa wu del ndighin jwaan ni kas.

²Wu ɓamshak, katdang wu c`in aasi, be wu gam Waar k̀Kristi mm̄ini.

³Katdang memee fuu lekáa fir̄i a mee mbii, amma ndighin zeen ni, be ba wuri a mee mbii kas be, gwar mini num a kaa fir̄i bejee ɗak.

⁴Amma ni ret ku, koo a weye be wuri kyam ɗak fir̄i, dangbe wurin ncanjagham shikáa fir̄i, ba shak k̀di wuri kám shin k̀mee gurum kas.

⁵Koo a weye ndighin mun be wuri mang toghon k̀mbii di wurii c`in mo shikáa fir̄i.

⁶Koo weye di wuri nkaa lap kámpo k̀Naan, be ni ret ku wuri ɓak mbii diiret mo jir, ashak k̀ngukám ni.

⁷Taji mee gurum numkáa fir̄i kas, mpeedi ba mee ngo nkyam num nNaan kas. Mbii di gurum kop be wurin ndiip a ni.

⁸Ngo di wuri kop a ndighin nan fir̄i, be wurin ndiip a mbii diiwam ndighin nan ni. Amma ngo di wuri kop ndighin Riin k̀Naan, be ndighin Riin be wurin ndiip a seen diiso ngaa-ngaa.

⁹Taji kwak funu mo waam mpee c`in mbii diiret mo kas, mpeedi katdang pee ni wul, be mun ndiip diiret mu ɗak funu mo, kat ba mu taa mu muutleet kas.

¹⁰Aasi, ni ret ku mu c`in mbii diiret mo, kaadi mu katpee ni si. Mu c`in mbii diiret ngurum mo jir, met jir, a dyemngihin funu mo, di mo a nyemso ndang Kristi mo.

¹¹Ran diinan-nan di wu naa si mo, a wan ran mo shi sar f̄ina so nwun.

¹²A nyem di mo ribet canjagham ndighin nan diisi, a moo ribet leting nwun, mpeku wu can-can di, k̀zak, mpeku taji mo shwaajeel, mpee shiyeepyoghom k̀Kristi kas.

¹³Nyem di moo ten can mo, mo shikáa furu, ba mo tap k̀waar ni kas. Amma ni a ribet k̀mo, ku mo can wun, mpeku mo katpee di mpee canjagham nkaa wun ndighin nan.

¹⁴Amma pe wan di be a shi shiyeepyoghom k̀Daa funu Jesu Kristi, a ni a mbii mindong di nin mak le ku wan canjagham bejee ɗak. A mpee shiyeepmúut fir̄i, be mbii di mu yil diisi mo, ba mo kudii mee koghop ni pe wan di kas. Ni ɗee a kaa moo ten kwas mo nkaa shiyeepmúut k̀Kristi, k̀zak, wan a kaa ngo di kin ten muut si, har wan kin yit mbii mu yil diisi mo mbwoon.

¹⁵Koo di mo can gurum, k̀koo di ba mo can gurum kas, be ba nii mee koghop ni kas. Mbii di nii koghop ni hakyeng nin ndiisi, Naan wuri cín seen diipoo mun.

¹⁶Mpee nyem di mo mwaan ndighin seen diipoo diisi ni, be mo a nyem k̀Naan mo azeen. Moo tongriyang k̀Naan k̀wurii naa mo shi yit naajeel zak.

¹⁷Yaghal nyaksi, be ba dyen nwan ku mee gurun daampee nwan zak kas, mpeedi mimer di mo nkaa san fina, mo kám nee, wan a kirom mu Jesu.

¹⁸Dyemnaa mo, diiret mu Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak ki-riin fuu mo jir. Amin.

Afibus

Afibus 1

- ¹Pool laalop k̀ Kristi shi ribet k̀ Naan, so pe nyem k̀ Naan di mo ndighin yil Afibus, di mo cınzeen nJesu Kristi azeen-nzeen.
- ²Diiret k̀ riyang mu Naan puun funu k̀ Daa funu Jesu Kristi mo tong ashak k̀ wun.
- ³Mu pıhang Naan puun, k̀ Daa funu Jesu Kristi, di wuri le diiret firi nkaa mun, shi koo a diiret diidang ye di ni a mu Riin ndighin dengnaan mo, shi Kristi.
- ⁴Akudang Naan wurii leyil ni, be wuri k̀ ten bilip mun, mpeku mu dee a miri ndighin Kristi, mpeku mu dee di a diibang k̀ ndighin wal mpeedi ba mee shikbish di ntoghom firi kas.
- ⁵Naan k̀ ten sat nee, ndighin Jesu Kristi, be din nle ku mu dee a jep firi mo. Diisi ni put a ndighin pan mu retnyit firi.
- ⁶Wu yit ku mu kwoop wuri mpee diides mu yit naajeel firi, di wuri c`in mmun nzughum ndighin Laa firi di wuri wal nwuri.
- ⁷Mpeedi a shi muut k̀ Kristi dangbe mo fwoon mun, shii k̀ mini nee, mo fwo shikbish funu mo mmun. Yit naajeel k̀ Naan ni des zam.
- ⁸Wuri doo ni nkaa mun des, k̀ seen k̀ manshii k̀ mbii mo jir.
- ⁹Yaksi Naan wuri le ku mu man mbii di mo a sisok mu pan firi mo, ntiit-ntiit k̀ pan firi di wuri k̀ ten le ni, ku ni dee a diigigam ndighin Kristi.
- ¹⁰Mbii di Naan wuri k̀ ten sat ne, wudin nc`in mo katdang pee ni wul. Be Naan wurin nj`i k̀ mbii di wuri k̀ ten le mo ndighin yil diisi ashak, k̀ di mon ndighin dengnaan k̀ di mon ndighin yil diisi jir, be Kristi wurin ndee a kaa k̀ mo jir.
- ¹¹Mon c`in mbii mo jir a ntiit-ntiit k̀ mbii di Naan wuri k̀ ten sat ne wudin c`in mo. Naan wuri ten bilip mun, ku mu dee a nyem firi mo ndighin Kristi ntiit-ntiit k̀ pan firi. Mbii mo des aasi, ntiit-ntiit k̀ mbii di wuri k̀ ten sat ne wudin c`in mo pugyet din nshee.
- ¹²Mun di mu shee canciin nkaa Kristi, wu yit ku mu kwoop Naan mpee diides firi.
- ¹³A wuwun zak, wu dee a nyem k̀ Naan mo kaadi wu kilingpo di azeen ni. Po diiret di ni j`i bam wun, kaadi wu cınzeen nKristi si, be Naan wuri k̀ le stam firi nkaa wun, ku wu dee di a miri. Kaadi wuri cın Riin Diibang ni nwun ntiit-ntiit k̀ mbii di wuri k̀ ten sat si.
- ¹⁴Riin Diibang di Naan wuri cın ni mun, wuri dee a mbii din shee di ni kam mun nee, muu lap mbii di Naan ten sat nee wudin c`in nyem firi mo. Diisi ni kam mun nee, Naan wurii cınpee nyem di mo a miri mo, mpeku mu kwoop Diihai firi di.
- ¹⁵Mpee mbii diisi, be yaghal mparpuus di wan kiling po nkaa cınzeen fuu ni ndighin Daa Jesu, k̀ wal fuu ni mpee nyem k̀ Naan mo jir,

- 16**be ba wan kin nook piŋang Naan mpee wun kas. Wan kin pan wun ndighin aduwa fina mo.
- 17**Wan kin dang pu Naan ki-Daa funu Jesu Kristi, puun dihai shidaar-shidaar nee. Di wurin ncín Riin wun, ki-wuri le kuwu dee a nyemseen mo, ki-mu woo man ki-Naan nwun riret hakyeng.
- 18**Ku yit ki-putughup fuu mo wang di, mpeku wu man mbii di wuu canciin diki-di wuri ki-ten pirep wun mpee ni, ki-kop di wurin ncín nyem firi.
- 19**Ba mee ngo mmak kám diides firi, di ni nkaa c`in dak ndighin mun kas, mun nyem di mu cinzeen nwuri. Iiko di ni nkaa c`in dak ndighin mun, ni ntiit-ntiit ki-diides mu bal firi.
- 20**Di gyet wuri c`in dak kini, mpeku wuri yaghal dii Kristi a peemúut, ki-Naan wuri le ku Kristi kaa tong nsarse firi ndighin dengnaan mo.
- 21**Kristi wuri met bal ki-mishkagham mo jir, ki-iiko, ki-bal, ki-des mu mulki mo jir. Sum firi ni met kaghar sum mo jir. Ba a ndighin bit diiyaksi bejee dak kas, amma ki-ndighin bit di mon ndung j`i akiyeen.
- 22**Naan wuri ki-ten le mbii mo jir ndershii firi, ki-zak wuri le wuri dee a kaa ki-mbii mo jir mpee Ekhisya ni.
- 23**Kuur ki-nyemso ndang wuri mo, a shin firi, di mo gam ki-wuri shikaa firi, di wuri gam mbii mo jir, koo a ndighin ar diidang ye.

Afisu 2

- 1**Gyet yam be, wun a diimumurap ndighin riin mpee ciishik mu shikbish fuu mo.
- 2**Gyet ntiit ki-mini, be wuu mwaan a ndighin kyaghar diibish mu yil diisi, ki-wuu kiting a doo mu mishkagham mu bal ki-riin di mo ndighin kut mo, riin di nii se mishkagham nkaa nyem di mo kwar c`in dyen ki-Naan.
- 3**Gyet muu tong a kaa mo si, ndighin kyaghar mu nan funu mo. Ki-gyet muu c`in mbii di mu naa mo shang nnan funu mo, ki-pan mu putughup funu mo zak. Har ndighin tong funu, kaa kaghar gurum mo si, be ji muu ten mu dee a di munn nshwaajeel mpee tughup ki-Naan.
- 4**Amma mpeedi kussuk ki-Naan ki-wal firi ni des zam,
- 5**be koo di gyet mun a diimumurap ndighin shikbish funu mo, be wuri le ku mu kat seen ashak ki-Kristi. Ni a mpee yit naajeel ki-Naan, dangbe mu kat bam.
- 6**Naan wurin nle ku mu yaghal ashak ki-Kristi, ki-wurin nle ku mu tong ashak ki-wuri ndighin dengnaan mo mpee sum ki-Kristi Jesu.
- 7**Ndighin bit di mon ndung j`i, be wuri nkám mmun des ki-diides firi di ba mee gurum mak kám ni kas. Diisi ni a yit naajeel firi diides mpee mun ndighin Kristi Jesu.

- ⁸A mpee yit naajeel k̀Naan, dangbe wu kat bam, mpeedi wu c̀inzeen. Ba wu kat bam diisi ni a mpee mee dak diiret di wu c̀in kas, ni a zughum mu Naan.
- ⁹Ba ni a mpee mee dak kas. Mpeemini, be taji mee gurun diyeepkaa firi kas.
- ¹⁰A Naan wuri le mun shi sar firi, kaadi mun di si, amma yaksi ndighin Kristi, be wuri le mun a mpee c̀in dak diiret mo, di wuri k̀ten dak ni le mpee mun, mpeku mu c̀in mo di.
- ¹¹Taji wu mander kas, nee, gyet yam be wun a nyem di ba mo laa wun a nyem Yahudi mo kas. Be gyet nyem Yahudi di ji mo lesut a nyem di mo can mo ndighin nan shi sar k̀gurun mo, moo pet wun a nyem din nsuluk mo.
- ¹²Taji wu mander kas nee, gyet mbit mini mo, be ba wu kus ki-Kristi kas, ki-ba gyet wu man Naan kas. Gyet mo shwat wun ndighin jep mu nyem Yahudi mo, ki-gyet wun a mizep mo. Mpeedi Naan k̀ten bitemcuk shi toghom, ki-ba gyet wun ki-mee mbii canciin ndighin yil ni kas.
- ¹³Amma, yaksi ndighin Kristi Jesu, be wun di gyet wu jong, mo k̀ji ki-wun kus, shi toghom k̀Kristi.
- ¹⁴A Kristi ji ki-tongriyang mmun, har wuri le ku nyem Yahudi mo dee a diimindong ki-nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Wuri shirip kok di gyet nii bak mun, mpeku mu dee di a shaarshak.
- ¹⁵Wuri mang Waar k̀nyem Yahudi mo baa kini aku, mpeku wuri waa le gurun diipoo mo di ndighin dang diivul si mo. Di a ndighin ar diisi, be wurii ji ki-tongriyang.
- ¹⁶A shi muut firi nkaa shiyeepyoghom, be wuri tu mbii di nii ji ki-kwarshak ngurum mo. A shi shiyeepmuut firi, be wuri bal dang mo shini-shini, ku mo dee a diimindong ndighin Naan.
- ¹⁷Jesu wuri ji satpo, mu riyang nwun. Wun nyem di gyet wu jong ki-Naan, ki-zak, wuri ji ki-po ni nyem di gyet mo kus ki-Naan zak.
- ¹⁸A ndighin Kristi be mun gurun jir, mu mak ji ndighin Riin diimindong pu puun funu di.
- ¹⁹Mpeemini, be yaksi, wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas, ba wu kudi a mizep mo kas. Yaksi wun a diimindong ki-jepyl mu nyem k̀Naan mo, ki-wuu dee a jeplu k̀Naan mo zak.
- ²⁰Mo dik wun a nkaa kuk di jeplop k̀Jesu mo, ki-nyem satpo k̀Naan mo k̀ten dik ni. Jesu Kristi wuri shikaa firi, a nhik diides mu kwang k̀lu ni.
- ²¹A ndighin wuri, be jir kaghar lu nii kikkaa nkaa wuri, ki-a wurii le ku lu ni wurang, ku ni dee a lu diibang mu Daa.
- ²²A ndighin wuri, be mo dik wun, ku wu dee a peedi Naan wurii tong di, shi Riin firi.

Afibus 3

- ¹A mpee diisi, be wan Pool, wan a shishaghat mpee Kristi Jesu, mpee wun nyem di ba wun a nyem Yahudi mo kas.
- ²Azeen-nzeen wu man nee, ndighin diiret k̀ Naan, be wuri c̀n dak diisi ni nwan, mpeku wan c̀in ni di mpee wun.
- ³Naan wuri woo mbii diisisok mo nwan di wuri k̀ten sat nee wudin nc̀in nwan. Wan kin ran po nwun lee nkaa ni.
- ⁴Katdang wu tang mbii di wan kin ran ni, be wun mmanshii k̀man fina, nkaa mbii diisisok mu Kristi.
- ⁵Gyet yam, be ba mo woo mbii diisisok ni mo ngurum mo kas, amma yaksi be Naan wuri k̀woo ni agaak pee jeplop k̀ Jesu Kristi mo, k̀nyemsatpo Naan diibang mo, shi Riin firi diibang.
- ⁶Mbii diisisok ni a nee, nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, yaksi ndighin po diiret ni, be mo kat diiret mu Naan ashak k̀nyem Yahudi ni mo. K̀zak yaksi, be nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mo dee a mbii diimindong. Mo mak sekop ndighin mbii di Naan wuri k̀ten tuwoor ni, di wuri gam ni ndighin Kristi.
- ⁷A mpee po diiret diisi, be Naan wuri le ku wan dee a nguc̀in dak firi, ntiit k̀zughum diiret mu yit naajeel firi di wuri k̀c̀n ni nwan, di ni nkaa c̀in dak ndighin bal firi.
- ⁸Koo di wan a diitaakat met jir ndighin nyem k̀ Naan mo, amma Naan wuri c̀n dak diisi ni nwan, di ni a satpo diiret ni pee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Po nkaa long k̀ Kristi di ba ni k̀peekyes kas.
- ⁹K̀zak, mpeku wan le ku gurum mo manshii k̀ mbii diisisok mu Naan, di Naan di wuri le mbii mo ndighin yil ni jir, be wuri k̀ten sok mbii diisi ni mpee bit mo des.
- ¹⁰Pan firi diisi ni, yaksi ndighin nyemso ndang wuri mo, be diides mu seen firi ni dee agaak ndighin ar mo shini-shini, pe nyemlop k̀ Naan mo k̀ iiko di mo ndighin dengnaan mo.
- ¹¹Ntiit-ntiit k̀mbii di Naan wuri k̀ten sat ne, wudin nc̀in ni so ngaa-ngaa, di wuri gam ni ndighin balkaa funu ashak k̀ Kristi Jesu Daa funu.
- ¹²K̀c̀nzeen funu ndighin wuri, be mu kat bal mputughup, ku mu so di ntoghom k̀ Naan, ba a shi kiirmuut kas.
- ¹³Wan kin dang pu wun, taji kwak fuu mo murap kas, mpeedi wan nkaa shwaajeel mpee wun. Shwaajeel fina ni k̀koghop ni pe wun jir.
- ¹⁴A mpeemini, be wan kin kurum ntoghom k̀puun.
- ¹⁵A mpee wuri, be koo a weye di mo ndighin dengnaan k̀di mo ndighin yil diisi moo kat sum.

- ¹⁶Wan kin dang pu Naan ndighin long firi diides, mpeku wuri cin iiko di nwun ndighin Riin firi. Mpeku wu kat bal di ndighin putughup fuu mo.
- ¹⁷Mpeku Kristi wuri tong ndighin putughup fuu mo, mpeedi wu cinzeen nwuri. Wu shamseen, ki-wu dar nkaa kuk di ni a wal.
- ¹⁸Mpeku wun, ashak ki-nyem ki-Naan mo, be wu man kaam, ki-shwal, ki-wurang, ki-jurung mu wal ki-Kristi di.
- ¹⁹Ki-zak, mpeku wu man wal ki-Kristi di ni met kaghar man mo jir, ki-mpeku wu gam di ki-man Naan ndighin putughup fuu mo.
- ²⁰Yaksi, pe wuri, di wuri ki-iiko di ni c`in dak ndighin mun, met mbii di mu mak dang mo, koo pan mo ndighin putughup funu.
- ²¹Diides ni dee a mu Naan ndighin nyemso ndang wuri mo, ki-ndighin Kristi Jesu mpee pee mo jir, yaghal nyaksi ki, har ngaa-ngaa. Amin.

Afibus 4

- ¹Wan di wan a shishaghat mpee sum ki-Daa. Wan kin dang pu wun, mpeku wu mwaan-mwaan di mo lapshak ki-petpee di Naan wuri ki-pirep wun mpee ni.
- ²Wu sham ki-kaa fuu mo. Wu c`in mbii mo ndighin dyen, ki-wu gung zak. Wu kam wal fuu mo agaak, ki-wu fwangshak zak.
- ³Wu gung, ku wu tap di ki-balkaa di Riin wuri cin ni nwun, shi tongriyang di ni bal wun ashak.
- ⁴Shin ni a mindong, ki-Riin ni mindong bejee. Kaadi mo ki-pirep wun, ndighin canciin mindong nkaa mbii di mo ki-pet wun mpee ni.
- ⁵Daa a mindong, cinzeen ni a mindong, baptisma ni a mindong.
- ⁶Naan a mindong, di wuri a puun funu jir. Wuri met mbii mo jir, ki-a wurii c`in dak ndighin mun jir, ki-a wuri ndighin mun jir zak.
- ⁷Amma koo a weye ndighin mun, be wuri ki-lap diiret ntiit-ntiit ki-zughum ki-Kristi.
- ⁸Kaadi mo ki-ran ndighin takarda ki-Naan si nee: "Kaadi Kristi wuri kaa adeng, be wuri pan kirom diiyiyak mo des ashak ki-wuri, ki-wuri cin zughum ngurum mo zak."
- ⁹Yaksi, be nee, "wurii kaa a deng", be shii ki-mini a meye? Shii ki-mini nee, nshee be wuri sham ndighin jurung ki-peekyes ki-yil diisi.
- ¹⁰Mpeemini, gwar di gyet wuri sham, a wuri a gwar di wuri kaa a deng-deng a kiyeen ki-dengnaan mo, mpeku wuri gam mbii mo di jir.
- ¹¹A wuri c`in zughum ngurum mpeku pak mo dee di, a jeplop mo, ki-pak mo dee a nyemsatpo ki-Naan mo, ki-pak mo dee di a nyembishara Naan mo, ki-pak mo dee di a Pasto mo, ki-pak mo dee di a nyemkam mo zak.

- 12**Wuri cín zughum diisi mo, a mpeku ni dak nyem k̀Naan mo di, mpee bamshak, ki-mpeku mo dik shin k̀Kristi di.
- 13**Ni aasi, be mun jir, mu yaghal mu dee a diimindong ndighin cínzeen funu, ki-man funu di ni ndighin Laa k̀Naan. Mun nyaghal mu dee a nyemdiiseen mo, har ku mu wul mpee gam k̀diides mu Kristi.
- 14**Be ba mu kudi a jep diidween mo kas mm̄ni, di mon nnum mun so si, har ki-mo mang mun pán, shi koo a kiyeet k̀kám diidang ye kas. Mo a nyemseen mo di mo a koghorong mpee c̀in dung.
- 15**Amma ni ret ku mu sat zeen ni ndighin wal. Ni ret ku mu wurang ndighin mbii mo jir, ndighin Kristi di wuri a kaa funu.
- 16**A mpee wuri, dangbe koo a beep diidang ye, mo shini-shini, mo tap b̀al ashak, ki-koo a peebal diidang ye, nii kat bal a ndighin wuri. Katdang koo a beep diidang ye ni ki-c̀in dak fira riret, be shin nin nwurang, ki-ni dik sat kaa ndighin wal zak.
- 17**Ndighin sum k̀Daa, be wan kin satpo wun shibal nee, taji wu sat a ntong kaa nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas si, di pan furu mo a diibuu.
- 18**Pan din ndighin putughup furu mo, ni a mu peenkoo, ba mo ki-mee lifet ndighin seen di Naan cín kas, mpeedi ba mo ki-mee man kas, ki-mo dee a nyemciishik mo.
- 19**Ba mo kudii nashoop k̀mee mbii kas. Mo fes cínkaa furu mo mpee c̀in mbii diibish mo, ki-moo kyaghar mpee c̀in koo a mbii diibish diidang ye. Ba moo mee yaasut kas.
- 20**Amma ba a mbii di wun wu kám pe Kristi di mm̄ni kas!
- 21**Mo sat nee, wuu ten wu kitingpo nkaa wuri, ki-mo kám nwun a ndighin wuri, kaadi zeen ni ndighin Jesu si.
- 22**Wu shwat suk fuu diisighir ni mo wu baa ki-mo aku, di jí moo num wun ndighin kyaghar mu nan.
- 23**Ni a ting ku putughup fuu mo ki-pan fuu mo dee a diipoo.
- 24**Ki-zak, ni a ting ku wu jwal suk fuu diipoo ni mo, di Naan wuri dak m̄ni kaa shin firi si, kini woo kaa kini agaak ndighin seen di ni azeen-nzeen di ni a diiret ki-diibang.
- 25**Mpeemini, wu baa ki-dung ndighin wun, ki-koo weye be wuri sat a zeen nginighin firi bejee dak. Mpeedi mun a diimindong ki-shak.
- 26**Katdang wu langtughup, be taji wu c̀in shikbish kas. Taji puus shamru, be wun di nkaa langtughup kas.
- 27**Taji wu cínpee nShetan kas.
- 28**Ngo di jí wurii c̀in wat, be taji wuri baa c̀in di kas, amma ni ret ku wuri c̀in dak diiret shi sar firi, mpeku wuri mak cín mee mbii di nyem di mo mbut njeel mo.

²⁹Taji po diibish mo put ndighin po fuu mo kas, amma see a mbii diiret mo, di mon ndik wun, kaadi ni tap ret ki-pee ni si. Mpeku ni j`i di ki-diiret nyem di moo kiting ni.

³⁰Taji wu wat putughup nRiin Diibang mu Naan kas, wuri di a wuri dee a langting nee, wuu dee a dii fufwang mpee parpuus di mon mbam wun.

³¹Wu pwat ki-po diideet mo, ki-tughup ki-butbish, ki-fuluppee ashak ki-c`in nyang mo jir.

³²Amma ni ret ku wu naajeel ki-shak, ki-wu fwo din nshak, kaadi Naan wuri fwo di nwun ndighin Kristi si.

Afibus 5

¹Kaadi wun a jep ki-Naan mo si, be ni a ting ku wu kam shiimwaan ki-Naan.

²Ki-zak, wu mwaan ndighin wal, kaadi Kristi wuri wal mmun si, har wuri c`in shin firi mpee mun kaa zughum ki-mbiizughum di ni du shang-shang nyit ki-Naan si.

³Amma, taji po nkaa ngaa, ki-mbii diibish mo, ki-ribet mbii mo pwat ndighin po fuu mo kas. Mpeedi po nkaa kiyeet ki-mini mo, ba ni ret ku mo pwat mpo ki-nyem ki-Naan mo kas.

⁴Taji mee po diibish mu le nashoop koo po mu mwen mo, koo po diibuu mo, mo pwat ndighin po fuu mo kas, amma wu yit ku a pitang put mpo fuu mo.

⁵Taji wu mander nee, nyem di moo c`in ngaa, ki-nyem di pan furu mo a diibish, koo a nguzughur, be ba kiyeet ki-nyem mini moo mee libet mu sekop ndighin mulki ki-Kristi ki-mu Naan kas.

⁶Taji wu yit ku mee gurum num wun shi po diibuu mo kas, mpeedi a mpee mbii mo kaa diisi mo si, be tughup ki-Naan nii taa nkaa nyemci kitingpee mo.

⁷Mpeemini, taji wu balkaa fuu ashak ki-mo kas.

⁸Gyet yam, be wun a ndighin peenkoo, amma yaksi wun a ndighin peebang, ndighin Daa. Ni ret ku wu mwaan kaa nyem di mo ndighin peebang ni si.

⁹Dak ki-nyem di mo ndighin peebang, ni a ndighin mbii diiret mo, ki-din ndire mo, ki-zeen zak.

¹⁰Wu gung, ku wu kam mbii di mon nret nNaan nyit.

¹¹Taji wu lesar fuu mo ndighin dak di mo a mu peenkoo, di ba mo ki-koghop ni kas, amma ni ret ku wu woo dak mini mo agaak.

¹²Ni a mbii nashoop mpee satpo nkaa mbii di moo c`in mo a sisok.

¹³Amma katdang koo a meye di ni agaak, a peedi peebang di, be ni dee a di gurum mo mak naa ni. Mpeedi jir mbii di gurum mo mak naa ni, be ni a ndighin peebang.

¹⁴Ni a kaadi mo ki-ran ndighin takarda ki-Naan si nee: "Ngusaam, a mii, a yaghal a peemut! Mpeku Kristi wuri cin peebang di nwugha"

- ¹⁵Wu tap kɪ-shiimwaan fuu mo. Taji wu mwaan kaa mwen mo si kas, amma wu mwaan kaa nyemdiiseen mo si.
- ¹⁶Wu c`in dak ndighin koo a pee diidang ye, mpeedi teer diiyaksi ni mo, moo gam kɪ-mbii diibish mo.
- ¹⁷Mpeemini, be taji wu dee a mwen mo kas, amma wu manshii kɪ-mbii di Daa wuri ribet ku wu c`in.
- ¹⁸Taji wu shwaa am anab har ni yughur wun kas, mpeedi minii mak jwaan wun, amma wu dee a diigam shi Riin Diibang.
- ¹⁹Wu katpo kɪ-shak shi kook dii mu kwoop mo, kɪ-kook di mo a mu Riin. Wu c`in kook diiret mo nNaan, kɪ-pɪtang ndighin putughup fuu mo.
- ²⁰Koo pɪrang ye be wu pɪtang Naan puun mpee mbii mo jir ndighin sum kɪ-Daa funu Jesu Kristi.
- ²¹Wu sham kɪ-kaa fuu mo nder kɪ-shak, mpeku wu cin diides din nKristi.
- ²²Mat mo, wu sham kɪ-kaa fuu mo nder kɪ-mish fuu mo, kaadi wuu c`in nDaa si.
- ²³Mpeedi mish wuri a kaa kɪ-mat, kaadi Kristi wuri a kaa kɪ-Ekɪsya si, shii kɪ-mini a shin firi, kɪ-wuri shikaa firi wuri a Nguɓam fira zak.
- ²⁴Kaadi Ekɪsya wuran nder kɪ-Kristi, ni aasi zak, wun mat mo, wu sham kɪ-kaa fuu mo nder kɪ-mish fuu mo ndighin mbii mo jir.
- ²⁵Mish mo, wu wal mmat fuu mo, kaadi Kristi wuri wal Ekɪsya ni si, har wuri cin shin firi mpee wura.
- ²⁶Mpeku wuri le wura dee di a diibang shi vwang wura kɪ-am, kɪ-shi po kɪ-Naan.
- ²⁷Mpeku wuri dak Ekɪsya ni le di nshin, ndighin diides, kɪ-diimen, ba ashak kɪ-mee rap, koo mee pee taakat mbut mo kas. Mpeku mo dee di a diibang ba kɪ-mee rap kas.
- ²⁸Ni ret ku mish mo wal mmat furu mo kaa sut furu si. Ngo di wuri wal mmat firi, be wuri wal a nshin firi mmimi.
- ²⁹Ba mee gurum kɪ-kyam kwar shin firi kas, amma wurii tap cin mbiise nni, kɪ-wuri tap kini riret, kaadi Kristi wurii c`in Ekɪsya si
- ³⁰Mpeedi mun a beep mu shin firi.
- ³¹A mpeemini, be gurum wurin nyit puun firi kɪ-nighin firi, ku wuri balkaa di ashak kɪ-mat firi, ku mo vul mo dee di a diimindong.
- ³²Diisi ni a mee mbii diides diisok. Mbii di wan kin sat ni, a nkaa Kristi kɪ-Ekɪsya.
- ³³Koo di arang ye, be wu yit koo weye wuri wal mmat firi, kaa shin firi si, kɪ-mat wura cin diides mmish fira zak.

Afesus 6

- ¹Jep mo, wu lappo k̀puun fuu mo ndighin Daa, mpeedi mini a mbii din ndire.
- ²"A cín diides mpuun fugha a k̀nighin fugha mo," diisi ni a Waar din nshee di mo k̀ten le,
- ³"mpeku a tong di riyang, k̀mpeku a kat teer mo di des ndighin yil ni."
- ⁴Puun mo, taji wu le ku putughup k̀jep fuu mo wat, har ni le ku mo c`in tughup kas, amma wu kiyeer mo, k̀wu kar mo ndighin kám di mo a mu Daa Naan.
- ⁵Kirom mo, wu lappo k̀nyem di moo dyel wun nsar furu mo. Kin sat a puun fuu di mo a mu yil diisi ni. Wu lappo furu mo ndighin k̀ir k̀daar shi putughup mindong, kaadi wuu c`in nKristi si.
- ⁶Taji wu c`in dak a yit k̀gurum mo bejee, ku mo kwoop wun di kas, amma wu c`in dak kaa kirom mu Kristi mo si. Wu c`in dyen k̀Naan ndighin putughup fuu mo.
- ⁷Wu c`in dak shi putughup diiret, mpeedi wuu c`in a nDaa Naan, ba a mmee gurum kas.
- ⁸Taji wu mander kas nee, dak diiret di gurum k̀c`in mo, be wurin nwaa lap a kwat k̀ni pe Daa di, koo di wuri a kirom, koo di wuri a laalu.
- ⁹Wun nyem di wun k̀kirom mo wu c`in mbii diiret mmo zak. Taji wu wuk mo kas, mpeedi wu man nee, Daa furu k̀muu, wuri a ndighin dengnaan, ba wurii shwatyit kas.
- ¹⁰Peekyes ni, wu dar bal-bal ndighin Daa k̀ndighin iiko mu diides firi.
- ¹¹Wu jwal leelek di Naan wuri cín mo nwun jir, mpeku wu mak dar di bal-bal nkaa Shetan k̀numpee firi.
- ¹²Mpeedi ba muu c`in lek ni a nkaa gurum mo, di moo nan k̀toghom kas, amma ni a nkaa mulki, k̀nyem iiko di mo a mu Shetan mo, k̀nkaa mulki k̀nyem peenkoo din ndighin dengnaan mo.
- ¹³Mpeemini, be wu jwal leelek di Naan wuri ncín wun, mpeku wu dar di bal-bal ndighin teer diibish mo. Mpeku taji Shetan wuri se koghorong nkaa wun kas.
- ¹⁴Wu dar bal-bal shi dak suk, k̀bwaghat bwon fuu mo shi zeen, k̀c`in mbii din ndire mo, kaa kawung di nii fwang tughur ngurum si.
- ¹⁵Wu jwal kwaghazak nshii fuu mo, mpee satpo diiret, di nii j`i k̀tongriyang.
- ¹⁶Koo pirang ye, be wu mang kawung di ni a cínzeen ashak k̀wun, mpee fwang pas mu wus di gwar diibish ni wurin mpwas j`i nkaa wun.
- ¹⁷Wu mang bam di Naan wuri c`in nwun, kaa mbiikáa shaghal di nyemlek moo lop mpeku ni fwang káa di mmo si. K̀wu dyel po k̀Naan ni, kaa kwai dii Riin Diibang wuri cín nwun si.

- ¹⁸Wu c`in aduwa, ki-dang mpee mbii diisi mo shidaar-shidaar ndighin Riin. Wu tong shi gongpee, ki-zak, wu gung ndighin mbii mo jir. Wu c`in aduwa mpee nyem ki-Naan mo jir.
- ¹⁹Wu c`in aduwa mpee wan zak, mpeku Naan wuri c`in mbii di wan nsat mo di, ki-mpeku wan sat mbii diisok mu po diiret ni mo, di shibal ba a shi kiir-muut kas.
- ²⁰A mpee po diiret ni, dang mo lop wan mpeku wan sat ni di. Be wan a shishaghat shi tisek mu shaghal yaksi. Koo di wan a shishaghat, be wu c`in aduwa nNaan, mpeku wuri cinbal di nwan, kun satpo diiret ni di shibal, kaadi ni ret kun c`in si.
- ²¹Tikikus dyemnighin funu di muu wal nwuri, di wuri a kirom ki-Daa azeen-nzeen, wurin nsat mbii mo nwun jir, nkaa dak di wan nkaa c`in ni.
- ²²Wan kin ten nlop wuri so pe wun di, a mpeku wuri satpo di nwun nkaa wan, ki-mpeku wu man tong funu di, ku ni bam putughup fuu mo di zak.
- ²³Naan puun, ki-Daa funu Jesu Kristi mo cin tongriyang, ki-wal, ki-cinzeen ndyemnighin funu mo jir.
- ²⁴Diiret ki-Naan ni dee ashak ki-nyem di mo wal nDaa funu Jesu Kristi, shi wal di ba nii peekyes kas har ngaa-ngaa.

Filipi

Filipi 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar k̀ Pool k̀ Timoti k̀rom k̀ Daa Jesu Kristi mo, so pe nyem k̀ Naan mo di mo ndighin yil nFilipi di mo b̀alkaa furu mo ashak k̀ Kristi, har k̀ nyem diinan-nan mu Ekilisa, k̀ nyembam mo, k̀ Bishop mo, k̀ Diikon mo.
- ²Naan puun funu k̀ Daa funu Jesu Kristi, mo cin diiret k̀ tongriyang nwun.
- ³Wan kin pihang Naan koo a pirang ye, katdang wan pan wun,
- ⁴ndighin aduwa di wan kin c`in ni mpee wun shidaar, be wan kin c`in ni shi retnyit.
- ⁵Mpeedi wu fes wu b̀alkaa fuu k̀ mun ndighin po diiret ni, yaghal mpuus di gyet wu shee kiling ni har cicinsi.
- ⁶Wan man azeen-nzeen nee, Naan di wuri yaa c`in dak diiret diisi ndighin wun, wurin nsat a nc`in ni har parpuus di Jesu wurin mbaaj`i.
- ⁷Wan kin pan wun ndighin putughup fina shidaar-shidaar, mpeemini, be ni ret ku wan kat pan mini nkaa wun. Mpeedi wu b̀alkaa fuu mo k̀ wan ndighin diiret di Naan wuri cin nwan. Kaadi yaksi, be wan ndighin lushaghat, k̀ kaadi gyet wan so nludiyeeel mpeku wan satpo mu put k̀ kaa fina di nkaa po diiret ni, k̀ zak, mpeku wan kam di ngurum mo nee, po diiret ni azeen-nzeen.
- ⁸Naan wuri a langting fina, pan di wan k̀ ni mpee wun ni a kaa wal di Jesu Kristi shikaa firi wuri k̀ ni mpee mun si.
- ⁹Wan kin c`in aduwa nNaan, mpeku wal fuu ni naa nwurang di, k̀ mpeku wu kat man k̀ seen di wun mman beet mbii mo di ndire-ndire.
- ¹⁰Mpeku wu bitip mbii mo di riret, k̀ zak, mpeku wu dee di a diibang, di ba wun k̀ mee rap kas parpuus di Daa Jesu wurin mbaa baaj`i.
- ¹¹Seen fuu mo gam k̀ mbii diiret mo azeen-nzeen, di a Daa Jesu wuri mak c`in ni bejee, mpee le Naan a diides k̀ kwoop wuri.
- ¹²Dyemnaa mo, wan ribet ku wu man nee, jeel di mo kat wan, be ni le ku po diiret ni sekiyeen.
- ¹³Har sooja di moo tap k̀ lu k̀ mishkagham nRom, k̀ pak gurum mo, mo man nee, wan a shishaghat a mpee sum k̀ Jesu Kristi.
- ¹⁴Pak dyemnighin funu mo des di mo ndighin Daa mo waa kat bal ndighin putughup furu mo, mpee satpo diiret ni shi putughup mindong, ba a shi kirmuut kas, mpeedi wan a shishaghat a mpee sum k̀ Jesu.
- ¹⁵Ii, azeen-nzeen, pak moo satpo diiret nkaa Kristi a mpee zughur, k̀ pak moo sat ni a mpee bitip, amma pak moo sat a shi putughup mindong.

- ¹⁶Nyem di moo satpo diiret nkaa Kristi shi putughup mindong si, moo sat mini a ndighin wal, ki-zak, mo man ne, wan a shishaghat a mpee sum ki-po diiret ni.
- ¹⁷Amma nyem di moo satpo diiret nkaa Kristi a mpee zughur si, moo ribet wat a putughup fina, ki-mo pan nee, wudun j`i aa jeel nkaa wan ndighin lushaghat ni.
- ¹⁸Ba ni daampee wan kas, katdang mo satpo diiret nkaa Kristi, koo a mpee mbii diidang ye, be ni ret nwan nyit. Koo di moo sat a ndighin pan diibish, koo di moo sat a ndighin pan diiret, be wan nsat a nkat retnyit dak, mpeedi gurum moo kilingpo diiret nkaa Kristi koo neye.
- ¹⁹Mpeedi wan man nee, shi aduwa fuu mo mpee wan, ki-bam di ni put pe Riin ki-Jesu Kristi di, be mon nfwoon wan.
- ²⁰A dyen fina ki-canciin fina ndiisi nee, ba wan c`in mee mbii di nin nj`i ki-nashoop nkaa wan kas. Amma ribet fina, ku wan satpo diiret ni shibal ba shi kiirmuut kas mpeku koo a mpee diidang ye, ki-koo a pirang ye, be wan cin diides di nKristi shibal ki-san fina jir. Koo di wan di ki-seen, ki-koo di wan muut.
- ²¹Pe wan di, be seen fina ni a Kristi, ki-muut fina ni a libet zak.
- ²²Amma katdang wan sat a ntong ndighin nan diisi dak, be wan nc`in dak di nin mbam gurum mo. Yaksi ba wan man ar di wan mbhip kas.
- ²³Wan dee a kaa kamlang a naar ki-am si. Pan diivul mo dul wan so ndighin ar mo vul. Wan kin ribet kun muut yaksi, mpeku wan so ntong di a shak ki-Kristi, mini ret nwan met.
- ²⁴Amma ni ki-koghop ni zam, mpeku wan tong diiseen ndighin nan diisi, mpee bam wun.
- ²⁵Mpeedi wan man zeen ni aasi. Mpeemini, be wan man nee, ba wan mmuut yaksi kas, wan ntong di, mpeku wan bam wun di ku wu sekiyeen di shi retnyit ndighin cinzeen fuu.
- ²⁶Mpeku katdang wan mbaaj`i pe wun di zak, be wu kat mbii di wun ncanjagham di shi wan, mpee seen di wun ki-ni ndighin Kristi Jesu, mpee tong di wan ntong ashak ki-wun ni.
- ²⁷Ni a ting ku wu mwaan a ndighin mbii di po diiret ki-Kristi ni sat ne wu c`in mo. Mpeku koo di wan nj`i naa wun, koo di ba wan nkatpee baaj`i naa wun kas, be wan kiling ne, wuu dar di bal-bal, ki-po fuu mo dee a diimindong, ki-pan fuu mo dee a diimindong zak. Mpeku wu c`in lek di ashak, mpee po diiret, di wuu cinzeen ni.
- ²⁸Taji wu kiir shaarlek fuu mo kas, koo diben. Diisi nin nkam mmo nee, Naan wuri ki-ten bam wun, amma wurin ntwá mo mpee shikbish furu mo. Mpeku wu man di zak nee, Naan shikaa firri, wurin ncín koghorong ni wun aasi.
- ²⁹Naan wuri cinpee nwun, ba a mpeku wu cinzeen di nKristi bejee kas, amma mpeku wu shwaajeel di mpee wuri zak.

³⁰Yaksi wu mak c`in lek ni ashak kɪ-wan. Lek diisi ni a lek diimɪndong kɪ-dɪ gyet wu naa wan nkaa c`in ni, kɪ-kaadi wu kɪng nee, wan dɪ a nkaa c`in lek mɪni har cicinsi.

Filipi 2

- ¹Katɔang seen fuu dɪ mo ndɪghɪn Jesu Kristi mo dɛe a diibal. Katɔang wal firɪ ni bam wun, katɔang wuu shaar ashak kɪ-Riɪn firɪ, katɔang wuu naajeel kɪ-shak kɪ-walnshak,
- ²be wu le ku retnyit fina ni gam, kɪ-pan fuu mo dɛe a diimɪndong kɪ-wal fuu ni dɛe a diimɪndong kɪ-putughup fuu mo dɛe a diimɪndong ndɪghɪn mbii mo jir.
- ³Taji wu c`in mee mbii mpee ribetkɔa koo diyeepkɔa kas, amma wu sham kɪ-kɔa fuu mo. Wu cɪn diides nshak met nkɔa fuu mo.
- ⁴Taji memee fuu dɛe ntap aa mbii dɪ mo a mukɔa firɪ bejee ɔak kas, amma wu tap kɪ-mbii mu niyee fuu mo zak.
- ⁵Wu yit ku mise fuu mo dɛe a kaa mise dɪ Kristi wuri kɪ-ni.
- ⁶Jesu dɪ wuri a diimɪndong kɪ-Naan, amma ba wuri lekɔa firɪ ntiit-ntiit kɪ-Naan kas. Di ni dɛe a mbii dɪ wurin nyaa ni karmat shibal ku wuri dɛe dɪ kaa Naan si.
- ⁷Amma Jesu wuri sham kɪ-kɔa firɪ, har wuri leshin a kɔa kɪrom si. Mo lɔa wuri ndɪghɪn nan kaa kaghar guruh mo si.
- ⁸Amma kaadi gyet wuri dɪ ndɪghɪn nan kaa guruh si, be wuri sham kɪ-kɔa firɪ, har wuri cɪn shin firɪ mpee muut nkaa shiyeepyoghom.
- ⁹Mpeemini be Naan diyeep wuri a diides hakyeng, kɪ-wuri c`in sum nJesu, dɪ ni met kaghar sum mo jir.
- ¹⁰Mpeku ndɪghɪn sum kɪ-Jesu, be guruh mo jir ndɪghɪn dengnaan, kɪ-ndɪghɪn yil diisi, kɪ-nder kɪ-yil diisi, be mon nj`i kurum ntoghom kɪ-Jesu.
- ¹¹Kɪ-zak, koo a lipo diidang ye, be nin nsat nee, Jesu Kristi wuri a Daa, mpee diides kɪ-Naan puun.
- ¹²Mpeemini, wun dɪ wan wal nwun si mo, kaadi shidaar be wuu naa nc`in mbii dɪ jɪ wan sat ne, wu c`in mo, be wan ashak kɪ-wun si. Be wu sat a sekiyeen kɪ-c`in mbii dɪ gyet wan sat ni mo nwun ɔak. Koo dɪ ba wan kudi ashak kɪ-wun kas, be wu cɪn diides nNaan, kɪ-wu kɪir wuri ndɪghɪn putughup fuu mo zak. Wu c`in ɔak shibal fuu mo, mpeku bam fuu ni dɛe dɪ a diigɪgam.
- ¹³A Naan dɪ wurii c`in ɔak ndɪghɪn putughup fuu mo shidaar-shidaar. A wurii le ku wu c`in mbii dɪ mo ret wurin nyit. Wurin nc`in bal nwun mpeku wu c`in mbii diiret ni mo dɪ.
- ¹⁴Wu c`in mbii mo jir, ba a shi po ndagham-ndagham koo beetshik kas.
- ¹⁵Mpeku taji guruh mo naa bish fuu kas. Mpeku wu dɛe dɪ a diibang kaa jep kɪ-Naan diigɪgam mo si, dɪ moo tong ndɪghɪn yil diibish si, kɪ-ndɪghɪn guruh dɪ mo gam kɪ-

shikbish si. Wu d̄ee a peebang mbut mmo ndighin yil diisi ni, kaa peebang mu zar di mo adeng si.

¹⁶Kaadi wuu satpo diiret mu seen ni mo si. Katdang wu c`in aasi, be wan nkatpee mpee canjagham shi wun parpuus k̄ Kristi. Mpeedi parpuus mini, be nin nd̄ee agaak nee, dak di j̄i wan kin c`in ni, ba ni a buu kas.

¹⁷Koo di mon n̄fet wan, ku mo d̄oo toghom fina kaa mbiizughum si mpee cinzeen fuu ndighin Naan, be ni ret nwan nyit, ki-ni shang nwan ashak ki-wun jir.

¹⁸Ni aasi zak, ni ret ku wuwun, wu c`in retnyit ashak ki-wan zak.

¹⁹Katdang Daa Jesu Kristi wuri ribet, be wan kin lepan nee, wan nlop Timoti so pe wun di kitak. Mpeku katdang wuri baaj`i, be wan kitingpo di nkaa tong fuu, ku ni caa wan di.

²⁰Ba wan ki-mee ngo kaa wuri si kas, di wuri ki-c`in shin firi azeen-nzeen mpee sekiyeen fuu.

²¹Kaghar gurum ni mo d̄ee a nc`in mbii di mukaa furu mo bejee dak, ba mo kak ki-sekiyeen mu po k̄ Jesu Kristi kas.

²²Wun shikaa fuu wuu man tong k̄ Timoti, mpeedi wan ki-wuri, mun a kaa puun ki-dyem firi si, di muu c`in dak ashak mpee satpo diiret ni.

²³Mpeemini wan lepan, mpeku wan lop wuri so pe wun di kitak-kitak. Mpeku wan man sekiyeen ki-mbii mo di.

²⁴Wan cinzeen ndighin Daa nee, Ba nin ntong des kas, be wurin nle ku wan shikaa fina wan so pe wun di.

²⁵Wan kin pan nee, ni ret ku wan lop Epafradaitus dyemninghin funu, wuri a shaardak fina, di wuri k̄-c`in lek ni ashak ki-wan, so pe wun di. Gyet a wun lop wuri j`i pe wan di, mpeku wuri bam wan di ndighin dak mo.

²⁶Gyet wuri ki-fes lepan mpeku wuri naa wun di jir, amma wuri ki-putughup diiwuwat mpeedi ba gyet wurin nkagham kas kaadi gyet wu kiting si.

²⁷Azeen-nzeen ba gyet wurin nkagham kas, har gyet wuri kus ki-muut, amma Naan wuri naajeel firi. Ba Naan naa a jeel miri bejee kas, amma har ki-wan dik̄, mpeku taji wan kat putughup diiwuwat nkaa putughup diiwuwat kas.

²⁸Mpeemini, wan kin fes nlepan, mpeku wan lop wuri so pe wun di. Mpeku wu kat retnyit di mpee baa naa wuri shi yit fuu mo, ki-mpeku putughup mina ni pan saam di zak.

²⁹Mpeemini, wu lap wuri ndighin sum k̄ Daa shi retnyit hakyeng. Wu cin diides kiyeet k̄-nyem mini mo.

³⁰Gyet d̄ee di a lee ku wuri muut mpee dak k̄ Kristi. Gyet wuri cin seen firi, mpeku wuri bam wan di, ndighin dak di ba wun shikaa fuu wu mak c`in ni kas.

Filipi 3

- ¹Dyemnaa mo, mpee kyes k̀ni, ɓe wu c`in retnyit ndighin Daa. Ba ni daampee nwan mpee baa ran po di gyet wan kin ten ran mo nwun kas, amma ni a mpeku ni ɓam wun di, ku wu tong di riyang.
- ²Wu tap ki-nyem di moo c`in mbii diibish, kaa as mo si. Nyem di mo sat nee, ni a ting ku gurum mo can-can.
- ³A mun a di mo k̀can mun, ba a mo kas. Mpeedi muu seyil nNaan a ndighin Riin firri, ki-muu c`in retnyit ndighin Jesu Kristi, mpeedi seen funu mo a ndighin wuri. Ba muu gangkaa funu mo a nkaa mbii di gurum moo c`in, di mo a mu nan kas.
- ⁴Katɗang ɓe di wan ribet, ɓe di wan mmak gangkaa fina, nkaa mbii di gurum moo c`in mu nan ni. Mpeemini, katɗang mee gurum ki-pan ne; wudi ki-mbii gangkaa ndighin nan ni, ɓe wan met ngwar mini hakyeng ndighin mbii di mo a mu nan ni mo.
- ⁵Kaadi gyet mo laa wan, ɓe aɓwoon di wan wul teer pokun, ɓe mo can wan. Wan a ngu Yahudi, ndighin saghan mu Benjami. Wan a ngu Hiburu, laa k̀nyem Hiburu mo kyap. Katɗang a ndighin ar mu tap ki-Waar mu nyem Yahudi mo, ɓe wan kin tap ki-Waar ni a kaa nyem Farisi mo si.
- ⁶Gyet wan kin cin jeel nyemso ndang Jesu mo. Nkoghop mu tap ki-Waar mu nyem Yahudi mo, ɓe wan kin tap ki-Waar ni mon ndire-ndire jir.
- ⁷Amma ndighin mbii di gyet wan kin kat mo, kaa libet si, ɓe yaksi wan le mo dee a diibuu mpee sum mu Kristi.
- ⁸Ii, azeen-nzeen, wan kin le mbii diisi mo dee a diibuu, mpeedi yaksi, wan kin man diides mu wal k̀Kristi Daa fina, di ni met mbii mo jir. Mpee sum firri, ɓe wan kin fwo mbii mini mo jir. Yaksi, ɓe wan naa mo dee a kaa peedi mo beer a girring si, har wan kwar mo jir. Mpeku wan dee di a mu Kristi.
- ⁹Ku wan tong di ndighin wuri. Ba a mpee diiret mukaa fina kas, di wan mak kat ni a mpee tap ki-Waar ni mo kas. Amma a mpee diiret di mu kat ni mpee cinzeen di mun ki-ni ndighin Kristi. A diiret di ni put a pu Naan di, di ni dar a nkaa cinzeen.
- ¹⁰A mbii di wan kin fes nribet ndiisi, kun man iiko mu yaghal a peemuut firri. Ku wan shwaa pak jeel firri ni di zak, k̀mpeku wan dee di kaa wuri si ndighin muut firri.
- ¹¹Mpeku koo di a me c`in ye, ɓe wan kat yaghal a peemuut ni di zak.
- ¹²Ba ne wan kin ten kat mbii di wan kin leyit nkaa mo ni kas. Koo di ba wan kin dee a din ndire-ndire kas, amma wan kin gung mpeku mbii mini mo dee di a mina, mpeedi Kristi wuri le ku wan dee a miri.
- ¹³Dyemnaa mo, ba wan kin lesan nee, wan kin ten nkat mbii diisi ni mo kas, amma mbii mindong di wan kin c`in. Wan kin mander mbii di mo k̀ten del. Yaksi, wan kin leyit fina ndire-ndire a nkaa mbii di mo atileng fina ɓejee dak.

- ¹⁴Wan kin gung mpee so wul a peekyes mu dak fina, mpeku wan lap kwat dii mu kaa adeng di ashak kɛ Jesu Kristi, ndighin petpee di Naan wuri pet wan ni di.
- ¹⁵Wu yit ku pan diisi, ni dee ndighin putughup funu mo. Mun nyem di mun ki-seen, katdang mee mbii di, di ba wu manshii ni kas, be Naan wurin nkamshii ni nwun.
- ¹⁶Ni ret ku mu yaa mbii di muu ten mu kat ni bal-bal.
- ¹⁷Dyemnaa mo, wun jir wu mwaan ndighin shiimwaan fina, ki-zak, wu naa nyem di mwaan furu mo a diiret ndighin ar ni, kaadi mun muu dee a mbiikam pe wun di si.
- ¹⁸Wan kin ten sat mbii diisi mo nwun, yit des. Yaksi, be wan baa sat a ni di nwun, har shi yitmwaan. Gurum mo di des ndighin wun, di mo a shaarlek mu shiyeepmuut mu Kristi.
- ¹⁹Peekyes kɛ nyem diisi ni mo, a muut mu aawus di ba nii peekyes kas, mpeedi naan furu ni a but furu mo. Ba mo ki-mee naashoop kas. Moo diyeepkaa furu mo. Mo fes le putughup furu mo a nkaa mbii dii mu yil diisi mo.
- ²⁰Amma mumun, be tulu funu ni a ndighin dengnaan. A peedi muu gong Ngubam funu Daa Jesu Kristi di wurin ntong adeng sham di.
- ²¹Wurin ncighir ki-sun funu diimeet si mo, mpeku mo dee di kaa shin mu diides firi si. Shi iiko firi diisi, be wurin nj`i ki-mbii mo jir, ku mo dee di ntoghom firi.

Filipi 4

- ¹Mpeemini dyemnaa mo, di wan wal nwun. Wan kin fes nribet wun, di wan kin kat retnyit a shi wun, ki-wan kin c`in roghop a shi wun zak. Wu dar bal-bal ndighin Daa.
- ²Wan kin satpo Yudiya, ki-wan kin satpo Sintiki nee. Ni ret ku mo tongriyang ki-shak, mpeedi mo weet mo a ndighin Kristi.
- ³Wan dang pe wugha dyemndighin fina, di muu c`in dak ashak, kussuk a bam mat diisi mo. Mpeedi mat diisi ni moo c`in dak ashak ki-wan ndighin satpo diiret ni, ashak ki-Kilimen ki-kaghar das di ji muu c`in dak ashak ki-mo jir. Nyem di sum furu mo a diiriran ndighin takarda mu seen.
- ⁴Wu c`in retnyit ndighin Daa shidaar-shidaar. Wan baa sat a ni di nwun zak nee, wu c`in retnyit.
- ⁵Wu yit ku gurum mo jir, mo naa gung fuu. Mpeedi baaj`i ki-Daa nii wul kus.
- ⁶Taji wu yit ku mee mbii daampee nwun kas, amma ndighin mbii mo jir, be wu sat mbii, di wuu ribet mon nNaan, ndighin aduwa ki-dang.
- ⁷Riyang kɛ Naan di ni met man mo jir, ni tap ki-putughup fuu mo ki-pan fuu mo, ndighin Kristi Jesu.
- ⁸Dyemnaa mo, peekyes kɛ ni, be koo meye di ni azeen, koo a meye di ni mak cin diides, koo a meye di ni a din ndire, koo a meye di ni a diibang, koo a meye di ni a

wal, koo a meye di ni a mu naajeel, koo katdang nii mee mbii diiret met jir di, koo di nii mee mbii di ni ret pihang di, be wu c`in pan nkaa mbii diisi mo jir.

⁹Mbii di gyet wuu ten wu kám mo, ki-mbii di gyet wuu ten wu lap mo, ki-mbii di gyet wuu ten wu naa mo, ki-mbii di gyet wuu ten wu kiting mo pe wan di. Naan di wuri cin tongriyang mmun, wurin ntong ashak ki-wun.

¹⁰Wan kat retnyit ndighin Daa hakyeng, mpeedi gyet wuu doghom mander nwan, amma yaksi wuu pan wan. Azeen, gyet wuu pan wan, amma ba gyet wu kat a pee mpee bam wan kas.

¹¹Ba ne, a mee mbii jee nwan kas, mpeedi gyet wan kin ten kám ar mu gung ndighin koo meye di wan ki-ni. Koo di ni des, ki-koo di ni a lee, be wan kin tong a shi retnyit.

¹²Wan man kaadi wan nsham ki-káa fina, katdang ba wan ki-mee mbii kas, ki-zak, wan man mbii di wan nc`in katdang wan ki-mbii mo des. Ndighin mbii mo jir, be wan kin kám mbii diisok diisi, mpeku wan katpee dar di bal-bal, koo a ndighin hibit ki-koo a ndighin neen.

¹³Wan mak c`in mbii mo jir, a ndighin bal di Kristi wurii c`in nwan shidaar-shidaar.

¹⁴Wan pihang wun, mpeedi jí wu bam wan ndighin jeel fina.

¹⁵Wun nyem Filipi mo, wu man shikáa fuu nee, gyet nshee k`po diiret ni, kaadi gyet wan yaghal yit yil mMasidoniya, be ba mee Ekhisya di ni cínkáa fira ashak ki-wan mpee cin zughum mo, ki-lap zughum mo kas, see a wun bejee dak.

¹⁶Har kaadi gyet wan ndighin yil nTasoloni, be wuu lop bam so nwan nkishak-nkishak, ba a yit mindong koo vul bejee kas.

¹⁷Ba ne, a mpeedi wan kin tang a mee zughum pe wun di kas, amma wan ribet ku wu kat libet diki-nkaa kwat fuu mo.

¹⁸Wuu ten wu kwat wan kinding, mpeedi wan kin kat mbii di wan kin ribet ni, har ni des met mbii di jí wan kin ribet ni. Mpeedi wan kin lap zughum di wu lop j`i nwan nsar k`Epafradaitus. Mbiizughum fuu diisi ni, mo du shang-shang a kaa zughum di gurum moo cin nNaan si. Mbiizughum di mo shang nNaan nyit hakyeng.

¹⁹Naan wuri cin mbii di wuu ribet mo nwun jir ntiit-ntiit ki-diides mu long firi ndighin Jesu Kristi.

²⁰Diides ni dee a mu Naan puun funu har ngaa-ngaa, ki-ngaa-ngaa. Amin.

²¹Wu tok ki-nyem k`Naan di mo a mu Kristi jir. Dyemnaa di mo ashak ki-wan, moo tok ki-wun.

²²Nyem k`Naan mo jir moo tok ki-wun. Met jir, a nyem k`Naan di mon ntulu k`mishkagham diides Siza.

²³Diiret k`Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak ki-riin fuu mo jir. Amin.

Kolosi

Kolosi 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar mima Pool, di Naan wuri k̀ten bihip wan mpeku wan dee di a laalop mu Jesu Kristi, k̀Timoti dymnighin funu ndighin Kristi.
- ²So pe nyem k̀Naan di mo ndighin yil nKolosi, k̀pe dyemnighin funu mo di mo balkaa furu mo ashak k̀Jesu Kristi. Diiret k̀Naan puun funu k̀tongriyang firi dee ashak k̀wun jir.
- ³Muu c`in aduwa nNaan mpee wun shidaar-shidaar. K̀zak, muu naa p̄hang Naan di wuri a puun k̀Daa funu Jesu Kristi.
- ⁴Mu p̄hang Naan shidaar-shidaar, mpeedi mu k̄hing nee, c̄nzeen fuu ndighin Jesu Kristi nii sekiyeen, k̀zak ne, wuu wal nyem k̀Naan mo jir.
- ⁵Mbii di ni le dang wu c̄nzeen nKristi, k̀wuu wal ngurum mo, a mpeedi wuu leyt nkaa mbii di Naan wuri k̀ten dak ni le ndighin dengnaan, mpeku wuri c̄n ni di nwun. Wu k̄hingpo nkaa mbii diisi mo a ndighin po diiret di ni azeen di jí wuu ten wu k̄hing ni.
- ⁶Po diiret diisi ni, nin nkaa so wul koo a pee diidang ye ndighin yil diisi. Nii cighir k̀putughup k̀gurum mo, har nii le ku mo c`in dak diiret mo. Yaksi, gurum mo des, mo nkaa c̄nzeen diki-diki. Ni aasi, be ni k̀so wul mpee fuu, k̀ni nkaa cighir k̀putughup fuu mo, mpeku wu c`in dak diiret mo di. Yaghal mparpuus di jí wu shee k̄hing ni, be yaksi wu manshii k̀ni azeen-nzeen, kaadi Naan wuri le diiret nkaa wun si.
- ⁷Wu shee k̄hingpo diiret diisi, a mpo k̀Abafaras, di muu wal nwuri, k̀wuri a shaardak funu. Wuri c`in dak k̀Jesu Kristi shi putughup mindong nnaar fuu a koppee funu.
- ⁸A wuri sat mmun po nkaa wal fuu ndighin Riin Diibang.
- ⁹Ni aasi, be yaghal mparpuus di jí mu k̄hingpo mini nkaa wun, be muu c`in aduwa mpee wun shidaar-shidaar. Muu dang pu Naan, mpeku wuri gam wun diiseen mu man dyen firi, man di ni put a pe Riin firi j`i di.
- ¹⁰Man mini le, ku mwaan fuu mo lapshak k̀mu nyem di mo so ndang Jesu. Mwaan di ni tongdyen nJesu. Katdang wu mwaan a ndighin dyen k̀Jesu, be mise fuu nin nle ku wu c`in dak diiret mo, k̀wu sat a nwurang ndighin man po nkaa Naan dak.
- ¹¹Muu c`in aduwa nee, Naan di wuri bal met jir, wurin nc̄nbal nwun, mpeku wu dar di bal-bal ndighin mbii mo jir. K̀zak, koo di a me c`in ye, be wu sat a ngung di dak, k̀wu kat retnyit di zak.
- ¹²Wu p̄hang puun funu di wuri adeng, wuri di wuri wang ar ni mmun, mpeku mu sekop firi di ashak k̀nyem firi mo ndighin pee diibang.

- 13**Wuri put k̀i-mun ndighin iiko mu peenkoo, dangbe wuri waa mang mun del k̀i-mun ndighin mulki k̀Làa firri.
- 14**A Làa firri, wuri ang mun, k̀i-wuri fwo shikbish funu mo mmun zak.
- 15**Ba mee ngo k̀i-kyam naa Naan kas, amma gurum mo k̀i-naa Jesu di wuri lapshak k̀i-Naan. A wuri kám tong k̀i-Naan mmun agaak. Jesu wuri a Làa k̀i-Naan din nshee, di wuri met mbii di Naan wuri le mmo jir.
- 16**A ndighin Jesu, be Naan wuri le mbii di mo ndighin yil ni jir. Mbii di mo ndighin dengnaan k̀i-di mo ndighin yil diisi. Mbii di gurum moo mak naa mo, k̀i-mbii di ba gurum moo mak naa mo kas. A ndighin diides firri, be Naan wuri le mbii di mo k̀i-iiko ndighin dengnaan. Mbii diinan mo k̀i-diidween mo ntiit-ntiit k̀i-bal furu mo. A ndighin Jesu, be Naan wuri le mbii mo jir, k̀i-mbii mo jir, a Jesu wuri k̀i-mo nsar, k̀i-mo a mu wuri jir zak.
- 17**Pugyet di yam-yam, be Jesu wuri di, akudang Naan wurii le mbii mo ndighin yil ni. Naan bal mbii mo jir ashak a ndighin Jesu.
- 18**Ndighin nyem k̀i-Naan mo, be Jesu wuri a káa k̀i mo. Kaghar gurum ni mo a shin firri. A Jesu wuri a káa mu nyemso ndang Naan mo. A wuri a din nshee, k̀i-zak, a wuri shee yaghal a peemúut. Mpee mbii diisi mo, be a wuri a din nshee ndighin mbii mo jir.
- 19**Ni ret nNaan nyit, har wuri le ku dyen firri ni gam, k̀i-ni tong ndighin Jesu.
- 20**Ni ret Naan nyit zak, mpeku wuri baaj`i k̀i-mbii mo jir pushin di ndighin Jesu. A ndighin toghom di Làa k̀i-Naan wuri beer ni nkaa shiyeepyoghom, dangbe Naan wuri ribet waa baaj`i k̀i-mbii mo jir, pu shin di. Mbii di mo ndighin yil diisi, k̀i-di mo ndighin dengnaan, ku mo cighir dii putughup furu, mpeku mo baaj`i di ndang wuri.
- 21**Jí mme nnaar, be wuu tong a jong-jong k̀i-Naan, k̀i-jí wun a shaarlek k̀i-Naan, mpee mbii diibish, di jí wuu c`in mo, k̀i-pan fuu diibish mo.
- 22**Amma yaksi, mpee muut k̀i-Làa k̀i-Naan, di mo làa wuri ndighin nan, be Naan wuri le ku wu dee a shaar firri mo, mpeku putughup fuu mo dee di a diibang, k̀i-mpeku wuri j`i k̀i-wun di ntoghom k̀i-Naan, di wuri a diibang.
- 23**A mbii di Jesu c`in nwun mmimi, katdang wu sekiyeen k̀i-cinzeen ndighin po diiret ni. K̀i-zak, katdang wu dar bal-bal ndighin mbii diisi mo. Wu sat a nleyit, nkaa mbii di wu kitingpo nkaa mo ndighin po diiret ni. A po nkaa po diiret, di moo ten sat ni nkoo a weye, ndighin yil diisi. Wan Pool, dak fina ni a mpeku wan sat di ngurum mo, po nkaa po diiret diisi ni.
- 24**Kaadi wan nkaa shwaajeel mpee sum fuu, be wan k̀i-retnyit mputughup. Kaadi gyet Daa Jesu shwaajeel si, be wan zak, kin shwaajeel ndighin nan mpee sum k̀i-nyem firri mo di mo a shin firri. Wan shwaajeel ni a mpeku wan sight nkyes kaghar dak firri ni di.

²⁵A Naan wuri bihip wan, mpeku wan dee di a kirom mu nyem ki-Jesu mo, har wuri le dak diisi ni nsar fina mpee sum fuu. Dak di wuri le nsar fina ni, a mpeku wan satpo firi diiret di ngurum mo hakyeng.

²⁶Po di wan kin sat ngurum mo, be gyet yam, be ni a diisisok. Mpeemini be ba gyet gurum mo manshii ni kas, amma yaksi Naan wuri woo ni agaak nyem firi mo.

²⁷Ni ret nNaan nyit, har wuri le, ku nyem firi mo manpo diijurung diisi, di ni a mbii aapo zam. Nii koghop ni hakyeng, mpee gurum mo jir, koo a ndighin yil diidang ye. Po di wuri woo ni mmun, a nee, Jesu Kristi wurii tong ndighin wun. Mpeemini, be wu leyit, mpee parpuus di wun ntong ashak ki-wuri ndighin diides firi.

²⁸A mpeemini be muu satpo ngurum mo jir nkaa Jesu Kristi. Muu satpo nkoo a weye, ku wuri tap, ki-zak, muu kam seen ngurum mo nkaa mbii diisi ni mo, a mpeku koo a weye, be wuri dee di ki-seen ndighin Kristi.

²⁹A mpeemini, be wan kin c`in dak shibal di Jesu wuri cin nwan, ki-wan kin gung mpeku wan kyes dak diisi ni di.

Kolosi 2

¹Dyen nwan, ku wu man dak di wan kin gung mpee c`in ni mpee sum fuu, ki-mpee nyem di mo ndighin yil Lodisiya.

²Wan nkaa c`in dak diisi ni, a mpeku mo kat bal di mputughup furu mo, mpeku mo wal din nshak, har ku mo dee di a diimindong. Dyen nwan ku mo man jurung, ki-man nkaa Jesu hakyeng, mpeku mo manshii ki-mbii diisi mo di jir. Diisi ni j`i ki-diiret nkaa mo hakyeng. Mbii diijurung ni, a Kristi shikaa firi.

³Mo sok long mu seen ki-man mo jir, a ndighin Jesu.

⁴Wan kin sat mbii diisi mo nwun, a mpeku taji mee gurum num wun shi liispo di ni shangkiting kas.

⁵Koo di ba wan ashak ki-wun ndighin nan kas, be wan di ashak ki-wun ndighin riin. Ni shang nwan zam, kaadi wan kiting nee, wuu c`in mbii mo a ntiit-ntiit ndighin ar diiret, ki-zak, wuu dar bal-bal ndighin cinzeen fuu di ni ndighin Kristi.

⁶Kaadi, wu mang Jesu Kristi kaa Daa fuu si, be ni ret ku wu mwaan-mwaan di ni ret ku nyem di mo balkaa furu mo ashak ki-Jesu, mo c`in. Wu tong ndighin wuri.

⁷A mpee wuri, be wu kat seen ki-bal. Wu sekiyeen ki-cinzeen nwuri azeen-nzeen, kaadi mu kam nwun si. Ki-zak, wu pitang wuri shidaar-shidaar mpee mbii mo jir.

⁸Wu tap, taji mee gurum num wun shiman mu yil diisi, mpeku wu taa wu mer di a ar diiret ni kas. Kiyeeet ki-man di ni put a ndighin waar mu gurum mo, ki-ndighin riin diibish mu yil diisi, ba nii put a pe Kristi di kas.

⁹A ndighin Jesu, be muu naa gam ki-dyen ki-Naan, ki-tong ndighin nan ni zak.

- 10** Mo cín seen nwun, a mpeedi wuu bàlkáa ashak k̀ Jesu. A wuri a káa k̀ mulki k̀ iiko mo jir.
- 11** A ndighin wuri, be mo can wun, ba a can di moo c̀in shi sar ndighin nan kas, amma a can di Jesu Kristi wuri c̀in nwun di ni put k̀wun ndighin shikbish.
- 12** Kaadi gyet mo c̀in baptisma nwun si, be ni dee a kaadi gyet mo wum wun ashak k̀ Kristi si, dangbe mo waa yaghal k̀wun ashak k̀wuri a peemúut si.
- 13** Gyet yam be wun a diimumuut mpee shikbish fuu mo, k̀ba gyet wun a nyem k̀ Naan mo kas. Amma Naan wuri cín seen nwun ashak k̀ Kristi, k̀zak, Naan wuri k̀ fwo shikbish fuu mo jir.
- 14** Gyet yam be mun a diimumurap mo nder k̀ waar mu Naan, mpeedi ba gyet muu c̀in mbii di waar k̀Naan ni sat kas. Amma yaksi, Naan wuri mang shikbish mini mo baa kini aku nkaa káa funu mo, k̀wuri fwo di mmun jir zak. Mpeedi gyet mo pwas Jesu Kristi nkaa shiyeepyoghom, a mpee shikbish funu diisi ni mo.
- 15** Kaadi gyet Jesu Kristi wuri muut nkaa shiyeepyoghom, be wuri se koghorong nkaa riin diibish mo k̀iiko mo, wuri kám ngurum mo a agaak nee, wuri bal met mmo jir.
- 16** Mpeemini, be taji wu yit ku mee guruh lewaar nwun nkaa mbii di wuu se, k̀shwaa kas, koo a nkaa puus diibang mo, koo nkaa mbii di wuu c̀in mo, mpee tar diipoo, koo nkaa puus Nookdi.
- 17** Mbii diisi mo dee a muriin, di gyet moo kám ngurum mo mbii di mon ndung j̀i akiyeen. Mbii di gyet moo dee a muriin diisi ni, moo gam, a Kristi wuri shikáa firri.
- 18** Mpeemini, taji wu yit ku nyem di mo lesut a kaa nyemdiinan mo si, mo tokdiyeel diibish nwun kas. Nyem di mo sat nee, Naan k̀ woo mbii mo nwudun zughum. Mo sat nee, wu sham k̀káa fuu mo, k̀zak, ne wu seyil nyemlop k̀Naan mo. Nyem mini, moo roghop, koo di ba mo a mee mbii kas. Pan furu mo a mu yil diisi.
- 19** Ba moo ribet bàlkáa furu ashak k̀Kristi di wuri a káa mu nyemso ndang Naan ni mo kas. Di a wurii cínbal mmo, k̀a wurii cín mbiise mmo zak. Jir nyem di moo bàlkáa furu mo ashak k̀ Jesu, be wuri k̀cínbal mmo, mpeku mo j̀i di ashak zak. K̀ mpeku, mo wurang di a ndighin mbii di mo a mu Kristi, kaadi Naan wurii ribet si. Beep mu sun funu moo lang ashak, mpeedi mo k̀peebal mo, k̀paar mo. Ni a kaadi Kristi wuri bal nyemso ndang wuri mo, di mo a shin firri si.
- 20** Katdang wu murap ashak k̀Kristi, be ba riin dii mu yil diisi mon nkat bal nkaa wun kas. Amma a me le dang wuu sekiyeen k̀mwaan kaa kaghar guruh dii mu yil diisi mo ye? A me le dangbe wu cínkáa fuu nder k̀ waar di guruh sat ne, wu c̀in ye?
- 21** Kaadi moo sat nwun nee, taji wu tuwaas mbii diisi shi sar kas. Taji wu se mbii diisi kas, k̀zak, taji wu tung mbii diisi shi sar kas.
- 22** Kiyeeet k̀ waar diisi mo, mo a kám mu guruh. Di katdang mo gung c̀in dak k̀mo, be mo dee a diibuu.

²³Waar kaa diisi mo si, mo ki-lapshak kaa mo aa mee koghop mu seen si. Mpeedi waar ni mo leting ngurum mo, ku mo seyil di ndighin ar diiret, ki-mo sham ki-kaa furu mo, mu dung zak, ku moo cinjeel di nsut furu mo, amma azeen-nzeen, ba moo mee koghop ni kas, mpeedi ba moo mee bal di mon mbam gurum, mpeku wuri tap diikyaghar mu nan ni kas.

Kolosi 3

- ¹Mpeedi mo ki yaghal ki-wun ndighin seen ashak ki-Kristi, mpeemini, be wu le putughup fuu mo nkaa mbii di mo ndighin dengnaan, a peedi Kristi wurii tong di, nsarse ki-Naan.
- ²Wu lepan fuu mo a nkaa mbii di mo adeng. Taji wu lepan fuu mo a nkaa mbii di mo ndighin yil diisi kas.
- ³Mpeedi wuu murap, amma seen fuu diipoo ni mo a sisok pe Kristi di ndighin Naan.
- ⁴Katdang Kristi di wuri a seen fuu, wuri ji put, be wuwun zak, wun mput ashak ki-wuri ndighin diihai firi.
- ⁵Wu twa mbii di mo a mu yil diisi, di moo tong ndighin seen fuu mo jir. Mbii kaa cin ngaa mo si, ki-mwaan diibish mo, ki-kyaghar mbii mu nan mo, ki-ribet mbii diibish mo, ribet mbii mo met nNaan.
- ⁶A mpee mbii diibish kaa diisi mo si, be Naan wurii woo tughup firi nkaa nyem di mo kwar kiting doo firi.
- ⁷Gyet wun, shikaa fuu, wuu cin mbii diisi mo, har gyet wuu mwaan a ndighin mo.
- ⁸Amma yaksi, kaadi wun ki-seen diipoo si, be ni ret ku wu shwat sar fuu mo aku, ndighin mbii diibish diisi ni mo jir. Mbii mo kaa langtughup, pan diibish nkaa shak, po diibuu nkaa shak, ki-jir po dii ba mo ki-mee koghop ni kas. Taji wu ba wu cin mo di zak kas koo diben.
- ⁹Taji wu cin dung nshak kas, mpeedi wuu ten wu yit shiimwaan fuu di gyet yam ni mo. Gyet yam, be wuu cin mbii diisi mo, amma yaksi taji, wu baa wu cin mo di kas.
- ¹⁰Amma wu shee shiimwaan diipoo di Naan wuri le ndighin putughup fuu mo, di nin ndak shiimwaan fuu mo, ku wu dee di kaa wuri si, mpeku wu man wuri diki-diki.
- ¹¹Yaksi, ba mee shwatnyit di nnaar ki-ngo Heleni ki-ngo Yahudi kas, koo nnaar ki-ngo di moo can wuri ki-ngo din nsuluk kas. Nnaar ki-nyemseen mo, ki-nyem di ba moo seen kas, nnaar ki-mizep mo, ki-nyemyil mo, nnaar ki-kirom mo, ki-jeplu mo. Yaksi be gurum mo dee a ntiit-ntiit, ndighin Kristi, mpeedi wuri met mbii mo jir.
- ¹²Taji wu mander nee, Naan wuri wal nwun zam, har wuri bitip wun, mpeku wu dee di a nyem firi mo. Ni a ting ku shiimwaan fuu mo ret, kaa jep ki-Naan mo si. Wu naajeel mu shak. Wuu cin mbii diiret nshak. Wuu sham ki-kaa fuu mo. Wuu cin mbii mo ndighin dyen, ki-zak, wu gung ndighin mbii mo jir.

- ¹³Taji wu kitak ki-langtughup ki-shak kas. Kat mee gurum c`in shikbish nginighin, be gwar di mo c`in shikbish ni nwuri, wuri fwo di nguc`in shikbish ni. Daa Naan wuri k` fwo shikbish fuu mo, mpeemini, be ni ret ku wuwun, wu fwo di nshak zak.
- ¹⁴Mbii di nii koghop ni met jir, wu walnshak, mpeedi wal ni ki-bal gurum mo ashak ndighin tong di mbii mo a diigigam jir.
- ¹⁵Wu yit ku tongriyang mu Kristi, ni se mishkagham ndighin putughup fuu mo. A mpeemini be Naan wuri piprep wun, mpeku wu tong ndighin tongriyang mini. Wu pitang Naan shidaar-shidaar.
- ¹⁶Wu yit ku po k` Kristi ni tong ndighin wun hakyeng, kaadi wu c`in kam, ki-bamshak ndighin seen di Naan wuri c`in nwun si. Wu kwoop Naan shi kook mo, ki-kook di mo a mu Riin, di mo put ndighin putughup fuu, di Riin k`Naan wuri c`in wun. Kaadi wuu kwoop Naan shi kook mo si, be ni ret ku wu pitang wuri ndighin putughup fuu mo.
- ¹⁷Ndighin mbii di wuu c`in mo jir, koo di a ndighin dak, be wu c`in mo jir a ndighin sum k`Daa funu Jesu. Wu pitang Naan puun ndighin sum firi.
- ¹⁸Wun mat mo, wu sham ki-kaa fuu mo nder k`mish fuu mo, kaadi ni ret ku nyem k`Naan mo c`in si.
- ¹⁹Wun mish mo, wu wal mmat fuu mo. Taji wu tong ki-mo a shi lek kas.
- ²⁰Wun jep mo, wu kitingpo k`puun fuu mo, mpeedi mini ret nNaan nyit zam.
- ²¹Wun puun mo, taji wu le ku jep mo langtughup kas, mpeedi kat wu le ku mo langtughup, be nin nroghop kwak mmo.
- ²²Wun kirom mo, wu c`in mbii di nyemlu fuu mo sat ne wu c`in. Taji wu c`in mbii mo a mpeedi moo naa wun kas, mpeku wu kat diiret di pe mo bejee kas, amma wu c`in mbii mo a shi putughup diimindong, ki-cin diides nNaan.
- ²³Koo di dak fuu ni a meye, be wu c`in ni shi putughup mindong, kaadi wuu c`in a nNaan si, ba a mpee gurum mo kas.
- ²⁴A Daa Jesu Kristi wuri a Daa fuu. Wun nlap kwat fuu mo a pu wuri di. Kwat di wurin ncin nwun ni, a sekop di wuri dak ni le mpee nyem firi mo ndighin dengnaan, mpeedi dak di wuu c`in ni, be wuu a seyil nDaa Jesu Kristi.
- ²⁵Ngo di wuri c`in mbii diibish, be Daa wurin nkwat ngo mini a shi mbii diibish, ntiit-ntiit ki-mbii diibish di gwar mini c`in. Ba mee shwatyit di kas koo diben.

Kolosi 4

- ¹Wun nyem di wun ki-kirom mo, wu fwang mo ndighin ar diiret, ki-ndighin zeen zak, mpeedi wu man nee, wun di ki-mee ngo diides zak, ndighin dengnaan, di wurii fwang wun.
- ²Wu c`in aduwa nNaan shidaar-shidaar. Wu tong shi gongpee, ki-zak, wu pitang Naan mpee mbii mo jir.

- ³Wu c`in aduwa mpee mun zak, mpeku Naan wang ar di mmun, ku mu satpo firi di ngurum mo. Ki-mpeku mu yakshii ni di ngurum mo mbii diijurung, di Naan wuri woo mmun nkaa Jesu Kristi. A mpee po diiret ni, dangbe wan a shishaghat ndighin lushaghat.
- ⁴Wu dang pu Naan, mpeku wan satpo diiret ni di ngurum mo agaak, ku mo manshii ni di, kaadi ni ret kun sat si.
- ⁵Wu mwaan shi seen, pu nyem di ba mo a nyemso ndang Naan mo kas. Wu c`in mbii diiret koo a pirang ye!
- ⁶Wu yit ku liispo fuu mo shangkling ngurum mo, kaa mbii di mo tap le kin diki-si, mpeku wu man mbii di wun nlap di ngurum mo katdang mo tal mee mbii pu wun.
- ⁷Tikikus wurin nsatpo wun, nkaa mbii di wan kin c`in mo jir. Wuri a dyemnighin funu di muu wal wuri ndighin Kristi. Wurii c`in dak k` nyemso ndang Naan mo, a shi putughup mindong. Wan ki-wuri, mun a kirom k`Daa Jesu ndighin dak firi.
- ⁸Wan kin lop wuri so pe wun di, a mpeku wuri sat di nwun mbii di muu c`in mo jir, ki-zak, mpeku wuri caa wun di.
- ⁹Unisimus di wuri a nguyil fuu, wuri so ashak ki-Tikikus. Mon nsat nwun mbii mo jir, nkaa wan. Unisimus wuri a dyemnighin funu, di muu wal nwuri. Wurii c`in dak k` nyem so ndang Naan mo a shi putughup mindong.
- ¹⁰Aristaakus di wuri a shishaghat ashak ki-wan, wurii tok ki-wun jir. Maak kin k` Barnabas, wurii tok ki-wun zak. Wan kin ten ran po nwun nkaa wuri zak. Katdang wurin nso pe wun di, be wu lap wuri shi putughup mindong riret.
- ¹¹Joshuwa di moo pet wuri a Jastus, wurii tok ki-wun. Das diikun si mo, moo bam wan zam. A mo a nyem Yahudi di moo c`in dak ashak ki-wan mpesi. Muu sat ngurum mo nee, Naan wuri a mishkagham.
- ¹²Abafaras di wuri a ndighin wun, wurii tok ki-wun. Abafaras wuri a kirom k` Jesu Kristi. Wurii c`in aduwa mpee wun shidaar-shidaar. Wurii dang pu Naan, mpeku wu dar di bal-bal, ndighin mbii di mo a mu Naan, mpeku wu man mbii di moo ret di nNaan nyit. Ki-zak, mpeku wu kiting doo firi di, ndighin mbii mo jir.
- ¹³Wan shikaa fina, wan kin naa, kaadi wurii c`in dak bal-bal mpee sum fuu. Wun di wun ndighin Kolosi ki-Lodisiya.
- ¹⁴Luk di wuri a nguyen, muu wal nwuri zam, ki-Dimas moo tok ki-wun.
- ¹⁵Wu tok ki-dyemnighin funu di mo ndighin Lodisiya, ki-Nimfas, ki-nyemso ndang Naan di mo ndighin tulu firi.
- ¹⁶Abwoon di mo k`tang wasika diisi nwun, be wu le ku mee guruh tang ni ndighin nyemso ndang Naan di mon nLodisiya zak. Wu tang wasika diisi, di nyemso ndang Naan di mon nyil nLodisiya lop j`i nwun zak.

17 Wu sat Arkipus nee, "Wuri kyes dak di jí Daa Jesu Kristi c`in nwuri, mpeku wuri c`in di si."

18 A wan Pool kin ran wasika diisi nwun shi sar fina. Taji wu mander nee, wan a shishaghat ndighin lushaghat kas. Diiret kèNaan tong ashak kèwun jir. Amin.

1 Tesaloni

1 Tesaloni 1

¹Wasika diisi ni put a nsar k̀Pool k̀Silas k̀Timoti so pe nyemso ndang Naan di mo ndighin yil nTasoloni, di ni ndighin Naan puun k̀Daa Jesu Kristi. Naan wuri c`in diiret nwun k̀tongriyang zak.

²Koo pirang ye, be muu pihang Naan mpee wun jir, k̀zak, muu pan wun jir ndighin aduwa funu mo shidaar-shidaar.

³Muu pan wun mpee Naan funu, di wuri adeng, kaadi wu kám cínzeen fuu ni ndighin mbii di wuu c`in mo. K̀kaadi wal fuu nii le ku wu c`in dak shibal, k̀kaadi canciin fuu nkaa Jesu Kristi ni dar bal-bal si.

⁴Dyemnaa mo, mu man nee, Naan wuri wal nwun, k̀wuri k̀ten bhip wun, ku wu dee a nyem firi mo zak.

⁵Mpeedi ba gyet mu satpo diiret ni nwun a shi lipo funu bejee kas, amma a ndighin bal k̀Riin Diibang. K̀mun mu cínzeen nee, mbii di mu sat ni azeen. Wuu man tong funu, kaadi gyet mun di ashak k̀wun. Muu c`in mbii mo jir a mpee sum fuu.

⁶Gyet wun, wuu yaa mwaan ndighin shiimwaan funu, k̀ndighin shiimwaan k̀Daa funu, koo di wuu shwaajeel, amma mpeedi wun k̀lappo diiret ni shi retnyit di Riin Diibang cín nwun.

⁷Ni aasi be, wu dee a mbiikám nkaghar nyemcínzeen nJesu Kristi di mo ndighin nyil mMasidoniya k̀Akaya.

⁸A mpee wun dangbe nyem di mo kus, k̀dijong mo, mo kilingpo k̀Daa. Ba a mMasidoniya k̀Akaya bejee kas, amma cínzeen fuu ndighin Naan nii so wul koo pee diibang ye. Mpeemini, ba mun k̀mee mbii diki, mpee sat nwun kas.

⁹Gurum mo, koo a neye, be moo sat a wun, kaadi gyet wu lap mun shi putughup mindong si, k̀kaadi gyet wu yit k`um fuu mo, mpeku wu seyil di nNaan di wurin mmeen k̀wuri azeen.

¹⁰K̀wuu tong shi gongpee mpee baaj`i k̀Laa firi ndighin dengnaan, shii k̀mini a Laa firi Jesu Kristi di Naan wuri yaghal k̀wuri a peemúut, k̀wuri bam mun ndighin diyeel k̀Naan di nin ndung j`i zak.

1 Tesaloni 2

¹Dyemnaa mo, wun wu man shikaa fuu nee, j`i funu pe wun di ba ni a buu kas.

²Wu man kaadi mun k̀ten shwaajeel k̀fulup ndighin yil nFilipi, akudang muu j`i pe wun di nTasoloni. Koo di gyet gurum mo des mo kwar mun, amma Naan funu wuri cínbal mmun mputughup, mpeku mu satpo firi diiret ni di nwun.

³Po di mu sat nwun ni, ba ni a dung koo pan diibish kas. Ba gyet mu sat ni, a mpeku mu num a mee gurum di kas.

- ⁴Amma mpeedi Naan wuri k̀ten bitip mun, k̀wuri k̀ten le po firi ni ndighin sar funu. Muu c̀in ku mu tong dyen di a nNaan, di wuri man putughup funu mo jir. Ba muu c̀in ku mu tong dyen di a ngurum kas.
- ⁵Wu man nee, ba muu kyam j̀i k̀mee po diishang mmee gurum shi lipo funu mo kas, mpeku mu num wun, ku mu kat shaghal di pu wun kas. Naan wuri man ni aasi.
- ⁶Ba muu kyam tang diides pe gurum mo di kas, koo pu wun, koo pe nyemdiici mo. Koo di mun k̀pee mpee c̀in dak k̀iiko funu kaa nyemlop k̀Kristi mo si.
- ⁷Amma jir kisi, be gyet muu fwang wun, a kaadi nighin kwee wuraa fwang jep fira mo si.
- ⁸Mpeedi mu wal nwun zam, har gyet muu ribet mpeku mu cin seen funu mo mpee wun, ba a mpee po diiret k̀Naan di gyet mu sat nwun bejee kas.
- ⁹Dyemnaa mo, taji wu mander ndak di gyet mun k̀c̀in shibal pe wun kas. Gyet mun k̀c̀in dak mpar k̀puus, mpeku taji mu lejeel nwun kas, nnaar di gyet mun nkaa satpo diiret mu Naan ni nwun.
- ¹⁰Wun a langting funu, k̀Naan wuri man nee, mbii di muu sat ni azeen zak. Gyet wu naa shi yit fuu, shiimwaan funu mo, kaadi gyet mun ashak k̀wun. Be wu man nee, gyet mun a nyem di sar funu mo, k̀shiimwaan funu mo a din ndire-ndire, ba gyet mu c̀in mee mbii diibish nnaar fuu kas.
- ¹¹Wu man nee, mu tap k̀wun a kaadi puun k̀tap k̀jep firi mo si.
- ¹²Muu caa wun, muu bam wun zak, k̀zak, mun k̀sat ni yit des nee, ni ret ku wu mwaan a mwaan di ni ret nNaan nyit. Naan di wuri pirep wun, mpeku wu del di ndighin mulki firi, k̀mu tong di ashak k̀wuri ndighin diides firi.
- ¹³Mee mbii di nii le, ku mu pitang Naan shidaar-shidaar zak, gyet mu shee satpo k̀Naan ni nwun, be kaadi wu kiting, be wu lap ni, ba a kaa po k̀gurum si kas, amma wu lap ni a kaa po k̀Naan si, di ni nkaa c̀in dak ndighin putughup fuu mo, wun nyem di wu cinzeen.
- ¹⁴Dyemnaa funu mo, wu mwaan ndighin shiimwaan k̀nyemso ndang Naan di mo a mu Kristi Jesu, di mo ndighin yil nJudiya. Wu nshwaajeel nsar k̀nyemyil fuu mo, kaadi gyet mu shwaajeel nsar k̀nyem Yahudi mo si.
- ¹⁵Gyet a nyem Yahudi ni mo tu Daa Jesu, k̀mo twa nyemsatpo k̀Naan mo. Mo ceen mun zak. Ba mbii di mo c̀in ni ret nNaan nyit kas koo diben. K̀zak, mo a shaarlek k̀gurum mo jir.
- ¹⁶Mpeedi moo tangpee, mpeku mo ci satpo diiret ni di mmun, mpee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, mpeku taji mumo kat seen di zak. A ndighin ar diisi be, mo gam shi butbish furu di moo naa nc̀in ni, amma yaksi diyeel k̀Naan nii taa nkaa mo jir.

¹⁷Dyemnaa funu mo, kaadi gyet mu ɓàkshak kɪ-wun, mpee rep pee lee, yaksi ni daampee mmun, koo di a yit funu mo ɓàkshak ɗak, be putughup funu moo pan wun shidaar-shidaar.

¹⁸Dyen mmun naa yit fuu mo zam. Muu fes mu ribet baaso pe wun di zam. Wan Pool, wan lepan fina mpee baaso pe wun di met nyitvul, amma Shetan ɗar di a ar ni.

¹⁹A me a mbii canciin funu, kɪ-retnyit funu, di ni kám nee, muu se koghorong ye? A mpeku ni ret di mmun nyit kɪ-Daa funu Jesu, parpuus di wurin mbaaj`i? Ba a wun kas aa?

²⁰A wun a nyem di wu le ku mu kat retnyit kɪ-nin nshang mmun parpuus di mun nnaa Jesu Kristi.

1 Tesaloni 3

¹Mpeemini, be ba mu mak yaasun funu kas. Ni aasi, be ribet funu nee, mun kaghar ni mo, mun ntong Afens mmusun.

²Ku mu lop Timoti so pe wun di. Timoti wuri a dyemniɗhiin funu ndiɗhiin ɗak kɪ-Naan, muu satpo diiret nkaa Jesu Kristi. Mu lop wuri so pe wun di, mpeku wuri caa putughup fuu mo di, kɪ-wuri kám di nwun, ku wu ɗar di ɓal-ɓal ndiɗhiin cínzeen fuu.

³Mpeku taji jeel di wun nkaa shwaa ni le, ku memee fuu baa mbwoon kas. Wun wu man nee, Naan wuri kɪ-ten le ne, mun nyem fri mo mun nshwaajeel.

⁴Kaadi gyet mun di ashak kɪ-wun, be muu sat nwun nee, ni a ting mun jir mun nshwaajeel. Yaksi wun nkaa naajeel ni, kaadi gyet muu ten mu sat nwun si.

⁵Gyet wan man ne, wun nkaa shwaajeel, a ni le ɗangbe wan lop Timoti so pe wun, mpeku wan man di. Kyet wuu ɗar ɓal-ɓal ndiɗhiin cínzeen fuu ni wa? Ba jí wan kudi kin mak yaasan kas mpeedi kirmuut ɗoghom yaa wan. Wan pan nee, meebe ngujwaanpee wuri kɪ-cighir kɪ-wun, mpeku ɗak di gyet mu c`in ni nnaar fuu, be ni dee a buu.

⁶Yaksi Timoti wuri kɪ-j`i pe mun di. Wuri satpo di ni ret mmun nyit, kaadi wuu ɗar di ɓal-ɓal ndiɗhiin cínzeen fuu ndiɗhiin Jesu Kristi, kɪ-wal fuu ni ɓal zak. Wuri sat mmun nee, wuu pan mun shidaar-shidaar shi retnyit, kɪ-ne dyen nwun nnaa mun kaadi dyen mmumun nnaa wun si zak.

⁷Dyemnaa mo, kaadi mu kiting nee, cínzeen fuu nii sekiyeen, be koo di mun nkaa shwaajeel, kɪ-mbii mo des moo daampee mmun, be diisi ni, fes ɓam putughup mmun zam. A cínzeen fuu ni ɓam putughup funu mo.

⁸Yaksi mun nkat ɓal, katɗang wu ɗar ɓal-ɓal ndiɗhiin Daa Jesu.

⁹Mu piɗang Naan diides hakyeng mpee wun, kɪ-mu kat retnyit a kiyeen fri mpee wun. Mu piɗang wuri mpee retnyit di mu kat ni ntoghom kɪ-Naan funu, mpee wun.

¹⁰Muu naa nc`in aduwa shidaar-shidaar, par ki-puus, mpeku, katdang mu katpee, be mun nj`i pe wun di, ku mu naa wun di shi yit funu. Ku mu bam wun di, ndighin mbii di moo luk wun ndighin cinzeen fuu ni.

¹¹Muu c`in aduwa nee, Naan puun funu shikaa firi, ki-Daa funu Jesu Kristi wurin nwang ar ni mmun, ku mu so pe wun di.

¹²Daa wuri le ku wu sekiyeen ki-wal ashak ki-kaghar gurum mo jir, kaadi muu wal nwun si.

¹³Mpeku wuri c`inbal di nwun ndighin putughup fuu mo, mpeku mwaan fuu ni dee di a diiret, ki-diiɓang nyit ki-Naan di wuri a puun funu jir, pardi Daa funu Jesu Kristi wurin mbaaj`i ndighin yil diisi ashak ki-nyem firi diibang mo jir.

1 Tesaloni 4

¹Dyemnaa mo peekyes ni, muu dang pu wun ndighin sum ki-Daa Jesu. Wu kam shi mun, kiyeet ki-mwaan di mun muu c`in, mpeku ni gam dyen ki-Naan di. Azeen, wuu ten wu yaa kiyeet ki-mwaan mini, see wu sekiyeen ndighin mwaan mini diki-diki.

²Wu man kam di gyet mu c`in nwun ndighin bal ki-Daa Jesu Kristi.

³Naan wuri ribet ku wu dee a diibang. Taji wu del ndighin shikbish di ni a mu ngaa kas.

⁴Koo weye ndighin wun, be ni ret ku wuri man kaadi wurin nlap mat firi ndighin ar diibang, di ni ret.

⁵Ba a shi kyaghar mu nan kas, kaadi nyemk`um di ba mo man Naan kas, moo c`in si.

⁶Taji mee ngo c`in shikbish nkaa dyemnighin firi ndighin mbii kaa po dik si kas, mpeedi Daa wurii kwar nyem di moo c`in kiyeet ki-mbii mini mo jir. Muu ten mu satpo nwun shibal nkaa ni.

⁷Ba Naan wuri pet mun a mpeku mu dee di a ndighin shikbish kas, amma ku mu dee di a diibang.

⁸Mpeemini kat mee gurum kwar kam diisi mo, be ba gwar mini kwar a gurum kas, amma wuri kwar a Naan, di wurii c`in Riin firi Diibang nwun.

⁹Ba nii mee koghop ni ku wan ran mee mbii nwun, nkaa wal ndyemnighin fuu mo kas, mpeedi Daa Naan shikaa firi, wuri ki-ten kam nwun kaadi wun nwal din nshak zak.

¹⁰Azeen, wu wal nyemso ndang Jesu Kristi di mo ndighin Masidoniya jir, amma muu dang pu wun dyemnaa mo, mpeku wu sekiyeen di ki-wal diki-diki, mpee mo jir.

¹¹Wu gung ku wu mwaan di shi mise mu pudok, mpeku wu naa mbii ki-Naan mo diki-zak. Mpeku wu c`in dak di shi sar fuu mo, kaadi gyet mu sat nwun si.

¹²Katdang wu c`in mbii di mu sat nwun si mo, be nyem di ba mo cinzeen nDaa Jesu kas, mon ncin diides nwun, ki-ba wun ntaa wu kat mbut mmee mbii kas.

¹³Dyemnaa mo, mu ribet ku wu man mee mbii hakyeng, nkaa nyem di mo k̀ten murap mo, mpeku taji putughup fuu mo wat, kaa nyem di ba mo cínzeen nyaghal a peemúut ni si kas.

¹⁴Mun mu cínzeen nee, Jesu wuri k̀ muut, k̀ wuri k̀ baa yaghal a peemúut. Mpeemini, be mu man nee, katdang Jesu wurin mbaaj`i, be Naan wurin nle ku nyem di mo k̀murap ndighin Jesu, be mon nj`i ashak k̀ Jesu.

¹⁵Po di muu sat nwun si, ni put a pe Daa di shikáa firi. Katdang Daa Jesu wurin mbaaj`i ndighin yil diisi, be mun nyem di mu kudí mmeen, ba a mun ntaa títeng, nyem di mo k̀ten murap mo kas.

¹⁶Parpuus mm̄ini, be Daa wurin ndiyeep d̄oo shibal, k̀ngulop k̀ Naan diides, wurin ntaa feer. Dangbe Daa Jesu wurin nyaghal yit dengnaan ku wuri sham di ndighin yil diisi. Nyem di mo k̀ten murap ndighin Kristi, a mon nshee yaghal a peemúut ni.

¹⁷Mun nyem di mu kudii mmeen ndighin yil diisi, be Naan wurin nlap mun k̀a k̀ mun ndighin nluu, mpeku mu kaat dik̀ Jesu nnaar k̀ dengnaan. Yaghal mm̄ini be mun ntong ashak k̀ Daa har ngaa-ngaa.

¹⁸Mpeemini, be wu caa putughup nshak shi po diisi mo.

1 Tesaloni 5

¹Dyemnaa mo, ba nii mee koghop ni, ku mu ran mee mbii nwun nkaa parpuus k̀ peedi Daa Jesu wurin mbaaj`i kas.

²Wuu ten wu man po nkaa ni. Wun shikáa fuu, wuu ten wu man nee, parpuus mm̄ini be Daa wurin mbaaj`i a kaa wat dii j`i mpar si.

³Ntiit k̀ mm̄ini, be gurum mon mbwot sut, dang mon nsat nee, "Koo meye, be ni di riyang, k̀ mbii mo di ndire." Dangbe, ndin mman, mee jeel k̀ shwal ntaa nkaa mo, kaa shwal di mat moo kiting ni, kaadi mon ndung làa-làa si. Parm̄ini be ba mee ngo mbar kas koo mindong.

⁴Amma wun dyemnaa fina mo, ba wun a ndighin peenkoo kas. Mpeemini taji parpuus mm̄ini dee nwun a mbii aapo, kaadi j`i k̀ wat k̀ aapo ngurum mo si kas.

⁵Wun jir, wun a nyem di mo ndighin peebang, di wuu mwaan mpuus, ba wun a nyem din ndighin peenkoo mo kas, di moo tong ndighin peenkoo si kas.

⁶Mpeemini, taji wu saam kaadi kaghar gurum moo c`in si kas, amma mu yaasun, ku mu tong di shi gongpee.

⁷Gurum moo saam a mpar, k̀ gurum moo shwaayughur a mpar,

⁸amma mun, muu mwaan a mpuus. Mpeemini be mu yaasun funu mo. Mu sat a nsekiyeen ndighin cínzeen, k̀ wal ndighin Daa Jesu. Mpeedi diisi mo a kaa nliř shaghal, di sooja moo lop ni mpee fwang tughur k̀ mo, mpeku taji mee mbii tuwaas mo kas si. K̀zak, wu yit ku mu sat a nleyit nkaa Daa Jesu di wurii bam mun. Mpeedi leyt diisi ni dee a kaa mbiikáa shaghal dii fwang káa ngurum ndighin lek si.

- ⁹Mu man nee, Naan wuri bihip mun, ba a mpeku mu del di ndighin jeel ki-diyeel firi kas, amma wuri bihip mun a mpeku mu kat bam di ndighin Daa Jesu Kristi.
- ¹⁰Wuri di wuri muut, mpeku katdang wurin mbaaj`i, be koo di mu kudi mmeen ndighin yil ni, ki-koo di muu ten mu murap, be mun ntong ashak ki-wuri.
- ¹¹Mpeemini wu cinbal nshak, ki-wu bamshak kaadi wuu naa nc`in ni si.
- ¹²Dyemnaa mo, mu dang pu wun ku wu c`in diides nyem di moo c`in dak pe wun di. Muu sat a nyem di moo fwang wun ndighin kiir k`Daa.
- ¹³Wu c`in diides mmo hakyeng, ki-wu wal mmo zak, mpee dak di moo c`in ni. Wu tongriyang ki-shak jir.
- ¹⁴Dyemnaa mo, muu dang pu wun, mpeku wu gwak nyemseer mo, di sar furu mon nfii. Wu gang putughup nyem di moo kiir muut mo, ki-wu bam nyem di ba moo bal kas, ki-wu gung ki-shak jir zak.
- ¹⁵Wu tap, mpeku taji mee ngo kwat diibish shi diibish kas, amma wu gung ku wu c`in diiret din shak ki-gurum mo jir, koo pirang ye.
- ¹⁶Wu c`in retnyit koo pirang ye.
- ¹⁷Wu c`in aduwa shidaar-shidaar.
- ¹⁸Ndighin mbii mo jir, be wu pirang Naan, mpeedi nii ret nNaan mpee wun nyem di mo k`bal wun k`Jesu Kristi, ku wun c`in zak.
- ¹⁹Taji wu ci c`in dak nRiin k`Naan di wuri ndighin wun kas.
- ²⁰Taji wu bakpo di mo put a pe Naan di kas.
- ²¹Wu kyam mbii mo jir, mpeku wu man di ni a zeen di. Wu yaa mbii di mo a diiret.
- ²²Taji wu c`in mee mbii diibish kas koo diben.
- ²³Wan c`in aduwa nee, Naan shikaa firi, wuri di wuri c`in tongriyang nwun, wurin nle ku wu dee a diibang ndighin mbii mo jir. Ndighin riin fuu mo, ki-seen fuu mo, ki-suk fuu mo, mpeku wu dak suk fuu mo di, mpee puus j`i k`Daa Jesu Kristi, be ba wun nden ki-mee naashoop kas.
- ²⁴Naan di wuri pirep wun ba wurin mmak vwet wun kas.
- ²⁵Dyemnaa mo, wu c`in aduwa mpee mun.
- ²⁶Wu tok ki-nyemcinzeen ni mo jir shi tokshik diibang, [wu yaa sar nshak ndighin wal di ni a mu Naan.]
- ²⁷Ndighin sum k`Daa, be wan kin satpo nwun shibal nee, ni a ting wu tang wasika diisi ni nkom k`nyemcinzeen ni mo jir.
- ²⁸Diiret k`Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak ki-wun. Amin.

2 Tesaloni

2 Tesaloni 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar k̀Pool k̀Silas, k̀Timoti. Muu tok k̀nyemso ndang Naan di mon nTasoloni, di mo a mu Naan puun funu k̀Jesu Kristi.
- ²Naan puun funu k̀Daa Jesu Kristi mo c`in diiret nwun k̀tongriyang zak.
- ³Dyemnaa mo, ni a ting ku mu p̄hang Naan mpee wun shidaar-shidaar. Ni ret ku mun, mu p̄hang wun aasi zak, mpeedi cínzeen fuu ni nkaa wurang hakyeng, k̀zak, wal fuu mpee niyee fuu mo nii s̄ghit bubul.
- ⁴A ni le dang mun shikáa funu muu canjagham shi wun nyemso ndang Naan mo, mpee gung fuu, k̀cínzeen fuu, k̀kaadi wuu dar di bal-bal jir k̀wuu gung k̀jeel di wuu shwaa mo shini-shini.
- ⁵Mpee mbii di wuu shwaa jeel ni mo yaksi, parmee puus be mon nkat wun k̀koghop ni mpee mulki k̀Naan. Diisi mo dee a langting mpee kám nwun nee,
- ⁶Naan wuri a ngucandiyeel diiret ndire. Mpeemini, wurin nc`in jeel nyem di mo cínjeel nwun.
- ⁷Wurin nc`in nookdi nwun k̀mun jir ndighin jeel di muu shwaa mo yaksi. Mbii diisi mon nden aasi pardi Daa funu Jesu wurin ntong ndighin dengnaan sham. Wurin nkámkaa firri ashak k̀nyemlop firri diibal mo.
- ⁸Wurin nj`i shi wus di nii b̄hempee, mpeku wuri kwat nyem di mo kwar Naan di, k̀nyem di mo kwarpo diiret nkaa Daa funu Jesu Kristi.
- ⁹Kwat k̀mo nin ndee a muut diiso ngaa-ngaa. Ba mon mmak kyam naa yit k̀Naan koo diides mu iiko firri kas, koo diben.
- ¹⁰Katdang wurin mbaaj`i, parpuus diides mini, be nyem firri mo jir, mon ncín diides nwuri. Jir nyem di mo cínzeen nwuri, be mon nkwoop wuri, k̀wun zak wun ndee ndighin nyem di mon nkwoop wuri, mpeedi wuu ten wu cínzeen mpo firri di mun k̀sat ni nwun.
- ¹¹Mpeemini be muu c`in aduwa mpee wun shidaar-shidaar, mpeku Naan wuri le ku wu dee diikoghop ni, mpee zeen di Naan wuri pirep wun mpeemini. Naan wuri le ku wu mak c`in koo a mbii diiret diidang ye di wuu pan c`in ni mpee cínzeen fuu shibal firri.
- ¹²A ndighin kiyeet k̀ar diisi, be guruh mon nle diides nsum k̀Daa Jesu ndighin wun, k̀wun di ndighin wuri zak, shi diiret k̀Daa Naan funu k̀Daa Jesu Kristi.

2 Tesaloni 2

- ¹Po nkaa baaj`i k̀Daa funu Jesu Kristi, k̀kuur funu pe wuri di. Dyemnaa mo, mu dang pu wun,

- ²taji pan fuu mo dee a diicicighir koo ni daampee nwun kas. Mpeedi pak gurun moo sat nee, puus k̀ Daa nii ten baaj`i. Koo di gurun mo satpo mini a ndighin Riin, ne puus nii ten del, koo a shi liispo nee, mo aasi. Koo kaadi pak mo nkaa sat ni nee, jí mu ran po nwun, nkaa ni aasi ndighin po di jí mu ran nwun si.
- ³Taji wu le ku mee gurun num wun kas, koo diben. Ba puus ni k̀ baaj`i kas, see nnaar di gurun mon ncí tuwap k̀ mo kwar Naan, nin nshee j`i akudang, k̀ ngo diibish, di wuri dee a diiltagham, di mon nwwet wuri ndighin wus, wurin nj`i put agaak akudang zak.
- ⁴Wurin nc`in lek nkaa mbii di gurun mo k̀seyil mmo jir, k̀wurin nlekáa firi a kaa Naan si. A wurin nsat nee, wudi met mmo jir, k̀zak wurin ndel ndighin Lu k̀ Naan diides, k̀wurin ntong a peetong, dangbe wurin leshin a Naan.
- ⁵Ba wu pan kas aa? Dyemnaa mo, kaadi gyet mun ashak k̀wun si, be gyet wan kin ten nsat nwun nee, mbii diisi mo jir mon nden aasi.
- ⁶Yaksi be, a mee mbii k̀yaa wuri baa kini. Wun shikáa fuu, wu man mbii mini. Katpee ni wul, be ngo diibish wurin nj`i put agaak.
- ⁷Jurung k̀bal k̀ngo diibish ni nkaa c`in dak yaksi ndighin yil diisi ni. Amma mee ngo k̀yaa wuri baa k̀ni mpee reppee diben dak. Katdang mo mang ngo di nii yaa wuri baa kini,
- ⁸be ngo diibish ni wurin nj`i put. Amma Daa Jesu wurin ntu ngo diibish ni shi nook k̀ po firi. Katdang Daa Jesu wurin mbaaj`i ndighin diides firi.
- ⁹Katdang ngo diibish wurin nj`i put, be wurin nj`i a ndighin bal mu Shetan. Wurin nnum gurun mo shi mbii aapo mo des di wurin nc`in mo.
- ¹⁰Wurin nc`in dak k̀koo mbii diibish diidang ye, mpeku wuri num nyem di mon nlagham di. Nyem diisi mo dee a diiltagham mpeedi jí mo kwar cinzeen, k̀mo kwar wal nzeen. Mpeemini, be ba mo kat bam kas.
- ¹¹Aasi be, Naan cighir k̀pan furu mo, mpeku mo cinzeen di a mbii di ni a dung bejee dak.
- ¹²Mpeemini, be mon ndee a diiltagham, mpeedi mo kwar cinzeen see mo kiting a shang mu c`in shikbish dak.
- ¹³Dyemnaa funu mo, Daa wuri wal nwun. Mpeemini be ni ret ku mu pitang Naan mpee wun. Naan wurii ten bitip wun, pugyet din nshee, mpeku wu kat bam di ndighin bal k̀ Riin firi diibang, di wuri le wu dee a nyem firi diibang mo shi cinzeen ndighin mbii di ni azeen-nzeen.
- ¹⁴Naan wuri pitrep wun, mpeku wu tong di ashak k̀Daa Jesu ndighin diides firi, mpee po diiret di mun k̀sat ni nwun.
- ¹⁵Mpeemini dyemnaa mo, wu dar bal-bal, ku wu yaa mbii di gyet mu kám mo di, koo di gyet mu sat a shipo, k̀koo di gyet mu sat a shi wasika di gyet mu ran mo nwun zak.

¹⁶Daa funu Jesu Kristi shikáa firri, kí-Naan puun funu moo bam putughup fuu mo.

¹⁷Kí-wuri cínbal nwun, mpeku wu c`in koo a ðak diidang ye, kí-po ðiiret di wuu sat zak. A wuri kám wal firri mmun, kí-a wuri cínbal mmun, di ba ni mak kyes kas. Kí-a wurin nle ku mu leyit funu, nkaa mbii ðiiret mo, shi ðiiret firri.

2 Tesaloni 3

¹Dyemnaa funu mo, po di muu ribet sat mu kyes ni a nee, muu dang pe wun, mpeku wu c`in aduwa di mpee mun. Mpeku po kí-Naan ni kaatpee mo di, kí-mpeku gurum mo lap ni di shi retnyit, kaadi gyet wun wu lap ni shi retnyit si.

²Kí-zak, wu c`in aduwa mpee mun, mpeku Naan wuri bam mun di ndighin sar kí-nyemshikbish mo, di putughup furu mo kí-dée a ðiibal. Ba a gurum mo jir, mo cínzeen mpo ni kas.

³Amma Daa wurii ðar nkaa zeen. Wurin ncín bal nwun kí-wurin ntap fwang wun aku nsar kí-Shetan.

⁴Mu cínzeen nee, Daa wurin nfwang wun, mpeku wu c`in mbii di mu sat mo di, ku wu sekiyeen kí-c`in mo zak.

⁵Daa wurin nle ku wu man wal kí-Naan diidés mpee wun, kí-gung kaadi Daa Jesu wuri gung si zak.

⁶Dyemnaa mo, ndighin sum kí-Daa Jesu Kristi, mu sat wun shibal nee, taji wu ðalkáa kí-dyemnighin funu di mo a seer mo kas. Shii kí-mini, a nyem di ba moo mwaan nkaa kám di gyet mu kám nwun kas.

⁷Wun shikáa fuu, wu man nee, ni ret ku wu mwaan ndighin shiimwaan funu, mpeedi gyet mun ashak kí-wun, be ba gyet muu tong kí-sar funu mo nfii kas.

⁸Gyet mun ashak kí-wun be ba muu se mbiise nsar kí-mee ngo a shi zughum kas, amma muu c`in ðak shibal kí-sar funu mo mpar kí-puus, mpeku taji mu lejeel mmee ngo ndighin wun kas.

⁹Gyet mun kí-iiko mpeku mu sat nwun ne wu cín mbiise mmun, amma ba gyet mu tal pu wun kas, mpeedi gyet mu ribet, kám nwun ar di wun nc`in ðak shi sar fuu mo.

¹⁰Kaadi gyet mun di ashak kí-wun, be muu naa nsatpo nwun shibal nee, katdang ba mee gurum c`in ðak kas, be taji wu c`in mee mbii nwuri se kas.

¹¹Mu kiting nee, pak mo ndighin wun, moo dée a seer mo. Ne ba moo c`in mee ðak kas, amma ne, moo dée mwaan buu, mpeku mo lepo di ndighin ðak kí-gurum mo.

¹²Ndighin sum kí-Daa Jesu Kristi, muu satpo shibal nee, ni ret ku nyem mini mo nook mwaan mini, mpeku mo c`in ðak, di mon nkat mbiise mukáa furu mo di, mpee po furu mo.

¹³Dyemnaa mo, taji kwak fuu mo murap mpee c`in ðak ðiiret kas.

¹⁴Katɔ́ng mee ngo kwar c`in mbii ɔi mu sat ndighin po ɔisi, be wu naa gwar mini riret. Taji wu c`in mee mbii ashak ki-wuri kas, mpeku naashoop yaa gwar mini ɔi.

¹⁵Amma taji wu naa wuri a kaa shaarlek si kas, amma wu fwang wuri kaa ɔyemngihin si. Po mu kyes ni.

¹⁶Daa Jesu shikaa firi, ɔi riyang ki-put a pe wuri ɔi, wuri c`in tongriyang nwun ndighin mbii mo jir. Daa Jesu wuri tong ashak ki-wun jir.

¹⁷Diisi a sarran mina Pool, ɔi wan kin le ni ndighin po ɔi moo put pe wan ɔi. Wan kin tok ki-wun.

¹⁸Diiret ki-Daa funu Jesu Kristi ni tong ashak ki-wun jir. Amin.

1 Timoti

1 Timoti 1

- ¹Pool, laalop k̀ Kristi Jesu, ntiit k̀ po di Naan Ngubam funu wuri sat, k̀-*pe* Jesu Kristi, di muu leyt nkaa wuri.
- ²So pe Timoti di, l̀a f̀ina dii azeen-nzeen ndighin c̀inzeen ni. Naan puun k̀ Daa funu Jesu Kristi, mo naa wugha shi yit mu naajeel, mo le diiret nkaa wugha, k̀-*tongriyang* zak.
- ³Wan kin ribet ku wugha tong Afisus, kaadi j̀i wan sat si, be wan a ar so mMasidoniya si, mpeku a sat di nyemkám mu d̀ung si mo, ku mo nook c̀in kám diidik, di ndighin yil Afisus.
- ⁴A sat mmo nook katpo nkaa tongdirem mo. Po diibuu mini mo, k̀-*zak* mo nook sat sum mu puun k̀-*puunkaam* k̀ mo, di mo k̀-*ten* murap mo. Kiyeeet k̀-*mbii* mo kaa diisi mo si, moo le a beetshik ngurum mo bejee, ba mbii mini mo k̀-*mee* koghop ni ndighin ar k̀-*Naan* kas, mpeedi muu man pan k̀-*Naan* ni a ndighin c̀inzeen bejee.
- ⁵Mbii di ni le d̀ang mu satpo diisi, ni a pe wal di ni put a ndighin putughup diibang azeen-nzeen k̀-*pan* diiret k̀-*c̀inzeen*.
- ⁶Pak gurum mo taa mer a ar di azeen-nzeen ni, ku mo dee mwaan libetpo diibuu mo.
- ⁷Nyem diisi ni mo, mo ribet dee a nyemkám Waar mo, amma ba mo man mbii di moo sat ni kas, koo mbii di mo fes canciin nkaa ni kas.
- ⁸Yaksi, mu man nee, Waar ni ret, katdang gurum c̀in dak kini a ndighin ar diiret, kaadi Waar ni sat si.
- ⁹Taji a mander nee, ba mo lewaar ni a mpee nyemdiiret mo kas, amma ni a mpee nyem di moo tep Waar ni mo, k̀-*nyem* cí k̀ingpee mo, k̀-*nyem* di ba mo man Naan kas. K̀-*mpee* nyemshikbish mo, k̀-*mpee* nyemdiirap mo, k̀-*mpee* nyem di ba moo seyil nNaan kas. Ni a mpee nyem di moo twa puun k̀-*nighin* furu mo. Ni a mpee nyemtukáa mo.
- ¹⁰Waar ni a mpee nyem c̀in ngaa mo, k̀-*mpee* nyemteer k̀-*mish* mo, nyemwatl̀aa mo, nyem c̀in d̀ung mo, k̀-*mpee* nyem di moo c̀in mee mbii dik k̀-*kám* di ni azeen-nzeen ni.
- ¹¹Kám di azeen-nzeen ni a ndighin po diiret, di Naan wuri lesar f̀ina, mpeku wan sat ni di ngurum mo. Po diiret di ni put a pe Naan diides di.
- ¹²Wan p̀hang Daa funu Jesu Kristi, di wuri c̀inbal nwan mpee c̀in dak diisi ni. Wan p̀hang wuri zak, mpeedi wuri naa wan k̀-*koghop* ni, har wuri b̀hip wan, mpeku wan c̀in dak firi di.
- ¹³Koo di gyet yam be wan kin satpo diibuu, k̀-*fulup* wuri, k̀-*c̀injeel* nwuri. Amma Naan wuri naajeel f̀ina, mpeedi mbii di gyet wan kin c̀in mo, be gyet wan c̀in mo a din mman, k̀-*ndighin* ciin c̀inzeen.

- ¹⁴Daa funu wuri doo diiret firi nkaa wan des hakyeng, har wuri wal nwan, ki-cinzeen, di mun ki-ni ashak ndighin Kristi Jesu.
- ¹⁵Po diisi ni azeen-nzeen, di ni ret ku guruh mo lap ni, ki-mo cinzeen nee, Jesu Kristi wuri sham ndighin yil diisi, mpeku wuri bam nyemshikbish mo di. A wan a din nshee mu nyemshikbish ni mo.
- ¹⁶Amma, jir kisi, be Naan wuri c`in diiret nwan, mpeku ndighin wan, kaa ngo din nshee mu nyemshikbish mo si, be Jesu Kristi wuri kam agaak gung firi din ndire. Dii ni dee a mbiikam pee nyem di mon nyaghal cinzeen nwuri, mpeku mo kat seen diiso ngaa-ngaa di.
- ¹⁷Pee mishkagham diiso ngaa-ngaa, di ba wurin nkyam muut kas, di ba mee guruh kyam naa wuri kas, Naan di wuri mmishin a diides, di har ngaa-ngaa. Amin.
- ¹⁸Laa fina Timoti, wan lewaar diisi ni a nsar fugha, di ni ntiit-ntiit kipo di nyemsatpo kNaan mo kiten sat yam, di gyet wan kin ten nkam nwugha. Wugha c`in lek diiret ni shibal, ki-po diisi ni mo.
- ¹⁹A yaa cinzeen ni bal-bal kipan diiret. Pak guruh mo kwar kiting doo ni mbut pan furu mo, ni le ku cinzeen furu ni muut.
- ²⁰Kiyeet kinyem mini mo a Himenayus, ki-Alekzanda, das diisi ni mo, wan kin cin mo nsar kShetan, mpeku mo kam nook katpo diibuu di nkaa Naan.

1 Timoti 2

- ¹Mbii din nshee ni, be wan sat nwugha nee, wu dang, ki-c`in aduwa, kipitang Naan mpee guruh mo jir.
- ²Mpee mishkagham mo, ki mpee nyem diinan-nan mo jir, mpeku mu katpee tongriyang di ndighin seen diisi jir, kikiir Naan, ki-mwaan din ndire zak.
- ³Diisi ni ret, ki-ni dee a mbii diilhap nyit kNaan Ngubam funu.
- ⁴Wuri di wuri ribet ku guruh mo jir mo kat bam, ki-mo man zeen ni di zak.
- ⁵Mpeedi Naan wuri a mindong bejee, kinguar a mindong, nnaar kNaan kiguruh mo bejee, gwar diisi a Kristi Jesu.
- ⁶Di wuri cin shin firi a koppee funu guruh jir. Langting diisi ni tap j`i ntiit-ntiit kigam kipee ni.
- ⁷A mpee langting diisi ni, be Naan wuri bhip wan, ki-wuri lop wan kaa laalop kngukam pee nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas si. Wan kin sat ni azeen-nzeen, ba wan kin sat a dung kas. Wan a ngukam mu nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas ndighin cinzeen di ni azeen-nzeen.
- ⁸Wan kin ribet ku, katdang wu kuur mpee seyil nNaan, be wan ribet ku mish mo c`in aduwa, mo diyeep sar furu diibang mo, ba ashak kitughup koo jighir kas.

⁹Ki-zak, ni ret ku mat mo c`in jwat shi lee diiret mo, di mon mpaa sut furu mo ndire-ndire. Taji mo c`in jwat ni shi tepkaa diiret mo, koo leejwat dii mu azurfa mo, koo loplee diikirim mo bejee kas.

¹⁰Amma ni ret ku dak furu diiret mo, tap dee di kaa mat so ndang Naan mo si.

¹¹Ni ret ku mat kam mbii mo, wura dee a pudok, ki-wura sham ki-kaa fira zak.

¹²Ba wan cinpee mmee mat ku wura kam, koo dee a diides nkaa mish mo kas, ni a ting wura dok titik.

¹³Gyet Naan shee dak a Adam, akudang wurii le Iif.

¹⁴Ki-zak, ba gyet mo num a Adam kas, amma gyet mo num a mat ni, har wura tep Waar ki-Naan, wura dee a mat shikbish.

¹⁵Amma wura kat bam a mpee laa di wura laa mo, katdang wura sekiyeen ndighin cinzeen, ki-wal, ki-tong a diibang ndighin dyen diiret.

1 Timoti 3

¹Po diisi ni azeen-nzeen nee, katdang mee guruh ki-ribet dee a bishop, be gwar nii ribet c`in a dak diiret mmimi hakyeng.

²Ni a ting ku bishop wuri dee a ngo di ba guruh mon nkatak ki-katpo diibuu nkaa wuri kas. Ni ret ku wuri a ngumat mindong bejee, ba a ngo di wurin nkatak ki-langtughup kas. Ni ret ku wuri a ngo di mise firi ni ret, ngo di guruh moo leyit nkaa wuri, ngukaat mizep mo, ngukam din ndire.

³Ba a ngushwaa mwos kas, ba a ngukatak ki-lek kas, amma a ngo di wurii c`in mbii mo ndighin dyen, ba a ngo diikatak ki-c`in jighir kas, ki-zak, ba a nguwal nshaghal kas.

⁴Ni a ting ku wuri man so ki-tulu firi ndire-ndire, ki-wurii kar jep firi mo ndighin ar diiret.

⁵Mpeedi katdang ba guruh man so ki-tulu firi ndire-ndire kas, be cirang dangbe wurin mman tap ki-Ekhisya mu Naan ye?

⁶Ba ni ret ku wuri a ngo di wuri tuwap a nteer diisi mo kas, kasbe wurin nyaa roghop, har wurin ntaa ndighin jwaan ki-Shetan.

⁷Ki-zak, ni ret ku nyem di ba mo a nyemso ndang Jesu mo kas, mo satpo diiret nkaa wuri, kat ba kisi kas, be mon ntoklong nwuri, ki-mon nsatpo diibuu nkaa wuri, har meebe, wurin nyaghal taa ndighin cip mu Shetan.

⁸Nyem di mon nc`in bam ndighin Ekhisya, be ni a ting taji mo dee ntan kas, ki-ba a nyem di moo satpo mo vul-vul kas. Ba a nyem di mo dee a kirom ki-mwos kas, ki-ba a nyemribet mbii mo mpee kat libet kas.

⁹Ni a ting ku mo man jurung ki-zeen di Naan wuri ten woo ni mmun agaak shi putughup mindong.

¹⁰Ni ret ku wu shee kyam mo aku, katdang mbwoon di wuu kyam mo, dang wu naa mwaan furu ni mo ret, be wu yit ku mo c`in dak kaa nyembam mo ndighin Ekhisya ni.

¹¹Ni aasi zak, taji mat mu nyem mini mo dee ntan kas. Taji mo wat sum ngurum kas, amma mo yaa sut ndighin mbii mo jir, ki-mo dee a mat din ndire-ndire mo ndighin mbii mo jir.

¹²Ni a ting ku nyem diisi ni mo, a nyem di mo ki-mat a mindong-mindong, ki-zak, ni ret ku mo man so ki-tulu furu ki-jep furu mon ndire-ndire.

¹³Nyem di mo c`in dak di ni a mu bam ndighin Ekhisya riret, be mo le ku gurum mo kiting mo, har ni cinpee mmo, mpeku mo satpo di shibal nkaa cinzeen furu ndighin Kristi Jesu.

¹⁴Wan kin ribet so pe wun di kihak, amma wan kin ran mbii diisi mo nwugha.

¹⁵Katdang mee luk, taa yaa wan, be wu man kiyeeet ki-mwaan di wun nc`in ndighin lu ki-Naan, di ni a Ekhisya mu Naan di wurin mmeen, di wuri a kuk mu bam ki-zeen.

¹⁶Ba mee gurum kyam cipo ki-diides mu mbii di ni a sisok ndighin seyil nNaan kas: "Wuri j`i put ndighin nan. Riin ni kam nee, wuri a din ndire. Nyemlop Naan mo naa wuri. Mo satpo nkaa wuri ndighin yil mo shini-shini. Gurum mo des mo cinzeen nwuri, ndighin yil ni jir. Mo mang wuri kaa ki-wuri ndighin dengnaan."

1 Timoti 4

¹Riin wurii sat agaak nee, ndighin teer di mu kyes ni mo, be pak gurum mon nyit cinzeen furu ni, mpeku mo so di ndang riin dii mu dung mo, ki-kam mu riin diibish mo.

²Kiyeeet ki-mini mon nswa so a pe nyemdung mu numpee mo, nyem di pan furu mo dee a diimumuut, pan furu ni mo dee kaa mo caan mo a shi shaghal diinaat mbut wus si.

³Nyem mini mo, a di moo sat nee, taji gurum mo c`in dik, koo mo se pak mbiise mo kas. Amma Naan wuri le mbiise mo, a mpeku gurum mo se di, shi pitang, mpee nyem di mo cinzeen, ki-nyem di mo man zeen ni.

⁴Mbii di Naan wuri le mo jir, be mo a diiret, taji mu kwar mee mbii kas, amma mu lap mbii mo jir a shi aduwa mu pitang.

⁵Mpeedi shi po ki-Naan ki-aduwa, be ni le ku mbii mo dee a diilitap nyit ki-Naan.

⁶Katdang wugha c`in kam diisi mo jir ndyemnighin funu ni mo, be wugha ndee a kirom diiret mu Kristi Jesu, kaadi wugha ki-se ki-sak ndighin riin nkaa po dii mu zeen, ki-kam dii mu zeen, di wugha aa mwaan a ndighin ni.

⁷Taji a balkaa fugha ki-mbii di ba mo a mu Naan kas, koo po tongdirem mo. Amma a dak sak, a mpee c`in mbii di mo a mu Naan mo.

⁸Kar sak fugha, ni ki-koghop ni, amma kar sak fugha ndighin mbii di mo a mu Naan, mo ki-koghop ni ndighin ar mo jir, mpeedi mo c`in bam mmun ndighin seen diiyaksi, ki-seen di ni ndung j`i.

⁹Po diisi ni azeen-nzeen, ni ret ku gurum mo lap ni, ki-mo cinzeen ni hakyeng.

¹⁰Muu gung nkaa c`in dak mo shibal, a mpeedi muu leyit funu a nkaa Naan di wurin mmeen, di wuri a ngubam k`gurum mo jir, met jir ni a nyem di mo k`cinzeen nwuri.

¹¹A kam-kam diisi ni mmo jir.

¹²Taji a le ku mee gurum bak wugha, ne mpeedi wugha a laa diilee kas. Amma a dee a mbiikam ngurum mo jir ndighin shiimwaan fugha, ki-ndighin mbii di wugha aa sat mo jir, ki-ndighin wal, ki-ndighin cinzeen ki-ndighin tong diibang.

¹³Kat ba wan kin j`i, be wugha cinpee mpee tangpo k`Naan ni ngurum mo zak.

¹⁴Taji wugha bees zughum di gyet Naan wuri cin ni nwugha shi po k`nyemsatpo firi mo kas, kaadi gyet nyemnan mo lesar furu mo nkaa wugha si.

¹⁵A gung ku a c`in mbii diisi mo jir. A c`in mo shi putughup mindong, mpeku gurum mo jir mo naa sekiyeen fugha ni di.

¹⁶A tap ki-kaa fugha, ki-kam di aa cin ni zak. A yaa mini bal-bal, mpeedi katdang a yaa mini bal-bal, be wughan mbam kaa fugha, ki-nyem di mo kiting kam fugha zak.

1 Timoti 5

¹Taji a gwak ngunan shibal kas, amma a tap a fwang wuri kaadi wugha fwang puun fugha si. A tap ki-mish diidween mo, kaa dyemnighin fugha mo si.

²A tap ki-nighinmat mo kaa nighin fugha mo si, ki-a tap ki-mat diidween mo kaa dyemnighin fugha diimat mo si, shi tong diibang.

³A cin diides mmatkaa di mon mmusut azeen-nzeen.

⁴Katdang mee matkaa wura ki-jep mo, koo jep k`laa fira mo, be mbii din nshee ni ndiisi, a kam mmo, kam dii mu nyem so ndang Naan mo, kaa bam tulu furu, ki-bam puun furu mo, ki-puunkaam furu mo, mpeedi bam diisi mo, mo shang nNaan nyit zam.

⁵Matkaa di wura mmisat azeen-nzeen, be wura leyit fira a nkaa Naan, ki-wura sekiyeen ki-c`in aduwa ki-dang, par ki-puus, mpeku Naan bam wura di.

⁶Amma matkaa di wura cin sat fira mmish mo, be wura ki-dee a diimumuut, koo di wura kudi ki-seen ndighin yil diisi.

⁷A kam-kam diisi mmo, mpeku taji mee gurum kat mbii diibish mpee sat di nkaa mo kas.

⁸Amma katdang mee gurum kwar bam nyem firi mo, met jir ni a nyemtulu firi mo, be gwar mini ciipo cinzeen ni har be wuri bish met ngo di ba wuri cinzeen kas.

- ⁹Katdang matkaa di ba bit fira ni wul laarpeemee kas, be taji a lesum fira ndighin sum kɛ-matkaa mo kas. Ki-zak, ni a ting ku jí wura kɛ-c`in dik a yit mindong bejee dak.
- ¹⁰Ni ret ku, gurum moo kwoop wura mpee dak c`in fira diiret mo. Matkaa di wura kiyeer jep mo ndighin ar diiret, ki-wuraa lap mizep mo. Wuraa vwang shii mu nyemso ndang Naan mo, ki-wuraa bam nyem di mo ndighin jeel mo, ki-wura fes cínkaa fira mpee c`in dak diiret mo bejee dak.
- ¹¹Amma taji a ran sum ki-matkaa diidween mo ndighin takarda mu sum kɛ-matkaa mo kas, mpeedi katdang kyaghar mu nan ni daampee mmo, be mon nyit dak mu Kristi di, mpeku mo c`in dik di.
- ¹²Katdang mo c`in dik, be mo tepo di mo kɛ-ten tuwoor ni nee, wudun nc`in a dak mu Kristi bejee.
- ¹³Ki-zak, mo kám tong buu, ki-sar din fii, har mo mwaan so shilu-shilu mpee c`in mwaanaa, ki-tokpee. Moo sat mbii di ba ni ret ku mo sat kas koo díben.
- ¹⁴Mpeemini, be wan kin sat nee, ni ret ku matkaa diidween mo c`in dik, ku mo làa-làa mo di. Ki-mo tap di ki-tulu furu mo, mpeku taji mo cínpee nshaarlek ku wuri katpo diibish di nkaa mun kas.
- ¹⁵Pak matkaa ni mo kɛ-ten dee a mu Shetan.
- ¹⁶Amma katdang mee mat so ndang Naan, wura ki-matkaa mo ntulu fira, be ni ret ku wura tap ki-mo. Taji wura le toghon kɛ-mo ni nkaa Ekhisya ni kas, mpeku Ekhisya ni katpee mpee bam matkaa di mo a mmusut azeen-nzeen di.
- ¹⁷Nyemnan di moo tap ki-gurum mo ndighin ar diiret azeen-nzeen, be ni ret ku wu cín diides mmo yit vul, met jir ni, a nyem di dak furu ni a satpo kɛ-Naan ni, ki-nyemkám po kɛ-Naan ni mo zak.
- ¹⁸Mpeedi po kɛ-Naan ni sat nee, "Taji a dughur po nrandong, kaadi ni nkaa tireng díben kas." Ki-zak, "ni ret ku ngudak wuri lap kwat firi."
- ¹⁹Taji a kiling mee mwaanaa nkaa mee ngunan kas, see katdang a kiling ni a mpo kɛ-langting mo vul koo kun, akudang a beetpo ni.
- ²⁰A gwak nyem di moo sat a nsekiyeen ndighin shikbish nyit kɛ-gurum mo jir, mpeku ni dee a mbiikám di nkaghar ni mo.
- ²¹Ndighin sum kɛ-Naan ki-Kristi Jesu, ki-pe nyemlop kɛ-Naan di wuri bihip mo, wan kin sat nee, a tap ki-Waar diisi mo, ba ashak ki-shwatnyit kas.
- ²²A bihip shiimwaan kɛ-gurum ndire-ndire hakyeng, akudang aa lesar fugha nkaa wuri. Taji a lesar fugha ndighin shikbish kɛ-mee gurum kas. A tap ki-kaa fugha, ku a tong di a diibang.
- ²³Taji a sat a nshwaa am dong dak kas, amma a shwaa rep am anab lee; mpee but fugha, ki-mpee shwal di nii naa nc`in wugha si.

²⁴Shikbish k̀pak gurum mo ni agaak, har nii sekiyeen so a pee diyeel, amma shikbish k̀pak mo, ɓe nii k̀aa put agaak aɓwoon.

²⁵Ni aasi zak, ɓe ɗak ɗiiret mo agaak, k̀koo ɗi ba mo put agaak yaksi kas, ɓe lang ɗiilee ɓe mon mput agaak.

1 Timoti 6

¹Wun ɗi wun a kirom mo, ni ret ku wu c̀in ɗiides nyemlu fuu mo, mpeku taji gurum mo satpo ɗiibuu nkaa sum k̀Naan, k̀nkaa k̀am funu ni kas.

²Wun kirom ɗi nyemlu fuu mo a nyemso ndang Kristi mo, taji wu ɓak mo kas, amma wu c̀in ɗiides mmo, mpeedi mo a ɗyemnihiin fuu mo. Ni ret met, ku wu c̀in ɗak mmo shi putughup mindong, mpeedi nyem ɗi wuu c̀in ɗak mo ni, mo a nyemcınzeen mo, ɗi wu wal mmo zak. Ni ret ku wugha k̀am k̀satpo mmo nkaa mbii ɗiisi mo.

³Katɗang mee gurum c̀in mee k̀am ɗi ɗik, ɗi ba ni ntiit-ntiit k̀kám mu Daa funu Jesu Kristi, k̀kám ɗi ni a mu ar so ndang Naan kas.

⁴Be gwar mini ɗiyeepk̀aa, k̀zak, ba gwar mini man mee mbii kas koo ɗiben. Gwar mini k̀pan ɗiibish mpee ɓeetshik k̀jighir nkaa po mo. Kiyeeet k̀ ɓeetshik ɗiisi mo, moo j̀i aa zughur k̀jighir, k̀po ɗiibish mo, k̀ciin c̀inzeen nshak.

⁵K̀ ɓeetshik shidaar-shidaar, nnaar k̀nyem ɗi ba mo man zeen ni kas. Mo pan nee, so ndang Naan ni a mpeku gurum kat long mu yil ɗiisi ɗi.

⁶Azeen, so ndang Naan ni mak le gurum kat long, katɗang gurum wuri kat retnyit k̀ mbii ɗi wuri k̀ni.

⁷Ba gyet mu j̀i k̀mee mbii ndighin yil ɗiisi kas, k̀zak, ba mun nkyam mang mee mbii mu put k̀ni ndighin yil ɗiisi kas.

⁸Amma katɗang, mun k̀mbiise, k̀leelop, ɓe ni ret ku mu c̀in retnyit k̀mini mo.

⁹Amma jir nyem ɗi moo ribet ɗee a nyemlong mo, ɓe moo taa ndighin jwaan, k̀cip mu pan ɗiibuu mo, k̀ribet mbii ɗiibish mo. Mbii ɗiisi moo so k̀gurum mo har a peelagham k̀muut.

¹⁰Wal nshaghal, a ni a kuk k̀mbii ɗiibish mo jir. A mpee ribet shaghal ɓe gurum mo ɗes, mo yit ar ɗi mu c̀inzeen ni, k̀mo wat putughup furu mo ɗi shi pan ɗiibish mo.

¹¹Amma, wugha nguso ndang Naan, a yit mbii ɗiisi mo ɗi jir. Amma a leyit fugha a mpee c̀in mbii ɗin ndire mo, k̀kiri Naan, k̀cınzeen, k̀wal. A gung ndighin cınzeen fugha ni, a c̀in mbii ndighin ɗyen.

¹²A c̀in lek ɗiiret ni, ɗi ni a mu cınzeen ni. A yaa seen ɗiiso ngaa-ngaa ni ɓal-ɓal, mpeedi gyet Naan wuri pet wugha a mpeemini, kaadi gyet wugha sat agaak nyit k̀ gurum mo nee, wugha k̀cınzeen nKristi.

¹³Wan ɓal wugha k̀Naan ɗi wuri cın seen mbii mo jir, k̀Kristi Jesu, ɗi gyet wuri sat langting firri ntoghom k̀Pontiyus Paillet.

- 14**Wan kin sat shi bal nee, a tap Waar diisi mo ndire-ndire, ba ashak ki-lerap nkaa mo, koo po diibish kas, har parpuus di Daa funu Jesu Kristi wurin mbaaj`i ndighin yil diisi.
- 15**A Naan wurin nle dang Jesu Kristi wurin mbaaj`i ntiit-ntiit ki-gam ki-pee ni, ki-diiret, ki-ngutap ki-mbii mo jir. Mishkagham di wuri des met mmishkagham mo jir, Daa di wuri des met daa mo jir.
- 16**A wuri mmishin bejee, di ba wuri kyam muut kas. Wuri tong a ndighin mee peebang diides, di ba mee gurum kyam so kus ki-ni kas. Ba mee gurum kyam naa wuri kas, ki-zak, ba mee gurum mmak yaghal kyam naa wuri kas. Diides ki-bal diiso ngaa-ngaa mo dee a mu wuri, amin.
- 17**A sat nyem di mo ki-long mu yil diisi mo nee, taji mo diyeepkaa furu mo kas, ki-taji mo leyit furu mo a nkaa long mu yil diisi ni kas, mpeedi ba mon ntong di vit ndighin yil diisi ni kas. Amma ni ret ku mo leyit furu mo a nkaa Naan, di wuri cin mbii mo mmun jir nzughum, shi putughup mindong, mpeku mo kat shang di.
- 18**Ni ret ku mo cin mbii diiret mo, ku mo dee di a nyemlong mo ndighin dak diiret mo. Mo cin zughum shi putughup mindong, ki-mo dee a nyemwal ngurum mo, ki-katpo ki-mo zak.
- 19**Katdang mo cin mbii mini mo, be mo a nkaa dik kuk diibal zam mpee mbii di moo ji a kiyeen, mpeku mo kat seen di ni azeen-nzeen di.
- 20**Timoti, a tap ki-mbii di mo le mo nsar fugha ni. Taji a balkaa fugha ki-nyemkatpo diibuu mo, koo ki-nyembeetshik, di ba ni ki-koghop ni kas, mbii di pak gurum moo pet a man, amma shi zeen, be ba ni a man kas.
- 21**Pak mo sat nee, wudun ki-man mini, amma mpee kiyeeet ki-man diisi ni, be ar cinzeen ni lagham pak gurum mo des. Diiret ki-Naan ni tong ashak ki-wun. Amin.

2 Timoti

2 Timoti 1

- ¹Wan Pool laalop k̀ Jesu Kristi, di Naan wuri ten bihip wan, mpeku wan satpo di ngurum mo nee, Naan wuri cín seen mmun ndighin Jesu Kristi.
- ²Wan kin ran po diisi ni so pe wugha di, làa fina Timoti, di wan wal nwugha zam. Naan puun, k̀-*Daa* funu Jesu Kristi, mo cín diiret nwugha, k̀-*mo* naa wugha shi yit naajeel, k̀-*mo* cín tongriyang nwugha zak.
- ³Wan pitang Naan, di wan kin seyil nwuri shi putughup mindong, kaadi gyet puun fina moo seyil nwuri si. Wan kin pan wugha ndighin aduwa fina shidaar-shidaar.
- ⁴Ba wan kin mander nyitmwaan fugha kas. Dyen nwan nnaa wugha zam, mpeku putughup fina ni gam di k̀-*retnyit*.
- ⁵Wan kin pan wugha, mpee cínzeen fugha dii azeen-nzeen si, kiyeeet k̀-*cínzeen* di ni ndighin nighinkaam fugha Loyis, k̀-*nighin* fugha Yunis. Wan kin cínzeen nee, a kiyeeet k̀-*cínzeen* mini ndighin putughup fugha zak.
- ⁶Mpeemini, be wan kin lepan nwugha nee, a yit ku zughum di gyet Naan wuri cín nwugha, ni baa bangpee di, kaadi gyet wan kin lesar fina nkaa wugha si.
- ⁷Ba Naan wuri c̀in a riin mu kiirmuut mmun kas, amma a riin di ni cínbal k̀-*wal*, mpeku mu tap di k̀-*káa* funu mo.
- ⁸Taji a c̀in yitluwaan mpee sat langting nkaa *Daa* funu kas, koo a kat yitluwaan mpee wan, di wan a shishaghat mpee sum firi kas. Amma a mang shwaajeel mugha, mpee po diiret ni, ndighin bal di Naan wuri cín nwugha zak.
- ⁹Wuri di wuri pet mun, shi petpee diibang, ba a mpee mee dak di mu c̀in kas, amma a ntiit-ntiit k̀-*pan* firi k̀-*diiret* firi, di wuri cín mmun ndighin *Daa* funu Kristi, pugyet di yam-yam.
- ¹⁰Amma yaksi, diiret firi ni, mo kám ni mmun agaak ndighin j̀i k̀-*Ngubam* funu Jesu Kristi. Jesu Kristi wuri tu bal k̀-*muut*, dangbe wuri j̀i k̀-*seen* diiso ngaa-ngaa mmun agaak ndighin po diiret ni.
- ¹¹A mpee po diiret diisi ni, dangbe Naan wuri bihip wan, mpeku wan dee di a ngusatpo, ni k̀-*laalop* k̀-*ngukám*.
- ¹²A mpee po diiret ni, be wan nkaa shwaajeel. Amma jir kisi, be ba naashoop yaa wan kas, mpeedi wan kin ten man ngo di wan k̀-*ten* cínzeen ndighin wuri, k̀-*zak*, wan cínzeen nee, wurin ntap mbii di wan kin ten le ni ndighin sar firi har parpuus mini.
- ¹³A yaa po mu zeen di a kiling pe wan di. A mwaan ndighin shiimwaan fina zak. A tong ndighin cínzeen, k̀-*wal* di mun k̀-*ni* ndighin Jesu Kristi.
- ¹⁴A man zeen di Naan wuri le ni nsar fugha, shibal k̀-*Riin* Diibang, di wuri tong ndighin putughup funu.

¹⁵A man nee, nyem di mo ndighin yil Eshiya, mo kwar wan jir. Ndighin nyem di mo kwar wan ni mo a Fijelus k̀ Hamojinis.

¹⁶Naan wuri le diiret nkaa tulu k̀ Onisiforus, mpeedi wuri caa putughup nwan. Ba gyet ni shoop wuri mpee naa teng bwaghat fina ni kas.

¹⁷Kaadi gyet wuri j`i wul nyil nRom, be wuri tang wan shi gung, har wuri kat wan.

¹⁸Naan wuri naa wuri shi yit naajeel parpuus mini. K̀zak, wugha man kiyeet k̀ bam di gyet wuri c`in nwan ndighin yil Afisus.

2 Timoti 2

¹Wugha laa fina, a dar bal-bal ndighin diiret di Naan wuri k̀ cin mmun ndighin Jesu Kristi.

²Mbii di gyet a kam, di gyet a kiling mpo fina, nyit k̀ langting mo des. A le kam ni nsar k̀ nyem di mo k̀ dyen diiret mo, mpeku mo kam di mpak guruh mo zak.

³A gung ndighin jeel di a shwaa kaa sooja diiret mu Jesu Kristi si.

⁴Ba mee sooja di wuri nkaa dak, be wurin nwaa mak dee tangpee mpee kwat mbii k̀ nyem di ba mo a sooja mo kas. Amma dyen firi ni a mpeku wuri c`in mbii di ngo diides firi k̀ ribet di. Mpeemini, be ba wurin ndee ntang mbii mukaa firi kas.

⁵Ngusushii, ba wurin nkyam lap kwat ni kas, see wuri su a ntiit-ntiit k̀ waar ni mo akudang.

⁶Ni ret ku a ngumaar di wurii c`in dak des met, wuri shee kyam diben nshee.

⁷A c`inpan nkaa mbii di wan kin sat mo nwugha, mpeedi Daa wuri k̀ cin manshii k̀ mbii mo nwugha jir.

⁸A pan Jesu Kristi, di wuri yaghal a peemut. Gyet wuri a ndighin dang k̀ Devid, kaadi mo kam ndighin po diiret di wan kin sat ni si.

⁹A mpee po diiret ni, be wan nkaa shwajeel, k̀ mo bwaghat wan shi tisek kaa ngo diibish si. Amma ba po k̀ Naan ni a bubwaghat kas.

¹⁰Mpeemini, be wan kin gung mbii mo jir, mpee sum k̀ nyem di Naan wuri k̀ ten biip mo, mpeku mo kat bam di ndighin Jesu Kristi, k̀ diides di ni so ngaa-ngaa.

¹¹Po di mo sat ni azeen-nzeen nee: "Katdang mu muut ashak k̀ wuri, be mun ntong ashak k̀ wuri zak.

¹²Katdang mu gung, be mun nyaghal mu se mulki ashak k̀ wuri. Katdang mu ciipo ne, ba mu man wuri kas, be wurin nciipo ne, ba wudi man mun kas zak. Katdang ba mun k̀ cinzeen kas, koo

¹³putughup mo vul-vul, be wuri di azeen-nzeen. Ba wuri kyam ciipo nkaa shin kas."

- ¹⁴A lepan nyem fugha mo, a satpo mmo shibal ntoghom k̀ Naan nee, taji mo c̀in jighir nkaa po diibuu mo kas. Mpeedi ba kiyeeet k̀mbii mini mo k̀mee koghop ni kas koo diben, amma nii twa nyem di moo kiring kiyeeet k̀po diibuu ni mo.
- ¹⁵A c̀in dak fugha shi putughup mindong, mpeku a kat diiret di pe Naan, kaa ngudak, di ba wuri k̀mee naashoop nkaa dak firi kas si. Shii k̀ mini nee, gwar mini tap kampo di azeen ngurum ndire-ndire.
- ¹⁶Taji a balkaa fugha k̀nyemkatpo diibish mo, koo nyemkatpo kaa mwen mo si kas, mpeedi kiyeeet k̀nyem mini moo dul guruh so jong-jong k̀Naan.
- ¹⁷Kiyeeet k̀po mini mo, dee a kaa laa, di nii se nan nguruh mo si. Himenayus, k̀ Filitus moo c̀in a kiyeeet k̀kam mini.
- ¹⁸Mo kwar ar zeen ni, har mo sat nee, yaghal a peemut ni k̀ten del. Mo nkaa wat cinzeen k̀pak guruh mo.
- ¹⁹Amma kuk di Naan wuri k̀ten bwot ni, ba nin nkyam yoghon kas, koo diben. A nkaa kuk diisi ni, be mo ran po diisi mo nee, "Daa wuri man nyem di mo a miri." Kizak, "Nyem di moo petsum k̀Daa jir, be ni a ting ku mo yit c̀in mbii diibish mo."
- ²⁰Ndighin tulu diides, be daa mo k̀tughul mo diides, shini-shini. Mo dak pak mo a shi zinariya, k̀pak mo a shi azurfa, k̀mo dak pak mo a shi yoghom, k̀wan zak. Pak mo a mpee c̀in dak shi mo parpuus diides, k̀pak mo a mpee c̀in dak shi mo shidaar-shidaar.
- ²¹Katdang mee guruh di wuri dak shin, ku wuri dee a diibang, be mo le wuri a mpee c̀in dak di mo k̀koghop ni bejee. Mo le wuri dik, a mpee c̀in dak nsar k̀ngulu ni bejee. Wuri dee a mpee c̀in dak diiret, di mo k̀koghop ni bejee.
- ²²A yit kyaghar mu zifang mo. A leyt fugha a nkaa c̀in mbii diiret mo, nkaa cinzeen k̀wal, k̀tongriyang ashak k̀nyem di moo petsum k̀Daa shi putughup mindong.
- ²³Taji a balkaa fugha ashak k̀nyemkatpo diibuu mo, di ba mo k̀mee koghop ni kas. A man nee, po diibuu moo j`i k̀jighir nnaar k̀guruh mo.
- ²⁴Ba ni ret ku krom k̀Daa dee a ngucin jighir kas, amma ni ret ku wuri bam guruh mo jir, ngukam diiret, di wurii gung k̀guruh mo jir.
- ²⁵Ndighin pudok, be wuri kar nyem beetshik mo. Meebe, Naan wurin ncighir k̀mo, ku mo tuwap, mpeku mo man zeen ni di.
- ²⁶Mpeku mo put di k̀kaa furu aku mbut cip mu Shetan, di wuri k̀yak mo ku mo c̀in dyen firi di.

2 Timoti 3

- ¹Ni ret ku a man nee, ndighin teer dii mu kyes ni mo, be mbii mon nluk zam.

- ²Gurum mon ndee a nyemribet kaa furu mo. Nyemribet shaghal mo, nyemroghop mo, nyemcanjagham mo, nyemkaspee mo, nyem kwar kitingpo kɛ puun furu mo, nyemc`in pɛhang mo kɛ-nyemdiirap mo.
- ³Nyemkwar gurum mo, nyembutbish mo, nyemwat sum ngurum mo, nyem c`in mbii mo nyang-nyang, nyem lekɛrmuut ngurum mo, nyemkwar mbii diiret mo.
- ⁴Nyemsibelpee mo, nyemwatpee mo, mo wup nsut kɛ-roghop, nyemribet c`in mbii mu kyaghar kɛ-nan ni met nwal nNaan.
- ⁵Mo lesut a kaa nyem di mo man Naan si, amma dak c`in furu ni moo kám ngurum mo agaak nee, ba mo man Naan kas. Moo cɛnpo kɛ-bal mu seyil nNaan. Wu tap kɛ-nyem mini mo.
- ⁶A pak nyem diisi mo, moo del ndighin lu kɛ-gurum mo, mpeku mo num mat di ba mo kɛ-bal kas di. Mat di pan kɛ-shikbish furu mo toghon mmo ndighin putughup furu mo, kɛ-koo a kiyeeet kɛ-kyaghar mu nan diidang ye, be nii cut mo so kini koo a neye.
- ⁷Mat diisi moo kiting koo meye di gurum moo sat mo, amma ba mo kyam dar nkaa zeen ni mindong kas.
- ⁸Kaadi gyet Jannes kɛ-Jambires mo kwar Mosis, ni aasi zak, be nyem diisi mo kwar zeen ni. Nyem di pan furu mo dee a diibish. Ba cinzeen furu ni azeen-nzeen kas.
- ⁹Ba mon nso jong kas, mpeedi lang di lee, be gurum mon nnaa agaak nee, mbii di moo sat ni a buu, (kaa gyet dak kɛ-Jannes kɛ-Jambires mo si.)
- ¹⁰Amma yaksi, wugha kɛ-naa kám fina, kɛ-shiimwaan fina. Mbii di wan kin leyit diki-ndighin san ndiisi, cinzeen fina, gung fina, wal fina, dar bal-bal fina ndighin cinzeen ni.
- ¹¹Wugha man, kaadi gurum mo lejeel nwan, kɛ-jeel di wan shwaa ni mo, wugha man. Mbii di ni kat wan nyil Antiyok, kɛ-Ikoniyum, kɛ-Listira. Wan gung kɛ-jeel diisi mo. Amma Daa wuri bam wan, har wuri put kɛ-wan ndighin jeel diisi mo.
- ¹²Ni azeen-nzeen nee, koo a ngo diidang ye, di wuri ribet mwaan ndighin ar kɛ-Naan ashak kɛ-Jesu Kristi, be wurin nshwajeel nsar kɛ-gurum mo.
- ¹³Nyemdiibish mo, kɛ-nyemc`in dung mo, moo sat a nsekiyeen kɛ-c`in mbii diibish ni mo waa bish met hakyeng. Moo c`in dung ngurum mo, amma pak gurum moo c`in dung mmo zak.
- ¹⁴Amma wugha, a mwaan ndighin mbii di aa ten a kám mo, di wugha aa ten a cinzeen mmo azeen-nzeen. Wugha man shiimwaan kɛ-nyem di mo kám mbii diisi mo nwugha.
- ¹⁵Di gyet a kudi nlàa, be wugha kɛ-ten man mbii di mo ran ni ndighin po kɛ-Naan. Po kɛ-Naan ni mak kám ar bam nwugha, mpeku a seen di ndighin cinzeen nJesu Kristi.
- ¹⁶Po di mo ndighin takarda kɛ-Naan, mo put a pe Naan di. Po ni mo kɛ-koghop ni mpee kám ngurum mo, kɛ-mpee gwak gurum mo, kɛ-dak gurum mo a ar din ndire, kɛ-kar mo ndighin mbii diiret mo jir.

¹⁷Mpeku koo ngo diidàng ye, di wuri a mu Naan, be wuri dee di a diigigam, ki-diididak mpee c`in dak diiret mo jir.

2 Timoti 4

¹Wan kin katpo nwugha shibal ndighin sum k`Naan ki Kristi Jesu, di wurin ntokdiyeel nyem din mmeen mo, ki-nyem di mo k`ten murap mo. Jesu wurin mbaaj`i ndighin yil diisi, mpee lap mulki firi di.

²Wan kin sat nwugha shibal nee, a satpo k`Naan ni shidaar-shidaar, koo di pee ni k`c`in, koo di ba pee ni k`c`in kas. A kám ngurum mo shikbish furu. A gwak mo. Ku a le ku mo c`in mbii diiret di. A gung ndighin kámpo nin ngurum mo shi putughup mindong.

³Mpeedi pee nin ndung j`i, di gurum mon nkwar kám di ni azeen-nzeen. Mon nlekom furu mo, a mpee kiting mbii di mo shang kiting mo bejee. Mon ntang nyemkám mukáa furu mo, nyem di moo c`in a kám di ni shang kiting mo bejee.

⁴Mon nkwar kiting zeen, mpeku mo kiting a po diibuu mo di bejee dak.

⁵Amma wugha, a dar bal-bal shidaar-shidaar. A gung ndighin shwaajeel. A c`in dak mu ngusatpo Naan. A c`in dak di Naan wuri le wugha shi putughup mindong.

⁶Pee ni wul yaksi, di mon ndoo toghom fina, kaa mbiizughum si. Waa fina ni wul kus ndighin yil diisi.

⁷Wan k`ten c`in lek diiret ni. Wan kin kyes sushii ni, ki-zak, wan kin tap ki-cinzeen ni azeen-nzeen.

⁸Yaghal nyaksi, be mbii di ni dee di nwan, ni a zughum di Naan wuri k`ten le ni mpee nyem di moo mwaan ndighin ar firi ndighin yil diisi. Parpuus mini, be Daa funu Jesu Kristi wurin nwaa baaj`i ndighin yil diisi. Jesu di wuri a ngutokdiyeel ndire-ndire, wurin ncín zughum di ni a mu mbiikáa dii mu zeen nwan. Ba a wan bejee kas, amma ki-nyem di moo leyit mpee baaj`i firi zak.

⁹A c`in mbii di a mak mpeku a j`i pe wan di kitak-kitak.

¹⁰Mpee shang k`yil diisi, be Dimas wuri k`yit wan. Ku wuri so di nyil nTasoloni. Kiresen wuri so nyil nGalati, k`zak Titus k`so nyil nDalmatiya.

¹¹Dee a Luk ashak ki-wan bejee dak. A pan Maak ashak ki-wugha, mpeedi wuri c`in mbam wan ndighin dak ni zak.

¹²Wan kin lop Tikikus so nyil Afisus.

¹³Katdang wun nj`i, be a pan nliř fina, di jí wan yaghal yit ni nyil nTrowas pe Karpus di si. A pan takarda fina mo nwan zak. Met jir ni, a pan takarda fina di mo dak mo aa shim si.

¹⁴Alekzanda, ngukitom si, wuri c`in mbii diibish mo nwan zam. Daa wurin nkwat wuri ntiit-ntiit ki-mbii di wuri c`in ni mo.

- ¹⁵Wugha shikáa fugha, a tap ki-wuri, mpeedi jí wuri fes kwarpo di mu c`in ni shibal hakyeng.
- ¹⁶Kaadi gyet wan kin dar nshee, pe ngudiyeel di, mpekun satpo fina di, be ba gyet mee gurun dar mbwoon fina kas. Mo swa yit wan di jir. Naan wuri fwo di mmo.
- ¹⁷Amma Daa wuri dar mbwoon fina, har wuri cinbal nwan mpeku wan satpo ni di shibal mpeku nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas, be mo kiting ni di jir. Daa Naan wuri bam wan ndighin po k`mbwoor ni.
- ¹⁸Daa wurin mbam wan, ki-wurin mput ki-wan ndighin koo a shikbish diidang ye, mpee mulki firi di ni ndengnaan. Diides dee a mu wuri har ngaa-ngaa. Amin.
- ¹⁹A tok ki-Priskila ki-Akwila nwan, ki-nyem di mon ntulu k`Onisiforus jir.
- ²⁰Erastus wuri dee nyil nKoronti. Gyet wan yaghal yit Trofimus nyil mMiletus, mpeedi ba gyet wurin nkagham kas.
- ²¹A gung, ku a j`i di pe wan akudang tar kut nii c`in. Yubelus ki-Pudens, ki-Linus ki-Klaudiya, mo jir, moo tok ki-wugha, ki-nyem di mo cinzeen ndighin Daa funu Jesu jir.
- ²²Daa wuri tong ashak ki-riin fugha. Diiret k`Naan ni tong ashak ki-wun jir. Amin.

Titus

Titus 1

¹A wan Pool kirom k̀Daa Naan, k̀laalop mu Daa Jesu Kristi, ran wasika diisi ni. A Jesu wuri bihip wan, mpeku wan bam nyem di Naan wuri k̀ten bihip mo, mpeku cinzeen furu ni wurang di ndighin Naan, k̀zak, mpeku mo man zeen ni di jir nkaa ar k̀Naan.

²Ku mo leyit furu mo di nkaa seen di ni azeen, diiso ngaa-ngaa. Naan di ba wurii c`in dung kas, wuri k̀ten sat nee, wurin ncin seen mini ngurum mo.

³Ntiit-ntiit k̀gam k̀pee ni, be wuri woo seen diisi ni agaak shi po firi, di wuri k̀ten le nin nsar fina. A Naan di wuri bam mun, a wuri a ngo di wuri ten lop wan, mpeku wan satpo firi di ngurum mo.

⁴Wan nkaa ran wasika diisi nwugha Titus, laa fina di azeen-nzeen ndighin cinzeen, di mun k̀ni weet. Diiret, k̀riyang pe Naan puun k̀Jesu Kristi Ngubam funu, mo tong ashak k̀wugha.

⁵Mbii di ni le ku ji wan yit wugha nyil nKrit, a mpeku a sight a dak mbii mo di ndire-ndire, ku a bihip nyemnan mo di mpee koo a lu Naan diidang ye, di ni ndighin yil nKrit. Taji a mander mbii di ji wan sat nwugha kas.

⁶Koo a weye di a bihip kaa ngunan si, be ni a ting ku gwar mini k̀mise diiret, ngo di wuri k̀mat a mindong bejee dak. K̀jep firi mo zak, ni a ting ku mo a nyem di mo cinzeen. Ngo di mise firi ni mak le ku gurum mo naa nee, ba wuri a nguc`in mbii diibish kas, k̀zak, ba a ngukáabál kas.

⁷Koo a weye di wuri a diides ndighin nyemso ndang Naan mo, be wurii naa a mbii di mo a mu Naan. Mpeemini, be mise firi ni a ting ku ni dee a diiret. Ba wurin ndee a nguroghop, koo a ngo di mbii k̀kítak laa wurin mbut kas. Ba wurin nshwaa am anab ku ni yughur wuri di kas, ba wuri a nguɔwanbish kas. Ba wuri a nguribet mbii mpee kat libet diibuu kas.

⁸Ni ret ku wuri dee a ngulap gurum mo ndighin tulu firi. Ni a ting ku wuri wal mbii diiret mo. Ni ret ku wuri dee a ngo di mwaan firi ni a ndire-ndire, k̀mise firi ni dee a di ni shang nNaan zak. Nguyaashin.

⁹A ngo di wuri dar bal-bal ndighin cinzeen dii mu kám ni, mpeku wuri mak kám di ngurum mo zak. Mpeku mo kat bal di ndighin putughup furu mo, k̀zak, mpeku wuri man mbii di wurin nkám di nyem di moo satpo diibuu mo, ku wuri kám di mmo, peedi mo taa del diki.

¹⁰Gurum mo di des, di mo a nyemwatpee mo, met jir, be a pak nyem Yahudi di mo dee a nyemso ndang Kristi. Mo sat nee, jir nyem di mo dee a nyemso ndang Daa Jesu, be ting mo can mo akudang, kaadi nyem Yahudi moo c`in si zak. Mo a nyemkatpo diibuu mo, ku mo c`in dung di ngurum mo zak.

¹¹A le ku mo dok titik, mpeedi moo kám a mbii di ba ni ret ku mo kám kas, mpeku mo kat libet diibuu di ndighin c`in mbii diibish. Mo nkaa so ntulu mo des ndighin ar diibish.

¹²Mee gurum wuri di mbut nyem Krit ni mo, di wurii leshin a kaa ngusatpo k̄Naan si, wuri sat nee, "Nyem Krit mo a nyemdung mo, mo a kaa luwayil mo si, nyemribet mbii mo, k̄-seer zak."

¹³Po diisi ni azeen.

¹⁴Taji mo lekom mpee k̄tingpo diibuu mu nyem Yahudi mo, k̄-Waar k̄-gurum mo, di mo kwar zeen zak kas.

¹⁵Katdang putughup k̄-gurum mo a diibang, be mbii mo jir, mon ndee a diibang pe nyem mini mo di zak. Amma nyem di putughup furu mo a diibish k̄-di ba mo k̄-cinzeen kas, be ba mee mbii di ni a diibang pe mo di kas, mpeedi pan furu mo a diibish, ba mo man mbii diiret kas.

¹⁶Mo lekaa furu mo, a kaa nyem di mo man Naan si, amma mbii di moo c`in ni, ni kám ngurum mo ne, ba mo man Naan kas koo diben. Mo a nyemkwar gurum mo, nyemci k̄tingpee mo, ba mo mak c`in mee mbii di ni ret kas koo diben.

Titus 2

¹Amma wugha, a kám ngurum mo mbii di mo a ndighin kám di ni azeen-nzeen.

²A kám nyem diikukun mo nee, ni ret ku mo dee a nyem di mo yaa sut, k̄-mo le putughup furu mo dar a pee mindong. Taji mo dee ntan kas, amma mo dee a nyem di mo dar bal-bal ndighin cinzeen ni. Nyem di mo wal ngurum mo, k̄-nyemgung ndighin mbii mo zak.

³A sat mmat diinan mo nee, ni ret ku mo mwaan kaa nyem di mo man Naan si. Taji mo satpo diibish nkaa gurum mo kas. Taji mo dee a kirom mu shwaa mwos kas. Ni ret ku mo kám mbii diiret ngurum mo.

⁴Mpeku mo kám di mmat diidween mo, ku mo wal di mmish furu mo, k̄-jep furu mo zak.

⁵Nyem yaasut mo, mpeku mo dee di a diibang ndighin putughup furu mo, mpeku mo naa tulu furu mo di riret, ku mo dee di a diiret, ku mo lekaa furu mo nder k̄-mish furu mo. Mpeku taji mee gurum katpee satpo diibish nkaa po k̄Naan kas.

⁶A sat jepzhang mo nee, ni ret ku mo yaasut.

⁷Ndighin mbii mo jir, be ni ret ku mo dee a nyem di moo mise diiret mo. A kám ngurum mo. A kám ngurum mo mbii di ni ndighin putughup fugha di ni azeen-nzeen, k̄-taji a dee ntan kas.

⁸A c`in dak shi po diiret mo, mpeku taji mee gurum katpee, mpee sat mee mbii nkaa po di aa sat ni mo kas, mpeku nyem di mo kwar ni, be naashoop yaa mo di, mpeedi ba mo naa mee mbii diibish, mpeku mo satpo di nkaa mun kas.

⁹A sat kirom mo nee, mo sham ki-káa furu mo nder k̀nyem di mo sirep mo, ki-mo c̀in mbii diiret nyem di moo mo zak. Taji kirom mo lappo nyem di mo sirep mo shibal kas.

¹⁰Taji mo c̀in wat kas, amma ni ret ku koo a pirang ye, be mo dee a nyemzeen mo, mpeku mbii di moo c̀in jir, be ni le ku gurum mo satpo diiret di nkaa kám di ni nkaa Naan Ngubam funu.

¹¹Naan wuri kám diiret firi mmun, mpeku gurum mo jir mo kat bam di.

¹²Diiret k̀Naan ni kám mmun ar di mun nnook c̀in mbii diibish mo di nyit k̀Naan, ki-kyaghar mu yil diisi. Amma ni ret ku mu yaasun funu mo, ku mu mwaan di ndire-ndire zak, mpeku ndighin mbii di muu c̀in mo jir, be ni ret di nNaan nyit.

¹³Kaadi mun nkaa gong puus diiret pardi mbii di muu leyit nkaa mo nin ngam, ntiit ki-mini, be mun nnaa diides k̀Naan funu. Diides met jir mu Ngubam funu Jesu Kristi zak.

¹⁴Mpee mun be wuri cin seen firi mpeku, wuri can mun di ndighin mbii diibish mo jir, ki-mpeku wuri le mu dee di a nyem di putughup funu mo a diibang. Ku mu dee di a nyem firi mo, nyem di mo kyaghar c̀in mbii diiret mo jir.

¹⁵Mbii diisi mo, a mbii di wugha nkám ngurum mo. A c̀in dak ki-iiko di Naan k̀cin ni nwugha, mpeku a caa gurum mo di, ki-a gwak mo di zak. Taji a yit ku mee gurum bak wugha kas.

Titus 3

¹A lepan nyem fugha mo nee, ni ret ku mo sham ki-káa furu mo nder k̀mishkagham mo, ki-nyem di mo ki-iiko jir. Ni ret ku mo kiling mo, ki-zak mo tong shi dak sut, mpee c̀in koo a dak diidang ye, di ni a diiret.

²Ba ni ret ku mo satpo diibish nkaa mee gurum kas. Taji mo c̀in jighir kas, amma mo sham ki-káa furu mo nder k̀gurum mo jir.

³Gyet mumun shikáa funu, be mun a mwen mo, nyembaashik mo, nyem c̀in mbii din ntikan mo. Gyet mun a kirom mo, mpee shang mu nan diisi. Pan funu mo jir a diibish shidaar-shidaar, ki-kyaghar mbii k̀gurum mo shi yit diibish. Gurum mo kwar mun, be mun zak, muu kwar mo.

⁴Amma kaadi Naan, di wuri a Ngubam funu, wuri kám diiret firi ki-wal firi mmun,

⁵be wuri bam mun. Bam diisi, ba ni a mpee mee mbii diiret di muu c̀in shikáa funu kas, amma a mpee naajeel firi, dangbe wuri bam mun shi Riin Diibang. Wuri wang putughup funu mo, ku mo dee a diibang, ki-zak, wuri cin seen diipoo mmun.

⁶Wuri doo Riin firi nkaa mun ndighin Jesu Kristi Ngubam funu.

⁷Mpeku shi diiret firi, be mu dee di a nyem diiret mo, ku mu kat seen diiso ngaa-ngaa, di muu leyit nkaa ni.

⁸Po diisi ni azeen. Wan kin ribet ku a sat mbii diisi mo nyem fugha mo shidaar-shidaar, mpeku nyem di mo cinzeen nNaan, be mo lepan furu mo mpee c`in mbii din ndire mo shidaar-shidaar. Mbii diisi mo a diiret, ki-zak, mo ki-koghop ni mpee gurum mo.

⁹A yit katpo diibuu mo, ki-taji a watpee buu, ku wu dee ntang sum k`puun fuu di mo k`murap mo kas. Taji wu jighir ki-shak kas, koo wu dee mbeetshik nkaa Waar mu Mosis mo kas. Mbii kaa mini mo si, ba mo ki-mee koghop ni kas, koo diben.

¹⁰Katdang mee gwar di wuri kwar kam fugha ni, be a gwak wuri yit mindong, koo yit vul, katdang ba gwar ni kiting wugha kas, be a yit wuri di.

¹¹A man nee, gurum kaa mini si, be pan firi mo jir a diibish, a ngushikbish, ki-wuri shikaa firi, wuri k`ten man nee; di a diibish.

¹²Katdang be wan lop Artimas, koo a Tikikus so pe wugha di, be a gung, ku a j`i a kat wan di ndighin Nikapolis, mpeedi wan ntong di, har kyes k`tar kut.

¹³A gung ku a bam Zinas di, di wuri a nguman waar mo, ki-Apolos ndighin dak sut mpee mwaan furu, mpeku taji mo kat mee mbii jee kas.

¹⁴Ni ret ku nyem funu si mo cin sut furu mpee c`in dak diiret mo, mpee bam nyem di mo ndighin jeel mo. Taji mo tong buu shi sar din nfii kas.

¹⁵Nyem di mo ashak ki-wan jir, moo tok ki-wugha. A tok ki-nyem di mo wal mmun ndighin cinzeen nNaan jir. Naan wuri le diiret nkaa wun.

Filimon

Filimon 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar mīna Pool, wan di wan a shishaghat mpee sum k`i-Daa Jesu Kristi, ki-Timoti dyemniḡhin funu. So pe wugha di, Filimon, shaar funu, ki-shaardak funu hakyeng.
- ²Ki-so pe Apfiya dyemniḡhin funu diimat. Ki-Arkipus shaar funu nguc`in lek ashak ki-mun ndiḡhin dak k`i-Naan, ki-nyem so ndang Naan, di moo kuur ndiḡhin tulu fugha zak.
- ³Daa Naan puun funu, ki-Daa funu Jesu Kristi, wuri cín diiret ki-tongriyang nwun.
- ⁴Shidaar-shidaar, be wan kin piḡang Naan fina, katdang wan pan wugha ndiḡhin aduwa fina mo.
- ⁵Mpeedi wan kin kiling cínzeen fugha ni ndiḡhin Daa Jesu Kristi, ki-wal fugha mpee nyem k`i-Naan mo jir.
- ⁶Wan kin c`in aduwa mpee wugha, mpeku wugha dar di bal-bal ndiḡhin cínzeen fugha, mpeku a kat gam k`i-man mbii diiret mo jir, di mun ki-ni ndiḡhin Kristi.
- ⁷Cínzeen fugha ni le retnyit nwan des zam, ki-ni caa wan hakyeng mpee cínzeen fugha ni. Dyemnaa! Nii cínbal mputughup nyem k`i-Naan mo des zam.
- ⁸Mpeemini, wan mak kat bal mputughup, mpeku wan sat di nwugha shibal, kaa dyemniḡhin fina ndiḡhin Jesu Kristi si, mpeku a c`in mbii di ni ret ku a c`in di.
- ⁹Amma mpeedi wan wal nwugha, be wan dang pe wugha, wan Pool ngunan, di yaksi wan a dii shishaghat mpee sum k`i-Daa Jesu Kristi.
- ¹⁰Wan kin dang pu wugha, mpee laa fina Onisimus, wuri di wuri dee a laa fina, kaadi wan a shishaghat si.
- ¹¹Ji yam, be ba wuri ki-mee koghop ni pe wugha di kas, amma yaksi, be wuri ki-koghop ni pe wugha di ki-wan zak.
- ¹²Wan lop wuri baaso pe wugha di shi putughup fina mindong.
- ¹³Dyen nwan ku wuri tong di ashak ki-wan, mpeku wuri c`in dak di nwan a koppee fugha, kaadi wan a shishaghat mpee po diiret ni si.
- ¹⁴Amma ba wan ribet c`in mee mbii mmisan, ndin sat ni nwugha kas, mpeku katdang wugha ribet c`in mee bam di nwan, be wugha c`in mini a shi putughup fugha mindong, ba a mpeedi mee gurum k`i-sat nwugha ne, a c`in kas.
- ¹⁵Meebe, ji Onisimus wuri yaghal yit wugha di a mpee, rep pee lee, mpeku wuri baaj`i dee di a mugha har vit.

- ¹⁶Yaksi ba wuri a kirom pe wugha di bejee kas, amma wuri met nkirom, wuri a dyemnihiin ndihiin Kristi. Wuri ki-koghop ni hakyeng pe wan di, ki-zak, wan man nee, wurin ndee k`i-koghop ni ndihiin Kristi zak.
- ¹⁷Katdang be wugha mang wan a kaa ngo fugha si, be wughan nlap wuri kaadi a lap wan si.
- ¹⁸Katdang ji wuri k`i-c`in mee mbii diibish nwugha, koo ji wuri k`i-sekaat nwugha, be wan nkwat wugha.
- ¹⁹Wan Pool, kin ran diisi ni shi sar fina nee, wan Pool, wan nkwat wugha kaat di Onisimus k`i-se wugha. (Ba ni ki-koghop ni ku wan sat nwugha nee, wugha kat seen a mpee wan kas.)
- ²⁰Dyemnihiin fina ndihiin Jesu Kristi, wan kin ribet kun kat mee mbii pe wugha di, a caa putughup fina ndihiin Kristi.
- ²¹Wan cinzeen nee, kaadi wan ran po diisi ni, be wughan nc`in mbii di wan dang ni, har met mbii di wan dang ni zak.
- ²²Mee mbii mindong, a dak lu mizep a le nwan, mpeedi wan kin lepan nee, Daa Naan wuri kiting aduwa fuu mo, mpeku wuri fwoon wan di, ku wan baaso di pe wun.
- ²³Abafaras, ngo fina di wuri a shishaghat kaa wan si, mpee sum k`i-Jesu Kristi, wuri lop tokshik firi nwun.
- ²⁴Ki-zak, Maak, ki-Aristaakus, Dimas, ki-Luk nyemdak ashak ki-wan, mo lop tokshik furu mo.
- ²⁵Diiret k`i-Daa Jesu kristi tong ashak ki-riin fuu mo jir.

Hiburu

Hiburu 1

- ¹Gyet yam, ɓe Naan katpo mpuunkaam funu mo yit dɛs, kɪ-ndighin ar mo shini-shini, a shi nyemsatpo firri mo.
- ²Amma ndighin teer dii mu kyes ni si mo, ɓe Naan wuri katpo mmun a shi Laa firri, di wuri bihip wuri, mpeku wuri sekop mu mbii mo di jir. A ndighin wuri, ɓe Naan leyil ni.
- ³A ndighin Laa ni, ɓe mu naa mitep kɪ-diides mu Naan, kɪ-Laa ni a muriin mu tong kɪ-Naan. A shi po di ni put mpo di ni bal, ɓe wuri kɪ-fwang yil ni jir. Abwoon di wuri vwang shikbish kɪ-gurum mo bang-bang, ɓe wuri kaa tong nsarse kɪ-Naan ndighin dengnaan. Naan di wuri kɪ-se mulki nkaa mbii mo jir.
- ⁴Naan le ku Jesu dee a diides met nyemlop firri mo, kaadi sum di Naan kɪ-cin nJesu, ni met sum kɪ-nyemlop kɪ-Naan ni mo si.
- ⁵Ba Naan kɪ-kyam sat mmee ngulop firri nee: "Wugha a laa fina, cicinsi ɓe wan kin dee a puun fugha kas, kɪ-zak, ba Naan kɪ-kyam sat ni mmee ngulop firri ne wudin ndee a puun kɪ-ngulop ni, kɪ-ngulop ni dee a laa firri kas."
- ⁶Kaadi Naan wuri doghom lop Laa firri din nshee sham ndighin yil ni, ɓe wuri sat nee: "Jir nyemlop firri mo seyil nwuri."
- ⁷A mbii di Naan sat nkaa nyemlop firri mo ndiisi nee: "Naan wurii le caap nyemlop firri mo a riin mo, kɪ-wurii le nyemdak firri mo a mbitem wus mo."
- ⁸Amma nkaa Laa firri, ɓe wuri sat nee: "Mbiitong fugha di ni a mu mulki ni, ni a mu dii har ngaa-ngaa. Wughan nse mulki fugha ni a shi kam dii ni a mu zeen-zeen."
- ⁹Wugha wal mbii din ndire, kɪ-a kwar mbii diibish, mpeemini, ɓe Naan, Naan fugha wuri bihip wugha le akiyeen kɪ-niyee fugha mo. Wuri bihip wugha, ku wuri doo mwoor dii mu retnyit nkaa wugha."
- ¹⁰Naan wuri waa sat zak nee: "A shee, ɓe wugha Daa, a lekuk kɪ-yil, kɪ-dengnaan mo. A dak mo a shi sar fugha zak."
- ¹¹Mon nlagham jir, amma ba wughan nlagham kas. Mon nyaghal dee a diisighir mo kaa goklee si.
- ¹²Wughan ncibet mo kaa tibarna si, kɪ-wughan ncighir kɪ-mo [kaa lee si]. Amma ba mee mbii nkyam cighir kɪ-wugha kas, kɪ-ba bit fugha mon nkyam kyes kas, koo diben."
- ¹³Ba Naan kɪ-kyam sat mmee ngulop firri nee: "A tong si, nsarse fina, har pardɪ wan le shaarlek fugha mo dee nder shii fugha kaa mbiile shii si kas."
- ¹⁴A we mo a nyemlop kɪ-Naan mo ye? Mo a riin di moo c`in dak nNaan, kɪ-wurii lop mo mpeku mo bam nyem di mo lap bam ni di.

Hiburu 2

¹Mpeemini be, mu ledyen hakyeng, nkaa mbii di muu ten mu kiting, mpeku taji ar ni lagham mun.

²Katdang po di gyet nyemlop kɛ Naan mo sat ni azeen-nzeen, ki-katdang gyet mee gurum tep memee, be gwar mini nlap kwat di ni ntiit ki-Waar di gwar mini tep ni.

³Be cirang dang mun nkat seen di ye? Katdang mu toklong mbam diides niye? A Daa wuri shikaa firi, wuri shee satpo ni mmun, dangbe nyem di gyet mo kiting wuri, mo c`in langting nee, ni azeen-nzeen.

⁴Naan wuri shikaa firi, wuri c`in langting nkaa po ni shi alama mo, ki-mbii aapo mo shini-shini, ki-shi zughum mu Riin Diibang, di wuri cin ngurum mo ntiit-ntiit ki-dyen firi.

⁵Ba gyet Naan le a nyemlop firi mo, mpeku mo se mulki di nkaa yil di nin ndung j`i kas. Mbii di mun nkaa katpo nkaa ni si.

⁶Amma ni a kaadi mee gurum kɛ cin langting ndighin takarda kɛ Naan si nee: "Gurum a meye, har di wugha mpan wuri ye? Koo laa kɛ gurum a meye, har di wugha nfwang wuri ye?"

⁷Wugha le nyemlop fugha mo met nwuri a mpee rep pee lee dak. Wugha cin diides nwuri ki-diihai.

⁸Ki-wugha le mbii mo jir a nder firi. Ba mee mbii di, di Naan nook le ni nder firi kas." Amma jir kisi, yaksi, be ba muu naa mbii mo jir, nder firi kas.

⁹Amma yaksi, be muu naa Jesu Kristi, di gyet Naan le nyemlop firi mo met nwuri mpee rep pee lee dak si. Yaksi mo cin diides nwuri ki-diihai. Mpeedi gyet wuri shwaajeel mu muut, mpeku ndighin yit naajeel kɛ Naan, be wuri kyam muut di mpee gurum mo jir.

¹⁰Ni a ndire, mpeku Naan di wuri le mbii mo di jir, ki-di wurii tap ki-mo jir, wuri le Jesu Kristi dee a Ngutleng mu bam funu, shi shwaajeel, mpeku wuri j`i ki-gurum mo des ndighin diides firi.

¹¹A wurii le gurum mo dee a diibang nyit kɛ Naan ki-nyem di wuri le mo dee a diibang ni, ki-peeput ni a mindong. A mpeemini, be ba naashoop yaa wuri mpee pet mo a dyemnighin firi mo kas.

¹²Wuri sat nee: "Wan sat sum fugha ndyemnighin fina mo, ndighin kuur kɛ nyem fugha mo, be wan c`in kook mu kwoop wugha."

¹³Ki-zak nee: "Wan cinzeen a ndighin wugha." Wuri sat zak nee: "A naa wan si, ashak ki-nyem di Naan wuri kɛ cin mo nwan."

¹⁴Kaadi jep ni mo ki-nan ki-toghom, be wuri shikaa firi, wuri sham kɛ kaa firi kaa mo si, mpeku shi muut firi, be wuri tu gwar di wurii iiko mu muut di, shii kɛ mini nee, ku wuri tu Shetan di.

¹⁵Mpeku wuri fwoon nyem di pugyet ndighin seen furu, be mo dee a kirom mo, mpee kiirmuut mu muut.

¹⁶Azeen-nzeen ba a nyemlop kɛ Naan mo, a nyem di wurii bam mo kas, amma wuri bam a dang mu Abraham mo.

¹⁷A mpeemini, be mo le wuri dee kaa dyemnighin firi mo si, ndighin koo a ar diidang ye, mpeku wuri dee di a ngu naajeel, ki-a wuri a pris diides azeen-nzeen ndighin dak kɛ Naan. Ki-zak, mpeku wuri cin mbiizughum di ni a mu fwo shikbish kɛ gurum mo di.

¹⁸Wuri shikaa firi, gyet wuri shwaajeel. Kaadi gyet mo kyam wuri si, be yaksi wurii mak bam nyem di moo kyam mo mbut njwaan zak.

Hiburu 3

¹Mpeemini, dyemnaa diibang mo, di Naan wuri kɛ pɛrep wun shi petpee di ni a mu dengnaan. Wu lepan fuu mo nkaa Jesu Ngulop, kɛ Pris diides di Naan wuri lop, di muu cinzeen nwuri.

²Gyet Jesu c`in dak mu Naan di wuri biip wuri ndire-ndire kaa gyet Mosis c`in dak ndire-ndire ndighin Lu kɛ Naan jir si.

³Gyet mo kat Jesu wuri ki-koghop mu mak lap diides met Mosis. Kaadi ngudik lu ki-koghop mu mak lap diides met nlu ni si.

⁴Koo a lu diidang ye, be a mee gurum dik ni, amma a Naan wuri dik mbii mo jir.

⁵Gyet Mosis c`in dak ndire-ndire kaa kirom si, ndighin Lu kɛ Naan jir. Dak kɛ Mosis ni dee a langting kɛ mbii di Naan kɛ ten sat ne mon nc`in akiyeen.

⁶Amma Kristi wuri c`in dak ndire-ndire kaa laalu diimish si, nkaa Lu kɛ Naan jir. Mun a jeplu firi mo, katdang muu gung, ki-mu kikkaa funu mo, ki-muu canciin nkaa mbii di muu leyt diki.

⁷Mpeemini, kaadi Riin Diibang wuri sat si nee: "Katdang wu kiting doo kɛ Naan cicinsi,

⁸be taji wu shaghat putughup fuu mo, kaadi gyet wu c`in tawai a naar yil, ntiit ki-di gyet mo kyam wun a naar yil ni si kas.

⁹Mpeedi gyet puun fuu mo naa nkyam wan, gyet mpee bit mo laarfeer, be wu naa dak fina mo.

¹⁰A mpeemini, be gyet wan cin tughup ki-gangkaa mini mo, ki-gyet wan sat nee, putughup furu ni moo mwaan a ar din nkan, ki-ba mo man ar fina ni kas.

¹¹Mpeemini, be gyet wan tuwoorpo ndighin wat kɛ putughup fina nee, ba mon nkyam del ndighin pee nookdi fina kas."

¹²Wu tap! Dyemnaa mo, mpeku taji mee fuu c`in mee mbii diibish, koo putughup di ni kwar cinzeen, di ni le ku, wu taa wu mer a ar kɛ Naan di wuri ki-seen kas.

- ¹³ Amma wu ɓamshak shidaar-shidaar, har katɗang mo pet puus diisi a cicinsi, mpeku taji numpee kɩ-shikbish ni le ku memee fuu shaghat putughup firɩ kas.
- ¹⁴ Mpeedi mu ɗee a diimindong kɩ Kristi ndighin mbii di mo amu wuri, katɗang mu yaa bal-bal har a peekyes ni, peekik funu di mun ki-ni nshee si.
- ¹⁵ Mo kɩ-sat nee: "Katɗang wu kɩng doo kɩ Naan cicinsi, be taji wu shaghat putughup fuu mo kas, kaadi gyet wu c`in tawai si."
- ¹⁶ Gyet a we mo kɩngpo kɩ Naan dang mo c`in tawai ye. Ba gyet a nyem di Mosis pwat ki-mo nyil Ijip kas aa?
- ¹⁷ Gyet Naan langtughup aa we mo, mpee bit mo laarfeer ye? Ba gyet a nyem di, gyet mo c`in shikbish, ki-mo murap a naar yil si kas aa?
- ¹⁸ Gyet Naan tuwoorpo shi toghom a mpee nyem di gyet mo kwar c`in ɗyen firɩ ne, "Ba mon nkyam del ndighin pee nookdi firɩ kas."
- ¹⁹ Mpeemini, be mu naa nee, gyet ba mo mak del ndighin pee nookdi ni kas, a mpeedi ba gyet mo cinzeen kas.

Hiburu 4

- ¹ Mpeemini, kaadi po di Naan wuri kɩ-ten tuwoor ni, mpee del ndighin pee nookdi, ni di a wuwang mpee mun, be mu tap, ki-mu kiir, mpeku taji memee fuu taakat mpee del ndighin pee nookdi kɩ Naan ni kas.
- ² Mpeedi mun kɩ kɩngpo diiret ni, kaadi gyet mo kɩng si. Amma po di gyet mo kɩng ni, ba gyet ni ki-mee koghop ni pe mo di kas, mpeedi nyem di gyet mo kɩngpo ni, be ba mo lap ni shi cinzeen kas.
- ³ Amma mun nyem di mu cinzeen be mu del ndighin pee Nookdi mu Naan ni, kaadi Naan wuri kɩ-ten sat si nee: "Wan tuwoorpo ni a mpee wat putughup nee. Ba mon nkyam del ndighin pee nookdi fina kas." Jir kisi, be dak firɩ ni a diikiyes pugyet di nshee le yil ni.
- ⁴ Mee peedi ndighin takarda kɩ Naan, be wuri satpo nkaa puus diipovul ni nee: "Naan wuri nook dak firɩ mo jir parpuus diipovul ni."
- ⁵ Ki-mo sat ndighin pee diici ni zak nee: "Ba mon nkyam del ndighin pee nookdi fina kas."
- ⁶ Diisi ni kam nee, har yaksi, be peedi, mpeku pak mo kat del di. Nyem di gyet mo shee kɩngpo diiret ni, be ba gyet mo mak del kas, mpeedi ba gyet mo cinzeen kas.
- ⁷ Mpeemini, be Naan wuri kɩ-le mee puus ni di, di wuri pet ni a cicinsi. Aɗwoon kɩ-bit mo des, be wuri katpo shi Devid, kaadi gyet mo sat si nee: "Katɗang wu kɩng doo kɩ Naan cicinsi, be taji wu shaghat putughup fuu mo kas."
- ⁸ Mpeedi katɗang gyet Joshuwa wuri kɩ-cin nookdi mmo, be ba di Naan wurin nwaa ba sat mee po di nkaa mee puus kas.

- ⁹Amma, har yaksi, be mee nookdi mu puus diipovul ni di mpee nyem k̀Naan mo.
- ¹⁰Mpeedi koo a weye di wuri del ndighin pee nookdi k̀Naan, be wuri nookdi k̀dak firri mo jir, kaadi gyet Naan wuri nookdi k̀dak firri mo si.
- ¹¹Wu yit ku mu gung hakyeng, mpeku mu del di ndighin pee nookdi k̀Naan. Taji memee funu kwar c`in mbii di Naan sat kas, mpeku taji mu taa mu kat mpee del ndighin pee nookdi k̀Naan, kaadi gyet mo taakat mpee del di si.
- ¹²Po k̀Naan ni k̀seen, k̀nii c`in dak bal-bal. Ni se met nkwai di nii see koghop vul. Ni mak canpee di seen k̀riin moo kaat di, k̀ni mak canpee di kwak mo kaat di k̀nv`el. K̀nii tokdiyeel mpan k̀kyaghar mu putughup mu gurum mo.
- ¹³Ba mee mbii mo di a sisok nyit k̀Naan, ndighin mbii di wuri k̀ten le mo kas. Mbii mo jir, di Naan k̀le mo, mo a diiwuwang agaak nyit firri. A wuri a ngo di parmeeci be mun ndar ntoghom firri, mpeku mu yakshii k̀mbii di muu ten mu c`in mo di.
- ¹⁴Kaadi mun k̀Pris diides met jir, di wuri k̀kaa ndighin dengnaan mo, wuri a Jesu Laa k̀Naan. Be wu yit ku mu yaa bal-bal cinzeen di muu c`in langting ni.
- ¹⁵Pris funu diides met, wuri k̀mak shwaajeel ashak k̀bwaar funu mo. Ba wuri a ngo di wuri kwar naajeel funu kas. Amma wuri a ngo di gyet mo kyam wuri koo a ndighin ar diidang ye kaa mun si. Amma jir kisi, be ba gyet wuri c`in shikbish kas.
- ¹⁶Wu yit ku mu j`i kus k̀peetong mu mulki k̀Naan, ba ashak k̀kiirmuut kas, mpeku mu kat yit naajeel k̀Naan k̀diiret firri, mpeku mo bam mun di katdang mun ndighin jeel.

Hiburu 5

- ¹Koo a pris diides diidang ye, be moo bhip wuri a mbut ngurum mo, k̀moo le wuri dee a nguar furu nkaa mbii di mo bal gurum k̀Naan, kaa cin mbiizughum, k̀wus mbiizughum mo mpee shikbish k̀gurum ni mo.
- ²Wuri mak fwang nyem di ba mo man mee mbii kas, di mo nkaa so a ar lagham, k̀put ndighin dyen, mpeedi wuri a diikikat ndighin koo a ar diidang ye si.
- ³A mpeemini, be wuri k̀wus mbiizughum mpee shikbish firri, k̀mpee shikbish k̀gurum mo.
- ⁴Ba mee ngo mak bhip shin mpee lap diides mu dak diisi ni kas, amma a Naan k̀pet gurum mpee dak diisi, kaadi gyet wuri pet Eron si.
- ⁵Ni aasi zak, ba gyet Kristi wuri diyeepkaa firri mpee lap diides mu dee a Pris diides ni kas, amma a Naan bhip wuri, di wuri sat nee: "Wugha a Laa fina, cicinsi be wan kin dee a puun fugha."
- ⁶Wuri waa baa sat mmeepee zak nee: "Wugha a Pris har ngaa-ngaa ndangshii k̀Malkizadek si."

⁷Kaadi, gyet Jesu wuri kudi ndighin yil diisi, be gyet wuri k̀c`in aduwa k̀dang mo, shi doo diibal, k̀yitmwaan pe Naan di, ku Naan bam wuri di nsar k̀muut. Mpeedi gyet wuri sham k̀kaa frii, k̀cin shin, shi putughup diimindong, be gyet Naan k̀ing wuri.

⁸Koo di gyet wuri a Laa k̀Naan, be gyet wuri kam cin dyen, a ndighin shwaajeel.

⁹A bwoon di mo le wuri dee a din ndire-ndire, be wuri dee a kuk mu bam diiso ngaa-ngaa mpee nyem di mo c`in mbii di wuri sat mmo.

¹⁰A Naan pet wuri, ku wuri dee a Pris diides ndangshii k̀Malkizadek si.

¹¹Mun k̀mbii mo des mpee sat nkaa po diisi ni, amma ni luk, mpeku mu yakshii ni nwun, mpeedi wun k̀mpee manshii k̀mbii zam.

¹²Katdang di a mbii, be di wuu dee a nyemkam mo yaksi. Amma har yaksi, be wuu ribet ku mee guruh baa kam nwun rep kam din nshee mo, nkaa shii k̀zeen mu po k̀Naan ni zak. Katdang di a mbii, be di wuu se a gwom yaksi, ba di wu kudi wuu shwaa a wur kas.

¹³Koo a weye, di wurii shwaa a wur bejee dak, be gwar mini kudi aa laanjuu. Ba gwar mini k̀manshii mu kam nkaa mbii diiret k̀diibish kas.

¹⁴Amma gwom ni a mpee nyemnan mo, nyem di moo kar dyen furu mo shidaar-shidaar, shi mbii di moo c`in mo, har mo mak bak yit mbii diiret k̀diibish.

Hiburu 6

¹Mpeemini, be mu yit rep kam din nshee si mo nkaa Kristi, ku mu sekiyeen di kaa nyemnan mo si. Taji mu ba mu dee nkam kuk mu tuwap mbut dak di moo so k̀mun a peemut kas, amma mu cinzeen nNaan.

²Ki-ba mun nwaa mu shee yaa yakshii nwun nkaa kam mu vvang mbii mo, k̀nkaa lesar nkaa guruh mo, k̀nkaa yaghal a peemut mu nyem di mo k̀murap mo, k̀nkaa tokdiyeel diiso ngaa-ngaa kas.

³Wu yit, ku mu sekiyeen, katdang Naan wuri ribet.

⁴Ba nin nkyam c`in kas, pe nyem di mo kyam naa peebang k̀Naan, har mo kyam shang k̀zughum mu dengnaan, k̀mo lap koghop mudu ndighin Riin Diibang ni kas.

⁵Nyem di mo kyam shang k̀diiret mu po k̀Naan, k̀iiko mu bit din ndung j`i akiyeen.

⁶Katdang mo taa pal, be ba nin nkyam c`in, mpeku mo baaj`i ku mo tuwap di zak kas mpeedi mo a nkaa pwas Laa k̀Naan nkaa shiyeepyoghom diki-zak, k̀mo fes le wuri a mbii shwar nguruh mo.

⁷A Naan wurii le diiret nkaa yil di nii shwaa fwan di ni taa nkaa ni, har ni le ku mbii moo kaa, di mo k̀koghop ni, mpee nyem di moo sak yil ni mpee mo.

- ⁸Amma katdang yil ni tap le a hir mo, ki-dem mo kaa bejee dak, be ba ni ki-koghop ni kas, ki-pee ni wul di yak Naan wurin nfulup ni. A peekyes ni be mon ncaan ni.
- ⁹Shaar fina mo, koo di muu katpo kisi, be muu kikkaa funu mo azeen-nzeen nkaa wun nee, wun mmwaan a ar diiret ni, mpeku wu kat bar di.
- ¹⁰Naan cin mbii diiret nkoo a weye. Mpeemini be, ba wuri mander ndak fuu, ki-wal fuu mpee wuri kas, kaadi gyet wu bam nyem firi mo, ki-di wun nkaa bam mo si.
- ¹¹Muu ribet ku koo a weye ndighin wun, be wuri sekiyeen ki-gung ndighin mise mini, har so wul peekyes ki-ni, mpeku wu le canciin fuu ni dee di azeen-nzeen.
- ¹²Ba mu ribet ku wu dee a seer mo kas, amma wu mwaan ndighin shiimwaan ki-das di gyet a mpee cinzeen furu, ki-gung furu, be mo sekop ki-mbii di Naan wuri ki-ten tuwoor ni.
- ¹³Gyet kaadi, Naan tuwoorpo Abraham, be ba gyet mee ngo waa des met nwuri, di gyet wurin bitemcuk dishik kas. Mpeemini be gyet wuri bitemcuk ni a nkaa kaa firi.
- ¹⁴Naan sat nee, "Azeen-nzeen, wan nle diiret nkaa wugha, ki-wan ncin dang mo nwugha des."
- ¹⁵Abwoon di Abraham gung shi gongpee, be wuri yaghal lap mbii di Naan wuri ki-ten tuwoor ni.
- ¹⁶Gurum moo bitemcuk a ndighin sum ki-mee ngo diides met mo, ki-bitemcuk nii bak beetshik nnaar ki-gurum mo.
- ¹⁷Gyet Naan ribet le ni dee agaak, mpee nyem di gyet mo lap mbii di wuri ki-ten tuwoor ni, nee, ba wudin nkyam cighir po, mpee mbii di wudi ki-sat ni kas. Mpeemini be, gyet wuri le waa bitemcuk dikin-kaa po di wuri ki-tuwoor ni.
- ¹⁸Mbii mo di vul, di ba mo mak sheedi kas. Ba Naan nkyam cin dung kas. Mun di muu su so kat peesok sun pe wuri di, mpeku mu yaa canciin di wuri cin mun di bal-bal.
- ¹⁹Mpeku mu dee di, diicicaa hakyeng. Mun ki-canciin diisi, ni yaa mun bal-bal kaa angko di nii yaa seen funu mo si. A mpee canciin diisi ni, be mun ndel ndighin peedi Naan wuri di. Muu del fuwaat di nii paapee, ndighin Lu ki-Naan diibang ni.
- ²⁰A Jesu shee del ndighin peemini akiyeen funu, ki-wuri del mpee mini a koppee funu. Jesu dee a Pris diides met jir har ngaa-ngaa ndangshii ki-Malkizadek si.

Hiburu 7

¹Gyet Malkizadek wuri a mishkagham mu yil nSalem. Pris mu Naan Diihai. Gyet wuri taakaat ki-Abraham, abwoon di Abraham ki-waa ntwaa mishkagham mo. Gyet wuri le diiret nkaa Abraham.

- ²Ki-zak, gyet Abraham cín mMalkizadək, mindong mbut kaghapaat mu mbii mo jir, di wuri k̀se mo a peepek ni. Malkizadək, shii k̀sum firri dín nshee ni a mishkagham dín ndire-ndire, ki-zak, shii k̀mishkagham Salem ni a mishkagham tongriyang.
- ³Ba wuri k̀puun koo nighin kas. Ba wuri k̀peeput kas, k̀ba wuri k̀puusl̀aa kas, koo parpuus di wuri muut di kas, wuri a kaa L̀aa k̀Naan di wuri d̀ee a Pris har ngaa-ngaa si.
- ⁴Kai! Wu naa diides firri ni, har gyet Abraham puun k̀puun funu mo, wuri cín mindong mbut kaghapaat k̀mbii di gyet wuri se mo a peepek ni mMalkizadək.
- ⁵Dang k̀Livai di moo d̀ee a pris mo, be Waar ni sat nee, mo mak kyak mindong mbut kaghapaat mu long k̀nyem Isreil mo, koo di dyemnighin furu ni mo a jep mu dang k̀Abraham.
- ⁶Amma gwar diisi, ba wuri a dang k̀Livai kas, amma jir kisi, be gyet wuri lap mindong mbut kaghapaat pu Abraham k̀har wuri le diiret nkaa Abraham, di gyet Naan k̀ten tuwoorpo nwuri.
- ⁷Ba nii mee kyetwa kas, mpeedi a gwar diides k̀le diiret nkaa gwar diilee.
- ⁸Amma mme koghob, be gyet a guruh wurii lap mindong mbut kaghapaat ni, a wuri a gwar di mo k̀ten c̀in langting nee, wuri a diiseen.
- ⁹Guruh mak sat nee, koo a Livai wuri shikaa firri, di wurii kyak mindong mbut kaghapaat, be gyet wuri kwat mindong mbut kaghapaat ndighin Abraham.
- ¹⁰Mpeedi, kaadi Malkizadək kaat k̀Abraham si, be ba gyet mo k̀l̀aa Livai kas.
- ¹¹Katdang di guruh mak d̀ee a dín ndire-ndire ndighin dak k̀pris mu Livai mo, mpeedi gyet a mpeemini, dangbe Naan cín Waar nin nguruh mo, be di ba ni k̀mee koghob ni kas, ku mee pris kaa Malkizadək si waa baaj`i di dik zak kas. Be di pris wurin nj`i a kaa Eron si.
- ¹²Katdang mo cighir k̀Waar ni, be ni a ting ku mo cighir k̀dang k̀pris ni mo zak.
- ¹³Gwar di mo sat mbii diisi mo nkaa wuri, wuri a mu dang diidik k̀mu pris ni mo, k̀ba mee guruh ndighin dang mini, k̀kyam c̀in dak a pee wus mbiizughum kas.
- ¹⁴Ni a mbii diimiman nguruh mo jir, nee, Daa funu wuri sham a ndighin dang k̀Juda. Ba Mosis sat mee mbii nkaa pris mo ndighin dang diisi kas.
- ¹⁵Mbii di mu sat ni fes d̀ee agaak kin nding-nding, kaadi mee pris kaa Malkizadək si j`i put.
- ¹⁶Wuri d̀ee a pris, ba ne, a mpee Waar mu dang mu peeput firri kaa guruh si kas, amma wuri d̀ee a pris a ndighin bal k̀iiko mu seen di ba guruh mak tu ni kas.
- ¹⁷Mo k̀c̀in langting nkaa wuri nee, "Wugha d̀ee a Pris har ngaa-ngaa, ndangshii k̀Malkizadək si."

- ¹⁸mMee koghop be, moo baa ki-Waar diisighir aku, mpeedi ba ni kudi ki-mee bal, koo koghop ni kas.
- ¹⁹Ki-zak, ba Waar ni kyam le mee mbii dee a din ndire-ndire kas. Amma yaksi, be mo ji put ki-mee canciin diiret met, a shi canciin diisi ni, be muu baaji kus ki-Naan.
- ²⁰Ba ni ji put a ndin pose Naan shee bitemcuk kas. Ba gyet Naan bitemcuk akudang pak mo dee a pris kas.
- ²¹Amma Jesu dee a Pris shi tuwoorpo di Naan sat nwuri nee: "Daa wuri ki bitemcuk ki-ba wurin nkyam cighir ki-pan firi kas, wugha dee a Pris har ngaa-ngaa."
- ²²A mpee bitemcuk diisi, be Jesu dar a kaa langting mu bitemcuk shi toghom diiret met si.
- ²³Pris di gyet yam ni mo des, amma mpee muut, be ba gyet mo mak sekiyeen ki-dak ni kas.
- ²⁴Amma Jesu wurii cin dak mu Pris ni har vit, mpeedi wuri ki-seen har ngaa-ngaa.
- ²⁵Mpeemini, be wurii mak bam nyem di moo ji pe Naan di ndighin wuri, mpeedi wuri di koo pirang ye, mpeku wuri dang di pu Naan mpee mo.
- ²⁶Ni a ndire, Jesu wuri a Pris funu diides, di wuri mak bam mun. A wuri a diibang, ki-ba wuri ki-mee shikbish kas. Wuri a ngo din ndire. Ngo di mo bak wuri ki-nyem shikbish mo. Mo diyeep wuri kaa, met nyem din ndighin dengnaan mo jir.
- ²⁷Ba nii mee koghop ni, ku wuri wus mbiizughum nshee mpee shin shidaar-shidaar kaa pris diiyam mo si kas, ki-ba nii koghop ni, ku wuri wus mbiizughum shidaar-shidaar, mpee shikbish ki gurun mo kas. Wuri ki ten cin mbiizughum ni mpee shikbish ni yit mindong mpee gurun mo jir, kaadi wuri cin shin kaa mbiizughum si.
- ²⁸Waar ki-Mosis ni bitip a gurun di ba mo a din ndire-ndire kin nding-nding kas, mpeku mo dee di a pris diides mo, amma po di Naan ki-ten tuwoor ni, ki-bitemcuk firi di ni ji abwoon ki-Waar ni, ni bitip Laa ki-Naan di mo ki-ten le wuri dee a din ndire-ndire har ngaa-ngaa.

Hiburu 8

- ¹Kaa ki-po ni, ndighin mbii di mun nkaa sat ni ndiisi. Mun ki-Pris diides, di wurii tong nsarse ki-peatong mu mulki diides ni, ndighin dengnaan.
- ²Wurii cin dak ndighin pee diibang met ni jir, ndighin tent di a ni azeen-nzeen, di a Naan wuri le ni, ba a gurun kas.
- ³Koo a pris diides diidang ye, be mo bitip wuri a mpeku wuri cin mbiizughum, ki-wuri wus mbiizughum di zak. Mpeemini, ni a ting mpeku pris diisi wuri dyel mbii mpee cin zughum zak.
- ⁴Katdang gyet wuri a ndighin yil diisi, be ba gyet wurin ndee a pris kas. Mpeedi gurun mo di, di mo ki-cin mbiizughum ntiit ki-po di Waar ni sat ni.

⁵Dak di mo k̀c`in ni kaa pris mo si ndighin yil diisi, ni a mbiikám, k̀ni a muriin k̀mbii di moo c`in mo ndighin dengnaan. Mpeedi, gyet kaadi Mosis k̀ribet pwas tent ni, be gyet Naan sat nwuri nee: "A tap ku a dak koo meye di, ntiit k̀mbii di mo kám nwugha nkaa jwak ni."

⁶Amma yaksi, be Jesu yaa dak pris, di ni fes ret met mumo ni, kaadi tuwoorpo shi toghom Naan diipoo, di Jesu wuri a nguar ni, ni fes ret met tuwoorpo shi toghom k̀Naan diisighir ni si. Tuwoorpo shi toghom diipoo ni, ni dar a nkaa tuwoorpo diiret met mo zak.

⁷Katdang di tuwoorpo shi toghom k̀Naan din nshee ni k̀mee taakat kas, be di ba ni k̀mee koghop ni, mpee mee tuwoorpo mu Naan diivul kas.

⁸Amma Naan wuri kat nyem firri mo taakat, mpeedi wuri sat mmo nee: "Teer nii j`i, Daa wuri sat aasi, be wan ntuwoorpo shi toghom diipoo, k̀lu k̀Isreil, k̀lu k̀Juda.

⁹Ba ni den a kaa tuwoorpo shi toghom di gyet wan c`in k̀puun furu mo si kas. Parpuus di gyet wan mang mo shi sar fina, kun pwat k̀mo aku ndighin yil nlijip si kas. Ba gyet mo tap k̀tuwoorpo shi ntoghom di gyet wan c`in k̀mo ni kas. Mpeemini be gyet wan cighir k̀kibwoon mmo. Daa wuri sat aasi.

¹⁰A tuwoorpo shi toghom di wan nc`in k̀Lu k̀Isreil ni ndiisi, ndighin teer di mon ndung j`i. Daa wuri sat aasi. Wan nle Waar fina mo ndighin pan furu mo, k̀wan nran Waar fina ni mo ndighin putughup furu mo zak. Wan ndee a Naan furu, k̀mon ndee a nyem fina mo.

¹¹Ba mee guruhum nkám po fina nginighin firri ndighin yil furu kas, koo dyemnighin nsat nee, 'A man Daa.' Mpeedi mon mman wan jir, yaghal ndiilee k̀mo ni, har diides met k̀mo zak.

¹²Wan nfwo di mmo mbii di mo c`in bish-bish mo, k̀ba wan nkudi kin pan shikbish furu ni mo kas, har ngaa-ngaa."

¹³Mpeedi wuri k̀pet tuwoorpo shi toghom diisi, a din mpoo, be ni kám nee, wuri k̀le din nshee ni dee a diisighir. Mbii di ni doghom dee a diisighir, be ni a nkaa kun, har yak nin nlagham!

Hiburu 9

¹Yaksi, bitemcuk shi toghom mu Naan din nshee ni, ni k̀Waar mo mpee seyil, k̀peedi guruhum mo dak shi sar mpee seyil ndighin yil diisi.

²Gyet mo le tent, be lu din nshee mu tent ni, moo pet ni a pee diibang. Ndighin lu diisi, be ni k̀peedar mu fitila, k̀teebul, k̀bred di mo le mpee cin nNaan di.

³Mbwoon k̀fuwaat diivul, di ni paa ni, be mee lu di, di moo pet ni a pee diibang met jir.

⁴Ndighin lu diisi ni, be peewus mbiizughum di mo dak ni a shi zinariya ni di, k̀Kwati mu bitemcuk shi toghom ni di, di mo paa ni shi zinariya. Kwati diisi ni k̀foghol di

gyet mo le manna di. Mo dak foghol diisi ni a shi zinariya. Kam kɛ Eron, di ni kɛ ten pɛrep song mo, ni di ndighin Kwati ni zak, kɛ-sulet mu jwak mo vul, di gyet mo ran Waar nkaa mo si zak.

⁵Nkaa Kwati mu bɛhemcuk shi toghom ni, be cerubim mu diides kɛ Naan mo di. Moo le riin nkaa peedi moo fwo shikbish mo di. Ba mu mak yakshii kɛ mbii diisi ni mo nder-nder yaksi kas.

⁶Katɔang mo kyes dak mbii ni mo shini-shini kaa diisi si, be pris moo del shidaar-shidaar ndighin lu din nshee mu tent ni, mpeku mo c`in dak mo di.

⁷Amma a pris diides met jir ni, wuri del ndighin lu din ndighin mu tent ni. Wuri del di a yit mindong mbut mbɛt bejee. Wuri del kɛ-toghom di ndighin lu ni, mpeku wuri cin zughum di nNaan, mpee kaa firi, kɛ-mpee shikbish di guruhoo mo c`in, di ba mo man ne, wudun kɛ-c`in shikbish kas.

⁸Riin Diibang kam agaak ndighin mbii diisi mo nee, katɔang tent din nshee ni dar di, be ba mo wang ar del ndighin pee diibang met jir ni kas.

⁹Diisi ni dee a mbii kam-kam yaksi. Ni dee nee, ba cin zughum, kɛ-wus mbiizughum mon nNaan, mo mak vwang putughup kɛ nyemseyil mo ndire-ndire kas.

¹⁰Mpeedi diisi ni mo a po nkaa se kɛ-shwaa, kɛ-po nkaa vwang mbiizughum mo, mpee seyil Waar diisi ni mo. A Waar di mo j`i mbwoon ni bejee, a mo kɛ-koghop ni har pardi Naan dak mbii mo riret jir.

¹¹Amma Kristi wuri ten j`i kaa Pris diides met jir si, kɛ-mbii diiret mo di mpesi. Tent di Jesu kɛ-c`in dak di, ni ret met, kɛ-ni ndire-ndire. Ba a guruhoo mo le ni kas, kɛ-ba ni a memee ndighin mbii di mo kɛ-ten le mo ndighin yil si kas.

¹²Kaadi, gyet Kristi wuri del ndighin tent ni yit mindong bejee, mpee guruhoo mo jir, be wuri del ndighin pee diibang met jir ni a yit mindong bejee mmini. Ba gyet wuri pan toghom kɛ hii-mo, kɛ-mu randong mo, mpee wus mbiizughum kas. Amma gyet wuri del a shi toghom firi, be wuri ang mun har ngaa-ngaa.

¹³Katɔang toghom kɛ hii-mo, kɛ-mu randong mo, kɛ-fwat mu jep randong mo, di mo wat nkaa nyem di ba mo a diibang kas, be mo dee a nyem diibang mo nyit kɛ Naan.

¹⁴Katɔang ni aasi, be toghom kɛ Kristi din ndighin Riin diiso ngaa-ngaa, di gyet Kristi wuri cin shin firi kaa mbiizughum din ndire-ndire si nNaan, be toghom firi ni vwang mun ndighin pan funu mu dak di moo so kɛ-mun a peemuut, mpeku mu seyil di nNaan din mmeen.

¹⁵A mpeemini, be Kristi wuri a nguar mu bɛhemcuk shi toghom kɛ Naan, mpeku nyem di Naan kɛ-ten pɛrep mo, be mo sekop di ni so ngaa-ngaa di Naan wuri kɛ-ten tuwoor ni. Di yaksi be Kristi wuri kɛ-ten muut mpee can guruhoo mo ndighin shikbish, di gyet mo c`in nder kɛ-bɛhemcuk shi toghom din nshee ni.

¹⁶Katɔang mee guruhoo kɛ-takarda mu sekop kɛ-mee ngo, be ting see mo mak man zeen nee, gwar ni kɛ-muut, dangbe takarda mini kɛ-koghop ni.

- ¹⁷Mpeedi takarda mu sekop nii koghop ni, abwoon di gwar di wuri ran takarda ni wuri k̀ten muut. K̀zak, ba takarda ni k̀mee koghop ni kas, katdang nguran ni wuri kudi mmeen.
- ¹⁸A mpeemini, be gyet Naan bwaghat bitemcuk shi toghom din nshee ni k̀Mosis a shi toghom.
- ¹⁹Abwoon di gyet Mosis k̀ten sat ngurum mo, mbii di Naan k̀ribet ku mo c`in, be gyet wuri shee sat mmo agaak Waar ni mo jir. Dangbe wuri hir toghom k̀randong mo, k̀toghom k̀hi-mo, k̀am shi shuu diinaat, k̀shi kompee, k̀mee shit di moo pet ni a hissop. Shi shuu diinaat diisi, k̀shi kom hissop si, be wuri wat toghom ni k̀am ni, nkaa takarda ni, k̀nkaa gurum ni mo zak.
- ²⁰Be wuri sat nee: "Diisi ni a toghom mu bitemcuk shi toghom di Naan wuri k̀ten sat nee, ni ret ku wu tap k̀ni."
- ²¹Ni aasi zak, be gyet Mosis mang toghom ni wat nkaa tent nni, k̀nkaa lee di moo c`in dak k̀mo mpee seyil Naan.
- ²²Azeen-nzeen, nder k̀ Waar ni, be koo a meye, be nii dee a diibang a shi toghom. Katdang ba a mpee beer toghom kas, be ba mee fwo shikbish di kas.
- ²³Gyet nii koghop ni, mpeku mbii di mo a muriin k̀mbii di mo ndighin dengnaan, be moo le mo dee a diibang a shi mbiizughum diiret met mu yil diisi.
- ²⁴Mpeedi Kristi wuri k̀ten del ndighin pee diibang, di ba a gurum dak ni kas, amma pee diibang di gurum k̀dak ni, be ni a muriin mu peebang di ni azeen-nzeen. Amma Kristi wuri del a ndighin dengnaan ni hakyeng. Yaksi, wurii dar ntoghom k̀Naan a koppee funu.
- ²⁵Ba wuri del ndighin dengnaan, a mpeku wuri baa cin shin di, kaa mbiizughum di zak kas, kaadi gyet pris diides met mu nyem Yahudi mo, wurii del ndighin pee diibang koo a bit diidang ye, k̀toghom k̀long mo si.
- ²⁶Katdang di ni aasi, be di Kristi wurin nshwaajeel yit des mm̄ni. Puyet din nshee, di Naan lee mbii mo jir. Amma yaksi, be wuri k̀j`i put yit mindong bejee, ntiit k̀kyes k̀pee mu bit ni mo, mpeku wuri mang shikbish di, shi cin shin fir̄i, kaa mbii wus mbiizughum si.
- ²⁷Ni a kaadi mo k̀ten le nee, gurum mo jir, mon mm̄mut yit mindong, amma abwoon k̀muut mini, be mon ntokdiyeel mmo jir si.
- ²⁸Ni aasi zak, be Kristi, wuri j`i cin shin fir̄i kaa mbiizughum si, yit mindong, mpeku wuri mang shikbish k̀gurum mo di des. Wurin mbaaj`i put zak, shii k̀mini, a baaj`i fir̄i diivul mm̄ni, be ba a mpeku wuri mang shikbish di kas, amma wurin mbaaj`i, a mpeku wuri bam nyem di moo leyit gong wuri di.

Hiburu 10

- ¹Waar ni a muriin k̀mbii diiret, di mon ndung j`i. Ba a mbii ni mo shikáa furu kas. Moo wus mbiizughum mo diki-diki-har ngaa-ngaa shibit-shibit. Be cirang dang Waar shi wus mbiizughum diisi mo, mo mak le nyem di mo j`i kus k̀Naan mon ndee a din ndire mo ye?
- ²Katdang di nyem di mon nseyil nNaan, mo dee a nyem di mo vvang mo bang-bang mbut shikbish furu mo, be di ba mo kudi ki-kat wat putughup mpee shikbish furu mo kas, be di moo nook wus mbiizughum mo jir.
- ³Amma wus mbiizughum di moo wus ni mo shibit-shibit, be mo dee a mbii lepan mmo, nkaa shikbish shibit-shibit.
- ⁴Mpeedi ba ni mak kyam c`in, ku toghom mu randong mo, ki-toghom mu hi mo, mmak mang shikbish baa kini kas.
- ⁵Mpeemini, be kaadi Kristi sham ndighin yil diisi, be wuri sat nee: "Ba dyen nwugha mbii wus mbiizughum mo, ki-zughum mo kas, amma wugha k̀ten dak mee san a le nwan.
- ⁶Mbiizughum di mo wus mpee shikbish, ki-mbiizughum di mo cin mpee shikbish, be ba ni shang nwugha nyit kas.
- ⁷Dangbe wan sat nee, 'A naa wan si, mpeedi wan k̀ten j`i mpee c`in dyen fugha Daa Naan, ntiit ki-mbii di mo k̀ran nkaa wan ndighin takarda ni.' "
- ⁸Din nshee ni, be wuri sat nee, "Ba wugha ki-ribet mbiizughum di wuwus, ki-cin mbiizughum, koo wus mbiizughum mpee shikbish kas." Koo di Waar ni sat nee, ni ret ku gurum cin mbiizughum mini mo.
- ⁹Dangbe wuri sat nee, "A naa wan si, mpeedi wan kin ten j`i mpee c`in dyen fugha." Wuri baa ki-dinshee ni aku wuri le diivul di shi cin mbiizughum.
- ¹⁰Di ni a shin mu Jesu Kristi, di mo k̀vwang mun dishik yit mindong, mpee mun jir.
- ¹¹Koo a pris diidang ye, be wurii dar mpee c`in dak firi shidaar-shidaar, ba mee nookdi kas. Wurii wus mbiizughum mo diki-diki-shidaar-shidaar, mbiizughum di ba mo mak mang shikbish kas, koo diben.
- ¹²Amma kaadi Kristi wuri k̀cin shin firi kaa mbiizughum si, yit mindong mpee shikbish funu mo jir, be wuri kaa tong nsarse k̀Naan.
- ¹³Yaghal mpuus mini har cicinsi, be wurii gongpee, har parpuus di Naan le shaarlek firi mo dee a pee le shii firi.
- ¹⁴Shi cin mbii wus mbiizughum yit mindong, be Kristi wuri le nyem di mo vvang mo mbut shikbish, mo dee a nyem din ndire-ndire mo har ngaa-ngaa.
- ¹⁵Riin k̀Naan wuri c`in langting mmun nee, din nshee ni, be wuri sat nee:
- ¹⁶"A diisi ni a bitemcuk shi toghom, di wan c`in ki-mo, abwoon k̀teer mini mo. Daa wuri sat aasi. Wan nle Waar fina mo ndighin putughup furu mo, ki-wan nran Waar ni mo nkaa pan furu mo zak."

- 17Wuri waa baa sat diki-zak nee, "Wan mmander nshikbish furu mo, ki-mbii di mo del diki-jir."
- 18Katdang mo k̄ten fwo shikbish diisi ni mmo, be ba ni kuɗi ki-mee koghop ni, ku mo cin mbiizughum mpee mang shikbish zak kas.
- 19Mpeemini, dyemnaa mo. Yaksi, mun ki-pee hakyeng, mpee del ndighin pee diibang met jir ni, shi toghom ki-Jesu.
- 20Wuri k̄ten wang ar mmun, mu seen diipoo ndighin fuwaat ni, shi shin firi.
- 21Mun ki-pris diides, di a wurii tap ki-tulu k̄Naan.
- 22Wu yit ku mu j̄i kus ki-Naan, shi putughup di mo vvang mo ndighin pan mu shikbish, ki-sun funu di mo vvang shi am diibang-bang.
- 23Wu yit ku mu dar bal-bal nkaa cinzeen funu, di muu sat ni, mpeedi mu cinzeen nee, Naan wuri dar nkaa b̄hemcuk di wuri k̄ten sat ni.
- 24Wu yit ku mu panshak, mpeku mu bamshak di, ki-mu kam wal din nshak, ki-c̄in mbii diiret mo.
- 25Taji mu mander nkaat ashak, kaadi pak mo c̄in si kas, amma ni ret ku mu cinbal nshak hakyeng, mpeedi wu naa puus k̄Daa nii j̄i wul kus.
- 26Abwoon di muu ten mu lap zeen ni, be ba mee wus mbiizughum di nin nkudi k̄mak mang shikbish kas, katdang muu sat a c̄in shikbish nyang-nyang dak.
- 27Amma mbii di ni dee ku mu c̄in ni yaksi, be ni a gongpee shi kiirmuut, mpee puus tokdiyeel shi wus diides, di nin ntwan nyem di mo kwar Naan.
- 28Koo a weye, di wuri kwar Waar k̄Mosis, be mon ntu gwar ni, ba ki-mee yit naajeel kas, katdang guruh mo kun mo c̄in langting nkaa zeen ki-kwar Waar k̄Mosis ni.
- 29Katdang ni aasi, be a me nc̄in gwar di wuri bak Laa k̄Naan ye? Gwar di wuri tireng b̄hemcuk shi toghom mu Naan, di ni vvang gwar mini ndighin shikbish ye? Gwar di wuri fulup Riin mu naajeel ye? Azeen-nzeen, gwar minin nlap kwat diishwal hakyeng.
- 30Mpeedi mu man ngo di wuri sat nee, "Maaplaa ni a miɗi." A wudin nkwat mo. Wuri waa baa sat zak nee, "Daa wurin tokdiyeel nyem firi mo."
- 31Ni a mbii kiir zam, mpeku guruh taa nsar k̄Naan diiseen.
- 32Taji wu mander mbii din nshee si mo kas, kaadi gyet wu nshee lap peebang ni, be gyet wu dar bal-bal nkaa zeen fuu ni, be wun nkaa shwaajeel.
- 33mMee naar mo, be gyet mo le wu dee a mbii shwar nguruh mo nkikaam, ki-mo cinjeel nwun nkaam zak. Ki-zak, ji mmee naar si mo, be har wu lekaa fuu mo, ku wu dee di a kaa nyem di mo ki-cinjeel mmo nkaam si.

- ³⁴Gyet wu naajeel k̀nyem di mo a bubwaghat mo. Har gyet wu lap Jesu shi retnyit, kaadi mo j`i hir long fuu mo shibal si, mpeedi wuu ten wu man nee, wun shikaa fuu, wun ki-long diiret met, diiso ngaa-ngaa mo.
- ³⁵Mpeemini be, wu gung. Taji kwak fuu mo waam kas, mpeedi wun nkat libet diides zam.
- ³⁶Ni ret ku wu gung, mpeku wu c`in dyen k̀Naan di, ki-mpeku wu lap mbii di wuri k̀ten tuwoor ni di.
- ³⁷Kaadi mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan si nee: "Dee pee ni di a lee dak. Gwar di wurin ndung j`i si, be wurin nj`i. Ba wurin mbees ki-j`i ni kas.
- ³⁸Amma nyem fina din ndire mo, mon nkat seen a mpee cinzeen. Amma katdang mee ngo baa mbwoon, be ba nin nshang nwan nyit ki-gwar mini kas."
- ³⁹Amma ba mun a nyem di mu baa mbwoon, ku mu dee di a dii lightham kas. Mun a mbut nyem di mo cinzeen Ngubam, ki-mu kat bam mpee seen funu mo.

Hiburu 11

- ¹Shii k̀cinzeen, a ni ndiisi. Katdang mu cinzeen mmee mbii, be mu man nee, mun nkat mbii di mu canciin nkaa ni, koo di ba mu mak naa ni shi yit funu yaksi kas. Ni dee a gam k̀mbii di ba mu naa mo kas.
- ²A mpee cinzeen k̀nyem di gyet yam mo, be mo kat langting diiret pe Naan di.
- ³A mpee cinzeen, be mu man nee, gyet Naan wuri leyil ni a shi satpo, mpeedi mbii di muu naa mo yaksi, be gyet mo dak mo a mbut mbii di ba mu mak naa mo kas.
- ⁴A mpee cinzeen, be gyet Ebel cin mbiizughum diiret nNaan met mu Kein. A mpee cinzeen, be Naan satpo diiret nkaa Ebel kaa ngo din ndire si, mpee mbiizughum frii, ki-mpee cinzeen k̀Ebel, be wurii katpo di har cicinsi, koo di pugyet wuri k̀muut di.
- ⁵A mpee cinzeen, be ba gyet Enok kyam muut kas, amma gyet Naan mang wuri kaa ki-wuri adeng, peedi ba gurum mo baa naa wuri di kas. Akudang Naan k̀mang wuri kaa ki-wuri adeng, be gyet mo k̀ten satpo diiret nkaa wuri nee, wugwar k̀ten c`in mbii di mo shang nNaan nyit zam.
- ⁶Katdang ba a shi cinzeen kas, be ba mee gurum mak c`in mbii diiret nyit ki-Naan kas. Koo a weye di wuri j`i kus k̀Naan, be ni a ting, ngo mini cinzeen ne, Naan wuri di, ki-zak wuri cinzeen nee, Naan wurii kwat nyem di moo tang wuri mo.
- ⁷A mpee cinzeen, be gyet Nowa kiling gwakshik k̀Naan, nkaa mbii di ba gyet wuri k̀ten naa mo kas. Amma gyet ndighin kiir diibang, be gyet wuri dik jirgi am diides mpee bankaa frii ki-nyemtulu frii mo. Mpee cinzeen be gyet cinzeen frii ni kam shikbish k̀yil ni nwura, ki-gyet wuri kat diiret pe Naan, di a mpee cinzeen frii.
- ⁸A mpee cinzeen, be gyet, kaadi Naan pet Abraham, mpeku wuri so di mmee yil di Naan k̀ten tuwoorpo nee, nin ndee a mu Abraham. Be gyet Abraham yaghal yit yil frii, ku wuri so di mpee di ba gyet wuri k̀manpee di wuri ki-so ni di kas.

- ⁹A mpee cínzeen, be wuri tong di ndighin yil ni, kaa mee mizep si. Gyet wuri tong ndighin tent mo, kɪ-Aizik kɪ-Jekop, mo a nyemsekop diimindong mu po di Naan kɪ-ten tuwoor nin Abraham.
- ¹⁰Gyet Abraham wuri kɪ-leyit a nkaa mee birni di nii kuk dii bal-bal mo, di ngudik ni a Naan shikáa firri.
- ¹¹A mpee cínzeen, be gyet Seera wura kat aak, koo di gyet bit làa-làa fira ni kɪ-ten del. Mpeedi gyet wura cínzeen nee, Naan wurin ngam po di wuri kɪ-ten tuwoor nin Abraham.
- ¹²A ndighin gwar diisi mindong, di gyet wuri dee a kaa dii mumuut si, be mo làa dang mo des kaa duu kɪ-zar mo ndighin dengnaan si, kɪ-kaa duu kɪ-diyees mpo bahar si.
- ¹³Nyem diisi mo jir, be mo murap a ndighin cínzeen. Ba gyet mo kat mbii di Naan kɪ-ten tuwoorpo nee, wudin ncín ni mmo kas. Amma mo naa, jong-jong, kɪ-har mu sat mwaanlee mmo jong-jong zak. Gyet mo man nee, wudin a diij`i-j`i mo, kɪ-wudin a mizep mo ndighin yil ni zak.
- ¹⁴Nyem di mo satpo kaa diisi si, be moo leyit a nkaa mee yil mukáa furu.
- ¹⁵Katdang gyet mo waa baa leyit a nkaa yil di gyet mo yaghal yit ni di, be gyet mo kɪ-pee, mpee waa baaso di nyil mini.
- ¹⁶Amma gyet mo kɪ-leyit a nkaa mee yil diiret met. Yil di ni a mu dengnaan. Mpeemini, be ba ni shoop, Naan mpeku mo pet wuri a Naan furu kas, mpeedi wuri kɪ-ten dak mee birni le mpee mo.
- ¹⁷A mpee cínzeen, be gyet Abraham doghom wus làa firri Aizik kaa mbiizughum si, kaadi Naan kyam wuri. A Abraham wuri a ngo di Naan kɪ-ten tuwoorpo nwuri, kɪ-wuri a ngo di wuri kɪ-lap tuwoorpo ni zak, amma jir kisi, be gyet wuri doghom wus làa firri diimindong kaa mbiizughum si.
- ¹⁸Koo di Naan kɪ-ten sat wuri nee, "A ndighin Aizik, be dang fugha mon mpwat di."
- ¹⁹Gyet Abraham c`in pan nee, Naan kɪ-mak yaghal kɪ-ngo di wuri kɪ-muut a peemúut. Azeen kaa sumpo si, be gyet Abraham wuri waa lap Aizik kaa ngo di wuri kɪ-yaghal a peemúut si.
- ²⁰A mpee cínzeen, be gyet Aizik le diiret mu mbii di mo ndung j`i nkaa Jekop kɪ-Iso.
- ²¹A mpee cínzeen, be kaadi gyet Jekop doghom muut, be wuri le diiret nkaa jep kɪ-Josep mo, kɪ-wuri dar nkaa kám firri ku wuri seyil di nNaan.
- ²²A mpee cínzeen, be kaadi gyet puusmuut mu Josep wul kus, be wuri satpo nkaa pwat mu nyem Yahudi mo nyil Ijip, kɪ-wuri satpo mmo nkaa mbii di mon nc`in kɪ-dyes firri mo.
- ²³A mpee cínzeen, be gyet puun kɪ-Mosis mo sok wuri mpee tar mo kun abwoon di mo kɪ-làa wuri, mpeedi gyet wuri a làa diimen zam. Be ba gyet mo kiir waar kɪ-mishkagham ni pe sok wuri kas.

- 24A mpee cínzeen be gyet kaadi Mosis k̀ wurang, be wuri kwar b̀alshin kaa làa k̀ reep mu mishkagham Feero si.
- 25Gyet wuri cínshin, mpeku wuri shwaajeel d̀ ashak k̀nyem k̀Naan mo, a koppee k̀ se shang mu shikbish mpee rep pee lee.
- 26Gyet wuri naa, naashoop d̀ wuri kat ni mpee sum k̀ Kristi, ni ret met nlong d̀i mu yil Ijip ni jir, mpeedi gyet wuri k̀leyit firi a nkaa kwat d̀i ni akiyeen.
- 27A mpee cínzeen be gyet Mosis yit yil Ijip, ba shi k̀irmuut mu tughup k̀ mishkagham ni kas. Gyet wuri gung mpeedi gyet wuri c̀in kaa wuri k̀naa Naan d̀i ba gurum mak naa wuri kas si.
- 28A mpee cínzeen, be gyet wuri shee tap k̀se Tong Ashak mu pwat nyil Ijip ni, shi wat toghom nkaa polu mo, mpeku taji ngulop mu muut, twa jep d̀in nshee mu nyem Yahudi mo kas.
- 29A mpee cínzeen, be gyet nyem Yahudi mo can dung d̀iinaat d̀el, kaa gyet moo mwaan d̀el a nkaa d̀ighir si. Amma kaadi gyet nyem Ijip mo ribet can am mu dung d̀iinaat ni, be am ni d̀hang mo jir.
- 30A mpee cínzeen, be gyet fwang mu yil nJeriko ni shirip, abwoon d̀i nyem Yahudi mo k̀ten neer ni cighir yit povul.
- 31A mpee cínzeen, be ba gyet Rahab, mat ngaa wura muut ndang nyemc̀i k̀ingpee mo kas, mpeedi gyet wura lap nyemcoghohol mo le ntulu fira.
- 32Mun nwaa mu sat a me d̀ak ye? Ai, ba peedi kas, mpeku wan satpo d̀i nkaa Gidiyon, k̀nkaa Barak, k̀nkaa Samson, k̀nkaa Jepta, k̀Devid, k̀Samuwel, k̀nyemsatpo k̀ Naan mo.
- 33Gyet a mpee cínzeen furu, be mo se koghorong, nkaa mulki mo. Mo tokdiyeel ngurum mon ndire-ndire. Gyet mo lap mbii d̀i Naan k̀ten tuwoor mmo. Gyet mo shaghatpo k̀mbwoor mo.
- 34Gyet mo pit aawus, k̀mo pwat mpo k̀kwai d̀i gyet gurum mo kus k̀twa mo d̀shik. Ba gyet moo mee b̀al kas, amma Naan wuri cighir k̀c̀inbal k̀mo ni d̀ee a bal d̀ides. Mo se koghorong a peelek mo, k̀mo le ku shaarlek furu mo, d̀i mo a diij`i-j`i mo swa.
- 35A mpee cínzeen, be gyet mat mo waa lap nyem furu d̀iimumurap mo, d̀i mo baa yaghal k̀seen a peemúut. Pak mo kwar lappee mukáa furu, har mo murap ndighin jeel d̀iinaat, mpeku mo baa yaghal d̀i a peemúut, ku mo d̀el d̀i ndighin mee seen d̀i ni met diiyaksi.
- 36Gyet mo nwangpo mpak mo, har mo d̀ee a mbii shwar ngurum mo, k̀mo nas mo shii ngwam. Mo bwaghat pak mo le nlushaghat.
- 37Mo twa pak mo. Mo car mo shi nding, k̀gyet mo b̀ak pak mo sham vul a naar. Mo twa pak mo shi kwai, k̀pak mo d̀wan a shim tum mo, k̀shim hit-mo, ku mo mwaan

di. Jeel fes mak mo. Gurum mo cínjeel mmo, har mo le mo dēe a kaa kīrom mo si shi jeel ni.

³⁸Gyet moo piin mwaan buu, kaa nyem di mo ceen mo a yil ni si. Pak be, mo so a naar yil, pak mo tong ndighin jwak mo, kī-ndighin tughun mo nyil.

³⁹Gyet Naan wuri satpo diiret nkaa mo, amma jir kisi, be ba memee ndighin mo lap mbii di Naan kī-ten tuwoor ni kas.

⁴⁰Mpeedi Naan kī-ten dāk mee mbii diiret met le mmun jir, kī-see ashak kī-mun, dangbe mon ndēe a din ndire-ndire mo.

Hiburu 12

¹Mpeemini be, kaadi mun di kī-nyemlangting mo duu-duu dubu des si, be wu yit ku mu fwo mbii di mo toghon mmun, kī-shikbish di mo las nkaa mun. Wu yit ku mu su shi gung, sushii di ni di a kiyeen funu.

²Wu yit ku mu leyit funu mo a nkaa Jesu, di wuri a ngutɥeng din nshee kī-ngugam mu kyes mu cínzeen funu ni. Gyet a mpee retnyit di mo le nwuri, be wuri gung, har wuri le ku mo pwas wuri nkaa shiyeep. Ba gyet wuri le yitluwaan mu muut nkaa shiyeepyoghom ni a mee mbii kas. Yaksi be wuri a titong nsarse kī-mbiitong mu mulki kī-Naan.

³Wu c`in pan nkaa wuri, di gyet wuri gung kī-nyemshikbish di mo kwar wuri si mo. Mpeemini be, taji kwak fuu mo murap kas, kī-taji wu pwat kī-putughup fuu mo kas.

⁴Mpeedi kaghan di wun nkaa c`in ni kī-shikbish, be ba ni kī-wul mpee di har mo beer toghom fuu mo di kas.

⁵Kyet wun kī-mander po dii mu caapee, di Naan wuri sat nee, a wun a jep firri diimish mo si wa? "Làa fina, taji a c`in tan kī-kar mu Daa kas, kī-katdang wuri gwak wugha, be taji a put kī-putughup kas.

⁶Mpeedi Daa wurii kar a nyem di wuri wal mmo. Kī-wurii cín kar a nyem di wurii lap mo, kaa jep firri diimish mo si."

⁷Wu gung ndighin jeel di wuu shwaa ni, kaa kar si, mpeedi Naan wurii cín kar wun a kaa jep firri diimish mo si. Kyet wu kat mee làa di, di ba puun firri kī-kar nwuri kas wa?

⁸Katdang ba wuri kar wun kas, (be ba wun a jep firri mo azeen-nzeen kas,) be wun a jep aaknuk mo mmimi.

⁹Azeen jí mun jir, be mun kī-puun di mu nan mo, di jí moo kar mun, be jí muu cín diides mmo zak. Katdang ni aasi, be ting mu cínkàa funu mon mpuun di wuri a mu riin, mpeku mu kat seen di.

¹⁰Puun funu di mu nan mo, moo kar mun a mpee rep pee lee bejee dāk, shi pan di mo naa ni ret mmo nyit. Amma Naan wurii cín kar mmun, a mpeku mu dēe di a nyem diiret mo, mpeku mu katpak diiret firri mo di.

- 11** Katdang mon nkaa kar mee gurum, be ba ni a mbii retnyit kas, ni shwal zam, amma mbwoon di kar ni del, be gwar di wuri k̄ten lap kar ni, nii j̄i k̄-tongriyang wuri ndighin putughup firi, k̄-nii le ku ngo mini c̄in dak din ndire mo ndighin tong firi zak.
- 12** Mpeemini be, wu diyeep sar fuu di mo waam ni mo, k̄-wu diyeep kufurum fuu di mo murap ni mo.
- 13** Wu dak ar nin ndire mpee shii fuu mo, mpeku taji nyem di moo daghar mo sight dee a kundung mo kas, amma mo kat bar zak.
- 14** Wu tongriyang ashak k̄-gurum mo jir, k̄-wu gung, ku tong fuu ni dee di a diibang, mpeedi katdang ba gurum a diibang kas, be ba wurin mmak naa Daa kas.
- 15** Wu tap, taji mee ngo cighir k̄-k̄bwoon ndiiret k̄-Naan kas, k̄-taji memee fuu dee a kaa seenting diideet si, di nii j̄i k̄-ciin tongriyang niyee mo, k̄-nii wat mo si kas zak.
- 16** Taji memee fuu dee a ngungaa koo ngukwar kiir Naan kaa gyet Iso si kas. Gyet a mpee mbiise, yit mindong bejee, be wuri mang diides mu pee shee laa firi kaa laa din nshee si seet.
- 17** Amma abwoon mini, kaadi wu man si. Gyet kaadi wurii ribet lap diiret mu puun firi, be puun ni kwar, mpeedi ba gyet wuri man mee ar di wurin ncighir k̄-mbii di wuri k̄ten sat ni kas. Koo di gyet wuri tang diiret ni shi yitmwaan, be ba gyet wuri kat kas.
- 18** To, ba wuu j̄i wu wul a pe jwak di wu mak tung ni kas, nii lap wus, k̄-nii rap shek-shek, k̄-nii ngummbit zak.
- 19** Ni k̄-wal mu feer, k̄-mee doo si di, di nyemk̄ting doo ni mo dang nee, taji wudun waa baa k̄ting doo ni di zak kas.
- 20** Mpeedi ba mo mak gung mbii di doo ni sat kas. Doo ni sat nee: "Katdang koo a mee long tung jwak ni, be mon ncar ni shi nding ku ni muut di."
- 21** Gyet mbii diisi ni a mbii kiir muut hakyeng, har gyet Mosis sat nee: "Wan kin daar k̄-kiir muut."
- 22** Amma wun k̄j̄i wul a jwak nZayon, Jerusalem di ni a mu dengnaan, yil k̄-Naan di wurin mmeen, peedi kuur k̄-nyemlop k̄-Naan mo di dubu-dubu des, mon nkaa c̄in retnyit.
- 23** Wu wul a peekuur din nshee mu retnyit mu nyem k̄-Naan mo. Jep k̄-Naan din nshee mo mmini, di sum furu mo a riran ndighin dengnaan. Wu wul a pee Naan, di wuri a ngutokdiyeel ngurum mo jir, k̄-peedi riin k̄-nyem din ndire moo dee di a din ndire-ndire zak.
- 24** Wu wul a pee Jesu di mmini, nguar mu b̄hemcuk shi toghom diipoo, a peedi mo wat toghom di nii satpo diiret met ntoghom k̄-Ebel si.

²⁵Wu tap taji wu kwar kiting gwar di wurii katpo ni kas. Katdang ba gyet mo kat bar kas, be a mpeedi gyet mo kwar kiting gwakshik di wuri c`in mmo ndighin yil diisi. Cirang dang mumun nkat bar ye? Katdang mu cighir k`i kiwoon ngwar di wuri ki gwak mun a ndighin dengnaan ye?

²⁶Gyet doo firi ni yoghon yil ni, amma yaksi be wuri k`i tuwoorpo nee,

²⁷"Ba wan nyoghon a yil ni yit mindong bejee kas, amma wan nyoghon har k`i dengnaan dik`i zak." Shii k`i po di yit mindong si, ni kam agaak nee, mbii di Naan wuri k`i le mo, be mon nyoghon mo, k`i hir mo baa k`i mo aku. Mpeedi mbii di mo mak nyoghon ni, be ba nin ntong di vit kas.

²⁸Mpeemini, kaadi muu lap a mulki di ba ni mak nyoghon kas si, be wu yit ku mu pitang Naan, k`i mu seyil nwuri ndighin ar di ni shang nwuri nyit, shi cin diides nwuri, k`i kiir wuri zak.

²⁹Mpeedi, azeen-nzeen, Naan funu wuri a kaa wus di nii lappee si.

Hiburu 13

¹Wu sekiyeen k`i wal nshak, kaa dyemnihin mo si.

²Taji wu nook c`in diiret mmizep mo kas. A mpee c`in diiret mmizep mo, be gyet pak mo k`i lap nyemlop k`i Naan mo le nlu furu mo, ndin mman.

³Taji wu mander nyem di mon ndighin lushaghat mo kas, amma wu pan mo, kaa a wuwun di nlushaghat ni si. Wu pan nyem di mo nkaa shwaajeel, kaa a wuwun nkaa shwaajeel ni si.

⁴Koo a weye, be wuri cin diides ndik. Mat mo k`i mish mo, be ni ret ku mo dee a nyemsat zeen nshak. Naan wurin ntokdiyeel nyemdiibish mo, k`i nyem c`in ngaa mo.

⁵Taji tong fuu ni fes dee a mu wal nshaghal kas. Wu c`in retnyit k`i mbii di wun kini. Mpeedi Naan wuri k`i ten sat nee, "Ba wan nkyam yit wun kas, k`i ba wan nkyam vwet wun kas zak."

⁶Mpeemini, be wu yit ku mu kat bal mputughup, ku mu sat nee: "Daa wuri a ngubam fina, ba kiir muut nyaa wan kas, k`i gurum mak c`in a me wan ye?"

⁷Wu pan nyem tileng fuu diiyam mo, di gyet mo satpo Naan nwun. Wu naa peekyes k`i tong furu, be ni ret ku wu kam shiimwaan furu mo, k`i cinzeen furu ni zak.

⁸Jesu Kristi wuri a diimindong, doghon-doghon, k`i cicin, k`i dadaar, k`i har ngaa-ngaa.

⁹Taji wu le ku kam diibuu-buu mo mang wun so k`i ni a ar diibish kas. Ni ret ku mu caa putughup funu mo, a shi diiret k`i Naan. Ba a shi tang waar mo nkaa mbiise mo kas. Nyem di moo tap k`i waar diisi ni mo, be ba waar ni mon mmak bam mo kas, koo diben.

¹⁰Mun k`i peewus mbiizughum ni di, di nyem di moo c`in dak ndighin tent ni, be ba mo mak se mbiise di kas.

- 11**Pris diidēs met ni, wurii mang a toghom kɪ-long ni mo del kini ndighin pee diibang met jir ni, kaa mbiizughum mu shikbish si, amma moo wus luwa mu long ni mbwoon kɪ-tent ni.
- 12**A mpeemini, be Jesu shwaajeel a mbwoon kɪ-kipang mu fwang kɪ-yil ni, mpeku wuri vwang nyem firri mo dēe di a diibang shi toghom firri.
- 13**Mpeemini, wu yit ku mu so pe wuri di mbwoon tent ni, ku mu shwaa pak jeel di wuri shwaa ni di.
- 14**Ba mun kɪ-mee birni, di nin ntong di vit ndighin yil diisi kas, amma muu leyit a nkaa tulu di ni ndung j`i.
- 15**Wu yit ku koo a pirang ye, be mu kwoop Naan kaa mbiizughum di muu cɪn nwuri ndighin Jesu. Diisi ni a zughum di muu cɪn nwuri shi po funu mo, di mun nsat nee, a wuri a Daa.
- 16**Taji wu mander c`in mbii diiret mo, kɪ-ɓamshak kas, mpeedi zughum mini moo shang nNaan nyit zam.
- 17**Wu kɪingpo kɪ-nyemtiɲeng fuu mo, kɪ-wu c`in mbii di mo sat ne, wu c`in ni mo. Mpeedi moo tap kɪ-seen fuu mo, kɪ-zak, ni a ting ku mu sat mbii di mo kɪ-ten c`in mo ntoghom kɪ-Naan. Katɲang wu kɪingpo furu, be mon nc`in ɲak furu ni shi retnyit. Katɲang ba aasi kas, be mon nc`in ni a shi kyakpo, be ba mini dēe kɪ-mee koghop ni pe wun di kas.
- 18**Wu c`in aduwa mpee mun shidaar-shidaar. Mu man azeen-nzeen nee, ba mee mbii diibish ndighin pan funu mo kas, mpeedi muu ribet c`in a mbii diiret koo pirang ye.
- 19**Wan kɪn ɲang pe wun, ku wu c`in aduwa mpee wan, mpeku Naan lop wan baaso pe wun di.
- 20**Yaksi Naan di wurii j`i kɪ-tongriyang, di wuri baa yaghal kɪ-Daa Jesu a peemúut, di a wuri a ngukiyeer tum diidēs si, kɪ-shi ɓɪɛmcuk shi toghom diiso ngaa-ngaa si.
- 21**Wuri gam wun kɪ-koo a ɲak diiret diidang ye, mpeku wu c`in ɲyen firri di ndighin tong fuu mo, ndighin sum kɪ-Jesu Kristi. Diidēs a mu wuri har ngaa-ngaa. Amin.
- 22**Dyemnaa mo, wan kɪn ɲang pe wun, ku wu gung, ku wu kɪingpo dii mu caapee si di, mpeedi wasika di wan ran nwun diisi ni, ba ni a mee diishwal kas.
- 23**Wan kɪn ribet ku wu man nee, mo kɪ-ɓwot ɲyemniɲin funu Timoti. Mun nnaa wun ashak kɪ-wuri, katɲang wurin nj`i kɪtak.
- 24**Wu tok kɪ-nyemtiɲeng fuu mo jir, kɪ-nyem kɪ-Naan mo jir zak. Nyem kɪ-Naan di mo nyil Itali moo lop tokshik furu nwun zak.
- 25**Diiret mu yit naajeel kɪ-Naan tong ashak kɪ-wun jir. Amin.

Jemis

Jemis 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar k̀Jemis k̀rom mu Naan k̀Daa Jesu Kristi, tokshik mpee nyem k̀Naan, di mo a titiit koo a neye ndighin yil diisi.
- ²Dyemnaa mo, wu c`in retnyit, katdang wu del ndighin jwaan mo shini-shini.
- ³Mpeedi wu man nee, katdang mo kyam cinzeen fuu ni, be nin nle ku gung fuu ni dee a diibal.
- ⁴Wu yit ku gung fuu ni sat a nwurang dak, mpeku wu dee di a diigigam ndighin mbii mo jir.
- ⁵Katdang mee ngo ndighin wun di ba wuri ki-seen kas, be wu yit ku gwar mini dang pu Naan, mpeku Naan cin seen di nwuri. Naan wurii zughum zam, wuri naa ncín mbii ngurum mo jir, ba wurii kyakpo mpee cin mbii ngurum mo kas. Naan wurin ncín seen nkoo weye di mo dang pu wuri.
- ⁶Katdang mee ngo dang mee mbii pe Naan di, be ni a ting gwar ni cinzeen nee, Naan wurin ncín mbii ni nwuri. Taji gwar mini pan kyetwa ndighin putughup firi kas. Mpeedi gwar di wurii pan kyetwa ndighin putughup firi, be wuri dee a kaa am di kut ki-cut ni so ki-ni, koo a pee diidang ye si.
- ⁷Mpeemini, be taji gwar mini lepan ne, wudin nkat mee mbii pu Daa di kas.
- ⁸Gwar mini a ngupan mo vul-vul, ki-ba wurii dar a pee mindong kas, koo diben.
- ⁹Nguso ndang Jesu Kristi, di ba wuri ki-long kas, be wuri c`in retnyit, mpeedi Naan k̀ten cin diides nwuri.
- ¹⁰Nguso ndang Jesu Kristi, di wuri ki-long, be ni ret ku wuri c`in retnyit zak, mpeedi Naan ki-le ku wuri sham ki-kaa firi. Mpeedi ngo mini man nee, jir ki-long firi ni, be wurin ndel so kitak-kitak, a kaa pel mu dem di nii kitak ki-fii si.
- ¹¹Puus ni kaa yaapee nkaa pel mo, be ni le ku mo fii. Pel ni mo dyong, be men furu ni kyes mmimi vit. Ni aasi zak, be ngulong wurii muut kaadi wuri nkaa tang long ni diki-
- ¹²Ngo di wuri gung jwaan mo, be wurin nkat diiret. Mpeedi katdang wuri se koghorong nkaa jwaan ni mo jir, be Naan ncín seen nwuri, di nin ndee a koppee k̀kwat ni, kaadi Naan wuri k̀ten sat nee, wudin ncín ngurum mo jir, di mo wal nwudi.
- ¹³Katdang jwaan kat mee gurum, be taji ngo mini sat nee, a Naan jwaan wudi kas. Ba mee mbii di nin mmak jwaan Naan, mpeku wuri c`in mbii diibish di kas. Naan shikaa firi, ba wurii kyam jwaan mee gurum, mpeku gwar mini c`in mbii diibish di kas.
- ¹⁴A kyaghar diibish di ni ndighin putughup k̀gurum, a nii jwaan gurum, mpeku wuri c`in mbii diibish mo di.
- ¹⁵Kyaghar diibish diisi ni, a nii le ku gurum c`in mbii diibish mo. Katdang mbii diibish ni wurang, be peekyes k̀ni a muut.

- ¹⁶Dyemnaa fina mo, taji wu le ku mee guruh num wun kas.
- ¹⁷Mbii diiret mo, ki-di azeen mo jir, moo tong a pe Naan j`i. Mbii diisi mo jir, a zughum di moo pwat a pe Naan di, di wuri lepuus, ki-zar mo, ki-tar ndighin dengnaan. Naan wuri shikaa firi, ba wurii kyam sheedi kas, ku ni le ku mu dee di nkoo kas.
- ¹⁸A mbut pan mu kaa firi, dang wuri naa ni ret wurin nyit, ndighin po firi di ni azeen, be wuri cin seen mmun, mpeku mu dee di a jep din nshee mo ndighin mbii di wuri k`ten le mo ndighin yil diisi.
- ¹⁹Dyemnaa mo, di wan wal nwun. Ni ret ku wu man mbii diisi mo, koo a weye, be wuri lekom mpee kitingpee kitak-kitak, amma ni ret ku koo a weye, be taji wuri lappo kitak-kitak kas. Taji mee mbii kitak laa nwun mbut kas.
- ²⁰Ngo di wuri kitak ki-langtughup, be ba gwar mini mak c`in mbii di mo ret nNaan nyit kas.
- ²¹Mpeemini wan kin sat nwun nee, wu baa ki-mbii diibish mo jir ndighin tong fuu mo. Wu fwo mo si. Wu kwar mbii diibish mo jir, wu sham ki-kaa fuu mo ntoghom k`Naan. Wu kitingpo di Naan wuri k`ten kop ni ndighin putughup fuu mo, mpeedi a ndighin bal k`po firi, dangbe wurin mbam seen fuu mo.
- ²²Amma ni a ting wu c`in mbii di po k`Naan ni sat ne wu c`in ni, ba nee, wu kiting a shi kom bejee dak kas. Nyem di mo kitingpo k`Naan, dangbe ba mo c`in mbii di po ni sat ne mo c`in kas, be nyem mini moo num a kaa furu bejee.
- ²³Katdang guruh ki-kiting a po ni bejee, dangbe ba gwar ni c`in mbii di po ni sat kas, be ni dee a kaa gwar di wuri naa shin firi ndighin mbii naayit si.
- ²⁴Di abwoon di wuri k`ten naa shin ndighin mbii naayit ni, be kaadi wuri cighir ki-bwoon mbii naayit ni, be wuri cighir mander nyit firi di wuri k`naa ni.
- ²⁵Amma gwar di wuri tap bihip waar k`Naan, dangbe wuri c`in mbii di waar ni mo sat, ba wuri kiking bejee kas, di nin nle ku wuri mander mbii ni mo kas, amma wuri tap c`in mbii di waar ni sat, be Naan wurin nle diiret nkaa gwar mini hakyeng. Mpeedi waar k`Naan mo a din ndire-ndire, mo bal mpee cinpee mmun, mpeku mu dee di a mukaa funu.
- ²⁶Katdang mee guruh leshin a kaa nguso ndang Naan si, dangbe ba gwar mini tap ki-liis firi kas, be gwar mini num a kaa firi bejee. Mwaan firi di ni a mu nyemso ndang Naan mo, ni dee a buu.
- ²⁷Nyit k`Naan di wuri a puun funu jir, be mwaan di mini a mu nyemso ndang Naan di ni azeen-nzeen, be a gwar di wurii tap ki-lukaa mo, ki-matkaa mo, di mo nkaa shwaajeel, ki-zak, gwar mini tap ki-kaa firi, mpeku taji mbii diibish mu yil diisi mo num wuri, ku mo le ku wuri c`in shikbish kas.

Jemis 2

- ¹Dyemnaa fina mo, kaadi wun a nyemcínzeen ndighin Daa funu Jesu Kristi si, di wuri a diides met jir, be taji wu shwatyit ngurum mo kas.
- ²Katdang mee ngo j`i del ndighin kuur fuu ki-kawan mu zinariya nkaa nikongsar firi, ki-nlii diiret mo, dang kat mee ngujeel j`i del ndighin kuur fuu, ki-goklee.
- ³Katdang wu tap wu kaat gwar di wuri loplee diiret si, ki-wu sat nwuri nee, a j`i a tong a peetong diiret si, amma wu sat ngujeel ni nee, wugha dar si, koo wu sat nwuri nee, a tong nyil mpesi nder shii fina.
- ⁴Katdang wuu c`in mbii kaa mini si, be wu c`in a shikbish. Wuu shwatyit ngurum mo nnaar fuu, be wu dee a nyemtokdiyeel mo, shi pan diibish mo.
- ⁵Dyemnaa mo, di wan wal nwun, wu lekom, Naan wurii biip a nyemjeel mo ndighin yil diisi, mpeku mo cinzeen di nDaa Jesu Kristi, ki-mpeku mo kat mulki di gyet Naan wuri ki-ten sat ne, wudin ncín nyem di mo wal nwudi mo.
- ⁶Amma wun, wu kass nyemjeel ni mo. A nyemlong moo seen a wun, har mo dul wun so ki-ni nludiyee.
- ⁷Ki, a nyemlong ni moo satpo diibish nkaa sum diiret, di Naan wurii le ku mo pet wun dishik, kaa nyem firi mo si zak.
- ⁸Katdang wu fes wu gam waar, di ni put a pe Naan di azeen-nzeen, di mo ki-ten ran ni ndighin takarda ki-Naan nee: "A wal nginang fugha kaa sak fugha si." Be wu c`in a mbii diiret hakyeng.
- ⁹Amma katdang wuu cin diides ngurum mo, a shi shwatyit, be mon nkat wun a diibish, mpeedi wu tep waar ki-Naan.
- ¹⁰Koo di gurum gam waar ki-Naan ni mo jir, amma wuri taa kat ndighin memee mindong bejee dak, be wuri ki-dee a diipal nyit ki-Naan mbut kaghar waar ni mo jir.
- ¹¹Ngo di wuri sat nee: "Taji wu c`in ngaa kas, ki-taji wu tukaa kas." Amma katdang mee ngo tukaa, be gwar mini ki-tep waar ki-Naan ni mini, koo di ba wuri c`in ngaa kas, be ni dee nee, gwar mini taa pal ndighin mbii di Naan ki-ten sat ne taji wu c`in kas.
- ¹²Mpeemini, be wan kin sat nwun nee, ndighin mbii mo jir, di wuu sat, ki-di wuu c`in, be taji wu mander nee, a Naan wurin ntokdiyeel mmun shi waar firi, di ni cinpee mmun, ku mu dee di a mukaa funu mo.
- ¹³Katdang mee gurum kwar naajeel ki-niyee mo, be Naan wurin nkwar naajeel ki-gwar mini, pardi Naan wurin ntokdiyeel ngwar mini zak. Amma naajeel ki-Naan ni se koghorong nkaa diyeel.
- ¹⁴Dyemnaa mo, katdang mee gurum sat nee, wudi cinzeen nNaan, amma, ba wurii c`in dak di Naan sat ne mu c`in mo kas, be ba cinzeen mini ki-mee koghop ni kas. Cirang dangbe cinzeen minin mbam wuri ye?
- ¹⁵Katdang be, mee dyemndighin diimish koo diimat, ba mo ki-leelop, koo mbiise kas.

- ¹⁶Dangbe wu sat nwuri nee, "A so riyang, Naan le ku a kat mbiise kɪ-leelop mo zak." Amma ba wu cɪn leelop, koo mbiise nwuri kas, be koghop mini a meye?
- ¹⁷Ni aasi zak, kɪ-cɪnzeen dɪ ba ni ashak kɪ-dak kas, be ni a diimumuut.
- ¹⁸Amma mee gurum mmak sat nee, "Mee ngo kɪ-cɪnzeen, kɪ-memee kɪ-c`in dak diiret mo," wan nlap ngo mini a nee, "A kám cɪnzeen kɪ-mee gurum nwan, dɪ ba ni ashak kɪ-dak kas dɛ! Be wan nkám cɪnzeen fina nwugha, shi dak fina mo."
- ¹⁹Wugha cɪnzeen nee, Naan dɪ azeen, wuri a mindong, kaadɪ a sat aasi, be ni ret. Amma koo a riin diibish mo, be mo cɪnzeen nee, Naan wuri a mindong, har kiirmuut kɪ-yaa mo, kɪ-moo daar zak.
- ²⁰Wugha mwen, ba a man nee, katdang gurum cɪnzeen nNaan, dangbe ba gwar mini kɪ-c`in dak diiret kas, be cɪnzeen firɪ ni dɛe a buu mmini kas aa?
- ²¹A pan puun funu Abraham, gyet a me le dangbe Naan naa Abraham kaa ngo dɪn ndire si ye? A mpee dɪ gyet wuri mang làa firɪ Aizik, mpeku wuri cɪn mbiizughum dɪ nNaan, kaadɪ gyet Naan kɪ-ten sat ne wuri c`in si.
- ²²Ni agaak nee, gyet ndighin tong kɪ-Abraham, be cɪnzeen, kɪ-c`in mbii diiret mo, moo so a ndangshak. Mbii dɪ gyet wuri c`in ni, ni gam cɪnzeen firɪ.
- ²³Ni gam mbii dɪ gyet mo kɪ-ten ran ni ndighin takarda kɪ-Naan si nee: "Abraham wuri cɪnzeen nNaan, mpeemini be Abraham wuri dɛe a ngo dɪn ndire nyit kɪ-Naan." Har gyet gurum moo pet wuri a shaar kɪ-Naan.
- ²⁴Yaksi be wugha naa agaak nee, a ndighin dak diiret dɪ gurum kɪ-c`in, dangbe gurum kɪ-mak dɛe a diiret nyit kɪ-Naan, ba a cɪnzeen nNaan bejee dak kas.
- ²⁵Ni aasi zak Rahab, mat ngaa si, gyet wura lap nyemcoghol mo, kɪ-zak, gyet wura tap sel mo a mee ar diidik. Ba gyet a mpee dak diiret diisi, dangbe wura dɛe a diiret nyit kɪ-Naan kas aa?
- ²⁶Ni aasi zak, kat ba riin kudi ndighin gurum kas, be ngo mini dɛe a kúm ni. Aasi, cɪnzeen ndin nc`in dak diiret mo, be ni a diimumuut zak.

Jemis 3

- ¹Dyemnaa mo, taji gurum mo dɛs mo dɛe a nyemkám mo kas. Wu man nee, diyeel dɪ Naan wurin ntok ni mmun nyemkám mo, nin ntoghon met mu kaghar gurum mo.
- ²Mun jir muu dɛl diki. Katdang ba mee ngo dɪ wuri dɛl diki-ndighin katpo kas, be gwar mini a dɪn ndire, wuri mak yaashin ndighin mbii mo jir.
- ³Wu pan shaghal biring dɪ muu lop ni mbiring mo mpo. Katdang mu ribet ku mo c`in mbii dɪ muu ribet, mu mak dul teng shaghal biring ni, mu so kɪ-ni mpee dɪ muu ribet ku biring ni so dɪ.

⁴Wu naa jirgi am mo, koo di mo des zam, be kut diides mak mang mo so ki-ni, amma jir kisi, be ngutung ni wurii cighir ki-ni a shi rep mee laa siti-yari so nkoghop di wurii ribet so di.

⁵Ni aasi zak, liis ni a rep memee ndighin beep di ni ndighin sun funu mo, (ni ki-bal ndighin seen kè gurum) nii canjagham diides nkaa mbii mo. Wu man nee, a rep wus diidiben ki-caan lighit diides.

⁶Liis funu ni a kaa wus si. Mbii diibish moo tong a di, mbii diibish diisi ni mo, mo mak mwaan so koo a pee diidang ye ndighin beep funu mo, har ni wat gurum. Liis ni mak lewus lap, di nin ncaan seen kè gurum hakyeng. Yaghal nkaadi gurum di a laa, har parmuut firi, har so nluwus di Naan kè dak ni mpee nyemshikbish mo.

⁷Gurum ki-mak yaa koo a luwayil diidang ye, ku ni j`i dee kaa longlu si, har koo a ny`er mo, ki-luwa di moo mwaan shii but mo, ki-luwa di mo ndighin am mo. Luwa mo jir, be gurum kè ten le mo dee nder firi.

⁸Amma ba mee gurum ki-kyam fwang liis kas. Ni a mee mbii diibish di pider cii yaa nyil ni. Ni gam ki-yen di ni a mu muut.

⁹Muu c`in dak ki-liis, mpeku mu kwoop Naan di wuri a Daa, ki-puun funu, ki-zak muu waa mu cighir mu satpo diibuu nkaa gurum mo kaa mun si a shii liis. Gurum di Naan wuri le mo kaa shin firi si.

¹⁰Po mu kwoop, ki-po mu kass, moo pwat a ndighin po diimindong. Dyemnaa mo, mbii kaa diisi si, ba ni ret kas.

¹¹Ba am diideet ki-diishang mon mmak put a mbut tubut diimindong kas.

¹²Dyemnaa mo, ba tingkoon nkyam laa-laa kè paat kas, ki-zak, ba nin mmak c`in ku mo kat am diiret ndighin tughun diimindong ashak ki-am diibish kas.

¹³A we a ngo di wuri ki-seen, ki-wuri man mbii mo ndighin wun ye? Be ni ret ku wuri kam ni agaak shi mwaan firi diiret, ki-shi dak firi diiret mo, di wuri c`in mo ndighin seen, ki-sham ki-kaa firi zak.

¹⁴Amma katdang putughup fuu mo gam aa zughur diideet, ki-ribetkaa, be ba ni ret ku wu canjagham, ki-wu c`in dung nkaa zeen ni kas.

¹⁵Kiyeet kè seen di nii c`in mbii diisi mo, be ba ni tong a pe Naan sham di kas, amma ni amu yil diisi. Ba Riin kè Naan di ndighin ni kas, amma ni put a pu Shetan j`i di.

¹⁶Koo a pee diidang ye, di zughur, ki-ribetkaa mo di, be bwanbish, ki-watpee, ki-mbii diibish mo jir moo tong a mpeemini.

¹⁷Amma gwar di wuri ki-seen di ni tong a pe Naan sham di, din nshee ni, be gwar ni a din ndire, ki-nii j`i ki-tongriyang, nii le ku gurum mo c`in mbii ndighin dyen diiret, ba nii le gurum mo dee a nyemciishik mo kas. Nii le gwar mini dee a ngu tap kè niyee mo, ki-shidaar-shidaar be wurii naa nc`in dak diiret mo, nniyee mo. Putughup kè ngo mini, ba nin nkyam cighir kas, ki-zak, ba wurii c`in dung ngurum mo kas.

¹⁸Diiret, a ni a mbii di nyem di moo kop cirem mu tongriyang ndighin putughup k̀ gurum mo, mon ndiip ni.

Jemis 4

¹A me moo j̀i k̀lek, k̀jighir nwun ye? Wuu lek k̀shak, a mpeedi kyaghar diibish mo nkaa lek ndighin putughup fuu mo.

²Wuu kyaghar mbii mo, amma ba wuu kat kas, mpeemini, be wuu tukáa. Wuu c̀in zughur k̀mbii mo, amma ba wu kat kas, mpeemini be wuu jighir k̀shak. Wuu lek k̀shak zak. Ba wu kat mbii diisi mo kas, a mpeedi ba wu dang mo pe Naan di kas.

³Mmee naar be wuu dang pe Naan di, amma ba wu kat kas, a mpeedi wuu dang mo a ndighin ar diibish. Wuu dang mo a mpeku wu tu di ndighin ar din nkan, di mo a mu kyaghar k̀nan fuu mo.

⁴Wun a kaa mat di moo c̀in ngaa si. Wu man nee, katdang gurum k̀ribet dee a shaar mu yil diisi, be ngo mini k̀ribet dee a shaarlek k̀Naan. Mpeemini, koo a weye, di wuri ribet dee a shaar mu yil diisi, be wuri leshin dee a shaarlek k̀Naan mm̄ini.

⁵Wu pan nee, po di mo k̀ten ran ni ndighin takarda k̀Naan, nin ndee a buu aa? Di mo ran nee: "Riin di Naan wuri le ndighin putughup fuu mo, ni gam k̀ zughur hakyeng."

⁶Amma diiret di Naan wuri cin mm̄un, ni bal met kyaghar diibish di mo ndighin putughup funu mo. Ni a kaadi mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan si nee: "Naan wuri kwar nyemroghop mo, amma wuri c̀in diiret nyem di mo sham k̀káa furu mo."

⁷Mpeemini, wan kin sat nwun nee, wu sham k̀káa fuu mo ntoghom k̀Naan. Wu kwar Shetan, be wurin nsu yit wun di.

⁸Wu j̀i kus k̀Naan, be Naan wurin nj̀i kus k̀wun zak. Wu vvang sar fuu mo, wun nyemshikbish mo. Wun nyem di wun k̀ putughup mo vul-vul, wu pwat k̀ mbii diibish di mo ndighin putughup fuu mo, ku wu dee di a diibang.

⁹Ni ret ku wu kat putughup diiwuwat, k̀wu wal mpee shikbish di wuu ten wu c̀in mo. Wu yit ku shwar fuu mo cighir dee a maap, k̀retnyit fuu mo dee a mbii wat putughup.

¹⁰Wu sham k̀káa fuu mo ntoghom k̀Naan, be wurin ndiyeep wun zak.

¹¹Dyemnaa fina mo, taji wu katpo diibish nkaa shak kas, koo a weye di wurii katpo diibish nkaa dyemnighin fir̄i, koo tokdiyeel nwuri, be gwar minii kat po diibish a nkaa waar ni. K̀wurii dee a ngutokdiyeel nkaa nwaar ni zak. Amma katdang mee gurum tokdiyeel waar ni, be ba gwar mini c̀in mbii di waar ni sat kas, amma wuri leshin a ngutokdiyeel mm̄ini.

¹²A Naan mm̄ishin, di wuri cin waar ngurum, k̀a wuri mm̄ishin, di wurin ntokdiyeel ngurum mo jir. A wuri a di wuri k̀bal mpee bam gurum mo, k̀wuri k̀bál mpee le ku gurum mo muut zak. Wugha a weye di aa tokdiyeel dyemnighin fugha ye?

¹³Wu kilingpo fina, wun nyem di wuu sat nee, "Dadaar, koo bitsi, be mun nyaghal mbít-mbít ku mu so ndighin birni diisi, ku mu hos bit di, ku mu c`in nwor, ku mu kat shaghal di."

¹⁴Amma wun shikáa fuu, ba wu man mbii di nin nc`in dadaar kas. Seen fuu ni a kaa me si ye? Seen fuu ni mo a kaa vuun si, di ni j`i put, amma ndighin rep pee lee, be ni del so lagham.

¹⁵Amma ni ret ku wu sat a nee, katdang Naan ribet ki, katdang be mun di ki-seen, be mun nc`in mbii diisi, koo diisi.

¹⁶Har yaksi, wuu sat a diyeepkaa dak, ki-wuu sat a canjagham dak. Kiyeeet ki-canjagham diisi, ba ni ret kas koo diben.

¹⁷Koo a weye di wuri man mbii di ni ret ku wuri c`in, dang ba wuri c`in kas, be ngo mini c`in a shikbish mmimi.

Jemis 5

¹Wu kiling wan yaksi, wun nyemlong mo. Ni ret ku wu wal ki-maap mpee jeel di mon ndung j`i nkaa wun.

²Long fuu ni mon ndee a diiwam, ki-ndukup mon nse nli fuu diiret ni mo.

³Azurfa, ki-zinariya ki-shaghal fuu ni mon nnaatnjileng. Naatnjileng ki-shaghal fuu diisi ni mo, mo dee a mbiikam nee, kaadi shaghal fuu diisi ni mon nnaatnjileng si, be nan fuu mon ncaan a kaadi wus ki-caan mbii mo si zak. Wuu sok long fuu mo yaksi, ntiit ki-di yil ni kus ki-kyes.

⁴Wuu c`in dung nyem di moo c`in dak ndighin maar fuu mo, wu kwar kwat mo ntiit-ntiit ki-dak di mo c`in nwun. Mpeemini, be moo wal pe Daa Naan di, mpeku wuri bam mo di. Yaksi, wal furu ni ki-wul nkom ki-Naan di a wuri ki-mbii mo jir nsar firi.

⁵Wuu ten wu tong ndighin long mu yil diisi, ki-wuu ten wu c`in mbii di wu naa ni ret nwun nyit. Wuu dak suk, ki-wu mwaghal kaa randong di moo gong parpuus di mon nfet mo si.

⁶Wuu tokdiyeel diibish nkaa nyem di ba mo c`in mee mbii diibish kas. Wuu twa nyem di ba ji mo mak bam sut kas.

⁷Mpeemini, dyemnaa mo, wan kin sat nwun nee, wu gung har pardi Daa Jesu Kristi wurin mbaaj`i ndighin yil diisi. Wu pan nyemmaar mo, wu naa kaadi moo gung di si, moo gongpee, ki-moo tap ki-maar furu mo, har pardi fwan j`i wul, ki-har pardi diip diben ni j`i wul zak.

⁸Ni ret ku wun, wu gung kaa nyemmaar mo si. Wu dak putughup fuu mo, ki-wu dar bal-bal, mpeedi puus di Jesu Kristi wurin mbaaj`i ni wul kus.

⁹Dyemnaa mo, taji wu katpo ndagham-ndagham nkaa shak kas, mpeku taji mo tokdiyeel nwun kas. Wuu naa, ngutokdiyeel ni wurii dar kus.

- ¹⁰Dyemnaa mo, wu pan nyemsatpo k̀ Naan di gyet yam si mo. Gyet mo satpo ndighin sum k̀ Naan, har mo shwaajeel, amma jir kisi, be gyet mo gung ndighin shwaajeel ni. Ni ret ku wun, wu gung ndighin jeel ni kaadi gyet mo gung si.
- ¹¹Muu sat nee, mo a nyem di mo kat retnyit, mpeedi gyet mo gung har peekyes ni. Wu man po nkaa gung k̀ Joob, kaadi gyet kyam ni j`i taa nkaa wuri si. Wu man zak nee, gyet Naan le ku shwaajeel k̀ Joob ni waa j`i k̀-diiret nwuri. Azeen-nzeen Naan wuri k̀-putughup diiret mpee mun jir, k̀-wurii naajeel k̀-nyem firi mo zak.
- ¹²Amma mee mbii di ni met kaghar ni mo jir, dyemnaa mo. Taji wu bitemcuk shi dengnaan, koo shi yil diisi kas. Taji wu c`in tuwoorpo, koo shi sum k̀-nee mbii kas. Amma wu yit ku ii, fuu mo dee a ii, k̀-waash, fuu mo dee a waash, bejee dak, mpeku taji mo tokdiyeel diibish nwun kas.
- ¹³Katdang memee ndighin wun nkaa shwaajeel, be ni ret ku wuri c`in aduwa nNaan. Katdang memee ndighin wun kat retnyit, be wu yit ku wuri kwoop Naan.
- ¹⁴Katdang memee ndighin wun, di ba wurin nkagham kas, be wu yit ku wuri pet nyemnan mu (Ekhisya) nyemso ndang Naan mo, mpeku mo c`in aduwa din nNaan mpee wuri. Katdang mo doghom c`in aduwa ni, be mo pwos mwoor nkaa wuri ndighin sum k̀Daa.
- ¹⁵Aduwa di guruhoo moo c`in ni a shi zeen azeen-nzeen, be nin nle ku ngugok ni wuri bar. Naan wurin nle ku ngugok ni kat kagham hakyeng; k̀-kyatdang ngugok ni wuri k̀- c`in shikbish, be Naan wurin nfwo shikbish ni mo nwuri zak.
- ¹⁶Mpeemini, wan kin sat nwun nee, wu woo shikbish fuu mo nshak, k̀-wu c`in aduwa mpee shak zak. Mpeku wu kat kagham di ndighin shwal fuu mo.
- ¹⁷Gyet, Ilaija wuri a guruhoo kaa mun si, be wuri c`in aduwa azeen-nzeen, mpeku taji fwan j`i kas. Be aduwa di gyet wuri c`in ni, be mpee bit kun k̀- kaghar, be ba fwan j`i kas.
- ¹⁸Mbwoon mini, be wuri waa c`in aduwa zak, mpeku fwan j`i di, be Naan le ku fwan ni j`i, yil ni lok, har mbii mo yaa kaa.
- ¹⁹Dyemnaa mo, katdang memee ndighin wun taa mer ndighin ar di ni a mu zeen ni, be ni ret ku memee fuu mo fwan wuri baaj`i k̀-wuri di, ndighin ar di ni a mu zeen ni.
- ²⁰Ni ret ku wu man nee, koo a weye, di wuri baaj`i k̀-nee ngushikbish ndighin ar ni, be ngo mini bam seen k̀- ngushikbish ni ndighin muut, k̀-zak, be ngo mini le ku Naan wurin nfwo shikbish di mo des ngwar ni.

1 Pita

1 Pita 1

- ¹Wan Pita, laalop k̀Daa Jesu Kristi, kin ran po diisi ni, so pe wun nyem di Naan wuri k̀ten bihip wun, di wun a mizep ndighin yil diisi, ki-zak, wun a titiit ndighin yil mPontus, ki-Galati ki-Kapadosiya, ki-Eshiya ki-Bifiniya.
- ²Naan puun wuri k̀ten bihip wun, mpeku wu dee a nyem firi mo ntiit-ntiit ki-pan firi. Riin firi Diibang, ni le ku wu dee a nyem diibang mo, ki-wu kiling doo k̀Daa Jesu Kristi, mpeku toghom firi vvang wun dee di a diibang. Yit naajeel k̀Naan ki-zughum firi mo wurang ndighin wun.
- ³Mu kwoop Naan puun k̀Daa funu Jesu Kristi, mpeedi a mpee yit naajeel firi, dangbe wuri cin seen diipoo mmun ndighin Laa firi, kaadi wuri yaghal ki-Jesu a peemut si. Mu leyit nkaa seen diipoo diisi ni.
- ⁴Ki-zak, mu sekop di ba nin nkyam wam, koo dee a diibish kas. Naan wuri k̀tap dak mini le mpee mun ndighin dengnaan.
- ⁵Wun di Naan wurii fwang wun shibal firi, mpeedi wu cinzeen, parkyes k̀yil diisi, be wun nkat seen di Naan wurin nwoo ni agaak parpuus mini.
- ⁶Mpeemini wu c`in retnyit des, mpee mbii di Naan wuri tap dak mo le mpee wun ndighin dengnaan, koo di yaksi be wun ki-putughup diiwuwat mpee jeel di wuu shwaa mo. Wan man nee, jeel di wuu shwaa mo yaksi, a mpee reppee lee bejee.
- ⁷Mbii di ni le dang wuu naajeel diisi mo, a mpeku gurum mo naa di ne cinzeen fuu ni azeen-nzeen. Koo a zinariya, mbii di ni a mu yil diisi, be gurum moo kyam ret ki-ni a shi wus. Ni aasi ntiit-ntiit ki-cinzeen funu di ni met nzinariya. Mo nkaa kyam cinzeen fuu yaksi, mpeku parpuus di Daa Jesu Kristi wurin mbaaj`i, be gurum mo kwoop Naan, ki-mo cin diides nwuri mpee wun.
- ⁸Koo di ba wu naa Jesu Kristi wuri ki-yit kas, amma wu wal nwuri, ki-wu cinzeen zak. Ni aasi, be wun ki-retnyit hakyeng, di ba mee gurum mak sat ni kas.
- ⁹Katdang wu sat a ncinzeen ndighin Jesu Kristi dak, be wun a nkaa kat seen diiso ngaa-ngaa.
- ¹⁰Gyet be nyemsatpo k̀Naan mo satpo nkaa bam diisi di Naan wuri c`in mmun, di wuri k̀ten dak ni mpee mun. Nyemsatpo k̀Naan ni mo tap bihip shi dyen, mpeku mo man ar di Naan wurin nyaghal bam gurum mo di.
- ¹¹Gyet Riin k̀Daa Jesu Kristi ndighin putughup furu mo, gyet ni sat mmo jir nkaa jeel di Jesu wurin nyaghal shwaa, akudang wurii del ndighin diides firi. Gyet moo leyit mpee parpuus di mbii diisi mon ngam di.
- ¹²Naan wuri kam mmo nee, ba mon mmak naa gam k̀ni ndighin teer furu mo kas, amma a wuwun naa gam ni. Yaksi nyem di mo satpo diiret ni nwun, mo k̀ten sat

mbii mo nwun jir, kaadi Riin k̀Naan di wuri tong adeng sham, wuri c`in bal mmo si. Nyemlop k̀Naan mo shikaa furu, mo ribet naa mbii diisi ni mo.

¹³Mpeemini wu dak pan fuu mo, mpeku wu dar di bal-bal mpee c`in dak k̀Naan. Wu tap k̀kaa fuu mo riret, k̀wu leyit di a nkaa diiret di Naan wurin nc`in nwun parpuus di Daa Jesu wurin mbaaj`i zak.

¹⁴Wu sat a nk`ing doo k̀Naan, k̀wu c`in mbii di wuri sat mo. Taji wu waa wu baa shibwoon mpee c`in mbii diibish, di gyet moo shwat nwun akudang wuu man po k̀Naan kas.

¹⁵Ni ret ku wu man nee, Naan di wuri p`irep wun ku wu dee a nyem firri mo, wuri a Naan diibang. Ni a ting, be wu yit ku mwaan fuu mo dee a diibang ndighin mbii mo jir.

¹⁶Ni a ntiit-ntiit k̀mbii di mo k̀ran ndighin takarda k̀Naan si nee, "Wu yit ku mwaan fuu mo dee a diibang kaadi wan a diibang si."

¹⁷Wuu pet Naan a puun fuu, mpeemini be ni ret ku wu k`ing wuri, k̀wu cin diides nwuri, k̀wu mwaan ndighin dyen diiret ndighin mbii di wuu c`in mo jir. Kaadi wuu tong di ndighin yil diisi, mpeedi Naan wurin ntokdiyeel nkoo weye a ntiit-ntiit k̀mbii di guruh c`in.

¹⁸Wu man nee, Daa Jesu wuri seet wun, a mpeku wuri put di k̀wun ndighin waar diibuu mu guruh di gyet puun fuu moo c`in. Ba Daa Jesu wuri seet wun a shi zinariya, koo azurfa di moo wat si kas,

¹⁹amma wuri ang wun a shi toghom firri di nii kirim zam. Jesu wuri dee a kaa tum di mo b`ip ni, mpeku mo can ni kaa mbiizughum si, wuri di ba wuri k̀mee shikbish, koo mee rap kas koo diben.

²⁰Naan wuri k̀ten sat mbii diisi aasi, akudang wurii leyil diisi, nee, Jesu wurin mbam guruh mo a ndighin ar diisi. Yaksi, kaadi yil ni kus k̀kyes, be Naan kam Jesu mmun agaak mpee wun.

²¹Ndighin Jesu, be wu cinzeen nNaan di wuri yaghal k̀wuri a peemut, k̀wuri cin diides nwuri zak. A mpeemini, be wu cinzeen nNaan, k̀wu leyit fuu mo a nkaa wuri.

²²Wuu ten wu le putughup fuu mo dee a diibang, mpeedi wuu c`in mbii di azeen, di po Naan ni sat ne wu c`in mo, k̀azeen-nzeen, wuu wal nyemso ndang Kristi mo. Mpeemini wan nkaa sat nwun nee, wu walnshak shi putughup fuu mo, k̀bal fuu mo jir.

²³Taji wu mander nee, moo baa laa wun di mpoo a buu kas, amma mpee bal di ni ndighin po firri di ni j`i k̀seen. Ba mee mbii mak wat po firri ni kas, nii tong di har ngaa-ngaa. Ba a nyem diimumurap mo laa wun yaksi kas, amma a Naan di ba wurii muut kas, a wuri cin seen diisi ni nwun.

²⁴Gyet yam be mo ran ndighin takarda k̀Naan nee: "Gurum mo jir mo a kaa shit di nii fii si, men furu ni a kaa pel di nii cighir fii kɩtak-kɩtak si, mpee reppee lee, be shit kɩpel moo fii."

²⁵Amma po k̀Naan ni di har ngaa-ngaa. Po diisi ni a po diiret di muu sat ni nwun.

1 Pita 2

¹Kaadi Naan wuri k̀ten cín seen diipoo diisi nwun, be ni ret ku wu pwat kɩmbii diibish mo ndighin seen fuu mo jir. Taji wu baa wu c̀in dung di kas. Taji wu dee a nyem di moo satpo, dangbe mo waa cighir c̀in mee mbii diidik kas. Taji wu leyit nkaa mbii k̀mee gurum kas. Taji wu katpo diibuu nkaa gurum mo kas.

²Amma ni ret ku mwaan fuu ni dee a kaa mu jep di mo laa mo mpoo, di moo tang a wur pe nighin furu mo shidaar-shidaar si. Ni ret ku neen am tu wun mpee wur di ni azeen-nzeen. (Shii k̀mini, a po k̀Naan di nin ncín bál nwun shidaar-shidaar, har parpuus di Naan wurin mbam wun.)

³Ni ret ku wu sat a tang po k̀Naan shidaar-shidaar, mpeedi wuwun shikaa fuu wu man nee, Daa funu Jesu Kristi wuri wal mmun zam.

⁴Mpeemini, wu j̀i kus k̀Daa Jesu Kristi, di wurii cín seen ngurum mo. A wuri a jwak di nii seen diiso ngaa-ngaa, di gurum mo kwar ni kaa mbii di ba nii koghop ni kas si. Amma Naan bihip wuri, mpeedi pu Naan di, be wuri kɩkoghop ni hakyeng.

⁵Wun shikaa fuu wun kɩseen, mpeemini ni ret ku wu dee a kaa jwak di Naan wuri diklu dishik si, mpeedi Riin firi diibang wuri ndighin wun. Wun a nyem di Naan wuri k̀ten bihip wun, mpeku wu dee di a pris firi mo, mpeku wu c̀in dak firi di shi putughup mindong ndighin ar di ni shang nwuri, mpee sum k̀Jesu Kristi.

⁶Gyet mo k̀ten ran ndighin takarda k̀Naan, di Naan sat nee: "Wu naa wan nkaa le mee nh̀k ndighin Zayon, mpeku lu fina dar di hakyeng. Koo a weye di cinzeen nwuri, be ba ngo mini nkɩing yitluwaan kas."

⁷Wun nyem di wuu cinzeen ndighin wuri, be wuri kɩkoghop ni pe wun di hakyeng. Amma nyem di ba mo cinzeen nwuri kas be nee: "Nhik di gyet nyem diklu mu kwar, a ni yaghal dee a nhik di lu nii dar nkaa ni."

⁸Mo waa baa ran ndighin takarda k̀Naan ni nee, "Diisi ni a nhik di ni le gurum mo canshii har mo pal." Mbii di ni le dang gurum mo canshii har mo pal, ni a mpeedi mo kwar c̀in mbii di po k̀Naan sat ne mo c̀in. Naan wuri k̀ten sat yam-yam ne ninندن aasi.

⁹Amma pe wuwun, be wun a dang di Naan wuri k̀ten bihip. Kɩ-wu dee a pris di moo c̀in dak mishkagham diides. Wun a dang di Naan wuri tap bihip wun le nshin. Wun a nyem di Naan wuri k̀ten kyak wun mpee sum firi. Naan wuri bihip wun, a mpeku wu sat di agaak mbii diides diiret, di wuri k̀ten c̀in mo nwun, kaadi wuri put kɩ-wun ndighin peenkoo, kɩ-wuri j̀i kɩ-wun mpeku wu mwaan di ndighin peebang firi, diisi ni aapo ngurum mo zam.

- ¹⁰Gyet yam be ba wun a nyem k̀Naan mo kas, amma yaksi, wun a nyem firri mo. Gyet yam be ba wu man yit naajeel k̀Naan kas, amma yaksi wu man yit naajeel firri. Ni ret ku nyem k̀Naan mo c̀n diides mmishkagham mo, k̀nyem di moo c̀in mulki nkaa mo jir.
- ¹¹Wun di wan wal nwun mo, taji wu mander nee wun a mizep mo, di ba wuu tong a vit ndighin yil diisi kas, mpeemini be wan kin dang pu wun, taji wu lesuk fuu mo ndighin shikbish, di putughup fuu moo ribet c̀in ni kas. Mpeedi kyeet k̀mbii mini moo ribet wat seen fuu mo.
- ¹²Wu sat a mwaan-mwaan di ni ret nyit k̀nyem di ba mo a nyem k̀Naan mo kas, mpeku koo di gurum moo satpo diibuu nkaa wun, be mo naa mbii diiret di wuu c̀in mo, mpeku mo cighir, ku mo kwoop Naan di parpuus di wurin nj`i naa mun.
- ¹³Mpee sum k̀Daa funu Jesu Kristi, be wu sham k̀kaa fuu mo nder k̀nyem di Naan c̀n iiko mmo ndighin yil diisi. Wu c̀n diides mmishkagham di wurii naa gurum mo jir.
- ¹⁴Ki-wu kiling gofna mo, di mo k̀ten bitip mo, mpeku mo kar nyem di moo c̀in mbii diibish mo di.
- ¹⁵Nin nret nNaan nyit, kat mwaan funu mon ndire, mpeedi katdang mwaan fuu mo a ndire, be wun nle ku nyemdiimwen di ba mo man mee mbii kas, nyem di moo satpo diibuu nkaa wun, mon ndok titik.
- ¹⁶Wun a nyem di ba wun a shishaghat kas, amma koo di ba wun a shishaghat kas, be taji wu sat nee, katpee fuu ni c̀npee nwun mpee c̀in shikbish kas. Amma ni ret ku wu mwaan-mwaan diiret mu kirom k̀Naan mo.
- ¹⁷Wu c̀n diides ngurum mo jir. Wu wal ndyemndighin fuu di mo a nyemso ndang Kristi mo jir, ki-wu sat a nkiri Naan. Wu c̀n diides mmishkagham di wurin mpee fuu.
- ¹⁸Wun di wun a kirom mo, wu sham k̀kaa fuu mo nder k̀nyemlu fuu mo, ki-zak, wu c̀n diides mmo ndighin mbii mo jir. Ni a ting ku wu c̀n diides mmo, koo di moo biyaal, koo di ba moo naa wun nyit kas, be ni ret ku wu kiling mo.
- ¹⁹Ngo di wuri gung ndighin shwaajeel, be ngo mini man nee, gung ndighin jeel nii ret nNaan nyit. Koo di gwar nii shwaa jeel ni, katdang ba a mpee mee mbii diibish di wuri c̀in kas. Ni ret ku a ngo mini kat pitang pe gurum mo di.
- ²⁰Amma gwar di wuri gung ndighin shwaajeel a mpee mbii diibish di wuri c̀in, be cirang dang wu naa mini a kaa mee mbii diiret pitang wuri si ye? Gwar mini lap a kwat k̀mbii di wuri k̀ten c̀in. Amma gwar di mo c̀n jeel nwuri a mpee mbii diiret di wuri c̀in, dangbe wuri gung ndighin jeel si, ni ret ku a gwar mini kat pitang pe Naan di.
- ²¹Naan di wuri pirep wun, ku wu dee a nyem firri mo, a wuri le, mpeku wu shwaajeel diisi mo, koo di wuu c̀in mbii mo ndire-ndire, mpeedi Daa Jesu Kristi shikaa firri wuri shwaajeel mpee wun. Ni ret ku wu mwaan a ndighin shiimwaan firri.

²²Ba gyet Jesu wuri c`in mee shikbish kas koo diben. Ba wuri num mee gurum kas.

²³Koo di gyet gurum mo fulup wuri, ɓe ba wuri lap mmo shi fulup zak kas. Koo di gyet wuri shwaajeel nsar k̀gurum mo, ɓe ba wuri sat ne wuɗin nkwaɗ mo shi jeel zak kas. Amma gyet wuri lekáa firri a ndighin sar k̀Naan di wurin ntokdiyeel ngurum mo ndire-ndire.

²⁴Jesu shikáa firri, wuri mang shikbish funu mo le nkaa shin, kaadi gyet mo pwas wuri nkaa shiyeepyoghom, mpeku mu ɗee di a nyem di ba mu kudi muu mwaan ndighin shikbish kas, amma muu mwaan a ndighin ar seen, mpeku mu c`in mbii diiret di. Mpee láa di Jesu wuri kat, ɓe mu ɗee a diibar.

²⁵Gyet yam ɓe wuu ɗee a diilɗagham kaa tum di mo so lagham si, amma yaksi wuu baa wu j`i. Wu mwaan a ndang ngukiyeer fuu, wuri di wurii tap k̀wun zak.

1 Pita 3

¹Wuwun mat mo, ni ret ku wu sham k̀káa fuu mo nder k̀mish fuu mo, mpeku katɗang mee mish di ba wuri cínzeen po k̀Naan kas, meebe wurin ntuwap, ku wuri cínzeen di po k̀Naan, mpeedi mwaan k̀mat ni a diiret, koo di ba mat ni wuraa satpo Naan mmish ni shi po kas.

²Mpeedi mish fuu moo leyit, ku mo naa mwaan fuu mo di, kyet mwaan fuu ni mo a diiret aa, koo a diibish ye. K̀zak, moo naa kyet wuu c`in mbii di Naan wuri sat ne wu c`in aa, koo wuu c`in kas ye?

³Taji wu ɗee wu pan a nkaa ar di wun nlop léé mo nkaa suk fuu mo shidaar-shidaar kas, shii k̀mini, wu ɗee mpan jwat, kaa tepkáa, k̀lop mbiikom, k̀lop mbiitook mu zinariya mo si. K̀zak, lop léé diikirim mo nkaa suk fuu mo.

⁴Amma wu yit ku ret fuu, ni put a ndighin putughup fuu mo shidaar-shidaar. Wu gung mbii mo, k̀wu sham k̀káa fuu mo zak. Mpeedi kiyeet k̀ret mini, nii koghop ni zam pu Naan di, kaa mbii diiret si.

⁵Wu c`in pan nkaa mat diyam-yam mo, di gyet moo leyit furu a nkaa Naan. Gyet shiimwaan furu mo, ni le ku mo ɗee a mat di ret mo, mpeedi mo sham k̀káa furu mo nder k̀mish furu mo.

⁶Seera, wura ɗee a mee mbiikám. Gyet wuraa mwaan ndighin ar mwaan diiret, har wuraa pet Abraham a Daa fiɗa. Katɗang wun wu mwaan ndighin shiimwaan fira, ɓe wun a jep fira mo azeen. Wu gung. Taji wu ribet ku mee mbii le kiirmuut nwun kas.

⁷Wuwun mish mo, ni ret ku wu tong k̀mat fuu mo ndighin ar di ni ret, mpeedi wu man nee, ba mat mo k̀bal a kaa mish mo si kas. Mpeemini wu cín diides mmo, mpeedi wun k̀mo, wun ashak. Wun nkaa tap k̀seen di Naan wuri cín nwun nzughum. Katɗang wu c`in mbii mo a ndighin ar diiret diisi, ɓe ba mee mbii mmak le ku aduwa fuu mo ɗee a buu kas.

⁸Po fina dii mu kyes nin ndiisi, ni ret ku po fuu mo dee a diimindong, ki-zak, wu naajeel ki-shak, wu walnshak, nyemso ndang Jesu mo, mpeedi wun a dyemnihinshak mo ndighin Kristi. Wu fwangshak, ki-wu sham ki-kaa fuu mo.

⁹Katdang mee guruh c`in mbii diibish nwun, be taji wu kwat mini shi mbii diibish zak kas. Katdang mee ngo satpo diibish nkaa wun, be taji wu fulup gwar mini kas, amma ni ret ku wu le diiret nkaa nyem mini mo, mpeedi mbii di ni le dangbe Naan wuri pirep wun, ku wu dee a nyem firi mo, a mpeku wuri le diiret di nkaa wun.

¹⁰Mo ki-ran ndighin takarda ki-Naan nee: "Katdang mee ngo ki-ribet tong shang-shang ndighin seen diiret, be taji gwar mini kudi ki katpo diibish kas. Taji gwar mini c`in dung kas.

¹¹Ni a ting, be gwar mini yit c`in mbii diibish mo jir. Amma ni ret ku gwar mini c`in a mbii diiret mo bejee dak. Ni ret ku wuri sat a ntang tongriyang har wuri kat ni zak, mpeku wuri kat tongriyang di pu Naan.

¹²Naan wurii tap ki-nyem di moo c`in mbii diiret mo, shidaar-shidaar, ki-Naan wurii kiling aduwa furu mo. Amma nyem di moo c`in mbii diibish mo, be Naan wurii kwar mo."

¹³Katdang wun nkaa gung, mpee c`in mbii diiret mo, be a we mmak tuwaas wun ki-mbii diibish ye?

¹⁴Amma katdang wuu shwaajeel a mpeedi wuu c`in mbii diiret, be Naan wurin nle diiret nkaa wun, mpeemini be, taji wu kiir nyem di moo ribet c`in mbii diibish nwun kas. Taji wu an suk kas.

¹⁵Amma ni ret ku wu leyit a nkaa Kristi bejee. Wu yit ku wuri dee a mishkagham ndighin putughup fuu mo, ki-ndighin mbii di wuu c`in mo jir. Wu tong shi dak suk, koo a pirang ye, mpeku wu man mbii di wun nsat di.

¹⁶Wu sham ki-kaa fuu mo nder ki-nyem di moo c`in tal diisi mo pe wun di, ki-zak, wu c`in mbii di wu naa ni ret ndighin putughup fuu mo shidaar-shidaar. Mpeku katdang guruh mo katpo diibish nkaa mise fuu diiret mu nyemso ndang Jesu Kristi, be yitluwaan yaa mo di.

¹⁷Ni ret met mpeku guruh shwaajeel mpee c`in mbii diiret, katdang ni a shi ribet ki-Naan, ni ret met ndi guruh nshwaajeel a mpee diibish di wuri ki-c`in.

¹⁸Daa Jesu Kristi wuri shwaajeel a mpee shikbish funu mo yit mindong, be wuri kyes dak mu vwang shikbish funu mo. Yit mindong be ngo din ndire wuri muut mpee mun nyemshikbish mo, mpeku wuri ji ki-mun di kus ki-Naan. Gyet guruh mo tu wuri ndighin nan, amma Naan le ku wuri yaghal a peemut ki-seen.

¹⁹Kaadi Jesu wuri kudi ndighin iiko mu riin firi, be wuri so satpo Naan riin di mo a shishaghat, di mo a peemut mo.

²⁰Riin diisi mo a riin di gyet mo kwar kilingpo ki-Naan, kaadi gyet Nowa nkaa dak jirgi am diides. Jir kisi be gyet Naan wurii sat a ngung ki-mo dak. Gyet mmini, be

gurum mo a kong bejee ðak, ði mo ndighin jirgi ni, har ba am tu mo kas. Gyet gurum ni mo a pokun bejee.

²¹Am ði gyet mo ðel ndighin ni, ni ðee a koppee k̀ baptisma. Mo bam wun mbut shikbish fuu mo, a mpee baptisma, mpeedi gyet Daa Jesu Kristi wuri yaghal a peemúut. Sughup ði gyet mo sughup wun, kaadi gyet mo c`in baptisma nwun si, ba ni a mpeku wuri vwang putughup fuu mo ðee ði a ðiibang bejee kas. A mpee yaghal k̀ Daa Jesu Kristi a peemúut, ðang wu kat bam ndighin shikbish fuu mo.

²²Daa Jesu wuri k̀ten k̀aa ndighin ðengnaan. Yaksi be wurii tong a nsarse k̀Naan. Wuri a mishkagham nkaa nyemlop k̀Naan mo, k̀mbii mo jir ði moo iiko.

1 Pita 4

¹Kaadi gyet Jesu wuri shwaajeel ndighin nan, ni aasi be ni ret ku wun wu ðak suk fuu mo, mpeku wu shwaajeel ði ndighin nan kaadi gyet wuri shwaa si zak. Mpeedi koo ngo ðiðang ye, ði wuri shwaajeel ndighin nan ðiisi, be wuri yit shikbish.

²Yaghal nyaksi, taji wu yit ku kyaghar mu putughup fuu mo se koghorong nkaa wun kas, amma ni ret ku wu c`in a mbii ði Naan k̀ribet ku wu c`in shidaar-shidaar.

³Wuu ten wu watpee ðes nkaa c`in mbii ðiibish, kaa nyem ði ba mo man Naan kas, moo c`in si. Taji wu c`in mbii mini mo kas. Gyet yam be wuu mwaan a ndighin kyaghar mu nan fuu mo, ba gyet tong fuu ni mo ret kas. Gyet kyaghar mu nan ni mo se koghorong nkaa wun. Gyet wuu sat a nshwaamwos, ku ni yughur wun ði ðak, shidaar-shidaar be wuu kuur ashak mpee shwaayughur, ði har gyet wuu seyil nk`um mo, jir mbii ðiisi mo, be Naan wuri kwar mo hakyeng.

⁴Amma yaksi, ba wu kuði wuu c`in mbii ðiibish si mo ashak k̀- mo kas. Ni aapo ngurum mo, mpeedi ba wu kuði wuu c`in mbii ðiisi mo ashak k̀- mo kas, mpeemini be moo k̀ass wun.

⁵Amma parmeeci, be nyem ðiisi mon ñdar ntoghom k̀Naan, ku wuri tokðiyeel ði mmo, mpee mbii ði mo c`in mo ndighin yil ðiisi. Ba pee ni kuði jong-jong kas, aku Naan tokðiyeel ði mmo, nyem ði mo kuði k̀- seen ndighin yil ðiisi, k̀- nyem ði mo k̀ten murap mo.

⁶A ni le ðang mo satpo Naan ni nyem ðiimumurap mo, a mpee ku riin furu mo kat seen ði, kaadi Daa Naan wuri k̀- seen si.

⁷Pardí yil ðiisi nin nkyes, ba ni k̀j`i wul kas, mpeemini wu tap k̀- k̀aa fuu mo, k̀- wu ðar ði bal-bal, mpeku wu mak c`in aduwa ði.

⁸Mbii ði nii koghop ni met jir ni a nee, wu sat a walnshak shi putughup mindong shidaar-shidaar. Mpeedi katðang wuu wal ngurum mo, be ba wun nsat a pan shikbish ði mo c`in mo nkaa wun kas.

⁹Wu wang polu fuu mo nshak. Wu c`in mbii ngurum a shi putughup mindong.

¹⁰Naan wuri le ðiiret nkaa wun ndighin ar mo shini-shini. Wuri c`inbal ngurum mo mpee c`in ðak mo shini-shini. Mpeemini, be ni ret ku koo weye, be wuri c`in ðak ni

ndighin ar diiret. Ni ret ku wuri c`in dak ki-bal di Naan k`le ni nsar fuu, mpeku wu bam gurum mo di.

¹¹Katdang Naan wuri cin a iiko mee gurum dii mu katpo ngurum, be wu yit ku gwar mini sat a po di ni put pe Naan di. Katdang Naan wuri cin mmee gurum, a iiko dii mu c`in dak mpee niyee mo, be wu yit ku wuri cin diides nNaan mpee mbii mo jir, ndighin Jesu Kristi. A wuri a ngo di wuri ki-diides ki-iiko har ngaa-ngaa. Amin.

¹²Wun di wan wal nwun, taji ni dee nwun a mbii aapo kas, mpeedi wu del ndighin jeel diinaat mo des. Mbii diisi mo kat wun, a mpeku mo kyam cinzeen fuu di ndighin Naan. Mpeemini taji wu pan ne jeel di mo j`i nkaa wun ni, mo a mee mbii diidik kas.

¹³Wun a nkaa balkaa ndighin jeel di gyet Daa Jesu Kristi wuri ki-shwaa, mpeku parpuus di gurum mon nnaa diides firi agaak, be wun ngam ki-retnyit.

¹⁴Katdang gurum mo katpo diibuu nkaa wun, mpeedi wun a nyem mu Kristi mo, be wu c`in retnyit, mpeedi Riin k`Naan di wuri a diides hakyeng wuri ashak ki-wun.

¹⁵Amma katdang mee gurum shwaajeel a mpeedi wuri c`in mbii diibish, kaa tukaa si, koo c`in wat, koo ngule po ndighin mbii di ba miri dibut kas, ba kiyeet k`shwaajeel mini ki-mee mbii diiret dibut, di gurum mon nkwoop ni kas. Wu tap ki-kaa fuu mo. Taji mee ngo c`in mbii diibish, di nin nle ku wuri lap kiyeet k`kwat mini kas.

¹⁶Amma kat mee ngo shwaajeel, a mpeedi wuri a nguso ndang Kristi, be taji wuri kat yitluwaan kas, amma ni ret ku wuri kwoop Naan, mpeedi gurum moo naa wuri a ngo mu Kristi.

¹⁷Katdang pee ni wul di Naan wurin ntokdiyeel ngurum mo, be wuri nshee a nkaa nyem firi mo. Katdang Naan wuri nshee tokdiyeel ni a nkaa nyem firi mo, be a me nc`in ki-nyem di mo kwarpo k`Naan ye?

¹⁸Ni a riran ndighin takarda k`Naan nee: "Katdang nin nluk, mpeku nyem diiret mo kat bam, be a me nkat nyem shikbish di ba mo man Naan kas ye?"

¹⁹Mpeemini nyem di mo shwaajeel, di ni a shi ribet k`Naan, be ni ret ku mo sat a nc`in mbii diiret mo. Ki-zak, ni ret ku mo lekaa furu ndighin sar k`Naan di wuri le mo, ki-di wurii gam mbii mo jir. Mbii di wuri sat ne, wudin ncin mmo.

1 Pita 5

¹Wan ki-mee mbii mpee sat nwun, wun di wun a nyemnan mo ndighin Ekhisya. Wan shikaa fina, wan a ngunan kaa wun si. Gyet yam, be wan kin naa shi yit fina kiyeet k`shwaajeel di gyet Daa Jesu wuri shwaa, amma yaksi, wan kin balkaa ki-wun, mpeku mo naa diides k`Jesu di ni ndighin mun, di Naan wuri woo ni mmun agaak. A mpeemini, be wan kin dang pu wun nee,

²wu naa nyem k`Naan mo. Nyem di wuri le mo nsar fuu, mpeku wu tap di ki-mo. Wu tap ki-mo kaadi ngukiyeer tum wurii tap ki-tum firi mo si, mpeku taji mee mbii tung mo kas. Taji wu c`in dak ni a kaadi mee gurum sat ne, ting wu c`in si kas. Amma wu c`in dak shi putughup mindong, kaadi gurum ki-fes cin kaa firi mpee c`in dak si. Wu

lekáa fuu mo nkaa c`in ðak ðiisi ni. Taji wu ðee nleyit a nkaa shaghal ði gurun mon nkwat wun kas, mpeedi ni a mbii naashoop ku gurun ðee, ntang shaghal ndighin ðak kaa ðiisi si.

³Taji wu ðee nkám ðal fuu nkaa nyem ði Naan wuri le mo nsar fuu kas, mpeku wu tap ði k̄i-mo. Amma ni ret ku shiimwaan fuu mo ðee a mbii ði ni ret kám ngurum mo.

⁴Katðang mwaan fuu ni mo a ðiiret, be parpuus ði Daa Jesu Kristi, ði wuri a káa k̄i nyemkiyeer tum ni mo, wuri j`i put agaak, mpeku gurun mo naa wuri ði jir, be wurin ncín mee mbiizughum ði nii koghop ni hakyeng nwun nyem ði wu ðar ðal-ðal. Mbiizughum ðiisi ni a ðiiso ngaa-ngaa ði ba nin nkyam wat kas.

⁵Wun jepzhang mo, wu sham k̄i-káa fuu mo nder k̄i-nyemnan mo. Wun jir, wu cín ðiidès nshak, k̄i-wu tong shi ðak suk mpee c`in ðak nshak. Mpeedi ni a riran ndighin takarda k̄i-Naan nee: "Naan wuri kwar nyemroghop mo, amma wurii le ðiiret nkaa nyem ði mo sham k̄i-káa furu mo."

⁶Ni aasi be wan kin sat nwun nee, wu sham k̄i-káa fuu mo ntoghom k̄i-Naan ði wuri k̄i-ðal, mpeku wuri ðiyeep wun ði, katðang wuri naapee ni wul wurin nyit.

⁷Mbii ði moo daampee nwun jir, be wu le mo ndighin sar k̄i-Naan, mpeedi a wurii tap k̄i-wun jir.

⁸Taji wu ðee ntan kas, amma wu tong shi gongpee, mpeedi shaarlek fuu Shetan wurii mwaan mass-mass kaa mbwoor ði nii wal kaadi ni nkaa tang ngo ði nin nse.

⁹Wu ðar ðal-ðal. Taji wu cín pee nwuri kas. Wu sekiyeen k̄i-c`in ðak mu Naan bejee ðak. Taji k̄iirmuut yaa wun kas. Wu man nee, ðyemnighin fuu nyem k̄i-Jesu mo koo a neye ndighin yil ðiisi, be mon nkaa shwaajeel kaadi wuu shwaajeel yaksi si.

¹⁰Katðang wu shwaajeel ni mpee reppee lee, be Naan ði mbii ðiiret mo jir, moo put a pe wuri ði, wuri ði gyet wuri pet wun, mpeku wu tong ði ashak k̄i-Kristi ndighin ðiidès fri, ði ni so ngaa-ngaa. A Naan shikáa fri, wurin nj`i ðak wun. Wurin ncín ðal nwun, mpeku wu ðar ði ðal-ðal ndighin mbii mo jir.

¹¹Naan wuri le ku ðal fri ni ðee ashak k̄i-wun jir. Amin.

¹²A Silas bam wan mpee ran rep wasika ðiisi ni, nwun. Wan kin naa wuri a kaa ðyemnighin ndighin Kristi si, ði wurii koghop ni hakyeng, ði gurun mak gangkáa nkaa wuri. Wan kin ran po ðiisi mo nwun, a mpeku wan caa putughup fuu mo ði. Wan a nkaa sat zeen ni nwun agaak nee, Naan wuri le ðiiret nkaa wun.

¹³Ekitisya ði ni ndighin pee ðiisi nyil mBabilon, ði Naan wuri k̄i-ten bihip ni, kaadi wuri bihip wun si, moo tok k̄i-wun jir. Làa fina Maak wuri tok k̄i-wun zak.

¹⁴Wun zak, wu tok k̄i-shak ndighin wal, ku ni kám ði nee, wuu wal nshak kaa ðyemnighin ði moo so ndang Jesu ashak si. Wu yit ku riyang k̄i-Daa Jesu Kristi ni tong ashak k̄i-wun jir, wun ði wun a mu Jesu Kristi mo. Amin.

2 Pita

2 Pita 1

¹A wan Simon Pita, kirom ki-laalop k̀ Daa Jesu Kristi, wan ran wasika diisi so pe wun di jir, wun nyem di wun k̀ lap c̀nzeen di nin ntiit ki-munu, ndighin diiret k̀ Naan funu, ki-Ngubam funu Daa Jesu Kristi.

²Diiret ki-riyang mo dee a muu des hakyeng, ndighin man Naan ki-Jesu Daa funu.

³Naan ndighin diides mu man firi, be wuri k̀ ten bihip mun, mpeku mu tong di ashak ki-wuri ndighin diides firi, ki-ndighin diiret firi zak. A ndighin ar diisi, be wuri c̀ in dak ki-bal firi diides, mpeku wuri c̀ in mbii mo di mmun jir. Mbii di ba mun ki-mo kas, ku mu kat seen di, ki-mpeku mu mwaan di ndighin ar di ni shang wuri nyit.

⁴A ndighin ar diisi, be wuri c̀ in mbii mo mmun des, mbiizughum di gyet wuri k̀ ten sat ne, wudin ncın mmun. Wuri c̀ in mbii diisi mo jir, a mpeku ndighin mbiizughum diisi mo, be mu pwat aku ndighin mbii diibish, di mo di ndighin yil diisi, di gurum mo fes ribet mo. Amma wuri k̀ ten pirep wun, mpeku wu tong dyen di nNaan.

⁵Mpeemini, be wan kin sat nwun nee, kaadi wuu ten wu c̀ nzeen nJesu Kristi, be wu gung, mpeku shiimwaan fuu mo dee di a diiret hakyeng, ki-zak, wu gung ku wu man mbii mo di.

⁶Taji wu yit ni dee a man mbii mo bejee kas, amma wu gung ku wu yaasuk fuu mo di. Kaadi wuu gung mpeku wu yaasuk di, be wu dar bal-bal ndighin mbii diiret mo jir, ki-wu c̀ in diides nNaan.

⁷Kaadi wuu mwaan ndighin ar di ni shang nNaan si, be ni ret ku wu tap ki-shak a kaa dyemnighinshak mo si. Wu wal ngurum mo jir.

⁸Katdang wuu sat a c̀ in mbii diiret diisi mo dak, be ba man fuu di ni ndighin Jesu Kristi nin ndee a diibuu kas, amma seen fuu ni mon nlaa-laà diiret mo.

⁹Amma nyem di ba mo ki-dyen di ni a mu Naan kas, mo a kaa vum di ba moo naapee kas si. Mo mander nee, Naan wuri k̀ ten fwo di mmo mpee shikbish di k̀ mo c̀ in.

¹⁰Mpeemini, dyemnaa mo, wan kin dang pe wun, mpeku wu dar di bal-bal ndighin mbii diisi mo, mpeedi Naan wuri k̀ ten pirep wun, ki-wuri bihip wun, mpeku wu dee di a nyem firi mo. Katdang wuu c̀ in mbii diiret ni mo, be ba wun nkyam taa pal kas.

¹¹Ni aasi be, Naan wuri wang polu ni nwun, mpeku wu del di ndighin mulki k̀ Daa funu Jesu Kristi. Wuri di wuri a Ngubam funu. Mun ntong ashak ki-wuri har ngaa-ngaa.

¹²A Mpeemini, be wan kin sat nwun shidaar-shidaar, mpee lepan nwun nkaa mbii diisi mo jir, koo di wuu ten wu man mo, ki-kaadi wuu dar bal-bal ndighin zeen, di wu man mo.

¹³Kaadi wan kudi ki-seen ndighin yil diisi, be wan naa ni ret, mpeku wan lepan di nwun nkaa mbii diisi mo shidaar-shidaar, mpeku taji wu dee nsaam kas.

¹⁴Wan man nee, ndighin rep pee lee, be yak wan nyit nan mu yil diisi ni di, kaadi gyet Daa funu Jesu Kristi wuri kám nwan ne, wan c`in aasi.

¹⁵Wan ngung hakyeng, mpeku wan lepan di nwun nkaa mbii diisi mo koo pirang ye, koo abwoon di wan kin muut.

¹⁶Gyet yam be mu satpo nwun nkaa j`i k`Daa funu Jesu Kristi ndighin bal firi. Mbii di gyet mun nkaa sat ni nwun, ba ni a mee po tongdirem di mo put a ndighin pan mu gurum mo kas, amma mumun shikáa funu, be muu ten mu naa diides firi shi yit funu mo.

¹⁷Kaadi, gyet Jesu wuri lap diides k`-diihai, pu Naan di, be mun di gyet mu k`ing, kaadi Naan diides met jir wuri katpo nee: "Diisi a Làa fina, di wan wal nwuri. Di wuri c`in mbii di mo ret nwan nyit zam."

¹⁸Mun shikáa funu, gyet mun di ashak k`-Daa funu Jesu Kristi nkaa dengjwak k`-Naan, gyet mu k`ing d`o di ni tong a deng sham.

¹⁹Po k` nyemsatpo k`-Naan mo s`ghit kám mmun agaak nee, mbii diisi mo azeen-zeen. Ni ret ku wu lekáa fuu mo nkaa po k`-mo ni mo, mpeedi po mini, ni a kaa fitila di nii bangpee ndighin nkoo ne si, har kus k`-bitmang mu puus mmuni. Parpuus mini, kaadi zar mangbit ni káa put, be wu naa mbii mo agaak ndire-ndire ndighin putughup fuu mo aasi.

²⁰Mbii di ni k`-koghop ni met jir, be wan kin sat nwun nee, po di gyet nyemsatpo k`-Naan mo k`-ten sat ni, di mo a riran ndighin takarda mu Naan, ba mo put a ndighin pan mu gurum mo kas.

²¹Mpeedi po di gyet nyemsatpo k`-Naan mo sat, ba gyet ni put a ndighin pan mu gurum mo kas, amma gyet a Riin Diibang mu Naan, wuri del ndighin putughup furu, dangbe wuri le ku mo katpo di ni put a pe Naan di.

2 Pita 2

¹Amma gyet yam, be nyemsatpo mu dung mo yaghal di ndighin gurum ni mo, kaadi nyemsatpo mu dung mon ndel di ndighin wun si. Mon nc`in kám diibish, di nin nwat cínzeen k` gurum mo, har mon nciipo nkaa Daa Jesu Kristi nee, ba wudun man wuri kas. Wuri di gyet wuri ang mo ndighin shikbish furu mo, mpee mbii diibish di mon nkaa c`in ni. Be ndighin rep pee lee, be kwat di ni a mu jeel diides nin nj`i taa nkaa mo, har nin ntwá mo.

²Gurum mo des mon mmwaan ndighin shiimwaan furu di ni a mu naashoop. Har mon nle ku gurum katpo diibish nkaa zeen mu ar k`-Naan.

³Nyemsatpo mu dung ni mo, moo ribet mbii k` gurum mo aasisi, k`-mon nc`in dung mpeku mo num wun, ku mo kat mee l`bet di. Puyet di yam-yam, be Naan di wurin ntokdiyeel ngurum mo jir, wuri k`-ten dak shin, mpeku wuri cín kwat di mo mpee mbii diibish di moo c`in mo. Peedi seen furu nin nkyes di azeen-zeen, be ni k`-j`i wul kus.

- ⁴Gyet nyemlop k̀Naan di mo c`in shikbish, be ba Naan wuri kyee mo kas. Wuri yak mo be wuri fwo mo ndighin tughun di ni a mu aawus, a bubwaghat shi tisek di ni a mu shaghal, ndighin pee din nkoo di ni rap. Mon ntong a ndighin peemini har puus diyeel.
- ⁵Nyemdiyam, di gyet mo c`in shikbish, be ba Naan wuri kyee mo kas. Naan wuri le ku am diides ni j`i twa nyem di gyet mo kwar kiting doo firi jir. Gyet a Nowa bejee, di Naan tap k̀wuri, mpeku taji mee mbii tung wuri kas, mpeedi gyet Nowa wuri k̀satpo ngurum mo ne, mo c`in mbii diiret. Nowa wuri bar, k̀gurum mo povul.
- ⁶Gyet Naan wuri twa yil nSodom k̀nGomora shi wus, har mo dee a fwat. Yil diisi mo dee a mbiikam ngurum mo, nkaa mbii di ni nkat nyem di ba mo k̀Naan ndighin putughup furu mo kas.
- ⁷Gyet ntiit k̀mini, be wuri bam Lot di gyet wuri a ngo din ndire. Gyet shikbish di gurum mo c`in, ni fes daampee mputughup firi zam, mbii diibish di gyet nyemdiibish diisi moo c`in.
- ⁸Lot wuri a ngo din ndire. Gyet wuri tong ashak k̀nyemshikbish diisi ni mo, wuri naa mbii diibish di moo c`in shidaar-shidaar, k̀gyet wurii kitingpo k̀ mo diibish ni mo shidaar-shidaar zak. Shikbish di das mini mo c`in ni, ni fes wat putughup nwuri zam, mpeedi gyet wuri a ngo din ndire.
- ⁹Mbii di mo k̀ten del gyet yam ni mo, mo kam mmun nee, Naan wuri man ar di wurin mbam nyem firi mo di ndighin jwaan. Mbii diisi ni mo waa kam zak nee, Naan wuri man ar di wurin nkwat nyem c`in shikbish mo, di wurin nle mo nder k̀kar, har parpuus diyeel.
- ¹⁰Met jir, ni a mpee nyem di moo sat a nc`in mbii diibish dak, di nan furu nii naa nkyaghar ni, k̀mo waa kwarpo k̀Naan. Nyemkam dii mu dung diisi mo, mo bal mputughup, k̀ciishik zam. Ba mee kiirmuut k̀yaa mo mpee satpo diibuu nkaa riin diides di mo ndighin dengnaan kas. Moo sat a nkass mmo dak.
- ¹¹Nyemlop k̀Naan mo met nyemdung diisi mon mbal, be ba mo kass mo kisi ntoghom k̀Naan kas.
- ¹²Nyem diisi ni mo, moo satpo diibish nkaa mbii di ba mo manshii k̀ni ndire-ndire kas. Moo c`in mbii mo a kaa nyem di ba mo man mee mbii kas si. Moo c`in mbii mo a kaa luwayil mo si. Di mo laa mo a mpeku gurum mo yak mo twa din nluwa. Azeen-zeen moo twa mo a kaa luwayil mo si, di ba gurum mo kudi k̀kiting sum furu mo kas.
- ¹³Naan wuri kwat mo shi jeel, mpee jeel di gyet mumo k̀cin ngurum mo. Nyem diisi ni mo ribet a kiting shang mu seen diisi bejee, har moo c`in pak mbii ni mo a nnaar puus. Shiimwaan k̀mo ni mo, mo a mbii yitluwaan pe wun di. Moo tong ashak k̀wun mpee se mbiise, amma moo tap cighir mbwoon fuu, ku mo c`in mbii diibish di mo shang mmo di.

¹⁴Mo lepan furu mo a nkaa mat mo, mpeku mo c`in ngaa di ki-mo shidaar-shidaar. Ba c`in shikbish ni kyam mak mo kas. Kat mo naa nyem di ba mo dar bal-bal ndighin ar k`Naan kas, be mo num nyem mini mo, mpeku mo c`in mbii diibish di. Koo pirang ye, be moo leyt a nkaa mbii mu guruh mo. Gurum kaa mini mo si, be mon ntaa nder k`diyeel mu Naan.

¹⁵Mo yit ar din ndire ni, ku mo waa mwaan di a ndighin ar k`Balam laa k`Beyor. Gyet Balam wuri a ngo di wuri fes kiting shang mpee c`in mbii diibish, mpeku wuri kat shaghal di.

¹⁶Amma be mo gwak wuri mpee shikbish firi, har ntiit ki-mini, be jaaki firi di ba ni k`kyam katpo kas, be ni katpo nwuri kaa guruh si, har njaaki ni le ku wuri nook c`in kiyeeet k`shikbish mini.

¹⁷Das diisi ni mo dee a kaa dung di ba moo am kas si. Mo dee a kaa nluu di kut ki-mang ni del so ki-ni si, mpeku taji ni j`i ki-fwan kas. Naan wuri tap dak mee pee din nkoo le di mpee mo.

¹⁸Moo canjagham shi doo diibal nkaa po di ba mo ki-mee koghop ni kas koo diben. Mo gung mpeku mo num nyem di mo nkaa pwat ndighin nyem di ba mo man zeen ni kas. Mo gung ku mo dul nyem mini mo j`i c`in shikbish, di mo a mu ngaa, kaadi moo c`in si.

¹⁹Mo nkaa tuwoorpo shi sum mo nee, mo katpee mpee c`in mbii di moo ribet, amma mumo nyem di mo satpo mini, mo a kirom mu shikbish. Mpeedi koo a meye di ni dee a mishkagham nkaa nguruh, be ngo mini dee a kirom k`mbii ni.

²⁰Katdang guruh mo k`ten put ndighin mbii diibish mu yil diisi, di moo wat, mpeedi mo k`cinzeen Jesu Kristi, di wuri a Ngubam furu. Dangbe katdang mo waa cighir putughup, har ku mbii diibish mo waa yaa mo, ku mo se koghorong nkaa mo, be ni dee nee, ndighin peekyes ni, be mbii nin mbish aki-mo met din nshee ni.

²¹Katdang ni dee aasi, be gyal gyet mon nnook man ar din ndire ni, mpeedi ba ni ki-koghop ni, ku guruh mo man ar ni hakyeng, dangbe mo waa cighir putughup furu mo, har mo yit Waar k`Naan ni kas.

²²Mbii di ni kat mo, be ni kam mmun nee, sumpo diisi mo azeen di mo sat nee: "As waa baaso se mbii di ni k`fuut, ki-tughus di guruh ki-vwang, ni waa baaso biring ndighin book."

2 Pita 3

¹Wun di wan wal nwun si mo, diisi ni a wasika diivul, di wan kin ran ni nwun. Ndighin wasika diivul si ni mo, be wan kin lepan nwun nkaa mbii diisi mo, di wuu ten wu man mo, mpeku ni mii wun di, ku wu so di ndang Naan shi putughup diimindong.

²Wan kin ran mbii diisi ni mo, a mpeku wan lepan di nwun, ku taji wu mander kas po di pugyet nyemsatpo k`Naan diibang mo k`sat ni, ne nin nc`in. Taji wu mander Waar

di Daa funu Jesu Kristi, di wuri a Ngubam funu wuri sat nee, wu c`in mo kas. Gyet a wuri nkaa satpo ni nwun shipo k̀jɛplop firri mo, di wuri lop mo pe wun di.

³A po dɪn nshee di wan kɪn ribet sat ni nwun ndiisi. Wu man nee, kus k̀kyes mu yil ni, be guruh mon nyaghal yaa c`in mbii di ni shang mmo nyit. Nyem diisi ni mon nyaa shwar mu b́akpee,

⁴kɪ-mon nsat nee: "A me le d̄angbe ba Jesu Kristi wuri j`i, kaadi gyet wuri k̀ten sat si kas ye? Puun funu mo k̀ten murap, amma mbii mo di a kaa pugyet mo di si, ntiit k̀shee k̀yil ni, ba mee mbii k̀shee di kas koo dɪben."

⁵Nyem di moo satpo diisi, mo fes kwar a nyang. Mo man nee, gyet yam be Naan wuri le d̄eng kɪ-yil diisi a shi po di wuri sat. Wuri d̄ak yil ni shi am, be ni d̄ee nee, yil ni put a ndighin am.

⁶Ni aasi be, gyet Naan wuri tu yil dɪn mb́it m̄ini a shi am, kaadi gyet am diides, ni j`i paa yil ni jir si.

⁷Naan wuri k̀ten sat nee, d̄eng kɪ-yil diiyaksi mo, mon ntong di har parpuus di wus j`i caan mo jir hakyeng. Naan wuri yit yil ni k̀mbii di mo di jir, see puus ni wul di wurin ntokdiyeel nguruh mo jir, k̀wurin ntwā nyemdiibish di mo kwar k̄iting d̄oo firri jir zak.

⁸Wun di wan wal nwun mo, mee mbii mindong di ni k̀koghop ni, di ba ni ret ku wu mander nni kas. Ni a nee, pe Naan d̄i, be teer mindong ni a kaa bit mo dubu si, k̀zak, bit mo dubu, be ni a kaa teer mindong si. Mo a diimindong pe Naan di.

⁹Pak guruh moo pan nee, Naan wuri bes zam, mpeedi ba wurin nkaa c`in mbii di wuri k̀ten sat ne, mbii m̄ini mon nc`in kas. Ba ni aasi kas, koo dɪben, Naan wurii gung k̀wun, a mpeku wuri cɪnpee di nguruh mo, mpeku mo katpee tuwap di. Ba ni a d̄yen k̀Naan ku mee guruh lagham kas. Wurii ribet ku guruh mo jir, be mo tuwap.

¹⁰Jir kisi, katdang pee ni wul, be Daa Jesu Kristi wurin mbaaj`i. Wurin mbaaj`i a ndɪn mman! Kaa j`i k̀wat, di ba guruh mo lepan ne, mee wat nj`i kas si. Ntiit k̀m̄ini, be guruh mon nk̄iting mee d̄oo diibal, k̀d̄engnaan nin nlagham. Jir mbii di mo ndighin d̄engnaan, k̀di mon ndighin yil diisi, mon ncaan jir. Dangbe yil diisi k̀mbii di mon ndighin ni jir, mon nlagham.

¹¹Kaadi wun k̀man nee, mbii mo jir mon nlagham aasi, be ni ret ku wu d̄ak tong fuu mo, k̀wu tap di k̀shimwaan fuu mo. Ni ret ku seen fuu mo d̄ee a diibang, k̀wu lesuk fuu mo ndighin sar k̀Naan kɪn nd̄ing-nd̄ing. K̀wu k̄iting d̄oo firri ndighin mbii mo jir.

¹²Wu leyit nkaa parpuus di Naan wurin mbaaj`i ndighin yil diisi zak, k̀wu c`in mbii mo ndighin ar diiret, di nin nle ku puus m̄ini j`i wul di k̄itak-k̄itak. A puus m̄ini, a di d̄engnaan nin ncaan. Dangbe nin nlagham zak, k̀mbii di mo ndighin d̄engnaan jir k̀di mo ndighin yil diisi, mon nd̄ee a fwat, ba mee mbii nd̄ee di kas koo dɪben.

- 13** Amma Naan wuri k̀ten sat mmun nee, wudin mbaa dak mee dengnaan ki-yil diipoo mo di, a peedi mbii mo jir mon ndee di ndire-ndire. A mbii di muu leyit nkaa ni mm̄ini.
- 14** Wun di wan wal nwun mo, wan kin sat nwun nee, kaadi wuu gong puus mini, pardi Jesu Kristi wurin mbaaj`i, be wu gung ku mwaan fuu mo dee di a diiret, mpeku wu tong di riyang ndighin wuri.
- 15** Wu man nee, mbii di ni le dangbe Daa funu Jesu Kristi wuri gung, a mpeku wun wu katpee di mpee bar. Dyem̄nighin funu Pool, di mu wal nwuri, wuri c`in dak ki-seen di Naan cin nwuri, mpeku wuri kam mbii mo di nwun, kaadi wuri ran wasika firi nwun.
- 16** Ndighin wasika firi mo jir, be wuri k̀ sat mbii diisi mo nwun jir. Ndighin pak wasika firi ni mo, be ni luk mpeku gurun manshii k̀ pak po ni mo. Nyem di ba mo ki-seen kas, nyem di ba mo dar bal-bal kas, moo cighir ki-mbii di wuri sat ni mo. Kaadi mo cighir ki-po di mo ndighin takarda k̀ Naan si. Mbii di moo c`in diisi mo, moo dul a diyeel k̀ Naan j`i nkaa kaa furu mo.
- 17** Amma wun, di wan wal nwun mo, wuu ten wu man mbii diisi mo. Mpeem̄ini, wan kin sat nwun nee, wu tap ku taji nyem di mo kwar Naan, mo le ku wu taa wu pal ndighin shikbish furu mo kas. Taji wu cinpee mmo, ku mo le ku wu yaghal wu yit peedar fuu diiret ni kas.
- 18** Amma ni ret ku wu sekiyeen ndighin ar diiret, mpeku Daa funu Jesu Kristi, di wuri a Ngubam funu wuri kam diiret firi di nwun, diki-diki, mpeku wu sat a nwurang ndighin wal firi. Mu yit ku gurun mo cin diides di nwuri yaksi ki-har ngaa-ngaa. Amin.

1 Joon

1 Joon 1

- ¹Mbii di pugyet ni òn nshee, di muu kiting, di muu naa shi yit funu mo, har mu naa ni hakyeng, kɪ-zak, muu tuwaas shi sar funu mo, muu sat a po nkaa Po seen.
- ²Seen ni j`i put agaak kɪ-muu naa ni, har mun a langting mu seen ni. Muu sat a ni nwun shibal, po nkaa seen, seen òiso ngaa-ngaa, di gyet ni ashak kɪ-puun, har ni j`i put mmun agaak.
- ³Mbii di mu naa, kɪ-mbii di mu kiting, muu satpo nwun shibal a nkaa ni, mpeku wu òee di a shaarshak, kɪ-shaar ashak funu ni ashak kɪ-Naan puun kɪ-Làa firi Daa Jesu Kristi.
- ⁴Mu ran mbii òisi mo nwun a mpeku retnyit funu ni gam di hakyeng.
- ⁵A po di mu kiting nin nshee pu wuri di òisi, kɪ-mu sat ni nwun zak nee, Naan wuri a peebang, kɪ-ba mee peenkoo di òighin wuri kas koo òiben.
- ⁶Katdang mu sat nee, muu shaar ashak kɪ-wuri, òangbe muu mwaan òighin peenkoo, òe mu òee a nyemòung mo, kɪ-ba muu mwaan a òighin zeen ni kas.
- ⁷Amma katdang muu mwaan a òighin peebang, kaadi wuri òighin peebang ni si, òe mun kɪ-shaar ashak kɪ-niyee funu mo, òangbe toghom kɪ-Làa firi Jesu, ni vvang mun mbut shikbish mo jir.
- ⁸Katdang mu sat nee, ba mun kɪ-shikbish kas, òe muu num a káa funu, kɪ-ba zeen ni òighin mun kas.
- ⁹Katdang mu woo shikbish funu mon nNaan, òe Naan wurii òar nkaa mbii di wuri kɪ-ten sat, kɪ-wurii c`in mbii òire, wurin nfwo shikbish funu mo jir, kɪ-wurin nvwang mun òighin mbii òibish mo jir.
- ¹⁰Katdang mu sat nee, ba mun kɪ-cin shikbish kas, òe mu le Naan wuri òee a ngudung, òe ba po firi ni òighin mun kas zak.

1 Joon 2

- ¹Jep fina òiidween mo, wan kin ran mbii òisi mo nwun, a mpeku taji wu c`in shikbish kas, amma katdang mee ngo c`in shikbish, òe mun kɪ-Ngubam di wurin nkatpo mpee mun pe Naan puun di. Ngukatpo òisi a Jesu Kristi ngo òin òire.
- ²A mpeedi Jesu Kristi wuri cin káa firi, òangbe Naan fwo shikbish funu mo mmun. Ba a shikbish munu òejee kas, amma shikbish mu yil ni jir.
- ³Katdang mu tap kɪ-waar kɪ-Naan mo, òe mu man Naan azeen.
- ⁴Ngo di wuri sat ne, wudi man Naan, amma katdang ba gwar mini tap kɪ-waar kɪ-Naan kas, òe gwar mini a ngudung, kɪ-zak, ba zeen ni òighin gwar mini kas.
- ⁵Amma ngo di wuri tap kɪ-po kɪ-Naan, òe a gwar mini gam kɪ-wal kɪ-Naan hakyeng.

- ⁶Koo a weye di wuri sat nee, wudii tong a ndighin Jesu, be ni a ting ku gwar mini mwaan ndighin shiimwaan k̀ Jesu Kristi.
- ⁷Shaar fina mo, waar di wan nkaa ran ni nwun si, ba ni a diipoo kas, ni a diisighir, di wun ki-ni pugyet din nshee. Waar diisighir ni a mbii di wuu ten wu kiting.
- ⁸Jir kisi, wan a nkaa ran waar diipoo wun, mbii di ni azeen ndighin seen k̀ Kristi, ki-ndighin wun zak, mpeedi peenkoo ni nkaa del so, peebang di ni azeen-nzeen ni nkaa bangpee.
- ⁹Ngo di wuri sat nee, wudi a ndighin peebang ni, amma katdang wurii kwar dyemnighin firi, be gwar mini di a ndighin peenkoo har yaksi.
- ¹⁰Gwar di wuri wal dyemnighin firi, be gwar mini a ndighin peebang. Ba mee mbii di ndighin gwar mini di nin nle canshii nwuri kas.
- ¹¹Amma ngo di wuri kwar dyemnighin firi, be gwar mini a ndighin peenkoo, ki-gwar mini ki-mwaan a ndighin peenkoo zak, ki-zak, ba wuri man peedi wurii so di kas, mpeedi peenkoo ni k̀vum yit firi ni mo.
- ¹²Wan ran nwun, jep diidween mo, mpeedi Naan wuri k̀fwo shikbish fuu mo nwun mpee sum k̀ Jesu Kristi.
- ¹³Wan nkaa ran ni nwuwun puun mo, mpeedi wu man wuri, di wuri di pugyet din nshee k̀ yil ni. Wan nkaa ran nwun jepzhang mo, mpeedi wun wuu se koghorong nkaa ngo diibish ni. Wan nkaa ran ni wun njep mo, mpeedi wuu man puun ni.
- ¹⁴Wan ran nwun puun mo, mpeedi wu man wuri, di wuri di pugyet din nshee k̀ yil ni. Wan ran nwun jepzhang mo, mpeedi wun a diibal, ki-mpeedi po k̀ Naan ni ndighin putughup fuu mo, ki-wuu se koghorong nkaa ngo diibish ni.
- ¹⁵Taji wu wal nyil ni kas, koo a mbii di mo a mu yil ni. Katdang mee guruh wal nyil ni, be ba wal k̀ Naan ni ndighin gwar mini kas.
- ¹⁶Mpeedi mbii di mo a mu nan jir ndighin yil ni, kaa kyaghar mu yit, ki-roghop mu seen diiyaksi, ba mo a mu Naan puun kas, amma mo jir mo a mu yil diisi.
- ¹⁷Yil diisi ni, ki-mbii di guruh moo kyaghar ndighin ni jir, ni nkaa del so si, amma jir ngo di wuri c`in dyen k̀ Naan, be a gwar minin nkat seen diiso ngaa-ngaa.
- ¹⁸Jep fina mo, pee ni kus ki-kyes k̀ yil ni, kaadi wuu kiting nee, ngo di wuri kwar Kristi wurii j`i, koo ni a yaksi, be nyem di mo kwar Kristi mo k̀ ten j`i. Mpeemini be mu man nee, kyes k̀ yil ni kus.
- ¹⁹Mon nyaghal pwat a ndighin mun, mpeedi ba ji tong ashak furu ki-mun ni azeen-nzeen kas. Mpeedi katdang di ji mo a ndighin mun azeen-nzeen, be di mon nsat a nsekiyeen ndighin tong ashak ki-mun vit dak. Amma mo pwat so, a mpeku guruh mo naa di agaak nee, ba ji mo a munu kas.
- ²⁰Amma wuwun, be Kristi wuri k̀ ten doo Riin firi Diibang nkaa wun, mpeemini be wun, wu man mbii di mo azeen jir.

- ²¹Wan kin ran nwun, ba nee, wu nook a man zeen ni kas, amma a mpeedi wu man zeen ni. Wu man zak nee, ba mee d̄ung k̄-kyam put ndighin zeen kas.
- ²²A we a ngud̄ung ye? Ngud̄ung ni a, jir ngo di wuri c̄ipo nee, ba Jesu wuri a Kristi di Naan lop kas. Ngo mini a shaarlek k̄-Jesu, k̄-a ngo mini kwar, k̄-c̄ipo k̄-Naan puun k̄-Làa firi Jesu.
- ²³Jir ngo di wuri kwar Làa ni, be ba gwar mini wuri k̄-Naan puun ndighin putughup firi kas. Jir ngo di wuri lap Làa ni, be gwar mini k̄-lap Naan puun ndighin putughup firi mini zak.
- ²⁴Wu yit ku mbii di gyet wu k̄ling nin nshee, ni tong ndighin wun. Katdang mbii di gyet wu k̄ling nin nshee, ni tong ndighin wun, be wun wu tong ndighin Jesu k̄-ndighin Naan puun firi zak.
- ²⁵Naan wuri c̄'in seen diiso ngaa-ngaa mmun, a ni a mbii di Jesu wuri k̄-ten sat nee, wudin nc̄in mmun.
- ²⁶Wan kin ran diisi nwun, a nkaa nyem di moo ribet num wun.
- ²⁷Amma mpeedi Kristi wuri k̄-ten doo Riin Diibang nkaa wun, k̄-zak, katdang Riin firi ni tong ndighin wun, be ba ni k̄-mee koghop ni ku mee ngo k̄ám mee mbii nwun kas. Mpeedi Riin firi ni k̄-k̄ám mbii mo nwun jir, k̄-zak, mbii di Riin ni k̄ám nwun, be ni azeen-nzeen, ba a d̄ung kas. Wu mwaan ndighin k̄ám k̄-Riin ni, k̄-wu tong ndighin Kristi zak.
- ²⁸Yaksi jep f̄ina mo, wu tong ndighin wuri, mpeku parpuus di wurin nj̄'i put di agaak, be taji mee yitluwaan koo k̄irmuut yaa mun parpuus di wurin mbaaj`i kas.
- ²⁹Katdang wu man nee, Kristi wuri a ngo d̄in ndire, be wu man azeen-nzeen nee, jir ngo di wuri c̄'in mbii diiret, be gwar mini a làa k̄-Naan.

1 Joon 3

- ¹Kai! wu naa wal di Naan puun funu wuri wal mmun, har wuri pet mun a jep k̄-Naan mo. Azeen mun a jep k̄-Naan mo. Mbii di ni le, d̄angbe ba yil ni man mun kas, a mpeedi ba yil ni k̄-man Naan kas.
- ²Mun a jep k̄-Naan mo yaksi. Ba mo k̄-k̄ám mmun yaksi, kaadi mun nyaghal mu den di si kas aku. Amma mu man nee, katdang Kristi wurin mbaaj`i, be mun ndee a kaa wuri si, mpeedi parpuus mini, be mun nnaa wuri ndighin shin firi kind̄ing.
- ³Jir ngo di leyt nkaa Kristi, be ni a ting gwar mini dee a diibang kaadi Kristi wuri a diibang si.
- ⁴Jir ngo di wuri c̄'in shikbish, be gwar mini tep a Waar k̄-Naan. Shikbish ni a tep Waar k̄-Naan.
- ⁵Wu man nee, gyet Kristi wuri sham ndighin yil diisi, a mpeku wuri mang shikbish funu mo di. Ba mee shikbish ndighin wuri kas, koo diben.

- ⁶Jir ngo di wuri tong ndighin Kristi, be ba wurin nki-sat a nc`in shikbish kas. Ngo di wurii sat a nc`in shikbish dak, be ba gwar mini ki-kyam naa Kristi, koo man wuri kas.
- ⁷Jep fina diidween mo, taji wu le ku mee gurun num wun kas. Ngo di wuri c`in mbii diiret, be gwar mini a din ndire, kaadi Kristi wuri a ngo din ndire si.
- ⁸Ngo di wuri c`in shikbish, be gwar mini a mu Shetan, mpeedi gyet Shetan wuri c`in shikbish, pugyet din nshee har yaksi. Mbii di ni le dang gyet Laa ki-Naan wuri ji ndighin yil diisi, a mpeku wuri tu dak ki-Shetan mo di jir.
- ⁹Ba mee ngo di wuri a mu Naan, wurin mmak tong ndighin shikbish vit kas, mpeedi wuri a mu Naan.
- ¹⁰Ni aasi zak, mu man nyem di mo a jep ki-Naan mo agaak, ki-nyem di mo a jep ki-Shetan mo zak. Jir ngo di wuri c`in mbii diibish, be ba gwar mini a ngo ki-Naan kas, ki-zak, ngo di wuri kwar dyemnghin firi, be ba gwar mini a ngo ki-Naan kas.
- ¹¹Po di wu kiling nshee ni ndiisi, ne mu walnshak.
- ¹²Taji mu dee kaa Kein si kas, mpeedi gyet wuri a mu Shetan, har wuri tu dyemnghin firi. Gyet a me le dangbe wuri tu dyemnghin firi ye? Mpeedi gyet pan firi ni mo a diibish, amma gyet mu dyemnghin firi mo a diiret.
- ¹³Taji ni dee nwun a mbii aapo kas dyemnaa mo, katdang yil diisi ni kwar wun.
- ¹⁴Mu man nee, muu yaghal mu yit peemut, ku mo del di ndighin seen diiso ngaa-ngaa, mpeedi mu wal ndyemnghin funu mo. Ngo di ba wuri wal ngurum mo kas, be wurii tong di a ndighin peemut.
- ¹⁵A ngo di wuri kwar dyemnghin firi, be ngo mini a ngutukaa, ki-wu man nee, ba seen diiso ngaa-ngaa nin ntong ndighin nyemtukaa mo kas.
- ¹⁶Mu man wal ni aasi si, Jesu wuri cin seen firi mpee mun. Ni ret ku mu dak sun, mpeku mu cin seen funu di mpee dyemnghin funu mo.
- ¹⁷Amma katdang mee gwar ki-long mu yil diisi, dangbe gwar mini naa mee dyemnghin mbut njeel, amma wuri kwar bam ngujeel ni. Be c`in arang dang mun nsat nee, wal ki-Naan ki-tong ndighin putughup ki-ngulong mini ye?
- ¹⁸Jep fina diidween mo, taji wu walnshak a shi mishpoo kas, amma mu walnshak ndighin dak diiret mo, ki-ndighin zeen zak.
- ¹⁹A ndighin ar diisi, dangbe mu man nee, mun a mu zeen ni. Ni aasi, be mun ndar ntoghom ki-Naan, ba a shi yitluwaan kas.
- ²⁰Katdang putughup funu mo tokdiyeel diibish mun, be mu man nee, Naan wuri des met mputughup funu mo, ki-wuri man mbii mo jir.
- ²¹Wun di wan wal nwun, katdang ba putughup funu mo tokdiyeel diibish mmun kas, be mun mmak dar pe Naan di, ndin naashoop.

²²Ki-zak, koo meye di mu dang pu Naan, be wurin ncín mmun, a mpeedi muu kiyeer Waar firi mo, ki-mu c`in mbii di mo ret wurin nyit zak.

²³Mbii di Naan wuri sat ne, mu c`in ni ndiisi, nee; ni a ting ku mu cínzeen ndighin sum k̀Làa firi Jesu Kristi, ki-zak, nee mu walnshak ntiit-ntiit ki-mbii di wuri sat ne mu c`in mo.

²⁴Jir nyem di moo tap ki-Waar k̀Naan, be moo tong a ndighin wuri, ki-wuri ndighin mo zak. Mpee Riin Diibang di Naan wuri cín mmun, be yaksi mu man nee, Naan wurii tong ndighin putughup funu mo.

1 Joon 4

¹Wun di wan wal nwun, taji wu cínzeen koo a riin diidang ye kas, amma wu kyam riin ni mo, ku wu man di nee, kyet mo a mu Naan wa? Koo mo a mu Shetan ye? Mpeedi nyemsatpo k̀Naan mu dung mo di, koo pee diidang ye.

²Wun mman Riin di ni a mu Naan ndighin ar diisi, koo a riin diidang ye di ni sat nee. Gyet Jesu Kristi wuri j`i ndighin yil diisi a ndighin nan, be riin mini a Riin k̀Naan.

³Amma koo riin diidang ye, di ni cípo nee, ba gyet Jesu Kristi wuri j`i ndighin yil diisi ni a ndighin nan kas, be ba riin mini a mu Naan kas. Riin mini a riin di nii kwar Kristi; di jí wu kiling ne, nin ndung j`i. Amma yaksi ni k̀ten j`i wul ndighin yil ni jee.

⁴Jep fina diidween mo, wun a mu Naan, wun k̀se koghorong nkaa riin di mo kwar Jesu Kristi, mpeedi Riin k̀Naan di ni ndighin wun, ni bal met nriin di mo kwar Jesu Kristi, di mo di ndighin yil ni.

⁵Mo a mu yil diisi, mpeemini, be mbii di moo sat jir, ni a mu yil diisi, ki-yil diisi nii kiling mo.

⁶Amma wuwun, a mu Naan, koo a weye di wuri man Naan, be wurii lekom mpee kiling mun. Ngo di ba wuri man Naan kas, be ba wurin nlekom mpee kiling mun kas. A shi diisi, dangbe mu man riin di ni azeen ki-riin di ni a mu dung.

⁷Wun di wan wal nwun, wu yit ku mu walnshak, mpeedi wal ni put a pe Naan di. Koo weye di wuri wal ngurum mo, be wuri a ngo k̀Naan, ki-wuri man Naan zak.

⁸Ngo di ba wuri wal ngurum mo kas, be ba ngo mini man Naan kas, mpeedi Naan wuri a wal.

⁹Naan wuri kám wal firi ni mmun, a ndighin ar diisi. Wuri lop Làa firi diimindong sham ndighin yil diisi, mpeku mu kat seen di ndighin sum firi.

¹⁰A wal ni ndiisi nee, ba a mun shee wal nNaan kas, amma a Naan wuri shee wal mmun, har wuri lop Làa firi sham ndighin yil diisi, mpeku wuri dee di a ar di Naan nfwo shikbish funu mo di mmun.

¹¹Wun di wan wal nwun, katdang Naan wuri fes wal mmun aasi, be ni ret ku mu walnshak aasi zak.

- ¹²Ba mee gurun k̀kyam naa Naan kas, amma katdang mu walnshak, ɓe Naan k̀tong ndighin mun, k̀wal firri ni ɗee a ɗin ndire ndighin mun zak.
- ¹³Mpeedi Naan wuri k̀cín Riin firri mmun, ɓe yaksi mu man nee, muu tong a ndighin wuri zak.
- ¹⁴K̀zak, muu ten mu naa, k̀mu c̀in langting ni nee, puun wuri k̀ten lop Làa firri sham, ku wuri ɗee ɗi a Ngubam mu yil ɗiisi.
- ¹⁵Koo a weye ɗi wuri wangpo ku wuri sat ɗi nee, Jesu a Làa k̀Naan, ɓe Naan ndighin ngo mini, k̀ngo mini ndighin Naan zak.
- ¹⁶Mun shikáa funu mu man, k̀mu cínzeen nwal ɗi Naan wuri k̀ni mpee mun. Naan wuri a wal, koo a weye ɗi wurii mwaan a ndighin wal firri shidaar-shidaar, ɓe gwar minii tong a ndighin Naan, k̀Naan k̀tong ndighin putughup k̀gwar mini zak.
- ¹⁷Wal ni ɗee ndighin mun, a mpeku taji mu kat naashoop parpuus tokɗiyeel ni kas, mpeedi muu mwaan a ndighin shiimwaan k̀Daa Jesu ndighin yil ɗiisi.
- ¹⁸Ba mee kiirmuut ɗi ndighin wal kas. Wal ɗi ni azeen, nii ceen kiirmuut jir. Kiirmuut k̀j`i, a mpee kwat ɗiibish, mpee mbii ɗiibish ɗi gurun k̀c̀in. Ngo ɗi wuri kiirmuut, ɓe ba wal ni ɗar ndire-ndire ndighin wuri kas.
- ¹⁹Muu wal Naan, a mpeedi Naan wuri shee wal mmun.
- ²⁰Katdang mee gurun sat nee, wuɗi wal nNaan, amma wurii kwar ɗyemnihiin firri, ɓe gwar mini a ngudung. Mpeedi katdang ba gurun wal ndyemnihiin firri, ɗi wurii naa shi yit shidaar-shidaar kas, ɓe ba gwar mini mmak wal nNaan, ɗi ba wuri k̀kyam naa wuri kas.
- ²¹A Waar ɗi mu lap pe Naan ɗi ndiisi, nee gwar ɗi wuri wal nNaan, ɓe ni a ting ku gwar mini wal ndyemnihiin firri zak.

1 Joon 5

- ¹Koo ngo ɗiidang ye ɗi wuri cínzeen nee, Jesu wuri a Kristi ɗi Naan lop, ɓe ngo mini a gwar k̀Naan, k̀koo ngo ɗiidang ye ɗi wuri wal mpuun, ɓe ngo mini wal nLàa ni zak.
- ²Katdang mu wal nNaan k̀mu tap waar firri mo, ɓe mu man nee, muu wal nyem k̀Naan mo zak.
- ³A wal funu ni pe Naan ndiisi, mu tap k̀waar firri mo. Ba waar k̀Naan ni mo met mmun mbal kas,
- ⁴mpeedi koo a ngo k̀Naan ɗiidang ye, wurii mak se koghorong nkaa yil ɗiisi ni. Muu se koghorong nkaa yil ɗiisi ni, a mpeedi mu cínzeen nNaan.
- ⁵A we mak se koghorong nkaa yil ni ye? See a ngo ɗi wuri cínzeen nee, Jesu wuri a Làa k̀Naan.

- ⁶Jesu Kristi wuri a ngo di gyet wuri j`i, be mo c`in baptisma wuri shi am, ki-gyet wuri beer toghom firi, kaadi gyet mo pwas wuri nkaa shiyeepyoghom si. Ba gyet mo c`in baptisma wuri a shi am bejee dak kas. Amma gyet wuri beer toghom firi,
- ⁷ki-Riin Diibang wuri a langting k`mini, ki-zak, Riin Diibang wuri azeen.
- ⁸Langting mo di kun, Riin, ki-am, ki-toghom mo jir kun mo c`in langting a nkaa mbii diimindong.
- ⁹Muu lap langting di guruh mo sat, amma langting k`Naan ni ndiisi. Naan wuri c`in langting nee, "Jesu Kristi wuri a Laa firi"
- ¹⁰Mpeemini; koo a weye di wuri cinzeen nLaa k`Naan, be gwar mini ki-langting k`Naan ndighin putughup firi. Amma ngo di ba wuri cinzeen nNaan kas, be gwar mini le Naan a ngudung, mpeedi ba gwar mini ncinzeen ndighin langting di Naan c`in nkaa Laa firi kas.
- ¹¹A langting ni ndiisi, nee, Naan wuri cin seen diiso ngaa-ngaa mmun, seen diisi ni a ndighin Laa firi.
- ¹²Ngo di wuri ki-Laa k`Naan, be ngo mini ki-seen, amma ngo di ba wuri ki-Laa k`Naan kas, be ba ngo mini ki-seen kas.
- ¹³Wan ran po diisi mo nwun, a mpeku wu man di nee, wun di wu cinzeen nLaa k`Naan, be wu kat seen diiso ngaa-ngaa.
- ¹⁴Ba mun ki-mee naashoop ntoghom k`Naan kas, mpeedi mu cinzeen nee, wurii kiting mun, katdang mu dang mee mbii pu wuri, di nin ntiit-ntiit ki-dyen firi.
- ¹⁵Katdang mu man nee, wurii kiting mun, ndighin koo meye di mu dang pu wuri, be mu man nee, wuri k`ten c`in mun mbii di mu dang pu wuri ni.
- ¹⁶Katdang mee ngo naa mee dyemndighin nkaa c`in mee shikbish di ba nin nso ki-wuri a peemut kas, be gwar mini c`in aduwa nNaan, mpeku Naan cin seen di ngo di wuri k`ten c`in shikbish ni. Muu sat diisi ni a mpee shikbish di ba ni wul ki-mo a peemut kas. Mee shikbish ni di, di nin nso ki-guruh a peemut, ba wan kin sat nee, di mee guruh nc`in aduwa a mpee mini kas.
- ¹⁷Dak diibish mo jir a shikbish, amma mee shikbish di, di ba ni mak so ki-guruh a peemut kas.
- ¹⁸Mu man nee, ngo di wuri a gwar k`Naan, ba wurin nsat a nc`in shikbish vit kas. Mpeedi Jesu Laa k`Naan wurii tap fwang ngo mini, ki-ba Shetan mak cinjeel wuri kas.
- ¹⁹Mu man nee, mun a mu Naan, koo di yil diisi ni a nder k`Shetan.
- ²⁰Mu man nee, Laa k`Naan wuri k`ten j`i, ki-wuri ji cin man mmun zak, mpeku mu man Naan di wuri azeen di. Mun a ndighin wuri, di wuri azeen, ndighin Laa firi Jesu Kristi. A wuri a Naan di azeen, ki-seen diiso ngaa-ngaa.
- ²¹Jep diidween mo, taji wu balkaa fuu mo ashak ki-k`um kas.

2 Joon

2 Joon 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar fina ngunan, so pe wii di, mat diibitip, ki-jep fii mo. Wii di wan kin wal yi ndighin zeen, ba a wan bejee dak kas, amma jir ki-nyem di mo man zeen ni.
- ²Mpeedi zeen di ni tong ndighin mun yaksi, nin ntong ndighin mun har vit.
- ³Daa Naan puun ki-Laa firi Jesu Kristi, mo c`in diiret mmun, ki-mo naa mun shi yit naajeel, ki-tongriyang. Diisi mon ndee ashak ki-mun ndighin zeen ki-wal zak.
- ⁴Ni ret nwan nyit zam, mpeedi wan kat pak jep fii moo mwaan ndighin zeen ni, ntiit ki-kaadi puun wuri sat ne, mu c`in si.
- ⁵Yaksi wan kin dang pu yi naa, yi yit ku mu walnshak. Ba diisi ni a mee waar diipoo di wan ran ni nyi kas, amma a di mun ki-ni pugyet din nshee.
- ⁶A wal ni ndiisi, nee, mu mwaan ndighin waar firi mo. Diisi ni a waar ni, kaadi wuu kiting nshee si, nee, wu mwaan ndighin wal.
- ⁷Nyemnumpee mo des, mo ki-del di ndighin yil ni jir. Nyem di mo ciipo nee, ba gyet Jesu wuri ji ndighin yil diisi a ndighin nan kas. Kiyeeet ki-nyem mini mo a nyemnumpee mo, ki-a mo a shaarlek ki-Kristi.
- ⁸Wu tap ki-kaa fuu mo, mpeku taji wu vwet mbii di gyet muu ten mu c`in dak mpee ni si kas, amma wu gung, ku wu lap kwat ni di.
- ⁹Koo a weye di wuri so akiyeen, amma katdang ba wuri mwaan a ndighin kam ki-Daa Jesu kas, be ba wuri ki-Naan ndighin putughup firi kas. Amma jir ngo di wuri mwaan ndighin kam ki-Daa Jesu, be gwar mini ki-Naan puun ki-Jesu Laa firi ndighin putughup firi.
- ¹⁰Katdang mee gurum ji pe wun di, dang ba gwar mini ji aa kam diisi nwun kas, be taji wu lap wuri wu le ntulu fuu mo, koo wu kaat gwar mini kas.
- ¹¹Mpeedi jir ngo di wuri tok ki-gwar mini, ki-ngo di wuri lap gwar mini zak, be wurii bal a kaa ashak ki-gwar mini ndighin dak firi diibish mo.
- ¹²Koo di wan ki-mbii mo des mpee ran mo nwun, be ba wan nran mo nwun shi haal mu takarda ki-ing kas, amma wan kin lepan nee, wan nji kun naa wun di, ku mu katpo di ashak zak, mpeku retnyit funu ni gam di.
- ¹³Jep ki-dyemndighin fii diibitip, moo tok ki-yi.

3 Joon

3 Joon 1

- ¹Wasika diisi ni put a nsar fina ngunan, so pe wugha Gayus di, di wan wal nwugha ndighin zeen.
- ²Shaar fina, wan kin c`in aduwa pe wugha, mpeku a kat diiret di ndighin mbii mo jir, ki-zak, mpeku a tong di nkagham, kaadi seen fugha ni kat diiret si.
- ³Ni ret nwan nyit zam, kaadi pak dyemnighin funu mo j`i satpo diiret nwan nkaa wugha nee, aa dar bal-bal ndighin cinzeen ni, ki-kaadi wugha ki-mwaan di ndighin cinzeen ni si zak.
- ⁴Ba mee retnyit di wan ki-ni waa met ndiisi kas, ku wan kiting nee, jep fina moo mwaan a ndighin cinzeen ni.
- ⁵Shaar fina, aa dar bal-bal ndighin dak di aa c`in ni mpee dyemnighin funu nyemso ndang Jesu mo, har met jir be a mpee mizep mo.
- ⁶Mo ki satpo nyemso ndang Naan din mpesi mo nkaa wal fugha ni. Nin nret zam katdang wugha bam mo mbut mwaan furu, be nin ndee a mbii di nin nret Naan nyit.
- ⁷Mpeedi mo yaghal yaa mwaan ni a mpee sum ki-Daa. Ba mon nwaa lap mee mbii pu nyemk`um mo kas.
- ⁸Mpeemini, ni ret ku mumun nyemso ndang Jesu mo, mu lap nyem mini mo ndighin lu funu mo, mpeku mu dee di a shaar dak ashak ki-mo ndighin zeen ni.
- ⁹Wan kin ran mee mbii nyemso ndang Naan ni mo, amma Diyoturifis di wuri feshin a diides mbut mmo, wuri kwar lappo funu.
- ¹⁰Katdang wan j`i, be wan nsat nwuri mbii di wurii c`in ni nkaa mun. Po diibuu di wurii naa nsat ni nkaa mun, ba mini mak wuri kas, har wuri kwar lap nyemso ndang Jesu mo ndighin tulu firi zak, ki-wuri ci nyem di moo ribet lap mo ndighin tulu furu mo. Har wuri pwat ki-nyem di moo ribet kaat mizep ni mo ndighin nyemso ndang Naan ni mo!
- ¹¹Wugha di wan wal nwugha si, taji a mwaan ndighin mbii diibish mo kas, amma a mwaan ndighin mbii diiret mo. Koo weye di wurii c`in mbii diiret, be gwar mini a mu Naan. Amma jir ngo di wurii c`in mbii diibish, be ba gwar mini man Naan kas koo diben.
- ¹²Gurum mo jir mo satpo diiret nkaa Dimitiriyus, har zeen ni shikaa fira ni ki-c`in langting diiret nkaa wuri zak. Mumun zak, mun a langting firi, wugha man nee, mbii di muu sat ni mo azeen.
- ¹³Wan ki-mbii mo des mpee ran mo nwugha, amma ba wan nran wugha a shi haal ki-ing kas.
- ¹⁴Wan ki-lepan nee, kat mun nkaat, dangbe mun nkatpo ki-shak yit ki-yit hakyeng.

15 Wu tongriyang. Shaar funu moo tok ki-wugha. A tok ki-shaar funu mo jir, koo weye ndighin mo.

Juud

Juud 1

- ¹Juud kirom mu Jesu Kristi, dyemnihiin kɛ Jemis so pe nyem diipirep mo, di Naan puun wuri wal mmo, ki-mo dee a di fufwang ndihiin Jesu Kristi.
- ²Kussuk kɛ Naan, ki-riyang, ki-wal firi, mo sat a nwurang ndihiin wun dak.
- ³Wun di wan wal nwun si mo, gyet wan kin fes nlepan, mpeku wan ran di nwun nkaa cinzeen di mun ki-ni ashak. Amma mee pan le kun ran nwun, mpeku wan caa wun, ku wu sekiyeen di ndihiin lek, mpee cinzeen di Naan wuri kɛ ten cin nyem firi mo, yit mindong bejee har mpee vit.
- ⁴Mpeedi pak gurum mo di, di ba mo man Naan kas. Moo tap j'i del ndihiin mun a sisok. Nyem di mo cighir ki-po kɛ Naan ki-diiret firi, mpeku mo katpee c'in mbii diibish mu nan mo di. Ki-zak, moo ciipo kɛ Daa Jesu Kristi. Ki-mo kwar wuri di wuri a Daa funu kɛ Ngubam funu. Pugyet mo kɛ ten ran ndihiin takarda kɛ Naan, po nkaa kwat furu di mon nlap ni a muut.
- ⁵Koo di wuu ten wu man mbii diisi mo jir, amma wan kin ribet le a pan nwun, kaadi gyet Naan wuri put ki-nyem Isreil mo nyil Ijip. Amma abwoon kɛ mini, be gyet Naan wuri twa nyem di mo kwar cinzeen.
- ⁶Ki-zak, wu man nee, nyemlop kɛ Naan di mo adeng, di mo kwar peetong furu, mpeku mo tang peetong di ni des met di Naan kɛ cin mmo, be mo bwaghat mo shi tisek dii ngaa-ngaa ndihiin peedi ni nkoo diirap shek-shek. Naan wuri le mo a peemini, har parpuus diyeel nin nj'i wul. Pardi Naan wurin ncandiyeel diibish di mmo.
- ⁷Ni aasi zak, be taji wu mander nyil nSodom ki-Gomora, ki-yil di mo kus ki-mo kas. Gyet yil diisi mo cin kaa furu mo, mpee c'in ngaa ki-mbii diibish mo. Mo lap kwat kɛ shikbish mini mo a ndihiin wus di ni so ngaa-ngaa. Diisi ni dee a mbiikam ngurum mo jir.
- ⁸Ni a ndihiin ar diisi, be nyem diisi mo naa sughun mo, di ni le ku mo waa cighir c'in shikbish nkaa sut furu mo. Mo kwar diides kɛ Naan, ki-mo satpo diibish nkaa nyem diiret mo di mo, ndihiin dengnaan.
- ⁹Mbii di koo a Makiyel di wuri a ngo diides mu nyemlop kɛ Naan mo, ba wuri mak sat ni kas. Kaadi gyet Makiyel ki-Shetan mon njighir nkaa kum kɛ Mosis, be ba Makiyel mak wangpo, mpeku wuri kass Shetan di kas, amma wuri sat nee, "a Daa wurin ngwak wugha dak."
- ¹⁰Amma nyem diisi mo cinkaa nkaa mbii mo jir, di ba mo man shii ni kas, ki-mbii di mo man ni shi pan mu nan. Mo a kaa long mo si. A mbii mini moo waa cighir twa mo.
- ¹¹Jeel mpee mo, mpeedi moo mwaan a ndihiin ar kɛ Kein, ki-mpee tang lifet mu shaghal, be mo cinkaa furu, ku mo mwaan di ndihiin ar di gyet Balam taa pal di. Mo dee a nyemkaabal mo, nyemciishik mo, kaadi gyet Kora dee si. Mon mmurap a kaadi gyet Kora muut si.

- ¹²Diisi mo dee a kaa mimer di nii wat shin k̀ gurum si, ki-mo dee a kaa pee diirap si ndighin wun, kaadi wun nkaa se tong ashak fuu. Moo tap aa kaa furu mo bejee dak. Mo a kaa nluu fwan di kut ki-mang ni so ki-ni si, di ba ni mak kyam j`i ki-fwan kas. Mo a kaa ting di ni kwar laa-laa har tar waap j`i mang si. Ting di mo k̀ bwan seen ni, ki-ni dee a dii mumuut.
- ¹³Mo a kaa am di kut ki-cut ni bal-bal ndighin bahar si. Moo woo tfil mu mbii naashoop di moo c`in mo zak. Mo a kaa zar di moo mwaan si. Naan wuri tap dak mee pee diijurung, diirap shek-shek, le mpee mo.
- ¹⁴Enok zak, di wuri a dang diipovul ndighin cirem k̀ Adam, wuri satpo nkaa mo nee, "Wu naa, Daa wurin nj`i ki-nyemlop firi diibang mo des.
- ¹⁵Mpeku mo candiyeel di ngurum mo jir, ki-mo woo di agaak jir, dak diibish di nyem di ba mo ki-Naan ndighin putughup furu mo kas; di mo k̀ ten c`in ni ndighin ar di ba ni a mu Naan kas. Ki-jir po diideet di nyemshikbish diisi ni mo k̀ ten sat nkaa Naan."
- ¹⁶Nyem diisi mo naa nkatpo ndagham-ndagham, nyemsatpo diibuu nkaa gurum mo, nyemmwaan ndighin kyaghar mu nan furu mo, nyemcanjagham mo shi po furu mo, nyemcaa gurum mo, ba a ndighin ar diiret kas, mpeku mo kat mee libet di.
- ¹⁷Amma wun di wan wal nwun si mo, taji wu mander mbii di gyet jeplop k̀ Daa funu Jesu Kristi mo sat nwun kas.
- ¹⁸Mo k̀ sat nwun nee, "Ndighin teer mu peekyes ni mo, be nyembakpee, mon nj`i put," mpeku mo nwangpo di nwun. Nyem di moo mwaan a ndighin kyaghar mu nan furu mo, di ba ni a ar mu Naan kas.
- ¹⁹A nyem diisi mo, moo j`i ki-yilangpee ndighin gurum mo. A mo a nyem di mo kyaghar mbii diibish mu yil diisi shi mise furu mo. Ba mo ki-Riin k̀ Naan kas.
- ²⁰Amma, wuwun, di wan wal nwun si mo, wu diksuk fuu mo ndighin cinzeen fuu diibang. Wu c`in aduwa ndighin Riin Diibang zak.
- ²¹Wu sat a nlesuk fuu mo ndighin wal k̀ Naan, kaadi wuu leyt nkaa Daa Jesu si, mpeku shi naajeel firi, be wurin ncin seen diiso ngaa-ngaa nwun.
- ²²Wu naajeel k̀ nyem di mo dee mbeetshik ki-wun.
- ²³Wu bam pak mo. Wu put ki-mo aku mbut nwus, ki-mpee pak mo, be wu naajeel k̀ mo shi kiirmuut. Amma wu kwar lee furu mo, mpeedi lee furu ni k̀ ten dee a diirap shi shikbish furu mo.
- ²⁴Pe wuri di wuri mak fwang wun, mpeku taji wu taa wu pal kas, ki-wurin nj`i ki-wun ntoghom k̀ diides mu Naan ndighin retnyit, ba ki-mee rap kas.
- ²⁵Pe Naan di wuri mmishin, Ngubam funu ndighin Jesu Kristi, Daa funu diides, Diihai firi, ki-mulki diides ki-iiko, mo dee a mu wuri, pugyet di yam-yam, ki-har yaksi, ki-har ngaa-ngaa. Amin.

Sughun

Sughun 1

- ¹Ndighin takarda diisi, be mo ran a mbii di Jesu Kristi wuri woo nkirom k̀Naan nee. A Naan wuri shee le mbii diisi ni mo, nsar k̀ Jesu Kristi, mpee ku wuri woo ni di nyem firi mo, mpeku mo man mbii di mon ndung j`i, k̀di mo di yaksi. Ni aasi be, Jesu Kristi wuri lop ngulop firi so pe kirom firi Joon di, mpeku wuri woo mbii diisi mo di nwuri.
- ²Joon wuri k̀ten sat agaak mbii di wuri k̀naa mo jir, k̀wuri ten ran po k̀Naan di Jesu Kristi woo mo nwuri ne, ni azeen.
- ³Koo a weye, di wuri tang takarda diisi ni, be wurin nkat retnyit, k̀nyem di mo lekom mpee k̀hingpo diisi ni di Naan k̀ woo ni, k̀moo c`in mbii di ni sat, be mon nkat retnyit, mpeedi pee ni k̀wul kus, mpeku mbii diisi ni mon ngam di.
- ⁴Wan Joon kin tok k̀Ekhisya diipovul si mo, di mo ndighin yil nEshiya. Naan wuri naa wun shi yit naajeel firi, k̀wuri c`in tongriyang nwun zak. Naan di wuri di yaksi, di pugyet wuri di yam, k̀di wurin ndung j`i, k̀Riin diipovul ni mo, di moo dar kus k̀Naan a peetong firi diides.
- ⁵K̀Jesu Kristi, di wuri a langting di azeen, wuri a din nshee, di mo shee yaghal k̀wuri a peemut, k̀zak, a wuri a Mishkagham nkaa mishkagham di mo ndighin yil diisi jir. Wuri wal mmun. A mpee toghom firi, be wuri fwoon mun mbut shikbish funu mo.
- ⁶Wuri le mu dee a mishkagham mo k̀pris mo, mpeku mu seyil di nNaan puun firi. Diides, k̀iiko, mo dee a mu wuri har ngaa-ngaa. Amin!
- ⁷Wu naa wurin ndung j`i nkaa nluu. Gurum mon nnaa wuri jir, har k̀nyem di gyet mo pwas wuri. Gurum di mo ndighin yil diisi jir, mon nwal maap mpee wuri. Nin ndee aasi! Amin.
- ⁸Daa Naan diides wuri sat nee, "A wudi a Alfa, k̀Omega, shee k̀mbii mo, k̀kyes k̀mbii mo jir zak. Naan di wuri di yaksi, pugyet wuri di yam, k̀a wurin ndung j`i zak."
- ⁹A wan, Joon dyemnighin fuu nguso ndang Jesu, wan a memee ndighin wun nyem di wuu gung k̀shwaajeel, mpeedi wu le Kristi a kaa Mishkagham fuu si. Ji mo bwaghat wan, mo so k̀wan mee laayil, di am neer ni cighir kaat, di moo pet ni a Patmos, mpeedi gyet wan kin satpo Naan ni ngurum mo, di Jesu wuri c`in langting ni.
- ¹⁰Kaadi wan di nyil mPatmos, parpuus k̀Daa, be Riin k̀Naan wuri j`i del ndighin wan. Dangbe wan k̀hing mee doo diides m̀woon fina, kaa wal k̀feer si.
- ¹¹Ni sat nwan nee, "A mang takarda, a ran mbii di wugha nkaa naa ni, ku a lop so nEkhisya diipovul, di mon nyil Afisus k̀Simena, k̀Pagamum, k̀Tayatra, k̀Sardis, k̀Filadalfiya, k̀Lodisiya."

- ¹²Wan cighir mpeku wan naa ngo di wurii katpo ni di. Kaadi wan cighir, be wan naa, peelee fitila mo povul, di mo dak mo a shi zinariya.
- ¹³Nnaar k̄-peelee fitila diipovul diisi ni mo, be wan naa mee gwar wurii dar di, di wuri lapshak k̄-Laa Gurum. Wuri lop mee n̄ir di ni sham wul wurin nkwakshii, k̄-wuri bwaghat mee teng si cighir nkaa tughur firri, di mo dak mini a shi zinariya.
- ¹⁴Shoopkaa firri ni mo piyaa kaa shuu si, k̄-ni kaa daghar si. Yit firri ni mo lapwus kaa liis k̄-wus si.
- ¹⁵Shii firri mo m̄tep, kaa shaghal diim̄tep, di mo tap dak shi wus mpeku ni dee a diiret si. Doo firri ni a kaa wal k̄-am di moo sham mputughul si.
- ¹⁶Wuri k̄-zar mo povul nsarse firri, k̄-mee kwai dii se, di ni se koghop weet mpo firri. Yit firri ni fes bangpee hakyeng kaa puus a naar si.
- ¹⁷Kaadi wan naa wuri, be wan taa nyil nder shii firri kaa wan kin mumuut si. Be wuri le sarse firri nkaa wan, dangbe wuri sat nee, "Taji k̄ir̄muut yaa wugha kas. A wan a din nshee, k̄-a wan a kyes ni.
- ¹⁸A wan a din mmeen. Gyet wan kin muut, amma yaksi, be wan k̄-seen. Wan ntong di k̄-seen har ngaa-ngaa. Wan k̄-makuli mu wang peem̄ut, k̄-peesoo k̄-nyem mumuut mo, a sar fina.
- ¹⁹"A ran mbii di aa ten a naa mo yaksi, k̄-mbii di wugha nkaa naa mo, k̄-mbii di mon dung j̄i.
- ²⁰A diisi ni a shii k̄-zar diisok diipovul di mon nsarse fina, k̄-peedar mu fitila diipovul di mo dak a shi zinariya. Zar diipovul ni mo, a mo a nyemlop k̄-Ek̄isya diipovul ni mo, k̄-peedar k̄-fitila diipovul si mo, mo a Ek̄isya diipovul ni mo zak."

Sughun 2

- ¹"A ran lop so pe ngulop k̄-Naan di wurii tap k̄-Ek̄isya di nin nyil Afisus nee, Lop diisi ni, a po di ni put mpo k̄-gwar di wuri k̄-zar mo povul nsarse firri si, di wurii mwaan nnaar k̄-peelee fitila diipovul si mo, di mo dak mo a shi zinariya si.
- ²Wan man dak di wun k̄-ten c̄in ni, k̄-jeel fuu, k̄-gung fuu zak. Ba wuu shaar k̄-nyemdiibish mo kas. Wuu kyam shiimwaan k̄-nyem di mo sat nee, wudun a jeplop k̄-Jesu mo, amma ba mo a jeplop k̄-Kristi kas. Wuu ten wu man ne, moo c̄in a dung.
- ³Wu gung, koo di wun nkaa shwaajeel mpee sum fina, be taji wu baa mbwoon kas.
- ⁴Amma wan di k̄-mee mbii mindong nkaa wun di wan kin ribet sat ni nwun. Ba wu kudi wuu wal nwan kaa di gyet wuu wal nwan nshee si kas.
- ⁵Taji wu mander nshimwaan fuu di gyet yam, akudang wuu taa wu pal si kas. Wu tuwap, mpeku wu baa wu mwaan di ndighin ar ni, kaa gyet yam si. Katdang ba wu tuwap kas, be wan dung j̄i, kun mang peelee fitila ni di a peedar kini.

- ⁶Amma mbii mindong di wan kin kwoop wun mpee ni a ndiisi, wuu kwar dak k̀ nyem Nikolaitan mo, kaadi wan kin kwar si.
- ⁷Ngo di wuri k̀-ko, mpee k̀ingpee be wuri k̀ing mbii di Riin ni nkaa sat ni nyemso dang Naan mo. Ngo di wuri se koghorong, be wan ncín pee nwuri se laating di ni a mu seen, di ni k̀a ndighin bong k̀-**Naan**.”
- ⁸”A ran lop so pe ngulop k̀-**Naan** di wurii tap k̀-**Ekhisya** di nin nyil n**Simena** nee, Lop diisi ni a po di ni put mpo k̀-gwar di wuri a din nshee, k̀-**a** wuri a kyes k̀-**mbii** mo jir, di gyet wuri k̀-**muut**, amma yaksi wuri k̀-**seen**.
- ⁹Wan man jeel fuu, k̀-**zak**, wan man nee, ba wun a nyemlong mo kas, amma shi zeen, be wun a nyemlong. Wan man po diibish mu nyem di moo lesut a nyem **Yahudi** mo, amma shi zeen, be ba mo a nyem **Yahudi** mo kas. Mo a nyem k̀-**Shetan** mo.
- ¹⁰Taji wu kat mee k̀-**muut** nkaa jeel di wun ndung shwaa ni kas. A k̀ing! **Shetan** wurin nkyam wun. Wurin nle pak fuu mo ndighin lushaghat, wun nshwaajeel mpee teer mo kaghapaat. Amma wu gung, taji wu kwar wan kas, koo di mon ntitwa wun, be wu gung, mpeku wan cin zughum diides di ni a seen di nwun.
- ¹¹Ngo di wuri k̀-ko, be wuri k̀ing mbii di Riin wuri nkaa sat ni (**Ekhisya**) nyemso ndang Naan mo. Ngo di wuri se koghorong, be ba muut di vul nin ntung wuri kas.”
- ¹²”A ran lop so pe ngulop k̀-**Naan** di wurii tap k̀-**Ekhisya** di nin nyil **Pagamum** nee, Lop diisi ni put a mpo k̀-gwar di wuri k̀-**kwai** di ni se koghop vul si.
- ¹³Wan man nee, peedi wuu tong di ni, be **Shetan** wuri k̀-**le** mbiitong mu mulki firi a mpee mini. Wuu yaa sum fina bal-bal. Ba wu cipo fina kaadi gyet mo tu Antipas nguc`in langting fina azeen-nzeen ndighin peetong k̀-**Shetan** si kas.
- ¹⁴Amma wan k̀-**rep** pak mbii mo lee nkaa wun. Wun k̀-**pak** gurum mo nnaar fuu, di moo so a ndang kám mu **Balam**. Gyet a **Balam** wuri kám m**Balak**, ku wuri num nyem **Yahudi** mo, har gyet mo c`in shikbish mpee se mbiise di gyet mo k̀-**ten** c`in nk`um, k̀-**c`in** mbii diibish mo kaa ngaa si.
- ¹⁵**Ki-zak**, wun k̀-**nyem** di moo so ndang kám k̀-**Nicolaitan** mo.
- ¹⁶Wu tuwap, kasbe wan ndung j`i, kun c`in lek di k̀-**wun**, shi kwai fina di ni j`i put mpo fina si.
- ¹⁷Ngo di wuri k̀-ko, mpee k̀ingpee, be wuri k̀ing mbii di Riin wuri nkaa sat ni (**Ekhisya**) nyemso ndang Naan mo.” Ngo di wuri se koghorong, be wan ncín pak manna di ni a sisok nwuri. **Ki-zak**, wan ncín jwak diipiyaa ngwar ni, k̀-**sum** diipoo a riran dik̀-**nkaa** jwak ni. Gwar di wurin nlap jwak ni, be a wuri man mbii di mo ran nkaa ni bejee dak.
- ¹⁸”A ran lop so pe ngulop k̀-**Naan** di wurii tap k̀-**Ekhisya** di nin nyil n**Tayatira** nee, Lop diisi ni put a mpo k̀-**Laa** k̀-**Naan** di yit firi moo lapwus kaa mbiem k̀-**wus** si, di shii firi moo mitem kaa shaghal di mo tap dak ni si.

- ¹⁹Wan man ðak fuu, ki-wal fuu, ki-cínzeen fuu, ki-ðak ðam di wu c`in mo, ki-gung fuu, ki-zak, yaksi ðe wun nkaa c`in ðak ni met di gyet wu shee c`in nin nshee.
- ²⁰Amma jir kisi, ðe wan ki-mbii ðiisi mo nkaa wun. Mpeedi wu tap wu kiyee mat di moo pet wura a Jezebel sí, di wuraa pet sat a mat satpo k`Naan. A shi ar kám fira, ðe wura le ku kirom fina mo c`in mbii ðiibish mo kaa c`in ngaa, ki-se mbiise di mo k`ten cín nk`um.
- ²¹Wan kin cín pee nwura, mpeku wura tuwap di, amma wura kwar tuwap mpee shikbish fira, di ni a mu ngaa.
- ²²Wan nle ku shwal yaa wura, ki-wuran nshwaajeel a peesaam ki-nyem di moo c`in ngaa ashak ki-wura, katðang ba mo tuwap kas, ku mo nook c`in mbii ðiibish mini mo kas, ðe wan ncín jeel mmo.
- ²³Wan nle ku jep fira mo murap ki-shwal, mpeku Ekihsya mo jir mo man di nee, wan a ngo di wan kin man pan di ni ndighin putughup k`gurum mo, ki-zak, wan kin leng putughup furu mo. Wan nkwat koo a weye ntiit ki-ðak di ngo ni k`ten c`in.
- ²⁴Yaksi mpee kaghar wun nyem Tayatira, di ba wu lap kám k`Jezebel ni kas, ba wu man mbii ðiibish, di gurum moo pet ni a jurung k`mbii di mo a mu Shetan kas, (ba wan di ki-mee mbii mpee sat nwun ðik mpeku wu c`in kas.)
- ²⁵See wu ðar ðal-ðal ndighin mbii di wuu ten wu kám, har pardi wan mbaaj`i zak.
- ²⁶Mpee nyem di moo ðar ðal-ðal har mo se koghorong, ki-mo c`in dyen fina zak, har peekyes ni, ðe wan ncín ðal mmo nkaa yil ni mo, kaadi wan kin kat ðal nsar k`puun fina si.
- ²⁷Mon nc`in mulki nkaa yil ni mo, a shi kám shaghal, ðang mon mpyan mo, a kaa tughulwan di gurum ki-piin ni si.
- ²⁸Nyem di mo ðar ðal-ðal har mo se koghorong, ðe wan ncín zar mangbit mmo zak.
- ²⁹Ngo di wuri ki-kom, mpee kitingpee, ðe wuri kiting mbii di Riin k`Naan wuri nkaa sat ni (Ekihsya) nyemso ndang Naan mo."

Sughun 3

- ¹"A ran lop so pe ngulop k`Naan di wurii tap ki-Ekihsya di nin nyil nSardis nee, A lop ni ndiisi, di ni put a mpo k`gwar di wuri ki-Riin k`Naan mo povul, ki-zar mo povul zak. Wan man ðak fugha, wugha le ku gurum mo pan ne, wugha di ki-seen, amma wugha a diimumuut.
- ²A yaghal ating, mpeku a fwang rep kaghar seen di ni ðee ni di, mpeku taji ni sight muut kin nding-nding. Wan naa, ba shiimwaan fugha ni a ðiret nyit k`Naan kas.
- ³Mpeemini, ðe wan kin sat nwugha, a pan mbii di gyet aa ten a kiting mo, di gyet har aa lap mo. A cínzeen mini mo ðal-ðal. A tuwap. Katðang ba wugha yaghal kas, ðe wan mbaaj`i a kaa wat si, di ba wughan mman parpuus baaj`i fina ni kas.

- ⁴Amma rep pak gurum mo di, nyil nSardis, di mo tap le lée furu mo a diibang. Nyem mini moo mwaan ashak ki-wan. Mon nlop lée diipiyaa-piyaa mo, mpeedi shiimwaan furu ni mo ret, ki-mbii di mo ki-ten c`in mo.
- ⁵Nyem di mo se koghorong, be mon nlop lée diipiyaa-piyaa mo zak. Ba wan nkyam tu sum furu ndighin takarda mu nyemseen mo kas. Pe Naan puun fina, ki-nyemlop firi mo, be wan nsat agaak ne, mo a nyem fina mo.
- ⁶Ngo di wuri ki-kom mpee kitingpee, be wuri kiting mbii di Riin ki-Naan wuri nkaa sat nin (Ekhisya) nyem so ndang Naan mo.”
- ⁷Gwar ni sat nwan zak nee, "A ran lop so pe ngulop ki-Naan di wurii tap ki-Ekhisya di nin nyil nFiladalfiya. "Lop diisi ni put a mpo ki-gwar di wuri a diibang ki-wuri azeen. A wuri ki-makuli ki-Devid. Katdang wuri wang polu ni, be ba mee gurum mak shaghat ni kas, ki-zak, katdang wuri shaghat pee ni, be ba mee gurum mmak wang ni kas.
- ⁸Wan man dak fugha. A naa, wan kin ten wangpee nwugha, di ba mee ngo mmak kyam shaghat ni kas. Wan man nee, koo di ba bal fugha ni des kas, be wugha ki-dar bal-bal ndighin po fina, ki-zak, ba wugha ki-ciipo nee a nook man wan kas.
- ⁹A kiting, wan nle nyem mu Shetan di moo le sut a nyem Yahudi si mo, amma ba mo a nyem Yahudi mo kas, moo c`in a dung. Wan nle ku nyemdung diisi mo ji kurum ntoghom fugha, ki-nder shii fugha, ku mo man di zak nee, wan wal nwugha.
- ¹⁰Kaadi wugha ki-dar bal-bal ndighin po fina, ki-gung zak, mpeemini be wan ntap ki-wugha, mpeku taji mee mbii tung wugha kas, ndighin teer mu jeel di nin ndung ji nkaa yil ni, mpeku ni kyam gurum mo di jir ndighin yil ni.
- ¹¹Wan ndung ji kihak-kihak. A yaa mbii di wugha ki-ni bal-bal, mpeku taji, mee gurum yaa wugha ki-zughum mu koghorong ni kas.
- ¹²Jir nyem di mo se koghorong, be wan nle ku mo dee a kaa ndwet mo si ndighin Lu ki-Naan fina, di ba nin nkyam put di ndighin lu ni kas. Wan nran sum ki-Naan fina nkaa pukiyeen furu, ki-sum mu yil ki-Naan fina, di moo pet ni a Jerusalem diipoo, di ni sham a pe Naan di. Ki-zak, wan nran sum fina diipoo nkaa mo.
- ¹³Ngo di wuri ki-kom mpee kitingpee, be wuri kiting mbii di Riin ki-Naan wuri nkaa sat nin (Ekhisya) nyem so ndang Naan mo.”
- ¹⁴Gwar ni sat nwan nee, "A ran lop so pe ngulop ki-Naan di wurii tap ki-Ekhisya di nin nyil nLodisiya. "Lop diisi ni put a mpo ki-gwar di moo pet wuri a Amin. Shii ki-mini nee, 'ni aasi'. Wuri a ngo di azeen-nzeen, ki-wuri a langting di azeen. A wuri a kuk ki-mbii di Naan wuri le mo jir.
- ¹⁵Wan man dak fugha, ba wugha a diizughum koo diital kas. Ngyal di wugha a diizughum, koo diital.
- ¹⁶Amma mpeedi wugha anaar-anaar, ba wugha a diital kas, koo diizughum kas, mpeemini, be wan ntus wugha put aku mbut mpo fina.

- ¹⁷Wugha sat nee, wugha ki-long, ki-wugha ki-mbii di aa ribet mo jir! Amma ba wugha man nee, wugha a ngujeel, di ni ret ku gurum mo naa wugha ki-yit mu bam kas. Wugha a kaa nyemvum mo si. Wugha a kaa nyemjeel di moo mwaan ngum si.
- ¹⁸Wan kin satpo nwugha nee, a seet zinariya pe wan di, zinariya diiret, mpeku a dee di a ngulong. A seet lee diipiyaa mo pe wan di, mpeku a paa sak fugha ni di. A j'i a seet yen mu yit zak, mpeku a le di nyit fugha mo, mpeku a naapee di.
- ¹⁹Nyem di wan kin wal mmo, a mo a nyem di wan kin gwak mo. Wan kin cin kar mmo, mpeku mo kam seen di. Mpeemini, a yaghal azeen-nzeen, mpeku a tuwap di.
- ²⁰A naa, wan kin dar mpolu mu putughup. Wan nkaa bwap polu ni, katdang mee ngo kiting doo fina, ki-har gwar mini wang polu ni, be wan ndel ndighin lu ni, har wan se mbiise ashak ki-gwar mini, ki-gwar minin nse mbiise ashak ki-wan zak.
- ²¹Nyem di mo se koghorong, be wan ncinpee mmo, mpeku mo tong di ashak ki-wan nkaa mbiitong mu mulki fina, kaadi gyet wan kin se koghorong si. Mpeemini, be yaksi, wan kin tong ashak ki-puun fina nkaa mbiitong mu mulki fiti.
- ²²Ngo di wuri ki-kom mpee kitingpee, be wuri kiting mbii di Riin ki-Naan wuri nkaa sat nin (Ekhisya) nyem so ndang Naan mo."

Sughun 4

- ¹Abwoon mini, be wan diyeep yit fina. Be wan naa mee polu di ni a wuwang ndighin dengnaan, be wan kiting doo di ni wal ntiit ki-feer, di ji ni katpo ki-wan nshee. Ni sat nwan nee, "A kaa mpesi. Wan nkam nwugha mbii di yak mon nc'in akiyeen."
- ²Ndin mman, be Riin ki-Naan wuri j'i del ndighin wan, dangbe ndighin dengnaan, be wan naa mee peetong mu mulki, di mee gwar ki-tong nkaa ni.
- ³Yit ki-gwar di wurii tong nkaa ni, nii lapwus kaa jwak diiret di moo pet mo a jaspaa, ki-kaneliyan, ki-lilliu di ni lapshak ki-mee jwak di moo pet ni a emeral, mo tap neer peetong mu mulki ni cighirkaat.
- ⁴Mee peetong mu mulki mo laarvul baafeer, mo neer peetong mu mulki diides ni le nnaar. Nyemnan mo laarvul baafeer, moo tong nkaa peetong mu mulki diisi ni mo. Nyemnan diisi ni mo, moo lop a lee diipiyaa-piyaa mo, ki-zak, mo lop a mbiikaa mu mulki, di mo dak mo a shi zinariya.
- ⁵Milep ki-pee ki-put di ndighin peetong mu mulki diides ni, ki-or diides ki-nluu piprep. Akiyeen ki-peetong mu mulki diisi ni mo, be fitila mo povul mo nkaa lapwus. A diisi ni mo a Riin ki-Naan diipovul si mo.
- ⁶Ki-zak, akiyeen ki-peetong mu mulki diides ni, be wan naa mee mbii kaa bahar si, di ni milep kaa gilas si, ki-ni dong kyet-kyet. Mee mbii di mo ki-seen, mo feer, moo dar mpeefeer, cighir mabwoon ki-peetong mu mulki diides ni, mbii diifeer di mo ki-seen ni mo, mo gam ki-yit nkoghop mabwoon ki-nkoghop ndighin.

⁷Din nshee ni, lapshak kɪ-mbwoor, diivul ni lapshak kɪ-kus randong, diikun ni, be yit kɪ-ni ntiit kɪ-mu gurun, diifeer ni lapshak kɪ-puul di ni nkaa yaghal ncáap si.

⁸Koo a diidáng ye ndighin mbii di mo kɪ-seen feer diisi ni mo, be ni kɪ-cáap mo peemee, kɪ-mo kɪ-yit nkoghop mbwoon kɪ-nkoghop ndighin zak. Ba moo mee nookdi kas, mpeedi mpar kɪ-puus, be mo nkaa sat nee: "Diibang, diibang, diibang! A Daa Naan wuri bal met mbii mo jir. A wuri di yam, kɪ-a wuri di yaksi, kɪ-a wuri di akiyeen zak."

⁹Kaadi mbii diifeer di mo kɪ-seen diisi mo, mo kwoop, kɪ-mo cín diidés mu pitang, pe gwar di wurii tong nkaa peetong mu mulki ni, a wuri di wuri kɪ-seen har ngaa-ngaa.

¹⁰Nyemnan dii laarvul baafeer si mo, mo zum ntoghom kɪ-gwar di wurii tong nkaa peetong mu mulki ni, mo seyil nwuri. Wuri di wurin mmeen har ngaa-ngaa. Nyemnan diisi ni mo shwat mbiikáa di mu mulki furu mo ntoghom firri, dang mo nkaa sat nee:

¹¹"Daa Naan funu a wugha mak lap diidés, kɪ-kwoop, kɪ-bal. A wugha le mbii mo di jir. A shi pan fugha be wugha le mo di, kɪ-zak. A wugha cín nseen mo."

Sughun 5

¹Wan naa mee takarda di ni a cicibet ndighin sarse kɪ-gwar di wurii tong nkaa peetong mu mulki ni. Mo ran-ran nkaa takarda diisi ni, nkoghop mbwoon kɪ-nkoghop ndighin zak. Mo lus ni mpee mo povul shi stam.

²Dangbe wan naa mee ngulop kɪ-Naan diidés, di wuri nkaa satpo bal-bal nee: "A we mmak fitap káa kɪ-stam diipovul ni mo, har ku wuri wang takarda diicicibet ni di ye?"

³Amma ba mee gurun ndighin dengnaan, koo ndighin yil diisi, koo nder kɪ-yil ni, di wuri mak wang takarda diisi ni, ku wuri mak naa dighin ni di kas.

⁴Mpeemini, be wan wal hakyeng, mpeedi ba mo kat mee gurun di wuri mak wang takarda ni, koo naa dighin ni kas.

⁵Dangbe memee ndighin nyemnan ni mo, sat nee: "Taji a wal kas, a naa mbwoor mu dang kɪ-Juda, kɪ-mu dang kɪ-Devid wuri kɪ-se koghorong nkaa mbii mo jir. Wurin mmak fitap stam ni, kɪ-wuri wang takarda ni, kɪ-stam diipovul ni mo."

⁶Dangbe wan naa mee Laatun kɪ-dar, nnaar kɪ-peetong mu mulki ni mo, kɪ-mbii diifeer di mo kɪ-seen si mo, kɪ-nyemnan dii laarvul baafeer si mo, mo neer ni le nnaar. Laatun diisi ni lapshak kɪ-di gurun mo kɪ-fet ni. Laatun diisi ni kɪ-soghom mo povul, kɪ-yit mo povul zak. Diisi ni mo a Riin kɪ-Naan diipovul si mo, di Naan wurii lop mo koo a pee diidáng ye ndighin yil diisi.

⁷Laatum diisi ni yaghal so lap takarda diicicibet di ni nsarse kɪ-gwar di wurii tong nkaa peetong mu mulki ni.

⁸Kaadi wuri lap takarda diisi ni nsar kɪ-gwar di wurii tong a peetong mu mulki ni, be mbii di mo kɪ-seen feer sí mo, kɪ-nyemnan dii laarvul baafeer sí mo, mo kurum nyil, ntoghom kɪ-Laatum ni. Koo a weye ndighin nyemnan dii laarvul baafeer si mo, be mo

ki-ndeng-ndeng, ki-daa mo nsar, di mo dak mo a shi zinariya, di ni gam ki-mee mwoor diidu shang-shang. Mwoor diisi ni a aduwa kɛnyem kɛNaan mo.

⁹Mo c`in mee kook diipoo nee: "A wugha mak, har a mang takarda ni, ku a wang stam ni mo, mpeku takarda ni dee di a wuwang. Gyet mo kɛtu wugha, ki-a shi toghom fugha, be a wugha can guruh mo des, ki-a j`i ki-mo nDaa Naan. Nyem di wugha can ni mo, mo put a ndighin koo a kiyeet diidang ye. ki-koo a ndighin liispo diidang ye, ki-koo a ndighin guruh diidang mo ye, ki-koo a ndighin yil diidang ye zak.

¹⁰Wugha le mo dee a mishkagham mo, ki-mo dee a pris di moo c`in dak nNaan funu, ki-zak, mo se mulki nkaa mishkagham mo ndighin yil ni."

¹¹Kaadi wan naapee, be wan kiting doo kɛnyemlop mo des, di mo dubu kaghapaat nkaa dubu kaghapaat, di mo neer peetong mu mulki ni cighirkaat, ki-mbii diifeer di mo ki-seen si mo, mo neer mbiitong mu mulki ni cighir. Nyemnan si mo neer peetong mu mulki ni cighir zak.

¹²Mo c`in kook shi doo diides nee: "Laatum di gyet mo kɛtu ni, a wuri mak lap diides, ki-long, ki-seen, ki-iiko. Wu yit ku guruh mo cin diides nwuri, ki-mo kwoop wuri zak."

¹³Dangbe wan kiting mbii di mo ki-seen jir, di mo ndighin dengnaan, ki-di mo ndighin yil, ki-di mon nder kɛyil, ki-di mo nkaa am, ki-di mo ndighin am zak, ki-mbii di mo ndighin mo jir, mo c`in kook nee: "Mpee wuri di wurii tong nkaa peetong mu mulki, kɛLaatum, wu yit ku mu kwoop wuri, ki-cin diides nwuri, ki-iiko mo har ngaa-ngaa."

¹⁴Dangbe mbii di mo ki-seen feer si mo sat nee, "Amin." Nyemnan si mo nkurum furum, ku mo seyil di nwuri.

Sughun 6

¹Wan naa kaadi Laatum ni, wuri fitap ndiben ki-stam din nshee. Dangbe wan kiting doo ki-meme mbut mbii diifeer di mo ki-seen si. Wuri petpee shi doo diibal kaa k`oot kɛnluu si nee, "J`i!"

²Kaadi wan naapee zak, be wan naa mee biring diipiyaa ki-j`i. Gwar di wuri lang biring diisi, wuri ki-mbuka nsar firi. Mo c`in mbiikaa di ni a mu koghorong nwuri zak, wuri j`i put kaa gwar di wurii naa nse koghorong a peelek si. Wuri del so, mpeku wuri so se mee lek ni di zak.

³Kaadi Laatum ni wuri fitap ndiben ki-stam diivul ni, be wan kiting doo ki-mbii diivul ndighin mbii diifeer di mo ki-seen si mo, wuri petpee nee, "j`i!"

⁴Dangbe wan naa mee biring diivul j`i put, ni a naat kaa wus si. Gwar di wuri lang biring diinaat diisi ni, mo cin iiko nwuri mpeku wuri mang tongriyang baa ki-ni aku ndighin yil diisi, mpeku guruh mo doghom twa shak di, mo cin mee kwai diides nwuri zak.

⁵Kaadi Laatum ni wuri fitap ndiben ki-stam diikun ni, be wan kiting doo kɛmbii diikun, memee mbut mbii diifeer di mo ki-seen si mo, wuri petpee nee, "J`i!" Kaadi

wan naapee zak, be wan naa biring diitup ki-j`i. Gwar di wurii lang biring diitup ni, wuri ki-daa mu kám mbii mo kaa muudu si ndighin sar firi.

⁶Ni dee kaa wan kiting a rep mee doo si, ndighin mbii diifeer di mo ki-seen si mo, doo ni sat nee, "Gurum mmang shaghal dak firi, mu puus mindong, ku wuri seet muudu mu alkama di mindong, ki-zak, gurum mang shaghal dak firi, mu puus mindong, ku wuri seet muudu mo kun mu parpira di. Amma taji a wat mwoor ni ki-am anab ni kas."

⁷Kaadi Laatum ni wuri fitap ndiben ki-stam diifeer ni, be wan kiting doo ki diifeer mbut mbii di mo ki-seen si mo, wuri sat nee, "Ji!"

⁸Dangbe wan naa mee biring si, ni a vuun, akiyeen fina, moo pet gwar di wuri lang biring diisi a muut, ki-peatong mu nyemmuut mo nwurin mbwoon. Mo cin iiko mmo nkaa mindong mbut feer ki-yil ni, mpeku mo twa gurum mo shi kwai, ki-shi neen, ki-shi shwal, ki-shi luwayil mo zak.

⁹Kaadi Laatum ni wuri fitap ndiben ki-stam diipaati ni, be wan naa seen ki-gurum mo nder ki-peeus mbiizughum. A seen ki-nyem di gyet mo twa mo, mpeedi gyet mo satpo Naan ni, ki-zak, mpeedi gyet mo sat agaak nee, wudun cinzeen, ki-gyet mo dar bal-bal ndighin satpo ni zak.

¹⁰Mo petpee shi doo diides nee: "Daa Naan diides, diibang, ki-di wugha azeen, a pirang dang wughan ntokdiyeel nyemyil ni mo ye? Nyem di gyet mo twa mun si mo, mpeku wugha kwat mo di ye?"

¹¹Mo cin lee diipiyaa mo jwal jir. Dang mo waa sat mmo nee, "Wu gung, diilee aku, see duu ki-shaar dak fuu mo, ki-dyemnighin fuu di mon ntwaa mo, kaadi mo twa wun si wul akudang."

¹²Kaadi Laatum ni wuri fitap ndiben ki-stam diipeemee ni, be wan naa yil ni yoghon des zam, dangbe puus ni cighir dee a tup kaa lee diitup shek-shek si, ki-tar ni cighir dee a naat kaa toghom si.

¹³Zar mo pwat ndighin dengnaan, har mo sham dyong nyil, kaadi laating diinung moo dyong nyil, katdang kut cutpee bal-bal si.

¹⁴Dengnaan ni del lagham kaa di gurum ki-cibet tibarna si, ki-mo hir jwak mo, ki-jeyil di am neer mo le nnaar, mo hir mo jir aku a pee furu.

¹⁵Dangbe mishkagham mu yil ni mo, ki-nyem di mo se mulki mo, ki-diinan-nan mu sooja mo, ki-nyemlong mo, ki-nyem di mo ki-iiko mo, ki-kaghar gurum mo jir, kirom mo, ki-jeplu mo, mo so lagham ndighin goghot mo, ki-gaghap din njwak mo.

¹⁶Mo dang pu jwak ni mo nee, "Wu ji wu taa nkaa mun, mpeku taji mu naa yit ki-gwar di wurii tong nkaa peetong mu mulki si, ki-zak, mpeku taji tughup mu diyeel ki-Laatum ni kat mun."

¹⁷Mpeedi puus tughup furu diides nii ji wul. A we mmak bamkaa firi mpuus mini ye?

Sughun 7

- ¹Abwoon di mbii diisi moo kyes, be wan naa nyemlop k̀ Naan mo feer, moo dar nkoghop kwang diifeer mu yil ni, mo yaa kut din nkwang diifeer mu yil ni mo dar k̀ ni, mpeku taji mee kut cutpee nkaa yil ni, koo nkaa bahar, koo nkaa ting mo kas.
- ²Dangbe wan naa mee ngulop k̀ Naan, di wuri put a nkoghop puus kikaa, wuri k̀ ndiben k̀-stam di ni a mu Naan di mmeen nsar firi. Wuri pet nyemlop diifeer di mo cín iiko mmo, mpeku mo wat yil k̀-*am*, shi doo diibal.
- ³Be wuri sat nee, "Taji wu wat yil ni, koo bahar ni, koo ting mo kas. Wu dar akudang, see mu le alama mu stam mu Naan nkaa pukiyeen k̀-*kirom* firi mo akudang."
- ⁴Dangbe wan kiting duu k̀-nyem di mo le alama ni mmo mpukiyeen furu mo, mo wul dubu dari mindong k̀-*laarfeer* baafeer. Nyem diisi ni mo pwat a ndighin koo a saghan diidang ye mu nyem Yahudi mo.
- ⁵Ndighin saghan mu Juda mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Ruben mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Gad mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul.
- ⁶Ndighin saghan mu Asher mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Naftali mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul.
- ⁷Ndighin saghan mu Simiyon mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Livai mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Isakar mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul.
- ⁸Ndighin saghan mu nyem Zebulun mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Josep mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul. Ndighin saghan mu Benjami mo, be mo le alama ni nkaa gurum mo dubu kaghapaat baavul.
- ⁹Abwoon diisi, be wan naa duu gurum mo des, di ba mee gurum mak tang mo kas. Nyem diisi ni mo pwat a ndighin yil mo shini-shini k̀-ndighin saghan mo shini-shini, k̀-*liispo* mo shini-shini, k̀-ndighin koo a pee diidang ye ndighin yil diisi. Moo dar ntoghom k̀-*peetong* mu mulki, k̀-ntoghom k̀-*Laatum*. Mo jwallée diipiyaa mo, k̀-*mo* k̀-*kom* k̀-*kar* nsar furu mo zak.
- ¹⁰Mo diyeeep doo furu mo ashak shibal, nee, "Bam funu ni a pe Naan funu, di wurii tong nkaa peetong mu mulki si, k̀-*Laatum* ni wuri zak."
- ¹¹Nyemlop mo jir, moo dar ating neer peetong mu mulki ni, k̀-nyemnan si mo, k̀-*mbii* diifeer di mo k̀-*seen* si mo zak. Nyemlop ni mo zum kaa furu nyil ntoghom k̀-*peetong* mu mulki ni, k̀-*mo* seyil nNaan zak.
- ¹²Mo sat nee, "Amin, kwoop, k̀-*diihai*, k̀-*seen*, k̀-*pitang*, k̀-*diides*, k̀-*iiko*, k̀-*bal*, mo dee a mu Naan funu har ngaa-ngaa, Amin."

¹³Dangbe memee mbut nyemnan ni mo wuri cighir pe wan di, be wuri sat nee, "A man nyem di mo jwallée diipiyaa-piyaa si mo me? A man peedi mo pwat di me?"

¹⁴Wan lap nwuri nee, "Daa fina, ba wan man kas, a wugha man." Dangbe wuri sat nee, "Nyem diisi mo, a nyem di mo pwat ndighin jeel diides si mo, mo ki-vwang lee furu mo, ku mo dee a diipiyaa mo, ndighin toghom ki-Laatum.

¹⁵A mpeemini, be moo dar ntoghom ki-weetong mu mulki ki-Naan, ki-moo seyil nNaan ndighin Lu firi, mpar ki-puus. Gwar di wurii tong nkaa weetong mu mulki ni, wurin ntong ashak ki-mo.

¹⁶Ba neen nkyam laa mmo kas, ki-zak, ba neen am nkyam tu mo kas. Ba puus, koo tal ki-puus nin nkyam mo kas.

¹⁷Laatum di wurin nnaar ki-mo, wurin ndee a ngukiyeer furu. Wurii so ki-mo a pee tubut di ni a mu seen di. Naan wurin mpwos yitmwaan di nin nyit furu mo jir."

Sughun 8

¹Abwoon di mbii diisi moo kyes, be Laatum ni wuri fhap ndiben ki-stam diipovul ni. Kaadi wuri wang, be guruh mo dok titik ndighin dengnaan, har ni kus ki-kaghar mu awa mindong.

²Wan naa nyemlop ki-Naan mo povul, di moo dar ntoghom ki-Naan, be mo cin feer, nkoo a diidang ye, mbut mmo povul ni.

³Mee ngulop ki-Naan wuri j i dar kus ki-peewus mbiizughum, wuri ki-mee daa wus mbiizughum, di mo dak ni a shi zinariya. Mo cin mwoor diidu shang-shang mu wus mbiizughum nwuri des, mpeku wuri cin mo di ashak ki-aduwa mu nyem diibang mo di nkaa peewus mbiizughum di mo dak ni a shi zinariya, di ni ntoghom ki-weetong mu mulki ni.

⁴Dangbe diyeel mu mwoor wus mbiizughum diidu shang-shang ni, ki-aduwa mu nyem ki-Naan mo, di nin nsar ki-ngulop ki-Naan ni, ni kaa wul pe Naan di.

⁵Dangbe ngulop ni wuri mang daa mu wus mbiizughum ni, wuri gam daa ni shi wus, di ni nkaa peewus mbiizughum ni, be wuri vwet nkaa yil ni. Kaadi wuri vwet wus diisi ni nkaa yil ni, be nluupet, ki-doo mo, ki-pee mlep des, ki-yil ni yoghon zak.

⁶Abwoon diisi, be nyemlop ki-Naan diipovul, di mo ki-feer mo povul si, mo dak sut, mpeku mo doghom taa feer ni mo di.

⁷Ngulop ki-Naan din nshee, wuri taa feer firi, be daghar, ki-wus, riyeep ki-toghom, mo sham beer nkaa yil ni. Mindong nkaa kun, mu yil ni caan, ki-mindong nkaa kun, mu ting mo caan zak, ki-shit mo caan jir zak.

⁸Ngulop ki-Naan diivul, wuri taa feer firi, be mee mbii kaa kus jwak diides si, nii lapwus, be mo vwet ni ndighin bahar.

⁹Ndin mman, be mindong nkaa kun, mu bahar ni cighir dee a toghom. Mindong nkaa kun, mu mbii di mo ki-seen jir, di moo tong ndighin bahar, mo murap. Mindong nkaa kun, mu jirgi am mo lagham.

¹⁰Ngulop kɛ Naan diikun, wuri taa feer firi, be mee zar diides, di ni lap wus hitak-hitak, ni put adeng har ni sham taa nkaa mindong mbut nkun, mu dung mo, ki-tubut am mo.

¹¹Sum kɛ-zar diisi ni a, Deet. Be mindong mbut nkun, mu am, mo cighir dee a diideet, guruh mo des mo murap, mpeedi mo shwaa am diideet diisi ni.

¹²Ngulop kɛ Naan diifeer, wuri taa feer firi, be mo cut mindong mbut nkun, mu puus, ki-mindong mbut nkun, mu tar, ki-mindong mbut nkun, mu zar mo. Mpeemini, be mindong mbut nkun, mu peebang furu, ba mo kudi kɛ bangpee kas. Mindong mbut nkun, mu wet, ba ni kudi ki-peebang kas, ki-mindong mbut nkun, mu mpar, ba ni kudi ki-peebang kas zak.

¹³Kaadi wan naapee, be wan kiting mee puul, di nii mwaan adeng, nii petpee shi doo diibal, nee, "Jeel! Jeel Jeel. Mpee guruh di mon ndighin yil ni, mpeedi nyemlop kɛ Naan di mo kudi kun si, mo kus kɛ-taa feer furu mo."

Sughun 9

¹Ngulop kɛ Naan diipaata wuri taa feer firi, be wan naa mee zar di ni put ndighin dengnaan, har ni sham taa nyil diisi. Mo cin makuli mu wang po tughun diijurung, di ba ni ki-peedar kas si nwuri.

²Kaadi wuri wang po tughun diijurung diisi ni, be diyeel kaa put ndighin tughun ni, kaa diyeel kɛ-wus di nii se lu si. Diyeel diisi ni kaa paa puus, ki-dengnaan, har pee ni rap kaa par si.

³Ndighin diyeel diisi ni, be cibel mo sham nkaa yil ni, mo cinbal mu nungpee ncibel diisi ni mo, kaa mu dighir mo si.

⁴Mo sat mmo nee, taji lejeel nshit koo ting di mo ndighin yil ni kas, amma mo cinjeel a nyem di ba mo ki-mbii aapo ndiben stam mu Naan nkaa pukiyeen furu kas.

⁵Ba mo cin iiko ni mo a mpeku mo tutwa nyem diisi ni mo kas, amma mo cin iiko mmo, a mpeku mo cinjeel di nyem diisi ni mo mpee tar mo paat. Jeel di mo shwaa ni, ni shwal kaa shwal di guruh ki-kiting, katdang dighir nung wuri si.

⁶Ndighin tar diipaata diisi ni mo, be nyem diisi ni mo tang muut, amma ba mo kat kas. Mo ribet muut, amma muut ni so jong ki-mo.

⁷Cibel diisi ni mo lapshak ki-biring di mo tap dak mo mpee so nlek. Mo jwal mee mbii mo nkaa furu, kaa mbiikaa di mo dak mo shi zinariya si, ki-zak, yit furu mo lapshak ki-yit kɛ-guruh mo.

⁸Shoopkaa furu, mo shwal kaa mu shirop mo si, ki-zak, aghas furu ni a kaa aghas mu mbwoor mo si.

⁹Mo paa tughur k̀ mo ni mo, shi shaghal, k̀- cáap furu mo wal ntiit k̀- wal mu shii k̀- biring di moo d̀ul keke biring mo mpee so nlek.

¹⁰Mo k̀- dang di nii nung gurum mo kaa d̀ighir mo si. A shi dang diisi mo, be mo kat bal mpee c̀n jeel ngurum mo, mpee tar mo paat.

¹¹Mishkagham furu ni a ngulop mu tughun diijurung, di ba ni k̀- peedar kas si, sum firri shi liispo mu nyem Yahudi mo, be ni a Abaddon, dangbe sum firri shi liispo k̀- nyem Heleni mo, be ni a Apoliyon. Shii k̀- mini nee, "Nguwat mbii mo."

¹²Jeel diides din nshee ni del mmini. Dee jeel diides mo di vul, di mon ndung j`i.

¹³Ngulop k̀- Naan diipeemee ni wuri taa feer firri, dangbe wan kiting mee doo ni j`i put ndighin kwang diifeer mu peewus mbiizughum di mo dak ni a shi zinariya, di nii dar ntoghom k̀- Naan.

¹⁴Doo ni katpo k̀- ngulop diipeemee ni nee, "A fwoon nyemlop diifeer si mo, di gyet mo bwaghat mo le ndung Yufiretus diides si."

¹⁵Nyemlop diifeer diisi mo, gyet mo bwaghat mo le di, a mpeku mo gong wul k̀- pee, k̀- teer, k̀- tar, k̀- bit ni, mpeku mo bwot mo, ku mo so twa gurum mo di. Kaadi mo fwoon mo, be mo so twa mindong mbut nkun, mu gurum di mon ndighin yil diisi.

¹⁶Wan kiting nee, duu k̀- sooja di mo lang biring ni mo, mo a miliyon dari vul.

¹⁷Biring ni mo k̀- nyemlang ni mo, di wan naa mo ndighin sughun fina ni, mo lapshak zam. Mo jwal mee shaghal nkaa tughur furu mo, di ni naat kaa wus si, k̀- ni pan a tup kaa dengnaan si, k̀- zak, ni a kaa yara si. Kaa k̀- biring ni mo lap k̀- mu mbwoor mo. Wus k̀- diyeel, k̀- fwat mu pus bintika, mo j`i put mpo k̀- biring ni mo.

¹⁸A shi jeel di nii wus, k̀- diyeel, k̀- fwat mu pus bintika, di mo j`i pwat ndighin po k̀- biring diisi ni mo, be mo twa mindong mbut nkun, mu gurum di mo ndighin yil ni.

¹⁹Bal k̀- biring diisi ni mo, a ndighin po furu, k̀- dang furu mo. Dang furu ni mo a kaa nw`oo mo si, di mo k̀- kaa. A shi dang diisi ni mo, be biring diisi mo c̀n jeel ngurum mo.

²⁰Kaghar gurum di ba mo murap nsar k̀- jeel diisi mo kas, be ba mo tuwap kas, mo sat a nseyil nriin diibish mo, k̀- k`um di mo dak shi zinariya, k̀- azurfa, k̀- mu boong diinaat, k̀- mu jwak, k̀- mu yoghom mo. K`um diisi mo, ba moo naapee, koo kitingpee, koo mee mwaan kas.

²¹Ba mo waa tuwap mpee tukaa di moo c`in ni kas, k̀- nyem mu numpee mo k̀- c`in ngaa, k̀- wat kas.

Sughun 10

¹Dangbe wan naa mee ngulop k̀- Naan diides, wurii tong a dengnaan sham. Nluu paa wuri kaa nliir si, k̀- zak, lilliu neer kaa firri cighirkaat. Yit firri ni a kaa puus si, k̀- shii firri ni mo a kaa ndwet diinan-nan mu wus si.

- ²Wuri ki-mee làa takarda, di ni a wuwang nsar firi, wuri leshii firi din nsarse ni nkaa bahar, ki-wuri ten yil ni ki-shii firi din nsarkul.
- ³Dangbe wuri petpee shi doo diibal di ni lap shak ki-or mu mbwoor. Kaadi wuri kè petpee ni, be nluupet, ki-pee mo povul mo lap nwuri.
- ⁴Kaadi pee diipovul ni mo lap, be wan kin ribet ran ni, amma wan kiting mee doo ndighin dengnaan sat nee, "A paa mbii di nluu di mo petpee povul ni mo sat. Taji a ran mbii di mo sat ni kas."
- ⁵Dangbe ngulop kè Naan, di mee shii firi ni nkaa bahar, ki-mee shii firi nkaa yil sí, wuri diyeep sarse firi kàa adeng.
- ⁶Wuri tuwoorpo ndighin sum kè Naan di har ngaa-ngaa. Wuri di wuri le dengnaan, ki-mbii di mon ndighin ni jir. A wuri leyil, ki-mbii di mo ndighin yil ni jir zak, ki-a wuri le bahar, ki-mbii di mo ndighin ni jir. Ngulop ni wuri sat nee, "Ba mee bes kudi kas, pee ni wul."
- ⁷Katdang teer ni wul, mpeku ngulop kè Naan diipovul wuri taa feer firi ni, be mbii diisok mu Naan mon ngam, kaadi gyet wuri kè ten sat nkrom firi mo, nyemsatpo firi mo mmini.
- ⁸Dangbe wan kiting mee doo si ndighin dengnaan, ni katpo ki-wan zak nee, "A so, a mang takarda di ni a wuwang, nsar kè ngulop kè Naan di wurii dar nkaa yil ni ki-bahar sí."
- ⁹Ni aasi, be wan so pe ngulop kè Naan ni wuri di, wan sat nwuri nee, "A cin làa takarda ni nwan." Be wuri sat nwan nee, "A mang, a se. Nin ndeet but nwugha, amma nin nshang mpo fugha, kaa am nshii si."
- ¹⁰Wan lap làa takarda din nsar kè ngulop kè Naan ni, be wan se làa takarda ni. Ni shang ndighin po fina kaa am nshii si, amma abwoon di wan kin ten nse ni, be ni le ku but fina ni deet.
- ¹¹Dangbe mo sat nwan nee, "Ni ating a baa a satpo kè Naan di nkaa guruh di mon nyil mo shini-shini, ki-liispo mo shini-shini, ki-nkaa mishkagham furu mo shini-shini zak."

Sughun 11

- ¹Mo cin mee kam nwan, mpee kám mbii mo, dangbe mo sat nwan nee, "A so a kám Lu kè Naan diides ni, ki-peewus mbiizughum ni, ki-zak, a tang duu kè nyem di mo nkaa seyil nNaan di nlu ni.
- ²Amma taji a kám pee diineer cighir mbwoon ni kas, mpeedi mo kè ten cin mini, nyem di ba mo a nyem Yahudi mo kas. Nyem diisi mon mmwaan nkaa birni mu Naan ni, mpee tar mo laarfeer baavul.

³Wan ncín iiko fina nlangting mo vul, mpeku mo satpo di Naan k̄-ribet ku mo sat di akiyeen, mpee teer mo dubu mindong k̄-dari vul k̄-laarpeemee, k̄-zak, mon njwal a leemaap mo.”

⁴Nyemlangting diivul diisi ni mo, a mo a tingpaat diivul si mo, k̄-fitila diivul si mo zak, di moo dar ntoghom k̄-Daa di mu yil diisi ni.

⁵Katdang mee guruh k̄-ribet wat mo, be wus nj`i put mpo furu, har ni se shaarlek furu. A diisi ni, a ar muut k̄-jir nyem di moo tang wat mo.

⁶Nyem diisi ni mo k̄-iiko, mpeku mo shaghat dengnaan, mpeku taji fwan j`i kas, ndighin teer di mon nkaa satpo di Naan k̄-ribet ku mo sat akiyeen. K̄-zak, mo k̄-iiko, mpeku mo le am mo jir, mo dee a toghom. Moo mak cut yil ni shi shwal mo shini-shini, kaadi mo naa ni ret mmo nyit si.

⁷Abwoon di mon nkyes sat langting furu ni mo, be mee luwa di ni kaa put ndighin tughun di ba ni k̄-peedar kas si. Luwa diisi nin mbwot lek nkaa mo, har nin nse koghorong nkaa mo, dangbe nin ntwam zak.

⁸Kum k̄-das diivul diisi ni mon ngirang ndighin birni diinan-nan si mo, di moo pet mo a Sodom k̄-Ijip, yil diivul si mo dee a mbiikam. A ndighin birni diides diisi, be gyet mo pwas Daa furu di.

⁹Guruh mo ndighin yil mo shini-shini, liispo mo shini-shini, dang mo shini-shini, k̄-jep guruh mo shini-shini, mon nnaa kum k̄ mo ni, mpee teer mo kun k̄-kaghar, k̄-guruh mon nkwar wum kum k̄ mo ni.

¹⁰Nyem di moo tong ndighin yil diisi, mon nc`in retnyit mpee murap k̄ das diivul diisi ni mo. Mon mmireppee, k̄-zak, mon nlop mbiizughum mon nshak, mpeedi po k̄ Naan di j`i langting diivul ni mo sat, ni le ku guruh di mon nyil diisi mo shwaajeel des.

¹¹Abwoon k̄ teer mo kun k̄-kaghar, be Naan wuri le ku nook mu seen del ndighin mo, har mo yaghal dar nkaa shii furu mo, dangbe mee k̄ir muut diides ni yaa nyem di mo naa mo.

¹²Dangbe mo kiting mee doo diides di ni put ndighin dengnaan ni sat mmo nee, "Wu kaa si." Be mo yaghal kaa ndighin dengnaan mbut nluu, k̄-shaarlek furu mo naa pe moo kaa di.

¹³Ndin mman, nnaar k̄-mini, be yil ni yoghon bal-bal. Mindong mbut nkaghapaat mu birni ni pyan, k̄-guruh mo dubu povul, mo murap ndighin yoghon k̄ yil mini. K̄ir muut diides yaa kaghar nyem di moo seen mo, har mo cin diides nNaan di wuri ndighin dengnaan.

¹⁴Abwoon k̄ mbii diisi mo, be jeel diivul ni del, amma jeel diikun nin nj`i k̄tak-k̄tak.

¹⁵Ngulop k̄ Naan diipovul ni wuri taa feer diipovul ni, be wan kiting doo diibal-bal mo des ndighin dengnaan, mo sat nee, "Mulki mu yil diisi ni, ni dee a mulki mu Daa funu, k̄-mu Laa firi Kristi, wurin nc`in mulki ni a har ngaa-ngaa.”

¹⁶Dangbe nyemnan dii Laarvul baafeer si mo, di moo tong nkaa mbiitong mu mulki furu mo ntoghom k̀Naan si, mo kurum nyil, ku mo seyil di nNaan.

¹⁷Mo sat nee: "Mu p̄tang wugha, Daa Naan diibal met jir, wugha di wugha a shee k̀ mbii mo jir, k̀zak, wugha di yaksi, mu p̄tang wugha, mpeedi aa mang bal fugha diides ni nsar fugha, ku a yaa se mulki di nkaa yil diisi.

¹⁸Nyem di ba mo a nyem k̀Naan mo kas, ndighin yil mo shini-shini, ni laa mmo mbut, mpeedi tughup k̀Naan ni j`i wul. Mpeedi pee ni wul, mpeku wugha woo tughup fugha di nkaa mo. Pee ni wul, mpeku wugha tokdiyeel di nyem di gyet mo k̀ten murap mo, k̀mpeku a cin kwat diiret di nkrom fugha mo. Nyemsatpo fugha mo mmimi, k̀nyem fugha mo, k̀nyem di gyet mo lesum fugha ni a diides, nyem diidween mo, k̀nyem diinan mo zak. Wugha wat nyem di mo wat yil ni mo."

¹⁹Mo wang Lu k̀Naan diides di ni ndighin dengnaan, be mo naa kwati mu tuwoorpo shi toghom mu Naan, ni di nLu k̀Naan diides diisi ni. Dangbe pee ni m̄tep des, k̀doo diides mo, k̀nluupet, be yil ni yoghon, k̀daghar diinan-nan mo sham nkaa yil ni.

Sughun 12

¹Mee alama diides di ni aapo, ni j`i put di ndighin dengnaan. Mee mat wura, di wura lop puus kaa n̄ir si nkaa sat, k̀tar nder shii fira, k̀wura lop zar mo kaghapaat baavul nkaa fira, kaa mbiikaa mu mulki si.

²Mat diisi wura k̀aak. Kaadi aak ni mak laa, be wura bwot or diibal mu jeel, kaadi aak ni doghom se wura.

³Dangbe mee alama ni j`i put di ndighin dengnaan ni zak, mee kus nw`oo diides, di ni a naat, k̀kaa mo povul, k̀soghom mo kaghapaat, k̀mbiikaa mu mulki mo, nkaa koo kaa diidang ye, di ni j`i put di ndighin dengnaan ni.

⁴Shi dang k̀nw`oo diisi, be ni tup mindong mbut nkun, mu zar di mo ndighin dengnaan sham dyong nyil. Nw`oo ni dar akiyeen k̀mat di wuran ndung laa-laa si, mpeku ni se laa di mat ni wuran nlaa ni di.

⁵Mat ni wura laa-laa diimish, di wurin nse mulki nkaa guruh di mo ndighin nyil ni mo shini-shini jir, shi kam di mo dak ni a shi shaghal. Kaadi laa ni sham taa nyil, be mo bam wuri kwet, del kaa k̀wuri pe Naan di, k̀peetong mu mulki firi.

⁶Mat ni wura su so a naar yil, a peedi Naan wuri tap dakle nwura, di mon ntap k̀wura, har teer mo dubu mindong, k̀dari vul k̀laarpeemee.

⁷Lek yaghal ndighin dengnaan, Makiyel k̀nyemlop firi mo, mon nkaa lek k̀nw`oo ni k̀nyemlop firi mo, lek ni naat a mo. Nw`oo ni k̀nyemlop firi mo, mo c`in lek ni shibal hakyeng.

⁸Amma Makiyel k̀nyemlop firi mo, mo se koghorong nkaa nw`oo ni, mo ceen nw`oo ni k̀nyemlop firi mo aku ndighin dengnaan.

⁹Mo mang nw`oo ni, be mo vwet wuri sham ndighin yil diisi, ashak ki-nyemlop firi mo. Sum ki-nw`oo diisi ni a Shetan, mishkagham ki-riin diibish mo. Pugyet wuri di mmuyi, gyet yam-yam be wurii num yil ni so kini a ar din nkan.

¹⁰Dangbe wan kiting mee doo diides ndighin dengnaan ni sat nee: "Yaksi, be bam ki-Naan ni j`i wul! Naan wuri kam iiko firi agaak. Yaksi, be Kristi wuri nkam diides firi, mpeedi mo ki-vwet ngumwaanaa ki-dyemninghin funu mo sham nyil, wuri di wuri ki-c`in mwaanaa furu ntoghom funu mpar ki-puus.

¹¹Mo se koghorong nkaa wuri a mpee toghom ki-Laatum ni, ki-zak, mpeedi mo c`in langting nee, po firi ni azeen-nzeen, har mo cin seen furu mo mpee sum firi.

¹²Mpeemini, be wu c`in retnyit, wun dengnaan mo, ki-nyem di moo tong ndighin dengnaan ni mo zak. Amma jeel di mpee yil ni, ki-bahar mo, mpeedi Shetan wuri sham pe wun di. Wuri gam ki-putughup diiwuwat. Wuri man nee, pee firi ni dee a lee dak."

¹³Kaadi nw`oo diisi ni naa, nee; mo vwet wudi sham ndighin yil diisi, be ni yaa sushii ndang mat di wura laa-laa diimish si.

¹⁴Amma mo cin caap diinan-nan mo nwura vul, di mo a kaa mu puul si, mpeku wura katpee yaghal so wul di a peedi Naan wuri ki-ten tap dakle nwura a naaryil ni. A peedi mon ntap ki-wura mpee bit mo kun ki-kaghar, peedi ba nw`oo nin mmak wul di, ku ni kat, wura di kas.

¹⁵Nw`oo ni fuut am mpo firi, so ndang mat ni wura, kaa am di nii sham ndung si, wuri c`in diisi, a mpeku am ni mang mat ni wura di.

¹⁶Amma yil ni bam mat ni wura, yil ni wang po ki-ni, har ni shwaa am di nw`oo ni fuut ni.

¹⁷Tughup fes tu nw`oo ni ndang mat ni wura, kaadi ni naa ba ni mak yaa mat ni wura kas, be ni so yaa lek nkaa dang ki-mat ni mo. Dang ki-mat ni, a nyem di moo kiting doo ki-Naan, di mo lappo ki-Jesu.

¹⁸Nw`oo ni dar nkaa po diyees mu am bahar ni.

Sughun 13

¹Dangbe wan naa mee luwayil, di ni kaa put ndighin am bahar. Luwa diisi ni ki-soghom mo kaghapaat, ki-kaa mo povul, ni ki-mbiikaa mu mulki mo kaghapaat nkaa soghom firi ni mo, ki-zak, koo a kaa diidang ye, be mo ran mee sum di ni satpo diibish nkaa Naan.

²Luwa di wan naa ni, ni lapshak ki-lushim, shii ni lapshak ki-mu mee luwayil di moo pet a beyar. Po ni lapshak ki-mu mbwoor. Kus nw`oo diides si cinbal firi nluwa ni, ki-peatong mu mulki firi, ki-iiko firi diides ni.

³Mee káa k̀luwa díisi ni, ni d́ee kaa mo le a ĺaa dí ni mak muut nluwa ni si, amma ĺaa ni k̀zughum. Luwa díisi ni c̀in mbii aapo mo ngurum mo ndighin yil ni zam, har gurum mo d́oghom so ndang ni.

⁴Gurum mo seyil nw`oo ni, mpeedi ni k̀ten cín iiko firi nluwa ni, k̀zak, mo seyil nluwa ni, har mo sat nee, "A we kaa wugha luwa si ye? A we mmak cín lek k̀wugha ye?"

⁵Mo cín po nluwa díisi ni, har ni satpo roghop, k̀po díibuu mo nkaa Naan. Mo cínbal nni, mpee sat mbii mo kaa mimi mo si, mpee tar mo laarfeer baavul.

⁶Luwa ni wang po firi, har ni satpo díibuu mo, nkaa Naan k̀peetong firi dí ni ndighin dengnaan, k̀nkaa nyem dí mo dí ndighin dengnaan zak.

⁷Mo cínbal nni, mpeku ni c̀in lek dí nkaa nyem k̀Naan mo, har ni se koghorong nkaa mo, k̀zak, mo cín iiko nni nkaa saghan k̀gurum mo shini-shini, k̀liispo mo shini-shini, k̀yil mo shini-shini, zak.

⁸Gurum dí moo tong ndighin yil díisi jir mo seyil nni, amma nyem dí mo k̀ten ran sum furu, pugyet dín nshee k̀yil ni, ndighin takarda dí ni a mu seen, dí ni a mu Laatum dí gyet mo tu wuri si, be ba mon nseyil nluwa ni kas.

⁹Ngo dí wuri k̀kom mpee k̀tingpee, be wuri k̀ting.

¹⁰Katdang mo mang mee ngo so kini, mpeku wuri d́ee a kirom, be ni a ting mon mmang wuri so kini ku wuri d́ee dí a kirom. Katdang mon ntu mee ngo a shi kwai, be ni a ting mon ntu wuri a shi kwai ni, díisi ni d́ee a petpee, mpee nyem k̀Naan mo, mpeku mo gung, k̀mo dar dí bal-bal ndighin cínzeen furu.

¹¹Dangbe wan naa mee luwa zak, nii ḱaa put ndighin yil. Luwa díisi ni k̀soghom mo vul kaa laatum si. Amma ni katpo kaa nw`oo ni si.

¹²Luwa díisi ni c̀in dak k̀iiko mu luwa dín nshee si. Ni leting ngurum dí mon ndighin yil ni, mpeku mo seyil nluwa dín nshee ni, dí ĺaa díimumuut dí jí mo le nni, ni k̀zughum nni si.

¹³Ni c̀in mbii aapo mo d́es hakyeng, ni le ku wus tong a sham nkaa yil díisi, har gurum mo naa sham k̀wus ni.

¹⁴Mpee mbii aapo dí luwa díivul díisi ni c̀in, nyit k̀luwa dín shee ni, be ni num gurum dí mo ndighin yil díisi. Ni leting ngurum mo, ku mo dik muriin k̀luwa dín nshee si, dí gyet mo le ĺaa ni shi kwai, amma ba ni muut kas si.

¹⁵Mo cínbal nluwa ni, mpeku ni cín nookdi mmuriin k̀luwa dín nshee, dí gurum mo k̀ten dik ni, har muriin ni katpo. Nyem dí mo kwar seyil nni, be muriin ni le ku mo twa mo.

¹⁶Luwa díivul ni, ni leting ngurum mo jir, nyem díides mo, k̀diilee mo, nyemlong mo, k̀nyemjeel mo, jeplu mo, k̀kirom mo, ku mo lap mee alama nkaa sarse furu, koo nkaa pukiyeen furu mo.

¹⁷Mpeku taji mee gurum katpee mpee c`in nwor kas, see ngo ni ki-alama ni akudang. Alama diisi ni a sum k`luwa ni, koo namba ki-sum firi.

¹⁸Diisi ni, be see a ngo di wuri ki-seen, dang wurin mmak manshii k`namba k`luwa diisi ni, mpeedi namba ni a namba k`gurum, ni dar a koppee mu sum k`luwa. Namba k`luwa ni a dari peemee ki-laarpeemee baapeemee (666).

Sughun 14

¹Kaadi wan diyeep yit, be wan naa Laatum akiyeen fina, wuri dar nkaa jwak nZayon, ashak ki-nyem firi mo, di mo wul dubu dari mindong ki-laarfeer baafeer (144,000). Das diisi ni mo ki-sum k`Laatum ni, ki-sum k`puun firi a riran nkaa pukiyeen furu mo jir.

²Dangbe wan kiting mee doo si ndighin dengnaan, di ni ntiit ki-wal k`am di nii sham ndung des, ki-ni wal kaa petpee k`nluu si. Doo diisi ni shang kiting, kaa mee das mo nkaa taa ndeng-ndeng mo si.

³Mo c`in kook diipoo ntoghom k`mbiitong mu mulki ni, ki-ntoghom k`mbii diifeer di mo ki-seen si mo, ki-ntoghom k`nyemnan si mo. Ba mee ngo mak kam kook mini kas, see a das diidubu mindong ki-laarfeer baafeer ni mo bejee. A mo a nyem di mo k`ten ang mo ndighin yil ni.

⁴Das diisi ni mo a nyem di ba gyet mo kyam wat sut shi ngaa kas, mo ki-tap ki-kaa furu mo. Mo a nyem diibang mo. Mo so ndang Laatum ni, koo a pee diidang ye. Mo ang mo mbut ngurum mo, ki-mo cin mon nNaan, ki-Laatum ni, kaa mbiizughum din nshee si.

⁵Ba mee dung kyam put mpo furu kas, mpeedi ba mo ki-mee shikbish kas.

⁶Dangbe wan naa mee ngulop k`Naan, nkaa mwaan ndighin kut a shi caap, wuri ki-po diiret, diiso ngaa-ngaa, mpeku wuri sat ni di nyem di mon ndighin yil diisi. Po diisi ni, ni a mpee koo a yil diidang ye, ki-mpee koo a saghan diidang ye, koo a liispo diidang ye, ki-ni a mpee gurum mo jir ndighin yil ni.

⁷Wuri sat shi doo diides nee, "Wu kiir Naan, wu cin diides nwuri, mpeedi puus tokdiyeel firi ni j`i wul. Wu seyil nNaan, mpeedi a wuri le deng mo ki-yil ni. A wuri le am ndighin bahar, ki-tubut mo zak."

⁸Mee ngulop k`Naan diivul, wuri j`i mbwoon k`ngulop k`Naan din nshee ni, wuri sat nee, "Wuraa pal, wuraa pal. Yil Babilon diides ni wuraa pal. Gyet a wura le dang gurum din ndighin yil ni mo shini-shini mo shwaa am anab fira, di ni a mu c`in ngaa ki-wura."

⁹Mee ngulop k`Naan diikun wuri j`i mbwoon k`ngulop diivul ni, wuri sat nee, "Katdang mee gurum seyil nluwa si, ki-muriin firi, har ku ngo mini lap alama mu luwa ni nkaa sarse firi, koo nkaa pukiyeen firi,

- ¹⁰Be gwar minin nshwaa am anab di ni a mu tughup k̀Naan. Di wuri k̀ten d̀oo shibal ndighin d̀aa firri di ni a mu tughup firri. Mon ncınjeel ngwar mini shi wus diinaat, k̀jwak mu wus mo, ntoghom k̀nyemlop k̀Naan mo, k̀Laatum ni.
- ¹¹Diyeel mu shwaajeel k̀das mini mo, ni yaghal k̀aa adeng har ngaa-ngaa, par k̀puus. Ba mee nookdi pe nyem di mo seyil nluwa ni, k̀muriin firri ni kas. K̀koo nyem di mo lap alama mu sum k̀luwa ni.”
- ¹²Diisi ni d̀ee a petpee mpee nyem k̀Naan mo, mpeku mo gung di ndighin tap k̀Waar k̀Naan, k̀zak, mpeku mo dar di bal-bal shi cınzeen furu ndighin Daa Jesu.
- ¹³Dangbe wan kiting mee d̀oo ndighin dengnaan, ni sat nee, "A ran mbii diisi mo. Diiret ni d̀ee nkaa nyem di mo murap mo, nyem di mon mmurap mpee sum k̀Daa, yaghal nyaksi." Riin ni lap nee, "Ii, ni aasi, mpeedi mon nnookdi mbut ndak furu mo, k̀dak furu ni moo so ndang mo zak.”
- ¹⁴Kaadı wan naapee, akiyeen fina, be wan naa mee nluu diipiyaa, k̀mee gwar wurii tong nkaa nluu ni, di wuri lapshak k̀Laa k̀Gurum. Wuri k̀mbiikaa mu zinariya nkaa kaa firri, k̀wuri k̀mee cuk diisese nsar firri.
- ¹⁵Mee ngulop k̀Naan wuri j`i put ndighin Lu k̀Naan diides, be wuri pet gwar di wurii tong nkaa nluu si, shi d̀oo diibal, nee, "A mang cuk fugha ni, ku a yaa diip diben din mmaar ni di, mpeedi pee mu diip diben din mmaar ni k̀j`i wul. Diben ni k̀nung mak diip.”
- ¹⁶Gwar di wurii tong nkaa nluu sı, wuri wiip cuk firri nkaa maar di mo ndighin yil ni, be mo diip diben ni mo dak.
- ¹⁷Mee ngulop k̀Naan, wuri j`i put ndighin Lu k̀Naan diides ni ndighin dengnaan, ngulop diisi wuri k̀cuk diisese nsar firri zak.
- ¹⁸Mee ngulop k̀Naan, di a wurii tap k̀wus, wuri j`i put a peedi moo wus mbiizughum din nNaan, wuri pet ngulop k̀Naan di wuri k̀cuk diisese sı shi d̀oo diibal nee, "A mang cuk fugha, ku a yaa saa tuwoon laating anab dii mu yil diisi ni di, mpeedi laating anab ni mo k̀nung.”
- ¹⁹Ngulop k̀Naan ni wuri wiip cuk firri nkaa yil ni, be wuri yaa saa tuwoon anab mo, dangbe wuri le mo ndighin pee d̀wat am anab, di ni a tughup k̀Naan diides.
- ²⁰Mo tireng, k̀mo d̀wat laa anab ni mo, abwoon k̀birni ni. Toghom put ndighin laa anab diisi ni mo, har toghom ni sham kaa am ndung si, mpee meel mo dari vul, jurung k̀ni a kaa kám k̀shii mo paat si.

Sughun 15

¹Wan naa, mee alama diides, di ni d̀ee a mbii aapo ndighin dengnaan. Wan naa nyemlop k̀Naan mo povul, k̀jeel di mu kyes ni mo povul zak. A shi jeel diisi mo, be Naan wuri woo kyes k̀tughup firri.

²Abwoon mini, be wan naa, mee mbii di nin ntiit ki-am bahar mu gilas, di mo riyeep ni ashak ki-wus. Nyem di mo se koghorong nkaa luwa si, ki-nkaa muriin firi, ki-nkaa gwar di sum firi a namba, moo dar di mpo dung ni. Mo ki-ndeng-ndeng mo nsar furu, di Naan wuri k-cin ni mmo.

³Mo c`in kook mu Mosis kirom ki-Naan, ki-kook mu Laatum ni, mo c`in kook ni nee: "Dak fugha ni mo, a diinan-nan mo, di mo aapo, wugha Daa Naan di a bal met mbii mo jir. Ar fugha ni mo a din ndire, ki-mo azeen-nzeen zak. Wugha a Mishkagham mu guruh di mon ndighin yil ni mo jir.

⁴A we nkhir wugha kas ye? Ki-zak, a we nnook kwoop sum fugha ye? Daa a wugha mmisak, a diibang. Gurum din ndighin yil mo jir, mon nj`i seyil nwugha. Mpeedi gurum mo jir, mo naa dak fugha diiret ni mo."

⁵Abwoon diisi, be wan naapee adengnaan, be wan naa mo wangpee diibang mu Tent mu Naan, di ni a langting k-po di gyet Naan wuri k-ten tuwoor ni.

⁶Nyemlop k-Naan mo povul, di mo ki-jeel mu kyes diipovul si, mo j`i pwat ndighin Lu k-Naan diides, di ni a mu tent ni. Mo jwal a lee diibang, fuwaat diimtep mo, di moo mangyit. Mo bwaghat tughur furu mo shi beel di mo dak mo a shi zinariya.

⁷Memee ndighin mbii diifeer di mo ki-seen si, mo cin daa mu zinariya mo povul, nyemlop k-Naan diipovul ni mo. Daa diisi ni mo gam k-tughup k-Naan di wuri k-seen diiso ngaa-ngaa.

⁸Lu k-Naan diides ni gam ki-diyeel mu diides firi, ki-iiko firi zak. Ba mee gurum mak del ndighin Lu k-Naan diides ni kas, see abwoon di jeel diipovul ni mo gam.

Sughun 16

¹Dangbe wan kiling mee doo diibal ndighin Lu k-Naan diides ni, ni sat nyemlop ki-Naan diipovul ni mo nee, "Wu so wu doo mbii din ndighin daa diipovul dii mu tughup k-Naan ni mo nkaa yil ni."

²Ngulop k-Naan din nshee wuri so doo mbii di ni ndighin daa di wuri ki-ni nkaa yil ni. Dangbe sirap diishwal di mo bish naa, mo pwas nyem di mo ki-alama mu luwa nkaa sut si, ki-nyem di ji mo seyil mmuriin k-luwa ni.

³Ngulop k-Naan diivul wuri so doo mbii di ni ndighin daa di wuri ki-ni nkaa bahar, dangbe am ni cighir dee kaa toghom k-ngu mumuut si. Mbii di mo ki-seen di moo tong ndighin am, mo murap jir.

⁴Ngulop k-Naan diikun, wuri so doo mbii di ni ndighin daa di wuri ki-ni nkaa dung am mo, ki-tubut mo. Am ni mo cighir dee a toghom.

⁵Wan kiling ngulop di wurii tap ki-am mo, wuri sat nee: "Wugha a din ndire, mpee candiyeel diisi mo. Wugha a diibang, wugha di gyet yam, be wugha di, wugha di wugha di yaksi.

- ⁶Mpeedi gyet mo beer toghom k̀nyem fugha mo, k̀toghom k̀nyemsatpo fugha mo zak. Amma wugha k̀cín toghom mmo shwaa ntiit-ntiit k̀kwat furu.”
- ⁷Dangbe wan k̀ting mee d̀oo a peewus mbiizughum ni sat zak nee, "Ii, Daa Naan diibal met jir. Azeen-nzeen, candiyeel fugha ni mo azeen, k̀mo a ndire zak.”
- ⁸Ngulop k̀Naan diifeer, wuri so d̀oo mbii di ni ndighin daa di wuri k̀ni, nkaa puus. Dangbe mo cínbal mpuus ni, mpeku ni caan gurum mo di shi wus.
- ⁹Tal k̀puus ni fes baan gurum mo, shibal, har mo satpo diibuu nkaa sum k̀Naan, di wuri k̀iiko nkaa jeel ni mo. Amma mo kwar tuwap, ba mo kwoop diides k̀Naan kas.
- ¹⁰Ngulop k̀Naan diipaat, wuri so d̀oo mbii di ni ndighin daa di wuri k̀ni, nkaa pee mu mulki mu luwa ni. Dangbe mulki k̀luwa ni cighir dee a peenkoo. Be gurum mo irap liis furu mo mpee jeel di mon nkaa shwaa ni.
- ¹¹Gurum mo waa satpo diibuu nkaa Naan, mpee shwaajeel di mo nkaa shwaa ni, k̀sirap furu mo zak, amma jir kisi, be mo kwar tuwap, mpee dak diibish di mo k̀ten c̀in mo.
- ¹²Ngulop k̀Naan diipeemee, wuri so d̀oo mbii di ni ndighin daa di wuri kini, nkaa dung Yufiretus diides si, be am di ni ndighin dung diisi ni del fii, mpeku ni dak ar di mmishkagham di mon nj`i nkoghop puus k̀kàa.
- ¹³Dangbe wan naa riin diibish mo kun, di mo kaa nzargong mo si, mo j`i pwat ndighin po k̀kus nw`oo sí, k̀ndighin po k̀luwa sí, k̀ndighin po k̀ngusatpo Naan mu dung sí.
- ¹⁴Riin diibish diisi ni mo nkaa c̀in mbii aapo mo des hakyeng. Mo so pe mishkagham mu yil diisi mo jir, mpeku mo kyak mo le di ashak mpee c̀in lek parpuus diides mu Naan diibal met jir sí.
- ¹⁵"Wu naa wan nj`i a kaa wat si! Nyem di mo tong shi gongpee, di mo k̀lee furu mo a lhop, mpeku taji mo put ngum, ku mo kat naashoop di kas, be nyem mini mon nkat diiret.”
- ¹⁶Riin diibish diisi ni mo kyak mishkagham mu yil diisi mo le ashak, mmee peedi moo pet ni shi liispo mu nyem Yahudi mo a Armageddon.
- ¹⁷Ngulop diipovul, wuri so d̀oo mbii di ni ndighin daa di wuri kini nkaa kut. Dang mee d̀oo diibal j`i put ndighin Lu k̀Naan diides, a peetong mu mulki ni nee, "Ni k̀c̀in!”
- ¹⁸K̀zak, pee ni mlep, nluupet, k̀pee ni gwan. Yil ni yoghon shibal, di ba yil k̀kyam yoghon kaa mini si kas, pugyet di gurum mo yaa tong di ndighin yil ni.
- ¹⁹Birni diides ni bak kun, k̀kaghar birni din ndighin yil ni mo jir, mo shirip. Naan wuri pan Babilon diides si, har wuri cín kap di ni gam k̀am anab di ni a mu tughup firri nwura shwaa.

²⁰Koo rep laayil diidang ye di am neer ni cighirkaat, be ni su so lagham, ki-dengjwak mo su so lagham zak.

²¹Daghar diinan-nan mo pwat ndengnaan, har mo sham taa nkaa gurum mo, koo a daghar diidang ye be toghon k̀ni wul kaa mu bufu kin si. Gurum mo satpo diibuu nkaa Naan, mpee shwal di moo shwaa ni, mpee sham k̀daghar diisi ni mo, k̀zak, mpeedi jeel ni fes shwal zam hakyeng.

Sughun 17

¹Abwoon mini, be memee mbut nyemlop k̀Naan diipovul si mo, di mo ki-daa mo povul sí, wuri j̀i mpee wan di, be wuri sat nwan nee, "A j̀i, be wan nkám nwugha, diyéel di mo can mmat ngaa diides si wura. Mat ngaa diisi ni wura dee a mishkagham, nkaa birni di mo dik ni kus ki-dung am si mo.

²Mishkagham dii mu yil diisi mo c̀in ngaa ashak ki-wura, ki-gurum din ndighin yil diisi mo fes yughur ki-am anab mu ngaa fira ni."

³Dangbe Riin k̀Naan ni j̀i del ndighin wan, be ngulop k̀Naan wuri mang wan so kini a mee naar yil sí, a peedi ba am di kas. A naar yil ni, be wan naa mee mat ki-tong nkaa mee luwayil di ni a naat. Mo ran sum diibish mo, di mo satpo diibuu nkaa Naan. Luwayil diisi ni ki-káa mo povul, ki-soghom mo kaghapaat.

⁴Mat ni wura tap jwal a lée di mo pan a naat mo, di mo ret naa zam, wura k̀tap dak mo a shi mbii di mo dak mo a shi zinariya ki-jwak diilapwus mo, ki-mbii jwat dii riret mo, kaa mbii di moo pet ni a peyal mo si. Mat ni wura ki-mee kap nsar fira, di mo dak ni a shi zinariya, di ni gam ki-mbii diibish mo, di mo a mu ar tong fira diibish mu ngaa.

⁵Mo ran mee sum, di shii kini a diisisok, nkaa pukiyeen fira nee, "Babilon diides, nighin k̀mat ngaa mo, ki-mbii diibish di mon ndighin yil ni jir."

⁶Wan naa mat ni wura dee a diiyuyughur, ki-toghom k̀nyem mu Naan mo, di wura k̀ten shwaa ni. Toghom k̀nyem di gyet mo twa mo, mpeedi gyet mo c̀in langting mpee sum k̀Jesu. Kaadi wan naa mat ni wura, be ni fes aapo nwan zam.

⁷Ngulop k̀Naan wuri sat nwan nee, "A me aapo nwugha ye? Wan woo shii k̀mbii diisisok k̀mat diisi ni nwugha, ki-shii k̀mbii diisisok mu luwayil di wuraa lang nkaa ni, di ni ki-káa mo povul, ki-soghom mo kaghapaat si.

⁸Luwayil di a naa si, gyet yam be ni ki-seen, amma yaksi, be ba ni kudi ki-seen kas, nin nyaghal kaa put a ndighin tughun di ba nii peedar kas si, mpeku ni so di a peedi mon ntu ni di vit, har ngaa-ngaa. Nyem di mo ndighin yil diisi, di pugyet din nshee k̀yil ni, be ba mo ran sum furu mo ndighin takarda mu seen kas. Nin aapo mmo mpee naa luwa diisi ni, mpeedi gyet ni di ki-seen, amma ni k̀muut, jir kisi, be nin nwaa baaj`i put ki-seen zak.

⁹"Manshii k̀ mbii d̄isi ni, see, ngo d̄i wuri k̀-seen mpee manshii k̀ mbii mo. Ḱaa k̀ luwa d̄ipovul ni mo, mo a d̄ushuu mo povul, d̄i mat ni wuraa tong nkaa mo si. K̀-*zak*, mo a mbiikám, ḱaa mishkagham mo povul si.

¹⁰Mo k̀ sham k̀-paat mo nd̄ighin mulki furu, amma mindong d̄i nkaa se mulki yaksi. Ba d̄iivul ni k̀-*j`i* wul kas, amma katd̄ang wurin nj`i wul, be wurin nse mulki ni a mpee rep pee lee bejee d̄ak.

¹¹Luwayil d̄i jí ni k̀-seen amma yaksi d̄i ba ni kud̄i k̀-seen kas. Luwayil ni shiḱaa fir̄i a mishkagham d̄iipokun, amma ni a nd̄ighin saghan k̀ mishkagham d̄iipovul si mo. Nin nkaa so a peelagham k̀-*ni*.

¹²"Soghom d̄iikaghapaat d̄i a naa si mo, mo a mishkagham mo kaghapaat, d̄i ba mo k̀ c̄in mulki furu kas aku. Amma mpee awa mindong, be mon nc̄in iiko mmo kaa mishkagham mo si, ku mo c̄in mulki d̄i ashak k̀-*luwayil* ni.

¹³Mishkagham d̄iikaghapaat si mo, pan furu ni mo a d̄imindong, mon nc̄in bal furu, k̀-*iiko* furu nluwayil ni.

¹⁴Mon nc̄in lek k̀-*Laatum* ni, amma *Laatum* ni wurin nse koghorong nkaa mo, mpeed̄i a wuri a *Daa* k̀-*daa* mo, *Mishkagham* k̀-*mishkagham* mo, k̀-*ashak* k̀-*wuri*, be nyem d̄i wuri k̀-*ten* p̄irep, k̀-*bitip* mo, mon nse koghorong *zak*."

¹⁵Dangbe ngulop k̀-*Naan* wuri sat nwan nee, "Am d̄i a naa sí, a peed̄i mat ngaa si wuraa tong d̄i, gurum mo d̄es shini-shini, k̀-*yil* mo shini-shini, k̀-*liispo* mo shini-shini *zak*.

¹⁶Soghom d̄iikaghapaat d̄i a naa sí mo, mo k̀-*luwayil* ni, mon nfes kwar mat ngaa ni. Mon nh̄ir̄ mbii d̄i wura k̀-*mo* jir, har mo yit wura d̄ee ngum, mon nse luwa fir̄a, k̀-*mon* ncaan wura shi wus.

¹⁷A *Naan* wuri k̀-*ten* le mini nd̄ighin putughup furu, mpeku mo c̄in mbii d̄i ni gam d̄yen fir̄i d̄i, kaad̄i mo b̄alḱaa furu mo, mpeku mo c̄inbal furu mo, mpee se mulki k̀-*luwayil* ni, har pard̄i po k̀-*Naan* ni gam.

¹⁸Mat d̄i wugha naa ni, ni a birni d̄iides d̄i ni k̀-*c`in* mulki, nkaa mishkagham mu yil ni mo."

Sughun 18

¹A**w**oon d̄isi, be wan naa mee ngulop k̀-*Naan* wurii sham nd̄ighin dengnaan. Ngulop k̀-*Naan* d̄isi wuri k̀-*iiko* d̄iides zam, har peebang mu iiko fir̄i ni bang yil ni kaa puus si.

²Shi d̄oo d̄iides, be wuri le or nee: "Ni k̀-*taa!* Ni k̀-*taa* birni mBabilon d̄iides. Wura d̄ee a tulu k̀-*riin* d̄iibish mo. Wura d̄ee a peetong mu koo a riin d̄iibish d̄iidang ye. Wura d̄ee a peetong mu koo a mbii d̄iirap, k̀-*koo* a ny`er d̄iibish d̄iidang ye.

- ³Mpeedi gyet gurum mu yil mo shini-shini, gyet mo c`in ngaa ki-wura, gyet mo shwaa a am anab mu ngaa ashak ki-wura. Ki-nyemnwor dii mu yil diisi mo, moo long a shi libet ki-mbii kikat fira di mu yil diisi, di ni met mu sat.”
- ⁴Dangbe wan kiting mee doo di ni put ndighin dengnaan, ni sat nee: "Wun nyem fina mo, wu pwat aku ndighin wura, mpeku taji mo cin kwat nwun ashak ki-wura mpee shikbish fira ni mo kas. Mpeku taji wu lap memee ndighin jeel fira ni mo kas.
- ⁵Mo ak shikbish fira ni mo kaa wul adengnaan, ki-ba Naan ki-mander nshikbish fira mo kas.
- ⁶Wu baa ki-mbii fira mon nwura, kaadi gyet wura ki-cin mo nwun si. Wu kwat wura yitvul, mpee mbii di gyet wura ki-cin mo nwun. Wu riyeep mo yitvul, mbii di gyet wura ki-riyeep ni nwun.
- ⁷Wu yit ku kwat di ni a mu kar ki-jeel di wura lap ni, ni dee ntiit-ntiit ki-diides ki-long di gyet wura cin nkaa fira, mpeedi wura nkaa diyeep kaa ne wuda a mishkagham diimat nkaa mbii mo jir. Ne, ba wuda a matkaa kas, ki-zak, ne, ba wuda ki-kyam wal maap kas.
- ⁸Mpeemini be, jeel fira ni mon nj`i taa nkaa wura ndin mman, mpeedi a parpuus mindong, be muut ki-maap, ki-neen, mon ntaa nkaa wura. Dangbe wus ncaan wura, mpeedi Daa Naan di wurin ntokdiyeel nwura, wuri ki-iiko des.”
- ⁹"Katfang mishkagham mu yil diisi mo, di gyet mo c`in ngaa ashak ki-wura, di gyet mo se pak long fira ni mo ashak ki-wura, be mon nnaa diyeel di ni caan wura, be mon nwal ki-maap mpee wura.
- ¹⁰Mpee jeel diides di wuraa shwaa ni. Be kiirmuut nyaa mo, har mon ndar a jong-jong ku moo wal di, ki-mon nsat nee: 'Jeel! Jeel! mpee wii birni diides. Babilon birni di gyet wii ki-iiko des, ndighin awa mindong, be lagham fii ni j`i wul.'
- ¹¹Nyemnwor di mon nyil ni mo, mon nwal ki-maap nkaa wura, mpeedi ba mee ngo kudi, ki-seet lee nwor fira mo kas.
- ¹²Lee nwor di mo a zinariya mo, ki-mu azurfa mo, ki-mu jwak diiret di moo mitep yilak-yilak, ki-nlir diiret mo shini-shini, ki-nlir di pan a naat mo, ki-katako diiret mo, ki-mbii di mo dak mo a shi aghas ki-nii mo, ki-katako diikirim mo, ki-mbii di mo dak mo a shi shaghal diiret mo, ki-jwak diiret dii mu diklu mo.
- ¹³Mbii di mo du shang-shang, kaa sinamon, ki-mir, ki-frankisens, ki-mwoor di gurum ki-caan, mpeku wuri kiting du diishang ni di si, ki-mu am anab, ki-mu mwoor paat, ki-mu aas diiret mo, mu alkama, ki-mu randong mo, ki-tum mo, ki-mu biring mo, ki-mu keke biring, ki-kirom mo, ki-seen ki-gurum mo.”
- ¹⁴Nyemnwor ni mon nsat nwura nee, "Jir mbii diiret di ji yii leyit nkaa mo, moo del so jee. Long fii mo jir, ki-diides fii ni mo jir, mo lagham. Ba wii kudi yii kat mo di zak kas.”

- ¹⁵Nyemnwor, di mo sirep mbii diisi mo, har mo kat libet, ki-long mpee wura, mon ndar jong-jong, ki-kiirruut fes yaa mo, mpee shwaajeel di wuran nkaa shwaa ni. Mon nwal ki-maap.
- ¹⁶Har mon nfwo ruruu nee: "Jeel fii, jeel fii, wii birni diides, gyet yam, be wii yii jwal a lee mulki diiriret mo diitap piyaa mo, ki-diitap naat juwal mo. Di mo mtep shi zinariya, ki-shi jwak diiriret mo, ki-lilliu.
- ¹⁷Ndighin awa mindong bejee, be long fii diides si mo dee a diibuu!" Jir nyemtung jirgi am mo, ki-gurum di moo hir mo njirgi ni mo, ki-nyem di moo kat mbii teer furu mo a ndighin bahar mo, das diisi mo jir, mon ndar jong-jong, ki-wura.
- ¹⁸Katdang mon nnaa diyeel mu caan fira ni kaa, be mon nfwo or shibal nee, "Ba mo ki kyam kat mee birni diides kaa wii si kas."
- ¹⁹Mon nhir buk le nkaa kaa furu mo, ashak ki-wal, ki-maap nee: "Jeel fii, jeel fii, wii birni diides, Gyet yam be nyem di mo ki-jirgi am mo nkaa bahar, moo kat long a mpee long fii, amma ndighin awa mindong, be wii dee a diilthagham jee.
- ²⁰Wii dengnaan, yi c`in retnyit, mpee mbii di ni kat birni diisi wura. Wu c`in retnyit, wun nyem ki-Naan mo, ki-wun jeplop mo, ki-nyemsatpo ki-Naan mo, mpeedi Naan wuri candiyeel nwura, mpee mbii di gyet wura ki-c`in mo nwun"
- ²¹Dangbe mee ngulop ki-Naan diibal, wuri mang mee nhir diides kaa fin diyees shiit si, wuri vwet ni ndighin am bahar, ki-wuri sat nee, "Mon mbet Babilon birni diides si vwet a shibal aasi zak. Ki-zak, ba mon nkudi ki-naa wura di zak kas.
- ²²Ba mon mbaa kiting wal ki-ndeng-ndeng, ki-doo ki-nyemkook mo, ki-wal ki-bel, ki-wal ki-feer mo ndighin wii Babilon kas. Ba mon nwaa kat mee nguc`in dak shi sar, mu koo a kiyeeet ki-dak diidang ye ndighin wii kas. Ba mon waa ba kiting wal ki-fin diyees shiit mo ndighin wii kas.
- ²³Ba mee wus fitila nwaa baa bangpee di ndighin wii kas. Ba mon waa baa kiting mee doo ki-mishpoo ki-matpoo ndighin wii kas. Gyet yam, be nyemnwor fii ni mo, a nyem diinan-nan mu yil ni mo. Gyet a shi mulgut mu soghot fii, be yii le gurum di mo ndighin yil ni mo jir, mo taa mer.
- ²⁴Gyet a ndighin wii, be mo kat toghom ki-nyemsatpo ki-Naan mo, ki-toghom mu nyem ki-Naan mo, ki-toghom mu gurum di gyet mo twa mo jir ndighin yil ni."

Sughun 19

- ¹A6woon diisi, be wan kiting mee doo di ni kaa doo diides, mu gurum mo des-des si ndighin dengnaan. Doo ni mo sat nee: "Haliluya! Wu kwoop Naan! Mpeedi bam, ki diides, ki-iiko mo a mu Daa Naan funu.
- ²Mpeedi candiyeel firi ni azeen, ki-ni a ndire. Wuri ki-candiyeel diibish, mmat ngaa si. Di gyet wura wat yil ni shi ngaa fira si. Wuri baa kwat wura, ntiit ki-toghom ki-nyem firi di gyet wura twa mo."

- ³Ki-zak, mo waa baa fwo or shibal nee, "Haliluya, wu kwoop Naan." Diyeel di mu caan wura ni sat a nkàa ðak vit har ngaa-ngaa, ki-ngaa-ngaa.
- ⁴Nyemnan dii laarvul baafeer si mo, ki-mbii diifeer di mo ki-seen si mo, mo kurum nyil, ku mo seyil di nNaan, di wurii tong a peetong mu mulki. Mo seyil nwuri, mo sat nee, "Amin! Haliluya! Wu kwoop Naan!"
- ⁵Dangbe mee ðoo j`i put di ndighin peetong mu mulki ni nee: "Wu kwoop Naan, wun kirom firi mo, wun di wuu kiir wuri, nyem diidween mo, ki-nyem diinan mo jir."
- ⁶Dangbe wan kiting mee mbii kaa ðoo k` gurum mo ðes si, nin ntiit ki-wal ki-am diidès, di nii sham ndung, ki-ni wal kaa nluu di nii pet si. Doo ni mo sat nee: "Haliluya! Mpeedi Daa Naan funu diibal jir, wuri se mulki.
- ⁷Wu yit ku mu c`in retnyit shi putughup diibang, wu yit ku mu c`in diidès nwuri. Mpeedi pee ni wul, di Laatum k` Naan wurin nc`indik. Matpoo ni wura k` ðak sat mpee dik ni.
- ⁸Mo c`in lée diipiyaa peng-peng mo nwura, mpeku wura lop. Lée diipiyaa peng-peng ni mo, moo kám a ðak diiret di nyem k`Naan mo k`ten c`in."
- ⁹Dangbe ngulop k` Naan wuri sat nwan nee: "A ran diisi. Diiret nkaa nyem di mo p`rep mo mpee se gwommat mu Laatum ni." Ngulop k` Naan wuri waa baa sat nwan nee: "Diisi ni a po k`Naan azeen-nzeen."
- ¹⁰Wan taa nyil ntoghom firi, mpeku wan seyil di nwuri, amma wuri sat nwan nee: "Taji a c`in mini kas, wan a kirom k`Naan kaa wugha si, ki-kaghar dyemnighin funu di mo lap langting mu Jesu si. A seyil a nNaan." Po di Jesu wuri woo ni, a ni a kaa k` po mu nyemsatpo k`Naan mo.
- ¹¹Wan naa Dengnaan a wuwang, be mee biring diipiyaa di, di sum k` gwar di wurii lang biring diipiyaa ni a Ngo ðin ndire, ki-Nguzeen. Ngo di ba wurii tep mbii di wuri k`sat kas. Wurii candiyeel a ndighin ar ðin ndire, ki-c`in lek zak.
- ¹²Yit firi mo a kaa aawus si, ki-wuri ki-mbiikáa mu mulki mo ðes nkaa kaa firi zak. Wuri ki-mee sum di ni a riran nkaa shin, di ba mee gurum mak man ni kas, see a wuri shikaa firi bejee ðak.
- ¹³Wuri lop a lée di mo k`lop ndighin toghom, ki-sum firi ni a po k`Naan.
- ¹⁴Nyemlek di mo ndighin dengnaan, moo mwaan ndang wuri nkaa biring diipiyaa-piyaa mo, ki-mo tap lop a lee lillin diipiyaa mo.
- ¹⁵Mee kwai diisese j`i put mpo firi. A shi kwai diisi be wurin nsaa gurum di mon nyil ni mo shini-shini. Wurin nse mulki nkaa mo a shi sar diibal. Wurin ntireng am anab ni a peetireng anab di ni a mu tughup k`Naan diibal met jir.
- ¹⁶Nkaa nliir firi, ki-nkaa c`ii firi, be mo ran sum di ni sat nee, "Mishkagham mu mishkagham mo, Daa mu daa mo."

¹⁷Be wan naa mee ngulop k̀ Naan wurii dar nkaa puus, wuri p̄rep ny`er di moo yaghal ncaap shi doo diides, nee, "Wu j`i, wu kaat ashak jir, mpee seribet diides mu Naan.

¹⁸Mpeku wu se luwa k̀ mishkagham mo di, k̀ luwa k̀ diinan-nan mu nyemlek mo, k̀ luwa k̀ nyem diinan-nan mo, k̀ luwa mu biring mo, k̀ mu nyemlang biring ni mo, k̀ luwa k̀ guruh mo jir, mu jeplu mo, k̀ mu k̄rom mo, diidween mo, k̀ diinan mo jir."

¹⁹Wan naa luwayil si, k̀ mishkagham mu yil ni mo, k̀ nyemlek furu mo, mo kuur ashak, mpeku mo c`in lek di k̀ ngulang biring diipiyaa si, k̀ nyemlek firi mo.

²⁰Amma mo yaa luwayil ni ashak k̀ ngusatpo k̀ Naan mu dung si, di gyet wuri c`in mbii aapo, k̀ alama mo a koppee mu luwayil ni. A shi mbii aapo diisi mo, be gyet wuri num nyem di mo lap alama mu luwayil ni, k̀ gyet mo seyil muriin firi zak. Mo vwet mo weet mmeen ndighin aawus di nii lap a shi fwat mu bintika.

²¹Mo twa kaghar ni mo shi kwai di ni j`i put po k̀ ngulang biring diipiyaa si. Ny`er mo jir, mo se luwa k̀ mo ni, har ni mak mo.

Sughun 20

¹Wan naa mee ngulop k̀ Naan k̀ sham put ndighin dengnaan, wuri k̀ makuli mu wang tughun diijurung, di ba nii peedar kas si, k̀ wuri k̀ mee tisek diides nsar firi.

²Wuri yaa nw`oo si, nw`oo di pugyet ni di yam-yam si. A nw`oo ni wuri a Shetan, mishkagham k̀ riin diibish mo jir. Ngulop k̀ Naan wuri bwaghat Shetan mpee bit mo dubu mindong.

³Ngulop k̀ Naan wuri vwet nw`oo ni sham ndighin tughun di ba nii peedar kas si. Abwoon mini, be wuri shaghat po tughun ni, k̀ wuri lus ni, mpeku taji Shetan wuri katpee mpee num guruh din ndighin yil ni mo di zak kas, see abwoon k̀ bit mo dubu mindong akudang. Abwoon k̀ bit mo dubu mindong ni, be mon mbwot Shetan wuri, mpee reppee lee dak.

⁴Dangbe wan naa nyem di mo cin iiko mmo, mpeku mo tokdiyeel di. Moo tong nkaa mbiitong mu mulki mo, k̀ zak, wan naa seen k̀ nyem di gyet mo k̀ saa kaa k̀ mo, mpeedi gyet mo c`in langting mpee Jesu, k̀ mpee satpo k̀ Naan. Ba gyet mo seyil luwayil ni, koo muriin firi kas, k̀ ba gyet mo lap alama mu luwayil ni nkaa pukiyeen furu mo, koo nkaa sar furu mo kas. Mo baa cin seen mmo, har mo se mulki ashak k̀ Kristi mpee bit mo dubu mindong.

⁵A diisi ni a yaghal a peemut din nshee. (Kaghar nyem dii mumurap ni mo, ba mo baa kat seen kas, see mbwoon k̀ bit mo dubu mindong akudang.)

⁶Jir nyem di mo mak yaghal a peemut din nshee diisi ni, be a nyem mini mon nkat diiret, k̀ a nyem mini mo a diibang. Ba muut diivul mak kat bal nkaa mo kas, amma mon ndee a pris mu Naan mo, k̀ mu Kristi, har mon nse mulki ashak k̀ wuri mpee bit mo dubu mindong.

- ⁷Abwoon di bit dubu mindong ni mo del, be mon nfwoon Shetan ndighin tughun di mo bwaghat wuri ni di.
- ⁸Be Shetan wurin mput so, mpeku wuri num gurum di mo ndighin yil mo di, ndighin kwang diifeer mu yil ni. Yil diisi ni mo a Gog, ki-Magog, wurin nkyak mo le ashak mpee lek. Duu ki-mo ni dee a kaa diyees mpo am bahar si.
- ⁹Mon mpweer nkaa yil ni jir, har mon nso neer peedi nyem ki-Naan moo kuur di, ki-birni di wuri wal nni. Amma wus ntong a dengnaan sham di, har nin nsham se mo.
- ¹⁰Shetan di gyet wuri num mo, mon nvwet wuri ndighin aawus di nii lap a shi fwat mu bintika, peedi luwayil ki-ngusatpo ki-Naan mu dung si mo di. Mon nshwaajeel a peemini mpar ki-puus, har ngaa-ngaa.
- ¹¹Dangbe wan naa mee peetong mu mulki diides a piyaa, gwar di wuri tong nkaa peetong mu mulki diisi ni, be yil ki-dengnaan mo lagham shiir nyit firi, ba mee gurum mak man peedi mo lagham di kas.
- ¹²Wan naa nyem mumuut moo dar ntoghom firi, nyem diinan mo, ki-diidween mo. Mo wang takarda mu seen ni, ki-pak takarda mo, di mo ran mo nkaa dak di gyet nyem mumuut ni mo ki-c`in, be mo kudi mmeen. Mmo tokdiyeel mo a ntiit-ntiit ki-mbii di mo a riran ndighin takarda ni mo.
- ¹³Bahar wura fuut nyem mumuut di mo ndighin wura, ki-muut mu peemuut mo cin nyem mumuut di mo ndighin mo, koo a ngo diidang ye, be mo tokdiyeel wuri a ntiit-ntiit ki-mbii di wuri ki-ten c`in mo.
- ¹⁴Mo vwet muut, mu peemuut ndighin aawus. Aawus diisi ni a peemuut diivul mmimi.
- ¹⁵Katdang ba sum ki-gurum a riran ndighin takarda mu seen kas, be mon nvwet gwar mini ndighin aawus ni.

Sughun 21

- ¹Wan naa dengnaan diipoo ki-yil diipoo, mpeedi dengnaan din nshee, ki-yil din nshee ni, mo ki-del so jee, ki-ba mee bahar kudi kas.
- ²Wan naa birni diibang, Jerusalem diipoo, ni sham put ndighin dengnaan pe Naan di. Mo tap dak wura a kaa matpoo di wura lop lee riret mpee kaat ki-mish fira si.
- ³Dangbe wan kiting mee doo put a peetong mu mulki ni, ni sat nee, "Yaksi peetong ki-Naan ni ashak ki-gurum mo, ki-wurin ntong ashak ki-mo, ki-mon ndee a nyem firi mo, ki-Naan wuri shikaa firi wurin ntong ashak ki-mo, ki-wurin ndee a Naan furu zak.
- ⁴Wurin mpwos koo a yitmwaan diidang ye ndighin yit furu mo. Ba mee muut koo maap, koo wal, koo shwal kudi kas, mpeedi mbii diiyam mo ki-del so jee."
- ⁵Wuri di wurii tong nkaa peetong mu mulki ni wuri sat nee, "Wan nkaa dak koo meye, a diipoo." Dangbe wuri sat nee, "A ran mbii diisi mo, mpeedi mo mak ku gurum cinzeen, ki-mo a zeen zak."

- ⁶Wuri sat nwan nee, "Nii c`in. A wudi a Alfa ki-Omega, din nshee, ki-kyes ki-mbii mo jir. Ngo di neen am tu wuri, be wudin ncin am ngwar ni shwaa nzughum, ndighin tubut mu am mu seen si.
- ⁷Ngo di wuri se koghorong, be wurin nse kop ki-mbii diisi mo jir. Wudin ndee a Naan ki-ngo ni, ki-gwar minin ndee a laa fidi.
- ⁸Amma nyemkiirmuut mo, ki-nyemkwar cinzeen mo, ki-nyemdiibish mo, ki-nyemtukaa mo, ki-nyemngaa mo, ki-soghot mo, ki-nyemseyil nk`um mo, ki-nyemc`in dung mo, nyemc`in mbii diisi mo jir, mon nfwon mo ndighin aawus di nii lap wus a shi fwat mu bintika. Diisi ni a muut diivul mmimi."
- ⁹Memee mbut nyemlop ki-Naan diipovul si mo, di mo ki-daa mo povul, gam ki-jeel diipovul mu kyes ni si mo, wuri ji sat nwan nee, "A ji, ku wan kam mpee matpoo di wura a mat ki-Laatum ni di nwugha."
- ¹⁰Dangbe Riin ki-Naan ni ji del ndighin nwan, be ngulop ki-Naan wuri mang wan so ki-ni nkaa mee jwak diides diiwurang, dang wuri kam mpee birni diibang ni nwan. Jerusalem, ni sham put adeng pe Naan di.
- ¹¹Ni bangpee shi diides ki-Naan. Bangpee ni a kaa mu jwak diikirim mo si, kaa bangpee mu jasper si. Ni bangpee kyel-kyel!
- ¹²Ni ki-mee fwang diides, diiwurang, di ni ki-polu mo kaghapaat baavul. Nyemlop ki-Naan mo kaghapaat baavul, mo dar mpolu diisi mo, shimindong-shimindong. Mo ran sum ki-saghan diikaghapaat baavul mu nyem Isreil mo nkaa polu diikaghapaat baavul diisi ni mo shimindong-shimindong. Koo polu diidang ye, be ni ki-sum mindong mmimi.
- ¹³Nkoghop puus kika, polu mo kun, koghop ngween, polu mo kun, koghop ndeng, polu mo kun, koghop puusu, ni ki-polu mo kun.
- ¹⁴Fwang ki-birni ni ki-kuk mo kaghapaat baavul. Mo ran sum ki-jeplop ki-Laatum ni mo nkaa kuk diisi mo shimindong-shimindong.
- ¹⁵Ngulop ki-Naan di wuri katpo ki-wan, wuri ki-mbiikam pee, di mo dak ni a shi zinariya, mpeku wuri kam birni ni di, ki-polu ni mo, ki-fwang ni.
- ¹⁶Shwal ki-birni ni ki-kaam kini, mo a ntiit-ntiit. Ngulop ni wuri mang kam, mpee kam birni ni, kaam ki-birni ni, ki-shwal ki-birni ni, ki-wurang ki-ni, a meel dubu mindong ki-dari paat.
- ¹⁷Ngulop ni wuri waa kam kaam ki-fwang ni, be ni a shii dari vul ki-kaghapaat baapeeme, kaadi gurum ki-kam mbii si, ntiit ki-mbiikam peedi ngulop wuri ki-c`in dak kini.
- ¹⁸Mo dak fwang ki-birni ni a shi jasper, ki-birni ni a shi zinariya kin nding-nding, ni aasi kyel-kyel.
- ¹⁹Mo tap c`in jwat nkuk ki-fwang mu birni ni mo shi jwak diiret mo. Mo c`in jwat ki-kuk din nshee ni a shi jasper, di nii lapwus yilak-yilak, diivul ni a shi safir di mimi a

tup, diikun ni a shi aget, di mini kɪ-kalla mo shini-shini, diifeer ni a shi emeral, di mini yilak-yilak a tup.

²⁰Diipaat ni a shi Onis, di nii lapwus yilak-yilak, diipeemee ni a shi kaneliyan, di ni lapshak kɪ-shoop mu lubang. Diipovul ni a shi krisolai di ni a kaa yara si, diipokun ni a shi beril, di nii mɪtɛp riret kaa dɛm si, diipofeer ni a shi tapas, di ni a kaa yara diibang kyet-kyet si, diikaghapaat ni a shi krisoprez, di ni mɪtɛp kaa shit si, diikaghapaat baa mindong ni a shi jasit, di ni a tup kaa dengnaan si, diikaghapaat baavul ni a shi ameshist, di ni a naat juwal kaa mwoorbang si.

²¹Mo dɛk koo a polu diidang ye diikaghapaat baavul si mo shi mee jwak diiret di moo pet ni a peyal. Koo a polu diidang ye, ɓe ni mang peyal mindong. Ar di mon mbirni ni, mo dɛk a shi zinariya kɪn nding-nding, nii lapwus yilak-yilak.

²²Ba wan naa mee Lu kɪ-Naan diidɛs di ndighin birni ni kas, mpeedi Daa Naan diibal met jir, kɪ-Laatum ni, mo a Lu kɪ-Naan mu birni ni.

²³Ba birni nii ribet puus, koo tar kas, mpeedi diidɛs kɪ-Naan nii bang birni ni jir, kɪ-Laatum wuri a fitila kɪ-birni ni.

²⁴Gurum dɪn ndighin yil mo, mo mwaan a ndighin peebang kɪ-ni, kɪ-mishkagham mu yil ni mo, mon nj`i kɪ-diidɛs furu mo ndighin ni.

²⁵Ba mon nkyam shaghat polu ni mo koo yit mindong kas, mpeedi ba mee peenkoo ndɛn di mpee mini kas, koo dɪben.

²⁶Diidɛs kɪ-diihai mu yil ni mo, mon nj`i kɪ-mo di ndighin ni jir.

²⁷Ba mee mbii diirap mmak dɛl di ndighin birni ni kas. Koo ngo di wurii c`in mbii dii mu nashoop, koo numpee, ɓe ba mon nkyam dɛl ndighin birni ni kas, amma see a nyem di sum furu mo a riran ndighin takarda mu seen mu Laatum bejee dɛk.

Sughun 22

¹Dangɓe ngulop kɪ-Naan wuri kám mee dung nwan, di ni a mu am mu seen. Am ni dɔng yet-yet. Am ni put a peetong mu mulki kɪ-Naan, kɪ-mu Laatum ni.

²Am diisi ni sham a naar kɪ-ar diidɛs mu birni ni. Ting mu seen nii dɛr mpo dung ni koo nkoghop diidang ye. Nii làa-làa mu kiyeeet mo kaghapaat baavul, koo tar diidang ye mu laating mo. Komting diisi ni a mpee bar gurum dii mu yil ni mo jir, shini-shini.

³Ba mee mbii diibish mmak dɛl ndighin birni ni kas. Peetong mu mulki kɪ-Naan kɪ-Laatum, mon ntong ndighin birni ni, kɪ-kɪrom firi mon nseyil nwuri.

⁴Mon nnaa yit kɪ-Naan, kɪ-mon nran sum firi nkaa pukiyeen furu mo.

⁵Ba mee par kudi zak kas. Ba mon nwaa kudi kɪ-c`in dɛk kɪ-peebang mu fitila, koo mu puus kas, mpeedi Daa Naan wurin ncín peebang mmo, kɪ-mon nse mulki har ngaa-ngaa.

⁶Ngulop k̀Naan wuri sat nwan nee, "Po diisi ni mo mak di gurum ncínzeen mmo," k̀ mo azeen zak. Daa Naan di wuri cín Riin firi nyemsatpo firi mo, wuri lop ngulop firi, mpeku ngulop ni wuri kám dín nkrom firi mo, mbii di yak mon nc`in akiyeen k̀tak.

⁷"Wu naa wan k̀m j`i k̀tak. Ngo di wuri tap k̀po di mo ran mo ndighin takarda diisi, di mo put a pu Riin k̀Naan di, be ngo min nkat diiret."

⁸A wan Joon di wan k̀ting, k̀wan naa mbii diisi mo, kaadi wan k̀ting mbii diisi mo, k̀wan naa mo, be wan taa nyil ntoghom k̀ngulop k̀Naan di wuri k̀kám mbii diisi ni mo nwan.

⁹Amma wuri sat nwan nee, "Taji a seyil nwan kas, ne wudi a krom kaa wan si, k̀ dyemnghin funu nyemsatpo k̀Naan mo, k̀jir nyem di moo tap k̀po diiriran ndighin takarda diisi ni. Wu seyil a nNaan!"

¹⁰Ngulop ni wuri sat nwan nee, "Po k̀Naan di mo ndighin takarda diisi, taji a sok mo kas, mpeedi pee ni wul, mpeku mbii diisi ni mo c`in di.

¹¹Wu yit ku nguc`in mbii diibish mo, be wuri sekiyeen di k̀c`in ni. Wu yit ku nguc`in mbii diirap mo, be wuri sekiyeen di k̀c`in mo. Nguc`in mbii dín ndire mo, wu yit ku wuri sekiyeen di k̀c`in dín ndire firi. Ngo di wuri a diibang be wuri sekiyeen di a diibang."

¹²"Wu naa wan k̀m j`i k̀tak, ashak k̀kwat fina. Wan ncín ni nkoo a weye, ntiit-ntiit k̀mbii di gurum k̀ten c`in mo.

¹³Wan a Alfa k̀Omega, di a wan a t̄heng k̀mbii mo, k̀dín mbwoon k̀ mo, wan a dín nshee k̀kyes k̀mbii mo jir zak.

¹⁴Nyem di mo vvang léé furu mo bang-bang, be mon nkat diiret, mpeedi a mon nkat iiko mpee se laating dii mu seen ni, k̀mon ndel mpolu ni mo, mpee del ndighin birni ni.

¹⁵Mbwoon k̀birni ni, be as mo di, k̀soghot mo, k̀nyemngaa mo, k̀nyemtukáa mo, k̀nyemseyil nk`um mo, k̀jir nyem di mo wal nc`in dung mo.

¹⁶A wan Jesu k̀m lop ngulop fina, mpeku wuri c`in langting diisi mo nwugha, mpee Ek̄isya mo. A wan a cirem mu dang k̀Devid, k̀a wan a Zar mangbit, di nii bangpee si."

¹⁷Riin k̀matpoo ni, mo sat nee, "A j`i" Wu yit ku koo a weye, di wuri k̀tingpee, be wuri sat nee, "A j`i." Wu yit ku koo a weye di neen am tu wuri, mpee am mu seen, be wu yit ku wuri j`i, mpeku wuri lap am mu seen ni shwaa di shi zughum.

¹⁸Wan k̀m sat, nkoo a weye shibal ne koo a weye di wuri k̀tingpo di mo ran ndighin takarda diisi, di mo put a pe Riin k̀Naan di. Katdang mee ngo le mee po dik̄nkaa di mo k̀ten ran mo ndighin takarda diisi ni, be Naan wurin ncín kwat ngwar mini a shi jeel di mo k̀ten ran mo ndighin takarda diisi.

¹⁹Katdang mee ngo mang mee mbii baa k̀ni, ndighin po di mo a riran, di mo put a pe Riin k̀Naan ndighin takarda diisi, be Naan wurin nshang pak diiret firi baa kini aku

ndighin laating mu seen di gwar minin nse, ki-wurin mbaa ki-pak mbii di gwar mini nkat ndighin birni diibang ni zak, kaadi mo sat ndighin takarda diisi ni si.

²⁰Gwar di wuri kɛ c`in langting mpee mbii diisi ni mo jir, wuri sat nee, "Ii, wan j`i kitak-kitak. Amin. A j`i, Daa Jesu."

²¹Diiret kɛ Daa Jesu tong ashak ki-wun jir. Amin.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira
2021, Vitória/ES - Brasil